[illegible] solitaria et plura alia [illegible]

De gracia et li. ar. de p(re)destinatione sco(rum). de correpcione et gr(aci)a. de bono p(er)seuera(n)tie

[illegible]

723

N. Inv. 723

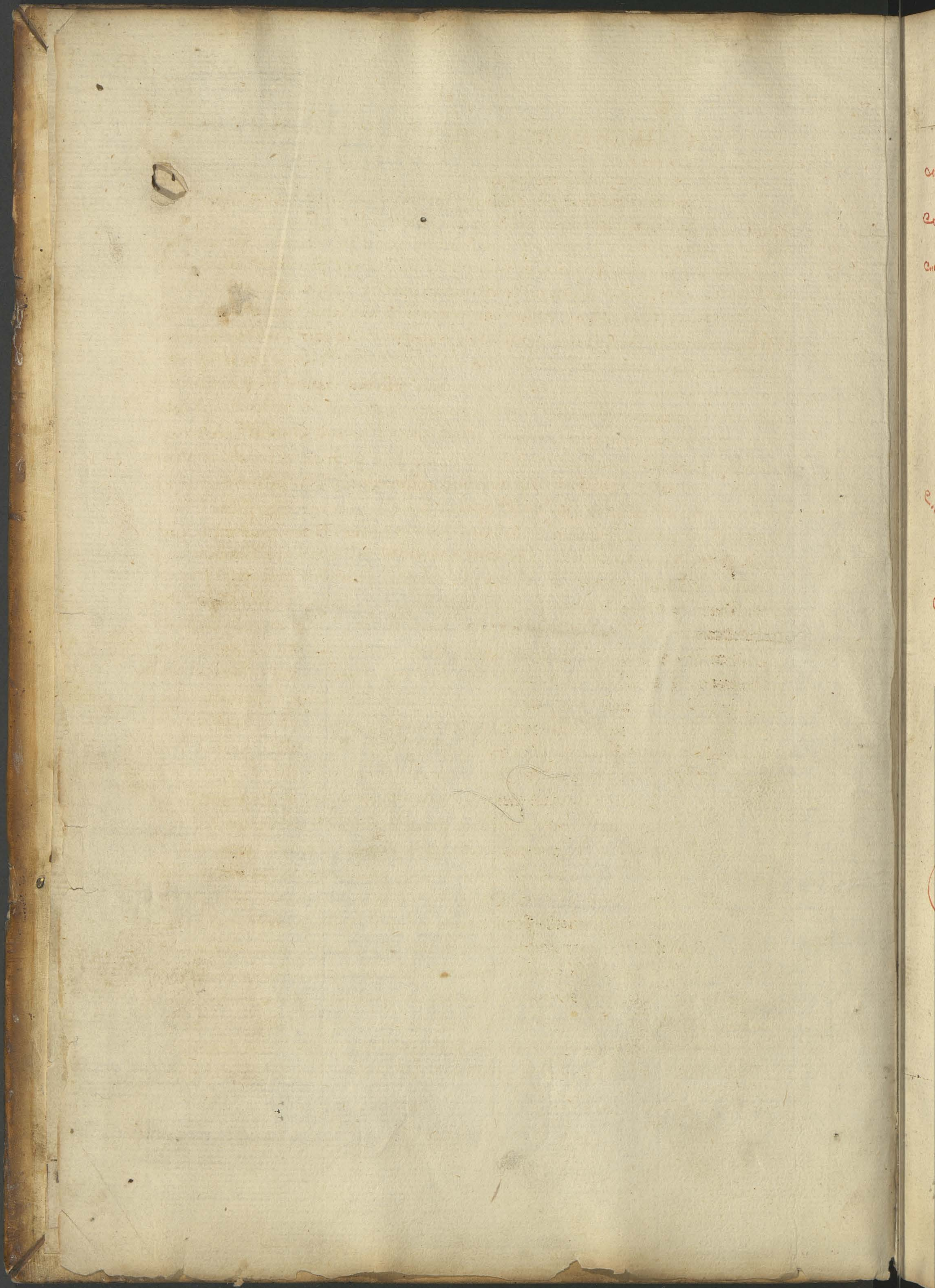
M ccc° X XX° die Martis viij mensis februarij oblata
per Nicolaum de Kyeczk presente Ota de Crab presente
in acta

1

In nomine domini Amen. Sub Anno Nativitatis eiusdem Millesimo Quadringentesimo vicesimonono Indiccione Septima Pontificatus Sanctissimi in Christo
patris et domini nostri domini Martini divina providencia pape quinti Anno ipsius duodecimo Duodecima die mensis Marcii hora tercia vel quasi in
Ecclesia Sancte Marie wisliciensi Collegiata ante altare Sancti Sigismundi Ecclesie eiusdem in mei Notarii publici testiumque infrascriptorum
ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum presencia Constituti personaliter Nobiles ac discreti domini Petrus de Przezstra alias weschimmtholskij
et Jacobus Gregorij de Crocholycze heredes pro eciam domino Petrum weschimmtholskij collatorem litterarum ad Ecclesiam Prothalem in
Planolb putatur omnibus melioribus modo via iure causa et forma quibus melius potuerunt et debuerunt fecerunt constituerunt creaverunt
et solempniter ordinaverunt ipsorum verum certum legitimum et indubitatum procuratorem actorem factorem negociorum quoque suorum gestorem
et nuncium specialem et generalem Ita tamen quod specialitas generalitati non deroget neque econtra Circumspectum virum dominum Nicolaum de Krans procuratorem
Causarum Consistorii Cracoviensis presentem tamquam presentem In omnibus ipsorum causis quas habent vel habituri sunt cum quibuscumque personis Spiritualibus
vel Secularibus Coram quocumque Iudice Ecclesiastico Ordinario Extraordinario et quocumque Iudice Commissario seu Subdelegato Et signanter
in causa et causis quas habent Cum Nobilibus ac discretis viris Nicolao de Pancholb tutore Johannis Anne et Katherine puerorum Domaratthi
bonememorie de Podole heredis et contra Katherinam filiam Alberti Kebech et Martinum Rectorem Scole Sandomiriensis per eosdem ad Ecclesiam
prothalem in Planolb predictam putatum de et super occasione Iurispatronatus Ecclesie in Planolb memorate ac ipsorum interesse Coram
reverendo viro domino Andrea Wyschka Scolastico Gneznensi Canonico et officiali Cracoviensi Dantes et concedentes dicto ipsorum procuratori
plenum mandatum liberam et omnimodam potestatem agendum petendum et eius iura defendendum libellum seu libellos et quascumque
peticiones summarie dandum et recipiendum dari quoque et recipi videndum litem seu lites contestandum et contestari videndum de Ca-
lumpnia vitanda et veritate dicenda cum omnibus et singulis clausulis in et sub iuramento Calumpnie contentis et quodlibet alterius
generis licitum iuramentum in animas ipsorum constituencium prestandum et huiusmodi prestari videndum ponendum et articulandum poni
quoque et articulari videndum posicionibus et articulis partis adverse respondendum et sibi responderi petendum et obtinendum contra articulos
partis adverse dicendum et excipiendum Testes litteras instrumenta privilegia munimenta et quecumque alia probacionum genera producendum
et producti videndum contra testes eorumque dicta et personas necnon quecumque ex adverso producta dicendum et excipiendum Replicandum
duplicandum Triplicandum et Quadruplicandum Crimina et defectus ponendum et reprobandum declarandum et declarari videndum
concludendum et renunciandum concludi quoque et renunciari petendum et obtinendum Sentenciam seu sentencias tam interlocutorias quam diffinitivas
ferri et pronunciari petendum et audiendum et ab eis seu ab quocumque alio gravamine illato vel inferendo provocandum et
appellandum appellaciones semel vel pluries petendum et recipiendum Appellacionem seu appellaciones prosequendum intimandum insinuandum
et notificandum absolucionem beneficium simpliciter vel ad cautelam necnon restitucionem in integrum principaliter vel incidenter et
quecumque alia Iuris beneficia impetrandum et obtinendum et diversis impetratis contradicendum Expensas taxari petendum
et super ipsis iurandum unum quoque vel plures procuratorem vel procuratores loco sui substituendum ac eum vel eos pro tempore
revocandum et omnes procuratores huiusmodi in se reassumendum tociens quociens sibi visum fuerit ac ipsis dominis Constituentibus expe-
dire Et generaliter ad omnia alia et singula faciendum dicendum gerendum exercendum et procurandum que in premissis et circa premissa
necessaria fuerint seu quomodolibet oportuna et que ipsimet domini Constituentes facerent et facere possent si premissis omnibus et
singulis presentes personaliter interessent Eciam si talia forent que mandatum exigerent magis speciale et maiora essent expressatis
Promittentes insuper michi Notario publico subscripto tamquam persone stipulanti et recipienti vice et nomine omnium et singulorum
quorum interest vel intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum se ratum gratum atque firmum habere
[illegible] constituto et aliis substitutis [illegible] Petrus Gesnosis [illegible]

BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

1

Francisci petrarce laureati vite solitarie liber primus incipit ad philippum Cavallicensem Episcopum

Paucos homines novi quibus opusculorum meorum tanta dignatio tantusque sit amor quantus tibi fidelissime non videtur esse sed est et dixerim. Nam neque de sincero et niveo candore tui pectoris fictum simulatumve aliquid suspicor, neque fictionem si qua esset tamdiu tegi potuisse arbitror. Ut enim immortalis est veritas, sic fictum et mendacium non durant. Simulata illico patescunt et magno studio compta cesaries vento turbatur exiguo. Et opposite licet impressus fucus levi sudore diluitur. et argutum quam meditatum vero cedit. contextusque pressius intuente diaphanum optum omne retegitur. absint umbre nativus quoque rebus color manet, et latere diutius magnus est labor. Nemo sub aquis diu vivit, erumpat oportet et frontem qua celabat aperiat. Hiis argumentis inducor ut credam quod valde cupio. Sumus autem faciles ad credendum quod delectat, posse tibi res meas per optime placere. que ut paucis placeat laboro. quia ut vides sepe res novas tracto durasque et rigidas pugnas quam suaves. et ab omni modernitatis vulgi sensibus atque auribus abhorrentes. Si indoctis ergo non placeo, nichil est quod querar, hoc quod optavi. bona de ingenio meo spem. Sin non doctis quod non probor, est fateor quod doleam. non quod mirer. Nam quis ego. aut quid est unde michi in tanta presertim varietate iudiciorum me blandiar aut arrogem. quod nec Marco T. preclara illa celestisque facundia contigisse scio. Cuius liber de optimo genere dicendi deus bone. quale quoque excelso surgit opus quod idem in epistolis indignanter attigit Marco bruto ad quem et cuius precibus scriptus erat. erudito viro licet et amico scribentis non probatur. ut graviora preteream que ab illustribus quidem longe tamen imparibus oratoribus talis ille vir patitur asinio utroque et calvo. qui eloquentie principi libertate nimia insultant. Et quod ceteri mortalium mirantur venerentur quoque condemnant. Cuius vero fuisset igitur stili crimen sibi commune cum tullio. Atque in quidem apud te nullus talis est metus. Ut sane probet ergo. seu placeam tibi. non michi mei est. sed ut ignemor solitudo forte aliqua. vel quod potius credo. et prius vero est. facit hoc singularis quidam et eximius amor tuus. non prius hostis recti iudicij. quis enim valde amans recte iudicat. Sic recte recta et distincte possit amor. recte aut finxisset antiquitas. At non cecus. sit et mutuus. sed persuasor optimus credit aliis quod non videt. sepe etiam quod non est. Magna patris indulgentia nil sibi non permittit parcit filij defectibus. sepe etiam delectatur. Utrumque est siquidem in hoc erras gaudeo. Neque hunc errorem excidere tibi unquam posse velim gloriosum michi tibi delectabilem dampnosum nulli. Sin fortasse non erras quod opto quidem potius quam spero quid michi magis magisque gaudeam ac gratuler, et ipse michi tali sim ~~tardior~~ carior preclaro quoque iudicio. In dubijs non enim iniquus ocij mei distributor fuerim nisi totum haberem illius qui primum stili atque ingenij incitatorem. Profecto autem magnus testis facto ille senior non minus ocij quam negotij romani

Claris ac magnis ingenijs habenda ee in primordio suarum scripsit origi
Quod dictu tu multis placuisse uideam doctis uiris · tamen precipue
cicero me amplectitur magnifficumque sibi semper ac preclaru unus esse
in ea qua platam defendit oratione testatur. Quod michi quoque sit ut pro ingenij
mediocritate uel pro non mediocri glorie cupiditate. Si tu hac non du
streno animo ac tonie per domum prouidendu · quid primum prestare mitar · n
ut sicut ego a negocijs · sic ab ocio meo procul absit mercia Et si quid
forte mansuru scripsero hijs potissimum inscribam · quorum glorie quadam
velud participatione claresce tenebrasque resistere valeam · quas michi
temporum fusca profunditas et nominum consumptrix illustrium obliuiosa po
steritas intentat Quod versanti animo sepe equidem tuum nomen occurrit
Et usque a deo fulgidu in se · atque ita de me meritum · ut seu preclara seu in
clara complectar perituri sit tamen quadam non possit iniuria Accedit quod
ex more institutoque meo ueteri nunc in rure tuo positus ut fructu terri
sic ego tibi decimas ocij debere uideor primiciasque uigiliarum Itaque et quod
annis plus minus ue pro ingenij ubertate uel sterilitate anima persolue
aliquid quod est animus Quo velud unus e colonis tuis · hijs saltem fructibus
quos agellus meus fert agnoscere intelligat bonam fidem Et si probe noxium
et nil silentio tutius hijs quibus obtrectantum linguas euadere cura est ·
Quod ipe metu reputas · sepe animo fateor · sepe calamum freno · sepe
multa pauens moneo · Neu me probat obsecro neue ultro non stili tim
sed quod pro grauere et morum quoque morum cyragraphu contra nos promant
forte etiam ad absentes ac posteros peruentura Qualis enim sermo
fuit talis uita censebitur quando rerum sublatis indicijs · sola uerborum supersunt
argumenta Quod multa persuasissem forsitan / ut et tibi et michi et fa
me mee parcerent n quia ut amici / iam neque res integra / neque silencio
liberum est latere iam nostrum legimus indicamur / iamque hominum uotes
euadendi celandique ingenium nulla spes et seu procedentibus in publicum
seu domi sedentibus appendium est Capitulum primum

Quid uero Nunc primum ex me sperares quam quod et more et in
corde semper habui et ipse qui modo sub oculis est locus hortatur
solitarie scilicet ociosequeque uite preconium Qua tu sepe olim solus tecum precipue
nuper meum breui quidem nec ultra dierum xv spacio degustasti Metu
inquis quamuis enim ego assidue tecum essem tu tamen hunc non nisi mei ca
te uenisse neque nisi propter me mane sepe tam rebus ipsis quam sermone
professus ondisti · qui meum tuus est mos quanta sit in exequendis
imperibus uis amoris Quamobrem persuade tibi per facile esse quod tanto
me nostis experte Idem si probare uulgo uelim frustra mitar nec uulgo
tamen inscio sed multis etiam qui sibi litteratissimi uidentur fortasse etiam nec fallitur
Sed copia literarum non semper modestum pectus inhitat et sepe mentem linguam
et animum · me doctrina et uita concertatio magna est De hijs aut loquar

Qui lr̄as impediti et onerati potius quā ornati rem pulcherrimā
fecere · turpissimis moribus insueverūt / tanta aīmi vanitate ut scolas
nunquā vidisse mlto melius fuerit · qui ibi hoc vnū didicerūt superbire
et lr̄arū fiducia vaniores ēē cunctis hominibus · qui quietem lr̄atū libent̄
aristotilē ventilantes p̄ compita trivieatim vulgo mirante p̄tereūt
quiq3 vicis atq3 porticibus effusi mirātur turres equosq3 et quadrigas
qui plateas et menia metiunt̄ femineoq3 inhiantes ornatui quo nichil
ē fugacius nichil inanius obstupescūt Neq3 solū in vivis s3 ī marmo
reis herent ymaginibus et secū collocutum subsistūt attoniti ōīs sibus
statuarū · queq3 novissima pes insanie ē · turbis et strepitu delectātur
Hij sunt qui quasi certam venalemq3 suppellectilē tota urbe circūfert
stulticia tacita hij sunt solitudinis inimici s3 et ipse domus hostes
quos p̄mo mane digressos ad iusti lum vespa vix tandem revehit
hij sūt quibus in publicū venit Bella res ē gentes videre cū hoībus ģversari
Melius equidem videre rupes ac nemora versari cū ursis ac tigribus
Neq3 enim ulle tm̄o sedūq3 sed qd̄ invitus dico · quodq3 ut nō tam late
notū experiencia fecisset assiduieq3 faceret p̄iculosū quoq3 et variū ē īsidū
et anceps et ferox et cruentū aīal ē homo n̄ qui tacitū dei munus ē · hūanitatē
induere feritatemq3 deponere demq3 n̄ de homine vix ēē didicerit Ex sī
ipsos interroges Cur tam cupide cū alijs semp̄ sint sī vera loqui volet
nil aliud rndebunt nisi quia secū ēē nō p̄nt de quo suo loco plura
forte dicturus sum hoc vnū mō dixerim Alte radicatos errores nō facile
verbis extirpari · et ne quidq̄m suaderi aliquid · quibus p̄suaderi nunquā
possit Neq3 enim perdere verba leve ēē silencij audis Itaq3 desinat opi
nionibus veris obstrepere Nam neq3 me talibus loqui · neq3 magni
facere q̄nam ista sic̄ patho lecturi sint que utiq3 non sibi s3 longe alijs
ingenijs scripta sunt Et hoc quidē illis tibi vero p̄t amabilis ut dixi
p̄suasione solicito nō est opus cui p̄suaderi ģtrariū posset nemo Cuiq3
iam pridem quulsis erroribus / sine veriores medullis ac p̄cordijs ·
inheserint et tamen ut rem certam loquendo · nō certiore tibi s3 clario
rem facia amatore vite huius xp̄m invotans ac paucorū dū id explicet
dierū inducias petens ab alijs maioribus et antiquioribus curis meis
que me obsident circūsonant cōceptu op̄is aggrediar Tu tū tuis pax
et fedus mea queso et maxis interim rebus abstractū in aīm ac
commodes Non semp̄ exquisitissima delectat s3 medium ut divitibus
ciborū sic sapientibus studiorū varietudo gratissima ē Adesto igitur
audies quid michi de toto hoc solitarie vite genere cogitanti videri soleat
paucis quid ex multis Quibus in quibus paruo velud in speculo totū aīmi
mei tota fronte sereneq3 tranquillitatis mentis aspicias Capitulum 2m.

Credo ego terminū aīm p̄ter dm̄ n̄ finis ē ut p̄t scipm̄ et ar
chanas curas suas aut p̄t aliq̄ multa similitudie sibi ģiunctum

Animi nisi atque quiescere Etsi enim voluptas tenacissimo visco illita et
blandiciis ac dulcibus plena sit laqueis fortes tamen circa terram alas de-
tinere diucius non potest At qui sive deum sive nosipsos et honesta studia
quibus utrumque consequimur sive conformem nobis querimus animum a turbis
hominum ubique turbinibusque quasi longissime recedendum est Id sic esse ut
dico Illi ipsi etiam forte non negent qui gaudere populi multorum ac
murmure sed modo ita obruti depressique suis opinionibus non sunt quin
interdum ad seipsos redeant seque ad excelsam veri semitam ut reptando
conantur Quod utinam non tam multis accideret et ut agri incolarumque
cerum cultum sic saltem excolendi animi mortalibus cura foret Ut enim
pigrioris ager sentibus sic humanus animus habundat erroribus quibus
nisi diligenter evulsis erit uterque magis studio ac labore purgabitur
utrisque similiter in ipso flore fructus extinguitur Sed non tamen studiis de
hiis quid alii ut libet quamquam facile consensuros non eruditorum animos atque ora con-
fidam Quod si omnes negent tu michi saltem non negabis nempe qui
negante primus arguereris Sic eveniet aut et tu in verbis meis tuam
sententiam agnoscas Et ego supremam metam tangens eloquentis attigisse videar
Auditoris animum movisse quo volui Idque nullo negocio tunc suadenti
magnus est labor qui in suam sententiam trahere nititur animum reluctantem Contra quid
difficile habet oratio in illius aures ventura qui quod audit secum consentiens
non exempli ymagine non auctoris pondere non racionis aculeo ut credat
nichil denique nisi suimpius testimonium querit et tacitus dicat ita est Capitulum 3m
Scio quidem sanctos quosdam viros multa hinc scripsisse Nominatim vero
Magnus ille Basilius librum parvum de solitarie vite laudibus inscripsit
de quo preter titulum nil teneo Et quod illum in quibusdam vetustissimis codi-
cibus sic interdum petri damiani opusculum insertum vidi ut dubium
me fecit an Basilii esset an petri In hoc autem tractatu magna
ex parte solius experiencie ducatum sequar nec alium ducem queram nec
oblatum admissurus liberiore quidem gressu quamquam fortassis incautius
sequor animum meum quam aliena vestigia Plura ergo audies ab hiis
qui ut plura sunt experti ut ab expertis acceperunt A me nunc audies
quod occurrerit ex tempore Neque enim magno studio incubui neque id
necesse ratus sum haut de futura veritate magis de re ubertima scribenti
quod ad simplicitatem saltem eius attinet Sepe michi acteneus agitata
intimo de familiaritate notissima non excussi libros igitur neque magis
nope stilum contraxi sciens me illum alloqui cui ut impexus placeo
Deus scriptis veteris atque quibus et sermone domestico contentus partim e medio
vite huius partim ex altius retenta memoria que tecum elicui Quorum te
ante alios testem voco non dissimulas me multa quibus valde
me volente cogis ut te diligam Illud esse non ultimum quod amore
solitudinis et huic quieto libertatis studio vicinia tibi nunc et ipse

Contigua Romana qua vocat curia fugis ubi no mediocre forte ho^c
sorti veris gradu si gutu solitudo semp tibi angelica tanq tumultus

Usus autem sum michi familiare Captlm 3^tu Cartaceus placuiss
felicitate solitudinis ghensurq. si sunt frequentie dolores miserias q
intraneos pavores actus hom. quos ut hec vita paca flos atq tranqllos
vel illa turbidos atq solicitos et anelantes hz. unu em e hys omnibus
fundamentu hanc vita leto ocio. illa tristi negocio incube. qd si qn forte
qvulsu. casus alius aut ne fortuneq vis ondcerit Quamus id p raru
et velud inter portenta miandu sit. tu si accidat inicitate simaq no pudebt
Et iocundam ociosamq frequenca. solitudini meste ac solicite pferre no
metua Neq em solitudinis solu nome sz que in solitudie bona sut.
laudo Nec me tam vaca recessus et silenciu delectat qm qui i hys
habitant ociu et libertas Neq adeo insuavius su ut hoies oderim. qs
edicto celesti dilige iubear. ut meipm sz pcta hoim. et inprimis mea
Atq in ppls habitantes curas et solicitudines mestas odi De quibus
omnibus ni fallor significatus agetur. si no qd adhanc. aut ad illa
ptem dici posse videbit seorsu explicaveo sz utruq miscueo. nuc hoc
nuc illud actinges. ut vicissim huc illuc flectat anus. et altius velud
oculorum flexu ad levam dextamq respicies facile iudicet. quid inter
res diversissimas iuxta se positas intsit Consultu aut amarioa pmisi
quo dulcioa subnectem. et suavior gustus extremus ubi naz desinedu
eet. ipm anm admonet Sed quid opus e initus agamq ipam re Et qd
pmittimus psolvas Duos homines hys moribus quos tibi describa
ante tue mentis oculos pone Et in illis que vides i tuctis existia ca^m 4^tu

Surgit occupatus infelix habitator urbium nocte media somno
aut suis curis. ut clientum vocibus interrupto. sepe etia luces.
metu. sepe nocturnis visis exercitus thorox infelici strato corpus applicat
anm mendacys in illis e totus. seu ille mercibus prem facere. seu socium. seu
pupillu falle. seu vicinus vige pudicicia armata expugnare blandiys
seu litigio iniusto iusticie velum fraudo ptende. seu denique publici
pivatique aliqd corrumpe meditat Nunc vita pceps. Nuc ardens desidrio
Nuc de spacione gelatus Ita pessimus artifex ante luce diurni tela
negocy orditur qua se ie atq alios involvat Captlm sextum

Surgit solitarius atq ociosus felix. modica quiete recreatus
brevem no facto sed expleto. et medio pnoctatus phylomene cantibus
expretus thoroq vix dum levit excussus. pulsis q torporibus qetis
horis psalle incipiens iamitate iamtore labiorum suorum ut egressurus
inte matutis laudibus apiat devotus et exposcit. et cordis sui dnm
in adiutorium suum vocat. nichilq iam viribus suis fidens et iminentu
cosidius metuens q dyscrimin. ut festinet obsecrat. illis teredis fraudibus

Intentus sed dei gloriam et mei ut sestmet obsecrat nullis terendis.
Sanctorum laudes non in dies tantum sed in horas et indefesso lingwe
famulatu et pio mentis obsequio repetens Neque forsitan ingrato
animo divinorum munerum memoria evanescat Et sepe inter tanta intuitu diu
securi timoris ac trepide spei plenus meror quod preteriti ac futuri
providens leto dolore et felicibus lacrimis abundat Que statum
nulla voluptas occupatorum nulle umquam urbane delicie nulli reg
norum fastus equaverint Inde suspiciens celum ac stellas et ibi habitantem
dominum deum suum tota mente suspirans et patriam cogitans de exilij
sui loco protinus ad honeste cuiuspiam iocundeque lectionis studium convertitur
Atque ita talibus pastus amenissimis multa cum pace animi venture
lucis initium prestolatur ...

Capitulum viijm

Conversis votis expectata lux adest Ille hostibus amicis limen
obsessum habet, salutatur, postulatur, attrahitur trudit arguitur
laceratur Huic vacuum limen et libertas in limine manendi seu eundi
quocumque fert animus Vadit ille mestus in forum plenus querelarum
plenusque negociorum et turbis diei primordium alitibus auspicatur.
Vadit iste alacer in vicina silva plenus ocij plenusque silencij et cum
gaudio sanctum limen serene lucis ingreditur Ille ut ad potentum superba
palatia sive adformidata iudicum subsellia venit e veris falsa permiscens
aut iusticiam premit insontis aut nocentis rei pascit audaciam. aut prorsus
aliquid vel in ipsum dedecus vel in aliam perniciem molitur mordente animi
consciencia Sepe motu etiam verba rumpente. et sepe etiam pro mendacijs.
verbera pro verbis referens plenusque ruboris aut palloris seque vicissim
increpitans quod non potius deserti fame quam deserti fama concupierit
et arator quam orator esse maluerit Raptim infecto negocio domum
redit et turpibus latebris non magis hostium quam clientum suorum
se furatur aspectibus Iste vero primum sedile salubrem quam nactus collem
constitit in herbe iam solis exorto in divinas dei laudes pio letus ore pro
rumpens eorumque suavius si devotis forte suspirijs leve murmur primi
gurgitis. aut dulces avium conmat querele inchoacia in primis lingwe
frenum litis nescium insus tegmen vanitatibus obiectum puritate cordis
vecordie absencia et domitrice carnis abstinencia Nec multo plus
tercijs in laudibus trina in unitate persona venatur et sancti spiritus
poscit adventum lingwa quidem et mente confessione personat et salutifera
et caritate celico igne flammante ac proximos accensum Que si devote
postulat iam habet multum hic mentis ardere quam quotlibet auri seu gemmarum
splendore felicior Inde autem pedetentim sua relegens vestigia scan//
dente iam in altum et qui mane novum illustrabat meridiente attendente
solis radio nil potius quam extingui flammas litium quas etatim flatu

Et fomentis alter suscitat Et quo ille cupide perfruitur hic omnem malarum
cupidinum calore noxium aufferri flagitat Denique quod unum poeta satiricus
sine piaculo posse docet in corpore sano mentem sanam orat Quibus horum
ortis alternis horas suas expendit honestius. Cap. viii^m

Venit prandii tempus Ille subruenti et ruinam minante aula
contepont pulvinaribus obrutus sepultusque resonat variis tecta.
clamoribus Exultitant canes aulici murmurantque domestici Coartatur adulatorum
infusa acies obsequiis et corrosorum turba famulantium confuso strepitu.
mensam instruit verrit pavimentum solum pure solum et fedo pulvere cuncta complet
Volat atriis argentum aurum insertum et pocula caris gemmis expressa.
Scrupulo serico vestitur ostro paries, terra tapetibus, dum suorum unda
intus cohors tremit instructa acie datur, tandem lituo signum pugne.
Coque duces aule ducibus concurrunt Ingens fragor exoritur Conveniunt
terra marique congeste epule et vina priscis calcata consulibus Ardent
rutilo in auro incretiseque vindemie uno in cypho gnosiis et meroe
vesevius valenus quae miscent surrentinique colles et calabri Nec satis
est non brutius Ausonius vel hibleo melle ut eoe ete succo medicatus
hac tudinis baccis quae migrantibus odoratus nam arte mutavit Parte alia
par diversi generis pompa conspicitur fere horribiles pisces incogniti
volucres inaudite pulvere precioso oblite. et oblite veteris patrie quedam
voce testantes originem nomine tamquam solum de phaside venientes Fumant
ipsis edentibus stupenda fercula et omne corporum passim ludibrium que
si quis valde licet esuriens intuitus natat quam sordide contortaque sunt coagulata longo
timio solo spectaculo satur abscedat Ita mixta videbit munitaque certa
certa externis animalia terrestribus nigra candidis acria dulcibus. Insita
penatis mansueta ferocibus et quasi ovidianum chaos illud antiquum
renovatum atque in angustias sic coactum non solum corpore in uno sed in una
parapside frigida pugnabunt calidis humida siccis Mollia cum duris Sine
pondere habentia pondus Quibus hac tanta colluvione diversorumque sunt et adversorum
rerum sub tot crocis atque atris liniamentis quae pulmentis suspectum non timido
venenum sedulus pregustator explorat Quin et adversus ceteras insidias
aliud remedii genus inventum est Inter vina dapesque livida preciosa
cornua prominet aureis insita solerter arbustulis et quam voluptaria
ex arte contra mortem miseri mira res ipsa mors excubat Ille autem
dives sedet obducta fronte gravibus oculis supercilio umbroso rugosa
sa nare genisque pallentibus egre viscosa labra dissolvens vix
capud attollens fulgoribusque et odoribus attonitus non sit nescit vespertina
tumens crapula et matutini negocii confusus eventu futurisque iam
fallaciis intentus quo se vertat aut quid agat sudat alget ructat

Iste vero Ca. ix. Ex dispensat singula morsicans omnia fastidiens
vel paucis vel uno ut nullo famulo contentus hesterno sobrius.

vegetus quam ieiunio modesto sublate nuda mensam nulla te magis
quam sua presentia exornat. pro tumultu requiem pro strepitu silentium habet
pro multitudine se ipsum ipse sibi comes. ipse sibi fabulator ac quoniam est
Nec metuit solus esse dum secum est. pro auleis nudus paries ex agresti
cemento pro soleis eburneis quercus est. scilicet vel fagus pura ut abies
Celum spectare non aurum. terram amat calcare non purpuram. fidicen ipse
et assidenti conversantiumque dilectissimus cantus est benedictio et gratiarum actio
villicus si res postulat. pincerna totus et unus est quidquid ipsis apposuit
hic equanimitate et modestia preciosum facit Libum omnem peregrinis
silvis atque litoribus advectum Omnem potum ligurum atque picenum ce[illegible]
bus expressum dicas. ea frons est. id quod aug[illegible] utentis. sic in deum ipse homines
gratus Hic cibis ineptis quam letus dapibus non tamen ut maronis
ille senex regum opes equat animo sed transcendit Nulli penitus invidet
Nullum odit. sorte contentus sua et fortune iniuriis inaccessus. nichil
metuit. nichil cupit. scit non spargi venena fictilibus Scit vite hominum
pauca sufficere et summas veras(?) divitias nil optare Summum imperium
nil timere. letum agit atque tranquillum evum. placidas noctes. ociosos dies
et securam quietem Ire libens secumque intrepidus Nullas struit aut cavet insidias
Scit se amari et non sua. scit morte sua nulli utilem. nulli dampnosam
vitam Neque multum interesse arbitratur quamdiu sed qualiter vivat Nec ubi
aut quando moriatur magni extimat sed qualiter in id unum summo studio
intentus ut bene actam vite fabulam pulchro fine concludat Capitulum x.

Labitur sensim dies et fugiunt hore. ac iam prandio finis est
turbant illum familiaris exercitus. hostes collaterales et ruina
mensarum et hominum vasorumque collisio et ebriorum iocis tecta mugiunt
et querimoniis famescentium. hoc enim non ultimum hoc malum mense divitum
iniquissime est Itaque hic fames. hic nausea tempestas(?) mixtim Aule quidem
insuavis odor. incertus color. inter mortuum solum omne salsamentis
effusis late olidum cruentumque Idem et vino lubricum et fumo nubilum
et spumis horridum. et aspergine tepidum et adipe tabidum. et ossibus
albicans. et sanguine rutilum Denique ut verbo utar ambrosii Non
coquinam sed carnificinam dicas et licet ut maioribus placet a parando
prandium dictum sit quod bellatores ad prelium pararet non pari tamen aliquid
sed fortius ferreque prelium ibi gestum putes esse non prandium Ita dux saucius
ac tremens ita medius preterea omnibus iniurias(?) quam abeunt Mensa patrie fuit
pro blando et fallaci hoste voluptas. tibicina per sepulchris gloria per [illegible]

Et hinc meo diversa omnia angelorum aula. Capitulum xi

Equanimis quam hominum aptior oder(?). colorque optimus index morum testisque
modestie. mensa pacifica. luxus ac tumultus nescia. gule domitrix
expers inmunditie Ubi gaudia inhiterent(?) Unde voluptas feda Ubi
sit regina sobrietas. tibicine(?) tacitum et quietum Conscia paradisi Surgit
ille igitur vel ebrius vel indignans Iste tranquillus et sobrius Ille

de morbo dubius ac pavens Iste fragilitatis sibi conscius omni quibz
humanu corpus subiacet securus ille ut vastat ac ludit. hic utrumqz
declinans deo gratias agit Et tota de hinc illi dies int luxuria semp
inqz. et curas anxias et dura negotia dilabit hui int laudes dei
et liberalia studia et novaz inventoim rerz ac veteru memoria et ne
cessaria quiete. et honesta solacia. nichil aut modicu perit Capitulu xij

Iam celi medium sol tenet hic ille estuat angit. accelerat omnia
fallaciarz machinamenta congeminat ne quid si pegnitate illa
luce deperat Neve ullus torpor mali consilij fecunda aiam optatis
frustretur effatibus. ut latentes doli ante crepusculu erupat Est
enim hoc fere malis conatibz adiunctu ut papites eciam sint iniqua mes
impaciens est in ore. et quidqd optavit differri ul momento tpis
egre fert Neqz soli avaricie convenit illud satyricu dives. qui fieri
volt et cito fieri volt Sz h ore cupiditas induisiqz cu sororibz suis
ira libidine cuius patre conceptuqz tartareo edite confusoni et papiau
et horrore et natura ipe originis dedisceunt Hee sunt em furie
quas no inmito acherontis ac noctis filias poete dixerunt qz iq
noctanie tenebras pniecqz me secu ferant Et hee quidem inferni
mi ortas prohibet Nec no et civitatu mole occupatorz qz pedisseq
stimulis semp ardentibz cetu atz hinc inde sui aiam exagitat ut qd possim
instituit pmu expleat ne quid forte cunctando respiscencie saneqz
mentis obrestat Nulli equide meo sicut placet et ut honestas
sinitas atqz maturitas sit consilijs inhonestis inconsulta spe amica celitas
Capitulu xiij

Contra autem hic ut ml pptope Deo fugientis Capitulu xiij
temporis cursum videns et cupiens illut ee u sine fluxu temporz
ac sine metu mortis degitur itez versus in preteres no inviuu tm lucis
sed totus eius claram vesperam. et nuqz occidentis vite gliam. cacqz no
suo merito sz patre xpi mortis posuit in pmu. sciens plus ee qua quod
hom debeatur. nisi tempalis illa mors ptim no heritis tante eet
efficacie ut de natura mortalibz pctorz iam mortuis facere posset
eternos Nec ita multo post labente celo diem seqz sunt collabentem
hunc cogitans celeriusqz caliginem illabente terris pludes supni
luis poscat auxiliu Et seu nemens suorz em ppssa ponderibz celo cexu
let cu lacrimis peatur seu fidei pura luce. seu mentis aduste refrigeriu
abstersionum sordide elise sustentaciuj litigiose pacem flagitat Ma
tutinorqz laudu carmn vespertinas preces et laudes dei inexhausto pietatis

Cogitur ille rtm abunte iam sole C. xiiij. Sponte continuat
a tecto egredi. urbem lustrare cetum terere concursare ob vnus sudare
laborare. estuare anhelare Lucqz in omnes sese fraudu formas uteit
omnibz laqueos ingenij qz nodos explicuit. sero tande fessus rediens
et intu de artificio suo questus bone fame puresqz conscie. nichil omn
amie auri forte aliquid ptimu sceleris atqz odij domu refert C. xv

Iste uel apricum fontem · uel herbosam ripam · uel equoreum litus xv
adiit gaudens diem illum sine dedecore transiuisse Et luas ante tim
aduersus secuture noctis pericula · dolosque et insidias · ac rabie leonis
more rugientis aduersarij vigilem sobrietate atque orationis et fidei cli-
peu aduersus sompnia pollutionesque et nocturna fantasmata excubie
sibi positam clementiam sui creatoris implorat atque in manus eius commendato
spiritu et angelis suis ad singularis eius custodiam inuocatis sese in suam
domum recipit vt nichil iniusti questus · sic nil male cupidinis · intus non
decore laudis referens Multumque cottidie in melius mutati animi Ad
summa totis ille diebus viuos spoliat hic pro defunctis orat Ille matrum
ac virginum pudicitiam attentat hic virginis matrem officiosissime vene
ratur denique ille mercatores fallit hic celebrat Ille sanctos spernit hic honorat

Ecce redit nox Ille redit ad ciuitatem pompa stipatus Ca · xvi
ante retroque longum agmen Diuini hominis famulus parasitos precedunt
funalia et tybie nequid desit exequijs · et sumptuosissimum cadauer profusi
ciatis odoribus cursum inter plumaria sepelitur adhuc tepidum adhuc spi
rans Inde grauem cenam indigesto superaddens prandio · uenture lucis
nauseam parat Et alteri prandio precludit iter Iste ut se cenasse ·
persuadet sibi uel ita cenat vt stomacus illud non reprobet Nullo modo
michi placet inquit bis in die saturum fieri Capitulum xvij · ·

Post hec multum dissimili habitu corporis et animi cubitum uadunt
Ille plenus curis plenus epulis · plenus mero · plenus metu · plenus
inuidia · deiectus · repulsus · superbia elatus · merore contractus · Ira tumidus
impar sibi ipsius animi · obsessus satellitibus · obseruatis emulis · pul
satus clamoribus · sollicitatusque literis · interpellatus nuncijs · suspensusque fama
rumoribusque territus · stupefactus augurijs · elusus mendacijs · fessusque commercijs
Et ne noctu quidem litibus immunis par uita demonibus · odiosus propter vicijs
grauis ciuibus uel formidatus uel irrisus suis · suspectusque omnibus · fidus
nulli · Diu in sompnis purpureo uoluitur grabato · omnes que libidinum
spes expertus · et ad seruiendum partibus sollicitato infelici corpusculo ad abiectos
uagos animo circumspiciens mox tandem uictus sompnum oculis admittit Sed ui
gilat mens anxia qua vrit ignis inextinguibilis et immortalis · conscientie
vermis rodit Tum diurna negocia deceptos clientes · oppressos pauperes
pulsos finibus agricolas · stupratas uirgines · circumscriptos pupillos · spo
liatas uiduas afflictos uexatos que innoxios Cum hijs omnibus ultrices
scelerum furias uidet sepe itaque dormiens exclamat sepe queritur et sepe metu

Iste autem plenus honesto Ca xviij subito sompnus abrumpitur
gaudio · plenus sancta spe · plenus amore pio non curiali ut nisi
sed ut petrus xpi · plenus conscientie integritate securitate honi · dei metu

Nocturna abit et mutilum variis curarum solus tacitus tranquillus Angelo
simillimus · deo carus · formidabilis nemini · cunctis amabilis · cubiculum sopno
non impudiciciis ydoneum ingressus · dulcem et inperturbatam excipit quietem
et si quid sopitus videt · plerumque similia vigilantes operibus sunt sopnia
dormientis et hac etiam vite parte felicior meliores aspicit visiones Neque
solum lectore aio sed saniore etiam corpore membrorum que ministerio promptiore
utitur Constat enim cum virtutes plurimas tum modestiam sanitati multum conferre
corpore et frequenter qui plus corpori serviunt plus esse infirmos Capitulum xix

En pater utriusque occupati et utriusque ociosi hominis unum diem ante
oculos tuos posui omnium hominum dierumque omnium una ratio est Nisi quod cottidie cuius
labor tanto amarior tantoque huius quies est dulcior · quanto validior sit tibi
temporis habitus animorum · quantoque per temporales motus accedit ad eternitatis statum
et vivendo efficitur · illi quidem sine fine labor · huic requies Capitulum xx ·

Nisi forte felicior est illorum condicio · qui alienis negociis occupati
alieno nutu arbitrio reguntur Et quid agere illos oporteat in aliena
fronte condiscunt Omnia illis aliena sunt · Alienum limen alienum tectum
alienus sompnus alienus cibus · et quod est maximum aliena mens · aliena
frons non suo iudicio flent et rident · sed abiectis propriis alienos induunt
affectus · denique alienum tractant · alienum cogitant · alieno vivunt De
hiis poeta nobilissimus loquebatur ubi ait Penetrant aulas et limina regum
hos alter mordacius atque liberius notabat in satira illa qua curialem vitam
arguit et cum qui bona summa putet aliena vivere quadra Equidem michi hos et
potentiorum dominorum ac regum carceribus adductos Cum dominus sit nescio an quod illi
ferreis · isti aureis compedibus vincti sunt · speciosior cathena par servitus
maior culpa · sponte etenim sua faciunt ad quod alii vi coguntur Ergo vero istos
ut sinat mea brevibus absolvam occupatorum omnium extremos · ac vere ·
miserrimos miserorum noto · quibus nec brevissimo saltem premio malarum
artium uti licuit vixere alieno imperio suo periculo moriuntur Et aliis labo-
rando peccaverunt · sibi felices si sine culpa et sine premio laborassent
Nunc crimen duntaxat est proprium que crimine venit fallax licet et fugitiva
delectatio aliena est At qui duri dicimus condicionis agricolam · qui cum la-
bore serit arborem cuius fructum nunquam sit visurus Cuius enim aut aptius
plantat vineam et fructum eius non edit Cum tamen sortem suam consolari potest
eo quod alteri saltem seculo profuturus sit Itaque non modo dubitans quod agit ad se
non pertinere sed sciens etiam non omittet Interroganti quoque cui serat · quod est
apud cyceronem dominus sit immortalibus respondens seu rectius immortali deo
Quanto miseriores qui serunt unde ipsi penas solas · alii vero penales volup-
tates legant Cum quod in utile agunt sibi aliis imputare non possunt
Non etati sui cui sepe nimio laborando precepta sibi libertate eripiunt

Non posteritati posteritati cui insidias parant Non deo quem offendunt ut hominibus
placeant denique non hiis ipsis quibus placendo nocuerunt. quibusque perpetua
morte sua brevem peccandi hoc est metum quoque moriendi aut forte moriendi
licentiam pepererunt. ceca nimium dementes que adversis que sideribus in lucem
primo in tenebras proiecti. qui cum alte alios extulerint ipsi continuo iacere
ab eisdem illis que sepe iam videmus forsitan opprimendi Interim cum multa
aliis quesierint multa cupiditatis instrumenta conflaverint. tantorumque semper
comodis caruere facinorum hanc unam fecerunt industrie gloriam consecuti.
principum. avaricias dominorum que libidines consiliorum suorum pavisse successibus
Quid ivus amplius dicam Non equidem nunquam mordax meorum in quantum
extensum iudicium solens inspirato. Cum enim sono verborum nectar terribilis sit
subest virus utique mortiferum Illi hostibus suis optant. ut mala consuetudine delectentur Nostri autem ut occupati atque soliciti esse nunquam desinant
Quos si perstrinxeris non verba sed ipsam rem inspicias. quid tristius dici
posset vix invenio De hiis occupatis loquor quos videmus. et quorum
plena est vita vulgaris Alii enim nulli vel tam rari sunt ut nusquam appareant non sane vitas queritur. facta fantasmata loqui piget itaque ut
iam tandem semel expediam. parum abest quin meo certe iudicio omnis
occupatus miser. occupatusque sub alio bis miser quod et miseriam suam
habet et ipso miserie fructu caret

Capitulum xxi.

Non quod ignorem fuisse et fortassis esse occupatissimos quosdam
sanctissimosque viros qui se ipsos et secum christo demum animas
adduxerunt Sed ubi accidit ingens fateor inextimabile bonum est. ac gemina felicitas duplici de qua vita diximus. obiecta miserie Quid non
felicius. quid autem homine dignius. aut similius deo est quam suadere et adiuvare
quam plurimos Quod qui potest et non facit preclarum mihi videtur humanitatis officium
subiecisse. et ob eam rem hominis nomen ac naturam amisisse videbitur
Itaque ubi hoc posse datum sit desiderium meum utilitati publice sponte subiectam
desertamque solitudine unde in soli obsequebor sponte ultro repetam
unde utilis mundo sim Ciceronis mei iudicium sequens Magis est enim
inquit secundum naturam pro omnibus gentibus si fieri possit conservandis aut
iuvandis maximos labores molestiasque suscipere imitantes herculem
illum quem hominum fama beneficiorum memor in concilio celestium collocavit
quam vivere in solitudine non modo sine ullis molestiis sed etiam in maximis
voluptatibus abundantem omnibus copiis. ut excellas etiam pulchritudine
et viribus quod etiam optimo quisque splendidissimo que ingenio longe illam
vitam huic anteponit Hec credo Cui sic se rebus habentibus haud coactus
assentior Sed de hiis omnibus iudicium meum habes paucissimis quod est ad eius
universale verum dogma non quidem Multi sunt qui occupatos in rem utiles

Et solitudine qualibet sanctiores profitentur Dic quaeso ex capitonibus istis quemquam quesso
te videris qui professi erant implenerint Sunt fortasse aliqui. sint plurimi
Ostende michi unum et silebo Non inficior doctos quosdam et facundos
viros et qui multa subtiliter adversus hec disputent Ceterum non de ingenio
sed de moribus est questio Ambiunt civitates. declamant in populis
multa de vicijs. multa de virtutibus loquuntur Vix temperare michi potui
quominus unum satyrici dentis morsum huic loco valde nisi fallor con
gruente inponerem Sed cogitans ad quem sermo michi esset stilo postmodum aliquid
quam verecundie subtrahendum credidi Multa quidem inquies loquuntur.
utiliter audivi. et sepe alijs prosunt credo sed non statim sanus est.
medicus qui consilio egrum iuvat quin eiusdem sepe morbo quo multos
liberavit interijt Verba studio elaborata atque arte composita pro multorum
salute non respuo. et quicunque sit opifex utile opus amplector Verum hoc
nobis non rethorice scola sed vite est. nec inanem lingwe gloriam sed solidam
quietem mentis intendimus Neque michi excidit Senecam tum dixisse
omnia impedimenta dimitte. et vaca bone menti. confestim addidisse
Nemo ad illam pervenit occupatus quam ego non prestare quidem solitudinem
sed confundere et plurimum adiuvare contendo Nam nec illud eiusdem autoris
oblitus sum Non multum inquit ad tranquillitatem locus confert ut sit ita
Sine dubio tamen confert aliquid. quod nisi sit esset cur ille dixisset alibi Non
tantum corpori sed etiam moribus salubrem locum eligere debemus Et idem
alibi Conspectum quoque et vicinia fori procul fugiam Nam ut loca
gravia etiam infirmissima valitudine temptant ita bone quoque menti nec
dum ad hoc perfecte et convalescenti sunt aliqua parum salubria Unde ego
dum hic morum mentis quam salubritatis ac discrimine si michi dat in locis Est in
locis aliquid pace Senece dixerim. et multum. sed non totum. fateor illud
quidem ut sibi videtur in animo est Nam sic ait Animus est qui sibi commendat
omnia Id enim verbis suo more recte dicitur Vim autem animo locum vel estas sed
vidiasque ambe procul dubio Itaque quod de locis dixi de animo repetam esse
in illo aliquid multum esse totum minime sed in eo tamen qui oportunitate
locis tribuit animo rerum Magna enim et divina quedam res est cui in ista
servitutis et que non alterius domini sit quam solius dei sed quam sepius ille lar
geri soleat in solitudine constitutis Quod utcunque pro brevitate temporis
tunc tune ut contrariorum collatione metatum est. et mox exemplis illustribus
astruetur Cum si forte datum sit ut aliquis veri capax. non ad lingwam sed
ad cor horum cuiuspiam. quos credulum vulgus stupet penitus aure
cordis admoneat puto sine contentione fatebitur quod confitear nuda ingenue
confessione audiet felicitate non verbis sonantibus sed rebus caritatis et
veritate intima. non exterius plausibus. aut fallacissima hominum opinione
constare Multa quidem illic audiet Multum huius genera qui pulpitis tu

Populo mirabatur et intelliget quod inter actum ac precordia insit
et minimu hoc animi natura e ut in una rem uehemet intentus ulias
negligat Hinc est ut eloquentie studiosi sepe sint ad actu tardiores
Et qui res magnas agant sint tardiores eloquio Sic et modestie cultores
uoluptatem fugiunt et quibus uoluptas in precio e modestia aspernant
Sic et quos augende rei familiaris studium tenet sepe rem pro atque
amicitias contemnunt et illiberalibus uitam ducunt At qui liberalitati animum
applicant quoque rei pro cura hunt sepe uideas rei domestice negligentes
Non potest uenti idem ex equo placere hys quorum nauigacio contrarios fines
spectat Que idcirco dixerim ne mirareris si in eo quoque quod nunc agitur
idem cernas Et si solicita uita strepitum amat multiloquio delectatur Con
templacio aut omnibus amica silencio e quemque se finibus suis tenet et
incensa illa silencium odit hec strepitum Que nam uero tucior uia e Hoc
est pater quod hodierno colloquio uestigamus Capitulum xxii
Dic igitur michi Ex hys ipsis quorum mencio nobis aborta e
Quotiens putas pastorem officio peryisse quotiens oue et dum uagam
alligat in laqueum incidisse Et dum per fugam sequitur corruisse Quotiens
credis aut medicum bene ualentem dum egros curat egritudine contraxisse
Aut bustuarium dum mortuos sepelit tam mortis contagio repisse Nemo
uos fallatur quasi minora sint animorum contagia quam corporum Maiora
sunt grauius ledunt alcius descendunt serpunt que latencius Multis inquiunt
prodesse multorum multis subuenisse laudabile quis negat Sed ordinate
caritatis inicium sentimus Crede autem michi non e pure fiducie polliceri ope
destitutis consilium dubys lumen cecis leticia mestis securitate metuentibus
spem deiectis salute egris requiem fessis refrigerium afflictis monstrare
iter errantibus subiectare humeros cadentibus dare dexteram prostratis
Magna sunt hec si fiant parua si promittat Neque enim magnum quam pure
rei promissio sed exhibicio e maior Veruntamen ego non tam alys legem
pono quam legem tibi mee mentis expono qua qui probat teneat
cui non placet abiciat et relicta nobis solitudine solitudines suas
sibi habeat contemptor que ruris nostri uiuat contentus in urbibus Ca xxiii
Optarem fateor talis esse qui possem prodesse quam plurimus
Vel ut ait naso totique salutifer orbi Sed primum paucorum hominum
preminum xpi solius e proprium Et profecto quisquis in tuto e ut ut caritas
demersum sentientibus condescendam pectat in legem nec ui quibus
potest laborantibus opem fert Michi qui adhuc magno naufragio
laboro sufficiat illius opem implorare qui solus potens e prestare quod
postulat Cupiens magna sed modicas contentabor Vellem cum omnibus
saluus esse si nunquam cum multis Vltimo quid expectas ut dicam
Michi si non peream satis e abunde feliciter Capitulum xxiiii

Atheu quam vereor et qui forsan ex hijs quis se custodes ·
infirmatu omni lupi sint sanas et dilaniat At ne diucius mo
consideratione non mea in plurem de se illi nos de nobis libet vngcessit
quid pferat impgle est em et si vnu omes finem ultim intendas ut
ome vna omibus uite via expediat sequi Qua in re tuiqz acriter
cogitandu erit qualem eu natura · qualem ipe se fecit Dut om quibz
solitaria uita morte grauior sit et mortem allatura uideat qd pfapue
licterarum ignaris euenire solet Quibus si confabulator desit quid secum
quid ue cu libris loqui valeant no hnt Itaqz muti sint Equidem solitu
do sine lras exiliu est carcer equuleus Adhibe lras patrie e libertas
delectacio Nam de ocio quidem illud Ciceronis notu Quid dulcius
ocio litrato Contraqz no minus illud Senece volgatu Ociu sine lris mors
e et homis viui sepultura Et si plane norim duo ista tam dulcia
phorum dulcicula · solitudinem atqz ociu ut mapiens dixi · interdu lrratis
etia hominibus p molesta In pimptu tn est caco hijs em accedit · qui ut
voluptate aliqua compediti carcerem suu amat vel vulgari comercio
et vulgari negocio uictu querut · ut ad lubricos horu gradus pptoru
ventosos suffragius aspirat · et quibz que ingens · hys tempibz turba est
lux no ai lux · atqz oblectacio uite sut · si in sta diuiciarum · ad quas hodie
distendas magno rei familiaris impendio · si multo maiora lucri spe · pui
apentibus · no quasi ad gnale gignasiu · si velud ad fuile mercimoniu
destinat · ut miari nemo hat eos venare et audie lras uti · quas ut ven
derent quesierut · e quibz impba spe · no sibi centesim fenoris · si millesim
statuerut Que omia diligent in uite eleccione tractanda erat Nequaqz
em tales in solitudine voco · neqz si ueniat admitto libens Qua multos
igit hinc excludam uides · Nam quid piscis longe ab aquis · quid
hij ptul ab urbibus acturi · Quod illi olim molli · et effeminato cau
sidico sepe dixi · qui hec loca · no quietis amore qua no nouerat ·
no appetitu ocij quod oderat · si nescio quo · va mutandi studio frequen
tare cepat · metu an sibi ipi molestior · an mutis Vm ille confestim tedio
locorum et urbanarum desiderio voluptatu uictus abijt Quod ni sic euen
turu aiunt pridissent ultro ipe cessissem locis · cu nulla rerum opinionu ue
pporcio erat · qualis amicu ille se dicet et eeing ijsdem in studijs a
puericia versati · si ut res docuit · studiorum finibz longe dispaibz Redeo
aut ad inceptum Sequitur tamen

Captm vicesimuqntu

Optimu quidem eet ni consilij inopia impis adolescencie
conatus obstaret · ut ab ineunte etate · cta vnu aliqd uite genus
apphendendu quippe ntm accuratissime cogitaret · nec ab eo calle ·
que semel elegisset · nisi magnis ex causis · aut graui ncitate dimitteret

Quod michi pubertatis [illegible] Herculem autor Xenophon ille socraticus testis
est cicero. Nos per devia captivi et quasi per tenebras alienis vestigiis
insistentes sepe periculosas et inexplicabiles incidimus vias. et eo usque
provehimur ut ante senium nostro quidque quod esse velimus circumspicere atque ex-
aminare permissum sit. Id ergo quam sibi personam aut natura. aut fortuna. aut er-
ror. aliquis imponit. si iuvenis non potuit. quisque senex cogitet
Et quod errans viator solet ante vesperam. quantum licet saluti sue consulat
omni sciens natura totam. haud facile posse queri. Cui autem in ipso
vie huius quam dixi scintilla mei consilii ulla erat. celeste aliquid lumen
affulsit. ut securum vel periculi moris. et facile remeabile iter arri-
pet sed unum semper deo gratias agat. At cui sinisterior sors fuit. plus nego-
cii. postquam tamen aperire oculos cepit et quamdubium iter sed intelligere.
omni studio inhiabat adolescencie devium et errores ut in senectute corrigere
meminerat quod terentianus senis in adelphis. qui mutande sub extremum vite
consultor ydoneus sunt et delectabit et poterit difficile negocium. in primis.
sed et in primis utile. et nequaquam impigre. Neque vero serum putet quod salubre
cognoscat. Assunt huius sine non spernendi auctores. Sapientissimus putatu
princeps phorum Augustus cesar ait dat celeriter fieri quidquid fiat satis bene.
Plato ait beatum cui et in senectute contigerit ut sapientiam verasque opiniones
assequi possit. In omni equidem ordiende mutandeque vite consilio. illud
in primis ante oculos habendum ut non concupiscencia rami. sed ratione duce freti
viam teneamus. Non que speciosissima videbitur. sed que aptissima nobis erit.
Vobi maxime rectum ac severum sui ipsius extimatorem. ac censorem exigo.
Ne oculorum aut aurium voluptate deceptus oberret. Quod quibusdam accidisse
scio. qui dum mutant alios in meliores sui. atque aliena temptantes ridiculi
magno populo prebuerunt. Hoc enim sepius apud philosophos. consilium est in summa quod
vel solitaria vel urbana vita sive aliena cuiusque ne moribusque suis com-
parans norit quisque quid suum sit. Quod si incidentibus est utile. quanto
progressus utilius quibus super eligendi labore extirpande ac veteris ruditatis quod
sine labor est. Sequitur nunc tamen [illegible] Capitulum xxvi tum

Apud me sane cui michi quod quidem noverim cor est e populo et
cum hereditate communem obvenit quantum non inflectet animus. sed delectet.
et solitudinis amicum faciat ut illas sim loquar doctore. sed et sine
tenaci torpe. atque ut sine sequar livore dixerim. quod non amica. non
coniux. non vadimonium. non usura. non depositum. non iuvenculum. non rostra
non balneum. non taberna. non scena. non porticus in urbe detinuit.
Apud me ~~sane cui michi quod quidem noverim que e~~ iniqua cui ut
verum fatear non tam proprio studio. alieno ne motum ut ita sentire quam
nature ipsius persuasione consultum est vita procul dubio singulis ac solitaria

Non mo tranquillior s altior e atq securior Et ut extimae alios urbes
urbes suas tres et ut ipe tres meas novi valde solitudine atq otiu de qbq
multa hodie tectu veluti quasdam scolas ad id quo mens nra suspirat
amplector ac teneo · turbas atq solitudines · tenu rey repagla vectes
qz prometuo Oz ita ut si qua me nccitas in urbem cogat · solitudie
in ppto atq in medio tempestatis portu michi conflare didicerim
artifficio no omibq noto sensibus imputandi · ut quod sentiut no
sentiant Quod cu p meipm experientie creditu · in consuetudine de//
duxisset multo post tempe acutissimi cuiusdam doctissimiq viri ·
consiliu ee cognovi · memorieq mandavi · eo quid attentius quo gau
debam factu meu vetustatis · i · venustiori aucte fulciri Nempe qntu//
lianus in eo libro · ubi oratorem a cyrcone armatu · bullis ac falleris
circosissime ppolivit de hoc loquens est inquit lucubratio quotiens
ad eam integri · ac refecti venimus optimu secreti genus Oz silentiu
et secessus · et undeq liber animus ut sint maxime optanda ita no
semp pnt continge Ideoq no statim si quid obstrepet abiciendi
codices erut deplorandus dies veru incomodis repugnadu et hic
faciendus usus ut omia que impediat vincat intencio · qua si tota
mente in opus ipm direxeris Nichil eoz que oculis ut auribq icursat
ad animu pveniat Nam vero freque etiam fortuita hoc cogitacio prestat
ut obvios non videamus et ita ne de erremus · no consequemur idem
si et voluimus Non e indulgendu causis desidie · i · pigritie Nam si no
n refecti · no n hilares · no n omnibus curis vacantes studendu estima//
verimus semp erit [?] qd nob ignoscamus quare in turba itinere · quiuis ·
etia faciat sibi cogitatio ipa secretu hec Quintilianus Que libentius inserui
quia secretior locus erat Nam sente de hoc ipo vulgatior cepta est ·
Ideoq michil apposui pter fine scu Cu em multa tractasset qualiter
adversus multi strepitu durandq e ac studiositate ad se versus Quid
ergo inqt Non aliqn comodiq e tacere quis et rudes sibi fateor ait
Itaq ego et hoc loco migrabo quasi quecuq dixerat nichil moe solacia
hoc ultimi voluntate professionis consiliu daret Et profecto sic est
Nam et ego unu hoc in ncitate remediu inveni ut in ipis urbiu tu//
multibus ymaginativa michi solitudine · secessu aliquo qntu sinor
et cogitatione conficta Vincens ingenio fortuna Quo remedii gnere
sepe quide actenus usus su · et qm futura semp incta condicio est
An adhuc usurus sim nescio Certe libera si contingat eloo · solitudie
uaz ppis in sedibus quesiturq Quod et du licuit semp feci · et qm
cupide nuc facia vides At Solitudo quedam sancta simplex incorrupta ·
vereq purissima rez e omi humanarz Cui eteni sese ostentet in

Siluis cui se comat inter vepres. Que preter piscatores hamo. que preter feras ac volucres visco fallat aut laqueo. Que cantu. que gestu mulceat. que coloribus delectet. Cui purpuram explicet. Cui oleum vendicet Cui verborum florida serta contexeret. Cui denique sese approbet Cui placere studeat preter illum. cui intimas solitudines penetranti solitarium nichil est Neminem illa vult fallere Nichil simulat aut dissimulat Nichil ornat. nichil palliat nichil fingit Nuda prorsus et incompta est Spectaculis enim caret. et plausoribus veneficio maximo vite cetereque omnium. deum omnium testem habet. nec vulgo ceco et mendaci. sed conscientie ipse de se credit De quibusdam quoque parum illi fidens dubitat Recolens scriptum esse De-licta quis intelligit Et illud etiam si simpliciter fuero hoc ipsum ignorabit anima mea Nec tamen illud oblita Quoniam suavis dominus universis et miserationes eius super omnia opera eius. quod allevat dominus omnes qui corruunt et erigit omnes elisos. quod prope est omnibus invocantibus eum quod non secundum peccata nostra facit nobis neque secundum iniquitates nostras retribuet nobis Quoniam secundum altitudinem celi a terra corroboravit misericordiam suam super timentes se. quod quantum distat ortus ab occidente longe fecit a nobis iniquitates nostras Denique non iudicatur sed prone nos aspiciens quomodo miseretur pater filiorum. misertus est dominus timentibus se Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum et recordatur quoniam pulvis sumus et homo sicut fenum et flos agri egreditur et conteritur et fugit velud umbra Misericordia autem domini ab eterno et usque in eternum quoniam ipse fecit nos. et nichil odit omnium que fecit Atque ita hinc minantibus scripturis. hinc spem dantibus. de se incerta et nesciens an amore. an odio digna sit. trepidat sed et sperat. ac serpam de certa et nota sui regis misericordia consolatur. sic se. sic demonum vigil insidiat. ipsaque id solum occupata conspicit et duo presidio fulta contremit Sic undique felix ac tranquilla Et ut ipse dicam arx invicta tempestatumque omnium portus Que qui fugit quid sibi aliud preter portum careat volvatur certum pelago vivat in scopulis. moriatur in fluctibus

Capitulum xxvij.

Nec tamen usque adeo propositi improbet. sineque tenax sit sim ut despiciens alios putem vel in verba iurare cogam mea. Ad fatendum multi. ad credendum nemo cogitur Nulla maior quam iudicii libertas Hanc ita michi vendico ut aliis negem Sic sane potest enim esse. sit honesta sit sancta omnium intentio Esse autem occultissime profundissimeque rei humane conscientia iudex nolim Et prout omnes deo largiente bene vivere Nulla respuit infinita clementia si a multis ipsa respuitur Ipsa etiam humane philosophie instituto tradicia est Non possunt omnes summum locum apprehendere Alioquin una omnia vacaret. cum ut inter obscuritates. et que in imis esse solent sordes Id enim omnibus est necesse

Qui quoniam in tranquillo vitam agere procul ab infima decreverit. Sit obscena vite
debitum in altum iter virtutis et pueritie felicitatis. Non sit oblitus distinctionum illa
quadruplicem virtutum a plotino ingenti platonico inductam a macrobio comprobatam.
Quoniam in ea ipsa politice virtutes infimum gradum tenent quod occupatorum esse putantur.
eorumque non omnium sed eorum quibus occupationum finis virtus ipsa et multo magis
rei publice salus est. Carmus ad quam paucos uno verbo tota occupatorum in illa
acies sit redacta. Proximum ascendendo gradum possident purgatorie
virtutes haud dubie transitum urbes atque ociosorum et nec pharaum ornamenta
et passiones quidem animi quas primo temperant hee quellunt. Tertius
gradus altior illarum est quas purgati animi virtutes vocant. Quorum
munus est passiones quas politice mollierit purgatorie quieverit
vincit obliviscitur. Hee perfectorum sunt qui ubi sunt nescio. Quam et quod fuerunt
solitudine amarunt. Et si quis usque superest quamvis hoc virtutum gubernaculo
tutus in alto naviget puto tamen solitudinis portum amet. Quartus ac
supremus exemplarium est locus que supra homines sunt et ut aiunt in mente
ipsius dei habitant. Unde quod ipsum nomen indicat tamquam ab exemplari
aliquo eterno sive ut plato vocat ab ydeis quas in eadem dei mente
ut ceterarum rerum sic virtutum posuit. tres alias humanarum virtutum species
ortas volunt. In hiis autem adversus passiones non modo non eosdem effectus
quos in ceteris. sed ipsum passionis nomen audiri nefarium prorsus atque sacrile-
gium. De istis sane vel dicturus fueram. Nichil enim ad idem quod nunc agitur
Nisi quia cum de politicis purgatoriisque virtutibus loqui aliquid tempus
admonuisset. plotini quadrifidam catenam multa arte consertam salvo solvere
Vides ne quanto verborum Capitulum quintum ac dissociare non libuit.
ambitu ut cum tu occupatis in gratiam redire voluerim. Tempus
est ut hiis iam digressionibus modus sit. Ad me igitur et ad solitudinem
revertor cum ego veram intimamque dulcedine ut profundius hausissem
ut fidentius in hoc tecum sermone versarer. Aut de re sanctissima.
pessimum ingenium fari pudet. Cuius enim scando equet. quod vix percipit cogi-
tando Celestis et prorsus angelica vita est. de qua tremulus ne dicam
terrens homuncio loqui volt. splendore nominis captus. famaque rei optime
et ut vere dicam. odore magis quam sapore delectatus. Haud aliter quam
si natus in silvis pastor. et in silvis educatus sitim fluvio. herbis famem
sedare plus (?) ... humi cubitu somne solitus. dumosique tegmine sub
antro cavo aliquo ad amplissime magnifice atque opulentissime urbis
muros accesserit. Et dum in vestibulo sessus sedet oculos et animum cum
flectit in urbem ipsam intrat custodum domos aut coherentes postis
angi portum videt. Exinde reversus in silvas sociis narret. quid in ea
urbe conspexerit. quid in atriis. quid in vicis quid in curia. quid
in foro. quid in officiis artificum quid in thalamis procerum. quid in publicis

Privatis q[ue] consilijs agatur Aut si quis p[ri]mi forte religiosissimi templi
limen attigit)dato quodq[ue] amictum seu vasorum intimis penetralibus abditum
servatur · varietas librorum formas · singula sacerdotii officia · omnes sa
crorum cerimonias nosse putet Ne enim vero · quantum ab huiusmodi pastore
differo Nisi q[uod] ille urbem semel adijt aut templum Ego sepe solitudinem
Ille exterius substitit ego introij Ille mox abijt Ego permansi Quid tu
ego eximius novi · qualis solitarie vite status interior sit Antra · colles et
nemora eque omnibus patent Nemo arcet intrantes Nemo pellit
ingressos deserti Nullus ianitor · nullus custos Sed quid locorum solus
introitus · quid comparat ambitu vehunt amnes · quid lustrare inuiae
silue · quid in sessi prosunt montes · si quocunque iero animus me meus insequitur
talis in silvis qualis erat in urbibus Ille ante omnia deponendus Ille
nunquam ille domum relinquendus erat supplicandumque postendum a d[omi]no ut cor in me
crearet mundum Et spiritum rectum hijs in visceribus innovaret Tunc demum
vite solitarie abdita penetrasset Hoc enim quid alieno gloriatur. Hec solitudo
utique non solitaria vita est ea scilicet qua suspiro quamvis exterius simillima
videatur eque hominum turbas educta sed non eque passionibus expedita
Vidissem que nam illa dulcedo ineffabilis sanctarum animarum qua de preteritorum
commemoratione discimus · et venturi gaudij expectatione percipiunt · sine
quibus triumphatis hostibus hostis · sine quibus · sepe quidem victus
sed vincendus adhuc · et in acie nunc etiam standum est · non sine spe certa victorie
militandumque non solum sed suffultibus angelico comitatu · Et quibus
indutis armatura dei loricaque iustitie ut verbo utar apostoli munitis ·
scuto fidei · gladio spiritus · et salutis galea · adversus principes et potestates
adversus mundi rectores tenebrarum harum · iterum atque iterum · nullo quidem
spectante mortalium · sed celicolarum maximo consensu · et eximio omnium favore
xpoque ihu spectaculis presidente pugnandum est Que nam illa suspiriorum
queis de profundis ad excelsa tendentium · fatigato animo gravissima
Que nam suavitas lacrimarum de purissimo cordis fonte cadentium ·
Que nam militum xpi vigilie excubieque psalmorum in turribus ierusalem
et in propugnaculis Syon adversus exercitum Babilonis tota canentium
vallumque et castra servantium loco et munito ubi nec pabulum desit nec
aquatio · ubi fidant hostibus insidijs temptari se posse · non obrui · eorumque
se ipse subiectos ut ferocissimi hostis incursus ipsis obsequi et suppli
cium illi sit · ut qui saluti iam amplius non obest · sepe prosit ad gloriam
Exercendo quod fiat cautior milia · fortior victoria · clarior triumphus
xpi pugilum · in vite huius agone certantium · Quod illud solacium ·
quanta iocunditas gaudendo parentibus · sperare meliora · pro brevi solitudine
hominum perpetua societa angelorum · et divini vultus aspectum ubi toti anime

Inquietorum concupiscentie et desideriorum omnium est finis. pro paucis lacrimis inter-
minabilem risum. pro temporalibus ieiuniis eterna convivia. pro voluntaria
paupertate inestimabiles veriss[im]asque divitias. pro incolatu silvarum
civis civitatis etheree. pro famoso tugurio. stellantia christi pallacia.
pro agresti silentio tantum angelicos et celestis dulcedine armonie quoque omne
melos excesserit illam dei vocem tot transactis laboribus. suos eterna
in requiem evocantis pro quibus his vel omnibus sponsore veracissimo certi locum
placitissimum habere. cogitare cottidie Quid est quod reliqui. quid est quod
secutus sum. Quid est quod patior. quale quod expecto Quantum est quod sprevi
Quantum est quod meta. Estimare quam brevi temporis iactura. unius vel non iac-
tura sed lucro. et inmiabilium tediorum fuga. felicitate negociet eterna
Et dimissis hominum fastidiis urbiumque periculis ubi vere est infernus ille vi-
ventium tamen meminit psalmista. ad superna patriam properantes. iam hic
cepisse esse felices Siquidem miserie finis felicitatis initium est non amque contrariorum
exigente. ut ubi hoc desinit illud incipiat Postremo et cogitatus altissi-
mos. et collocutores spiritus. et visiones beatificas habere. et sepe presentem
christum familiaris complecti Semper enim presens est qui ubique semper est
Quis est aut hic nisi de quo scriptum est Si ascendero in celum tu illic es et si
descendero ad infernum ades Si sumpsero pennas meas diluculo et habitavero
in extremis maris Cui si facile fuit oculos nobis atque aures intellectumque lar-
giri. multo est profecto facilius nos videre et audire et intelligere Videt ille
igitur nos Audit quod presens etiam quam loquimur Ipse est enim qui tacito moysi
ait Quid clamas ad me. Prevenit vota nostra et affectus anticipat
Cogitationes meas intelligit de longinquo hoc est multo antequam fiant preces nostras
exaudit antequam sonent. necessitates nostras aspicit antequam veniat Exitus meos
speculatur antequam nati simus Sed ita nos aspiciat ut indignos licet
inveniat miseratur tamen. vel forte quod procul absit a nobis contrariam precitam imaginem
repellamus habentes ergo testem presentem iudicem. teste illo ymaginario
non egemus de quo alibi scripsi. quem philosophorum quidam querendum nobis esse.
dixerunt Epycurus quidem quibusdam licet opinionibus infamatus.
maiorum tamen iudicio magnus vir Amico scribens sic fac inquit
omnia spectet Epycurus. marcus Cycero in epistolis quas ad Quintum ciceronem
fratrem suum scribit Post adhortationes magnificas ad virtutem concludens
Id inquit facilime facies si mecum semper vivi magis quam vivis placere
voluisti tecum semper esse putabis. et omnibus his rebus quas dices.
et facies interesse Multum haud dubie confidebat necnon presentiam quoque futuram
esse germano qui memoriam sui sola efficere adeo virtutes ad studium
Verum hos Seneca. sed non ausus tamen sibi tribuere lucilium suum monet ut
aliquem clariorem viri presentiam sibi fingat Aut enim prodest sub dubio custode

Sibi imposuisse et habere quem respiciat · quem interesse cogitationibus suis
iudicet Nec multo post Sic facias inquit Quecumque facies tamquam spectet
aliquis Et post pauca · aliquorum te inquit auctoritate custodi Aut Cato ille
sit · aut Scipio · aut Lelius · aut cuius interventu perditi quoque homines vicia
supprimerent · Et ut intelligas hanc etiam epycuream esse doctrinam Seneca
idem alibi aliquis inquit vir bonus nobis eligendus est ac semper ante
oculos habendus ut sic tamquam illo spectante vivamus et omnia tamquam
illo vidente faciamus hoc inquit lucili Epycurus precepit custodem ·
nobis et pedagogum dedit Deinde quibusdam interpositis quibus hoc
consilium admonet adiecit Et elige itaque kathonem aut Si hic tibi videtur
nimis rigidus elige remissioris animi virum lelium Elige eum cuius tibi pla-
cuit et vita et oratio · et ipse animum ante se ferens vultus vides ut aliquot
eruditis utrobique liberum nobis quid eligere quem velimus · imo aliquem
eligamus cuius nobis non genus · non potentia · sive non opes · sed vita conquisito
et testes cui fides et motum animi verba placuerit Et hoc quidem de yma-
ginario teste vite philosophicum consilium inter suos non inutile · nobis non utrimque
sic in hiis litterulis obtineat locum Et quod diximus appareat tali teste formam
hominem non esse cui non epycurus · aut cyceronem Non catonem · non Scipionem Non lelium
ymaginatione fingendus · sed angelus bonus vite custos comesque datus
homini · quo spectante si quis est pudor audere non debet quod coram homine [illegible] au-
deret Et quod summum ac terribile dixerim xpus ipse locus omnibus atque
temporibus est presens non actuum sed et cogitationum omnium verus testis · quos
et si verus afforet testis epycureus · non videret Sic ergo hic animus liber et
cogitare quis tam impudenti rabie fuit usque tantaque scelerum licentia
qui non dicam xpm · sed amicorum xpi aliquem coram tenens non raptanti se
precipitanti que libidini frena substringeret At qui xpm ipsum in abditis et
anime penetralibus semper assistere et quid illis geratur introspicere et aperta
omnia videre · Nemo usque insanus est qui dubitet nec ab omni dedecore
tanti testis metu saltem et verecundia desistatur Quid hic prestigii est
nisi quod quem presentem corde credimus · oculis non videmus eorum relabimur in quo
veteres Ciceronem qui xpm certe non noverat arguebat ubi aut Nichil animo
videre poterat ad oculos omnia referebat Quod sic et nobis accidit ·
et consilium optimum · idem nobis audiendus est cyceronem Non quod alii perplurime
ex istis desint Cum augustinus ex hoc maxime librum ne religionis
michi texuisse videatur sed iuvat in re mea parsimonia ut ita dixerim
hominem audire presertim Cum unus idemque locus sit in quo utrumque continuit
et meditatione composuit ait enim Magni autem est ingenii revocare mentem
a sensibus et cogitationem a consuetudine abducere In hoc ergo studiis

Et nos viribus enitamur ut sensibus domitis et victa consuetudine aliquid aliquando videamus. Aperiamus iam tandem atque purgemus oculos illos interiores quibus invisibilia cernuntur, Christum adesse videbimus. Et si de Marco Katone scriptum est quod puduit gemere illo teste mori, quanto magis pudebit Christo spectante male vivere, male mori, aut odiosum facinorosum ac turpe aliquid tanto sub teste committere. Sane nec hic testis infallibilis atque perpetuus ad propositum sermo redeat et si ubique presens sit, nusquam tamen esse presentior, nusquam quam familiarius nos audire et nobiscum ~~loqui~~ colloqui quam in solitudine dignatur. Nimirum nam et nullus interstrepit et quod ab intentione mentis distrahat non est. Sic quanvis animus assuescit celestibus frequentique colloquio fiduciam salutarem concipit et ex hospite atque advena fit domesticus dei. Magno enim ex amore continuoque et fideli cultu inter deum et hominem familiaritas tanta est. Quadobrem ut laboriosos homines et mortalibus semper rebus implicatos ac terrenis occupationibus tota intentione demersos iam nunc occupationum et mortalium et inferni laboris hic esse primitias crediderim, sic simillimum veri putem solitarios dei amicos piis assuetos curis iam hinc eterne vite presentire delicias, nec incredibile dixerim posse aliquem ex hoc numero cui secularis terre vestigium nullum extet ad eum gradum mira sublevante gratia pervenire ut adhuc terris illius gementes in celis angelorum choros audiat et videat in excessu mentis quod ad se rediens non possit exprimere —— Capitulum ——

Sed quid horum omnium scire, quid ve de hiis loqui possum peccator infelix et peccati mei pondus ac vincula circumferens, qui tantum amore literarum amicum otio et terris locum amo, ut fortasse odio quodam ex dissimilitudine morum orto populum fugio et fortasse conscientiam vite mee [illegible] teste vito. His igitur permissis quos bone Ihesu ad hunc finem creati absque te, ut me te reiectamque ad hoc nati et sine hoc inutiles atque infelices nati sumus. Cunctis tandem preteritis [illegible] illa tota vite vivere ut velis, ire quo velis, stare ubi velis, vere inter purpureos florum toros, autumno caducarum inter frondium acervos acquiescere, apricatione hyeme, umbris estate fallere, ventura sentire in qua velis. In utraque tuum esse et ubicunque fueris tecum, procul a malis, procul ab exemplis scelerum, non impelli, non collidi, non affici, non urgeri, non dum epulere malis in convivium trahi, dum tacere cupias ad loquendum cogi, non importune salutari, attrectari ac detineri in compitis et urbanitate incondita et insulsa totos dies in eculeo pendere, obstupere perituros, quibus te ut monstrum aliquod intueatur admirans, quibus podem figat occursu, quibus flexus in genu hereat et aut nescio quid cautum in aure comitis insusurret, quis de te

Dubium interroget · quis in turbe uel moleste urgeat vel aliquante mole
stius loco cedat · quis manum porrigat · quis ad caput illam referat · quis
multa in angustiis loqui petat · quis tactus oculo signum det · et stricto
transeat labello Demum non inter tedia senescere Inter quam salutantium
greges premere semper et premi arctari spiritum mestis quam uaporibus afflatum
hyeme media sudare Non humanitatem inter homines dedidicere Affectisque
fastidiis odisse res · odisse homines · odisse negotia · odisse quos diligas
odisse tempus Non oblivisci tuarum rerum · ut alienis ingratiis uaces ·
Sine preiudicio tandem apostoli sive ad Romanos que est quod nemo nostrum sibi
vivit · et nemo sibi moritur · sive enim vivimus domino vivimus Et sive morimur
domino morimur · ita tibi et vivere et mori ut non aliis quam domino vivas et
moriaris Stare interim velud in specula · res tuas quam hominum sub pedibus
intuentem videre omnia tecum in primis cum viri vitate tussire Nec senectute
tacite subrepentem prius molesta pati quam proxima suspicare · quod omnibus
ipse modum occupatis accidit sed eam multo ante prospicere et quam preparare illi ·
integerrimum corpus equum animum Nosse vite umbra hanc non vitam diu spectandam
non domum · viam esse · non patriam · non cubiculum sed palestram · Non amare
que fugiunt optare que permanent hec ipsa dum assunt ferre pacifice ·
sed semper te meminisse mortalem · sed tui sit inmortalitas repromissa committe
retro memoria per quam omnia secula · per omnes terras animo uagari · versari
passim et colloqui cum omnibus qui fuerunt gloriosi viri Atque ita putes
malorum omnium opifices oblivisci nonnunquam et tempus et supra te elevatum
animum inferre rebus ethereis meditari · quid illic agitur et meditatione
desiderium inflamare teque vicissim cohortari · et ardentium quasi verborum
faculas calidis admonere precordiis · qui quod inexperti non intelligunt non
ultimus solitarie vite fructus est · nec hoc ut notorium non siceam et lectioni
dare operam et scripture · et alterum labore alterius solacio leviare · legere quod
scripserunt primi · scribere quod legant ultimi · et beneficii litterarum a maioribus
accepti quia in illos non possumus in posteros saltem gratum ac memorem
animum habere In eos quoque quam possumus non ingratum sed nomina illorum vel
ignota vulgare · vel absolefacta renovare · vel senio obruta eruere
et ad pronepotum populos veneranda transmittere Illos sub pectore Illos ut
dulce aliquid in ore gestare Denique modis omnibus amando · memo
rando celebrando si non parem certe debitam meritis referre gratiam Inuecto
res artium quarundam post mortem divinitatis honore cultos audimus
grate quidem potius quam pie Nulla est enim pietas hominum qua deus
offenditur si extra memoriam de humano genere bene meritorum insepulta
gratitudo mortalium humanis honoribus non contenta usque ad sacrilegas

possit recipiat

Processit ineptias hinc appollinem cythara hinc eundem ipsum atque escu-
lapium medicina Saturnum liberumque et Cererem agricultura vulcanum
fabrica deos fecit hinc egiptus osirim. Athene docta urbs Mineruam
coluere quod ille lini hec olei usum artemque lanificii repperisse fertur. longum
est singula prosequi. quia apud vates huiuscemodi vanitatis nullus
est modus. Quas palam dampnare non ausus ille poetarum maximus
atque cautissimus ut qui vero pati forte supplicium verebatur latenter
utique nec minus eleganter irridere non metuit quidem animas eorum
inventas qui vitam excoluere per artes. quorum nomina vulgus medax
et omnis fons errorum in celum tulit duos indignante locaverat. apud inferos
ponit Nominatim insuper ipsum medicine repertorem omnipotentis dei fulmine
detractum ad stigias undas canit. vide hec questio inter eos maneat.
Apud nos enim nulla de diis est questio Nec non mirari usque satis possum vidi
in ceteris omnibus tam perspicaces in plus superstitionibus tam deliros et quasi
velocissimos cursores euntes in diversum et ante oculos meta posita
non videntes. ut quorum perversitatem miror misereor cecitatem Sane si
talium rerum primis auctoribus honor aliquis debetur quem debeat magnum
modo humanum modestumque non inficior quid non licterarum artiumque nobilium reper-
toribus debeatur. qui non vomere sulcos. non telam lateri. non fidium tinni-
tum auribus. Non oleum aut vinum gutturi quamvis et auribus et gutturi
suos sonos suas que delitias sed scriptorum quod instrumenta ad cibum et ornatum
cultumque et medelam ac peperere. eximendo id debitum ubi quero potissimum
persolvatur. aut quis est qui dubitet hoc ipsum licterarum negotium. quo vel
nervum vel alienum consternig nomine. quo multo perhennius quam ere vel
marmore virorum illustrium ymagines excidamus Nusquam eos melius
nusquam que liberius quam in solitudine posse tractari Expertus hoc saltem
loquor. sentio quos ais stimulos. quas alas ingenio. quod illa opi va-
cuum tempus accommodat. Que omnia preter illam ubi querat nescio
Facultate vero seu vacatione manus litterarum atque artium fonte esse si michi
forte non credis Aristoteli crede qui primo methaphisice suo libro circa egip-
tum constitutas mathematicas artes ait tunc asserens quod ibi gens
sacerdotum dimissa est vacare. Quod nec plato ipse tacuerat de eisdem
loquens in thymeo quod sacerdotis predita separatim a cetero populo manet
ne contagione aliqua prophana castitas polluatur De quorum vita ut
unus est sacerdotibus eorum ait Cheremon stoycus vir eloquentissimus
narrat quod omnibus mundi negotiis curisque postpositis semper in templo
fuerint et rerum naturas causasque ac motus syderum contemplati sint Numquam
mulieribus se commiscuerunt. numquam agnatos nec propinquos. nec liberos
quidem viderunt ex eo tempore quo cepissent divino cultui deservire

Carnibus et vino se semper abstinuerint. Addit ad hec quod biduana ac
triduana inedia humores corporis ex ocio atque immobilitate nascentes
acrime consumpsisse et castigare sunt soliti. Multa quoque de cibo et
potu de accubitu ceterisque morbis diui ingenij ubertatem facile cre

Nec sum nescius ut hoc loco michi xxx. Crediderim contigisse
molestum occurrerit ab hijs quibus solitudo et licet inimica
uidetur et uirtutibus dicit enim in primis Carere solitudine magnis
quibusdam quasi locum dispensatoribus. Atque ut ita dixerim tenorem
altoribus auctorum sine quorum operum continua profecto rara unquam ingenia
surrexere. Ita uero hoc dicit quasi ego pueris loquar et non hijs qui
domi ferulam pedagogumque dimiserint. Instant tamen acriores et eru//
ditis etiam uiris distrahi ingenium huc illuc prospectu ago et celo
liberiore confirmant. Quod quidem uero grande aliquid molitur rapidi
more Cornupedis magno quod saluti parares frenandum colligendumque
doctus nemo negauit. huius sine patronum Quintilianum sunt qui libro
oratoriarum institucionum nisi fallor nono Cum secretum et liberum arbitris
locum et quam altissimum silencium scribentibus maxime querere. Deque hoc
nemineque dubitare dixisset procul dubio Ac in parte metum sentiens mox
adiecit. Unde dissencione uidetur Et non tamen inquit protinus audiendi
qui credunt aptissima in hoc nemora saluasque. quod illa celi libertas.
locorumque amenitas sublimem animum et beatiorem spiritum pariant. Michi certe
iocundus hic magis quam studiorum hortator uidetur esse secessus Namque
illa ipsa que delectant necesse est auocent ab intencione operis destinati.
Neque enim si bona fide in multa simul intendere animus totum potest et quocumque
respexit desinit intueri quod propositum erat. Satis utique dixerat et tamen ut
penitus ita sibi persuasum scias insistit ac repetit. Quare inquit siluarum
amenitas et preter labencium flumina. et inspirantes ramis arborum aure
uolucrumque cantus et ipsa late circumspiciendi libertas ad se trahunt ut michi
remittere potius uoluptas ista uideatur cogitacionem quam intendere. Ecce igitur
ut aduersum me non spernendus testis in iudicium uenit qui uelud auctoritati
propter patrum sensus. Demosthenis haud uulgaris equidem nocte uiri Et absque
emulo grece facundie principis. factum profert opinioni sue consentaneum Et.
Demosthenes quidem nequid melius. qui se in locum ex quo nulla au
diri uox. et ex quo nichil prospici posset recondebat ne aliud agere
mentem cogerent oculi habes studiose siluarum sectator miratur
quidicat aliquis qui siluas et colles. et secessus amas non tamen inutiles
studijs opinentur sed dampnosos. Quid hic dicam Negem aut locutum non
Quintilianum aut certe fecisse Demosthenem ymmo uero ut in sinistras hos per
rbo uel hos in sinistras inclinam tralham Conuenire secreti quam luctari

Poterim nempe perfacile hos in cursus avertere quod oratores ambo
hic quidem clarus ille clarissimus Nec dubium nulli studiorum generi minus
silvas et ea de quibus hic loquitur atque otio solitudine convenire quod
expressius dicam tu ad exempla pervenio Sed non hinc evadere est animus nec
fuga nec bella placet concordiam quero Itaque quamvis ego nusquam feli
cius quam in silvis ac montibus ingenium experiar nusquam michi parcius
et magnificentia sensus occurrat si cubi tamen magnificentius aliquid occurrit
et equa conceptibus verba respondeat Nolim tamen quod michi
forsan singulare est ad omnium regulas trahens dictum factum ne tantorum
hominum dampnare quorum utrumque potius amplector et probo Neutrum
vero proposito adversum Neque enim studiosis impono ut in silvis ac montibus
libros scribant sed permitto ut tali spectaculo recreatum animum in angusti
as ~~conscribant~~ cogant tacitas atque reconditas quas tamen nullo loco
aptius quam in solitudine posse contingere quis est qui non quasi verbum
amicus intelligatur. Fusum igitur ac silentem locum qui ad scribendum ve
nit eligat Hoc enim libentibus non obsisto Quod diurno scriptori
dictum nocturnus non respuat lucubrator Qua in re ipsius Quintiliani
consilium non me fugit expertus certum studiosissime pro re tum laude quito
Ille enim laudans Demosthenis hunc morem ad extremum ait Ideo
lucubrantes silentium noctis et clausum cubiculum et lumen unum ve
lut tectos teneat Nichil horum ut arbitror solitudini obstare sed favere
cuncta fateberis Itaque si inter tantas voces audior consiliumque novum
non despiciatur et hos sequor ut longius evectus si loci spatio integrum
est septurum Non aliquid admoneo quoties se exemplo Demosthenis
includet illud ante prius sit et post secundos ingenii successus
egressus facili in silvas et loca intercia quoque nichil est in ipsis amicius
queruli amnis in ripam gravedine possit fatigacionisque deponere
Nec idcirco minus in arcum ingenii verum sermonem iacere et inter ipsum quietis
reparandique cum tempus venturo labori magis preparare utile simul et io
cundum opus et actuosa requies et quietus labor ut cum ad angustam
illam Demosthenis ac secretam arcam reditum fuit fructuum semente
in vallibus excussis nova uberum messis excrescet Atque ita multum studio
tempus in vesperis et mane perfluat Quod hiis precipue datum sit qui oratores
texunt et historias Nam qui philosophiam ac maxime qui poeticam meditatur quibus acuta
potius et arguta quam multa querere mens est eos libertati proprie relinquendos
censeo Impetum ingenii sequantur Considerant utrumque est animus ubi locus tempus quod
suaserint et ubi se sentimus maioribus adigi senserit seu celo aperto seu
clause tecto domus seu solide rupis obiecte seu patule pinus umbraculo

No mltoꝝ euolucōe uolūīū ꝯꝑ9 illis ia an ꝓbatis ī aio legūt sepe
etiā in aio scribūt loce ꝑita ſʒ ꝑnti īgeni se attolūt Nempe sup
hūanū modū rapiant oportet. si supra hoīem loqui uolūt Id sāe
locis aptissimis expeditius fieri interdū et alacrius aīaduerti
Unde sepe montanū carmen qī edū e toto grege letissimꝰ atq lu"
tissimꝰ iudi et incole insito admonitꝰ oīgīs dixi metū gramen
alpinū sapis excalto nemis Equidē ut huic tande articulo fine
faciam et M. Tulius et Vgilius Maro qs eloqūe pncipes latie nēo
eloquīs negabit. Huic ꝯsilio habitat dū alt tū sepe alias tū pximū
ad tractatū legū cumulū accessurꝰ frondosas quercꝰ et delectabiles
secessus qdq ibi sup tū memi rippa et umbra et pcelsas ppulos
et ꝯcentū aūm et strepitū fluuioꝝ atq equas in ptes scissi amnis
in medio insulam pua et huic rei similima quereret Alt aut sim
allexim quisqs is e pastoris carmine laudaturꝰ Inter densas.
vmbrosa cacumia fagos assidue veniēs solus ī motibꝰ z siluis
id facere platone secuti Ambo q int cicosa cupssetā z spacia siluestria
de īstitutis reꝝ publicaꝝ deqꝫ optīs legibꝰ disputat Nota nimiū
et uulgata ꝯmemoro Multū tempe postea Cyprianꝰ fide ante
por et meio clarꝰ nc obscurꝰ eloqo tale qda et sensisse uidetur
z scripsisse qꝫ unū ex multis īgenis imitator eiꝰ Augustꝰ ī libris suis
qi illiꝰ īgeniꝰ expmentū et eloqūe gustū potuit q ieo gusta ee
potuit il ꝯcitati reꝝ deditꝰ u boꝝ neglexissꝫ ornatu loci. iꝰ ꝯmeditacōe
notū nob ee uoluit Ubi īgeniū cetes no ait huc thalamū loco ab
ditū tectū muris ꝯmunitū scis marmorea opacū celatiqꝫ testudie
aut tale aliquid ſʒ quid petamꝰ mqt hac sede dat secessū uicina
secta u dū erratici palamitū lapsꝰ pendulis nexibꝰ p harūdies baiulas
repūt, intra porticū frondea tecta fecerunt Ecce qua porticū z qm
sedem vir sanctꝰ et eloquīs appetebat Vites palmites frondes harū
dies et int hec studiosis spē aable secretū Quod utiqꝫ no optaret si
pt muros ac tectū ullis bn successibꝰ īgeniū crederet Posse nūc
apud alios hc ipm qrere et plinꝰ testioio re firmare ni vererer ne a
fidei minꝰ hūisse tantis testibꝰ a tūc amplꝰ suscepisse dicer qꝫ oz
hactenꝰ ea lege disserui tꝫ scribere ut ullaꝫ īgeniis lege ī posuisse me
sciat q hoc legent si qs adeo habūdās ocio est ut ociū nrm
legat Singula sibi examinet de ueritate reꝝ no tam michi
ul alijs qua expienciae creditūꝰ Jam u qui solitudine uirtutibꝰ
inimica nolunt astipulatore uidenẗ int ceteros auoꝝ Seneca
hic qui eplaꝝ suaꝝ qdā loco oīa nobis mala solitudine psuadet
et rursus alio loco mala ibi consilia agitāi cupiditates impbas

Ordinati audacia atq; libidine irritati iracudia instigati aut que si inde-
finite aut vniuersaliter dicentur. haud dubie uel Senece resistendu ut
solitudinis preconiu desperandu erat Sed non ita e Ea em no nisi de
stultis et qui passionibus vincunt dicta ee luce clarius in ipis Senece
uerbis appet lugente inquit timentemq custodire soleng ne solitudine
male utatur Audis aliquem solitudine phiberi Sz aduerte tam luctu
sz et timore actiuas ac passiones Quod ipum latius extendes Nemo
e inqt ex impudentibus qui relinqui sibi debeat Id utiq uerum esse.
quis non uidetur Qui em impos sui e mox ut sibi relinqt oportet
ut ruat talibus quid ego no immitterem nu solitudine sz uel amica
urbem iudico eo tamen amiciore q illa ut tum magistros. sic et stup
ratores ht et iudices hi ppunitatis et latebrarum spe recent legum metu
ut reuerentia honestatis Ceterorum alta libertate impudentiaque pstadi
Altera fautores scelerum atq instrumenta suppeditat Vtrumq pestiferum
Sed ea nature puersitas no solitudinis culpa e. Sz ut prorsus ita ee
nec aliud Senecam uoluisse pudeas Eidem epla Illam ipam solitudinem
mestis ac pauidis et imprudentibus medicam Lucilio suo no mo pmittit
sed suadet et precipit Sic e inquit. no muto sniam. fuge multitudinem
fuge paucitatem. fuge etia vnum. Non heo cu quo te comitatu uelim
et inde quod iudicium heo. Audeo te tibi credere Tamen nisi fallor.
ac pristu dogma. fuge inqt multitudine libenter id quidem. fuge paucitatem
patior no moleste. fuge etia vnum. Nil e quo me vlterius trudas ad extre
ma solitudine coartasti Quid na restat nisi ut meipm fugiam
sz et huc tu vnu fugeo. no heo cu quo te comitatu uelim. michi ego uo
habeo cu quo te et fortasse plures sz pfecto vnu heo O si nunc tale aliquid
amico consulam Exclamabunt undiq solitudinis ac uirtutis aduersarij
meq saxeu et inhumanu dicent At qui Seneca tantus uir. carissimo om
amico. precipit vnu etiam fuge At pfecto consumatoq uiro loquitur
hoc si quis dixerit tu bona venia negabo pficienti potius quam
pfectorum ex nro fuisse Lucilium uiratus testis Seneca ipe fatebitur
Que et si frequenter laudet qui amancium mos e Si pfectum tamen nosset.
nec totiens hortaretur. nec aliquando reprehenderet At studijs saltem utcumq
dedito dicat aliquis hoc fatebor Sz eo plane redeunt quo uolebam
Neq em ego alijs qua beatam et uirtutum studiosis loquor. reliquis
salubre consilium nullum heo nisi ut ante omnia uita mutat. tum de loci
optimitate uidebimus Ceterorum hijs ipis quibus solitudine optima dixi
nunq suasi ut studio solitudinis amicitie iura contempnerent. Turbas.
no amicos fugiendos dico quod fallat Id uero maxime detegeret re
pentina mutatio. mutacioq fortune que sicut optanda no e expedi

Cupidine · sic si accidat experiencie et distinguendis erroribus multu gferet
deinde sicut reliquarum rerum sic amiciciarum alter altero dicior fuit · non
mouebor nec tam amicos fugere solitarium monebo quam optare ut ad
se visitandum sigillatim potius quam cathenatim veniat non ocio tedium
sed solamen et auxilium laturum Sit o tu modestum et suaue non insolens.
Sit solitudo tranquilla non ferox Sit denique solitudo non inanitas Ingrim
venit inicitur humanitate que ab urbibus exulat siluas incolere · sicque
ursos in populis ac leones in solitudine angelicum hominem inuenisse ita pla
ne sentio · atque hinc media inter extrema callem teneo Alter non nisi inter
turbas gaudet huic venia magis quam redargucio debetur Alter autem
fuge inquit et vincis huic nescio quid dicam Tangis fateor Generatim
et auctoritate tua primis inclinatus forsitan nisi alter obsisteret non timor
Et si maiorem dixero credo non indignabere Marcus Cicero amicicie lege
tractans Non hos tamen quibus amicicia · post virtutem iocundissima rerum est
sed asperos etiam et inanes hominum quasi societatem atque congressum fugientes
quorum vix unicum exemplum toto orbe recepit pati non posse aut non ini"
tiant aliquem non dixi amicum Nam enim obstabat sed apud quem enominat
virque sue acribitatis Rupta quoque hic oratore Tarentini archyte dictum
refert cuique ea sua est Neminem non modo in terris quibuslibet rerum affluencia
sed ne in celo quidem prius siderum conspectu indique noticia felicem esse posse
nisi habeat cum quo illam participet · sic nunc michi ceo solitarium amare
Idem famosiore alio quod loco Si omnia nobis inquit que ad victum cultumque
pertinet quasi virgula diuina ut aiunt suppeditarentur · cum optio quisque in"
genio negociis omnibus omissis · totum se in cognitione et sciencia collocaret ·
Dein ut cronice locatum scires apte ait Non est ita Nam et solitudinem
fugeret Ecce quam paucis verbis quecumque de solitudine loqui dampnasse
videbatur et feceriat vir illius professus Ut non tam Cicero exponendum nobis
quam oratoris testimonium licet in phie libris scriptum ceu suspectum ab hoc
iudicio repellendum esset Sed ut liqueat de extrema et inhumana tamen so
litudine illum loqui · quam qui fugit profecto veram eciam non fugit · atque ita
non veram sed diuersam potius dampnare sinamus · nec fuga solitudinis in tur"
bam vi velle · sed id solum ne amore solitudinis humanitas fugiatur Vide quid
addidit Cum enim dixisset Et solitudinem fugeret non dixit et socios · sed et
socium ait quereret cui doceret velle cum audire cum discere Cum igitur tantis bonis
ornata solitudo · si participe careat intollerabilis eciam feroribus omnis humane
quasi possis contium videatur · quid mitibus et humanitate preditis videri
debet Cum si amicicie ignaris collocutor unus tamen sollatij afferre crederetur

Quid veris amicitie cultoribus fidelis amici quesito allatura sit in quo sese videant ex quo verum audiant Cum quo ut Cicero idem ait Sic omnia loqui audeant ut secum · de quo nulla suspicio sub quo nulla fraus · pro quo nullus labor non suavis sine quo nulla sit dulcis quies a quo denique et adverse presidia · et prosperioris fortune proveniat ornamenta Hunc ego si a solitudine secludendum arbitrer durus sim Nec unum unquam amici presentia interrupi solitudo videbitur sed ornari Ad postremum si alterutro carendum sit solitudine ipsa privari maluerim quam amico Sic itaque solitudinem amplector ut amiciciam non repellam neque fugiam etiam virum nisi forsan is ipse sit cuius mores etiam in urbibus fugiendos vite tranquillitas non negligenda suadeat Tota res igitur ad hoc redit ut sicut cetera omnia sic ipsam solitudinem · cum amicis partiar · nullius boni sine socio iocunda possessio · Quamvis ab eodem Seneca dictum credens Solitudinem nec magnum et dulce bonum esse non dubitas Ab ea aut non scelestos modo sed inertes et ignavos arcea Ut enim Tyberii solitudo odiosa e qua Capreas insulam immerito propria contaminavit infamia · ut sevitie ac libidinis officinam instituit ferus et fedus senex Sic Servilii vacie solitudo ridicula est Qui non procul inde Neapolitano in littore prope Campanie Cumas latens senuit otio famosus et inutili · et intra illuvie sue septum Non tam habitans quam sepultus Et quam multos esse credimus ubique Servilios Tulios · sed hic ante alios occurrit quem irrisor nobilis notum fecit et prestitit · ne inferre coetaneis meis vanitatis iniuria exemplique molestiam cogerer · Iam intelligis ad quos quecumque de solitudine dicta seu dicenda sunt referam Unum quod non omnibus est datum ut sanctitate ut viribus · excellere · preclaro quod otio posteritatis amore ac notitia promereri ut nec prius gloria · nec sequentis eum fama solicitet propter quod multi vitam voluntarie presiderunt et ob idipsum clari sunt habiti · Quid facias ut iam tandem ad propositum revertar Hoc quantulumcumque vite tempus cuius tu scis affluxit recolligendi reparandique spes nulla relinquitur tum esse Credo que nulli mediocriter erudito vetitum est cogitandi saltem legendoque placidis fotum curis et verum vinctis explicatum animum habere deo et rationi subditum cetera liberum Corpus quoque tam iugo eductum · animo quoque soli serviens Et si quando per insolentiam rebellarit mox imperata facturum · exceptum mille laboribus · mille periculis · mille ludibriis posse pro libito · sedere · consistere · loqui conticescere · meditari · non interpellantibus negotiosis atque solicitatis quibus in miseriis esse non sufficit in cunctis alienis quoque miseriis abutantur Capitulum octavum

Quid de preterito gaudium dicam · quod velud atque venit Et quid illud virgilii notissimum forsan et hec olim meminisse iuvabit Nec illud ignotum iuvat evasisse tot urbes Argolicas mediosque fuga

Tenuisse p hostes Apud eundem poetam. duo ħ diuersa uerboru sono
sed eodem spectancia vnus idemq loquit eneas Audis ut ꝑꝑe inter
labores futuri temporis vsus illius exactis pnti utitur Et ubi dixerat.
Iuuabit meminisse. iuuat inquit euasisse Sic est enim dulce nonnumquam
e amara recordari Dementerq animi tristissima picula quam in pte
habet enim et pspitas picula sua. nec paucora certe. nec leniora. et pro
fecto fallaciora qm aduersitas. qm metui Neque libie tibi regna re
terent apud ipm virgiliu anxius filio pr ait Que ergo delectacio
q̄nta securitas solitudinis metuenda quoq̄ euase et atque procul sua
mala intuentis Que dilectat illos sum tuisse pestifera z in binio u ad
lena mors erat dextrorsu tenuisse Eoq magis quo i ptem altera
delibato promor fuit Ht enim hoc natura ut u maius pncipq distine
fuisse recolit. ibi de ptito plus gaudij sit Quod ita ee nusq clarius
qua post ancipites egritudines. post horrenda naufragia. post hosti
lem tandem formidata q bella ppenditur Itaq sanitati redditos
portuq tenentes et ex insperato vinclis elapsos aut uictores crebro
audias piculoru hystorias suoru cu gaudio renarrantes Cum uero
sciaviter in ani redeunt uel sprete mundi blanditie ut ɔtempti
honores ac bene sparse diuicie. vel desperte uoluptates. neglecte
q mine. ut alto aio calcata calamitas vel quidq oio falle potuit
nec fefellit Ibi tunc potissimu hoc delectat cu prorsus euaseris. ut

Et ut minima et que Ca^lm ix nullus iam picti metus sit.
uidentur attinga paru ne tibi uidetur cottidiano illo tedio ca
ruisse quo uix hitator vrbiu ugnu caret. qd sit no homi tm homo. s
sibi etia egra mens parit. seu ipa discordans Occurrent tibi passim
in plateis urbiu stultoru greges. quibus nichil sit in ore freqnatius
qua uerba illa impaticorum piget. tedet. ac penitet. Et illud Terencij
Nec quid agam scio Credo singula ppuecq nouissimu Ita si quid
agent sarent ɔfestim querele oms ɔquiescent Cuiq enim rei tedet.
oro te u ignorantie stultitieq ꝑꝑe Ueniꝫ uerbu e omis stulticia la
borat fastidio sui Non placet eis uita ut inuito. Nichil enim ht stabili
tati consilij nichil firmi. nichil ad extremu placiti. qm ut ibide ait ide
u sapienti sua no placent Nesciunt quid agant se q id nescire non
nesciunt uerq difflant Consequs e ut ad quid uiuant nesciant Quomo
igitur ament quod cui usui sit ignorat Plerq ita viuunt q ad nichil
aliud q ad fruendu gule ac uentri sese natos putent prorsus ifausta
mancipia tam turpibq dnis addicta Quod ita se hre ne, qua dubitatio
sit, queri mr eos solet si qua nature penitus indulgentia hoi uita dadt

Non sompni neque concubitus · non cibi neque potus indiga. Quae cui absque his
adesset · et quies et soboles · et sobria vigilis quam societas. An optabilior
ea vita esset · an haec nostra que necessitatibus tam multis obiecta semper atque
subiecta est. Et quotiens casu aliquo hiis disceptationibus interfui et
in finem tacitus intendens · raro aliquem ex hiis audivi · qui non hanc
magis miseriam illi beatitudini perpetuam intrepide diffiniret. Contra illud
insania exultantes dicere soliti sunt. Nam quid si sompnum · si concubitum
si cibum potumque subtraxeris acturi sumus. Aut quam vana vita futura est · vite
muneribus et officiis spoliata ut penitus prope ferat et impudentissime
fateantur ad nichil se aliud vivere quam ad ea que cum brutis animantibus
sunt nobiscum quasi vero non perditum illud tempus quo brevissima haec vita cum
cum sompno et voluptate patimur in melioribus curis et ut contemplatione
dei ut in cogitatione verum · ut in exercitio virtutum possit expendi.
Quoque utrumque stomaceris omni fere sanioris consilii spe sublata. Deum
memoriamque meam testor hic me sepius ex ore senum audisse quam iuvenum.
Ea nostrorum senum gravitas atque maturitas est ut a voluptate divelli miserum
ducat · mortem ante oculos habentes · mox eputri ac ruinosoque membrorum
spectaculo miseros amulsura · adeo voluptatis nomen ab adolescentia
dilectum usque in senium dulce est ut si voluptas desit voluptatis effectum
sperant. Nec nisi fedo et cenoso tramite volunt · quo cupiunt pervenisse ·
presertim infelices et erronei viatores qui terminum oderunt viam amant iam
termino appropinquantes. Quorum si quis ad fatendum talia · tardior appareat
ita tamen dubitantem · ita disputantem audias ut intelligi detur pudore eum
magis a facto retrahi quam animi iudicio. Verum sequi de hiis in libro vere
religionis Augustinus. Quibus inquit vilis est corporis salus malunt vesci quam
saciari · et malunt frui genitalibus quam nullam talem commotionem pati. Inveniuntur
etiam qui malunt dormire quam non dormire · cum omnis illius voluptatis finis
sit · non esurire aut sitire et non desiderare concubitum · et non esse fatigato
corpore. Nec longe post: Qui in sitire mallent et esurire volunt et in libidine
ardescere · et defatigari ut libenter edant · et bibant · et concubant et dor-
miant · non dixit amant miseriam et dolorem. Nemo est enim tam aversus
a salute ut doloris et miserie nomen amet. Sed amat magis indigentiam
quod est initium summorum dolorum. Constat autem effectus in causis · sic in · sic
amore causarum amorem effectuum contineri. Itaque concludens terribiliter perstringit
quod magis in eis quod amat ut eis ibi sit ploratus et stridor dentium. Vides
ut ex causa effectum elicit quam amarum indigentia · miseria consequitur. Multa
enim preterea divine in hanc sententiam disseruit. Res est autem vulgi ipsius confessione
notissima. Itaque quod ait inveniri qui hoc malunt dicere possumus
invenire iam paucos qui aliud velint quod si oculos paulo altius attollere

Nituntur vulgari fumo ac pulvere excecati nequeunt ne vel ad melodi-
vocalibus aurem prestent strepitus ac clamor certorum fratrum impedit
Ita pars magna mortalium · seu volens seu coacta beluarum moribus
deserviat in terram et corpori obsequiis ac negligens sui virtutis illece-
bra sine ulla notitia sumet spem trahit inglorium atque anxium quamvis
enim natura melior interdum pungat ac vellicet et admoneat sui
obstant tamen impedimenta que dixi hinc inde odium · hinc tedium tandemque
hinc illa ~~inquietudo impedimenta~~ · inquietudo animi · qua nil peius pati
mortalis homo dum vivit Quid igitur mirum est si horum animus et consilia
fluctuant · si quidquid inceperint non delectat Non est enim quod volebant
et tamen nil penitus certi velint Certum et semper unum velle sapientis
est signum votorum inconstantia summum stultitie argumentum est Nec de sua
tibi Seneca mentiar Ignoranti quem portum petat nullus suus ventus est
Itaque sunt eunt redeunt et utrumque cum tedio Vidisti autem ut sceptum loco
moveat · ut gregatim prodeat · ut repente dissentiat · cum unus hac
ire cupiat · alius illac quo enim non multos queras tamen fere quisque dis-
sideat usque adeo libet enim immorari · ut quem paulo ante iudiciis non ag-
noscas et quem nunc nosse videare post paululum percontari oporteat
cuias sit Ita nunc leti · nunc tristes sunt · nunc humiles nunc elati · nunc
sensu carentes et immobiles · nunc pueri levitate volubiles · ut iam
iam parum collusio et temeraria ire collectio · postremo et mutatio in
horas que infantibus Flaccus attribuit propria et peculiaria senum sunt · Que
instabilitas eo dampnosior quo liberior · et monitores aspernatur et audet
se protegit et exemplo nocet Et si enim cuique natura suis viciis ha-
bundet magna tamen pars malorum ex contagione quadam imitandique
libidine nata est Nam quis umquam imitator sui ducis errore contentus
fuit Transcendere delectantur et conspici et quos sequebantur post terga
relinquere Dedit hoc preceptum fateor eloquentie studiosis Quintilianus ut
imitator quisque contendere quem sequi malit · ea saltem ratione quia forsitan
quem transire nititur Et si non transierit equabit eum non inquit nemo ·
potest equare cuius vestigiis sibi utique insistendum putat necesse est enim semper sit
posterior qui sequitur Ad hoc quod plerumque facilius est inquit plus facere
quam idem Alias quoque causas affert dicti huius que ut illic cognitu
pulcherrime ita hic relatu supervacue sunt Ceterum quod utiliter in oratoria
hoc est bene ornateque loquendi arte precipitur · ad artem male turpiterque
vivendi dampnabiliter est translatum · et quod ille iussit implevimus Contendimus
equavimus vicimus Iam de sequacibus duces sumus Premet qui nos sequuntur
et superent Ut una eademque res varie fit proposita erat imitatio educta contentio
In utraque tibi Quintiliane paruimus verum alio fine proposito Tu uberem

Varietatem imitanda duas nos actum tenebras imitantur [illegible] hoc vnum
studium et feruens ille conatus noster impeditur atque utinam [illegible] ato boni
imitatores si qui sunt duces suos equent quantum mali vincunt suos
Quod ad nos attinet datum de oromibus virtute consilium pessimo artis
additamento · morum meys applicantes veluta nobis a patribus mag° tu
fenore · ad posteros ericorum exempla transmittimus Et miram autem
insanie cumulum · cui omnes aditum detrahit nemo potius mirer si quid
iam ad antique sima deest tot in vnum vndique coeuntibus ingenijs tantoque
studio ingeniorum Et omnibus actuum uiteque periculosior mutatio sit Vbi maxia
sed res agitur · tamen etiam in minimo furor iste versatur Vnde enim
hic habitus atque incessus in dies mira sunt ac ridenda varietas et nunc
pedes contegens · nunc pudenda nudans vestis · nunc tam tegentes
nunc cubitum arctantes manice Nunc manullas gteres nunc sub inguina
fluens zona Vnde illa musica modulamina non sine [illegible] distinne verum
publicatur ut platoni videtur postremum vnum ista ut stili · ut cottidiam
etiam sermonis tam crebra mutatio Nimirum has odiosas et inameas
nugas nichil magis quam preceps et importuna Nec suis usque gteta
finibus ducit mutatio · varietas quod alit auget quod Quo enim fieri potest
ut uiuendi tenor idem maneat hijs qui non se aluti · non suo iudicio ut
amicorum consilijs regendos sed emulationi · sed aliene dementie stultorumque
furoribus voluendos tradunt Denique qui naturam propriam exuunt patrios
mores abiciunt · nil nisi pegrinum atque aduenticium venantur Totiens mutetur
oportet quotiens aliquid occurrerit quod miretur Nullus itaque mutandi
quod nullus imitandi modus Cuta illis aliena placent · sua omnia displicet
quod lz esse maluit quam quod sit Idque vnum hercle non immito si non ac lenitate
sed graui aliqua sciarum verum estimatione contingeret Vnus apud Senecam
imitator Salustij amicus ridet Sed michi crede multi omnes amicum
sunt ymo non amicum multos sed non verborum modo · sed rerum simeas Quo
habitu quo sermone quo ... Denique quod se esse uelit nemo deliniat
Et ob eam tam quisque dissimilis sui est Vestigijs senum delicatum ingressi
nimium doctus nunctus magno spiritu ad supinum stultitie cacumen · cuasi
primos scandis ac scandos ...is · atque ita deinceps fidale vincentibus
Sic per manus tradita et inter manus aucta furor quantos ad nouissimos
puentura sit metiri animo difficile est · quamuis et illud forsan est verum
iam ad extrema puentum esse et in nobis esse completum quod ante
tot secula dictum erat · omne in precipiti uicium stetit et sine ruina nullus
vlterior sit progressus Et forte Iuuenalis instituisse videat huic loco
quod sit · est Quod si cui nota sit molestiarum mearum prima et maxima ·
et humani generis atque in primis ytalie quiescatione puemens vnde olim
virtutum exemplaria petebantur · quam hinc nunc video pessimorum rituum

Nunc mutatione corrupta et dominatu alienigenarum ut quondam
spoliis sic nunc erroribus exundantem fortasse mirabitur tanti tuo.
me dolore tam lenibus aris absorbuisse gemitibus Nam quis tantum
tantum ferat hoc nescio Unde oriens rerum meatum indignum et turpe
fastidium Unde turpior admiratio. et cultus indignior nascitur
externarum At non sic maiores nostri quorum dici ut possum moribus
sua illis placere poterant et placebant. non Rheni vallem. Non
Danubii fluenta lustrabant. ad conquirendas has infamias. quibus
italicum decus in obscenam barbariem degenerare compellerent Sed imperii
dilatandi studio quendam cum gente peregrinabantur signis erectis et
armatis exercitibus. non deformitate patrii habitus. sed superbos et
clara togis invia velatum Nec tamen usque adeo suos delectabant. ut
cuncta passim aliena contempnerent Amabant quidque usque vera
laude dignum erat. eque apud hostes atque amicos. eque apud alie-
nigenas ac cives Si cubi virtutis aut sicubi morum splendor. sicubi
belli. sicubi pacis artes. sicubi lingue ut ingenii suppellex orna-
tior aut opulentior doctrina cupidum sua in domum convehebat nulla
civium spolia opimiora censentes Nec vero fallebat estimacio.
nulle enim profecto divicie cariores. quam quas animo possident Sicubi autem
turpe aliquid vel castigande vel spernere studium erat Nostra vero gloriosa
posteritas magnum se aliquid assecuta credit. si quis adolescens et quod
magis stomachor Si quis senex vel ignoti advene turpe sagum
vel stipendiarii. milites ridicula toga supposuit Aut eo profectus
est unde pubetenus abscisa veste domum redeat. seu in signo aliquo
ludibrio deformatus et tale aliquid passus liber. quale David
in suis finibus ultus est tam graviter et quale nunc et si resurgat.
insani animus mutationis et miseratur et stupeat in nepote Que
quidam omnia non aliter quam si ad me dedecoris aut gloriae summa pertineat
Nam pridem nescio cur mestus intueor. et postquam obstupide primum
cepi mirari in modum fateor animo suspensus expecto finem cotidiana varietatis
modus aut ubi res desinat Hic sum et mallem etate qualibet
natus esse. et si enim nulli evo querelarum causa defuerit Et si temporis
talium inventor vel cooperator non bonus ut ait aristoteles. sed malus
iam dudum hec portenta detexerit. nondum tamen ea consummator pessimus
temporis extuderat Certe primum illi quod omnes audimus maiores nostri
virtute et gloriam merebantur. que reposita est illis in memoria hominum
sempiterna Nos quod omnes videmus. ob probrum immortale et meritas
ineptias inclinamur quod sepe nam mentem et verbo et literis congestus sum
nequaquam tamen incubuit nobis ira dei et iusta nos ultio prosequitur

Dic se leste oipus sic se domitus orbis utatur Ille de mystis suis Iste
de supbis dnis supplicium sumit Exclamare quo pruitis alij miseri quo
vos rapit ultima insania: cohibete gradu subsistite et uidete q ruitis
deseruistis patru uestigia et ambuletis uias hostiu et quos armis
uicistis erroribus eoru uicti estis Repetite mores patru alienos si uite
no ut honestius tn s ut letius uiuatis et alii dictatis vnu uelle de
quo no quotcumque libidini s boni insite iudicium tribuatis Hoc dicerem
et quidem in rem putoz indignatio doloreq dictaret n obtorpuisse atque
actum esse de rebus nostris crederem Nempe qui alijs iter rectu ondere
solebamus nunc qd exitio proximu e tras terras duabus p abrupta rapimur
alienoq trauolumur exemplo quid uelimus nescij Nam ut ceptu exegit
totu hoc malu seu vicium ipu seu potius omnium gentium toe ignorato
finis fiat Nesciunt consulti horas quid agat Ideo quidem agunt mox
ut cepit ingit in nausea Non agenda enim agunt s quod agat querunt
et indensissimis fruticetis difficultatu tacs ac negotia aucupantur
hinc ille discursus sine finis hinc medio calle discordie Et ante
exitu dampnata principia et expleti nichil Queruntur quo m die fallat
et quasi paru sol ad occasu pperat ingenio cursum iuuat Et qua
tocis illa nox talium pellamus hanc diem Attamen aliquid ut interim dies
sit transeat At qui frenanda dies erat no urgenda Hz toga nimium
illis dies multiq nox longior postremo longa ad fastidium uita e
Nec tn hyeme estate estate hyeme s mane uespera sero aut aurora
expostulant uotis Utraque cu uenit contemptui impletur Iobis ad liram
sc quod scriptu e Sicut seruus desiderat vmbram et sicut mercenarius
prestolatur fine operis sui sic et ego hui menses uacuos et noctes labo
riosas connumeraui michi si dormiero dicam quando consurgam et rursus
expectabo uesperam et replebor doloribus usque ad tenebras Quod
inops afflictus esse iob dicebat hoc ualitudine prospera diuites nunc dicunt
queruntur replentque doloribus expectando et cu rerum na perpetuo litigant
segnes horas increpitant pigra momenta precipitant cu ut dixi freno
no calcaribus res egeat Si mo frenum ulla arte rapidissimi temporis exciperet
Isti autem puto morte qua p omnibus tenet ac timet tam adee vita
q qua p omnibus ~~tenet ac timet tam adee vita~~ optat abysse iam
uellent tanto uisu fugam temporis impellunt Qua ex tam multis
fuisse certissimu e qui futurorum anxij et presentia spe crossi uiuendi tedio
manu morte accersire sunt coacti Quid aut h tam multa ad id vnum
de quo agimus forsan interrogas Nempe ab hijs malis et ab hoc eorum
tedio preseruat solitarie uite iocunditas leta presentibus utitur et futura
sequimini expectat Non pendet in casibus Nichil in posteru diem

Refert quod hodie fieri possit aut debeat Nec in mito · quid enim stultius
quam futuri desiderio aut spe quod alienum est et mille casibus subiacet
prius quod unum tuum est utrumque diligere negligere Nunquam pendere desinet ·
qui in crastinum pendebit Nullus enim dies preter ultimum crastino carebit
nullus post primum Non aliquis dierum crastinus fuit Quere ros inter me-
malia quo nix illud maius intulit vivendi spe nunquam vivere et mortem cuius
ociorem se lepore insequitur · semper manes avidus morsibus captaret
nunquam apprehendere quod intendas Si quidem dies crastinus non advenit iam esse
ee desierit · Ecce iam vel crastinus alter apparet vel idem ille · etiam pro
gressus Et si enim dies alter est utercumque tamen est crastinus Illum semper ille se
iactat spiritu ante est et vicinitate nos fallit Et cum ad eum venimus protinus
elabitur Dic iterum atque iterum esurientibus itus exceptis · et semper tamen nos
fugiens · nunquam consecuturos ad consequendum nos incitat · Ita interim nichil
fit eorum que hodie fieri possent Solitario tamen quid agere velit iam
prius est cui non modo de partibus sed de tota etate semel est constitutum
Non dies aut nox longior · sepe vero brevior est quam vellet · Dum ho-
nestis in rebus occupatum deserit · et ante suscepti finem operis lux finit.
Novit tamen et diei noctem · et nocti diem addere et non tres excipit utramque
miscere alioquin utriusque peritus officia et id omnibus modis agens ne
datum tempus cui neque stimulos addere vult · neque frenum potest, inutiliter
effluat In hoc omne consilium · omne studium ponit · et hic se totis animi viribus
exercitat Demum hec illi curarum omnium summa est omnemque molestiam · omnemque
tedii sensum demens hodiernum diem hodie vivit · crastinum si dabitur
cras victurus Illius inclita spe sua re agere non omittit · sciens illam
multos fallere solitam et multa mentiri hinc potius fidem habet quod cum
illi placet hic prestat et tanta est caritas mortalium ut spe quam rem
ipsam cupidius amplectantur Novit preterea quis habitus · quis sermo qui
mores iuventa qui senectus deceat hijs annis coaptat Nulla mutatio
est nisi quam etas ipsa suaserit Quippe non assunt quos imitari velit quibus
ne ducibus insaniat Ad naturam respicit hanc ut ducem ut parentem
sequitur A qua non nisi ille est ut ait Cicero Cum cetere partes etatis bene
descripte sunt Extremum actum tamquam ab inerti poeta esse neglectum Solitario
hominem non dicam ut paulus sed hominem in corpore verum et in solitudine
constitutum agresti vita et studiis contentum finis animi et si multa desint
ad felicem vitam hoc non exiguum solitudinis munus adeo quod sui concursu
homini · et sine tedio · sine ullis angoribus · totus ille annus licet · at tu ille
quasi unus dies agitur Cum isti interim delicati urbani inter vina
et epulas inter rosas et unguenta · inter cantus et spectacula · bacho
madidi · sompno marcidi · vero fessi · undique tedio sunt et voluptatibus
diffluentes diem unum anno videntur longiorem et in parvas horas possint

Sine murmure fastidioque traducere .. .. Capitulum decimum

Hactenus hec que pro tempore tamquam in penuria et urgens partim
visa vel audita commemini. partim ex inspectis auditisque concito. Et de
altioribus quidem ut pictor trepide de coloribus et expertus audacius. Quid
in conversatio hec et libertas studium notusque literarum ac solitudinis amor prestat
quibus iam tandem finis si unum addidero solere puniri presides rec-
tores que urbium ut primum fines sue ditionis ingressi sunt edicto denuntiare
maleficis ut abstineant Qui mos adolescente me per ytaliam frequens erat
an sit adhuc nescio Verum et in hunc absit et ubique eterarum cuncta paulatim
in deterius cedunt. Omnes boni mores breuis eui sunt. Mali autem immor-
tales. Videbamque passim sub presidibus nouis manifesta ex urbibus
turpiorum furum. et lenonum fugam. quamquam si ad antiqua respicimus
aliquanto vetustior ea consuetudo est. Qua optime admodum visus fuit
clarissimus ille dux in exercitu numantino quem superiorum ducum secordia
licentiaque militum corruptum acerrimo correxit imperio. qui ex castris coquos
et lenones et institores magnam atrium cetaque id genus fomenta
libidinum cum duobus scortorum milibus. que luxurie et fuge solitum exercitum
sequebantur. eodem illo die quo primum castra contigerat una precorius demandaret
sub mouit. que res nimium preclare illi et qui iam desperate victorie contulisse
creditur. Secuti sunt alii clari duces. sed clarissimum notasse sufficerit
Nobis ut ad rem veniam. qui non vrbes. non regna non exercitus sed nostri
pectoris statum regendum corrigendumque suscepimus prima quedam videatur
obuenisse prouincia. Vnum ubi ad comprimendos motus rebellantis ani-
monis imperium accessit. tunc primum intelliget quam graue bellum. difficilisque
prouincia est seipsum regere. Quid igitur hic agendum Nempe sic me reges
quod presides duces solitos dixi. Maius illis forte negocium meo quidem
fatear. Ille enim magnorum populorum aut exercituum nobis unius anime cura
commissa est periculo aut negotio. Quid enim periculosius quam puer. qualis
solus peccas cum quibusdam. potius mali solatium videri soleat peccasse cum multis
Itaque nobis quoque pellenda flagitia mentis et finibus fugande libidines compri-
menda licentia. castiganda mollicies. erigendus ad meliora animus
et quod eleganter ait flaccus scelerum si bene penitet eradenda cupidinis
praui sunt elementa et tenere nimis mentes asperioribus formandum studiis
Alii regunt urbem populi. alii militum exercitum. et nobis urbs ac nostri
a morum exercitus curarum bellis ciuilibus. et externis premimur An pu-
tamus ullam inquietiorem esse rem quam humanus status ac animus? An credimus
leniores nobis hic hostes esse quam apud Numantiam Scipioni. Ille
vnam urbem et unum populum oppugnabat. Nos aduersus vicium carnem
ac demonia certamus. Quales hii tibi videntur hostes quam concordes

Qua placati qua feroces Venit ille dux ut dictum est ad exercitum corruptum
vitiis fugatisque ducibus successit Quid nos Nunquid non satis immo longe magis
corruptumque orbem venimus et exemplis maxime refertum non alienis
tantum sed et nostris Quot cadentes audivimus quot prostratos vidimus
Quotiens ipsi cecidimus Quot cadendi periculis subiacemus Omnia sunt
plena terroribus nos molles et enervati ac debilitati asperis hostes
multi et indomiti ingentis periculique discrimine Nullus tempus non longum
aut certe si salutem si victoriam optamus Vitam exemplo victoriasque
ducas quia nos certum incertorum duces sumus et periculi peritas per exigit
cautionem Quid loquor Immo quidem et periculum nobis maius et prius
Illi enim aliena tamen vitia nobis propositum est et nostra corrigere Ille mor
talis atque caduce patrie statum sibi vero temporalem gloriam pendebat
Nos immortales anime salutem et eternam vitam Quare si maiora mili
tibus et si alienis nostra preponimus summa diligentia quecunque huic
proposito officiunt propellamus Et quo inquies hoc fiet Tu ne vitia in
exilium pelles quod nec leges unquam potuere nec reges Tu ne novis
artibus res inenodabiles ut absolvas desperatum ad hoc tempus iter
aggrediere luxum divitibus furtum furibus lamenta pauperibus invidiam plebi
nobilitati superbiam fraudem curie voluptatem foro discordiam civitatibus
avaritiam fere omnibus extorquere Vellem posse sed non spero et faci
lius fateor omne sulphur ethne visceribus omne cenum e cunctis
paludibus egeri posse quam mala hec hos scelerum ardores has morum
sordes ex urbibus Sentina vero eterni pessima vitiorum sedes est Sunt quas
infelicitat felix licet ingenium coalescat et unde felicius sit abesse
Quid ergo ad meum illud familiare consilium recurro ut pestes quas
fugare non possumus fugiamus In qua rem unicum solitariam vite
portum ac perfugium scio de quo tam multa disserui ut iam verear ne fasti
dio tibi sim neve ipsis in rebus solitudo tibi loquacior videatur.

Francisci petrarce laureati vite solitarie liber primus expl' Incipit secundus

Mencio tamen
adhuc aliquid deesse et in deo mic etiam quid expectes.
rem suapte natura valida exemplis armari longa est.
hystoria qui pisci aut poete quos se se altius attollent primi pedem
in solitudine posuerunt nam de sanctis et vulgatiore et longior qui
urbes spontaneo dampnantes exilio sacra sua pnicia solitudine illu
strarunt de quibus si exactius loqui velim non possum non in cultare
novissima et cum hac in pte quid magnitudinis e tibi illud ne exper
tanius ut transscribam tibi quas vocant patrum vitas Cuius libri titulum
supposisse meos a marco varrone arbitror Qui et ipse de vitis patrum
scripserat sed alio quodam mo non tam inflamandis devocione aus quam no
titie rerum studens Non dicam quod in spelunca sexaginta annos la
tuit dorotheus Ut pater Ammo quique dimisse que secum continentia
virginali diu vixerat solus reliquum vite tempus in deserto nitrie mons
habitans novissimo felicem deo animam reddidit qua comitantibus et
gaudentibus angelis ad celum euntem tredecim inde dierum spacio semotus
Anthonius vidit Non referam qualem eodem in monte vitam
duxerit aut pambo ille qui cautus in responsionibus a nonnullis scriptoribus
xpi quoque non tamen comparatur Antonio sed pfertur. aut discipulus eius
Ammus ex multis amonius quod dum studium ac noticia litterarum sacrarum clarum
faceret ptea quod ipum in epm pateret fuge aliter non valens capturus
se cernens ne solitudine privaret aurem pscidit sic saltem pontifice
futurus inhabilis Cum nec ea quidem arte psiceret instantibus urgentibus si
pstarent linguam se ppter quam ea sibi importunitas fieret abscisurum.
Non loquar felices solitudines utriusque Macharij in quibus amabiliu
patratores operum alter ad nonagesimum alter ad centesimum vite annum venit
Non attingam qualiter moyses quidem ethiops de latrone factus e pbr
solitudinis xpi servus Qualiter arsenius e senatore glorioso maximus et xpi
amator. et sui met contemptor evasit Ad quem illa vox celestis fuge
homines et salvaberis et illa arseni fuge tace et quiesce Qualiter paulus
simplex et cognomine Nactus ex moribus dum quietum fugiens adulte
solitudinem petijsset in tanta familiaritate xpi quod gratiam gratiam venit
ut spiritum pincipem pravatorum que a se pelli non posse Anthonius fatetur
ille de obsesso pectore purissima quidem et efficacissima prece depelleret
Non exponam quas temptationes corporis atque animi solitarij senes vicerint pa
thomius ac Stephanus Non inquiram quo consilio paphuntius tres
dei amicos ex urbibus ad deserta pduxit. quasi ad tutiorem et deo
propinquiorem locum Qua virtutis admiratione monachorum turbas in solitudine
traxerit helpidius Qua caritate Serapion. bis se hominibus prius fecit

Ut dnos suos ptti finicio libaret Non narrabo pietate Apaconi Effleri
pioris constantia Eudores adoly misericorde Jimotey senecitutez
Euagrij industria ac labores Non scrutabor qua solitudine Malcus
i initis dm gregem pauit Quo in spetu simulata cu quige latuit
et leena p trepidis dectante furorem heri psequentis euasit Non
ostendam qua Johes Egipcius uirtute claruerit quitaqz pscientia
futurorz A quo tam longe posito Theodosius Jmpator anceps
ac responsa deposcet Et consilij solitarij paupis armatq pia. Sed
maxima et incredibilia bella confitet A quo alr quoqz licet inferior
dux Romanq exerciti ethiopu incursu infinitaqz multitudine atqz
aliquot infaustis congressibus exitus cu plus detrectaret et in eo
statu nos piculosos sz pius spe uictio dei p consilio adyssz ad spem
certe uictorie erectq pfixa etia pugne die congressus et uictor hostiu
predas ageret et suoru res ereptas ab hoste reuehet et imperatoris
su gratam mercatur inuit iam securq pugnauit strauit hoste spolia
retulit gratiam e adeptus Cui uiro tam sancto talisqz uenturi p
scio si quid de pcibus et expertis creditur A tempe quid hic idem
de solitudine senserit ne quidadem em me pposito fauete simu//
lasse quisqm credat ipa eius uerba subscripsi ab hys relata qui
ex ore loquentis acceperat Multu inquit prodest secretior habitacio et soli//
taria conuersacio et iteru ad effugienda pericula inquit ut lapsu et
conquirenda dei gratiam. atqz ipius diuinitatis euidentiore noticia capienda
plurimu prodest secretior conuersacio. et hominis interioris habitacio Ut qz qd
uerbo docebat facte pbasse eu sciās Ipse Jeronimq horu que inserui
uerborz scriptor. hunc Johem inquit uidimq in tebaydis ptibus in
heremo que adiacet ciuitati lyco in rupe quada montis ardui comma
nentem Ascensus ad eu difficilis. aditus monastij eius obstructus
i clusus ita ut a quadragesimo etatis anno usqz ad nonagesim cp
tunc gerebat cu eu uidimq monasteriu eius nullus intrauit adue
nientibus uero p fenestra se uidendu pbebat Non describa habita
culu helie monachi cuius inhabilis ut desertu horrendu soli
tudo uastissima et nullius eqnda simonibq ut spelunca scrupea
ut asper ad illam. et Augustinq tramites quiqz ut suspensos pedes
lederet uel intectos aduentiu oculos frustraret ut illic corpe cumulq
sed aio constans senex ex centu ac decem anis quos habebat etatis
totos septuaginta transegerat Cogitabis aut pterpm quis et hic so
litarie uite magr ee potuerit qui tn in eo studio tacz continuu tpus
exegisset cu uiri homines ambitoz et auaricie studiu ne dicam
popinas urbiu ac tabnas et lupanaria reliquisse ut triduo grade

Dupplicatu opinent Non in medium traham Euthimium illum circa olimpum
bithinie degentem et celesti gratia et Theodosii principis amicicia insignem
Non theonem mitem ac modestum hominem et mirabilem excepto et medacij istum
et triginta annorum iugi silentio in summa omni fere litterarum eruditione
mirabilem ¶ Non thebaidis incolam appollinem qui quadraginta annis
in intima solitudine abditus . Nec sic latuit miraculorum fulgore tandem
proditus ¶ Non benyamin senem ydropici morbo clarum et tum interim
egrotantes sibi adductos eximie curaret de sua enormi egritudine
non curante solante quam alios atque orante ut pro anima oraret sua non pro
corpore addito uerbo illo memorabili corpus enim hoc aiebat . et dum sanum
esset nichil michi profuit ¶ Non epyphanium quem famosum prius heremitam
solitudo episcopum cypro dedit ¶ Non seu affatem inopem ac pannosum servulum
quem pietas fidei quam zelus e speluncis in urbis medias eduxit Imperatori
impio crisitum promordantem atque acriter ¶ Seu ysaac monachum illius impietatem
diuini comminatione iudicij retundentem ¶ Seu macedonium iugi siluestris
spectatorem uitam infinite simplicitatis atque constantie ad frenandum pij
quidem sed irati principis impetum montis e uertice descendentem Non
Acepsenam sexaginta annis in cella reconditum ita tantum nulli uisum
¶ Non cennatium aut dydimum ambos cecos illustres et uidentium
ac prior omne mundum implentes . Altum uero insuper et litteris clarum Non
denique innumerabiles alios quorum ut nomina non capiunt libri ¶ postremo ut
summa etiam quia puulgata erat omisisse me noueris Non insignem
eloquij ut adhuc in hospitali ac pene solis heremum notum feris orientalibus
atque orientalium monachorum principis Anthonium penetrauit Ut crebrescente
fama nominis et ad grauem primitatum turbis egrotorum confluentibus tedio affectus
et metuens . ne tanta illa celebritas . aut sibi in animis superbiam aut alicui er
roris et ille cuipiam de se opinionis maiore posset dum paucis panibus
pro uiatico assumptis ad cuppa fluuis sedet fugam cogitabat Vox ad eum
de celo facta est Quenam uero uox illa forsitan fuge solitudinem urbes tecte
locus hic tedij ille gaudij locus et quietis Alexandriam pete in patriam
tuam redi Et non potius illa uox Si quietem cupis Antoni vade
nunc ad intimos desertum cui mox obtemperans oblato diuinitus uiarum duce profectus
est ut in deserto manens et semper in acie armatus omnium demonum
uicit insultus ut phia modi quam sapiat tumidum nomen ab humili et illustro
sancto ualidissimis atque clarissimis hominibus consultata atque celebrata est
Ut enim Romani Imperatores et inuicti fame eius illecti familiaribus
ad illum epistolis quasi patrem venati Et quod rescribere dignati essent uehementissime
sunt gauisi Ut tot iam spiritalibus bellis uictor tot inuisibilium hostium
extatibus cupiatis Ut ad nonagesimum uite annum peruenisset et nulla usquam
apparente hominum sedem solum heremicola cogitaret Multo uetustiorem

Atque remociorem solitudinis incolam alterum paulum thebeum querere
admonitus revelacione nocturna paruit quesivit invenit honorifice
in itinere · prius monstris occurrentibus Ut congressi tandem · et post longum
silencium collocutis ad rippam fontis exigui et veteris umbra palme
secretissima in spelunca missus e celo panis unius duobus christi fortissi
mis veteranis · multo ieiunio exhaustis abunde suffecit Denique ut paucis
post diebus mestus ac mitis quem cum fletibus hospes paulum sepelivit
in effodiendo humo leonum unguibus insueto pietatis officio adiutus
Ad summam qualiter in desertis latitans · et in tantum omnis glorie
fugitans ut sepulturam quoque suam vellet absconditam · nequaquam ut gelidum
cinerem mundanum favoris aura contingeret adeo nobilitatus et gloriosus
effectus est ut christus homunculum suum Egyptiace solitudinis latebris abditum
et ut ipsius Athanasii hiis dictis atque hystorici sui verbis utar · alio pene
orbe celatum Affrice · hyspanie · gallie · Italie Illirico ipsi etiam que
urbium caput est rome ut in exordio premiserat demonstraverit Non
exequar ut in solitudinem quoque fugit hylarion Anthonii virtute
nobilis emulus · fama viri primum mox bimestri observatione vite eius
ac moribus prius quam conatus exemplo qui ab adolescencia in senium per
severavit · brume primum et estatis in tempore angusto tuguriolo · post
autem cella nichil angustiore · neque tamen domus quam sepulchri speciem
prefe submovit Ut in diem ad viri nomen turbis coeuntibus solitudinem
una vitaret urbium inquieta negociis fugam meditaretur ne cogitacionem
deterrerent et eo amplius hominum multa iter eius impedirent Quo
dolore cum media pene consumptus esset populo paciente sed dolente
et prosequente tandem abiit in profundum summas solitudines Et ad
Anthonii locum qui paulo ante tanto vacuus habitare remanserat
perveniens · atque ibi discipulis eius occurrentis auditu flebile prius dictum
avidissime cuncta perquirens ortulum eius et lectulum unde ad celum
felix ille conscenderat invisit Atque in eo dulci quadam tanti viri
memoria perbibuit ipsum tacenti velud Anthoni accubitum calore
atque deosculans quod quia non tam lectorie quam optimoe fecit addiderim
alterum stratum suis lacrimis rigans Ut inde alias atque solitudines peteret
quod exoptatum sibi videns quietum semper cum sua fama perveniret Incognitam
etiam ad barbaras nationes clam decrevit perfrasti ubi nec intellectus
nec cognitus respiraret ut eadem fama nominis eum persequente primo quidem
in Sicilia navigavit Inde in dalmacia postremo autem in Cyprum
insulam suis moribus longe dissimilem cum tamen una rupes duro
viri proposito quemirat ubi locum nactus terribile valde ut scriptoris

precomis quod sui Ieronimi verbum ponam at semotum substituit. Et ut tandem
eum ne fluctim dilabatur obsuatibus quod vnum in loco diu illum non posse
consistere publice persuasum erat ibidem laborum vite finem habuit quem
in terris imitatus fuerat ad celos secutus Anthonium. Huius igitur breui ad
modum et summam commemoratione perstrictis ut sic dictum atque se positis et re
liquis silencio obrutis quorum sunt id genus quibus sola heremus cetu
fuit in terris que copiosa et amena et vaila et penetrabilis atque ignea
lectio est et que prius sine silui huius at magnis tecta ingeniis natura
pariter atque arte delectet aliqua exempla minus trita per secretores
scripturarum recessus sparsa recolligem. Capitulum secundum

Sit ut apud primus ordiatur Adam publicus ille pater generis
humani quamdiu solus fuit nemo ditior mox ut comitatus nec
miserior. Solus stetit comitatus ruit. Solus beatus ciuis patrie. Comitatus
infelicis exilii peregrinus. Solus in requie et gaudio comitatus in labo
ribus et doloribus vitas. Denique solus immortalis fuerat vix sociam
mortalis efficitur. Iam tunc clarum et insigne presagium quid de societa
te feminea sperare posteritas deberet.

Sed ne in vite herreant ham non in palatiis mi que delicias
vrbanas sed in tabernaculis in quibus qualibet extremis vltima que
non possimus hominum implent. Idem non in aula tectis obsita et
illis instrata caspantibus sed in solo herbido et agresti ut quod Ge
nesios textus habet in conualle ut Josephus ad ilicem mambre se
debat quando dignus est hospitus dei angelos tres quinas. Ne ue quid
forte aliud quam quod verba sonat suspicarem non equidem subde
auratis laquearibus tectorum sed sub quercus umbra glandifere ru
ra tale quinium celebratum est. Et ille certe sanctissimus atque omni diuino
fauore dignissimus vir fuit tante obediencie ut dum dei iussis
obsequitur vnigenito filio non parceret ut reliqua laudum eius sileam
de quibus dicendi tempus forte aliud alterque locus oportunior dabitur
ex quibus omnibus minime mirum fit si talem vitam arctius est am
plexa diuinitas. Illud magnum quod solo missa ancilla eius Egyptia
fugiens ab angelo reuocata et iterum in extremis posita atque desperans
rursus ab angelo recreata est. Et ut ad propositum spectet alterum iuxta
fontem aque alterum subtus vnam arborem sed que fage comitatem
gestabat in solitudine penatum celestis sibi ... meore et ypsy post

Quid hoc patre sanctus ysaac qui sibi consolatarum enasse
de terra longinqua fecunda uxor adnecta est quid putas agebat
Erat forsan in foro potabat tab. exercebat uiciria. emebat aliquid
aut vendebat dabat mutuum ut poscebat ut datum exigebat acceptum
quod soluebat nichil horum oro. Quid ergo deambulabat inqui eo tempore
per uiam que ducit ad puteum cui nomen est viuentis et uidentis. Vere autem

Viuens et videns hoc enim certum viuens et videns omnia Non solum et
ouidius et apuleius dixerunt sed creator solis et siderum verusque om-
nipotens deus est apud quem puteus siue ut psalmista loquitur fons uite
est quo non dormiendo nec prima gradiendo sed prima deambulando
peruenitur Et sequitur habitabat enim in terra haustrali et egressus fuerat
ad meditandum in agro inclinata iam die Vbi simul intelligi michi est quod
misterio nature putem. habitabat enim in terra haustrali terra scilicet
et decepta et clara et etherea solis in ciuitate preferenda Et egressus
erat unde veris ut extra corporis sui domum egressus inquam extra seipsum
et miserie mortalis ergastulum non ad infame otium sed ad meditandum
Nam queso alia hominis uita est aut quid aliud agens ab animalibus
brutis differt Cogitare tacito docto viro inquit viuere est cogitandi
in hanc rem non urbem aliquam non theatrum. sed agrum locum pre ceteris
ydoneum insuper et inclinatem diei commodissimum tempus elegerat.
Nullus enim locus nulla pars etatis aptior meditati quam et agrestis
solitudo et iuuenili feruore preterito relictisque ut ita dixerim atque
meridianis horis placatioris uite tranquillitas iam vergentis ad uesperam

Quid huic etiam natus magnique nepos Capitulum 2m

Abrahe patriarcharum maximus iacob qui scalam illam celo tenus
erectam ascendentesque et descendentes angelos et in summo scale dominum vi-
dit Vbi finisse illum opinamur qua magna in urbe qua pulchra domo
qua locuplete cubiculo erat ille non modo procul ab urbibus sed etiam
procul domo Vbi enim ipsius Josephi ubi non mutem propter odium primo
talium apud nullum quidem succedere uoluit sed sub diuo iacebat capud
suum lapidibus sternens supponens et eidem gemina quinque et natorum turba
simul que et armentis ortigenusque tigui possessione aucto in patriam remeanti
occursus affuit angelorum Sed ubi nam queso Nunquid in urbibus quesierit
Non uerum cepto itinere abeunti Quo non dum pacto eidem luctator in-
nocturnus unde nouum sibi nomen inditum clarum mansit in posteris non in
urbis amphiteatro neque inter turbas hominum sed dum remansisset solus in tugurio

Vbi erat ille fortissimus deo vir Moyses Torrentibus applicuit
sepius quando legem colloquiumque dei qui salutem populi meruit meruitque
que uictoriam absens solus et solis precibus armis obtinuit Nempe non
in aliquam ciuitatum Syrie ut egipti sed in siluis et altissimis montis in uertice
In solitudine erat dum aquas amarissimas coegit ligni unius immissione
dulcescere Dum prodigia illa faciat que mox plerique recepissere
suffitionibus Idem certe immenso exercitui in quo tam multi iniusti
atque in deum et in homines ingrati erant Non de solio aureo
Sed de solitudine horrida prouidit et in summa inopia
miram necessariarum rerum habundantiam procurauit
qui in castris totiens ortigias affatim celo lapsas populus legit

Esuriens et de rupe percussa dulcis aque copiam sitiens bibit quidem
donum illud atque incredibilem et neque cupiditati neque parsimonie subia-
centem cibum non quidem in urbibus nec in choro cupidinario petitum
sed celitus destinatum quadraginta annis sumpsit in deserto Vides ut
solitudo divinis beneficiis atque colloquiis et angelicis sit amica quibus
Quo minus miror ut preclare vite viri illius. sic et gloriose morti
solitudinem deputatam dum ex hominibus migraturo quod sepe eius ca-
ntea acciderat loquens deus. non in hanc aut illam urbem sed ascende
in montem inquit et morere Quod nobis in omni vite mortisque
consilio nisi fallor summopere ruminandum est Capitulum vii

Quid singula replicem plena exemplorum sunt omnia qui
clarioribus portentis emicant. qui populis ultra urbes fa-
me pereuntibus illum iussu dei in solitudine latitantem corvi pavere
soluti Quando e summo Carmeli montis iugo longinquam terrarum sterilitate
terras ac populos affligentem impetrato imbre leniuit in torrente
Cyson populo fauente mactauit Qua ob causam irate regine minis
ac furori cedens cum deserti latebras petisset sub umbra iuniperi
sopitum excitavit angelus et ut manducaret admonuit Non magni
precii cibum sed tante virtutis ut in fortitudine illius quadraginta
dierum iter ac totidem noctium ieiunando perfecit Quo pacto inde ut
in spelunca manens divino visitatus alloquio reges inungere mittitur
ac prophetas Ut in cacuminis montis sedens imperat inopinabili fiducia
ut ignis e celo descendat super quinquagenarios regios et paret statim
Ut scisso amne tactu pallii iordanem sicco pede transit. solitarium sci-
licet venerantibus elementis Ubi inquam erat Helias dum hoc ageret
profecto in solitudine unde tandem ad celum flammante vehiculo raptus est
Ubi erat Heliseus qui geminum rapti ducis consecutus est spiritum
qui ferrum contra naturam et consuetudinem suam natans flenti restituit
amico Quando tribus regibus totidemque regiis exercitibus ne perirent
siti repleto sine ullis imbribus torrente subvenit Ipsa quidem ad ior-
danis ripam tunc in deserto ydumee contigit Illud quesisse super va-
cuum ubi erat dum pallio magistri divisis aquis partem iordanis
alteram solus retransiit qui transierat comitatus Ubi erat denique
tot prophete qui tam certis et tam preclaris visionibus illustrati sunt.
De quibus singulatim nunc agere longum est Neque soli prophete sed filii
prophetarum quos monachos ut Ieronimus ait in veteri legimus testamento
edificabant sibi casulas prope fluenta iordanis. et turbis et urbibus
derelictis polenta et herbis agrestibus victitabant

Ipse quidem Ieremias silentio supprimendus non videtur. qui verbo
etiam huic vite testimonium manifestum prebuit ubi ait Bonum est

Viro cu portauit iugu dni ab adolescencia sua Et qi hec u in solitudie
no fieri posse diffiniens cu hec dixisset adiecit sedebit solitari et
tacebit quia leuauit se supra se En audio salutem paratam expectatis
Audio libertate meliorem dniti iugi tollerancia tollerancia Audio
eleuatoni animi · audio quiete sessionis · et no semel · s in pncipio
positu et in fine silenciu Certa tn audio uita vna solitudinem
cmori O uere uita pacifica celestiqz simillima O uita melior sup
uitas uita laboru uacua bonorz qz tantorz capax vbi expectatur
salus · suaue iugu domini portatur · tacetur et sedetur z sedendo csur
gitur Vita salutaris hominibus formidabilis et iuisa demonibus
qd si itaeet haud quaqz id uite genus ingressos tam multis et ta
uarys temptacionibus quibus infestaret uita informatx aie re
patrix / moru inouatrix · lotrix sordiu spurgatx sceleru · cciliatx
dei et homin ruinarz irriabiliu instauratx · uita ctemptx corpore
cultrix ingenior · moderatx pcipitu · torpentiu excitatx Appeti
tuu genitrix nobiliu · alma uirtutu nutx uicior domitx pompx
qz palestra luctanciu · arena currenciu · campus pugnanciu · arcq
triumphanciu · bibliotecta legenciu · cella meditanciu · penetrale
orancium · mons ctemplanciu Et quid dicam nisi sint omnia ·
uita felix et ad ome boni opus aptissima Vita philozophica po
etica sancta pphetica uita no i merito singularis dca Et si dice audea
quod sencio vita tam singularis ut ea sola uera uita sit · reliquis
omnibus queniat quod ait Cicero et Ciceone secutus Augs qp hi nerad
que dicit uita mors e uita dinu i expertis incognita et ut sinti
p amabilis sit sup optabilis no sinti Quod no ignorabat Jeremias
idem quo duce ad hec eiusdem uite pcoma · primissis accumlanda
pueniq du in illa calamitate publica pias sunt lacrimas i lacrimis
oportuna solitudine exoptabat Quis dabit inquit capiti meo
aqua · et oculis meis fonte lacrimarz · sciens qz fonte hunc no i vrbi
bus aut in turbis statuere incidu subsecutusq adiecit Quis dabit
michi in solitudine diuisoriu uiatorz Cogitatu pfacile e quid nob
expediat · qn uir nobiliz deo pximus deo plenus ad honestu illud
se qz dignu officiu hoc e ad lugendu interfectos populi sui quasi
vna sine altera no spararet simul utraqz poscebat solitudine et pie
tatem Vbi illud minime negligendu recor · qp cu in solitudine
diuersoriu optasset addidit et derelinquam inquit pplm meu et
recedam ab eis quia omes adulteri sunt cetus puaricatorz et reliq
deinceps que cogitare nedicam loqui horret aiq tam pre mus
hodie queunt populis tam parz ymo uero tam nichil e fidei nichil
ueri uspiam · nichil tuti · nichil deniqz ut Jeronimus cu dicatur homines

et effu

Et effigie sint huana ut ea multi ul' sola certe ul' uaria atq; iustissima
pcolende solitudinis et detestande urbium causa sit Capitulum xtū
Ne forte autem vetustatis reuerencia ut immemor reticerem
uel contemptor appeam. latuit in Soractis monte siluester.
diutiu p'mus ille pontificatu et loco moribus et loco cognomi nom hns
At qui n audire uerum pudet e solitudine huli et inculta opus iste
bone ut quas mo vix urbes capiunt fluxere hinc calceus auratus.
hinc eburneq; scipio pastoralis in more baculi sub urbano cultu.
rustice memor originis. hinc clamis coloribus inardescens. hinc
stellatum dyadema carbunculis. hinc niuens sonipes. tronq aureus
purpureuq; uetendi capitis umbraculu. hinc denique totus habitus
triumphalis. totus hic ut dicit militatis. ß et late iam regnatis
ecclie status que e siluis egressum stupent reges. et qd qui diligentor
inspexit nescio an solitudine tante uenacionis inicium venablorum
Ambrosius apud Medio Cnegatumq sit. ß procedior. x
lanum magni populi cura deo volente ac cogente sortitus.
et si tam nitij debiti tantiq sibi conscius offitij continue solitaria uita
degere no auderet quotiens tamen et quibus potuit modis quid optaret
ostendit habitauit intr ut e ambitus in morum in extremo ciuitatis angulo
ubi adhuc sacrum corpus habitat. et ab eodem fundata sacra domus
stat summa deuotione pcelebris et magnis populi frequentata concursibus
tunc quantum certis indiciis intelligi datur longe semota penitusq; ps so
litarius locus erat ad hoc quotiens epalibus curis liber ac laboribus
relaxatus quos impellendis arrianis ab ecclia graues diuturnos
qz ptulit aliquantisp se negotijs subtrahere fuit qz poterat i secreto
rem solitudine se conferre. sanctissimus vir solebat. Silua erat
quamuis urbi proxima. contemplacioni tn ydonea. i medio pua domus
ingentis ete ß simulis uiri capax. que nilo dignius quam domus olim
Methapontina pitagore in templi. licet exigui speciem uersa est
Nunc silua conuulsa e mutatoq loci habitu manet nome Ambrosij
nemus uulgo dicit sincorsij ad archon. locum Quod anmq hic
magnis vndiq motibus et multa rerum collisione memorabilis intra
vrbem ipam et extrema rapto molimine antiq ambitus septa conclusit
Illic ut audio et ut auguror librorum mellifluos flores scripsit
quorum hodie p omes tractus ecclie iustus suauissimus z fragrantissimus
e odor Ut ud no actum mo ß uerborum unu quidem ex omnibus
testimonium uiri huius pfferam in epla quadam ad Sabinum pritam
inquit frequentius te in meis scriptis et tu sum solus alloqui de
inde sunt facies Scipionis uerbu de quo post dicam Nunq enim
inquit minus solus sum. qz tu solus ee uideor. nec minus ociosus qz cum

Quos sus certe pro arbitrio accesso quos uolo atque adduco in quos magis diligo et quos aptiores arbitror Nemo interpellat nec inquietat Tunc ergo te magis teneo et de scripturis confero et pleniore simul sermonem cedimus Sola erat maria et loquebatur cum angelo Sola erat quando supervenit in eam spiritus sanctus et virtus altissimi obumbravit eam · sola erat et operata est mundi salutem et concepit redemptorem universorum Solus erat petrus et totum per orbem consecrandarum gentium cognovit misteria Solus erat adam et non est prevaricatus quia mens eius adherebat deo postquam vero mulier ei adiuncta est non potuit inherere mandatis celestibus Tibi ut me ambrosii dicto paratum commisceam illud non siluerim quod omnibus notum multi dissimulant Nullum uicius adeo pestiferum uitam haut sectantibus ut muliebre consortium Femineus enim decor eo formidolosior funestiorque quo blandior · et sillea inmores quibus omnino nichil instabilius · nichil studio quietis infestius · Quisquis requiem queris feminam caue perpetuam officinam litium ac laborum Raro sub eodem tecto habitant quies et mulier Satyrici uerbum est Semper habet lites alternaque iurgia lectus In quo nupta iacet minimum dormitur in illo Nisi forte tranquillior est concubine accubitus cuius et fides minor et infamia et litigium par · Notum est et illud clari oratoris dictum Cui non litigat celebs est Cui non melius quam non litigare Aut quid per ihesum xpm oro te quid in ipsa solitudine presertim nocturna ac silentio et quiete et lectuli libertate felicius Nil ergo felicius celibatu Nil uero celibatui aptius quam solitudo Quisquis ergo litem fugis et feminam fuge vix alteram sine altera effugies femine Et si quod rarum est mitissimi mores sint ipsa presentia ut quod ita dixerim umbra nocens est Cuius si quid fidei mereor multus ac uerba tibis qui solitariam patrem querunt non aliter uitandi sunt Non dico quam coluber sed quam basilisci conspectus ac sibila · Nam nec aliter oculis quam basiliscus inficiat et ante contactum inficiat De quibus autem pocius quam de nobis dici estimes Sed in longinquum inquam natura ne magis ac propterea ait Maro Carpit enim uires paulatim · urit quod uidendo femina Nec nemorum patitur meminisse nec herbe Nunc quod uisu solo corporis atque animi uires carpant · urantque tangere poterat universos quos ea pestis extermat et attendit At quod nemorum herbeque memoria eadem peste excipiat Si ut de equis ac bobus dixit sic de hominibus dixisset · quos alios quam nos intellexisse uidetur · in quibus precipua nemorum et herbarum oblectatio est Porro in muliebres illecebras cum omnibus quibus sum uas scite et honorifice custodire propositum est tamen nobis maxime fugiendas uitandasque democrito quod qui neglexerit noxit se non alia ob causam

e paradiso solitudinis pellendum quam e paradiso voluptatis primus homo
pulsus fuit. Hoc interfatus ad Ambrosium revertor qui illam ad Sa-
binum epistolam concludens liquet inquit ex hiis quia soli tunc sumus tunc
nos offerimus deo. tunc mentem ei intimam aperimus. tunc amictu fraudis
exuimur. Quibus dictis primo iterum pene ad memoriam reversus
Solus inquit erat Adam quando in paradiso est constitutus. sed non erat solus
quando de paradiso eiectus est. Solus erat dominus Ihesus quando mundum redemit
non enim legatus neque nuncius. sed ipse dominus solus salvum fecit populum suum
et si nunquam solus est in quo pater est semper. Ad postremum cum consilio clau-
surus epistolam Unde et nos inquit soli simus ut dominus nobiscum sit. Quod
consilium ne soli Sabino datum sit ut ad nos trahas et meminisse facias obsecro.

Hunc solitarie vite statum et ab infancia quodammodo — xi
concupisse Martinum et cum primum potestate patris nec cessasse militie ocium
pactum licuit apprehendisse novimus tanto ardore animi ut in vita privata
ceptum morem nec presul factus omitteret. Auctor est Severus qui res
eius quibus interfuit vite que seriem scripsit. Quo tempore quieti solitu-
dinis accepimus ante episcopatum tanta maioris se fuisse virtutis. Mirum cuius
enim in se nihil illi viro si summum semper atque perfectum fuisse credendum sit.
Tamen pontificali fasce curvatus nescio quid in se diu est expedior
alacrius atque perfectius recolebat temporis illius memor quo liberius
solus erat ne quis forte miretur eum deinceps antea liberorum frequentasse
solitudines. quas et dum summus officii diu licuit frequentavit. Ne enim
cuncta vestigem quod longum atque difficile est. In ipsa primum urbe Me-
diolano ubi quod constat primum ex multis que diversis in locis ab eo
fundata sunt monasterium extruxit aliquantum temporis exegisse fertur
Vicino quodam Ambrosiane domui ac menibus urbis habitaculo
loco nunc etiam solitario ac reposito. Ad quem iam presul Ambrosius tanto
letus hospite clam solus exire consueverat sic que dum possum audivisse
videor. Bone Ihesu quale hominum par que suspiria. qui sermones. Quidque
principes imperant. quidque consules deliberant. quidque pretores edicant
Quidque statuunt legiferi. quidque fabulantur poete. quidque philosophi disputant
quidque rethores declamant. quidque sophiste cavillantur. sacro illi tran-
quilloque colloquio admotum meras nugas dixisse non verear. .
Summisse quid erat Oratius poeta dum sibi Plotius et Varius et
Virgilius occurrerent pulcra nempe societas doctissimorum hominum iure
que familiarium amicorum itaque ait O qui complexus et gaudia quanta
fuerunt. Credo edepol et multa ibi pro tempore facetissime inter tales
viros ac doctissime dicta non dubitem. Sed dulciores amplexus et sanctius
gaudium fuisse crediderim Mediolani inter Ambrosium et Martinum
locus ostenditur ubi congredi et colloqui solitos fama est. Quibus ego

Congressibus atq colloquijs si datu eet intfuisse maluerim qua regu omi temporis quetuq vino vel auaritia uel feritate ebrij tu purpuratis sub agitant. Felix ergo et quatq nimq adusta. nimq horrida. no nimq forte gloria qua Thebaydis solitudo que tales duos attolas vno tempe

Nondum nos mediolano egredi magnq alt xiii merruisti. Neiusdem urbis habitator fuit Augq que deus Ambro malis erro ribus infectu. quasi egrotu filiu docto medico pius pater dedit ut is tum undis salubribq ablutu curatuq deo redderet Ille ergo tu ig narus omi que erga se clam dina pietas ageret Mediolanu veniens ubi tunc sacer florebat Ambrq uita tandem mutare decreuisset ciuitate relicta solitudine ruris appetijs ut qui tu ultus insanierit solus resipisceret Cassiacu uocat ipe et id manet hactenq ruri nome Quercia ipo die quo pmu hoc sco desiderio exarsit in ciuitate pertq inter illas fluctuatis ai procellas p quas consilij naufragiu regente deo ad terram uiuentiu et ad portu salutis applicuit quid egerit qualiter ne se gessit eodem ipo narrante cognouimq Certe non p cessit in publicu necq ppli gtioz classico aduocatis. quid acturq esset exposuit Oz dimisso patio fidissimo qsurgens eo qz ut ipe ait solitudo sibi ad negociu flendi aptior suggerebat. et se tedens remotius qua ut posset ei onerosa ee et talis amici pntia qd unu loci qlitas ac temporis pmittebat secretu orti angulu p solitudie huit vbi amarissime sctu loquens inter singultus et lacrimas inter uulsu capillu percussamq frontem et qsertis digitis amplexu genu et quotcuq magnus ac sctus dolor eliat tande scent de se statuit vnde imppetuu exultaret Demq p oim uita solitarijs et qret locis atq inter cetera pisam montis otio delectatq et illuc hemitico hitu traxisse moras creditur ut ad loca illius hemitas liber suo quidz pprietq e nome. Ceteru de hac re qua no uacat infinita nunc hois illiq scripta reuoluere omito eius quod occurrit breui utiq s apto testioio gtemptus ero Is ergo ewm Johis expones Difficile e inquit i turba uidere xpm. solitudo qdam necia e menti nre. quadam solitudine intentionis uidatur deus turba strepitu hz. uisio ista secretu desidat Audis ut caute uidendo deo necia no qplz s solitudinez dixit i tentiois intelligi uolens. Du suas intq turbas tumultus qz suos huana mens hsat attendis ad tm lume pergaudisqz oculis solitudine corporea nil prodesse Iam uero pximq talibus expeditis no Mediolano tantum ytalia degredi Stilum smaz xiii

Silec nut ptone uita huiq Basiliu. grorim Nazanzenu pclaru huiq uiri discipliq no plebs Ieronimq urbe Romana dimissa Romanis qz opibq qtemptis eterne prie spe ac desideio illectq aut

Ipse fatetur ob iehenne metum in illam primo vastam solitudinem horridam
monachis habitaculum prestante qua de incognitate ad Eustochium scribens
Salustiano verbo usus solis ab ardoribus exustam dicit sese abdidit
ubi aliquot annis adversus indomite carnis insultus et spiritalis
acie conflictu laboriosa milicia exactis quamvis victor non ex acie.
Roma quasi iam securus ad triumphum redijt. sed in bethleemiticas
latebras festinabundus confugit xiiii

Latuit ibidem paula sancta et pia et illustris et ut multa
breviter dicam non romana mulier sinuumque sui temporis feminee
speculum virtutis et ut ad presepe domini mori posset ubi et qualiter orta
esset oblita est Cuius eciam preclaram vitam et felicem exitum Jeronimus ipse tam
fulgido pinxit Epigrammate ut post eum michi modestius sit tacere
Quid enim dignius sim dicturus in transitu. Iam angusta opusculi
mei parte clausurus? ille tanto viro ingenio hesit ut amore ac
dolore dictantibus modum iusti voluminis impleverit Quamvis non desunt
scio quod Jeronimus ipse nec ignorat nec dissimulat qui utrumque
statum livido dente momorderint nec morsum scriptis mandare timuerint
Ita vix ulla virtus tam vel alta vel abdita est ut invidie iaculum
non tangatur sed solidam veritatem vulgaris aura non concutit Sane
quidquid de sua aliis visum sit solitudine sapientis Idem ipse Jeronimus
contra Jovinianum scribens commendat hijs verbis Sapiens nunquam
solus esse potest habet enim secum omnes qui sunt et qui fuerunt boni Et animum
liberum quocunque vult profert et transfert. et quod corpore non cogitatione
complectitur et si hominum inopia fuerit loquitur cum deo nunquam minus

Quoniam vero nunc utar confundor Et solus . xv ...
multitudine et acie occurrentium in diversa vocor. sed paule
nomine admonuit ut ante omnia eidem et genti et sexui solitarie
glorie partem darem Paula igitur ex multis excerpam Nec verebor
ne Romanarum in laudibus matronarum nimius dicar quibus par esse
non spero Pretereo Eustochium paule filiam proposito virgineo insignem
et Marcellam et Asellam . et Fabiolam et Blesillam alias que clari nominis
virgines ac viduas Quid autem de te dicam feminarum optima et gloriosa
Melania Non ego tantas continentes ac victimas quas etas patria xpi
fides animi pietas virtus que quiescit stilo segregare Iuxta paulam sedebis
tu quidem Romani filia consulis Romani pretoris nurus generis opibus
et patrum decus virtutibus supergressa viduitatis statum tanto pudici-
cie studio. tantisque nunc opibus honestasti ut virginitatis laudem
ipse transcenderes oblita fastus oblita pignorum. oblita potentie.
solius que memor xpi ut quem illum indueres exuta soli natalis affectu

Exuta natalium respectu et amorem tuorum et corporis tui cura · exosa
denique xpi consilio atque tua in hoc mundo ut in uita eternam custodi
res ea in uita solitudine sanctos patres in desertis solitudinibus
quesiuisti eosque et ad exilium persecuta de labore tuo sanctum illis ob
sequium de facultatibus piam alimoniam prebuisti honoratrix sanctorum
reuocatrix errantium peregrinorum mr · tuorum in xpo tutrix atque consultrix
tu ingentes enim opes in mensisque prio in egentium alimenta
felicissima liberalitate dispergeres · et quasi quidam inexhaustus
fons bonorum nulla largitionum exundatione deficeres · inque aliud nichil
tanta septem et triginta annos in deficiente rerum facultate ·
indefessa caritate tu perseuerasses Iam sexagenaria tuorum reminiscen
dorum non carnale sed diuinum et spirituale desiderium cepit Itaque Romam
rediens natu minimam neptem ut nominis heredem sic ac propositi
tui Ac ne longum faciam tuos omnes tua per uestigia distractis
patrimoniis in uiam xpi et amorem uite solitarie duxisti Stupor
est meminisse quod aurum quodue argentum quas sericas uestes quantas
pecuniarum summas tua illa quoque neptis egregia et sedula tuarum
maru obseruatrix ecclesiis ac religiosis egentibus toto orbe diffuderit
quot pro xpi seruicio suorum milia seruorum libertate donauerit ·
quas possessiones non modo Rome sed in Aquitania et in Gallis ·
Hispaniisque uendidit precio in maximum uerso et hiis tantum agris Quos
intra Campaniam Siciliam atque Affricam possidebat tam late se for
tuna muliebris extenderat non ad aliud quam ad usum pauperum
et inopie pietatis exercitium reseruatis Que preterea etate hec ageret Cum
uicesimo scilicet etatis anno tunc attensa mortis et extra seculoque renun
cians ipm ut ita dicam purpureum uite florem et preclarum coniugium
et tantas diuitias ac delicias neglexisset Quarum sanctas intentiones
aduitas telictis ut uere nunc patet quod illa iunior Melania ita illud ingens
precium e tantis possessionibus redactum Thezaurumque suum omnem oportuno
tempore dispersit deditque pauperibus ut si paululum distulisset ad alarici
manus illico Roma ytaliamque uastantis uenturum omne fuerit
quod illa iam tunc in meliores usus magis operum pondoribus expedita
conuerterat quam si seruasset suas que res perceptas lupi faucibus xpo liberius
sub multiplici fenore largietur Tu autem felix annis omnibus tandem
que iter ad celum pandunt non feminea leuitate transactis et quasi iam
temporis tui cursu ac laborum agone plausibiliter consummato nil in terris
agendum superest Ante duos menses exquo Ierosolimam redieras relicto
ibi monasterio finem rerum suscepisti · et bonum uite laudabilis exitum
inuenisti cuique tibi honorem xpus exhibuit ut per feminearum mea tot ·
uirorum ac feminarum milibus pepercisse et decretum seu promissum supplicium

Distulisse videtur. Siquidem mox ut patria et rebus humanis excessisses
urbem Romam vacuam post illa barbarica et horrenda vastacio constituta est
O igitur et pro mirum insignis exilio et nescio quidem an tali vita an
morti felicior. Multo certe clarior iaces solitarius in pulvere quam si
Rome iacens hiis inertibus iambicis titulis in sculpto sepulchro
marmoreo iacuisses. Multo quoque ibi gloriosius edes Christi tuis manibus
fundata conspicitur pauperibus structura quam Rome palatium auratum
aut barbaricis flammis arsurum aut senio ruiturum. Sed diu fateor
me tue virtutis admiracio in hoc sermone detinuit et iam satis multa
de feminis dicta. Tu si maioribus rebus ad viros ad proprias redeat stilus. vi

Quid ergo Gregorius hic noster Romane sedis magnus anti-
stes. nonne magnificas ac frequentes domos in solitaria templa
convertit. Antiquasque possessiones sibi preripiens Christo dedit. Ita vero quod cum
licuit in maxima plenissimaque omnium urbe solitudinem fecit ut vir avos
atavosque suos crebro obsequentis populi concursu ornavit. Illic
ipse suo domo plus obsequitur et si fame illum splendor eductum
latebris magno curarum in pelago suprema quoque tandem dignitatis
arce locavit. Cuius sui ascensus cum sepe alibi tum super Ezechiele
scribens mesta commemoracione loquitur. Et quidem inquit in mona-
sterio positus valebam et ab ociosis linguam restringere et in intencione
oracionis pene continue mentem tenere. At postquam cordis humeris sarcinam
pontificalem supposui colligere se ad semetipsum assidue non potest animus
qui ad multa dispergitur. Alia ibi deinceps conferens quoque tunc statu
suo loquitur. Sed multo plura in prohemio dyalogi que librum inscrip-
turus secretum locum amicum merori se petiisse testatur ubi ut modicum
a terrenorum secularium tempestate quiesceret. Illic ergo dilectissimo filio
et familiarissimo amico tradens Infelix inquit animus meus occu-
pacionis sue pulsatus vulnere meminit quales aliquando in monasterio fuit
quomodo ei labencia cuncta subteriacerent quantum rebus omnibus que volvuntur
eminebat. quod nulla nisi celestia cogitare consueverat quod etiam retentus
corpore ipsa iam carnis claustra contemplacione transibat quod mortem
quoque que pene cunctis pena est videlicet ut ingressum vite et laboris
sui premium amabat. Cuius commemoratis ad contraria transitur sequentes
At nunc inquit ex occasione cure pastoralis secularium hominum negocia pa-
titur. Et post tam pulcram quietis sue speciem terreni actus pulvere fedatur. Cumque se
quidem attenderet longum est et minime necessarium. Finis est ut cum se recordacione vite
preterite torqueri acrius et in comparacione quiete dimencius misere fateatur
quorum plurimos in hac de qua loquimur vita secretiore placuisse dixit
Nec minus et illa suppuracium sequi que in eo libro scripsit ubi Iob
afflictum afflictus exposuit. Probacio quod et utrumque promulgatus est liber et hic in utroque

Vestibulo scripta sunt Multo alia ppe flebiliora Vbi ablutum ipsum suum aston
sum et incessant se ait flere et amicos orat ut si eum diligat secum fleat
ac pro se deum rogent ut intelligas suum ipse illum intellexisse precium qui
quasi genus mortis existimas seculare vite desiisse. amicorum auxilium
in eo statu tam suppliciter imploraret In epistola aut ad Narsetem patricium
de hoc ipso loquens tanto se merore perculsum dicat ut vix loqui sufficiat
Ex quibus appet et pontificatus prout molestum illi sarcina sicut est omnibus
profecto qui illam sanam imaculatamque custodiunt et solitaria dulcem fuisse
memoria in collatione disparium mutati status amaritudinem acerbius
Sed ubinam dux occidentalium monachorum Benedictus XVII
remanet At quis eum Christi fidelium non novit Cuius scm universale
consilium non audivit Qui cum quibus a prima etate vicium hostes volup //
tatum hostis arduam celi viam esset ingressus ut compendiosius tamen ac
tucius pergeret Roma. Nursiam quoque dimisit quarum in altera educatus
ortus ex altera utique amorem usus ac natura contraxerat. Dicat tamen
carnalis affectus anime cura. petiit quoque felix puer non modo solitudinem
sed desertum et illud in imune sed devotum specus quod qui viderunt vidisse
quodammodo paradisum limine credunt Vbi qualiter vixerit sciens scileo
tum et tanta nobilium scriptorum fides lateque loquar fama vulgavit et
iacta illic ingenua preclarissime religionis fundamenta testentur
Id nunc mihi sufficiet et solitudines meas honestasse commemoratione tam
incole et comportatum meum presens tali teste firmasse longum est enarrare
qui deinceps viri et quales huius vestigia secuti. et vel charitate
ducis et exempli stimulis vel inclinatione nature ut divinis oraculis //
culis admoniti religionum venerabilium fundatores varias solitu
dines petiere Judicio nunc etiam sunt sacra cenobia et inter spelea
silvestria devotissime domus Christi Cistercium Marcella Cartusia
vallis umbrosa Camaldulum innumerabiles quoque alie Quarum religi
omnium rivi et si celesti devotionis augmento postmodum longe lateque
diffusi sint et plana compleverint Sed tamen ut magnorum fluminum fontes
sic harum queris origines ex asperrimis montibus emanasse comperies
Clarum quidem ex omnibus et famosum Benedicti nomen cuius
historia vite quoque modum quisquis nosse cupit non scripturis abditam in libris
Gregorii dialogi cuius super mentio est habita secundum librum perlegat qui
ex illius actibus est totus et vel rerum claritatis stilo etiam illustratur XVIII
In oculis fere rerum ductus intra libri tercii metas extes
serit videbit illa solitudinis Italie congesta miracula Occurret
ei Florentius qui in monasterio solus agens dum adeo cui cum vigilis oratio
et vita simplicitatis familiarissime secerat. aliquid solitarie vite sola

tu postulasset protinus eidem insulis astitit quod deinde feritate deposita
ceu pastore aliquo paucorum ad custodiam pecudum insulis est deinde eiusdem
ultione que quorundam fratrum livor occiderat ipsius vati deo tutus
ad celum venit ut ille mox horrendo supplicio affectus obstupuerit seque protinus
sentem notans et tam celeriter exauditum gemens omni reliqua vita sine la-
crimis et dolore non fuit. Rogo que legiones aut qui reges ad hanc
potentiam laborando pervenerunt ad quam solitaria humilitas quiescendo.
Occurret inde Martinus ille Marsici montis accola Cui de rupe
solida fluens perennis aque tenuis stilla. dure rupis stillantis olim
in deserto prodigium renovavit. Cuiusque cum serpente terrifico sub huius
specie vetus serpens terribilior latebat uno eodemque specu continue
sine offensa toto triennio versatus illo dimisso intra paucas procul pulso
ipse victor solus substitit. Occurret alter sine nomine sed cuius nomen
in celo est Argentarii montis habitator. qui cum defuncti fratris pulverem
fratrisque incredibile ac stupendum non tamen credenti nichil impossibile est exanime
cadaver et mox futurum pulverem pulverem suscitavit. Occurrit solitarius
Menas tante vir innocentie tanteque fiducie. ut non solum barbaros
tunc vicina vexantes reverentia sui nominis famaque compesceret sed maxi-
mos atque immanes ursos e silva proxima sancti viri alveariis insul-
tantes ferula qua de more gestabat quasi domesticos catulos.
castigaret trepidantesque depelleret. [illegible]

Operosum fateor cuncta complecti Nec ea michi nunc cura
est neque enim scripture historiam ad calamum veni sed undique decerptus
illustria nec ea quidem omnia sed que privati cepti opus carpere posse
An ille vel horum aliquem in patria sua vel Benedictum Nursie aut quod ad id glorie
venturum vel Franciscum seu volucrum audientiam. seu seraphicum excepte
mentis ardorem stupendum quod illud insigne sacrorum Christi stigmatum
et vulnerum in membris testimonium. tum quod tam brevi de paupertatis con-
iugio genite sobolis incrementum habiturum credimus si massis assisti
Qui licet ut aiunt divinitate consulta et revelatione celitus accepta.
pro salute multorum inter vite humane bella periculosas non tam sibi quam
militibus suis excubias elegisset ipse tamen magnus amator soli-
tudinis heremique sectator fuit Triplex nempe si recte complector solitu-
do est. loci scilicet de qua maxime in hoc sermone susceptum est Temporis qualis
est nocturna quando etiam in rostris solitudo silentiumque est Animi qualis
est eorum qui in profundissime contemplationis abstracti luce media.
et frequenti foro quid illic geratur nesciunt qui quoties et ubicumque
voluerint soli sunt Has quidem simul omnes solitudinum species nulli
quam Francisco magis frequentatas video lustrabat heremo In
templis sepe semirutis pernoctabat Sepe per diem inter turbas.

V
aspectum rerum sensu reprobabatur Et pulso huc illuc corpusculo collisione
hominum celestibus mens affixa erat ¶ Hinc illa securitas in quantum hominum fre
quentia quam sibi ferventissimus Christi amor et tanto intentu in modum spiritui
subiecta prestabat Unde arbitror affirmans ut quod et sibi statum in plurimis ac
ceptaret · ratus scilicet futurum omnibus quod possibile sibi esset · quia
enim ad illa sese dirigendo sublimis et illis ac desiderata ab omni collu
vione terrestri nullis tumultibus a Christo separari poterat · quod ipse exprobrabat
id ut multo facilius in aliis presumebat · sic illum in iudicio ceterorum propria fal
lebat humilitas Quod ut sic opiner opinio illa me cogit qua de se
vir sanctus hunc peccatorem se maximum ex omnibus quos tunc ea eius statibus pro totam
quid de se ille sentiret respondisse legitur ¶ Et quamvis hec ita
sint sepe tamen audivi religione sanctitate preditos successores suos si prius
sancta permitteret solitaria vita eximiis precordiis suspirabat Ipse etiam
ut dixi quietem solitudinem semper amaverit testis est vita eius · litteris edita
testis vite regula quam sibi primum et postea ibi monte dictavit Maior
preditam non est ut Benedicti sic huius quoque locus ostendit unus ex multis
quos non aliquis fore usquam remotior Alvernia loco nomine Utrique sibi
solitudo talem meruisset acutissimum et ad alta disposita solitatue alios
utique dum latitavit mundi quam ceteram sprevit toto illo orbe notissimos
Inter eos sane quos nobilitat ¶ ac clarissimos fecit · xx ·
heremus Hec splendidum est Blasius martir Leonardus et Lifardus
que speluncis abditi et visitati a feris et ab ambobus pastum ferunt
Leonardus et Lifardus fratres ambo monachi ambo solitarii Hec veri
dominus heremita clarissimus Hec comes eius peregrinus Egidius
Qui athenis regio genere ortus ut perhibent et genus et patriam
et opes et litteras grecas quibus abunde pollebat gallicane ·
postposuit paupertati studio solitudinis conversa contemptiones ubi et
miraculis emicuit Et inter cetera blandientis cerve lacte nutritus
alumnam suam venatorum canibus inviolabilem prestitit · ita ut miraculo
rei tactus Galliarum rex ad speluncam viri sentibus obsita penetrare
non sine multo militum labore ferro aditum pandentium Veneranda
denique viri senis effigie et virum senem attulantis spectaculo permotus
alteris submotis omnibus ad eum solo quod tum presule Rex accessit Et tale
inicium cepit ut magnis ei muneribus oblatis magnifice quam contemptis
mox usus alios verti iussis · Tandem et cenobium consilio extrueret
illis in locis usque nunc celebre Et deinceps ad eum visitandum sepe
submisso fastu regio veniret ¶ Que sibi honore non originis splen
dor ac paritas sed solitarie vite decor ac sanctitas peperit xxi
Quid Remigium loquar qui ad illa fame claritate quem
maturo cui pontificale pondus imposuit Quod amplius
quam septuaginta annos summa virtute gessisse traditur quam sanctorum

Et regem et gentē ad xpi fidem p̄mus iste gu̅at et celitus ut aiūt
missō crismate regem vnxit vnde in vugendorꝝ illic regū nata
solempnitas in seculū ne̅m durat Ad hoc inqua̅ et ad hanc altitu
dinē nū ꝯro nisi ab ipis n̄ ab ipis singulibꝫ uite solitarie crudinitis
ascendat ¶ Quid Narcissū Ierosolimorꝝ epm̄ virū clarū atꝫ
mirabilem quē et psecutionis indignitas et secrete uite deside
riū in solitudines egere vbi mltos annos desertis in locis degēs
nō mō psecutorꝝ calūpnias declinauit Sꝫ uere philosophi sumu
munq̄ impleuit ¶ Quid Gwillielmū denicꝫ virū fortem et
netuste psapie qui etatis florem ipm̄ cū t'rene milicie dedicass;
in deserto senescere maluit et mori ultās uite fructibꝫ celesti
milicie consecratus ¶ Quid aliū eiusdem et p̄ponti et status et
nominis Gwillielmū seculari p̄mū fastu. post autem monastica
humilitate conspicuū qui de relicto supto ꝗ opulento opidio. solitu
dinē paupertate et silenciū exoptauit ¶ Montis em̄ pessulani dn̄s
tu ect Grandis silue monachꝫ factus ē sicꝫ illo cenobio tanꝗ
portu iecit anchoram uite tempestatibꝫ ereptꝫ Vir magnificꝫ
in seculo ut ue de illo scribit quida̅ s̄ magnificecior in seculi fuga

Quid Bernardū cuiꝫ et recentiora et nō XXV
tota sunt omīa Qui et forma corporis clarus et gene
in ipo adolescentie flore fructū aīe sue cogitans solitudinē adijt
Sꝫ nō solus siquidē quīꝫ germanos in eiusdē p̄positi uia traxit
vbi illa relatu digna narrant Nam et cū Gerardus vnus
frm̄ s̄ armate studio milicia et frīns consilijs abhorrēs melio
ribus ceptis et illuderet et obstaret Ille celesti celo gratus p̄dixit
fore ut post nō longū tempus p̄ditū illud et diuinis monitis
impuiū latus hostilis hasta p̄fringet Ad moto insup ad locū
digito ubi uulnus instaret. hic hic inquiens ferieris. Nec cū
dolore saltem corporis submittrabit salus aīe Quod ut vaticinatꝫ
ē accidit et intellectū malis ex̄citato militaris asperitas i monastica
lem mansuetudinē flexa ē ut mox ultro. quod antea irride
bat appeteret Et fratrū alternatū minimꝫ cū fr̄es oīs i solitudinē
p̄gentes cerneret forte tūc puerilibꝫ intentꝫ ludis eiꝫ p̄mo
genitꝫ ualefaciens int̄ blandicias diceret Ad te Iunarde frat̄
id em̄ erat puero nomē totius terre que oīm fuerat p̄uētā
possessio ē Ille sup etate ꝯminime mgt equa diuisio Vos ce
lū oīs hēbitis ego terram. qd̄ p̄sum breui rebus ipis impleuit
et ipē nouissimꝫ fratrū iter ingrediens et tellure dimissa p
solitudine celū petens Ita nulls oīm penitꝫ trās hesit Quorꝫ

profectum piam matrem haud dubie principes videri debet, que ab infantia sic natos instituit, ut victu tenuissimo contentos et solitarie religiose quam vite quam urbanis voluptatibus aptiores virilis etas exciperet. His moribus his domesticis institutis crevit simillima matri proles, una nobilis ac sancta familia et fecunde vitis generosi palmites. Etiam si alibi quam inter Allobroges germinassent. Hanc tum omnes fervidi principesque ob ad patrie celestis ascensum. Unus tum omnium dux Bernardus qui nascendi ordine tertius in renascendi proposito primus fuit. Et postremum et annosum patrem et sororem unica post se trahens. Huius ego sanctitatis abstinentieque laudibus omissis que omnibus note sunt, illud equidem ac preclarum dictu et his que inter manus habeo valde consentaneum non silebo, copiosiorem fuerit in silvis et in agris didicisse quam in hominum disciplinis sed meditando et orando. Nec se ullos unquam magistros habuisse preter quercus et fagos. Quod ideo libenter refero quia si quid et michi nosse datum esset idem de me vere dicere vellem et ni fallor posse.

Tunc ut arbitror hunc locum occupavit Arnulphus · XXIII · territorii Metensis heremicola nobilis atque eiusdem urbis episcopus. Nec minus Eucherius qui primum claritate sanguinis et senatorii ordinis conspicuus multum post religione ac solitudine clarior spelunce horride perseverantissimus incola fuit in territorio Lugdunensi. Ad cuius urbis episcopatum, et hic demum non sue ambitu neque humano suffragio sed cogentibus invitis et angelica cohorte ad modum revelatione conscendit. Nec quam severitatem sanctitatis solitudinum terra sitas easdem in finibus et Romanie et Domicianus primum solitarium heremite post abbatis celebri claruere. Atque ut transmarinas solitudines transalpinis urbanis solitarii primum cognitus milicia illa post secreta notior Christi miles apud Nicheam Bithinie solitariam vitam non sanctitate tamen sed miraculis clarum egit. Atque iam satis exteris solitudines excussimus ad ytalicas

Quis non eius quem magnum vocat · XXIIII · redeundum est. Karoli patruum Karolomannum novit qui tum Pipino fratre regni princeps et regno simul et regibus curis cedens Romam adiit orandi proposito atque ibi monastico habitu assumpto Silvestri latibulum Soractis monte petiit. Ubi cum in otio tranquille biennium exegisset, tandem quia crebro et nimis honorifico Francorum sue patrie concursu locus is ut qui Roma petentibus secus iter longiusque notus atque conspectus esset minus in dies solitarii votorum suo quietis vitis equal ad secretiore atque semotiore Benedicti domum Casinense cenobium commigravit. Ubique quod optabat et quidbat fratre interim ac nepote crescendi sede laboribus et quietas latebras et tuguria

vite finem habuit. Sequitur hunc alius etate posterior
multo aut prior Romualdus Rauennatum urbis nobilissimus incola
et illustri ducum stirpe progenitus. Hic ab adolescencia quamuis opum
et etatis et generis insolencia tumidus ac deuinctus illecebris, animo tamen
assurgens inter illius temporis voluptates et iuuenilia studia.
sanctam semper solitudinem suspirabat. Itaque dum venanti sepe taciti ne-
morum recessus occurrerent celesti mox desiderio percussus herebat.
atque ad se ipsum aiebat O quam delectabilis. quam tranquillus et quam deo
seruire volentibus oportunus locus. quanto melius hic amici dei quam
in urbibus habitarent. Ita generose indolis adolescens ad captandas
feras profectus in silua captandarum Christo negotium animarum iam florenti
nedum matura pietate cogitabat. Neque vero diu mansisse cogitacio
ee potuit ut quam spiritus sanctus aleret assidue et augeret. In ipso igitur
etatis flore gloriam voluptates opes parentem patriam mundum denique
et se ipsum talem fugiens ut se alium inueniret totum ad heremitice so-
litudinis ac uite studium se conuertit. Et primus illi quidem e seculo excedenti
haud procul a patrie menibus ad Classense cenobium saltus fuit.
Inde autem exacto ferme triennio fratrum uiciis offensus abscessit. et
ad Marinum quendam solitarium degentem in regione Venetorum sanctum
utique simplicemque hominem quem per famam nouerat deuotissima raptim
humilitate perrexit. eumque preceptorem ac magistrum fidelem potius quam
discretum patientissime pertulit. Eiusque non solum uerba sed uerbera tam equ-
animis ac submissus excepit ut eum ipsum mirum in stuporem cogeret. Qui
deinde secum magnis et honestis ex causis pro salute anime sancti Petri
Ursoli Venetorum ducis et ducatum et seculum hiis comitibus relinquentis
transgressus in Gallias breui quam post tempore in Romualdo spiritualium
uirtutum incrementa conspiciens discipuli tandem sui discipulus fieri non
erubuit. et cui paulo ante preerat obedire. Inde autem multo cum dolore
gentium illarum inter quas aliquantum temporis exegerat usque adeo. ut de
eius ac cede cogitarent quatenus quem uiuum tenere non poterant mortui
saltem corpus thezauri instar ingentis ad presidium sue patrie reti-
nerent simulata demencia elapsus Et sic in Ytaliam non minus iustis
reuersus ex causis. quam abierat. Quod aliquanto etiam iustioribus
ut uidelicet patrem suum Sergium imminenti anime periculo tempestiuus
eriperet ipsum quidem qui in monasterio sancti Seueri prope Rauennam sus-
ceptus in monachum fuerat religioso iugo colla subducere meditantem
et nunciatum illi erat ut ad seculum redire properante repperit. Cumque
nil uerbis ac precibus ageret non patrem cui subesset sed monachum
cui spirituali preesset auctoritate compedeans salubribus uinculis pestiferum

Coercuit appetitu pie Deuerq in parente ut eu piis eterni seruitute
liberaret successit qz scelat. Nam sergius malis admonith ad cor
redijt et castigacom no ut filij s ut patris amplexus, uita gputtoe
pposituu i mutauit. atz ita i uiru altiu uersus e ut moz et lacimis.
peta diluerret et bsista uisione reuocatus amatu simul pondus corporis
et optatos mundi laqueos uotiua morte deseret. Longu e deinceps
laboriosam uiri miliciam sub signo ihu xpi deuotosqz discursus
no ytalicos mo ut cisalpinos. sed etiam transmarinos uerbis.
amplecti qui tam crebri et ac difficiles fuerut ut ab illo qui uita
eius descripsit meruerint excusari quia sz ad hunc uicu ne qdqua
latitare cupiente ubiqz terraz. eet i numerabilis deo seruire cu
pientiu turba confluere no humilium modo s illustrium ut quociens
locu unu sub monitis xpo quesita familia implesset rectore illis
imposito inde hret omnis expers desidie et quietis inscius i locu
altiu gmigrare. scissimus aute pastor nouu dno suo gregem nouis
in pascuis questiturus. longu ptea nominatim exequi quot qua clausos
xpo suos sibi discipulos ambiendo quesierit In quibus et Duces
et Comites et filij Comitu fuerut quin et ipse Romanus imperator
Otho licet is differens atz procrastinans uotu in sancti manibus uiri
factum implere puentus morte nequiuerit longu deniqz quibus in
locis habitauerit. quas heremos discipulis sanctis impleuerit que deserta
frequentauit que templa ~~deserta~~ gstruxit in quibus pclarissimu nomen
hz heremus camaldulensis aretinus in finibus cuius ille. et loci et
ordinis institutor ac princeps fuit. tanta deuotione singula faciens
tantis ieiunijs tantaqz abi lautioris abstinentia ipse gule sue
illudens tantis suspirijs. tantisqz cu lacrimis eoqz impetu atz
ardore ai que nullus usqz salus equauit Ea demu solitudine
tam longa tamqz anxia et usqz ad ultimu indefessa ut inde cessacio
s intencoe alia nil actu credens du qd superet agendu hijs
sacris edificijs ad exitu uix pductis. semper incipiens atz festinans
noua iacet fundamenta prorsus quasi totu orbem una heremu
omnis homines monachos facere decreuisset Et h int quas psecu
torum molestias no demonu mo s hoim et pximu suoz qua
patienter tulit ac fortiter. Contra illi in aduersis alacritas atz le
ticia magnu solide mentis indiciu et in statu quoliz sonis una
ppetua serenitate notabilis qd in primis socrati lelioqz tribuit
quibus hic sanctus de quo loquimur uniformitate par fuit pietate
aut ac religione superior Certa no huic oris hilaritati iuncta
eet auctas et nescio quid diuinu in illius uultu venerabile ptr

Ac tremendum quo et boni illum colerent et timerent magni licet ac
potentes et tamquam coram deo positi contremiscerent usque adeo ut Im
perator Romanus Otho iunior eum familiariter ac reverenter inviseret inque
illius lectulo per noctem conquiesceret Et imperator alter Henricus cum vi
situs ad eum et illius et discipulorum suorum precibus expugnatus venisset
sibi letus ac verecundus assurgens pro suspirio in hec verba prorupit
O utinam esset anima mea in corpore tuo et imperatum comitum viro dei cir
cumfuso acies atque hunc ut cervinis pellicie qua ille tunc indutus erat.
villos pro caris sanctisque reliquiis in patriam relatura non sine ipsius gravi
merore devota undique certatim importunitate decerperet optimatissima
sanctitate barbaricos etiam spiritus molliente Ad hec et Reynerius tuscie
marchio notus Imperatoris nec unquam mortalium cuiusquam Romualdi solius
aspectu se metuere fatetur Neque illo presente sibi omnino linguam aut ingenium
constare Postremo que per illum seu viventem seu defunctum divinitus sunt gesta
miracula que presentis dei potentia ac virtuti certis multis et claris innotuit
argumentis Unum ex illis duobus meum proximum. quod et Gregorio cuidam fratris
intollerabilem capitis dolorem solo sanavit anhelitu. et alterius non dolorem
sed insaniam uno pepulit osculo. qui curatus se mortem quidem ut sacra viri
labia contigisset vehementer dolens ante spiritum sensisse illius ex ore prodeunte
asserebat. quo afflatus subito salutem pristinam recepisset Id sane quid aliud
fuisse credidimus quam spiritum illum qui ubi vult spirat. quo profecto viri deo
acceptissimus plenus erat. Longa michi hec relatu et minime necessaria
cum ab illo ipso quem predixi eius hystorico contemporaneo et contermino
suo sanctitate ac sciencia viro insigni et ipso quoque solitario. de quo sine medio
post hunc dicam de hiis editus liber extet Summa igitur rerum comprehendat
Siquidem centum viginti annis quos habuit vite viginti primi in seculo.
acti sunt tres in monasterio cuius regimen coactus accepit volensque deposuit
reliquis omnibus septem et nonaginta heremiticam vitam duxit semper vigi
lantissimus nusquam cessans ubique fructi ferax et ut de illo scribitur steri
litatis impatiens ac propterea omnibus locis ac temporibus toto corpore tota
que anima ad nichil aliud quam ad lucrum solicitus animarum Ad extremum vero
morbo victus ac senio ad ytaliam votum patrem vel picem vel umbrie
regione et ad monasterium que de castro dicitur quod ipse construxerat et ubi
ante viginti annos moriturum se predixerat cum ad hospitium fessus viator
ad vesperam properat Atque ibi tandem post longissimos labores exactos
feliciter requievit Et quod nescio an de alio quam de paulo primo heremita
legerim solitariam vitam solitario fine conclusit Solemnia enim et diei et
et vite sue hora sentiens ad eos fratribus qui aderant egredi iussis et mane
primo reverti pia illos fraude deinceps ut qui solitario ipso fuerat
solitarius ad Christum et mercedem sui similis expostendam iret. sese et bene

Spiritum languidumque corpusculum recollegit. Atque ita in comitatus hominibus comitatus angelis hinc abiit ad eternam vitam.

Petrus nuper [fuerit] ille qui Damiani cognomen habet qualis et de
hoc ipso et de vita rebus quoque viri huius agentium discordia multa sit
quam tum alii e solitudinis otio ad ecclesiastici negotii curas conferunt. alii ex ipsa
curarum area strepituque negociorum ad ociosi silencii patrem trahunt
vtramque vite huius commendacio. seu tanto illum officio dignum fecit seu ipsa
digna visa est que tanto fastigio preferretur. Alii rem premisserunt. Nam
cum exactius vero querens vsque ad Cenobium. ubi iste floruit misissem qui
michi comperta omnia reportaret religiosorum loci illius assercione didici
fuisse eum primo quidem solitarium inde altius euectum demum ultro ad
solitudinem redisse. ¶ Quod si ita est et initium eius extremum patet
et in vnum exemplum solitudinis geminum decus coit. que tales viros
seculo commodat eosdemque sic recipit. Ita vero esse ut credam tempore quedam
eius hortantur quas nunc maxime hiis auditis ad memoriam reuoco
diuersis ille quidem temporibus et alio atque alio vite statu edita quorum
in aliis ut michi videtur occupatus amissi ocii requiem suspirat in aliis
ociis transacti negocii inquietudinem recordatur huius in nunc cercior me
moria est. Ceteris ergo que ex proposito sunt omissis vtique magister Petrus
hic quantum ex nouissimis eius scriptis elicio Romanum cardinem non
sine laude possederat vir haud dignitate clarior quam lingwa. Quid
tamen et hic consilii ceperit iam audies. Siquidem statu illum pom
pas que seculi cum tribulibus eius linquens Ipse ytalie medio ad si
nistrum Apennini latus quietissima solitudine de qua multa conscripsit
et que vetus adhuc fontis auellane nomine seruat preciosus honoribus
preferendam duxit vbi non minus gloriose postmodum latuit quam in noticiam
omnium Rome. Nec dedecori illi fuit alti virtutis rutilantem decus squalenti
Quiuis clarissimum facit claritas ipsa. ¶ Cecilio permutasse
contemptum ubi est petri alterius Romani pontificatus que celesti
nummi dixerunt retentor contentus et clarior obscurasset. Cum pontif
ficatu maximo velud morti fero faste deposito in antiqua solitudinem
tam cupide repedauit ut hostili compede ex liberatum crederes.
¶ Quod factum solitarii sanctique patris vilitati animi quisquis volet
attribuat. licet enim in eadem re pro varietate ingeniorum modo diuersa
tamen se aduersa sentire. Ego in primis et sibi utile arbitror et modo
utrique enim propter inexperienciam rerum humanarum quas multa diuinarum con
templacione neglexerat longique solitudinis amore periculosa esse
anceps et turbida potuit altitudo. Nam quid xpo visum sit maxime
quod per eum deus ostendit die qui post renunciatorum summi illuxit indico

Est quod profecto non fieret si quod gestum erat divinitus non probaret. Ego presertim altissimi cuiusdam et liberi et nihil nescientis vere ac celestis animi factum reor atque ita sentio non potuisse id ab homine fieri nisi qui res humanas iusto precio estimasset quique tumidum fortune caput pedibus subiecisset. Ambrosii patrocinio locus egeret ex eo presertim libro quo ad vere humilitatis observantiam sacram virginem Demetriadem cohortatur. Non ut dilectiores inquit huius seculi putant pre sordibus aut segnius est aut terrenas opes spernere honores cotidianos fastidire nec ibi gloriam querere ubi laudatur peccator in desideriis anime sue et qui iniqua gerit benedicitur. Unde si vere intelligat contemptor iste rerum presentium ad que tendat et qualia concupiscat nichil huius mori mentibus rectius nichil inveniet erectius que sacratissimis desideriis universa transcendit. Neque ad illam creaturam quamvis potentem atque mirabilem sed ad ipsum omnium visibilium et invisibilium ambit creatorem. Cui appropinquare clarum regere est. que timere gaudere est. cui servire regnare est. Huius promo laudis quis usquam queso seu quis umquam dignior Celestino. Reliquerunt alii naviculas suas ac retia. alii possessiunculas. alii telonium. Aliqui etiam regna vel regnorum spem secuti christum dominum. facti sunt apostoli. facti sunt sancti. facti sunt amici dei. Papatum vero quo nichil est altius rem tam exoptatam tamque mirabile ut ab admiratione ac stupore dicitur ferant. quis ulla etate presertim ex quo tanto in precio esse cepit tam mirabili excelso animo contempsit quam Celestinus iste presertim et nomen et locum et animam bonis moribus egestate appetens atque dum celum suspirat terre immemor. Quem in statu quoque equo deo placitum quis non videt qui mira eius opera sed alio digna stilo trifaria distincta perlegerit que gessit aut antequam ascenderet aut postquam descendit aut dum sedit. Quid miri aut si virtus operum non defuit cum et animi tenor unus et qualis cum vite mutatio nulla fuit. Siquidem in supremo rerum culmine et inter augustissimum ac perpolitum thalamum angustam sibi humilitatisque camerulam meditatus in alto humilis sicut turbas solitarius inter divitias pauper vixit. Adde et quod statim abdicato temptavit fugam cum discipulo quodam suo Roberto Sallentino cum timore sed inopina et subita populi multitudine circumventus cum evadendi spes nulla esset in discipuli visus quesivit. An se ad excelsa tractum et coactum sequi vellet. Ille autem qui a magistro didicisset nichil spernere christum vero et quibus ad christum itur virtute pace silentium et solitudinem amare. queso ait ut et labori et periculo meo parcas me quam potius celle inopis et tuti otii successorem quam divitis ac sollicitis esse participem velis. Quod et factum est substitit enim pre Roma

Abeunte quoque non multo post animam e carcere geminam ad sidereas scandentem sedes conspexisse dicitur ignarusque rerum et miraculo stupens atque interrogans An se etiam tunc sequi an quid aliud agere iuberet Quem ille ut in solitudine perstaret admonuit et sic celum petens inter verba disparuit Discipulus autem ille consilii memor usque ad tempora nostra pervenit et dierum plenus ante hos paucos annos post magistrum abiit magna quidem apud suos sanctitatis opinione et mirabilium fama operum relicta Quod ad celestem reditum quoque ascensurus quam mestus quamque contractus animi fuerat descensurus letus et spontaneus declaravit Aiunt enim narrantes qui viderunt tanto illum fugisse cum gaudio eaque signa letitie spiritualis oculis ac fronte gestantem dum a conspectu concilii iam tandem sibi redditus ac liber abscederet quasi non honesto blandoque oneri sed collatis diris sarcinis subduxisset ut quis eius in vultu nescio quid angelicum relucere [?] Nec immerito noverat enim quid repeteret nec quid dimitteret ignorabat Certe a laboribus ad requiem ab insanis disceptationibus ad divina colloquia remeabat linquebat urbem ibat ad celum et [illegible] successoribus hastus [?] obstaret pedibus ibat in montem hispidum fateor at preruptum sed unde sibi planum iter esset ad superos Cum quo ut vixissemus Quod concito [?] precipue de hoc uno inter tot solitarios optaverim quia nusquam rei optate propinquius notum erat Neque enim magnum distinguit intervallo modicumque vel cunctam dum illi ut nobis accelerandum fuit ut iter hoc pariter ageremus quod ille cum patribus nostris egit Et quam brevi spatio temporis per omnem Italie tractum usque ad alpes quot ab eodem instituti ordinis conventus sacri Iamque ut audio alpes ipsas devoto propagata transcendit Durat religiosa successio durabitque et quos in solitudine genuit vivunt nati cum in palacio geniti quosque vel ad ecclesie cardinem vel ad alios gradus extulit iam pridem omnes obierunt tanto stabiliora sunt sacre solitudinis fundamenta quam secularia Iurideant [?] hec ergo qui viderunt quibus perfulgore auri et purpure squalidus opum spretor et paupertas sancta sordebat Nos hominem nunc invenimus inter quam carissimos nostros vivendumque [?] nostrumque non vidisse cum visio luminum [?] ingentis exemplumque clarissimum prestare poterat altoris vite contragosa [?] temptantibus Ceterorum prius forma conservatusque viri nomen et laudatoribus suis favent et arguunt insultantes Gratias autem deo tam magnanimes fratres sumus ut hos duos petros emulis cari turos et pusillanimitate huiuscemodi sine exemplo nostri temporis futuram spem

Sed ecce quod non putabam rursum vocor in gallias dumque Ca [illegible]
inter solitarios claros viros curso [?] certum quendam petrum preterire non debere velud a tergo invasante omnino audire mi videor

Cogorque Is est petrus heremita qui olim in territorio ambianensi solitariam
uitam duxit qualem fame non latuit Dum enim indignari et irasci iam
xpus inciperet hereditatem xpianam tam diu suis et nostris ab hostibus co
ulcari · non ulli regum xpianorum pinguibus somnpnos in plumis pur
pura que captancium non romano pontifici vrbano secundo licet ornato
que viro occupato tamen Sed petro inopi ocioso solitario et humilis
grabatulo quiescenti quid fieri uellet apparuit primo quidem inspirans
ut transmarine peregrinationi se festinus accingeret presenti inspectaturus specta
culo pio promptior negocio futurus Deinde dum quo iussus fuerat perue
nisset et Simeonis qui tunc patriarcha ierosolomitanus erat ceterorum
que fidelium miserando fluctu ac sacrorum tristi ludibrio locorum compassus
ac gemens et orationes vigilias que nocturnas agens tandem super nudum
ecclesie pauimentum sompno succubuisset consopito Iterum xpus apparuit iubens
ut ad vindictam sui nominis pastores ac principes katholicos excitaret
Tantam uero legacionem tamque supra vires suas quam deuote susceperit
quam impigre quamque fideliter executus sit xpo que piis conatibus aspirante
quam notabiliter successerit non est huius temporis exponere presertim cum et stilo
tollerabili et sermone uulgari duobus non paruis uoluminibus ea res in
populis etiam nota sit Et si de hoc quoque scribencium varie assertiones aliorum
uideam sed sequor in dubiis quibus potius credendum censeo et quos
certum non hominum studio agi reor Atque ut qualis exitus talis euentus
et ut felix xpi ultio sic perpetua fuisset neque peccatis hominum e tanto victorie
sue cessu ad antiquas miserias redditum esset eo federe quo ictum ami
sisse quod nimium est quam non recuperasse deformius nobis hostibus que for
mosius et nobis spei minoris illis que maioris aduersus nos uel custodie
in posterum uel crudelitatis occasio est Nunc uero quid defleam aut
quid querar presepe caluariam busti saxum oliueti montem ualle
que iudicij et reliqua dicata singulariter xpo loca ubi homo factus est.
et in lucem editus ubi natus uagijt ubi infans reptauit · ubi puer
lusit ubi uir docuit · ubi crucifixus nobis spiritum exalauit Vbi exanimis
iacuit surrexit que Vnde ad inferos descendit Vnde conscendit ad superos
Vbi ergo postremo viuos ac mortuos irretractabili sententia iudicabit Terra
maioribus nostris promissam nobis ereptam nobis debitam si uiri
essemus spei nostre sedem arcam patrie eterne nunc Egipciacus canis tenet
Heu quid gemitum et querelas relaxem a misero quando et nostri reges
nil nisi delicias amant apostolici uero ut serui flent et insaniunt liberi et omnes
que sua sunt querunt que xpi aut nullus · cuiusque peculiare patrimonium
nobis spectantibus ociose que sedentibus laceratur Quid loquor aut
quid omnes occupatissimos ociosos uoco Immo fremimus et meditamur

In amiciciam tecum volumus ac libidinibus exterimur et nitimur perfugiis retinere dum nummos pauperum inianimq atque abdimus dum superuacuas et ineptas turres in novissima babilone construimus ut celotenus scandat ruitura superbia humillima xpi sedem non est qui tueatur.
aut vindicet Denique dum fratribus meis insidiamur impiis hostibus in custoditum et in erme latus obtulimus aditum quem prebuimus in thalamum regis mei Cernentes ingens et unanimi frontium pudor eternus quibus xpi vexillum impudenter affigimus ut tam magistre xpi iniurias ulciscamur quas ipse nutu quidem posset ulcisci et fortassis ulciscetur secretiore iusticia ex alto tamen interea conspicientes fidem nostram Nos autem vel torpemus vel ardemus ciborum estibus ferve-
nius ut in expleta cupidine et flamante odio de profane seu barbarice telluris angustiis altercantur Reges et principes terre et esto que niat in unum quod inde publicae bonum spes iniquorum herodes et pilatus in adversus dominum et adversus xpm eius atque illius iussa quiescent.
Quiescent forte sompnio quam et voluptatibus incumbet tempora lucra captabunt et subiectos quos armati spoliant togati spoliabunt dum que ceritas belli et licencia patris erit coniugem ac sobolem omnis diligent. deum nullus ac proximum Par corporum cura erit et curiositas cuncta Aurum gemmas preciosamque suppellectilem aggregabunt. virtutum ornamenta despicient Amabunt proprios agellos pro his pugnare et digladiari et perire non metuent Nemo erit qui terre sancte universali dispendio moveatur Cur queso misi quia verissimum est quod dixi hec singulorum videntur esse illa aut xpi ista creatoris ac liberatoris nostri gloriam spernentes nostram querimus Nec redit in mente his olim moribus celo cecidisse luciferum quibus nos celum hodie speramus ascendere Tu si ad credendum verbis es tardior utique rebus credis que mentiri ut dicitur non solent Circumspice oro et procurre provincias et quem quid agatur apud nos Gallus et Britannus litigant quinque iam lustra volvuntur ex quo non xpus et maria sed mars et Bellona inter illos reges regnant cumque iam ferrum utrinque lentescat nichil ferrei animi mollitur Nec dum ymber sanguinis tantos iratum lenit ardores Itaque tam et si quod inopinabile apud nos apud alios ac paucos inauditum erat hic modo longe maiorum Regum maximum multo impar hostis in vincula traxit Nec fortuna amplius tanti regni pondus ferre potuerit nullus tamen ideo terrum finis primogenito capti regis arma retentante Unde ut vides nunc maxime bellum tonat Nunc ex integro regi torrent exercitus et xpo refundendus sanguis in die conservatur Hispanus ille maior heret. i. dubitat et pugnam infinit inter suos fines prosperus pudor augusto in scopulo maiestate xpi nephariae blasphemari

Hic vero qui litora nostri maris incolit nil preter aurum Venetorum
ac sanguinem Januensium sitit et cogitat avaritie Impio illorum satelles
horum hostis ab illis auro victus ab hijs ferro victus Ille autem
extremi regni sonoris ac refluis oceani fluctibus obsurduit ut de
tam longinquo suspiria nostra non audiat Et in occidente ultimo sepul
tus quid agit oriens non curet. Cesar hic noster rapto dyademate in
Germaniam abijt patriis latebris .i. regno boemie. et nomine contentus
imperij tamquam extrema membra plectitur. caput spernens. quod recuperaturum
perdita sperabamus suum servare non audet nullo quod fugiens persequente
sponse sacros amplexus et pulchre facie. horret ytalia tamquam
sub velo aliquid sit pulchrius Arguit eum fateor illa tacens et te
meretricia fides mea. qua summa et profitare non metuit. Excusat se et
certe iurasse se iurat ne amplius quam unum diem Rome ageret.
O infamem diem. o pudendum fedus. o superbi eum insultandum. en re
ligio et pietas Romanus pontifex ita Romam ita suam deseruit.
ut eam nolit ab alio frequentari Et de hoc cum Romano imperatore pacisci
Quid hic loquar nescio. Et si statuerim tacere consilium est. Unum est quod me
tacito res loquitur quoniam qui habitatorem urbi eripit. aratorem si posset
induceret quod quam iuste velit videri. Germania nil aliud studet
quam stipendiarios latrones in rei publice exitium armare et eius
milibus qualibus in nostras terras ingentem ferream ymbrem pluit
Dignum non inficior nolentibus accidit. Ytalia suis apta ipsa se
viribus conficit. et si quem respuat auri amor Christi amore potentior
alios occupat et per omnes terras ac maria distrahit. Grecia vel
suis erroribus vel nostris aversa superbis ovile proximum et pastua nostra
contempnit. Jam de regibus alijs ac terrarum dominis de quibus ponti fice
nostris loqui supervacuus labor vulgata sunt omnia. Et hic quidem
europe status. Piget hinc longius progredi si attingenda sunt
vulnera que Christi procul a capite et vitalibus membris situ tamen
et longa segnitie putruerunt. Augustinus oriundus ex affrica in
confessionibus suis homeri librum sibi difficilem dicit quod exterius ut ego
hijs faciem quod suis hoc est latinis litteris scriptus est Atqui nunc affricam
metiri et quidem alveo ad atlanticum oceanum volvari meditatione
perambula puto multum ibi reperies qui litteras nostras norit aut diligat
nisi peregrinus forte vel mercator vel captivus sint. Jeronimus ad Evan //
drum scribens post Gallias atque Britanias provincias nostri orbis affricam
et persidem et oriente et Judiam et omnem quod barbariem unum Christum
adorare confirmat Una servare vetustatis veritatis sed quam vero hodie sit
ne dicam quidem expedit. Sed ut recentius testimonium nostri dedecoris
attingam Nove Gregorius quodam loco gratulatur et exultat quod sua

Etate asia tota iam credet Nunc heu ut aliena Tanais usque ad dextram
nisi ripam per consitores amplissimos flens ambiendo pueriias Et quid hec
illos longe distantes mundi tractus neque maris equor intraret sive
terrarum sive hominum exterritas quamvis adhuc forte aliquis ibi sit qui
xpi nomen in ore habeat qui tamen veram xpi fidem habeat in corde
nisi ex eodem genere qui peregrinatores merce ut carte teneantur
Nullus ut arbitror est ibi. Sed ut notissime veritati contextus nunc et
testis accedat Certe in hanc xpi religionem suis temporibus concordasse
omnes ecclesias non solum in hyspania et Brittania ut incipiam ab ul
timis nostro gallus Italia Sardinia Cipro Creta et Dalmacys con
stitutas sed in Capadocia etiam in Mysia et Macedonia et universa
sunt helladia. Insuper et universa affrica pamphilia licia Isauria
et insomni egipto et libia et ponto totoque oriente preter paucos
arrii sectatores ad Iovinianum augustum missa fideles athanasii
testatur epistola non fama sequentis sed comperta referentis et ut ipse ait
experimento sinam omnium cognoscentis et litteras pluribus hominumque notitiam
habentis. Cum forte pluribus testis res eget Ambrosius 2o nota
tionis omnium gentium libro. et post eum Augustinus ipse in psalmo quinto et nona
gesimo xpiane fidei lationes quam Romanum Imperii fines ponit
nec pervenire potuisse ingum ipso ferro regnantis aliquo pervenit xpi
Et si deserto Imperio loqui eos constat. non de isto quod iam non Imperium
sed ymago quedam et Imperii umbra est Utinam nostris quoque temporibus
verum esset profecto non tota mentiretur affrica. non persis non syria non
Egiptus non Asia fere omnis. non denique quod est gravius magna pars
Europe Romano enim Imperio illi antiquo ut plurimi testantur auctores
nichil omnium defuit nisi modicum orientis Nobis heu ipse omnia desunt
nisi modicum occidentis quibus tum per se singulis tum simul omnibus
in hac ipsa ceremonia cum tanta insit auctoritas ac fides neminem tam
infidelem tamque hebetem puto esse qui non sentiat Quid hec tamen
hii omnes dicunt et plus aliquid paucissimis verbis amplecti Augustinus
libro vere religionis haud procul a principio Per omnes inquit terrarum
partes quas homines incolunt sacra xpiana traduntur Dictum breve
sed flebile nobis et quo finalis damnii totius tantum metiare
Quamquam quid testimonia singulorum miror etiam te religat hystorie
Quot ibi annos mille catholicorum nova populum a septentrione
ultimo vel oriente vel austro ad roborandum vulgandum sacrum xpi
dogma tecum occurrerent ut hodie non dicam mille episcopi Sed ne
xpianus quidem vix inhabitat et ut leviora preterea sileamque alias
quibus idem principium par exitus ipsa venerabilis urbs Nicea ubi aptum

fidei fundamentu ab illis veri opificibus tot tam sacris sanguinibus tanta
ratione taliter compactu atque fallatu e sunt et tota Bithinia cum illas
pte est ab hostibus fidei possident. Ita regimur ea nris principibus rei
p. cura e sit aliena concupiscamus ut nra pdamus. Sz in alijs quidem
facile meipm silencio aut oblivione consoler. Tibi quid dicam pdita
ac deserta urbs. Hoc vulnus assidue recens in oculis et in fronte
gestamus. hoc tegi dissimularique nullatenus pt. Aliquanto q facilius dapni
sarcina ferimus qua pudoris. Ceterum hec salutis spes. hoc studiu gle
sic calcant sanctis membris q languentibus nostris et apud ipsum nunc ab
Egiptiaco cane dispicitur et insultant pedes impij sanctuario Ihu xi
eodem ipo pp nrm dedecus vel suas iniurias paciente. Vel ut dignu
est forsan occultans vindictam. Et est in tot tam publicis malis
quispiam qui veterum Romanorum glorie detrahere talibus q mendacijs
sui ob inquinare audeat. O nos prorsus indignos quibus tanto celi
favore tam nullis nris meritis sit consultum. O vere gratuita dei dona
dic enim quando et estu .i. calore doloris et fervore animi rapior et audax
dolor et indignacio loquax .i. habundans in locucione e et optima
.i. facunda materia quolibet incidit. Dic pr libet equidem percontari
Si hodie Julius Cesar ab inferis remearet cum illa potentia q sua
referens et Rome hoc e patria sua vivens ut haud dubie faceret xpi
nomen agnosceret diuturnus ne passurum credimus q Egiptius latro et
pelusiaci .i. opidum allexandrinum fortissimi tam mollis turba Canopi
.i. Civitas egipti ut ait ille non dicam Jerosolima et Judea et Syria
Sz ipam Egiptu atque Allexandria possideret dum meminisset olim se non
Tyranno impio sz Egiptio quidem Regi Regnum sunt et coniuge et vita
abstulisse terras q illas ut Cleopatre dono daret suo pcio donavisse
Non queo q id iuste agerit sz animi vim et armonia illam miror
ac nectiam temporibus nris dico qua facile enim fidelis effectus xpo suum
restitueret a quo se ipsm accepisse et eterna glam accepturu crederet
qui illud adulterij precium donavit concubine. Aut si cesar Augustus si
uterque Scipio Affricanus Si magnus pompeius ut mille alios taceam
eiusdem xpiane fidei sacris initiati .i. consecrati et in eadem urbe vivi
sicuti pati possent aut primus in hyspania qua multis ante seculis
fluctu aut nois sui maiestate composuit aut sedi in affrica Affrica
qua tributaria alter fecit alter evertit aut tercius sub artho
et per orientem ubi tot colla regu invictis inervit xpi sui nomen
ee contemptui. Si enim pro terrena patria vere fidei luce carentes tanta
sunt ausi quid non ausuros xpo duce fecisse credidimus pro eterna. Nostri
aut duces clarissimi homines in thalamo leonibus fortiores. in campo
ceruis timidiores. ora virilia. muliebribus animis. de honestate ad nocturna · de modernis principibus

Bella promptissimi imbelles ad reliqua et nil aliud animosi quam ad luxu
rie studium virtutis quoque odium quos imitari requeunt. quosque ut venari
vel mirari saltem taciti debuerant insectantur ac spernunt. nichil autem
insoliti. i. non soliti non assueti est si virtutis exempla virtutis hostibus
sunt molesta. Mahometi fautores ut in multis in hoc quoque secum
sentiunt. Ille quidem ut scriptum teneo Mecham ex urbibus ac Ιero
solima benedicens, Romam et Anthiochiam maledixit. Et qui iuvat
impietatum suarum cogitando causas querere. In mecha equidem et
Roma nichil est quo moveatur. Quid enim novi est si Mecham urbem
Mechus et impunis homo dilexit pessimum omnis impietatis habitaculum
dignum quoque contaminati et incesti sui corporis hospitium, ibi enim sceleratus
et infamis predo sepultus est luporum corvorumque visceribus dignior et
iacet ille carnifex in medio gentis sue summo cultu ac reverentia prorsus
indigna. Cum tamen heu dolor Christi tumulus reverendus ab hoste possessus
non sine gravi periculo et infami pensitatione tributi raro furtim a
fidelibus adeatur. ¶ Rursum vero quid mirum est si nefandus superstitionis
artifex suis artibus infestam almam urbem apostolorum sacro sanguine marti
rum cementissimam quoque arcem religionis ac fidei oderit, precipue metuens
inde potissimum venenato dogmati suo posse dissimile excidium provenire.
Cuius id recolens. tot inde ruinas et graves curis diversis iam temporibus
persis medis. egyptiis et caldeis ac maioribus suis arabibus provenisse.
Iustum pene odium sibi conflaverant metus et dolor. Miror magis si non
Iudaicas solitudines odio habuit in quibus audiebat Anthonios atque Ma
carios tot miracula tot virtutes solo Christi nomine peregisse. Nec dubito
et illas odisse eum magistrum voluptatum et totius obscene libidinis inventorem.
Illud animum tangit unde vel amor Ierosolime vel Anthiochie odium. Sed
inducor ut suspicor civitatem vel adversarium eius Christum adversarium putare
quamvis forte de Christo propter maiestatem et gloriam nominis eius palam obloqui
non auderet tot contumelias tot flagella tam crudelem mortem pertulisse
meminerat. et gaudebat amasse illum quasi locum odiosi in Christum iudicemque
precipuum et si amore quem firmum in corde preparat Christi nominis eiusdem vero
extinxisse debuit. Sed illam homo insensatus et impius et totus regnandi
cupidine et videbat Anthiochiam vero odisse quod illic primo cognomen
christianitatis exortum esset quod apostolorum actus indicant. Et petrus apostolus
Christi amicus et christiane dux et signifer cohortis illic prima pontificii cathe
dram conscendisset quasi harum altam quietum in ea sint et Christum et Christi nomen
oppresserit. Altam Christi et nomen et vicarium celebri veneratione suscipiebat.
Multum sane locum odiosiorem illi quam Bethleem fuisse crederem. Tacuisse autem

Nomen illud hominez licet indoctum natura tamen ingenij calliditate
versutum ne minus aptas ad dictum causas exprimere videtur. Hactenus
tenus gratum michi et lectori non ingratum puto diuticulum pro-
terium tempus est ut unde digressimus reuertamur. Ego itaque me-
stitie simulis impulsus quod solum potui cadenti et ignita lacrim-
arum indelebilem hanc infamie notam pro-fidis ac principibus nostris inusserim
qui tot inutilibus ymo dampnosis et impijs curis implicati ho-
nestam hanc et debitam precipuamque curam patrie negligunt. Patrie
inquam eterne interque velim non huius que in terris si que sursum est
in celis nostris uere. Unde nunc exulamus cuius ymagine hec representat
que si perperam extimet nec patria esse vera et mutum casum passa
et grauiore odio digna est. quippe que deum suum qui sub ueste
humili eam saluare descenderat multis licet et magnis de nube
carnis miraculorum fulgoribus coruscantem ausu sacrilego et consensu
nefario crucifixit. Et quamuis impietas sibi pestilens mundo utilis
foret dum in cruce actum quasi de loco altiore ad orandum gentibus
demittit. Non pro patria qualiter audienda sunt omnia christianis qui aut
sunt initiis ad celum laudibus offerantur. laudatur ex nostris brutus. laudatur
mutius. laudatur curtius. laudat decios fabios Cornelios quod sanguinem
suum pro patria effuderunt laudant et exteri. similis enim virtus non dissimilem
laudem meretur. Codrum ac temistoclem athene laudat lacedemon
leonyda. Epaminonda thebe. Carthago philenos fratres alieque urbes
ciues alios de quibus omnibus si quid sentiam queris. Celestis clanda
res publica est quam non tumultus tribunicij non secessiones plebis. non senatus
insolentia. i. superbia non inuidia simultatum. non bella ciuilia non externa
perturbant propter quam quisquis sanguinem suum dedit bonus ciuis et perpetuo dignus
est. Non quod ideo temporalem hanc terrenamque patriam deserandam censeam. i. contemnendam
men pro qua si res exigat pugnare etiam iubemur. Que ita demum
si iusticia regitur et legibus equis viuit. Qualem aliquo tempore
fuisse rem publicam romanorum Salustius ac huius multique alij scripsere.
De quo in primus actis copioseque disputat Cycero in hijs libris quos
de re publica scripsit. Quibus facile consentire ut tunc et diu toti
orbi vim faceret et violentissima uideretur iusta esset. quod hijs ipsis
qui cogebant expediens cogi et vinci idque non nisi optimum et excellens
rerum capud esse mundo licet gustum aspectu cecto nociuum foret. Nisi
quod dictam huic fine uehementer obstaret quod scilicet et si inter homines
iusticia fuarent cuique ius suum tribuendo et illis romanis actibus
apposita desperatis pacis morem imponendo parcendo subiectis et superbos
debellando qualis ut preclare ait Cycero idem alibi Imperium populi
Romani beneficijs teneretur non iniurijs bella aut pro socijs aut de imperio

Cetere exitus bellorum essent aut mites aut mites aut necessarij Regum populorum nationum portus esset et refugium senatus. nec a magistratibus imperatores quam ex una hac una re maximam laudem capere studerent si provincias si socios equitate et fide defendissent esset quam verissime illud patrocinium orbis terre verius quam imperium poterat nominari quam hoc magis sit erga homines summa iusticia et modestia Romanorum illius temporis acta consenserim iniustos tamen in deum fuisse non ambigitur cui non leve aliquid sed seipsos abstulerant fugitivorum more servorum sui furtum domino facientes quod est iniustissimum furti genus cultum illi debitum eius hostibus exhibentes que nimirum iniusticia multo est maior quam si vicino fundus avitus aut maternus rapere. Qui locus ab augustino in suo celestis Rei publice libris excussus turpe quam tractatus est. Quid vero si quis nascendo privatam nactus rem statum et moribus quales fere nunc omnes videmus in hoc tali patriam fudisse laudabitur Nichil minus quippe qui malis viris impiis civibus impunitate publicum facinorum contra morte quesiverit. hinc tu michi laude dignum ac memoria quam multis obstant tantum contigisse quid legimus hinc tu michi pro terrenam vive dixeris Ego et me adiungendo ac bis mortem dicitis qui sunt corpus atque animam sunt hac vita presenti et eterna Contra aut ne longius ingeram celesti illud quam patriam perpetua que beatam nobis spondet habitaculum sine fine. sine labore sine solitudine sine metu. sine ulla denique molestia. in qua nil turpe nil impium nil iniustum habitat. quid non licet audere vel aggredi iustum esset si quid pietatis aut iusticie esset in nobis. Iam vero ut petrus a patria sic ego longius ab incepto peregrinatus sum hoc quam michi aliquos unique solitarij sensus occursus dedit ut orientalem mihi obprobrium occidentis principibus ac populis exprobare Qua in re tam efficax ut dextera mea sit quam illius lingua fuit Quod frustra me optare testis sum Vereor magis ne importune nimium et audacter hic locutus videar inter illos quibus libertas ac temeritas et vitas furor et admonitio omnis iniuria est. Ut cumque res accepta erit. ego hijs verbis et digressione ac levatus gravi et molesto saxe querelarum ad susceptam narrationis iter actior credo

Romani in deum iniusti fuerunt

Quid vero in moribus demorer Capitulum x. Johes baptista

Ille inter natos mulierum maximus Johannes sanctus ab utero quam e summo celo fastigio venturus ad terram Christus Ut rex nuncium ut precone iudex. ut aurora diei. et lucifer sol premisit non se tutum credidit nisi deserti antra tenera etate subijsset

Eatridem Maria post xpm non in populis longum consp[ic]i
aut habitare in palatiis elegit. sed pr[imu]m fugiens in has oras
velud in orbem alterum delata p[er]severanter hic latuit in fine et p[ro]
domo sua habuit udam .i. madescentem et concavam illam rupe[m] quam vidisse
te arbitror neq[ue] enim procul hinc abest et locus est sacro quodam
horrore venerabilis ac visitari de longinquo est non indignus
ubi et sepe me fuisse et tres olim noctes totidem q[uam] dies non sine
voluptate alia quam que in urbibus capi solet exegisse memini
Illic dulcis ac felix xpi hospita non ornatu ullo puellarum sed
obsequium ministerio angelorum vivens ac moriens usa est ¶ At nil
tale fecit Martha soror dicat aliquis et tamen sancta est. non infitior
id quidem sed certe multo sanctior Maria que id fecit. Iure igitur
ab illo summo et infallibili rerum extimatore de optime partis electione
laudata est ut si verum est quod doctorum hominum hic assertio sub duarum
sororum integumento preter hystorie veritatem duplicis etiam vite
misterium contineri. nullus dubio relinquatur locus quin contemplativa
solitarie actuoseque vite et xpi iudicio prelata sit ac electione preferenda
Quis ergo miretur si peccator tot civitatis ¶ xpi fidelium presidia
ab hostibus tutas cupide fugit in latebras et imbecillitatis
sue memor et tot exemplis admonitus non huius tamen sed divinis. tu enim
valida omnia tu ad tu illud inexpugnabile quod ipse salvator fons
omnium salutarium exemplorum. nunquam nec externus solitudinis. nec frequentie
metuens ut doctrina tamen suam factis astrueret in monte oraturus
ascendit ¶ Solus oravit. In solitudine ieiunavit ¶ In solitudine
temptatum vicit adversarium post in multitudine licet voces ab ad
versariis perdidit ¶ In solitudine bis puo quinis et paucolis
panibus paucioribus q[uam] piscibus inextimabilem ac famelicam
turbam pavit cum saturitate mirabili tum ingenti miraculo fragmentorum
¶ In solitudine tamquam locum consolationis et pacis audita iohannis
morte se contulit ¶ Denique et loco campestri turbas docuit
¶ In excelso monte transfiguratus est ubi super eum vox eterni patris intonuit
¶ In monte etiam pernoctavit orans ¶ Et rursus in monte
oraturus ac moriturus ascendit non contentus ibi paulisper avulsus
a suis orationi ipse novissime magis magis q[uam] solitarium locum
quereret facto docens ut et nos arctis in rebus solitudinem querere
Idem et offerendum regni pondus respuens solus in monte fugit
¶ Et non diu tempestive mortis periculum in solitudine declinavit
ut nos fortune blanditias ac minas in solitudinem fugere et ex alto
contempnere doceremur ¶ Que si vera omnia si testibus evangelistis
nota sunt dubitantque adhuc xpiani homines quid nobis de solitudine

Sentiendu sit de qua ita sensisse virgine et duce et dnm virum sctiss
mumq ut dictu e precursor ab ipo primordio in solitudie vitam
egit Cumq tot amici idem vite genus et primi elegerat et pstmod
elegerunt Cumq postremo mater virgo deo gravida confestim
in montana perrexit In solitudine antequam nasceretur sacri uteri
btissimi podq servs cui pastori spm sctm duce fuisse fideliu nemo hesitavit
His autem et si qua sunt eiusmodi nam neque tanta conclude
vel vetitum fuit vel tam parva licuit papiro ingens et solitudinis
laus inest et ad imitandu similis exemplu quod profecto enim quisquis
h audiet si eodem aspiat idem faciet nec ad unu tamen diversa feret
via presertim cu neque rectior neque compendiosior ulla sit Et nimirum
applis proposito atque opinione distantes haud absurdu videri debz
Si ut studiorum sic locorum quoque distantia ac dissimilitudine sapientum
diversos animos diversis habitibus docent distincte quod mansios plerumque
contraria infeliciter insistent Amanda nobis et in familiaritatem
admittenda solitudo e. id quod no honestatis tm sed securitatis causa.
ut enim rarus lupus in silvis sic in urbibus perrara modestia est
Quis sua u vir aut ne tuti locus ee pot ubi et exemplis et consiliis
malis et impiis ii opinionibus fictis occupata omnia et consuetudini dictu
regimi ac perceptus error quasi quidam delectat et decreat u non
quitur quid verum sit Sz quid agi soleat aut quid plurimis videtur
quo fallacius testimonium nullum e Crede igitur michi Quisquis aut
virtute sequeris aut viciu fugis ut hanc teneas neve ab illo te
nearis. anceps tibi in populis e mora Quid enim ibi videas.
nisi contentiones adulteria fraudes iniurias furta rapinas homicidia
hee te artes excipient primo urbis in limine hee rerum ymagines
circumvolabunt hec exempla circumstrepent difficilimum erit quin et si
alius fueris quales cunctos inveneris talis fias.

Heu tibi nunc forte spes melior blandiatur quasi vel aliud
auditurus visurusve vel lubrica constantiore vestigio mansurus
sis innocentioris cui et sanctus et sapiens et propheta et tamen
contristatus et conturbatus e formidine mortis et timore ac tremore
obrutus et tenebris contectus. quid aliud vidit. nisi iniquitatem et
contradictionem in civitate ut suis utar verbis et super muros eius iniquitate
et laborem in medio eius et iniusticia et no defecerunt de plateis
eius usura et dolus propterea quod ipse tantorum rector ac debitor po
pulorum pro salute propria elongavit fugiens et mansit in solitudine
expectans dnm qui eu a tempestate animi salvum facit Nempe
meminerat sibi in solitudine divitias oblatum regnum se quod non
fratribus tm suis qui in civitate erant maioribus natu Sz regi istorum

Qui erat in regia domo iudicio placatus cum quod ipsum regem sibi impla-
cabiliter adversantem in solitudine ac speluncis bis in manus
suas traditum ac dimissum tam manifestis indiciis potentie sue
ut ora clamidis hasta quod regio procul ostensis invite licet
animi beneficio inimicum flere compelleret et reputabat inde secum
ut bis in solitudine magis hostis et qua nulla clarior victoria
bis animi sui victor sit In illud vero victus libidine indignum maie-
state regis scelus turpe adulterio degenere fraude et homicidio
crudele geminaverat Conferebat cum ipsa solitudine sua sorte urbana
cogitans ut illi post diem medium meditandi gratia in agrum egresso
et puram deambulanti felix castumque quicquid Sit sibi post meri-
dianorum somnum voluptuose deambulanti in solario regie domus
aliena coniugia fedandi voluntate impiam ac superbam et occasione
penitendam ac miseram contigisse in re ergo periculosam et infausta
urbem fugiens tutam ac felicem in solitudine sperabat Quod
si de Christo dictum accipimus ut quidam volunt eo magis ad id de quo
agitur argumentum est quo non modo David sed omnium maiorem Christus

Non sum causa equidem ut sermonis huius extrema tum pre-
rugam de ipso Abraham scriptum commemorari licet quod eduxit eum
dominus foras et ait illi suspice celum meo namque iudicio qui celum volt
suspicere quique celestia contemplari educendus est foras quoniam eo quod
in urbibus obiectu multarum et malarum rerum mortalis obtunditur
ac impeditur obtutus Ista dico educendus foras sed educendus a domo
Alioquin nusquam tutus periculis mundi in media nos deserta sequentibus
et maria alta tranantibus Unde est quod non ducem dominum sed concupiscentias
suas secuti quidam in solitudine inciderunt Nec ignotum habeo
ut Loth iustus in Sodomis in monte peccavit quamquam enim quid faceret
ignoravit ut ait Ieronimus et quamquam voluntas non erat in crimine
tamen error in culpa est Nec est ergo in quo excusari vir in ceteris
iustus et integer non possit quod ita se vino obrui passus est ut vel
ignorans probrum illud admitteret quod cogitare sciens ac sobrius
horruisset Leno pede igitur ascendit in montem melius forte man-
surus in Segor quam imbecillitati id est fragilitate sue sedem sponte
delegerat Sane clarior testator quam res est quam ut tot opem
exemplorum flagitet id est querat eos qui celo inhiant non sperno
eos urbium quentum Et tantum suasat tranquillas solitudines optare
ubi deus illis assidue super verticem est multoque atque humana sunt pedibus

Tempus erat ut finem facerem Nam destiatus Capitulum xi
operi modus exceditur et me alie vocant cure Tu vero iam mi-
nimum sermone hoc ab officiis maioris intentione distraheris sed tempore

· Suspice celum ·

Michi nescio quo modo aliquot exempla ex alio genere hominum attingam
eorum qui aliquam raritatis fame materiam ingenio moliuntur. Taceo
autem gignosophistas quos per ultimas et umbrosas indie solitudines
nudos quod ipsum nomen indicat ac vagos phari solitos ferunt.
Pretereo bragmanas de quibus ambrosii nomine prenotatus liber
a nonnullis ostenditur qui trans gangem in orientis extremo sed
liberrimis auris et solitaria regione habitant que ut opinione assequor
haud longe semotus est ab illis locis ubi terrestris paradisus
esse creditur et ipsi per silvas vagi et nudi quos dicam gignosophistis
nec secta nec moribus differentes nec re ulla nisi forsan loco aut
nomine nisi Bardasanes vir babilonius et ob id saltem vicinitate
plagarum fidem meritus gignosophistas apud indos in duo dogmata
divisisset quorum unum appellat Bragmanas alterum Samaneos
Cuius contra Iovinianum meminit Iheronimus ut appareat generis nomen esse
gignosophistas Bragmanas speciei. Quamvis non me lateat ex hiis
que in prohemio dyalogorum scripturus Iheronimus idem narrat longe
aliam sententiam nasci posse. Sed ne hic scrupulus ceptum iter impediat
preteream et id potius sequar quod institutum est. Utique Bragmanorum
genus ut aiunt et continencia et puritate mentis eximia et contemptu
divitiarum et rerum multum venanda silentio. In quo illis non in fabellis
auribus clamor aut symphonia cum carmen abrumpit. Sed ut aiunt
avium vel ympnorum sonus quod unum hic requie extitum habent. Omne
illis desiderium omnis spes non nisi in futuri seculi vita est.
Cibus ex herbis aut arborum baccis. vestis ex frondibus si qua
tamen est vestis. Postremo tectum ex ramis. lectus ex floribus. potus
ex fontibus. Horum unus Calanus ille fuit cuius ad alexandrum
macedonem fertur epistola. Qui instante inde exitu iocando pre
dixit cum succensa lignorum strue more gentis ad voluntariam mor
tem iret. Cuius et greci et nostri scriptores meminerunt. Vir apud
nos famosus infamis inter suos quod quasi discipline senioris
et moris patrii desertor ad verbosam grecie philosophiam et de
litiosam molliciem transfugisset. In que acriter quidem omnes sed
acrius amicus invehitur ille venerabilior multis senex Dandamus
coetaneus suus. Sed nec exemplis moribus nec dogmatibus potius
infectus. Cuius quoque epistolam nescio ociosam magis an verbosam
ad eundem regem in aliorum scriptis invenio. Nam calani epistolam quam
dixi ne quis dubitet ipse ambrosius epistolis suis inseruit. Huius
vero non epistola sed cum ipso rege colloquium extat longum quidem et ab
omni parte liberrimum in eo libro quem de Bragmanorum vita suo

Nomine inscriptu supra retuli qui licet no plene in redoleat Amb°sii
stilo Inter Ambrosij tamen libros medius e ingenti quoda et
venerabili et vetusto volume libroz eius qd in archino Ambrosiane
Mediolanensis ecclie custoditur Cautio sane haud fortuitis suspi
cionibus auguror no Ambrosij sed palladij liber e Quibus aut
sit autor narrat certe quod auditu forsitan no fuit iocundu detu
lisse ille illi Regem munera auru argentu vestes panes oleu
Illu oia pt ultimu gtepsisse qi aurum et argentum diceret usqz adeo
nullius ee momenti ut ne diu inri anm capi s; nec nulla qualibz
ctumolitatu auctulaz ad cauendum dulcius possent inducere.
Vestes no ut supuatias iro respuet Sz ut impedimetu libtatis
ac vinculum abhorreret Panem ignis quasda quasi reliquias
irrideret Sz ne ad vnu regaliu munez gtemptor existeret.
sumpsisse oleu refert et mox magna lignoz gerie incensa
supfudisse flamamqz clarissima erupete p brevi quid ut inqd
omnibus omnipotenti deo gratias egisse quasi hoc illi satisfiaj
genus eet Et de hoc quide plutarius sene hactenus De quo
rursum denuqz om ritu gentis illius qd in totu gmittez ignoro
Nuditas naqz illa no placet qntalibet elementoz clementia
neqz em tm frigoribus Sz pudori modesti amitiy honestati gsu
litur quauis ut scriptu e genitalia valere soleant tota mudi
Non placet maciositas beluina sopni ubi qi ne diu extremu
curiose vite fugimus in gtrariu relabam. placet at in re ut i ceteris
Cicero mana tempies Adhibenda e inquit munditia no odiosa
neqz exquisita nimis tm que fugiat agrestem et inhumana ne
gligentiam Eadem ratio e habenda vestitus in quo sicut i pleriqz
rebus mediocritas optima e. hic inqz michi vite mo placet
Sit somnus brevis cibus levis potus facilis huius toga modo
aliquid inter hirtum ac thoru mensaqz homis et pecudis intsit
Non quero tectoz divites casas atqz aureas ruinas no quero.
celato argento et estuantibz epulis graves mensas. no i meor
adeo mei sum s; in omnibus modu quero Non prohibeo interdu
humi discumbere aut sopiri ne familiare meu inprobasse vi
dear qui ait in ceptis Cena brevis iuvat et pe rivum somnus
in herba Totu vero sub divo tpus agere no tam homi qua
virorum iudico quamvis ille se celum p tecto terram tota p lecto
hre glorietur Nam ut in gtrariorum comparatione lenissima dixeris
Ille persus mos mortis anticipande ut quasi vita eorum vno ab
alio quam ab eis sit estatione corporis in iussu dei abire liceat
cu velint qd no solum xpi fides detestatur sed phoz quoqz
clarissimi et no dementie hoc sic illud importune superbie e

q' sepulcrum non habere confirmat seducentes se et mendacem facientes spiritum
sanctum qui post Johannis apostoli insolenciam hanc retundit ad confessorum
et primarum nos ducens hec sunt que me offendunt in hac secta. Et si
nescimus non sum senem ipsum qui allexandro in frontem multa cum
libertate restitit et michi si adsit quod sua heresis magnifice insurgit
Ex diverso autem placet ille contemptus mundi qui iusto maior
esse non potest, placet solitudo, placet libertas que nulli gencium
tanta est, placet silencium, placet ocium, placet quies, placet intenta
cogitacio placet integritas atque securitas modo temeritas absit, pla
cet animorum equabilitas una que semper frons et nullius rei timor et
cupiditas, placet silvestris habitacio fontisque vicinitas quod ut in eo
libro scriptum est quasi ubi terre matris incorruptum atque integrum os
suum mulgere consueverunt. Monet quoque me fateor collocucio illa
gravissima cum Bragmanorum omnium tunc principe Dandami de quo
paulo ante dicebam cum allexandro habita In qua non illi omni
omnino prope modum generi humano exprobrant scelerum innumerabilium acervum
nominatim inexplebilis auri sitis, inhumana feritas odium hominum
contemptus quoque dei, preter puerilis diviciarum admiracio, ferens quoque ma
rum ornatus, timor atque tremor mortis, inconsultus appetitus glorie
Adhuc lingue lapsus ~~et~~ multiloquium inane et loquenti sepe noxium
plurima omnibus in verbis sensus in labiis vite sermo contrarius. Incon
sideracio accionum penitencie proxima infinita rerum indigencia
per avariciam invecta affectuum intestina discordia et exterior me
brorum multa rebellio multa morum puerilitas atque animi alia cedis
amor ac bellorum studium, domestica quoque virtus enormitas preterea
ebrietas et gula sui hostis ac pravitatis alumni, ridicula ciborum gestio
et in primis esus carnium ubi primordiatur nos non bobus equisque ut
cervis sed lupis ac leonibus pares dicat atque ardentiorem quicquid
mortuorum etiam corporum sepulchra invenerat In hoc quoque te
sermonis diversorum. Care ad meo pater non invitus adduxerim quam licet
ut audistis non omnes Bragmanicos mores probem solitudinem
tamen ac solitariam vitam probo de qua scribens preteriundos
non credi quos hac vita sui constanter per omnibus constat solutos accepisse
Transeo tamen hinc veluti exregione suspecta ne diu insistens
tam longinquis in rebus veris forte falsa permisceam. Quamvis nunc
etiam dum hec scribo non desint aliqui ex nostris quibus nulla nacio
urbem lustrare curiosior qui asserat apud indos esse homines hiis
moribus incredibili innocencia ac doctrina ad quod visendum quod ac
reges indorum plus quam dici possit humiliter atque suppliciter accedant.

Intercessionem eius apud deum et responsa in dubiis ac vite consilia
poscentes et quem pro omnibus pene divinis venerentur honoribus. Cum ille
grandevus nudus humi recubans nec ipsis assurgens regibus
vix motis labiis pauca cum delectu (?) Cuius voces pro oraculis excepte
magnum omnibus casibus sunt solamen et longissimarum refrigerium viarum.
Reges ipsos perhibent quod cum hiis que fecisse Alexandrum legimus
satis convenit cum ad eam qua is inhabitat silvam venerint solitos
ex equis desilire purpuream clamidem exuere dyademata et an
nulos et armillas et sceptra deponere dimissisque satellitibus solos
aut cum paucis paucissimis electis viris ad eum non sine stupore quodam
ingredi atque ad pedes eius procubuisse vel semel colloquio que dig
natum esse eterne glorie instar. Quod penitus fabulosum suspicari possem
ubi Bardasenes ille cuius paulo supra memini sedisse (?) post eum
dicerent quod ab hiis non qui dicitur brevius non abhorret ibi esse
hodie homines ad quos cum rex venit adorare illos solitus sit paceque
provincie in illorum precibus arbitratur sitam. Cur si olim plures
fuerant, quid vetat unum esse hodie? Multa de hiis dici poterant
que prosequi longum est. Satis est quoniam iuvat inter singularitates solitudinis
amicos solitarios esse ut ita dicam gentes attingere longe alio
mundi tractu sub aquilone montesque Ripheos vel exigente celi vice
non nisi una toto anno diem atque una noctem ferunt et utraque
semestrem Hyperborea gente esse iisdem pene moribus fama est, nisi
quod de nuditate nichil credo propter vicinius celum. Eadem tamen voluntarie
mortis consuetudine pessima sed alio genere moriendi. Sic enim
Indi in flammas eunt, sic hii non ut aiunt non tedium sed satietas vite
et desiderium mortis incesserit sertis ornati letum velud ad festum
ac solempne pergentes sese in proximos fluctus maris ab altissima
rupe precipitant. Hic precelebris vite finis, hoc sepulchri genus esse
unicum aliorum (?) genus eximium. Gentem sane in reliquis innocentissimam
esse iustissimamque mortalium et longioris vite bellorum expertem
ac nesciam iurgiorum, ocioque semper pacifico fruentem et inter lucos
ac solitudines habitantem cum gentilis et Pomponius Mela in
cosmographie libris et multi alii meminere. Addunt Plinius scilicet
et Solinus curiosissimi talium scrutatores gentis atque vite et hinc
per singulis mentionem. Ripheos vocat quibus sedes nemora ali
menta sunt bacce. Eam gentem seriem et clementie dicunt habitudine
aut ubi Ripheorum moncium iuga desinunt. Gente sacra habitam cuius autem
tanta (?) auctoritas tanta sit ut inter tot ferocissimas naciones non ipsi solum
sed quicumque ad eos confugerint quasi ad templum aliquod salui
inviolatique sint apud hos. Coma probrum sexus utereque tondet

Nunc ad occasum uersus transeo phos Gallor quor ie scriptores
tradūt maio druidas dixere solitos in specubus ac remotis in sal·
tibus docere nobilissimos gentes sapiam atq studiam et nas
reru et sideru motus et deor archana et immortalitate aiar
et altius uite statiū. Transeo Thilem et hiberna quarū altera
stabenau varietate famosissimas et ygnota ē altera uix nouissia
huiq gentem opu reru cp ciuiliu contemptrem. insup z agricultue
negligente pascua et siluas modice tempum hoc. Cui pro deliciis
ociu pro summis opibus sit libertas. felicem gentem dicam ii alia
si mo uera ē in fama et mor malignitate retraher. Pretereo
fortunatas insulas que extremo sub occidente ut nob et vicini
bres et notiores sit qua longissime ut ab undis absint ut ab
arcto terra interior. Sz in primis lactilytico taceme nobilis huiq
et puetusta fama est et recens. Eo siquidem et patru memoria Ja
miensiu armata classis penetrauit. Et nup Clemes vi⁹ illi prie
principem dedit cp indiiiq hyspanor et Gallor Regu mixto sague
generosum quendam viru. Cui meministi cū diu eo die corona ac scep
tro p urbem spectandus incederet repente tanto celo imber effluxit
atq ita domu madidus rediit ut omen eet inouisse illi ne plumi
alis et aquose prie principatu. Cui quide in dmo extra orbem·
sito qualiter successerit no noui. Scio tamē cp multa feruntur
et stabunt quod que no plene fortunatar cognimi tracti fortia
queniat. Ceterum gente illius pcunctis ferme mortalibq solitudie
gaude moribq tā incolata adeo cp no absimilem beluis ut
nature magis instinctu qua electione sit agente no tam solitarie
viuere cp in solitudinibq errare seu cu feris seu cu gregibq suis
dicas. Sz iam satis curiositate hac longe lateq dissinctos mudi
angulq puagatq sum. Quor om no apud me qui lecta uel
audita refero sz apud auctores· rerū primarios fides est. Ego
aut hys decursis ad clariora et nobis notiora progredior

Quid ergo phi quid poete phos autem dico no istos
quos qui cathedrarios primū dixit ille multi primz rei
nomen imposuisse uisus ē. In cathedris enī phant a actionibq
insaniunt. precipiunt aliis preceptis cp suis primi obstant primi legibq
a se latis derogant et signiferos se pfessi primi ordines deserunt
primi uirtutis imperio rebellant. Nos hos igitur dico sz illos
ueros qui semp pauci nūc nescio an penitq ulli sint· qui quod
psitentur exhibeant amore studiumq sapientie. Rursum et poetas
intelligo no hos quibq contexere uersus sit satis et ut ait flac
cus uersus inopes rex nugasq canore quibq usq ad fasti
diu abundamq· sz eos qui si quid Creadmi credimq fuerunt sp

Ipsos quoque philosophos curiosius poetasque inquiro veteres quibus ingenium sit
ut Flaccus idem ait et mens divinior atque os magna sonaturum
et quibus ex merito huius honor nominis debeatur. ¶ Hii tales ut philosophi
vel poete qualem nec unum digito monstrare et si multos possim
cogitatione michi fingere. Si quos tamen vel nostra habet etas vel posteritas
habitura est, Romam et urbes fugient et solitudines sectabuntur. De
hiis enim ~~que~~ qui fuerunt constat. ¶ Platonem interroga, credo Acha
demiam suam multum laudatis preferret Athenis. ¶ Interroga Plotinum
inter philosophie professores cum Platone principem ut Macrobius ait.
Videbit Campaniam sibi ocium de toto orbe sufficere cuius et si insperabilis
finis tamen electio gloriosa est. ¶ Provocare Pitagoram, dicet se non modo
solitudines amenas sed vastas etiam et horrendas et sepe labo
riosissimas peregrinatos desertis regionibus vestigande veritatis
studio quesivisse. ¶ Nam doctrine eius ac nominis successores Pitha
goreos voluptatum procellis exposita frequentia declinantes in solitu
dine desertisque locis habitare solitos teste quoque Ieronimo certum est.
¶ Quere a Democrito, fatebitur se sibi oculos eruisse ut et videret
verum et veri hostem populum non videret. ¶ Visitare Promethee
et Athlanta. Invenies eos nomina gloriosa hiis in quibus habitarunt
montibus reliquisse. ¶ Ipse Prometheus si veritas requiritur non ne
gabit hunc fuisse locum fabule qua in Caucaso religatus edacissimo
vulturi rodendus exponitur quod magna cum intentione ac incubens
totus indagini rerum archanarum que haud dubie studiosum exte
nuat montis illius solitudinem usurpasset. ¶ Sepe locus ingenio
stimulos admovet. Ideo aptus et liber optandus est hiis qui animum
rebus altis applicuere que in populis innumere vanitatum forme
deprimunt atque distrepunt et mille vias per fenestras ingressa mors
invenit. Quibus rationibus civitatum multos philosophorum non modo frequen
cias urbium reliquisse apud Ieronimum ipsum lego qui primas inque
tudinis ac laborum sedes post ortulos etiam suburbanos quos su
spectos scilicet vel eorum inviis culta mollicies vel tumultuosa frequentia vr
bium vicinitas faciebat. ¶ Quamobrem idem quoque de Socrate de
que Aristotele atque aliis ut opinor multa me inducunt nisi quantum forte
vel discipulorum maiestas et imperium vel rerum publicarum iussus
aut civitas vel casus aliquis solitariis utcunque votis obstitit

Iungam tot veteribus recentiorem unum nec valde semotum
ab etate mea quia recte nescio sed apud quosdam ut audio
suspecte fidei ac profecto non humilis ingenii Petrum illum cui Abae
lardi cognomen est qui ut in historia suarum calamitatum longa
narratione idem ipse meminit invidie cedens solitudinis trecensis

Abdita penetravit. Et si non sine magno undique studiosorum concursu quos e multis urbibus illi solitario discipulos doctrine celebris fama invitabat. Hinc ad antiquiora rerum studiorum que genus aliud redeundum quibus idipsum quod intendimus videbitur

Quid loquar Homerum poetarum patrem qui superiorem Orphei silvestrem et Lini et Musei. Omnes hos poetas sive musicos sive ut artium cognatione. Quod quibusdam placet et musicos credimus et poetas ad nos vix nomina nuda pervenerunt. Hic ideo non tantum grecas solitudines sed italicas sic descripsit ut que ipse non viderit sicut ait Cicero cecus enim traditur fuisse nos ut videremus effecerit ut que illius ingenij non poesim sed picturam quodammodo videamus. An putamus id eum facere potuisse nisi easdem loca solitudine aut civitate aut memoriter observasset. Quid Virgilium nostrum loquar qui fugiens urbem Romam nisi et ingenij laude et toto orbe regnantis principis amicicia florebat ac solitariam libertatem petens mortem quidem immaturam obivit. Hinc quoque operibus eum talibus curis absolvet Ille tamen sic censebat opere solitudinis opus esse ut dominum illud suum opus posset absolvi latinis ingenijs mors invidit nocitura. Amplius nisi pietas mitissimi et litterarum amantissimi principis abstitisset. Horacius Flaccus non iam sibi regiam Romam placere palam profitetur sed vacuum Tybur aut imbelle Tarentum quibus in verbis quid intelligi vult aliud quam solitudinem et quietem utriusque enim expertus Rome urbis tedia et populi conversacione nascentia sic diligenter enumerat ut facile videas affectu loqui Epistolarum eius ultima est ad Florum scripta que non semel interrogat de re certa ut expressior fiat. Ait enim Rome ne poemata censes scribere posse inter tot curas atque labores. Deinde autem eleganti tediorum narracione interposita promovit colludens aut: I nunc et versus tecum meditare canoros. Neque hijs contentus iterum queritur. Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos vis canere et contracta sequi vestigia vatum. Necdum satis est nisi rursus interroget. Hic ego rerum fluctibus in medijs et tempestatibus urbis Verba lire motura sonum connectere digner. Ne vero iratus protraccionibus versuum hijs contentum credas clare de poetis mentis loqui breve quidem sed universalem dat regulam que est: Scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes. Quem secutus ego in epistola quadam eandemque restringens ad poetas dixi Silva placet musis urbs est inimica poetis. Idem Flaccus et Baiam singulari tempore captus et silvas suas atque agellum quoque vocis

Habitatum multis laudibus accumulat amatque ruris aspectu inter
grauia et illustria negocia suspirans vrbana profecto dampnat ac
despicit statum de hoc cum amico de hoc ita cum uillico suoque sic liti
gat ut ex omnibus hiis nulli sit dubium quid sentiret In quodam
uero sermone sui domestici ocij mentione facta hec est inquit uita
solutorum misera ambitione grauique Quid quod facit in epistolis expres
sit Nec enim inquit ocia diuitijs arabum liberrima muto laudat quod
solitudine ocium prefert magnis opibus atque et ocij eius opera extant
et solitudinis memoria locus fuat Campus oracij dicitur et tot
possessoribus mutatis adhuc famosioris domini nomen tenet. Cui quid
hoc in genere uix quempiam aduersante nominari posse arbitror quippe
cum fere nullis hominibus tam ut nimia uel amica solitudo preter
unum ouidium Nasonem Nam qui forte illum sequuntur uel quos ille se
Ille michi quidem magni uir ingenij uidetur sed lasciui et lubrici et
prorsus mulierosi animi fuisse quem conuentus feminei delectarent usque adeo
ut in illis felicitatis sue apicem summamque reponeret Itaque amatoriam
artem scribens insanum opus et meritam ni fallor exilij sui causam
non modo urbem Romam ceu matronarum puellarumque copia fertilem que
rendam docet ab hiis qui ad illam insaniam preter naturalem stimulum
artis quoque cuiusdam calcaria adiciunt Sed loca etiam urbis et festa
distinguit quibus uberior materia sit furori Ut sileam notum illud infame
et relatu etiam fedum ex ore licet desperati cuiusdam perditi quam hominis quod
eum stilo quoque non puduit ad omnes cum notitia perferre quo scilicet in actu
uenereo resolutum felicem diffinire et in eo statu mortem laudare
ausus in quo maxime turpis et inutilis uita est hanc eandem sibi
adijs optat leti causam et hoc utique ut idem ait sibi sueque uite congruens
in se uero miserrimum genus mortis et ipso procul dubio peius morte
Cui uero hiis moribus et hoc animo fuisset et Italici nomen erat apud graues
uiros et pontificum illud exilium atque Histri solitudines ut non adijsset ut
uel equanimius tollerasset Sed ad rigidioris ingenij exemplum transeo

Seneca ex more Cordubensis Romanus iam ciuis ac senator
et Rome clarior qua salutis eo latendique securitas postula
bat in quadam tragedia cum ac non parua dulcedine solitudine corsica
recordatur et illam ociosi exilij ut nominat inter occupate urbe
haud dubito antepont lege locum illum intelliges et ipsorum collacione
quid tu quoque presentiendum censeas de hoc preterea quid eidem uidetur
sat gestum illud laudo datum induat cuique sub mente In hanc oio
sinat tam preceps ut michi etiam cui solitudo semper placuit solitudinis
consilium non placeat Et quamquam uiri huius exitum michi redubitare non sinat
Sit tamen is quem dixi locus tragicus etiam stupore quam sic destra

In solitudine libertas integra et in perturbatione tum philosophie studium In urbe
autem regia ne vita quidem ab insania hominum salua fuit. casum
ipse suum et ruinam grauem tanto animi pudore litteris mandauit
Tullium hoc in genere Ciceronem video non sat equo animo ferre
solitudinem Quod contigisse arbitror non tam ideo quia rem
ipsam quam quia rei causam odisset legum ac iustitie interitum quod ipse
querelarum suarum tenor indicat Attendit quoque preter philosophiam oratorum
maximus quodque nec ipse dissimulans de hac studiorum parte precipue gloriam
querens nusquam perfecto illam nisi in turbis et magno in populo videbat
Itaque coram Iulio Cesare Deiotarum regem defensurus queritur quod intra
domesticos parietes et non coram populo Romano causam illam agat est enim
illud oratoribus singulare et proprium ut pro magnitudine ingenii
magnis urbibus ac populorum frequentia delectentur solitudines vero
metuant iudiciorum quod silentium aduersentur atque oderint Ut ergo mores
alii suam quisque sic Cicero urbem Romam non solum ut suam patriam
eo sibi cariorem quo in eam conseruanda atque ornanda cure plus
ac laboris impenderat sed ut patriam ingenio suo parem exoptabat
In quo quidem teste Seneca uteretur qui solam actionis uocem uere
uiuam dicere consensu id etiam sermonis publici multis attribuatur solum
Ciceronis ingenium Romani populi imperio par affirmare non timuit et
quorum teste ueritate euidentissima rerum fides ostendit fuisse ut populo
Romano imperii et glorie sic Ciceroni ingenii et eloquentie monarchiam
Ceterum quid eidem licet inuito Ciceronis solitudo illa contulerit notum est
fecit enim magnum de summo oratore philosophum Ex quo quantum studiis latinis
accreuit nemo studiosus est qui nesciat Certe idem de se loquens cum
dixisset nam et arce publica forensibus quoque negotiis armis impiis vique
prohibiti otium persequimur et ob eam causam urbe relicta rura pera-
grantes sepe soli sumus querelam suam tali fine solatus est philosophia inquit
breui tempore euerse quam multis annis stante republica scripsimus Et quidem
nec fefellit Nam quis prelara otia ruris sui et solitudines gloriosas
explicet atque extimet Arpinate Cumanum Pompeianum Formianum
Tusculanum Ibi fundauit leges Ibi vallauit Achademiam Ibi ar-
mauit oratorem Ibi descripsit officia Ibi deorum formas ac naturas
pinxit Ibi dei naturam radicem errorum multiplicium conuulsit Ibi bo-
norum ac malorum fines statuit Ibi ad philosophiam magnificentissime
cohortatus est Quem librum ad uite mutationem et ad studium veri
ducem sibi fuisse tanti fidei uir puer augustinus ingenue profitetur
Postremo ne de minus agens post uiri amorem captus ab errans
se uidetur ibidem mortem spernere dolorem corporis patientia
vincere egritudinem mestitiam que animi ratione depellere extirpare morbos
et morborum causas et quod maius est philosophiam totam ut uerbo eiusdem utar

illustrat virtute ad bene beateque vivendum nullis adminiculis egere
sed sese esse contentam docuit contra summam maximorum hominum. Et quod alii
aride ieiuneque garriunt id ipse copiosissime florentissimeque disputat
ut et utilitati delectatio et maiestati rerum verborum splendor ac
dignitas non deessent. Attendis ergo viri illius ingenium. Solitudo
et quod inuitabilis odiosa quid putas factura esset optata aut quantum
putas optanda est que vel nolentibus tamen prodest. ¶ Quod tamen ipse
sibi inter genus optaret. Certe quod philosophis sit optandum in eo libro
quo omnibus generibus hominum officia explicat exequitur. Ait enim multos
tranquillitatem appetentes dimissis publicis negociis ad otium se profugisse
et in hiis fuisse nobilissimos philosophorum longeque principes. Necnon
et quosdam homines severos et graves ferre populi mores ac
principum non valentes quorum aliquos in agris vixisse aut sua re
familiari delectatos atque vivi idemque propositum habuisse quod reges
licet non hisdem artibus nec cuiusquam rei egentes nec cui hominum subiecti
in libertate viverent. Deinde collatione facta et si actuosam vitam
rei p. fructuosiorem dicat quod nos in parte etiam non negamus
ociosam tamen et faciliorem et tutiorem et minus aliis gravem
aut molestam confitetur. Unde et eam cum omnibus quibus aliqua
iusta causa est tum hiis precipue permittit qui excellunt ingenio
et doctrina. ¶ Quamvis Cicero idem primo vite huius impatiens
ut dixi eadem multis tandem doloribus et in primis amatissime
filie morte deiectus optavit et sibi Athico suo scribens Nunc michi
omnia respuo nec quidquam habeo tollerabilius quam solitudine. Et iterum
michi inquit solitudo et recessus provincia est valde urbem fugio
multas ob causas. Item nec enim esse in turba possum. Et rursus
nichil hac solitudine iocundius in qua inquit careo omni colloquio
cumque mane in silvam me abstrusi densam et asperam non exeo inde
ante vesperum. Quod verbum quotiens lego sic assentior ut a meipso
non ab alio dictum putem ita michi sepe idem in accidit. Demum ut
iam Ciceroni vale dicam. Idem ipse mox dulci blandiens amico
Preter te ait nichil est michi amicius solitudine et adiecit in ea
inde omnis sermo est cum literis. Non colligo singula. Ex hiis enim vides
ut amator ille urbis et fori et amatam oderit et literatam soli-
tudinem rebus omnibus anteponat.

Quam re unanimem cum Cicerone Demosthenem fuisse
auguror et nisi forte aliqua mutandi quoque consilii ratio
intercessit quod non legi idem sensisse illum semper quod hic nec aliquando
sensit. Nam et professio eadem amborum et est ille Grecis quod
Cicero idem ait. Qui delectaretur illo interculari sensu ut sit ergo
sibilanam hic est ille Demosthenes et si constet eum oratoria
illam vim quam in urbibus tam potenter exercuit maxime

In solitudine didicisse. Vide quo quintilianus idem mirat ille tantus
tantus amator secreti demosthenes in littore in quo se maximo
cum sono fluctus illideret meditans consuescebat contionum fremitus non
expauescere Nec te moueat quod supradictum est hunc ipsum de
mosthenem locum tacitum atque vndique abditum eligere solitum hic undique
mundum patentemque ibi enim ingenium acuebat hic uocem exercebat vtrumque
tamen in solitudine faciebat. Discebant soli quod in populis
uenderent meditabantur in siluis quod in urbibus ostentarent
excusabat eos professio quibus intentio vna esset ut loquendo.
uel tacendo rem augere quod de cicerone non minus demosthe
nem constat quod in noctibus atticis scriptum est parum eos silentii
pepigisse nobis quibus venale nichil penitus nichil ostentui esse
debet sed omnia ad salutem uite eos legem temporalis et eterne spem
in solitudine discendum est quod restat in solitudine exercendum
in solitudine uiuendum in solitudine moriendum quod cupio quidem
ualde et si deus pie nos aspiciat spero etiam

Vt tamen ab oratoribus diuersum semper sensisse philosophos cre
dam et diuersitas morum facit et eo quod alius intentionum
finis. Illis enim plausum populi captare atque horum laborum in fallit pro
fessio est tota notitia sui reflectendusque ad se animi et vana contemptu
inanis glorie uersatur. Nam qualem fuisse arbitrantur Anaxo
garam qualem uel constancia illa abstinentia eos sua seueritate
seuerissimum philosophorum ut aut Catonem vel zenonem stoycorum principem uel
laboriosissimum ex omnibus Carneadem Cuius exactissima illam
studiose mentis intentionem que ut legimus distubente sepe cibi
facit in memoria. An putamus usque post nonagesimum uite annum
tam fixam tamque continua inter tumultus et tedia hominum peruentura
fuisse et non potius in solitudine ubi animi apposito nullus auferret
Archesi quod haud facile suadetur et si preter contentuos nichil
scenam aut horum tuguria aut Crissipi domum aut dolium dyogenis
in plateis urbium fuisse tum et illum salutatio hominum et huc summum eius
cetus offenderet ubi Jeronimus propinquior illorum etati habitasse diogenem
dicit in portarum uestibulis et porticibus tantatum Quod non aulis
creditur ut credam sibi et sua cogit auctoritas et varia ac multi
plex lectio Tale enim aliquid profecto non scriberet nisi apud ydoneum
legisset autorem et de hiis quidem satis est dictum. Ipse aut solon cuius
inter septem illos grecie sapientes preclarissimum est nomen et si primum
legifer sue eos rei publice dux moderatorque etate tamen vltima ut Themis
et imitat platonis et aliis se studiis dedit et sit solitarios deputandus

Est qui et priam licet legibus ornata suis · et cupiditate discedi ignotas
terras adiit peregrinacione delectatus Egipciaca

Quisquam non mirabitur studiosis hominibus solitudinem
placuisse que quod admiracione non uacat Imperatoribus ac bellorum
ducibus placuerunt. ¶ Transeo Iulium cesarem qui licet ad modum iu-
uenis e procellis forensibus in ociu rhodum secedere decreuisset atque
ibi litteris operam dare · prohibitus tamen tunc in cursibus pyratarum
et postea hinc tumultu hinc externorum estibus bellorum implere non potuit
quod optabat ¶ Augustum cesarem penes quem potencie mortal
et humani fastigii summa est Et si interdum hitante curie atque in siluis
spaciari solitum inuenio quia tamen tum ut auguror priuati ocii
licentia publici negocii moles dabat ut solitariis inseruisse non
ausim sic solitarie uite mirratoribus annumerare non uerear huius enim uite
requiem semper optauit · quidquid cogitabat · quidquid loquebatur idem
desinebat hoc solamen presencium laborum hec preteritorum mercedes · hec uenturi
temporis spes erat Omnibus huic statui collatis diuiciarum honores esse
omnes imperii tecum grauem sibi aliquid aut uile sordebat Denique in
summa omnium quam fortunatissimo homini contingere potest bonorum copia defessus
in solo uite huius nomine respirabat Cuius rei et scriptores aliqui meminere
et que in manus meas uenit quedam eius ad senatum epistola est testis
Quantum tamen uoluptate igitur eo peruenturum fuisse estimans quo tam
dulciter oculos mentis intenderet Nec uero senatum modo per litteras rogauit
ut sibi iam tandem uiuere paciente re · p · priuatam quam senectutem
agere liceret ~~Sed tandem uiuere paciente re · p ·~~ atque eciam presens senatu
et magistratibus domum astitis racionarium imperii tradidit ut Tranquillus
ait Tunc autem reputas et se priuatum non sine periculo fore et rem · p ·
plurium arbitrio temere committi in retinenda perseuerauit ut eidem placet
hystorico atque ita quidem ipse sunt et publice modestissima nota posthuit
Deinde ut opinari licet senatus ac populi patribus id tribuit quorum quid
constat nemo principum fuit amatior Deinde nullis ocio patribus motu
nullo publico priuatorum motu ipsa cum rerum uia turbabat · ab altissimo
enim fortune culmine cui mundi dominus ac rector insidebat ad illud
humile submississique desiderium praeruptus forte cogitacionis ocio descensus
uidebatur Et ut dici solet quedam cerebri uertigo · i · quimlibet altitu-
dinem tanta metientis incesserat Itaque de libanis et curuspiciens
herebat nec umquam nisi morte descendit Quo circa licet ut dictum
est inter solitarios atque ocio fruentes nullus huic magno occupa-
to quam principi locus esset quanta tamen bonum huius contra dulcedo est non alio
clarius teste cognoscitur non fuit ita temptantibus permittendus Cesar
Qui cum cuncta dare posset hoc sibi unum dari optabat Cum omnibus

aspexisset solum hoc solio suo altius videbat

At quod Augustus optaverat · Dyoclicianus implevit ille qui primus ex omnibus imperatoribus adorari se ut deum iusserat · cumque calciamentis ac vestibus inserens margaritas et gemmas incedens ritum Persarum ex Romano atque humano prestitum seu divum fecisse videbatur paulo ante triumphaverat postquam fremitus aule preciose que fastidie ac satellitum acies et fluctus publice pertesum mutavit repente animum ut solus et pauper et liber esse contingeret interque fluctus imperialium tutatum in portum vite humilioris quasi gubernator invidus ex magno naufragio evaderet · Et miramur celestium cum tamen quod propter eternam vitam sanctus ille vir fecit tantus iste pector propter brevissimas et mestas senectutis reliquias iam fecisset. Cui quietis extreme desiderio private fortune redditus non sibi mutate sedem vite Roma statuit ne quis nova requiem dimissi fumus aut odor imperii turbaret sed antiquam patriam Salonas Dalmatie repetiit illic quoque non intra sed prope muros patrias et patrios in villa propria moriens quam ipse in priori potestate forte construxerat ut multum tranquillitatis senio additum sit supremis honoribus nil detractum pro solitaria atque humilem vitam sensit Solus omnium privatus Eutropio atque Eusebio testibus relatus in numerum deorum Plane quod post imperium Dyoclicianus fecit id ante imperium Anthonius pius fecerat quem Iulius Capitolinus historicus in privata vita in agris frequentissime vixisse clarumque locis omnibus fuisse commemorat

Sed minimum propero retrocedendum est omitto autem Curios Cu rios Fabritios Serranos alios que quorum magna pars vite in agris acta est hanc ego vitam iam inde ab initio et ante clau humane rei publice prudentissimo atque optimo Regum placuisse miror Numa Pompilius illius ordinis si attendas numerum secundus si iusti ciam primus peregrinus in spatio et imperii actatus cum ad cultum ac sa crorum curam longam totum intendisset animum ut ardentem et ferocia primi regum imbutum populum ingenio regeret leniretque pro re sepe solitarium et opacum locum quem hijs oculis ipse conspexi quindecim anno nec amplius passuum milibus ab urbe distantem fecit petere solitus Est illic Aricino sub colle cavus et umbrosus lapis unde perpetuus fons emanat Circumiectatibus viabus densum nemus altumque silencium Ibi ergo leges hominum ac cerimonias deorum Rex ea tempe state doctissimus inveniret seu alibi forsan inventis auctoritatem dare artem fecerat ibi diu tacitus solus sedens atque erat inde post longum tempus solus ac meditabundus egrediens scriptas leges efferebant quibus ad hec rudis et insolens sed mox futurus dominator

Benetu populus tenetur quibus ut novos et indomitos animos religionis
laqueo quodam sceno metus obstringeret imitatus ut aiunt Minois
cretensium regis exemplum et callidissimo commento nocturnis se deorum
congressibus alloquio que frui simulans consilio fidem quereret
Qua fictione una cum patris a se repertis in morte dampnavit libris
grecis latinis que editis per quos utriusque lingue doctoribus ut potuit
indicaret se pro tempore ad auspicium veri vel proximo fictionis usum esse
Cum vero iam fundamentis suis locatis auctoritas staret
non placeret ut populus superstitionibus implicaretur erroribus licet nescio
an quia libros vere religionis adversos crederet quam fictio causa prodidisse
dixit. Cum in quo maiorum questio colore hoc vere aut ne populus
liber metu iugum nobilitatis excuteret multis post seculis iuxta se
pulchrum repertos inventos libros exurendos pretor Romanus senatu
consentiente decrevit. Quicquid ut vanitate vel impietate preterea illud
enim nunc innotuisse sufficit inter optimarum rerum solitudine fonte
esse ex qua romanarum quoque legum fluxere primordia.

Ardentior atque acrior successore suo Romulus et ipse tum in
silvis inque pastorali casa tantis assuefecit animum rebus ut
summi imperii fundamento non nisi solitarii architector idoneus haberetur
cogitatum ardui solitudo omnis asperrima regine omnium urbium et magnum
et nomen et arcem prebuit et auctorem. Achillem in solitudine
dedisse legimus quod eum mox et urbibus a se terribilem et grecie
clarum fecit. Ipse Hercules in solitudine sanum illud consilium
vite cepit cuius libro priore mentionem feci qui non in bivio diu inter
utrumque hesitans ad postremum spreta voluptatis via semita virtutis
arripuit qua indefesse id est non fatigatus gradiens non ad humane
modo glorie verticem sed ad opinionum eventus est quantum id est quantumcumque alte
late que ramos porrigat viri fama si radicem queris ad solitudinem erit.

Duos autem illos longe duci. Scipio certe dum
maximos vero duntaxat Africanos vere duo fulmina belli
ut maro ait quod a quibusdam de aliis intellectum miror. Quorum
primus ex quo virilem togam sumpsit ut est apud Livium nullo die prius
nullam publicam privatamque rem egit quam in capitolium iret ingressus
suis que eadem consideret et plerumque tempus solus in secreto ibi terreret
hic mos per omnem vitam servabatur. Ita ille vir vinitus neque grecorum
fabulis ac superstitionibus sed romanis inditiis celebratus et ipse quoque
virtutis admiratione divine stirpis opinionem consecutus prout pia rerum
rerum a religione poscebat religioni sedem optimam deputabat
solitudinem. Inde quicquid id esset aggredi consuetus plus quam humana
fiducia et consprimos sibi ac suis captorum exitus polliceri ita ut

Nunquam fallet. ¶ Ceterum nec tam multos et tam pares sed patrem hos
eosdem suis duos quemque temporibus ut virtutis sic solitudinis ama
tores fuisse nota res est. Et post sudores bellicos post victorias.
post triumphos vel Literni vel Formiis vel Caiete solitos conquiescere
ubique cum singulis amicis solos conquiescere. O preclarum spectaculum
quodque omnium regum pompas et sceptra tu escendet. cernere tales vi
ros imperatores. Rei. publice. liberatores Civium defensores Italie domitores
gentium feliciter rebus gestis dimisso in libertate et leticia populo
victore relictis Rome stipatoribus laterum suorum deposito habitu
triumphali ac purpurea de restitutis insignibus dignitatum solos ociosos
et humilium nescios curarum per colles et littora vagari et sepe conchas
littoreosque lapillos intelege varios candidulos ac nigellos.
Denique quod verecunde admodum reverentur quod scriptum apud Ciceronem
video incredibiliter repuerascere solitos cum rus ex urbe tamquam
vinculis evolassent. ¶ Sed illam profecto solitudinem cogitationes
plurime sequebantur et in illo otio semper grande aliquid gerebatur.
Itaque Cicero ipse non suam luget ibidem Affricani superioris solitudinem
admiratur vocemque illius ut ipse ait magnificam et magno
ac sapiente viro dignam ponit Catone Coetaneo illius atque emulo
teste fretus nunquam se minus ociosum quam cum ociosus nec minus solum
quam cum solus esset. ¶ Cuius rei gloriam Ambrosius mirum dictu conatur
secio tentat eripere. Nunc ubi umquam Romanum genus civilibus bellis
vacet ipsis in libris pugnat. Ecce enim Cicero officiorum tercio hanc
Affricano laudem tribuit. Ambrosius in libris suis qui cum in multis
tum in nomine ac numero librorum Ciceronem sequitur ut apte obviet
eodem libro eademque libri parte hoc est in ipso principio libri tercii
eam laudem Scipioni Affricano erepta ad prophetas dominum Moysem
et Heliam atque Heliseum oppositu intuitus disputatione transferre quos
fuisse vult ante Affricanum diu et in ocio negociosos et in solitu
dine comitatos. Non obluctor Ambrosio. Nam et vera loqui
illum scio. et si nescirem multo ille potencius quam Cicerone Plato ipse
auctoritate me frangeret. Magna est enim apud me nec immerito eius
auctoritas cuius ore loqui spiritum sanctum. Quo modo ecce Moysen fuisse
unquam solum suspicari ausim qui non tamen ipse secum quod ipsum sapi
enter doctique viri est sed cum quo deus facie ad faciem loquebatur quasi
amicus cum amico. quo ociosum qui tacitus et inermis sedens et cla
mabat ad dominum et usque in celum audiebatur. Aliquando quam vix auxilio
fessas manus attollens unus tot prevalidas manus hostium vincebat
quod sine eo armate non poterant legiones. Quo modo solum putem
Helyam cum quo deus ibidem et angeli loquebantur. Aut quomodo
ociosum qui pluvie imperat et mulieri hospite famis interitum.

Metuenti indefitiente farine ydriam Et inexhaustu olei uas tm
uerbo fiat ingentiqz iussu fidei defunctu illi filiu vnu reddit
Quo solum dicam disciplm eius helyseu qui pauete hostem
puero inuisto iuisibles alys auxiliares currus et equos atz acies
ostendit angelicas Quo ociosu qui filiu hospite sunamiti ex mari
to sene pollicatq et dedit et reddit Natu filiuz et puis annis ex-
tinctu suscitas ut puer vnus prophetice uel fidei uel potencie argu
mentu eet Quid magni aut si vines suscitat qui solo contactu
sacri corpis mortuus mortuos suscitasse nosit Quis pterea
hunc extimet ociosu qui ipo sedens ocio tonatq oms absenciu
et cogitatus atz consilia hostiu quasi pns noueat suis cuncta
denuncians Quo cognito iussu regis Syrie toto circumuallatq exca
tu legiones obsidenciu se lingue solius impio in cecitate captiui
tatemqz pductas uerbo ecia liberauit Impiosi ocij sunt hi et solitu
dinis ppotentis Et sit sane penes pphas antiquior reru gloria
quos uel etate uel mito pmos gstat An ideo minor Affricani
laus est qz cu aliquis eodem in gne laudis antecessit pstim cu
ut in ceteris ideo nulla prorsus inueniente noticia omis cesset
imitacio qua de rebus huiuis laudu fame qz pticula delibare
atz decerpe solitam no negio Pfecto autem quisquis in pte reru
uenit dictu illud vnde post tantu interuallu ad hec pphas noua
redij qd ipe in no negeet Ambo 9 vmqz e pmu atz ppu affricani
Quibus dicti sima quid tot velim uerbis amonet volo
solitudine no solu ociu no iners nec inutile s quod e solitudie
prosit multis Qui em ociosi prorsus et languidi et segnes et soli
sunt eos mestos semp miseros qz consencio Quibus nec honesti
actus exercicu nec nobiliu studiorz illustriumqz noim possit esse co
mercium Nec ergo summa e admitto ociu no hi vento mobiliora
sed mansura negocia quorz fres .i. finis e non labor et questus
et dedecus s delectacio et uirtus et gla no Copi no ciro ferias indi
co ueto inocio ingeniu quiescere ii ut assigat et interinissione .i.
interpolacione fecundiq .i. habundanciq fiat solet em ut ariuis sic
ingenijs intermissio prodesse Rursus et generosas curas i solitu
dinem no tantu recipio sed accesso . quarz committarz nullq ocio
facilior nullus amenior fingi pt et sine quo insecunda uita est eque
uel in urbibus uel in siluis libros ptea diuisi gnis et simul p
quos aut de quibus scripti sunt comites gratos et assiduos et
in prompto uel in publicu produre uel ad cellulam redire cu iussis
paratosqz semp uel tacere uel loqui et de domi et comitari in nemora
et peregrinari et confabulari et iocari et hortari et solari z monere
et arguere et consulere et docere secreta rerz monimenta gestorz .

Vite regulam mortis contemptum modestiam in prosperis fortitudinem in adversis equabilitatem in actionibus atque constantiam. Comites doctos letos utiles ac facundos sine tedio sine impendio sine querela sine murmure sine invidia sine dolo. Inter quos tot commoda nullo cibo interim nullo potu et veste inopi et angusta domo preter contentos tu ipsi potius hospitibus suis estimabiles ac divitias amplas domos fulgidas vestes et iocunda convivia atque suavissimos cibos. i. cibos parent. ¶ Admitto et in solitudine amicos dulce genus de quo vita presertim sine quibus trunca ac debilitatam vitam et quasi luminibus captam puto quotiens quis sub nocte ut assolet fores meas amica manus impulit. At in seu longum post tempus venit hospes. Sine opum vacuus gratus convivia per imbrem quos michi versiculos e profundi grati quietis experientia et ex ipso nature gremio videtur flatus eduxisse. Quotiens ergo aliquid et mi accidit hospes si post longum tempus gratus conviva si vacuo opum ne me forte ut frequentibus conviviis vel impedimentum opum delectari credas. Tunc ergo non alium venisse sed meipsum quodammodo geminatum censeo. Non penitus duo sunt quorum unus est alius. Novit amor e duobus unum facere. Alioquin impossibilem rem iubet pythagoras ut in amicitiam scilicet unus fiat ex pluribus. Quod cum ita sit sequitur ut quisquis unus idem et duorum capax amicorum locus sit. Nulla igitur solitudo tam profunda, nulla tam parva domus, nullum tam obstrusum limen ut non pateat amico.

Tibi pater si teipsum tua si bona noveris nichil deest quod grata solitudinem et dulce ocium possit efficere. Adest alius bonus et adeo bene institutus et a te non negligenter excultus militarum quam actuum ac rerum noticia instructus alius humanorum actuum dux ac rector totius quam vite nostre gubernaculum tenens ut iam tali gubernatore navigatio nisi felix esse non debeat. Viros claros et insignes qui fuerunt nosti vellem dicere posse qui sunt. Sed ut res eunt vides. Sed qui tu usquam supersunt haud ignoti nunc etiam sunt tibi. Cum quibus aliter non potes animo versare quod genus tibi nec maria nec montes eripient cum quibus potes et corpore. ¶ Abundas pluribus fortasse quam putas hac rei nunquam magna copia fuit nunc inopia summa est. Sed unum nomen honoris causa huic loco inserendum credidi eorum quos tibi ad solitarie vite solatium sors dedit. Pontius Samsan his est quod ad te secundum ornamentum sed etiam tua. De hoc enim ut qui a prima etate familiarissime cognitum nunc quoque tercius michi nosse videar fidentius loquor. Hunc ego non temere si ex cenatu Samsonis cognomen obtigisse crediderim quod quamvis obreptus ille corporis

Tantus iste sit animi viribus humanitate prudentia ad hec et litterarum non
mediocri noticia ea quoque morum suavitate que facile si quid hec solitudo
asperum lenire queat Illum ut facis tota mente complectere. illum motu
solitariam partem nota nisi enim fallor augurio sequetur nolens et confessus
urbanarum rerum fugam urbium non horrebat. Sed o ubi Socratem
nostrum linquo fallor ne hunc linquo equidem Nam tu velim comites
illi pos tui est. Itaque tu ceteri evocandi sunt hunc nobis inseparabilem
amor prestat Nosti hominem in quo et stabilis amicitie fides certa
et mutuarum multa familiaritas clarum fecit Cum quo ita gaudium
inter quoque iocunditas adest ut consilium non absit Ita vis ingenii vigor
quam alii ut que lumps non umquam vigi solet mestitie nulla nubes obfuscat
sed ea semper lete fe frontis conformitas quam in Socrate illo senex et
mirari solemus et laudare in hoc et conspicimus et amamus Epto in
neque nostrum silleo Guidone tuumque animo nichil est purius. nichil quoque candidius
nichil ingenio acrius nichil iudicio sanius nichil conversatione suavius
Cum si non septimus ut cognomen eius spondet sed quintus accessit non vel
ligo quid hoc dulcius comitatu Quamquam nec alii quidem desunt et noto
pares et studio nisi illos nobis aut status imparitas aut [illegible] difficultas
quedam et inenodabilis humanarum rerum complexitas includit. Sed et hii satis
multi sunt et illis animo frui nec ipsa vetuerit futura fortuna hii
certo tales viri aderunt ut neque valitudo aspera neque virtutes otium
parato neque commigrandi incidens necessitas ita nos distrahat quin unus
nostrum assidue tecum sit Et quid singula enumerem. Nichil deerit
omnium voluntas una non desit Assunt quidem immune graves sed agiles
expedite quoque divitie Vnde aliter ut idem dicam adest paupertas non
mesta natura non sordida sed honesta et leta et si verum fatear voluptas
multis invidiosa Adest librorum bona copia legendi dulcis ardor
intelligendi meditandique facultas data celitus et studio aucta
pervigili Quod sequitur silentium sit enim pudor hortabatur in scirem
putentis affectum paucis rebus attende Et ipse igitur adero et in ea que
diligis numquam abeat papirus novum aliquid afferens in dies Cumque esti
maior tu michi fateor ante alios inexplebili illo tuo legendi
desiderio [illegible] nisi quod a principio dixeram et vetus est verbum
Iudicio favor officiet. i. noceat Recepto enim quoties illam ne dicam
aliis sed certe platonicis et Ciceronianis codicibus pertulisti dum
tibi bibliothece mee limen ingresso quod sepe non ut emptus sed ut amicus
facis legendique avido que michi inter sitis extinguit ego dona
illa opera celestium obtulissem tu autem manum obiecta fronte au
tens tu nisi deposueris In quod ne quid tum cone careat.
inclinasse te potuit ut veterem professionem cognomen repetere [illegible] ea egres

Vel huic meorum amor huic novitas Etsi enim in scriptis vetustatis
auctoritas maior Et illud flacci verum sit quod meliora dies ut vi
na poemata reddit. hic tamen et novitas gratiam suam Et forte iuvat
expertum quantum vivendo profecerim Nil enim impigrius nil experientia
amante Quidquid autem tale est tuum fateor huic ardorem ipse totum
sepe miratus sum sepe absens villici mei verbis agnovi qui assi
due redeunte his me lamentis aggreditur Cur nescio quam
papirum quam tu hanc invisens domum solam petere soleas abstu
lerim video et miror vel preces afferam vel custodis fidem Vel
villici puritatem Itaque aliquando abiens et tu sene ludens meo papirum
illi vacuam dedi quasi illa esset quam quesisses Quo facto se illusum
revertenti iterum graviter questus totamque demum rem in iocos et in
risum dedit Sed video ad ordinem ¶ Adest ergo tibi preterea sine quo
vita ne dicam felix sed ne vita quidem est malarum rerum nale odium
et bonarum amor virtutum cultus bone fame pulchra cupiditas
honesti studium contemptus superatum Quod si unum est solitarie vite
fundamentis dixero verum dixisse me dicam ¶ Adest corpus laboribus
ob eundis ydoneum nondum fragile iam maturum Adest etas ad hec
virens sed iam adolescentie malis expiata que optima vite pars
nec expers actuum nec consilii inops est et ad magnas res audendas
aggrediendas que sufficiens ¶ Adest denique patria ubi civis ac presul
huic amoris in populo huic reverentie arce tenes Illud tibi nam
prestat hoc dignitas utrumque virtus ac meritum Eam quoque sortitus
es patriam quam licet episcopatus tuus Civitatis appellatione nobilitet ipsa
tamen propter vetustatem et nomen de civitate mutasse licet non luxum non
frequentiam Non tumultum singula ad eam vitam de qua loquor aptis
sima tuus ego si rite computo anno circiter quinquagesimo ante domini adventum
Iulio Cesare Britanniam oppugnante in autenticis scriptis inter antiquis
sima tunc urbes memoria inveio Aspectus loci talis ut non indignaret
idem ipse Socrates nec quotiens illuc ad te visendum quemvis ducere
soleat En civitas illa parva quidem sed honesta quam Abagarus rex
Iesu salvatori obtulisse legitur in ecclesiasticis hystoriis Illius in medio
tibi solitudinem facere si velis potes non eges ad hanc re peregrinatione
longinqua ad quam multi eorum confugerunt quos supra commemoravi
in ea locorum conditio est ut in patria tua inque tuorum gremio solitarium esse
posses haud spernanda quidem opportunitas Domi habes quod multi trans maria
Sin autem tibi nidus tuus sordet aut ¶ questiore
quid forte liberius petis evolare licet in propinquum ramum

Et supra dictum fonte amenissima et quietissima statione consiste
Adest tibi tuus Sorgia rex fontium ad cuius murmur hec scribo.
Adest liberrimi gratissimique perfugium clause vallis sic enim vocavit
incole sic vocari voluit natura quando illam circumductis collibus
abdidit extra omne iter omnemque concursum undique et ab incolis non
premisit hic tu quorum quod tacet et liber et dominus et presul et solitarius
depotes Poteris ne tum locum spernere qui adiecit et reverentiam
incitit et stuporem Si quis specus insit Veneta saxis pennisque excelsis
monte suspendit non manibus sed naturalibus causis in tanta lapi
tatem extenuatum cum tum quedam religionis suspicione percutiet
Di hoc verendum est queso religiosior usquam specus Et si quod sacrum est vim
Magnorum enim inquit fluminum capita venerantur Ubi maior veneratio
flumina quidem maiora longe vie spacio et congestu aquarum multarum novimus
fontem nullum Rursus si cultum est vim Subita inquit ex abdito vasti
aus erupto aras habent ubi oro digniores are fuerunt Quas ego ita per dominum
xpm testor si qua noto facultas affulserit illuc in ortulo meo qui fontibus
imminet ac rupibus subiacet exigere .i. perfice meditor Non Nymphis
.i. dee aquarum ut Veneta sentiebat Neque ullis fontium fluminumque nu
minibus sed Marie cuius partus ineffabilis et fecunda virginitas omnes
deorum aras ac templa subvertit Aderit ipsa fortassis ut quod diu ia
et nisi fallor pie cupio alii perficiam nunc ceptum sequor Poteris
ne igitur tum locum spernere que alienigene venerantur locum et li
bertati et quieti et otio et sibi et virtuti ac vere in singulis inmorer ad
summa omnibus quibus studes amicissimum locum ut certam spleat toto orbi
et tibi tam culto habitatore dignatum Dis que veranus tuus xpi con
fessor eximius qui sedem tuam nunc solito duriore nescio quotus ante
te tenuit quoreis locum patris hic demum substitit pulsoque hinc dracone
terribili statim tibi ac solitaria vitam hiis duxit in locis Cuius nomen
inter famose solitudinis annos non pretitum sed dilatum est ut in extremo
positum tenacius heret memorie Non tantum unde illud avelli
commemoracio cottidiana non sinit et prius semper urna sub oculis fidei
tue testis in qua preciosis sancti viri reliquis exequiadam omne tu studium
omnes opes ut dici solet ventre fraudato omne denique quod tibi usque
erat argentum atque aurum optime contulisti que ceterorum qui fortasse hoc le
gent Hic equidem habitavit ille dum vixit prius ad statum curre pontiffi
calis in tutum spectata virtus attolleret Hic velud in terra hostili sed
a se perdomita ac pacata et cultu hominum acquisita xpo cuius auspiciis
signo que vicerat tropheum erexit titulo virginis genitricis insigne
templum exiguum sed decorum et validum hunc ipse montem primum fecit et

Hanc montana perduxitque silicem perforavit ut aiunt manibus
opus fervoris atque ocii ingentis. Hic in ripa cellam huic christo
dives atque ortulo contentus et flumine. ¶ Postremo procul hinc
moriens huc referri atque hic sepeliri noluit ut nosti tam claro
stupendoque miraculo ut quod olim in transitu maris rubri vi
ventis Moyses virga potuerat hoc si qua fides in transitu fluminis
veteri pallium posset eximii. Sed hactenus. Nam de reliquis tuis
tu laudibus multa dici possunt. Sed et multa sepe diximus et hodierno
Sive ita libet deo sive volumus quo colloquio dandus est finis
una libertas est atque una felicitas sine artibus bonis ingenium
extollere qui proximus egregius labor est sive aliquid meditando et
scribendo nostri memoria posteris relinquere atque ita dierum fugam sistere
et hoc brevissimum vite tempus extendere sive sint hec omnia pre
stare propositum est nobis. Confugiamus iam oro tandem et id quantulumcumque
quod superest in solitudine transigamus omni studio caveteres ne dum ope
ferre naufragis videamur ipsi rerum humanarum scopulis allidamur.
Denique quod probamus id agamus ne qui morbus est publicus quodque
in aliis sepe reprehendimus committamus ut iudicia sermones que nostri
ab actionibus distrepent. Nemo vero nos fallat. Nemo nobis
persuadeat in hoc amplas opes expectendas non adiuvat sed impedit
premitque non sublevat. Ad hanc vitam ascensus est. Nemo in
altum ascensurus superuacuis sponte ponderibus aut laqueis implicatur.
Nichil auro gravius nichil que tenacius. Id vero quo ad necessitati subvenit
nec optandum nec amandum quidem vero enim avaritie obsequitur nichil
est quod ferentem magis inclinet ac deiciat et in terram cogat.
Neque id mirum si e terra ortum ad eandem pondere suo fertur. Non quemadmodum
mit animam celestis originis terrestrium cumulatarum sarcinis obrui fecit
bus inquinari profert quidem splendorem et levitatem sensibus illu
dentem animo autem affert tenebras et spinas et tribulos curarum
tristium atque pungentium et quo purgatius videtur eo abditius malum
infectius est. Numquam sole venerunt divicie multa et varia mala secum
vehunt et in numeros labores causasque discriminum si vero non satis est
federi querere ab hiis quos felices vocant et admirantur nichil
occultent in veris eorum vitam suppliciis plenam scies ut quod minima
bonis exhorreas aut contempnas et intelligas huic vite ad quam
te hortor magnas divicias nil prodesse sepe autem obesse quam
plurimum ut ne dum non tanto studio conquirende sint sed abiciende
potius si ultro adessent donec ad eum que natura et virtus statuit
modum more nautarum gravi tempestate laborantium iactu dap
noso que rerum salva puppe perventum erit. ¶ Multa restant nunc animum subit

Ut te pater meus tecum cogem et obtestor ut minus pueri consilium vini datum seni duobus esse utile patiam. Is puer Alcibiades fuit postea uir et forma notus et ingenio altenantisque fortune clarissimum exemplum huius auunculus pericles fuit vir et ipse raris admiranda In primis eloquio potens et cui ad magnum imperium fuerant lingua per gladio Ad hunc ergo tu puer Alcibiades ex more veniens solitum pluto tristiorem offendisset motus quod non solitus forte bladiasse excepty esset percunctatus fertur que causa tristitie seu quid madisset nouum et tu senex pueli ingenio delectatus reor verum rei causam non celas set dixisset quod se in mensa pecuniam expendisse in usus rei publice cuius impense rationem qualiter reddere non posset apud se cogitando repiret tamen pater supra etatem Tu vero inquit cogita potius non reddas Callidum nempe consilium uel si a sene datum esset magnumque et eundem plene presagum etatis Quo fretus auunculus concitato bello externo cuilem difficultatem reddende rationis euasit Sed ad consilium redeo In quo laudare soleo non facti iustitiam sed acumen ingenii et celeritatem Hoc est illud pueri simile consilium quod in usus nostros verte moneo Sed in alios tunc nos anuersum Ecce enim veniat qui uiam nobis ad magnas diuitias ostendat quod michi est aliud quam auaritia doce pestilens sane scola et opposita ad modum difficilis quod doctrina multo ingilias et laborum impendio distendo et ut effectu caritura uel notitura successibus In hiis cogitationibus occupato animo dicamus Cogita potius qualiter non cupias Ea enim utilior et certe facilior ars est ad quam si adhuc uentus et indocilis est aug additis urgendus est stimulis Ostendamque ei preter mala diuitiarum de quibus a nobis modo aliquid et multa cottidie dicuntur a multis hac artem hanc in manibus meis illam alteram in arbitrio fortune Operuerem opes potest quisque consequi non ita satiusque est illud amici Quam enim magis potius a fortuna impetrem ut det quam animo petam Itaque rem difficilem et euentus ambigui puto prestat in certatam linquere que et si certe utilis foret esset tamen intempestiua et sera Ecce enim sudabimus hanelabimus torquebimus ne desint uite breuis ac fragilis alimenta que ut dixi iam pridem cumulate et usque ad inudiam ac delitias assunt Verum esto desit aliquid Quis enim regum est cui non aliquid desit. Hic magno usu assurgendum dicet aliquis ut omnem prorsus indigentiam futuri dyes si miles expellamus que nec penitus pelli potest et ad tempus pulsa redit atrior Cicero quidem de Germanis scribens ex me inquit sicut sepe antea cohortaris ad ambitionem et laborem faciam equidem sed quam vincimus Obtemus

Questio sed efficax hinc vero quisquis erit hortatori neque apte ne sa-
tis et graviter cuderit pt placet amice quod suggeris si modo
possibile est Sed quando vivere incipiemus oro te quos sed non modo
vivere sed vixisse iam deceat Nam hec semper anxia atque in crastinum
prominens non est vita sed vite meditatio nunquam forte venture et
quod constat ambigue mittere multa quidem hoc a plebeio poeta
non ignobiliter dictum tenes Crede michi non est sapientis dicere vivam
Sera nimis vita est crastina vive hodie Est vero consilium illud
alcibiadis late patens et ad multa versatile Volo stimulat gula
sollicitat suspendit ambitio succendit amor difficillima exequendo
contempnendo quam facillima hec cum doceamque ut anceps et periculosa
ad vivendum via itaque sepe dum ulcisci volens iniuria acuabilis ut
vilis gule servitus et sollicitati apparatus turpissimusque exitus ut veri
tosa semper ambitio supplicanda populo quo nichil est durius ipsis
superbis quam amor sequendum muliercule quo nichil indignius viro
forti ridendum iniuriis lugendumque et sepe non minus letis quam
mestis eventibus tanta varietas rei est horum omnium una est regula
Siquidem hiis implendis cogitatio impenditur nunquam deerunt
mesticie mortalis et malorum cause ut evadas hinc ut letus ac
liber sis contemptus ipse prestabit hoc potius cogitandum est igitur
qualiter difficultates has fugias quam qualiter explices vide
in qua viribus simus puerile dictum talis pt. Sed obmissis aliis quod
nunc unum agitur avaritia hoc artificio vincamus nctias nobis
adhuc ocium magnas opes ostentante et spernendo mortalia frenando
quam cupidines et nature modestiam extimando compendiarium
iter ad veras divitias consistamque Hec enim vera cum omnibus ad
virtutem intentibus tum vel maxime proposito vero i unica cupi-
ditas est Nam nec finem habet ullum ut cumulando supervacua impe-
dimentum queritur hinc vite cum presidium pollicetur quam non honustam
sed expeditam atque agilem esse oportet Nempe cum constet multos
hui omnia posse videbantur ne hoc unum possent opum potentieque
magnitudine obstitisse. Tibi nil obstat nisi quod minime suspicor
ipse tibi obstes potes equidem potes modo non singulos nodos solvere
quam simul omnes amputare malueris Adversus ydream aliter ydra
res est nobis nullus erit finis nisi repullulancia capita ingenio
precidamque herculeo Ergo solus esse non tamen possum Sed iam cepi facile
perseveraturque si tantum michi solitarie vie dux et comes accessit
Heu modo mee quietis adiutor sed ut quod in animo est quomodolibet
enunciem ipse quies mea nec tamen solitudinis solamen Sed ipse
quodammodo solitudo mea eris tunc vero pleneque solitarius videbor dum tecum ero

Ipsa esset ergo te temptavique vadum sequeris saltem qui precedere debuisti
En quasi dubio torrente transmisso ripa clamans adversa ut intrepide
traicias edico Nichil omnino periculi est et in primo pedes tenui scrupea omnia
atque suspecta hic amena secuta demittio Si dubitas si cunctaris ipse
tectandisto et vestigia recto observata sequor ut Virgilius ait ut sed
manum prehensum ad hec te loca producta quibus tu assuetis regum tha
lamos pontificumque aulas curiales et molestos laqueos duces Sed
si forte omnia que alios tenent abdicare non dum possimus Id enim
summum est ex eorum genere que prius incipit homines docere quam discere
Ut saltem amicam nobis solitudinem faciamus quod nullus ne tales promitti
mur inque illam cum omnibus fortunarum nostrarum sarcinulis congregemus
Quibus cum fortiter carere posse ceperimus tunc demum plena libertas erit
et securum gaudium interea ut res sunt nusquam certe quietius virtuti
sumus Neque enim vel quia diffidam tam obnixe ago vel tanto ver
borum nisu quicquam tibi durum aut grave suadeo cuius altitudinem cum tui
norim et sive huius sive artioris vie clarissimi tibi quam notissimi du
ces sint Nam et martinus cui multum fidis et cui quod pergratos
sermones quam tui indicant inter Christi amicos amicissimum te notam
huic vite modum ut ex superioribus liquet implevit simul et solitarium
regimen amplexus et episcopi dignitate retinens ut vite suo Genna
dius et monachum et episcopum illum vocet Nempe qui prius ante baptismum
difficilius est implesset in adolescentia inque ipsa malicia utrumque
religiosis adversa consiliis sic vivens ut iam tunc sicut in vita eius
scriptum est non miles sed monachus putaretur Et alter incnas tui na
talis idem qui martinus e terrena celesti militia non in urbe sed
in heremo permutavit et huc quoque de industria dilatus Gregorius
Nazazenus ut Jeronimus testatur unus sex episcopum in loco suo ordinans totam
vitam monachi exercuit Cuius vite quibus ille semper amor fuit
hinc elicias quod iam ante sub recente ex atheniensi auditorio
digressum Basilium Cesariensem famosum compatriotam et collegam
atque ut famam secutus Augustinus ait eciam carum germanum suum e cathedra
magisterii detractum ubi ille Rethoricam florentissime docebat invec
ta manu ad solitudinem et ad meliora studia insigni quadam amoris
fiducia et autoritate deduxerat · Capitulum xv.

Audio autem e transverso quid adversus hec Rursum
obstrepi soleat nam primo de scripturis sacris nobis fidem inculcant
invidiam ve soli quia cum ceciderit non habet sublevantem se Et melius
est duos simul esse quam unum hinc enim emolumentum societatis sue Et
que sunt id genus plurima Quod ego non dicerem si quid ego sentiam
et quid loquar attenderit Deinde aristotelicum illud obiciunt qui ait

Vel quod naturale sociale animal est homo vel quod qui alijs non communicat
aut bestia est aut deus quasi ego vel odium indicam vel societate
omnium hominum interdicam vel anceps sit electio quid esse malim aut bestia
est aut deus an deus hoc est bestialis homo an diuinus vir. Cicero ma-
nifestum preterea nobis illud inmurmurat ut non audite quod quibusdam visum
esset secundum a natura profectam hominum societate non semel disseruisse contra-
rei huius argumentum attulit optimum quod licet omnibus copijs suffu-
latum et omnibus necessitatibus expertem et solitudinem fugiturum et socium stu-
dij quesiturum quibus satis ut arbitror libro superiore responsum est.
Nam nec ego in hoc tam plene cum tullio quem iret solitudinis ac
studij socium ymo vel socios et querendos dico et colendos. Et hec
igitur et que ad obuiandum nobis similia trahi solent teneo et
deserta solitudine affirmare tamen super memini et Julianum illum sce-
lestissimum heremitam Antipathiam et famosiorem Anthonium Alex-
andriam vrbes quam alias petijsse Non sum vestitus unum id non motum
proprio seu loci quadam ex causa sed pro graui necessitate summo quod fidei discri-
mine gestum noui Dicit enim sic scriptum est Dicebant illi sanctissimi viri
quod tempori unumquodque congrueret et quod opus esset fieri quiete quando
necessariam solitudini proponere Ciuitates Et iam id ipse ridiculum quod premisses
attuntant quodque primi michi sepius obiectum scio Quid enim fiet inquit
si passim omnibus persuadere potuis quod intendis aut quis tandem
in vrbibus residebit Vide ergo ne contra rem publicam loquaris Atque
plane res ipsa tendeat Siquidem omnes inde migrauerint certa ce multitudine
sine ratione solitudines deserendas que iam solitudines non erunt eoque
protinus redeundum unde omnes tedij pater inquies popellus ipsius ipsis
abscessit Sed bene habet Non hij sunt hominum motus neque tam patulas
vulgus aut tam faciles honestatis consilijs aures prebet paucis utique
persuaserim. Nec vero par est omnibus unam vitam et presertim solitariam
suadere Nec ego loquor omnibus sed tibi Sed michi et hijs paucis
quibus hec cura queunt Nobis certe si non vulgi votes sed naturam
nostram sequimur nichil est aptius

Linquamus urbem non redeundi animo ne posita ad aratrum
manu respiciamus retro sed pretereamus potius ne umquam ad ingressum
detur omnibus bonis male notum populum reuertamur quod fecisse lentulus
traditur is qui sub obtentu perfectionis honeste eternum exilium elegit quem
ut imitarer vellemque et si non quietis amor at saltem turbe odium per-
suasisse deberet. Quamquam non desit exemplum sed deuotum magis.
Cronij senis monachi qui solitudinem ingressus orauit ne umquam
inde discederet votaque persuauicia sibi promittit ne vrbis pedes ... Extir

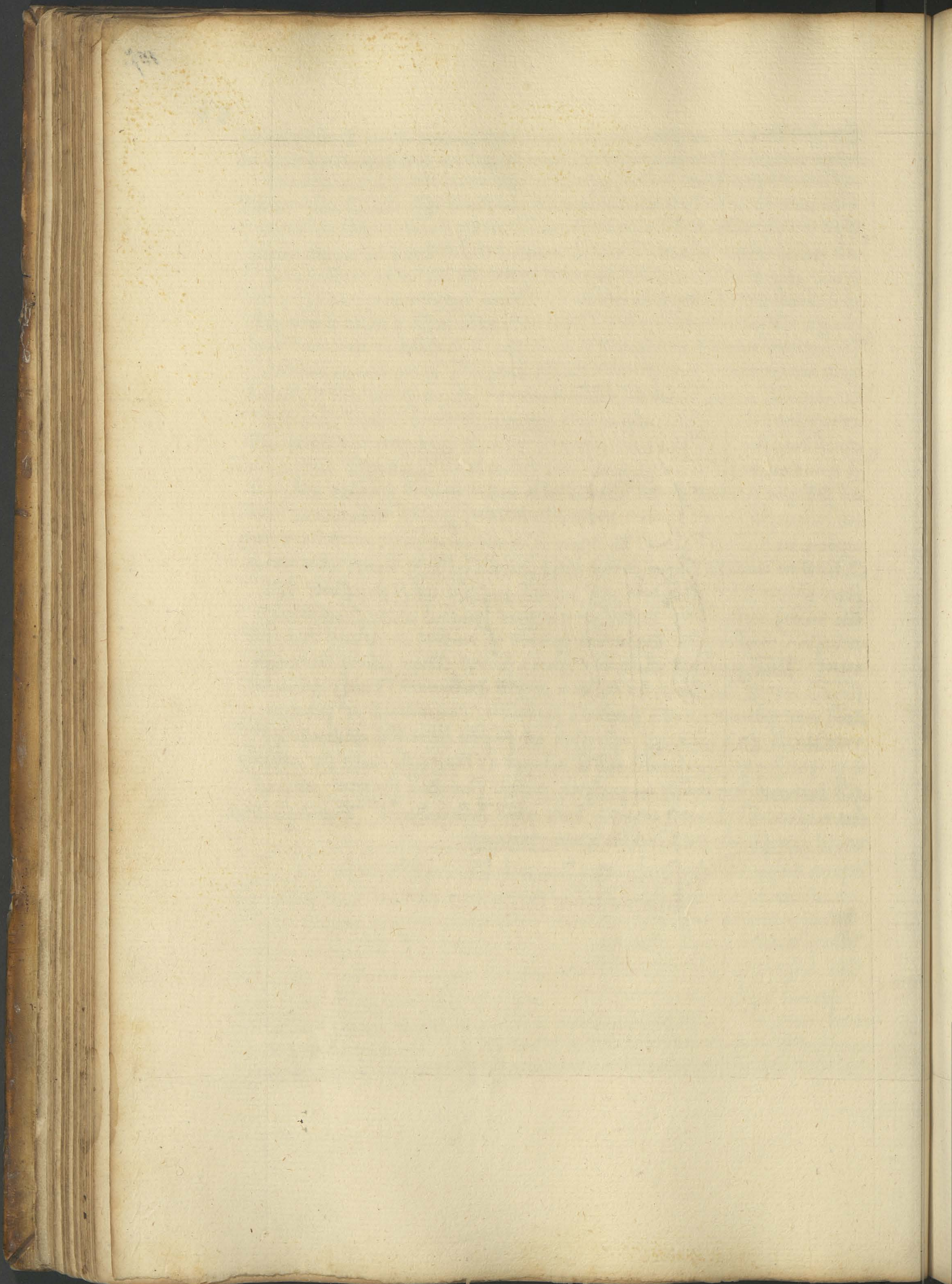
pande solitudinem cause sunt frangende que nos tenent vinci rupen
dus et pons aterga nequa fuge vel redditus pes supposuit Dicta enim tibi
qd' palladius exemplorum talium hystoricus dixisse sibi Johem scribit Egip
tium heremita illum cui super mento est dicta Epus enim inquit es
futurus plurimumque tribulationum hitaturus es ac laborum · Si igitur ista
uis fugere noli relinque solitudines meas Nullus enim te i desertis
degente locis Epm faciet Hec palladio Johes ego aut tibi de Epatu
nichil Iam enim es qd ille tamen dum promouebat neque iam tibi pq lce
Epm non fuisse ad quem statum ante annos maturum te inuitus euexit
Sz quod huic proximum e dicam Epatus enim tuus talis e in quo et honoris
summus in libertate mediocribus atque infimis parsis Quod si maioris
epi pondus times solitudines meas ama Et si laborum i mortalium
nexibus vis absolui hanc requiem quere ut enim a militie labore
rediens ait Romanus ille Centurio hic optime manebimus qd si
fortuito prolatum ad omen tanti imperii tractum est ex proposito dictum
ho speratur Surge rem [illegible] linquamus urbem mercatoribus
aduocatis proxenetis feneratoribus publicanis tabellionibus medicis ung
nentariis lanionibus cocis pistoribus atque sartoribus alchimistis ful
lonibus fabris textoribus architectis statuariis pictoribus mimis sal
tatoribus Citharedis Circulatoribus lenonibus furibus · hospitibus
circumscriptoribus maleficiis adulteris parasitis ac scurris edacibus
odorem fori vigili nare captantibus quibus ea felicitas vna e illi
inhiant Nullus aut videor in montibus et solitis ac plausibus ca
ruisse supplicium Sine illos non sunt viri sinus · permitte diuitibus numos
suos numare et in hoc arismetice presidio uti Nos diuitias meas sine
studio sine arte numerabimus nichil est quod illis inuideamus Nisi mu
etiam quod absit pueri simus quos picta ad umbrata suspendant
Demum faleris equis venalibus vetus est cautela Nemo sanus
puellam deformem quamuis bene vestita e in coniugium optauit Nos si fale
ras ymo laruas hiis purpuratis felicibus detrahamus clare videbimus
et miserrimos · suas sibi diuitias habeant · suos mores suas voluptates
Nempe quas eternas vellent diuicie abibunt et quas manu ret
hunt voluptates fugient At quibus caruisse cupient mores stabunt
et comitabuntur inuitos Cuncta hec que illos vulgo mirabiles ostendunt
momento temporis euanescent Sub imperio fortune viuunt si illa pe
percoluit mors non parcet Cui preciosissima rerum hec si tu dicendi sunt
hec quibus fruuntur ipsi mox a vilissimis hebunt et a quibus inquies
hebit diuicias ingratus heres et forsan hostis i ipsis corpora vermes
et vpupe tartarus animas Nomen obliuio sempiterna Contra quamuis
pauper hic fuerit i memoria eterna erit iustus Non nos usque ad emulatorum

Provocet falsa prosperitas vera miseria sequestrentur a nobis molles et eneruati diuites Illis therme balnea fornices atria popine nobis silue montes prata fontes placeant Illi turnis desideria et luctu vndecumque veniens Nos studia liberalia et honesta sectemur Et si quid mechanicum inserere iuuat sit agricultura venatio que Cui quamuis inesse clamosum aliquid in modo proposito dissonum videatur vetusque sit verbum In venando multa verborum de iactura venationi tamen et meditationi et studiis optima materiis quibusdam ingenijs usum sentio propter solitudinem saltuum et nemorum latebras silencium que tercia ipsa suauandum Quod eo magis verum fiet dum preter nimium hoc est non venator sed spectator in siluam eas abiturque ex comodo sine vllo venandi comeatu ea forte uel clericis presertim inter siluas agentibus permissa licentia est Nec huius generis interdicta venatio rara quidem et modesta et exercitatio corporis inducta non luxui quemque illi cognate sunt piscatio aucupiumque hee sunt vestris artes Denique semper pendeat ac uolitantur Nos ad petram pressis uestigijs insistamus Illi semper hereant Nos alii procedant Illi semper dubij consultent. Nos iam tandem salutare consilium exequamur Postremo illi mundum fugientem amplexentur teneantque si possunt Nos dimittamus et queramus dum inueniri potest et inuenerimus inuocemusque dum prope est qui et dum corpora nostra peregrinantur ab urbibus peregrinentur a corporibus animos permittamus illos ad celum cum tempus aduenerit quod prius non separabuntur a corporibus secuti

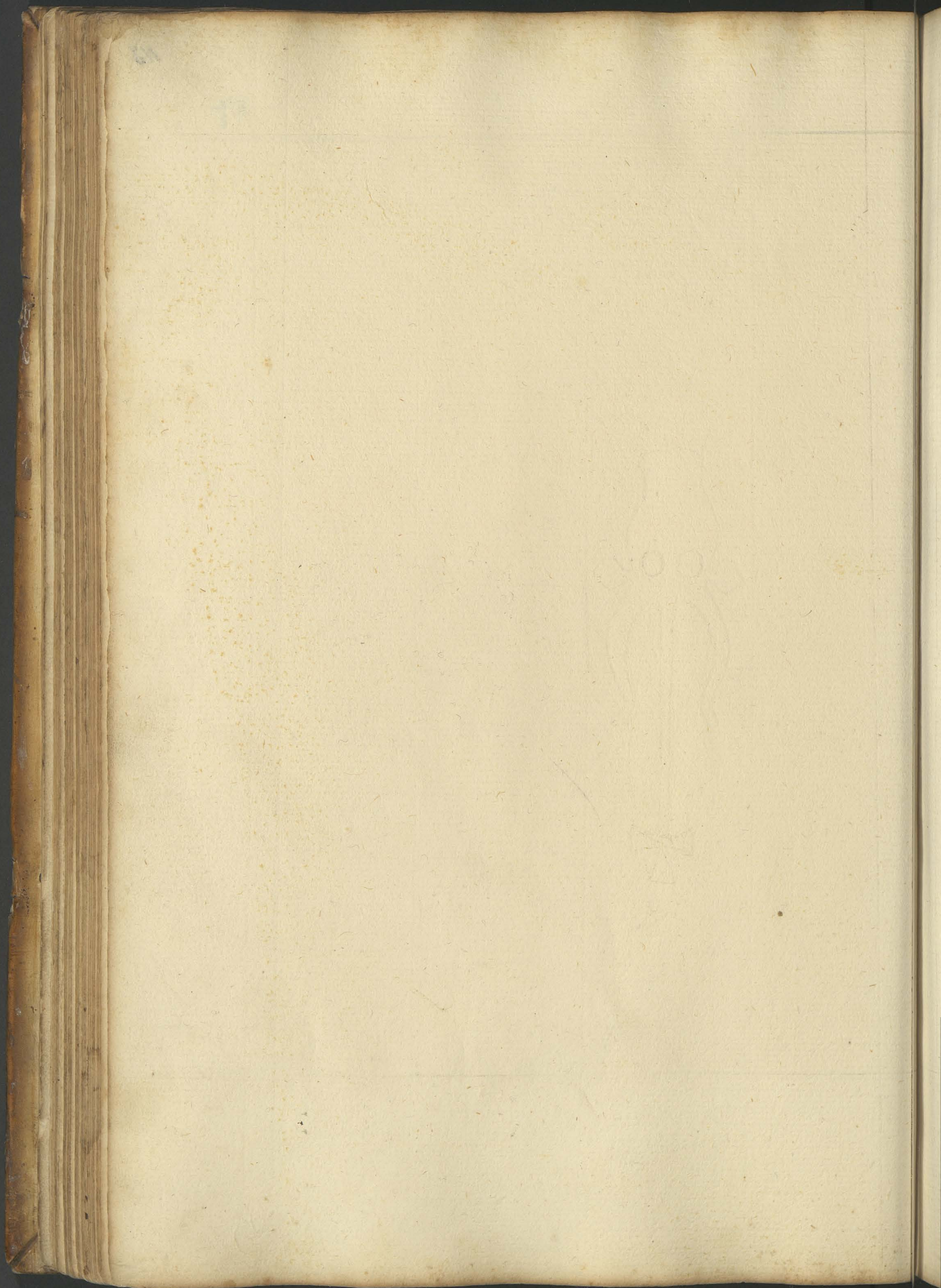
In quo impetus calamum tulit qua nulla dixerimus de re propria ut uulgus existimat ut ego sencio primaria et michi siquidem tam iocunda ut cum in hoc corporeo carcere diu inclusum me fuisse meminerim inrepsisse non amplius mi uideat quamdiu solus et ociosus uixi Quamque non si usurpare audeam preclarum illud singularis egregij ducis dictum nec importune detur insolencie glaudi Par in tanta impietate licencia ego quoque non modo numquam minus ociosus quam cum ociosus nunquam solus quam cum solus sed saepe ociosus nunquam solus fui Et si non sim dubius quod sepe iam dixi magno strepitu proprium huius omnibus occursurum Sed ciuitas intrepida et inuicta est Nec nanos horret strepitus ut descriptor cornipedis id est equi Maro ait Illi ardua ceruix argutumque caput Cuius quidem non assertor adhuc magis audax quam solicitus inquisitor sim Ad quam licet omni studio semper aspirem Vereor tamen ne quid michi uel illius latebre uel mee tarde uel tarditas quedam obstet ingenij ut sepe res querens opinionibus implicer hec ergo non diffinitor sed scrutator uestigator que tractauerim Nam et diffinire sapientis

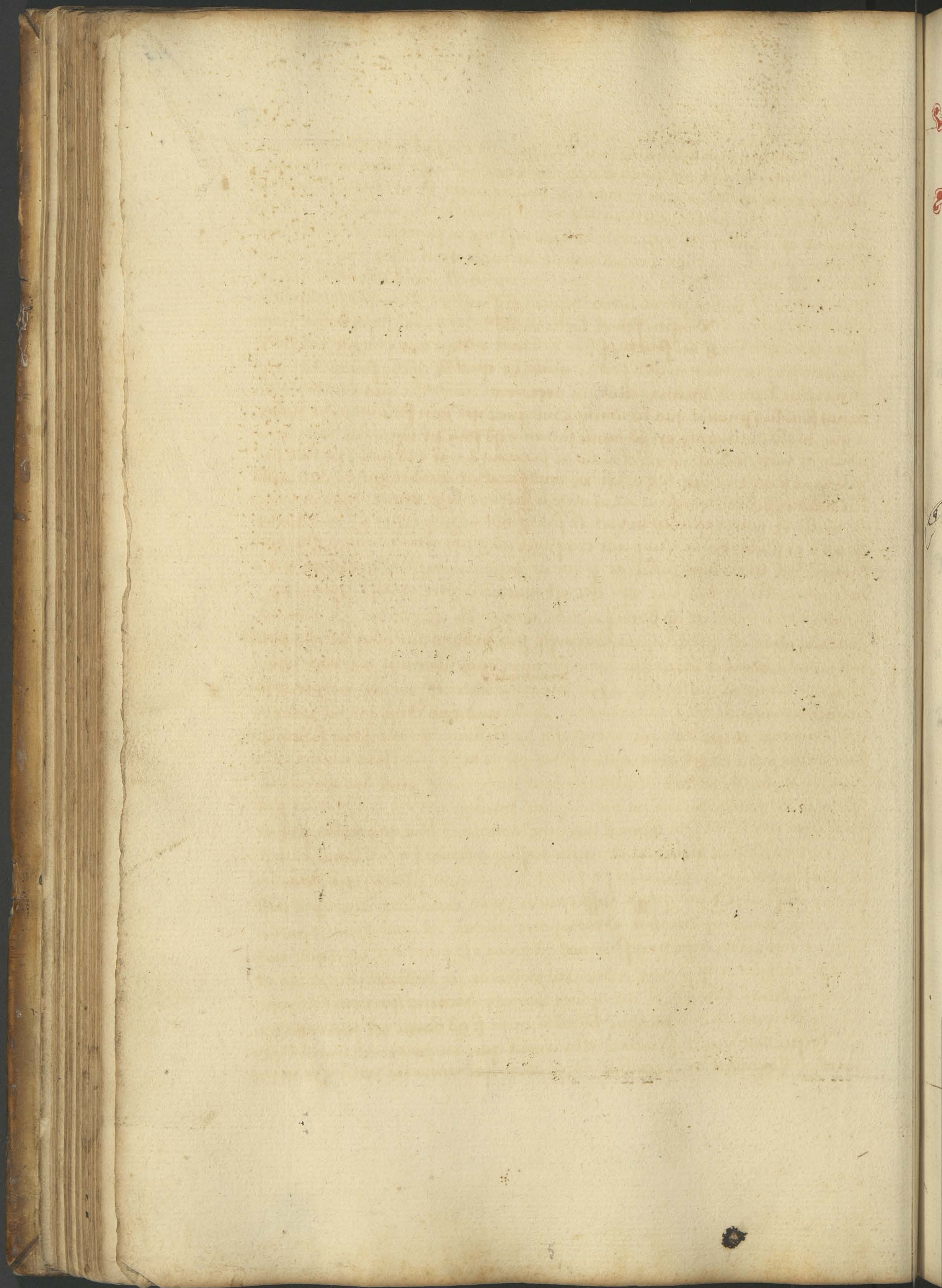
Est ipsum Et ego nec sapiens nec proximus sapienti Sed ut Ciceronis verbo
utar magnus sum opinator Contra autem paucos quibus loquor
affuturos scio preter unum superiores rebus omnibus atque victores
Ego iam huius iudicij tui arram teneo satis est Quid alij iudicent
pro se quisque viderit dum varietas fluctuantes quas suas nulla necessitas
ad verum cogit Certe cum venerit inevitabilis dies et urgere animam
hinc ceperit ineluctabilis mortis hora cum non importuniusque aut
compitis populi digito monstratum esse Non regem aut pontificem
fuisse non pecunia non gloria non delicijs affluxisse sed caste sed pie sed
innocenter vixisse profuerit tunc ut spero fatebitur qui nunc ne
gat tranquillum hoc saltem fuisse consilium Itaque tantus ardor.
tantusque me amor est ut cum multa dixerim plura se offerant sed studio
consulendum est Putabam enim explanam scribere librum scripsisse
Quem divisurus non fueram quo sed solitarie vite solitarius liber esset
non quia in mentem redijt eam me solitudinem laudasse non que virum
et sed que turbas fugit Simul illa me cogitatio proposito emovit
ut honestum sensum que vie medio lectorem spatio relevaret Unum
igitur in duobus secui Dulce autem michi fuit preter morem veterum.
Quos in multis sequi soleo hijs qualibuscunque litterulis meis
sepe sacrum et gloriosum Christi nomen inserere quod si fecissent ipsi
illi veterum ingeniorum duces et eloquio humano inde scintillarum
celestium inseruissent Delectant fateor. sed multo amplius delecta
rent Nunc mulcet eloquentie prima frons clara uberum luce. Sed
sinarum veris luxibus orba cum diu aures delinierit. Neque quietat
animum nec perducit ad illa suprema stabilemque dulcedinem ac pacem
intellectus. Ad quam quod insensati et superbi homines contempnunt
non per ipsam Christi humilitatem non est aditus Nec tibi ante sit affecto
ad dictam. Ut omnibus impulsarum vento frondium fragor. et omnis
circa nascentium fontium aquarum hoc unum dicere videntur Bene suades
recte consulis. Verum dicis Deo gratias

Francisci petrarche laureati vite
solitarie liber secundus explicit.

[illegible]

5

Hic incipit liber beati Augustini de Correptione et gratia. a .1.

Lectis litteris vestris Valentine frater dilectissime, et qui simul servitis deo quas per
fratrem Florum et eos qui cum illo ad nos venerunt misit caritas vestra, egi deo
gratias quod vestram in domino pacem et in veritate consensionem et in caritate flagrantiam
vestris nobis reddito sermone cognovi. Quod autem ad subversionem quorumdam apud nos
molitus est inimicus deo miserante et eius insidias in suorum servorum provectum mira
bonitate vertente, id hoc potius valuit ut nullum vestrum destruerent in peius,
sed nonnullos instruerent in melius. Non itaque opus est omnia identidem retractare
que sufficienter vobis pleno libro disputata transmisimus. Que quomodo suscepistis
scripta indicat vestra. Verumptamen semel lectum nullo modo arbitremini satis vobis innote-
scere potuisse. Si ergo eum fructuosissimum habere vultis, non vos pigeat relegendo
habere notissimum ut diligentissime sciatis quibus et qualibus questionibus solvendis atque
sanandis non ibi humana sed divina occurrerat auctoritas, a qua recedere non de-
bemus si volumus pervenire quo tendimus. Dominus autem ipse non solum ostendit nobis
a quo malo declinemus et quod bonum faciamus quod solum potest legis littera, verum etiam
adiuvat nos ut declinemus a malo ut faciamus bonum quod nullus potest sine spiritu
gratie. Que si desit, ad hoc lex adest ut reos faciat et occidat, propter quod dicit apostolus
Littera occidit, spiritus autem vivificat. Qui ergo legittime lege utitur, discit in ea bonum
et malum, et non confidens in virtute sua confugit ad gratiam, qua prestante declinet
a malo et faciat bonum. Quis autem confugit ad gratiam, nisi cum a domino gressus hominis
diriguntur et viam eius volet. Ac per hoc et desiderare auxilium gratie initium gratie est,
de quo ait ille, Et dixi nunc cepi, hec est mutatio dextere excelsi. Liberum itaque
arbitrium et ad malum et ad bonum faciendum confitendum est nos habere. Sed in malo
faciendo liber est quisque iusticie servusque peccati. In bono autem liber esse nullus potest
nisi fuerit liberatus ab eo qui dixit Si vos filius liberaverit tunc vere liberi
estis. Nec ita ut cum quisque fuit a peccati duratione (dominacione) liberatus iam non indigeat sui
liberatoris auxilio. Sed ita potius ut ab illo audiens Sine me nil potestis
facere dicat ei et ipse Adiutor meus esto ne derelinquas me. Hanc fidem que
sine dubio vera et prophetica et apostolica fides est, etiam in fratre nostro Floro invenisse me
gaudeo. Unde hii potius corrigendi sunt, quos quidem propicio deo correctos
esse iam existimo, qui eum non intelligebant. Intelligenda est enim gratia dei per Ihesum
Christum dominum nostrum qua sola homines liberantur a malo, et sine qua nullum prorsus
sive cogitando sive volendo et amando sive agendo faciunt bonum. Non solum
ut monstrante ipsa quod faciendum sit sciant, verum etiam ut prestante ipsa faciant cum
dilectione quod sciunt. Hanc quippe inspiracionem bone voluntatis atque operis posce-
bat apostolus eis quibus dicebat. Oramus autem ad deum ne quid faciatis mali,
non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis. Quis hoc audiat
et non evigilet atque fateatur a domino deo nobis esse ut declinemus a malo et
faciamus bonum. Cur ergo non ait apostolus monemus, docemus, hortamur, increpamus,
sed ait, Oramus ad deum ne quid faciatis mali, sed quod bonum est faciatis. Et tamen
etiam loquebatur eis et faciebat illa omnia que commemoravi, monebat
docebat hortabatur increpabat. Sed sciebat hec omnia non valere quod plantando

b . i .

Et rigando faciebat in apto nisi tu pro illis exaudiret orantem qui dat
incrementum in occulto / Quoniam sicut idem doctor dicit / neque qui plantat est
aliquid / neque qui rigat / sed qui incrementum dat deus / Nemo se itaque fallat
qui dicit / Ut quid nobis predicatur atque precipitur ut declinemus a malo et
faciamus bonum / si hoc nos non agimus sed id velle et operari deus operatur in nobis
/ Sed potius intelligant si filii dei sunt / spiritu dei agi / ut quod agendum est agant
/ Et cum egerint illi a quo aguntur gratias agant / aguntur enim ut agant non ut ipsi
nichil agant / Et ad hoc eis ostenditur quid agere debeant / ut cum id agunt
sicut agendum est / id est cum dilectione et delectatione iusticie suavitatem quam dedit
dominus ut terra eius daret fructum suum accepisse se gaudeant / Cum autem
non agunt / sive omnino non faciendo sive non ex caritate faciendo / orent ut quod nondum
habent accipiant / Quid enim habebunt quod non accepturi sunt / Aut quid habent
quod non acceperunt / Ergo inquiunt precipiant tantummodo nobis quid facere debeamus
qui nobis presunt / Et ut faciamus orent pro nobis / Non autem nos cor-
ripiant et arguant si non fecerimus / Immo omnia fiant / Quoniam doctores ecclesiarum
apostoli omnia faciebant et precipiebant que fierent / Et corripiebant si non fierent
et orabant ut fierent / Precipit apostolus dicens / Omnia vestra cum caritate fiant / Corripit
dicens / Iam quidem omnino delictum est quia iudicia habetis vobiscum / Quare non magis
iniquitatem patimini / quare non potius fraudamini / sed vos iniquitatem facitis et fraudatis
et hoc fratribus / An nescitis quia iniusti regnum dei non possidebunt / Audiamus et
orantem / Vos autem inquit dominus multiplicet et habundare faciat in caritate
invicem et in omnes / Precipit ut habeatur caritas / Corripit quia non habetur
caritas / Orat ut habundet caritas / O homo in preceptione cognosce quid de-
beas habere / In correptione cognosce tuo te vicio non habere / In oratione cognosce
unde accipias quod vis habere / Quomodo inquit meo vicio non habetur quod non accepi
ab illo a quo si non detur non est omnino aliud unde tale ac tantum munus habeatur / Patimini
me paululum fratres mei non adversum vos quorum rectum est cor cum deo / sed
adversus eos qui terrena sapiunt / vel adversus ipsas humanas cogitationes
pro celestibus et divinis gratie caritatisque certare / Hoc enim dicunt qui in suis malignis
operibus ab hiis quibus hec predicatoribus corripi nolunt / Precipe michi quid faciam / Et si fecero
age pro me gratias deo qui michi ut facerem dedit / Si autem non fecero / non ego
corripiendus sum / sed ille orandus est ut det quod non dedit / id est ipsam qua precepta
eius fiunt fidelem dei et proximi caritatem / Ora ergo pro me ut hanc accipiam / Et per
hanc ex animo cum bona voluntate que precipit faciam / Recte autem corriperer
si eam mea culpa non haberem / hoc est si eam possem michi dare vel
sumere ipse / nec facerem / vel si dante illo accipere noluissem / Cum vero et ipsa
voluntas a domino preparetur / Cur me corripis quia vides me precepta eius facere
nolle / Et non potius ipsum rogas ut in me operetur et velle / Quibus respondemus quicumque
dei precepta iam tibi nota non facis / Et corripi non vis / etiam propterea
corripiendus es quia corripi non vis / Non vis enim tibi tua vicia demon-
strari / Non vis ut feriantur fiatque tibi utilis dolor quo medicum queras / Non

ut tibi tu ipse ostendi, ut cum deformem te vides reformatorem desideres eiusque sup-
plices ne in illa remaneas feditate. Tuum quippe vitium est quod malus es. Et maius
vitium corripi nolle quia malus es, quasi laudanda vel indifferenter habenda sint vitia,
ut neque laudentur neque vituperentur. Aut nichil agat timor correpti hominis
vel pudor vel dolor. Aut aliud agat cum salubriter stimulat nisi ut rogetur
bonus. Et ex malis qui corripiuntur bonos faciat qui laudentur. Quod enim vult pro
se fieri qui corripi non vult et dicit ora potius pro me, ideo corripiendus est
ut faciat etiam ipse pro se. Dolor quippe ille quo sibi displicet quando sentit cor-
reptionis aculeum excitat eum in maioris orationis affectum, ut deo miserante
incremento caritatis adiutus desinat agere pudenda et dolenda, et agat
laudanda atque gratanda. Hec est correptionis utilitas que nunc maior nunc
minor pro peccatorum diversitate salubriter adhibetur. Et tunc est salubris quando
supernus medicus respicit. Non enim aliquid prodest nisi cum facit ut peccati sui
quemque peniteat. Et quis hoc dat nisi qui respexit apostolum petrum negantem
et fecit flentem. Unde et paulus apostolus postea quam dixit cum modestia cor-
ripiendos esse diversa sentientes protinus addidit. Nequando det eis deus penitentiam
ad cognoscendam veritatem et resipiscant de dyaboli laqueis. Cur autem isti qui
corripi nolunt dicunt tantummodo precipe michi et ora pro me ut quod precipis faciam.
Cur non potius secundum pravum sensum suum et ista duo respuunt et dicunt. Nec ut
ores pro me volo. Quis enim hominum ostenditur orasse pro petro ut daret ei penitentiam
deus qua se negasse dominum flevit. Quis hominum paulum divinis preceptis ad fidem
xpianam pertinentibus erudivit. Cum ergo audiretur predicans evangelium et
dicens. Notum enim vobis facio fratres evangelium quod evangelizatum est a me quia
non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud neque didici sed per re-
velationem ihesu xpi. Responderetur ei quid nobis molestus es ut abs te accipiamus
atque discamus quod tu non ab homine accepisti neque didicisti. Potens est enim ille
qui tibi dedit sic et nobis dare quomodo tibi. Porro si hoc non audent dicere sed patiuntur
sibi evangelium ab homine predicari quamvis possit sibi non per hominem homini. Concedant
etiam corripi se debere a prepositis suis a quibus xpiana gratia predicatur, quamvis non
negetur deus posse quem velit etiam nullo homine corripiente corrigere. Et ad
dolorem salubrem penitentie occultissima et potentissima medicine sue potestate perducere.
Et sicut non est ab oratione cessandum pro eis quos corrigi volumus etiam si nullo
hominum orante pro petro dominus respexit eum et fecit eum suum flere peccatum. Ita non est ne-
gligenda correptio quamvis deus nolentes etiam non correptos faciat esse correctos.
Cur autem correptione prosit homo cui miseretur atque adiuvat qui facit quos
voluerit sibi sine correptione proficere. Sed quare isti sic, illi aliter atque illi aliter diversis
et innumerabilibus modis vocentur ut reformentur, absit ut dicamus iudicium luti esse
debere sed figuli. Apostolus inquiunt ait. Quis enim te discernit. Quid autem habes quod
non accepisti. Si autem et accepisti quid gloriaris quasi non acceperis. Cur ergo corripimur
arguimur reprehendimur accusamur. Quid facimus qui non accepimus. Qui hec dicunt
contra culpam suam videri volunt in hoc quod non obediunt deo. Quia utique spa-

Obediencia nimirum est eius que nata est ut sit in eo cui caritas inest / que sine dubio
ex deo est / et dat eam pater filiis suis / Hanc inquit non accepimus / Quid itaque
corripimur quasi nos eam nobis dare possimus et nostro arbitrio dare nolimus
Nec attendunt si nondum regenerati sunt primam esse causam cur obiurgati quod sint inobe
dientes deo / sibi debeant displicere / Quia fecit deus hominem rectum ab initio humane cre
ature et non est iniquitas apud deum / ac per hoc prima pravitas qua deo non obe
ditur ab homine est / qui ex rectitudine in qua eum deus primitus fecit / sua mala
voluntate decidens pravus effectus est / an ideo vero pravitas ista corripienda non
est in homine quia non est eius propria qui corripitur sed communis omnibus / Immo vero corripiatur
et in singulis quod est omnium / Non enim propterea cuiusquam non est quia ab ea nullus immunis est
Peccata quidem ista originalia ideo dicuntur aliena quod ea singuli de parentibus trahunt
Sed non sine causa dicuntur et nostra quia in illo uno omnes sicut dicit apostolus pecca
verunt / Corripiatur ergo origo damnabilis ut ex dolore correptionis voluntas
regenerationis oriatur / si tamen qui corripitur filius est promissionis ut strepitu cor
reptionis forinsecus insonante ac flagellante / deus in illo intrinsecus occulta in
spiratione operetur et velle / Si autem iam regeneratus et iustificatus in malam vitam
sua voluntate relabitur / Certe iste non potest dicere non accepi quia acceptam
gratiam dei suo in malum libero amisit arbitrio / Qui si correptione compunctus salu
briter ingemuit et ad similia bona opera vel etiam meliora redierit / Nempe
hic apertissime utilitas correptionis apparet / Sed per hominem correptio sive ex caritate
sit sive non sit / tamen ut correptio prosit / non nisi per deum fit / In adhuc et iste nolens
corripi / potest dicere / Quid ego feci qui non accepi / Quem constat accepisse et sua culpa
quod acceperat amisisse / possum inquit possum omnino / quando me arguit quod ex bona vita
in malam mea voluntate relapsus sum / dicere ad hoc / Quid ego feci qui non
accepi / Accepi enim inquit fidem que per dilectionem operatur / sed in illa usque in finem
perseverantiam non accepi / An quisquam dicere audebit istam perseverantiam non esse et
donum dei / Et hoc tam magnum bonum ita esse nostrum ut quisquis id habuerit non ei
possit apostolus dicere / Quid enim habes quod non accepisti / quoniam hoc sic habet ut non acce
perit / Ad hoc nos negare quidem non possumus etiam perseverantiam in bono
proficientem usque in finem magnum esse dei munus / nec esse nisi ab illo de quo
scriptum est / Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre
luminum / Sed non ideo est eius qui perseveravit negligenda correptio / ne forte
det illis deus penitentiam et resipiscant de dyaboli laqueis / correptionis quippe
utilitati hanc sententiam subiunxit apostolus dicens sicut supra commemoravi cum
modestia corripiente diversa sentientes nequando det illis deus penitentiam
Nam si dixerimus istam perseverantiam tam laudabilem tamque felicem sic esse hominis
ut ei non sit ex deo / illud primitus evacuamus quod ait dominus petro / Rogavi pro
te ne deficiat fides tua / Quid enim ei rogavit nisi perseverantiam usque in fine
que profecto si ab homine homini esset / a deo poscenda non esset / Deinde cum dicat
Apostolus / Oramus autem ad deum ne quid faciatis mali / procul dubio perseverantiam

perseuerantia eius orat ad deum/ neque enim ille malum facit qui bonum deserit et a quo
declinare non debet/ inclinat in malum non perseuerans in bono Illo etiam loco
ubi dicit gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in omni oratione mea pro omnibus
vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in ewangelio a prima
die usque nunc confidens hoc ipsum quoniam qui cepit in vobis opus bonum perficiet
usque in diem ihesu christi/ Quid aliud eis quam perseuerantiam in bono usque in
finem de dei misericordia promittit Itemque ubi dicit Salutat vos Epafras.
qui ex vobis est seruus christi ihesu semper certans pro vobis in orationibus ut stetis
perfecti et pleni in omni voluntate dei. quid est ut stetis nisi ut perseueretis/
Unde dictum est de dyabolo in ueritate non stetit quia fuit ibi sed non permansit Nam
utique isti in fide iam stabant Nec aliud oramus cum oramus ut qui stat stet
nisi ut perseueret/ Item iudas apostolus cum dicit/ ei autem qui potens est conseruare
uos sine offensione et constituere ante conspectum glorie sue immaculatos in
leticia nisi perseuerantia bona/ Quid est sibi quod in apostolorum actibus legimus
Audientes gentes autem gauise sunt et exceperunt verbum domini et credide
runt quotquot erant ordinati in vitam eternam/ Quis in eterna vita po
tuit ordinari nisi perseuerantie dono/ Cum quidem qui perseuerauerit usque in fine
hic saluus erit/ qua salute nisi eterna/ Cum uero in oratione dominica deo patri
dicimus/ Sanctificetur nomen tuum. quid aliud dicimus quam ut nomen eius
sanctificetur in nobis/ Quod cum iam per lauacrum regenerationis effectum sit/ quare
cottidie fidelibus poscitur nisi in eo quod factum est in nobis perseueret a nobis/
Nam et beatus cyprianus hoc sic intelligit/ Exponens quippe eandem orationem
Dicimus inquit Sanctificetur nomen tuum Non quod optemus deo ut sanctificetur
orationibus nostris/ sed quod petamus a deo ut nomen eius sanctificetur in nobis/
Ceterum a quo deus sanctificatur qui ipse sanctificat/ sed quia ipse dixit sancti estote
quoniam ego sanctus sum/ id petimus et rogamus/ ut qui in baptismo sanctificati
sumus/ in eo quod esse cepimus perseueremus/ Ecce gloriosissimus martir hoc
sentit in uerbis his cottidie fideles christi petere ut perseuerent in eo quod esse
ceperunt/ nullo autem dubitante quisquis a domino ut in bono perseueret
precatur/ donum eius esse talem perseuerantiam confitetur/ Que cum ita sint corri
pimus tamen eos iuste quos corripimus/ Qui cum bene viuerent non in eo perseuera
uerunt etiam diuina in eternam dampnatione sunt digni/ Nec se excusabunt
qre dicentes sicut modo dicunt corripimur ita tunc quare dampnamur/ quandoquidem
ut ex bono reuertamur ad malum perseuerantiam non accepimus qua permaneremus
in bono/ Nullo modo hac excusatione a iusta dampnatione se liberabunt/
Si enim sicut ueritas loquitur nemo liberatur a dampnatione que facta est per adam
nisi per fidem ihesu christi/ Et tamen ab hac dampnatione non se qui poterunt dicere
Non se audisse ewangelium christi cum fides ex auditu sit/ quanto minus se libe
rabunt qui dicturi sunt perseuerantiam non accepimus/ Iustior enim videtur
excusatio dicentium non accepimus audientiam/ quam dicentium non accepimus
perseuerantiam/ quoniam potest dici homini In eo quod audieras et tenueras in eo
perseuerares si uelles/ Nullo autem modo dici potest id quod non audieras.

f. 1.

Crederes si velles / at per hoc et qui evangelium non audierunt / et qui eo audito
venire ad xpm. hoc est in eum credere noluerunt / quoniam ipse dixit Nemo venit
ad me nisi ei datum fuerit a patre meo / et qui pro etate parvulam nec credere
potuerunt / sed ab originali noxa a solo possent lavacro regnationis absolvi
/ quo tamen non accepto mortui perierunt / non sunt ab illa conspersione discreti
quam constat esse dampnatam euntibus omnibus ex uno in condempnationem
Discernuntur autem non meritis suis sed per graciam mediatoris / hoc est in sanguine
secundi adam iustificati gratis / Itaque tu audiens quis enim te discernit quid autem
habes quod non accepisti Si autem et accepisti quid gloriaris quasi non acceperis
/ ab illa perdicionis massa que facta est per primum adam debemus intelligere
neminem posse discerni / nisi qui hoc bonum habet quodque habet ex gracia sal
vatoris accepit / hoc apostolicum testimonium tam magnum est / ut beatus cyprianus
ad quirinum scribens illud subiecerit illi titulo in quo ait In nullo esse glo
riandum quando nostrum nichil sit / Quicumque ergo ab illa originali dampnatione
ista divine gracie largitate discreti sunt / Non est dubium quod et procuratur eis
audiendum evangelium / Et cum audiunt credunt / et in fide que per dilectionem
operatur usque in finem perseverant / Et si quando exorbitant / correpti emendantur
/ Et quidam eorum et si ab hominibus non corripiantur in viam quam reliquerant
redeunt / Et nonnulli accepta gratia in qualibet etate periculis huius vite mortis
celeritate subtrahuntur / hec enim omnia operatur in eis qui vasa misericordie operatus est
eos / qui et elegit illos in filio suo Ante constitucionem mundi per electionem gracie
Si autem gratia Iam non ex operibus / alioquin gratia Iam non est gratia / Non enim sic sunt
vocati ut non essent electi / propter quod dictum est / multi vocati pauci vero
electi / Sed quoniam secundum propositum vocati sunt profecto electi sunt per electionem ut dictum
est gracie non precedentium meritorum suorum quia gratia illis est omne meritum / De talibus
dicit apostolus Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum hiis qui
secundum propositum vocati sunt sancti / quoniam quos ante prescivit et predestinavit con
formes ymaginis filii sui / ut sit ipse primogenitus in multis fratribus / quos
autem predestinavit illos et vocavit / Quos autem vocavit illos et iustificavit
/ Quos autem iustificavit ipsos et glorificavit / ex istis nullus perit quia
omnes electi sunt / Electi autem sunt quia secundum propositum vocati sunt / propositum autem
non suum sed dei / De quo alibi dicit ut secundum electionem propositum dei maneret et
non ex operibus sed ex vocante dictum est ei quia maior serviet minori / Et alibi
Non secundum opera nostra inquit sed secundum propositum suum et graciam / Cum ergo audimus
Quos autem predestinavit illos et vocavit secundum propositum vocatos debemus
agnoscere / Quoniam inde cepit dicens omnia cooperantur in bonum hiis qui secundum
propositum vocati sunt / Ac deinde subiunxit Quoniam quos ante prescivit et pre
destinavit conformes ymaginis filii sui ut sit ipse primogenitus in multis
fratribus / atque hiis premissis subdidit / quos autem predestinavit illos et vocavit
/ Eos itaque vult intelligi quos secundum propositum vocavit ne putentur in eis

In eis esse aliqui vocati et nō electi ppt̄ illam dn̄icā s̄niam multi vocati pauci
electi / quicumq; em̄ electi sine dubio etiā vocati / Non em̄ quicumq; vocati qse-
quent electi / illi ergo electi ut sepe dictu ē qui s̄m ppositū vocati / qui etiā
pdestinati atq; psciti hor̄ si quisq̄m perit fallitur deus s; nemo eor̄ perit q̄
non fallitur deus / hor̄ si quisq̄m pit vicio humano vincitur deus / s; nemo
eor̄ pit q̄ nulla re vincitur deus / Electi aut̄ sunt ad regnandu cu xpo /
Non quo electus est iudas ad opus cui congruebat / ab illo quippe electus est
qui novit etiā bn̄ uti malis / ut et p eius opus dampnabile illud ppt qd
ipe venerat opus venerabile compleret / Cu itaq; audimus / Nonne ego vos
xij elegi et vnus ex vobis dyabolus est / illos debemus intelligere electos
p mīam / illu p iudiciu / Illos ergo elegit ad optinendu regnu suu / illu
ad effundendu sanguine suu / Merito sequitur vox ad regnu elector̄ si deus
pro nobis quis contra nos / Qui filio pprio non pepercit s; p omnib; nobis
tradidit eum / quo et nō cu illo omnia nobis donavit / Quis accusabit ad-
versus electos dei / deus qui iustificat / Quis condempnat / xpus ihesus
qui mortuus est / magis aute qui et resurrexit qui est in dextra dei q̄
et interpellat pro nobis / Qm̄ fortis aut̄ pseverantie usq; in finem mun9
acceperint sequitur et dicant / Quis nos separabit a caritate xpi / Tribulatio
an angustia an psecutio an fames an nuditas an periculu an gladius
sicut scriptu ē / Quia ppt te mortificamur tota die estimati sumus ut
oves occisionis s; in hijs omnibus supervincimus p eu qui dilexit nos / Certus
sum em̄ q̄ neq; mors neq; vita neq; angeli neq; principat9 neq; pn̄tia
neq; futura neq; virtus neq; altitudo neq; pfundu neq; creatura alia poterit
nos separare a caritate dei que est in xpo ihu dn̄o nr̄o / Ita significati sunt
ad thymotheu / ubi cu dictum fuisset ymeneu et filetu fidem quorundam sub-
vertere mox additu est / firmu autem fundamentu dei stat habens signaculu
hoc / Scivit dns qui sunt eius / hor̄ fides que p dilectiōm operatur / pfecto
aut oīo nō deficit / aut si qui sunt quor̄ deficit reparatur antequā vita ista finiatur
Et deleta que intercurrerat iniquitate / usq; in finē pseverantia deputatur / Qui
vero pseveraturi non sunt / ac sic a fide xpiana et conversatione lapsuri sunt
Ut tales eos vite huius finis inveniat / procul dubio nec illo tempore quo bn̄
pie q; vivunt / in istor̄ nūo computandi sunt / Non .n. sunt a massa
illa pditionis pscientia dei et pdestinatione discreti / et ideo nec s̄m ppositu vo-
cati / ac p hoc nec electi / sed in eis vocati de quibus dictum ē multi vocati /
Non in eis de quibus dcm̄ est pauci vero electi / Et tn̄ quis eos neget electos
cu credunt et baptisantur et s̄m deu vivunt / plane dicuntur electi a nescientib;
quid futuri sint / Non ab illo qui eos novit nō habere pseverantia que ad btā
vitam pducat electos / sitq; illos ita stare ut pscierit esse casuros / hic si a me nō
queratur cur eis deus pseverantia nō dedit / qui eam qua xpiane viverent
dilectiōm dedit / me ignorare respondeo / nō em̄ arrogant̃ s; agnoscens modulu
meu audio dicentem aplm̄ O homo tu quis es qui respondeas deo a-

h. i

Et o altitudo diuitiarum sapientie sciencie dei quam inscrutabilia sunt iudicia eius
et inuestigabiles uie eius. Quantum itaque nobis iudicia sua manifestare dignatur
gratias agamus, quantum vero abscondere non aduersus eius consilium murmuremus
Sed hoc quoque nobis saluberrimum esse credamus. Tu autem quisquis inimicus eius
gratie sic interrogas ipse quid dicis Bene quod te non negas esse christianum et katho
licum iactas Si ergo confiteris donum dei esse perseuerare in bono usque in finem Cur
hoc donum ille accipiat puto quod mecum pariter nescis. Et ambo hec inscrutabilia
iudicia dei penetrare non possumus. Aut si ad liberum arbitrium hominis quod non
secundum dei gratiam sed contra eam defendis pertinere dicis ut perseueret humana vo
luntate faciente, quid moliturus es contra uerba dicentis Rogaui pro te petre
ne deficiat fides tua. An audebis dicere etiam rogante christo ne deficeret fides
petri defecturam fuisse si petrus eam deficere voluisset, hoc est si eam usque in fine
perseuerare noluisset. Quasi aliud petrus ullo modo vellet quam pro illo petiuit christus
rogasset ut uellet. Nam quis ignorat tunc fuisse perituram fidem petri si ea que
fidelis erat uoluntas ipsa deficeret, et permansuram si eadem uoluntas maneret
Sed quia preparatur uoluntas a domino, ideo pro illo christi non posset esse inanis oracio
quando rogauit ergo ne fides eius deficeret quid aliud rogauit nisi ut haberet in
fide liberrimam fortissimam inuictissimam perseuerantissimam uoluntatem. Ecce que
admodum secundum gratiam dei non contra eam libertas defenditur uoluntatis. Voluntas
quippe humana non libertate consequitur gratiam sed gratia potius libertatem. Et ut
perseueret delectabilem perpetuitatem et insuperabilem fortitudinem. Mirandum quidem
est multumque mirandum quod filiis suis quibusdam deus quos regenerauit in christo, quibus
fidem spem caritatem dedit, non dat perseuerantiam, cum filiis alienis scelera tanta
dimittat, atque impertita gratia faciat filios suos quis hoc non miretur. Quis hoc non
vehementissime stupeat. Sed etiam illud non minus mirum est et tamen verum
atque ita manifestum ut nec ipsi inimici gratie dei quo id negent valeant
inuenire, quod filios quosdam amicorum suorum, hoc est regeneratorum bonorumque
fidelium sine baptismo hinc paruulos exeuntes, quibus utique si uellet huius
lauacri gratiam procuraret in cuius potestate sunt omnia, alienat a regno suo quo pa
rentes mittit illorum, et quosdam filios inimicorum suorum facit in manus christianorum
venire, et per hoc lauacrum introducit in regnum a quo eorum parentes alieni sunt
Cum et illis malum et istis bonum meritum nullum sit paruulis ex eorum propria volunte.
Certe hic iudicia dei quoniam iusta et alta sunt nec uituperari possunt nec penetrari
In hiis est et illud de perseuerancia de qua nunc disputamus. De utroque quippe
exclamemus. O altitudo diuitiarum sapientie et sciencie dei quam inscrutabilia sunt
iudicia. Nec miremur nos uestigare non posse inuestigabiles uias eius. Ut enim
alia innumerabilia taceam que aliis non dantur hominibus a deo apud quem non est
accepcio personarum, nec tribuuntur ista meritis uoluntatum, sicut sunt celeritates
vires bone valitudines et pulchritudines corporum, ingenia mirabilia multarum
artium capaces nature mentium, vel que accidunt extrinsecus ut est opulencia
nobilitas honores et cetera huiusmodi que quisque ut habeat non nisi in dei est potestate
ut non immorer etiam in baptismate paruulorum quod nullus potest dicere sicut ad regnum

Non pertinere. Cur illi parvulo detur, illi non detur, cum sit utrumque in potestate dei et sine
illo sacramento nemo intret in regnum dei, ut hoc ergo fateantur vel relinquant
illos ipsos intueri de quibus agitur. De his enim disserimus qui perseverantiam
bonitatis non habent, sed ex bono in malum deficiente bona voluntate moriuntur.
Respondeant si possunt, cur illos deus cum fideliter et pie viverent non tunc de vite huius
periculis rapuit ne malicia mutaret intellectum eorum et ne fictio deciperet animas
eorum. Utrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nescivit. Nempe nihil
horum nisi perversissime atque insanissime dicitur. Cur ergo non fecit? Respondeant
qui nos irrident quando in rebus talibus exclamamus: Quam inscrutabilia sunt iudicia eius
et investigabiles vie eius. Neque enim hoc non donat deus quibus voluerit,
aut vero scriptura illa mentitur que de morte velud inmatura hominis iusti
ait: Raptus est ne malicia mutaret intellectum eius aut ne fictio deciperet
animam eius. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat deus,
apud quem non est iniquitas nec acceptio personarum, et in cuius potestate est quamdiu
quisque in hac vita maneat, que temptatio dicta est super terram? Sicut ergo
coguntur fateri donum dei esse ut finiat homo istam vitam antequam ex bono
mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur ignorant, ita
donum dei esse in bono perseverantiam secundum scripturas de quibus testimonia multa
iam posui fateantur nobiscum. Et cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure
adversus deum dignentur ignorare nobiscum. Nec nos moveat quod filiis suis
quibusdam deus non det istam perseverantiam secundum scripturas de quibus testi-
monia multa iam posui fateantur nobiscum. Absit enim ut ita esset, si de illis
predestinatis essent et secundum propositum vocatis qui vere sunt filii promissionis.
Nam isti cum pie vivunt dicuntur filii dei, sed quoniam victuri sunt impie et in eadem
impietate morituri, non eos dicit filios dei prescientia dei. Sunt enim filii dei
qui non sunt nobis et sunt iam deo, de quibus ait evangelista Iohannes quod Ihesus
moriturus erat pro gente, nec tantum pro gente, sed ut et filios dei dispersos congregaret
in unum, quod utique credendo futuri erant per evangelii predicacionem, et tamen
antequam factum esset iam filii dei erant in memoriali patris sui inconcussa stabi-
litate conscripti. Et sunt rursus quidam qui filii dei propter susceptam vel temporaliter
gratiam dicuntur a nobis, nec sunt tamen deo, de quibus ait idem Iohannes: Ex nobis
exierunt, sed non erant ex nobis, quod si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.
Non ait: Ex nobis exierunt, sed quia non manserunt nobiscum iam non sunt ex nobis,
verum ait: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Et tamquam ei diceretur: Unde id
ostendis? Quod si fuissent inquit ex nobis, permansissent utique nobiscum. Filiorum dei
vox est. Iohannes loquitur in filiis dei loco precipuo constitutus. Cum ergo filii dei
dicant de his qui perseverantiam non habuerunt: Ex nobis exierunt, sed non erant ex
nobis, et addunt: quod si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum, quid
aliud dicunt nisi non erant filii, etiam quando erant in professione et nomine filiorum, non
quia in ea non permanserunt. Neque enim ait: Nam si fuissent ex nobis veram non
fictam iusticiam tenuissent utique nobiscum. In bono illos volebat procul dubio

k.1

pmanere/ Erant itaqz in bono sed quia in eo non pmanserut .i. no usqz in fine
pseuerauerut Non erant inquit ex nobis et quando erant nobiscu hoc est
non erant ex nuo filio℞ Et quando erant in fide filio℞/ Qm qui vere filij
sunt psciti et pdestinati sunt conformes ymaginis filij eius Et sedm ppositu
vocati sunt ut electi eent Non em perit filius promissionis sed filius pdicois
Fuerut ergo isti ex multitudine vocato℞ Ex electo℞ autem paucitate non
fuerut Non igitur filijs suis pdestinatis pdestinatis deus pseuerantia no
dedit/ hrent .n. eam si in eo filio℞ nuo eent et qd hrent quod no accepisset
sm apliam vamqz sniam Ac p hoc tales filij filio xpo dati eent queadmod
ipe dicit ad prem vt ome quod dedisti michi no pereat sed hcat vita etna
Hij ergo christo intelliguntur dati qui ordinati sunt in vita eterna/ hij ergo
xpo intelliguntur dati qui ordinati sunt in vitam etnam/ ipi sunt illi
pdestinati et sedm ppositu vocati quo℞ nullus perit/ Ac p hoc nullus eo℞
ex bono in malu mutatus finit hanc vitam Qm sic est ordinatus et ideo xpo
datus vt non peat sed hcat vitam etnam/ Et rursus quos dicimus inimicos
eius vel pvulos filios inimico℞ eius quoscuqz eo℞ sic regnaturus e ut in ea
fide que p dilcom opatur hanc vitam finiant iam et antequa hoc fiat in illa
pdestinatone filij sunt eius et dati sut xpo filio eius ut no peant s3 hcant
vitam etnam/ Nam deniqz ipe saluator si manseritis inquit in vbo meo
discipuli mei estis/ Numquid in hijs computandi sut illi de quibus ewan lux
sic loquitur/ vbi dns cu qmendasset comedendam carnem sua Et bibendu
sagwine suu ait ewangelista hec dixit in synagoga docens in capharnau
Multi ergo audientes ex discipulis suis dixerut Durus est hic sermo quis
pt eu audire Sciens autem ihus apud semetipm q murmurat de hoc
discipuli eius/ dixit eis/ hoc vos scandalizat/ si ergo videritis filiu hominis
ascendentem ubi erat prius Spus est qui viuificat Caro aut no pdest quicqua
Verba que ego locutus sum vobis/ spus et vita sunt/ sed sunt quidam ex vob
qui non credunt/ Sciebat em ab inicio ihus qui eet credentes/ Et quis tra
diturus esset eum/ Et dicebat ppea dixi vobis quia nemo venit ad me nisi
fuit ei datu a pre meo Ex hoc multi discipulo℞ eius abierut retro
Nam non cu illo ambulabant/ Numquid no et isti discipuli appellati sunt
loquente ewangelio/ et tamen non erant vere discipuli/ q no manserunt
in verbo eius sedm id quod ait/ Si manseritis in verbo meo ve discipuli
mei estis/ Quia g° no hueriut pseuerancia sicut ve discipuli christi
ita nec filij dei ve fuerut etiam qn esse videbantur Et ita vocabantur/ Appellam
ergo nos et electos xpi discipulos et dei filios quia sic appelladi sut quos
regnatos pie viue cernimus/ Sz tuc vere sunt quod appellantur si manserit
in eo ppt quod sic appellantur/ Si aut pseuerancia no hut .i. in eo quod ce
perut ee no manet non vere appellantur qd appellantur et non sunt/ Apud
eu em hi no sunt cui notu e qd futuri sunt .i. ex bonis mali ppt hoc aplus
cu dixisset Scimus qm diligentibus deu omnia coopantur in bonum sciens no

Nonnullos diligere deum et in illo bono usque in finem non permanere, mox addidit hiis
qui secundum propositum vocati sunt. Hii enim in eo quod diligunt deum permanent usque in finem.
Et qui ad tempus inde deviant revertuntur ut usque in finem perducant quod in bono
esse ceperunt. Ostendens autem quid sit secundum propositum vocari mox addidit ea que iam
supposui: Quoniam quos ante prescivit et predestinavit conformes ymaginis filii eius
ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinavit illos et vo-
cavit scilicet secundum propositum. Quos autem vocavit ipsos et iustificavit. Quos autem
iustificavit ipsos et glorificavit. Illa omnia iam facta sunt: prescivit predestinavit
vocavit iustificavit. Quoniam et omnes iam presciti ac predestinati sunt. Et multi iam
vocati atque iustificati. Quod autem posuit in fine illos et glorificavit, siquidem
illa gloria est hic intelligenda de qua idem dicit: cum christus apparuerit vita
vestra tunc et vos apparebitis cum illo in gloria, nondum factum est. Quamvis et illa duo
i. vocavit et iustificavit non in omnibus facta sint de quibus dicta sunt.
Adhuc enim usque in finem seculi multi vocandi et iustificandi sunt, et tamen preteriti
temporis posuit de rebus etiam futuris tamquam iam fecit deus que iam ut fierent
ex eternitate disposuit. Ideo de illo dicit et propheta ysaias: Qui fecit que futura
sunt. Quicumque ergo in dei providentissima dispositione presciti predestinati vocati
iustificati glorificati sunt, non dico etiam nondum renati sed etiam nondum nati
iam filii dei sunt. Hii vere venerunt ad christum quia ita venerunt quo ipse dicit
Omne quod dat michi pater ad me veniet. Et eum qui venit ad me non eiciam foras.
Et paulo post: hec est inquit voluntas eius qui misit me patris ut omne
quod dedit michi non perdam ex eo. Ab illo ergo datur etiam perseverancia
in bono usque in finem. Neque datur nisi eis qui non peribunt, quoniam qui non perse-
verant peribunt. Talibus deum diligentibus eum omnia cooperatur in bonum.
usque adeo prorsus omnia ut et si qui eorum deviant et exorbitant etiam hoc
ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt atque doctiores. Discunt
enim in ipsa via iusta cum tremore se exultare debere, non sibi arrogando
tamquam de sua virtute fiduciam permanendi, nec dicendo in habundancia sua
non movebor in eternum. Propter quod eis dicitur: Servite domino in timore et exultate
ei cum tremore, nequando irascatur dominus et pereatis de via iusta. Neque enim ait
et non veniatis ad viam iustam, sed ne pereatis inquit de via iusta. Quid
ostendens nisi eos esse commonitos qui iam ambulant in via iusta ut in timore
deo serviant, i. non altum sapiant sed timeant, quod significat non superbiant sed humiles
sint. Unde alibi dicit: Non alta sapientes sed humilibus consencientes. Exultent
deo sed cum tremore, ut in nullo glorientes quando nostrum nichil sit, ut qui gloriatur
in domino glorietur, ne pereant de via iusta in qua iam ambulare ceperunt, dum
sibi hoc ipsum assignant quod in ea sunt. Hiis verbis usus est et apostolus ubi
ait: Cum timore et tremore vestram ipsorum salutem operamini. Et ostendens quare
quia cum timore et tremore: deus est enim inquit qui operatur in nobis et velle
et operari pro bona voluntate. Non enim habebat hunc timorem et tremorem
qui dicebat in habundancia sua non movebor in eternum, sed quia filius erat
promissionis non perdicionis, expertus deo paululum deserente quid esset ipse

Domine inquit in voluntate tua prestitisti decori meo virtutem / avertisti faciem
tuam et factus sum conturbatus / Ecce doctior et ob hoc etiam humilior tenuit
fidem iam videns et confitens in voluntate sua deum decori eius prestitisse
virtutem / quam sibi ipsi tribuens et de se presumens in tali habundancia quam prestitit
deus non de illo qui eam prestiterat / dicebat Non movebor in eternum / factus est ergo
conturbatus ut se inveniret / Et humiliter sapiens non solum eterne vite verum etiam
in hac vita pie conversacionis et perseverancie in quo spes habenda esset ad
disceret / hec vox et apostoli petri esse potuit / dixerat quippe et ipse in habun
dancia sua / animam meam pro te ponam / sibi festinando tribuens quod ei erat a domino
postea largiendum / Avertit autem ab illo faciem dominus Et factus est conturbatus
ita ut eum mori pro illo metuens ter negaret / Sed rursus convertit ad eum faciem
suam dominus et culpam lacrimis diluit / Quid est enim aliud respexit eum nisi faciem quam
paululum ab illo averterat revocavit ad eum / factus ergo fuerat conturbatus / Sed
quia didicit non de se ipso fidere / etiam hoc ei profuit in bonum faciente illo
qui diligentibus eum omnia cooperatur in bonum / Quia secundum propositum vocatus erat
Ut nemo eum posset eripere de manu christi cui datus erat / Nemo ergo dicat
eum non esse corripiendum qui exorbitat de via iusta / sed ei reditum et perseve
ranciam a domino tantum esse poscendam / Nemo prudens et fidelis hoc dicat / Si
enim secundum propositum vocatus est iste procul dubio etiam illi quod corripitur deus coo
peratur in bonum / Verum autem ita sit vocatus quoniam qui corripit nescit faciat ipse cum
caritate quod scit faciendum / sciet enim talem corripiendum facturo deo aut ad
misericordiam aut ad iudicium / Misericordiam quidem si a massa perdicionis ille qui corripitur
gracie largitate discretus est / et non est inter vasa ire que perfecta sunt in perdicionem
Sed inter vasa misericordie que preparavit in gloriam / Iudicium vero si in illis est dampnatus
in istis non est predestinatus / Hinc exoritur alia questio non sane contempnenda sed in adiu
torio domini in cuius manu sunt et nos et sermones nostri aggredienda atque solvenda
Queritur enim a nobis quantum attinet ad hoc donum dei quod est in bono perseverare usque
in finem / Quid de ipso primo homine senciamus qui certe sine vicio ullo factus est
rectus / Nec dico si perseveranciam non habuit quomodo sine vicio fuit cui tam necessarium dei munus
defuit / Huic namque interrogacioni facile respondetur / Eum perseveranciam non habuisse
quia in eo bono quo sine vicio fuit non perseveravit / Cepit enim habere vicium ex quo
peccatum cecidit / Et si cepit antequam cepisset utique sine vicio fuit / Aliud est enim non habere vicium
Et aliud est in ea bonitate in qua nullum vicium non manere / eo quippe ipso quod
non dicitur numquam sine vicio fuisse sed dicitur sine vicio non permansisse procul dubio
demonstratur sine vicio fuisse in quo bono non permansisse culpatur / Sed illud magis
querendum est operosiusque tractandum quomodo respondeamus eis qui dicunt si in illa
rectitudine in qua sine vicio factus est habuit perseveranciam procul dubio perseveravit
in ea / Et si perseveravit utique non peccavit nec illam suam rectitudinem deumque
deseruit / Eum autem peccasse et desertorem boni fuisse veritas clamat / Non ergo
habuit in illo bono perseveranciam / Et si non habuit non utique accepit / Quomodo enim et

Et accepisset perseverantiam et non perseverasset? Porro si ipse non habuit quia non
accepit quid ipse non perseverando peccavit qui perseverantiam non accepit? Neque
enim dici potest ideo non accepisse quia non est discretus a massa perditionis gratie
largitate. Nondum quippe erat illa in genere humano perditionis massa antequam pec-
casset ex quo tracta est origo viciata. Quapropter saluberrime confitemur quod
rectissime credimus deum dominumque rerum omnium qui creavit omnia bona valde et
mala ex bonis exoritura esse prescivit. Et scivit magis ad suam omnipotentissimam
bonitatem pertinere etiam de malis benefacere quam mala esse non sinere sic ordinasse
angelorum et hominum vitam ut in ea prius ostenderet quid posset eorum liberum ar-
bitrium, deinde quid posset sue gratie beneficium iusticieque iudicium. Denique angeli quidam
quorum est princeps qui dicitur dyabolus per liberum arbitrium a domino deo refuge
facti sunt. Refugientes tamen eius bonitatem qua beati fuerunt non potuerunt
eius effugere iudicium per quod miserrimi effecti sunt. Ceteri autem per ipsum liberum ar-
bitrium in veritate steterunt eamque de suo casu numquam futuro certissimam scire meruerunt. Si
enim nos de scripturis sanctis nosse potuimus sanctos angelos iam nullos esse casuros,
quanto magis hoc ipsi revelata sibi sublimius veritate noverunt. Nobis quippe
beata sine fine vita promissa est et equalitas angelorum. Ex qua promissione certi
sumus cum ad illam vitam post iudicium venerimus non inde nos esse lapsuros. Quod
si de seipsis angeli nesciunt non equales sed beatiores erimus. Veritas autem nobis eorum
promisit equalitatem. Certum est igitur hoc eos nosse per speciem quod nos per fidem, nullam
scilicet ruinam cuiusquam sancti angeli iam futuram. Dyabolus autem et angeli eius
etsi beati erant antequam caderent et se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen
adhuc quod eorum adderetur beatitudini si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec
istam summe beatitudinis plenitudinem tamquam premium ipsius permansionis acciperent
id est ut magna per spiritum sanctum data habundantia caritatis dei cadere ulterius omnino non
possent et hoc de se certissime nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant
sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem sed tamen beatitudine sine ullo
vicio fruebantur. Nam si suum casum futurum nossent et eternum supplicium beati utique
esse non possent quos huius tanti mali metus iam tunc miseros esse compelleret.
Sic et hominem fecit cum libero arbitrio. Et quamvis sui futuri casus ignarum, tamen ideo
beatum quia et non mori et miserum non fieri in sua potestate esse sentiebat. In quo statu
recto ac sine vicio si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset profecto sine ullo mortis et infe-
licitatis experimento acciperet illam merito huius permansionis beatitudinis plenitudinem
qua et sancti angeli sunt beati, id est ut cadere non posset ulterius et hoc certissime
sciret. Nam nec ipse posset etiam in paradiso beatus esse, immo ibi non esset ubi esse
miserum non deceret si eum sui casus prescientia timore tanti mali miserum faceret. Quia
vero per liberum arbitrium deum deseruit iustum iudicium dei expertus est ut cum tota
sua stirpe que in illo adhuc posita tota cum illo peccaverat dampnaretur. Quotquot
enim ex hac stirpe gratia dei liberantur a dampnatione utique liberantur qua iam tenentur
obstricti. Unde si nullus etiam liberaretur iustum dei iudicium nemo iuste reprehen-
deret. Quod ergo pauci in comparatione pereuntium, in suo vero numero multi liberantur, gratia

o ·1·

sit gratis sit gratie sunt agende, ut sit nequis velud de suis meritis extollatur
sed omne os obstruatur et qui gloriatur in domino glorietur. Quid ergo adam non habuit
dei gratiam? ymmo vero habuit magnam, sed disparem. Ille in bonis erat que de bo
nitate sui conditoris acceperat. Neque enim ea bona et ille suis meritis comparaverat
In quibus prorsus nullum patiebatur malum. Sancti vero in hac vita ad quos
pertinet liberationis hec gratia in malis sunt ex quibus clamant ad deum. libera
nos a malo. Ille in illis bonis christi morte non eguit. istos a reatu et hereditario
et proprio illius agni sanguis absolvit. Ille non opus habebat eo adiutorio quod
implorant isti cum dicunt. video aliam legem in membris meis repugnantem
legi mentis mee. Et captivantem me in lege peccati que est in membris meis
Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. gratia dei per ihesum
christum dominum nostrum. Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus
carnem. atque in tali certamine laborantes ac periclitantes. dari sibi pugnandi
vincendique virtutem per christi gratiam poscunt. Ille vero nulla tali rixa
a seipso adversus seipsum temptatus atque turbatus in illo beatitudinis loco sua secum
pace fruebatur. Proinde et si non nunc letiore verumtamen potentiore gratia
indigent isti. et que potentior quam dei unigenitus filius equalis patri
et coeternus pro eis homo factus. et sine suo ullo vel originali vel proprio peccato
ab hominibus peccatoribus crucifixus. Qui quamvis die tertio resurrexit numquam
moriturus ulterius pertulit tamen pro mortalibus mortem qui mortuis pre
stitit vitam. ut redempti eius sanguine tanto ac tali pignore accepto.
dicerent si deus pro nobis quis contra nos. qui proprio filio suo non pepercit sed
pro nobis omnibus tradidit eum. Quomodo non et cum illo nobis omnia donavit. Deus
ergo naturam nostram id est animam rationalem carnemque hominis christi accepit
susceptione singulariter mirabili vel mirabiliter singulari ut nullis iusticie sue precedentibus
meritis filius dei sic esset ab initio quo esse homo cepisset. ut ipse et verbum quod
sine initio est una persona esset. Neque enim quisquam tanta rei huius et fidei
cecus est ignorantia ut audeat dicere. Quamvis de spiritu sancto et maria virgine
filium hominis natum per liberum tamen arbitrium bene vivendo et sine peccato bona opera
faciendo meruisse ut esset dei filius. resistente ewangelio atque dicente. Verbum
caro factum est. Nam ubi hoc factum est nisi in utero virginali unde fuit initium hominis
christi. Item virgine requirente quomodo fieret quod ei per angelum nunciabatur
Angelus respondit. Spiritus sanctus veniet super te et virtus altissimi obumbrabit
tibi. propterea quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. propterea inquit non propter
opera que nondum nati utique nulla sunt. sed propterea quia spiritus sanctus superveniet in te
et virtus altissimi obumbrabit tibi. Quod nascetur ex te sanctum vocabitur
filius dei. Ista nativitas profecto gratuita coniunxit in unitate persone hominem deo
carnem verbo. Istam nativitatem bona opera secuta sunt. non bona opera
meruerunt. Neque enim metuendum erat ne isto ineffabili modo in unitate persone

Verbo do natura huana suscepta p libm volutatis ar · peccaret / cu ipa suscepto
talis esset ut natura homis a deo ita suscepta nullu in se motu male uo
luntatis admitteret / p hunc mediatorez deus ostendit eos quos eius sag re
redemit facere se ex malis deinceps in etnu bonos / que sic suscepit ut nuq
eet malus nec ex malo factus bonus semp eet bonus / Istam graz no hunt
ho · pmg / qua nuqua vellet esse malus / sed sane hunt in qua si pmanere
vellet nuqua malus eet / et sine qua ecia cu libo arbito bonus ee no poss
s eam tn p libm ar · desere posset / Nec ipm ergo deus ee voluit sn sua
gra / quem reliquit in eius libo arbito / Qm libm ar · ad malu sufficit / ad
bonu aute parz e nisi adiuuet ab omnipoti bono / Qd adiutoriu si ho ille
p liberu non deseruisset arbitriu / semp eet bong / s deseruit et desertg e /
Tale quippe erat adiutoriu quod desereret cu vellet / et in quo pmaneret si
vellet / non quo fieret ut vellet / hec est pma gra que data est pmo adam
s hac potencior e in 2o adam / pma enim e qua fit ut heat homo iusticia si
velit / 2a go plus pt qua ecia fit ut velit et tm velit tantoqz ardore diligat
vt carnis voluntate contraria ccupiscente / voluntate spus vincat / Nec ila
quidem parua erat qua demostrata etiam e potencia libi arbitii / Qm sic
adiuuabat ut sine hoc adiutorio in bono no maneret / s hoc adiutoriu si vellz
desereret / hec aut tanto maior e ut paru sit homi p illam repare pditam
libertate / paru sit deniqz no posse sine ipa vel apphende bonu vl pmane
in bono si velit / nisi etiam efficiatur ut velit / Tunc go dederat hoi deus
bona voluntate / In illa quippe eu fecerat qui fecerat rcm tn dederat adiu
toriu sine quo in ea non posset pmane si vellet / Vt aut vellet in eius
in eius reliquit arbitrio / posset ergo pmane si vellet qr no deerat adiuto
riu p quod posset et sine quo non posset pseueranter bonu tene quod vellet /
s quia noluit pmane / pfecto eius est culpa / cuig meritu fuisset si pmanere
voluisset / sicut fecerunt angeli sancti qui cadentibus alijs p libm arbitriu
p idem libm arbitriu steterut ipi / et huig mansionis debita mercede recipe
meruerut / tanta sz btitudinis plenitudine qua eis ctissimu sit semp se
in illa esse mansuros / Si aut hoc adiutoriu vel angelo vel hoi cu pmu
facti sunt defuisset / qm non talis natura facta erat ut sine diuino adiutorio
posset in bono mane si vellet / no utiqz sua culpa cecidissent / adiutoriu qppe
defuisset sine quo manere no possent / Nuc autem quibus deest tale adiu
toriu iam pena pcti est / Quibus aut datur / scdm gram datur no scdm
debitu / et tanto amplius datur p ihm xpm dnm nrm / quibg id dare deo
placuit vt non solu assit sine quo pmane no possumg etiam si velimg / vm
etiam tm ac tale sit ut velimg / Fit quippe in nobis p hanc dei gram in bo
no recipiendo et pseueranter tenendo no solu posse qd volumg / vm etia
velle quod possumg / Quod no fuit in homine pmo / vnu n · horz in illo
fuit / alteru no fuit / Naqz vt reciperet bonu / gra no egebat qr nndu pdiderat

Ut autem in eo permaneret egebat adiutorio gratie, sine quo omnino non posset.
et acceperat posse si vellet, sed non habuit velle quod posset. Nam si habuisset perseve
rasset, posset enim etiam perseverare si vellet. Quod ut nollet, de libero descendit
arbitrio. Quod tunc ita liberum erat ut bene velle posset et male. Quid
autem erit liberius libero arbitrio quando non poterit servire peccato que futura erat
et homini sicut facta erat angelis sanctis merces meriti. Nunc autem per peccatum perdito
bono merito in hiis qui liberantur factum est donum gratie que merces meriti futura
erat. quapropter bona ista quid inter se differant diligenter et vigilanter intuendum
est. posse non peccare. posse non mori. et non posse mori. bonum posse non deserere.
potuit enim non peccare primus homo. potuit non mori. potuit bonum non deserere.
Numquid dicturi sumus non potuit peccare, qui tale habebat liberum arbitrium. Aut
non potuit mori, cui dictum est Si peccaveris morte morieris. Aut non potuit
bonum deserere cum hoc peccando deseruerat et ideo mortuus sit. prima ergo libertas
voluntatis erat posse non peccare. novissima erit multo maior non posse
peccare. prima immortalitas erat posse non mori. Novissima erit multo maior
non posse peccare prima immortalitas erat posse non mori Novissima erit multo
maior non posse mori. prima erat perseverantie potestas bonum posse non deserere
Novissima erit perseverantie felicitas non posse bonum deserere. Numquid quia
erunt bona novissima potiora atque meliora, ideo fuerunt illa prima vel nulla
vel parva. Item ipsa adiutoria distinguenda sunt. Aliud est adiutorium sine quo aliquid
non fit. Et aliud est adiutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus
vivere, nec tamen cum adfuerint alimenta eis fit ut vivat qui mori voluerit. ergo adiutorium
alimentorum est sine quo non fit, non quo fit ut vivamus. At vero beatitudo quam non
habet homo cum data fuerit continuo fit beatus. Adiutorium est enim non solum sine quo
non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adiutorium et quo fit est.
Et sine quo fit est. et sine quo non fit. quia si data fuerit homini beatitudo continuo fit
beatus. Et si data numquam fuerit numquam erit. Alimenta vero non consequenter faciunt ut homo
vivat. sed tamen sine illis non potest vivere. primo itaque homini qui in eo bono
quo factus fuerat rectus acceperat posse non peccare. posse non mori. posse
ipsum bonum non deserere. datum est adiutorium perseverantie, non quo fieret
ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero sanctis
in regnum dei per gratiam dei predestinatis non tale adiutorium perseverantie datur
Sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur. non solum ut sine isto dono perseverantes
esse non possint. verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Non solum enim
dixit ~~dixit~~ Sine me nichil potestis facere. verum etiam dixit non vos me
elegistis sed ego elegi vos et posui vos ut eatis et fructum afferatis et fructus
vester maneat. quibus hec dicebat eis non solum iustitiam verum etiam in illa perseverantiam
se dedisse monstravit. Christo enim sic eos ponente ut eant et fructum afferant et
fructus eorum maneat Quis audeat dicere non manebit. quis audeat dicere

forsitan non manebit sine pnia n. fuit dona et vocatio dei sed vocatio eoru
qui sedm ppositu vocati sunt p hys igitur interpellante xpo ne deficiat fides
eoru sine dubio no deficiet usqz in finem at p hoc pseuerabit usqz in finem
nec eam nisi manente vite huius inveniet finis. Maior quippe libertas
est necia. adversus tot et tantas temptatões que in padyso no fuerunt
dono pseuerantie terroribus erroribus suis vincat hic mudq hoc scto
marturia docuerunt. Deniqz ille et terrente nullo et insup q dei terrentis
impiu libero usus arbitrio no stetit in tanta felicitate in tanta n pec
candi facilitate. Isti aute no dico terrente mudo sed seviente ne starent stete
runt in fide, tu videt ille bona pnia que fuerat relicturq. Isti futura
que acceptiu fuerat no videbant. Unde hoc n donante illo a quo miam qsecuti
sunt ut fideles eent. A quo acceperunt spm no timoris quo psequtibq
cederent. s virtutis et caritatis et gtinentie que cuncta minatia cuncta inui
tamenta cuncta cruciamenta superarent. Illi ergo sine pcto nullo data e cu qua
conditus e voluntas libera et eam fecit servire pcto. Hoz vero cu fuisset
voluntas serva pcti liberata e p illu qui dixit si vos filius libauit. tunc
vere liberi eritis. Et acceperunt tanta p istam gram libtate ut quavis qdiu
hic vivunt pugnent contra gcupiscentias pctoz. Et ipsqz nonnulla sbrepant
p que dicant cottidie Dimitte nobis debita nra no tame vltra serviant
pcto quod e ad mortem De quo dicit Johes aplus. Est pctm ad morte.
Non p illo dico ut quis roget De quo pcto qm no expssu e possunt multa
et diversa sentiri. Ego aute dico id ee pctm. fide q p dilcom opatur de
serere usqz ad mortem Huic pcto ultra no serviunt no pma qditoe sicut ille
liberi sed p 2m adam dei gra liberati et ista libacone hntes libm ar-
bitrium quo serviat deo no quo captivet a dyalo. liberati aut a pcto servi facti sunt
iusticie in qua stabunt usqz in fine donante sibi pseverantia illo qui
eos psciuit et pdestinauit et sedm ppositu vocauit et iustifficauit et
glorifficauit. qm illa que de hys pmisit etia futura iam fecit cui pro
mittenti credidit abraham et deputatu est illi ad iusticiam. Dedit enim
glam deo plenissime credens sicut scptu est. q que promisit potens e
et facere. Ipe ergo illos bonos facit ut bonos faciant. Neqz enim eos ppter
promisit abrahe q psciuit a seipsis bonos futuros. Nam si ita e no suu
sed eoz e quod pmisit. Nam autem sic credidit abraham s no est
infirmatq in fide dans glam deo et plenissime credens quia q pmi
sit potens est et facere. Non ait que psciuit potens e pmittere. aut que
pdixit potens est ostendere. aut que pmisit potens e pscire. s que pmisit
potens est et facere. Ipe igitur eos facit pseuerare in bono qui facit bo
nos. Qui aut cadunt et pereunt in pdestinatoz nuo no fuerunt. Quavis
ergo de omnibus regnatis et pie viventibq loquetur aplus dicens

.6. 1

Tu quis es qui iudices alienu suu/ suo dno stat aut cadit/ gtinuo tame
respexit ad pdestinatos et ait/ Stabit aut et ne hoc sibi arrogarent
Pot .n. deus inquit statue eu/ ipe itaq dat pseuerancia qui statue potes
est eos qui stant ut pseuerantissime stent/ vel restitue qui ceciderunt
/ Dns em erigit elisos/ ut ergo non accipet hoc donu dei .i. in bono pseue
rancia pmus homo/ sed pseuerare uel non pseuare in eius relinqretur
arbitrio. tales uires hebat eius uoluntas que sine ullo fuerat instituta
pcto/ et nichil illi ex seipso gcupiscencialr resistebat ut digne tante boni
et bene viuendi facilitati pseuerandi committer arbitriu/ Deo quidem
psciente quid eet facturus iuste/ psciente tame non ad hoc cogente sed
simul sciente quid ipe de illo faceret iuste/ Nunc ergo postea quam e illa
magna pcti merito amissa libertas/ etiam maioribus donis adiuuanda re//
mansit infirmitas/ placuit enim deo quo maxime huane supbia psumpcio
extingueret ut no glietur omis caro coram ipso de meritis suis/ Que gde
potuit hre sed pdidit/ Et p quod hre potuit p hoc pdidit/ hoc e per
liberu arbitriu/ ppt quod no restat liberandis nisi gra liberatis/ Ita ergo no
gloriat omis caro coram ipso/ Non em gliant iniusti qui no hnt unde
/ Nec gliantur iusti quia ex ipo hnt unde/ Nec hnt gliam suam n ipm qui dicit
Gla mea et exaltas caput meu/ at p hoc ad omnes homines ptinet qd scptu
e ut non glietur omis caro coram ipso/ Ad iustos autem illud Qui gloriatur
in dno glietur/ Hoc em aplus ostendit qui cu dixisset vt no glietur caro ois
coram ipso/ ne putarent sancti sine gloria se remansisse/ mox addidit Ex ipo
autem uos estis in xpo ihu qui factus est nobis sapiencia a deo et iusticia
et sctificacio et redempcio vt quemadmodu scptu est Qui gliatur in dno
glietur/ hinc est qz in hoc loco miseriarum ubi temptacio est uita huana sup
terram virtus in infirmitate pficit/ Que uirtus n ut gliatur in dno glietur
/ Ac p hoc nec de ipa pseuerancia boni voluit deus sanctos suos in viribus
suis sed in ipo gliari/ qui eis no solu dat adiutoriu quale pmo homi dedit
sine quo no possint pseuerare si uelint sed in eis etiam opatur et uelle vt
qm no pseuerabunt nisi et possint et uelint pseuerandi eius et possibilitas
et uoluntas diuine gre largitate donetur tm quippe spu sancto accenditur
uoluntas eorz ut ideo possint qz sic volunt/ ideo sic velint qz deus opatur
ut velint/ Nam si in tanta infirmitate uite huius in qua tn infirmitate
ppter elacionem reprimendam pficit uirtute oportebat. ipis relinqueret volu//
tas sua ut in adiutorio dei sine quo pseuerare no possent manerent si uel//
lent/ Nec deus in eis opareret ut vellent inter tot et tantas temptaciones
infirmitate sua uoluntas ipa succumberet et ideo pseuerare no possent qz
deficientes infirmitate/ Nec uellent aut no ita uellent infirmitate
uoluntatis vt possent/ subuentu est igitur infirmitati volutatis huane

Ut diuina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur et ideo quamuis in
firma non tamen deficeret neque aduersitate aliqua uinceretur. Ita factum est ut
uoluntas hominis inualida et imbecilla in bono adhuc paruo perseueraret per uirtutem
dei cum uoluntas primi hominis fortis et sana in bono ampliore non perseuerauit
habens uirtutem liberi arbitrij quamuis non defuturo adiutorio dei sine quo non
posset perseuerare si uellet. Non tamen tali quo in illo deus operaretur ut uel
let. Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod uellet. Infirmis seruauit
ut ipso donante inuictissime quod bonum est uellent et hoc deserere inuictis
sime nollent. Dicente ergo christo Rogaui pro te ne deficiat fides tua.
Intelligamus ei dictum qui edifficatur super petram. Atque ita homo dei non solum
quia misericordiam consecutus est ut fidelis esset, uerum etiam quia fides ipsa non deficit qui gloriatur
in domino glorietur. Hec de hijs loquor qui predestinati sunt in regnum dei quorum
ita certus est numerus ut nec addatur eis quisquam nec minuatur ex eis. Non de hijs
qui cum annunciasset et locutus esset multiplicati sunt super numerum. Ipsi autem uocati
dici possunt non autem electi quia non secundum propositum uocati. Certum uero esse numerum
electorum neque augendum neque minuendum quamuis et iohannes baptista significet
ubi dicit facite ergo fructum dignum penitentie et nolite dicere apud uosmetipsos.
Patrem habemus abraham. Potens est enim deus de lapidibus istis suscitare filios
abrahe ut ostendat sic esse istos amputandos si non fecerint fructum ut non desit
numerus qui promissus est abrahe. Tamen apertius in apocalipsi dicitur Tene quod habes
ne alius accipiat coronam tuam. Si enim alius non est accepturus nisi iste perdiderit
numerus est certus. Quod autem etiam perseueraturis sanctis sic ista dicuntur quasi eos
perseueraturos habeatur incertum. Non aliter hoc audire debent quibus expedit
non altum sapere sed timere. Quis enim ex multitudine fidelium quamdiu in hac mor
talitate uiuitur in numero predestinatorum se esse presumat. Quia id occultari opus est
in hoc loco ubi sic cauenda est elacio ut etiam per sathane angelum ne extol
leretur tantus colaphizaretur apostolus. Hinc apostolis dicebatur Si manseritis
in me dicente illo qui eos utique sciebat esse mansuros et per prophetam Si uolueritis
et obaudieritis me quasi nesciret ipse in quibus operaretur et uelle et similia multa
dicuntur. Nam propter huius utilitatem secreti ne forte quis extollatur. Sed omnes etiam qui
bene currunt timeant dum occultum est qui perueniant. Propter huius ergo utilitatem
secreti credendum est quosdam de filijs perdicionis non accepto dono perseuerandi
usque in finem in fide que per dilectionem operatur incipere uiuere et aliquamdiu fideliter
ac iuste uiuere et postea cadere neque de hac uita prius quam hoc eis contingat
auferri. Quorum si nemini contigisset tamdiu haberent homines istum saluberrimum
timorem quo uicium elacionis opprimitur donec ad christi gratiam qua pie uiuitur
peruenirent. Deinceps iam securi numquam se ab illo esse casuros. Que presumptio
in isto temptacionum loco non expedit ubi tanta est infirmitas ut superbiam pos
sit generare securitas. Denique etiam hoc erit sed tunc quod iam est in angelis etiam
in hominibus erit quando ulla superbia esse non poterit. Numerus ergo sanctorum per dei gratiam

[illegible]

v. 1

Dei regno predestinatis donata sibi sunt usque in finem perseverantia illuc integer
perducetur et illic integerrimus iam beatissimusque sine fine servabitur adherente sibi
misericordia salvatoris sui, sive cum convertuntur, sive cum preliantur, sive cum coronantur.
Nam et tunc esse illius dei misericordiam necessariam sancta scriptura testatur, ubi sanctus de domino
deo dicit anime sue Coronat te in miseratione et misericordia. Dicit etiam Jacobus apostolus
Judicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam, ubi ostendit etiam in illo iudicio in
quo iusti coronantur iniustique dampnantur, alios cum misericordia, alios sine misericordia iu-
dicandos. Propter quod etiam mater machabeorum filio suo dicit ut in illa miseratione
cum fratribus te recipiam. Cum enim rex iustus sicut scriptum est sederit in throno
non adversabitur ante eum omne malum. Quis gloriabitur castum se habere cor.
Aut quis gloriabitur mundum se esse a peccato. Ac per hoc etiam ibi dei misericordia necessaria est
qua fiet beatus cui non imputavit dominus peccatum. Sed tunc pro bonorum operum meritis
iusto iudicio etiam ipsa misericordia tribuetur. Cum enim dicitur iudicium sine misericordia illi qui
non fecit misericordiam, manifestatur in his in quibus inveniuntur bona opera misericordie iudicium
cum misericordia fieri, ac per hoc etiam ipsam misericordiam meritis bonorum operum reddi. Non sic est
i. nunc nunc quando non solum nullis bonis, sed etiam multis malis operibus precedentibus misericordia
eius prevenit hominem ut liberetur a malis et que facit, et que facturus fuerat
nisi dei gratia regeretur, et que passurus fuerat in eternum nisi erueretur a potestate
tenebrarum et transferretur in regnum filii caritatis dei. Verumtamen quoniam et ipsa
vita eterna quam certum est bonis operibus debitam reddi, a tanto apostolo gratia dei
dicitur, cum gratia non operibus reddatur sed gratis detur, sine ulla dubitatione confi-
tendum est ideo gratiam vitam eternam vocari quia his meritis redditur que gratia
contulit homini. Recte quippe ipsa intelligitur gratia que in evangelio legitur
gratia pro gratia, id est pro his meritis que contulit gratia. Hii vero qui non pertinent ad hunc
predestinatorum numerum, quos dei gratia sive nondum habentes ullum liberum sive voluntatis
arbitrium, sive cum arbitrio voluntatis, ideo vero libero quia per ipsam gratiam liberato
perducit ad regnum. Hii ergo qui non pertinent ad istum certissimum et felicissimum numerum
pro meritis iustissime iudicantur. Aut enim iacent sub peccato quod originaliter
generatione traxerunt, et cum illo hereditario debito hinc exeunt, quod non est re-
generatione dimissum, aut per liberum arbitrium addiderunt et alia, liberum inquam sed non liberatum, liberum iusticie,
peccati autem servum, quo volvuntur per diversas noxias cupiditates, alii magis, alii
minus, sed omnes mali, et pro ipsa diversitate diversis iudiciis iudicandi.
Aut gratiam dei suscipiunt sed temporales sunt nec perseverant, deserunt et deseruntur.
Dimissi enim sunt libero arbitrio non accepto perseverantie dono iudicio dei iusto
et occulto. Patiantur ergo se homines corripi quando peccant, nec de ipsa correptione
argumentetur contra gratiam, nec de gratia contra correptionem, quia et peccatis iusta pena
debetur, et ad ipsam pertinet iusta correptio que medicinaliter adhibetur etiam si
salus egrotantis incerta est, ut si hic qui corripitur ad predestinatorum numerum pertinet
sit ei correptio salubre medicamentum. Si autem non pertinet, sit ei correptio
penale tormentum. Sub isto ergo incerto ex caritate adhibenda est, cuius exitus

ignorat. Et pro illo cui adhibetur orandũ est ut sanetur. Cũ autem homines
p correptionẽ in viam iusticie seu veniunt seu revertunt, quis opat in cordibus
eorum salutem nisi ille qui quolibet plantante et rigante et quolibet in agris
vel arbustulis opante dat incrementũ deus. Cui volenti salvũ facere nullũ hõ-
minum resistit arbitriũ. Sic eñ velle seu nolle in volentis aut nolentis est ptate,
ut divinã voluntatẽ nõ impediat nec supet ptatem. Etiã n. de hijs qui faciunt
que nõ vult, facit ipse que vult. Et qd scriptũ est, qd omnes homines vult salvos fieri
nec tamen omnes salvi fiunt, multis quidem modis intelligi pt. Ex quibus in alijs
opusculis nris aliquos commemoravimus, sed hic unũ dicam. Ita dictũ est
Omnes homines vult salvos fieri, ut intelligantur omnes pdestinati quia omne genus
hominum in eis est. Sicut dictũ est phariseis decimatis omne olus, ubi nõ est intelligendum
nisi omne qd habebant. Neque enĩ omne olus quod erat in toto terrarum orbe deci-
mabant. Scdm istum locutionis modum dictũ est, sicut et ego omnibus per omnia
placeo. Numquid enim qui hoc dixit placebat etiam tam multis psecutoribus
suis, sed placebat omni generi hominum qd xpi congregabat ecclie, sive iam intus positis
Sive introducendis in eam. Non est itaque dubitandum voluntati dei qui in celo
et in terra quecumque voluit fecit, et qui etiam que futura sunt fecit, humanas
voluntates nõ posse resistere quominus faciat ipse quod vult. Cum quid etiam
de ipsis hominum voluntatibus qd vult cũ vult facit. Nisi forte ut ex multis aliqua
commemorem. Cum deus voluit Sauli regnũ dare, sic erat in ptate israelitarum
subdere se memorato viro sive nõ subdere, quod utique in eorum erat positum vo-
luntate, ut etiam deo valerent resistere. Qui tamen hoc nõ fecit nisi per ipsorum
hominum voluntates, sine dubio habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum
omnipotentissimam ptatem. Sic eñ scriptum est. Et dimisit Samuel pplm et abijt
unusquisque in locum suum. Et Saul abijt in domum suam in Gabaa, et abierunt
potentes quorum tetigit deus corda cum Saule. Et filij pestilentes dixerunt, quis
salvabit nos hic. Et inhonoraverunt eum et nõ obtulerunt ei munera. Numquid
aliquis dicturus est nõ iturum fuisse cum Saule quemquam eorum quorum tetigit corda
dns ut irent cum illo, aut isse aliquem pestilentium quorum ut hoc facerent corda
nõ tetigit. Item de David quem dns in regnum successu pspiore constituit ita
legitur. Et ambulabat David pficiens et magnificabatur et dns erat cum illo.
Hoc cum pmissum fuisset, paulo post dictum est. Et spus induit Amasai principem
xxx et dixit Tui sumus David et tecum futuri fili Jesse. Pax pax tibi et pax
adiutoribus tuis quia auxiliatus est tibi deus. Numquid iste posset adversari
voluntati dei et nõ potius eius facere voluntatem qui in eius corde operatus
est per spm suum quo indutus est ut hoc vellet diceret et faceret. Item paulo post
ait scriptura Omnes hij viri bellatores dirigentes aciem corde pacifico
venerunt in Hebron ut constituerent David super omnem israel. Sua voluntate
utique isti constituerunt regem David. Quis nõ videat quis hoc neget. Is

Non enim hoc non ex animo aut non ex bona voluntate fecerunt corde pacifico
Et tamen hoc in eis egit qui in cordibus hominum quod voluerit operatur, propter quod
premisit scriptura, Et ambulabat dauid proficiens et magnificabatur et
dominus omnipotens erat cum illo, Ac per hoc dominus omnipotens qui erat cum illo adduxit
istos ut eum regem constitueret, Et quo adduxit, Nunquid corporalibus ullis
vinculis alligauit, intus egit, corda tenuit, corda mouit, eosque voluntatibus
eorum quas ipse in illis operatus est traxit, Si ergo cum voluerit reges in terra
deus constituere, magis habet in potestate voluntates hominum quam ipsi suas. quis
alius facit ut salubris sit correptio et fiat in correpti corde correctio, ut
celesti constituatur in regno, Corripiantur itaque a prepositis suis subditi
fratres, correptionibus de caritate venientibus, pro culparum diuersitate diuersis
vel minoribus vel amplioribus, quia et ipsa que dampnatio nominatur quam
facit episcopale iudicium qua pena in ecclesia nulla maior est, potest si deus voluerit
in correctionem saluberrimam cedere atque proficere, Neque enim scimus quid contingat sequenti
die, aut ante finem vite huius de aliquo desperandum est, aut contradici
deo potest Ne respiciat et det penitentiam, et accepto sacrificio spiritus contribulati cor
dis que contriti a reatu quamuis iuste dampnationis absoluat, dampnaturum ipse
non dampnet, pastoralis tamen necessitas habet ne per plures serpant dira
contagia, separare ab ouibus sanis morbidam, ab illo cui nichil est impossibile
ipsa forsitan separatione sanandam, Nescientes enim qui pertineat ad predestinatorum
totum numerum, qui non pertineat ad predestinatorum numerum, qui non pertineat, sic affici
debemus caritatis affectu ut omnes velimus saluos fieri, hoc quippe fit cum sin
gulos quosque ut occurrerint, cum quibus id agere valemus ad hoc conamur
adducere, ut iustificati ex fide pacem habeant ad deum, Quam predicabat apostolus
etiam cum dicebat, pro christo ergo legatione fungimur tamquam deo exhortante
per nos obsecramus pro christo reconciliari deo, Quid est enim reconciliari nisi
ad pacem illum habere, propter quam pacem Et ipse dominus ihesus christus dixit discipulis In
quamcumque domum intraueritis primum dicite pax huic domui, et si ibi fuerit filius
pacis requiescet super eum pax vestra, Quem autem ad nos reuertetur, Cum hanc euan
gelizant pacem de quibus predictum est Quam speciosi pedes eorum qui annunciant
pacem. qui annunciant bona, nobis quidem tunc incipit esse quisque filius pacis
Cum obedierit et crediderit huic euangelio, Et ex fide iustificatus pacem ad
deum habere ceperit, secundum predestinationem autem dei iam filius pacis erat, Neque enim
dictum est super quem requieuerit pax vestra fiet filius pacis, sed requiescet super illam
domum pax vestra, Iam ergo et antequam illi annunciaret hec pax filius pacis
ibi erat, sicut eum nouerat atque presciebat non euangelista sed deus, Ad nos
ergo qui nescimus, quis nam sit filius pacis aut non sit, pertinet, nullum exceptum
facere, nullumque discernere, sed velle omnes saluos fieri quibus predicamus hanc pacem
Neque enim metuendum est ne perdamus eam si ille cui predicamus non est filius pacis

Nobis ignorantibus ad nos enim reuertetur id est nobis proderit ista predicatio non et illi. Si autem super eum pax predicta requieuit et nobis et illis. quia ergo nos qui salui futuri sint nescientes omnes quibus predicamus hanc pacem saluos fieri velle deus iubet et ipse hoc in nobis operatur diffundendo istam caritatem in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. potest etiam sic intelligi quod omnes homines vult saluos fieri quoniam nos facit velle sicut misit spiritum filii sui clamantem Abba pater. Nos autem clamamus sed ille clamare dictus est qui efficit ut clamemus. Si ergo clamantem spiritum recte dixit scriptura a quo efficitur ut clamemus recte etiam et volentem deum a quo efficitur ut velimus. Ac per hoc quod et corripiendo nichil aliud debemus agere nisi ut ab ista pace que est ad deum non recedatur aut ad eam qui recesserat reuertatur. Nos agamus sine desperatione quod agimus si filius pacis est quem corripimus requiescet super eum pax vestra. Sin autem ad nos reuertetur quamuis et itaque etiam dum quorundam fides subuertitur firmum fundamentum dei stet quoniam sciuit dominus qui sunt eius. Non tamen ideo nos pigri et negligentes esse debemus in corripiendis qui corripiendi sunt. Neque enim frustra dictum est. Corrumpunt mores bonos colloquia mala et perit infirmus in tua scientia frater propter quem christus mortuus est. Non argumentemur et contra ista precepta salubremque terrorem dicentes et corrumpant mores bonos colloquia mala et pereat infirmus quid ad nos pertinet firmum fundamentum dei stat Et nemo perit nisi filius perditionis. Absit ut ista garrientes securos nos in hac negligentia esse debere credamus. Verum est enim quod nemo perit nisi filius perditionis. Sed ait deus per ezechielem prophetam. Ille quidem in suo peccato morietur sanguinem vero eius de manu speculatoris inquiram. Propter quod quantum ad nos pertinet qui predestinatos a non predestinatis discernere non valemus et ob hoc omnes saluos fieri velle debemus omnibus ne pereant vel ne alios perdant adhibenda est a nobis medicinaliter seuera correctio. Dei est autem illis eam facere utilem quos ipse presciuit et predestinauit conformes ymaginis filii sui. Si enim aliquando timore non corripimus ne aliquis inde pereat cur non etiam timore corripimus ne aliquis inde plus pereat. Neque enim dilectionis visceribus maiora gestamus quam beatus apostolus qui dicit. Corripite inquietos. Consolamini pusillanimes. Suscipite infirmos. pacientes estote ad omnes Videte ne quis malum pro malo alicui reddat. Ubi intelligendum est tunc potius malum pro malo reddi si corripiendus non corripiatur sed praua dissimulatione negligitur. Dicit enim peccantes coram omnibus corripe ut ceteri timorem habeant. Quod de his peccatis accipiendum est que non latent ne contra domini sententiam putetur locutus. Ille enim dicit Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te et ipsum. Verumptamen seueritate correptionis eo usque producit ut dicat Si nec ecclesiam audierit sit tibi tamquam ethnicus et publicanus. Et quis magis dilexit infirmos quam ille qui propter omnes factus est infirmus et pro omnibus ex ipsa infirmitate est crucifixus. Que cum ita sit nec gratia prohibet correptionem nec correptio negat gratiam. Et ideo sic est precipienda iusticia ut a deo gratia qua id quod precipitur fiat fideli oratione poscatur. Et hoc utrumque ita faciendum ut neque iusta correptio negligatur. Omnia vero hec cum caritate fiant. quoniam caritas nec facit peccatum et cooperit multitudinem peccatorum

Gratia dei facit nos declinare a malo et facere bonum. a. i.
Gratia dei quibus deest homini adest tamen lex que dampnet. a. i.
Gratia quando cur celanda est homini in hac vita. c. i.
liberum arbitrium hominis ad bonum et malum. a. i.
liberum arbitrium ad malum sufficit ad bonum autem parum nisi adiuuetur a deo. p. i.
lex ostendit solum quid fugiendum et quid faciendum. a. i.
Misericordia eius sicut scis nature est et qui coronatur a deo. v. i.

peccatum originale cur dicatur alienum d. i.
perseuerantia donum dei est d. i.
perseuerantia in bono cur habentibus non datur m. i.
predestinatorum numerus certus est t. i.
predestinatio electorum cur hic celanda est t. i.
perseuerantiam cur deus non omnibus dederit f. i.

c. ij

Liber beati Augustini de gratia et libero arbitrio

Propter eos qui hominis liberum arbitrium sic predicant et defendunt ut dei
gratiam qua vocamur ad eum et a meis malis meritis liberamur et per
quam bona merita comparamus quibus ad vitam perveniamus eternam
negare audeat auferre, multa iam disseruimus litterisque mandavimus quantum nobis
dominus donare dignatus est. Sed quoniam sunt quidam qui sic gratiam dei defendunt
ut negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur negari existiment liberum arbitrium,
hinc aliquid scribere ad vestram caritatem Valentine frater et ceteri qui simul deo
servitis compellente mutua caritate curavi. Nuntiatum est enim mihi de vobis
fratres ab aliquibus qui in vestra congregatione sunt et ad nos inde venerunt
per quos et ista direximus, quod de hac re dissensiones in vobis sint. Itaque dilectis-
simi ne vos perturbet huius questionis obscuritas, moneo vos primum ut de his
que intelligitis agatis deo gratias. Quidquid est autem ad quod pervenire nondum potest
vestre mentis intentio, pacem inter vos et caritatem servantes a domino ut intelligatis
orate. Et donec vos ipse perducat ad ea que nondum intelligitis ibi ambulate
quo pervenire potuistis. Hoc admonet apostolus paulus qui cum dixisset nondum
se esse perfectum paulo post ait: Quotquot ergo perfecti hoc sapiamus, id est ita nos
esse perfectos ut nondum ad perfectionem que nobis sufficiat venerimus. Continuoque sub-
iecit: Et si quid aliter sapitis hoc quoque deus vobis revelabit; verumtamen in quod
pervenimus in eo ambulemus. Ambulando quippe in quod pervenimus et quo nondum
pervenimus pervenire poterimus deo nobis revelante si quid aliter sapimus si ea que
revelavit non relinquamus. Revelavit autem nobis per scripturas sanctas suas
esse in homine liberum voluntatis arbitrium. Quo autem revelavit commemoro
vos non humano eloquio sed divino. Primum quia ipsa divina precepta homini non prodessent
nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa premia perveniret.
Ideo enim data sunt ut homo excusationem de ignorantia non habeat. Sicut dominus
dicit in evangelio de iudeis: Si non venissem et locutus eis non fuissem
peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. De quo peccato dicit
nisi de illo magno quod presciebat eorum futurum quando ista dicebat, id est quo eum
fuerant occisuri. Neque enim nullum habebant peccatum antequam Christus ad eos venisset
in carne. Item dicit apostolus: Revelatur ira dei de celo super omnem impietatem
et iniustitiam hominum eorum qui veritatem in iniquitate detinent, quia quod notum est
dei manifestum est in illis; deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim eius
a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque virtus
eius ac divinitas ut sint inexcusabiles. Quos dicit inexcusabiles nisi de illa
excusatione qua solet dicere humana superbia: Si scissem fecissem; ideo non feci
quia nescivi, aut si scirem facerem, ideo non facio quia nescio. Hec eis excusatio tol-
litur quando preceptum datur vel scientia non peccandi manifestatur. Sed sunt homines
qui etiam de ipso deo se excusare conantur, quibus dicit apostolus Iacobus.

Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptor Deus enim intemptator
malorum est Ipse autem neminem temptat Unusquisque temptatur a concupiscentia
sua abstractus et illectus Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum · peccatum
vero cum consummatum fuerit generat mortem / Item de ipso deo se excusare vo
lentibus Audet liber proverbiorum salomonis Insipiencia viri violat vias
eius dominum autem causatur in corde suo / et liber ecclesiastici dicit Ne dixeris quod
propter deum recessit Que enim odit ne feceris ne dixeris quod ipse me induxit /
Non opus habet viro peccatore Omne execramentum odit dominus et non erit amabile
timentibus eum / Ipse ab inicio fecit illum Et reliquit illum in manu consilii sui
Si volueris conservabis mandata et fidem bonam placiti / Apposuit tibi ignem
et aquam ad quodcumque volueris extende manum tuam / In conspectu hominis
vita et mors / Ad quodcumque pecierit dabitur ei / Ecce apertissime videmus
expressum liberum humane voluntatis arbitrium / Quid illud quod tam multis
locis omnia mandata sua custodiri et fieri iubet deus / Quo iubet si non
est liberum arbitrium / Quid beatus ille de quo psalmus dicit / quod in lege domini fuit
voluntas eius / Nonne satis indicat voluntate sua hominem in dei lege con
sistere / Deinde tam multa mandata que ipsam quodammodo nominatim conveniunt
voluntatem · sicut est noli vinci a malo et alia similia / sicut sunt Nolite fieri
sicut equus et mulus · quibus non est intellectus / Et noli repellere consilia matris tue /
Et noli esse sapiens apud teipsum / Et noli deficere a disciplina domini / Et noli negli
gere legem / Et noli abstinere bene facere egenti / Et noli fabricare in amicum tuum
mala Et noli intendere fallacie mulieris / Et noluit intelligere ut bene ageret / Et no
luerunt accipere disciplinam / Et innumerabilia talia in veteribus libris divinorum elo
quiorum quid ostendunt nisi liberum arbitrium voluntatis humane / In libris etiam
novis evangelicis et apostolicis quid aliud ostenditur / ubi dicitur / Nolite vobis
condere thesauros in terra / Et nolite timere eos qui corpus occidunt / Et qui vult
post me venire abneget semetipsum / Et pax in terra hominibus bone voluntatis
Et quod dicit apostolus paulus / quod vult faciat non peccat si nubat / Qui autem statuit
in corde suo non habens necessitatem potestatem autem habens sue voluntatis / et hoc statuit
in corde suo servare virginitatem suam bene facit / Item dicit / Si autem volens
hoc facio mercedem habeo / Et alio loco Sobrii estote iusti et nolite peccare
Et iterum / Ut quemadmodum promptus est animus voluntatis ita sit et perficiendi
Et ad Thymotheum · dicit / Cum enim in deliciis egerint in christo nubere volunt / Et alibi
Sed et omnes qui pie volunt vivere in christo ihesu persecucionem pacientur / Et ipsi
Thymotheo Noli negligere graciam que in te est / Et ad philemonem Ne bonum
tuum velud ex necessitate esset sed ex voluntate / Servos etiam ipsos monet ut dominis
suis ex animo serviant cum bona voluntate / Item Jacobus Nolite itaque errare
fratres mei et nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri Jhesu christi Et nolite

c ij

Detrahere de alterutro / Item Johannes in epistola sua Nolite diligere mundum et huius
Nempe igitur ubi dicitur / Noli hoc et noli illud / et ubi aliquid faciendum ut
non faciendum in divinis monitis / opus voluntatis exigitur / Satis liberum
demonstratur arbitrium / Nemo ergo deum causetur in corde suo / sed sibi imputet
quisque cum peccat / Neque cum aliquid secundum deum operatur / alienet hoc a propria
voluntate / Quando enim volens facit / tunc dicendum opus bonum / tunc speranda est
boni operis merces ab eo de quo dictum est Qui reddet unicuique secundum opera sua
/ Qui ergo noverunt divina mandata / auffert eis excusationem qua solet hic
homines de ignorantia / sed nec ipsi sine pena erunt qui legem dei nesciunt
/ Qui enim sine lege peccaverunt / sine lege peribunt / Qui autem in lege peccaverint
per legem iudicabuntur / Quod mihi non videtur apostolus ita dixisse tamquam peius
aliquid significaverit esse passuros Qui legem nesciunt in peccatis suis / quam
illos qui sciunt / peius enim videtur esse perire quam iudicari / sed cum hoc de gentibus
et de iudeis loqueretur quia illi sine lege sunt / isti autem legem acceperunt
/ quis audeat dicere / iudeos qui in lege peccant non perituros esse / cum in christo
non crediderunt / cum de illis dictum est per legem iudicabuntur / sine fide enim
christi nemo liberari potest / ac per hoc ita iudicabuntur ut pereant / Nam si peior est
condicio nescientium quam scientium legem dei / Quomodo verum erit quod in evangelio
dominus ait / Servus qui nescit voluntatem domini sui et facit digna plagis va-
pulabit pauca / Servus autem qui scit voluntatem domini sui et facit digna
plagis vapulabit multa / Ecce ubi ostendit gravius peccare hominem scientem
quam nescientem / Nec tamen ideo confugiendum est ad ignorantie tenebras
/ ut in eis quisque requirat excusationem / Aliud est enim nescisse Aliud scire no-
luisse / Voluntas quippe arguitur in eo de quo dicitur Noluit intelligere ut
bene ageret / sed et illa ignorantia que non est eorum qui scire nolunt sed eorum
qui tamquam simpliciter nesciunt / neminem sic excusat ut sempiterno igne non ar-
deat / Si propterea non credidit quia non audivit omnino quid crederet / sed fortasse
ut mitius ardeat / non enim sine causa dictum est / Effunde iram tuam in gentes
que te non noverunt / Et illud quod ait apostolus / Cum venerit in flamma ignis dare
vindictam in eos qui ignorant deum / Verumtamen ut habeamus et ipsam scientiam ne
dicat unusquisque / nescivi / non audivi / non intellexi / Voluntas convenitur humana
ubi dicitur / Nolite esse sicut equus et mulus quibus non est intellectus
/ Quamvis peior appareat de quo dictum est verbis non emendabitur servus durus
Si enim et intellexerit non obaudiet / Cum autem dicat homo / non possum facere
quod precipitur quoniam concupiscentia mea vincor / Iam quidem de ignorantia non
habet excusationem / Nec deum causatur in corde suo / sed malum suum in se cog-
noscit et dolet / Cui tamen dicit apostolus noli vinci a malo / sed vince in bono
malum / Et utique cui dicitur noli vinci / arbitrium sine dubio voluntatis eius convenitur

Velle enim et nolle, proprie voluntatis est. Sed metuendum est, ne ista omnia divina testimonia et quecumque alia sunt, que sine dubitatione sunt plurima, in defensione liberi arbitrii sic intelligant, ut ad vitam piam et bonam cui eterna merces debetur, adiutorio et gratie dei locum non relinquat, et audeat miser homo quando bene vivit et bene operatur, vel potius bene vivere et bene operari sibi videtur, in seipso non in domino gloriari, et spem recte vivendi in seipso ponere, ut sequatur eum maledictum Jeremie prophete dicentis, Maledictus homo qui spem ponit in homine et firmat carnem brachii sui, et a domino discedit cor eius. Intelligite fratres hoc propheticum testimonium. Quia enim non dixit propheta, maledictus homo qui spem habet in seipso, posset alicui videri ideo dictum esse, Maledictus homo qui spem habet in homine, ut nemo habeat spem in altero homine, sed in se. Ut ergo ostenderet sic se admonuisse hominem, ut nec in seipso habeat spem, propterea cum dixisset maledictus homo qui spem habet in homine, mox addidit et firmat carnem brachii sui.

Brachium pro potentia posuit operandi. In hoc nomine autem carnis intelligenda est humana fragilitas. Ac per hoc firmat carnem brachii sui, qui potentiam fragilem atque invalidam, id est humanam, sufficere sibi ad bene operandum putat, nec adiutorium sperat in domino, propter hoc enim subiecit, et a domino discedit cor eius, talis est heresis pelagiana non antiqua sed ante non multum tempus exorta. Contra quam heresim cum fuisset diutius disputatum etiam ad concilia episcopalia novissima necessitate perventum est. Unde vobis non quidem omnia sed tamen aliqua legenda direxi. Nos ergo ad bene operandum spem non habeamus in homine firmantes carnem brachii nostri nec a domino discedat cor nostrum, sed ei dicat Adiutor meus esto ne derelinquas me neque despicias me deus salutaris meus. Proinde karissimi sicut superioribus testimoniis sanctarum scripturarum probavimus, ad bene vivendum et et recte agendum esse in homine liberum voluntatis arbitrium, sic etiam de gratia dei sine qua nihil boni agere possumus, que sint divina testimonia videamus. Ac primum de ipsa vestra professione aliquid dicamus, neque enim congregaret vos ista societas in qua contineti vivitis, nisi voluptatem coniugalem contempneritis. Huic autem domino loquenti cum dixissent discipuli si talis est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. Respondit eis non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Numquid non liberum arbitrium Thimothei est exortatus apostolus dicens contine teipsum. Et in hac re potestatem voluntatis ostendit ubi ait, Non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis ut servet virginitatem suam. Et tamen non omnes capiunt verbum hoc sed quibus datum est. Quibus enim non est datum, aut nolunt, aut non implent quod volunt. Quibus autem datum est, sic volunt ut impleant quod volunt. Itaque ut hoc verbum quod non ab omnibus capitur ab aliquibus capiatur, et dei donum est et liberum arbitrium. De ipsa quoque pudicitia coniugali nempe apostolus ait

S. ij.

Quod volt faciat, non peccat si nubat. Et tamen etiam hoc donum dei est dicente scriptura, a domino iungitur mulier viro. Ideo doctor gentium et pudicitiam coniugalem per quam non fiunt adulteria, et perfectiorem continentiam per quam nullus concubitus queritur, suo sermone commendans, et hoc et illud donum dei esse monstravit scribens ad Corinthios et admonens coniuges ne se invicem fraudent. Quos cum monuisset adiecit Vellem autem omnes homines esse sicut meipsum, quia utique ipse ab omni concubitu continebat. Et continuo subiunxit. Sed unusquisque proprium donum habet a deo. Alius sic, alius autem sic. Numquid tam multa que precipiuntur in lege dei ne fornicationes et adulteria committantur, indicant aliud quam liberum arbitrium. Neque enim preciperentur nisi homo haberet propriam voluntatem, qua divinis preceptis obediret, et tamen donum dei est, sine quo servari castitatis precepta non possunt. Unde ait ille in libro sapientie. Cum scirem quia nemo potest esse continens nisi deus det. Et hoc ipsum erat sapientie scire cuius esset hoc donum. Ut autem ista non fiunt casti et sancta mandata, Unusquisque temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Ubi si dixerit volo servare sed vincor a concupiscentia mea, Respondet scriptura libero eius arbitrio quod iam supra dixi Noli vinci a malo Sed vince in bono malum. Quod tamen ut fiat adiuvat gratia. Que nisi adiuvet nihil erit lex nisi virtus peccati. Augetur enim concupiscentia et maiores vires accipit lege prohibente, nisi adiuvet spiritus gratie. Hoc est quod dicit ille ipse doctor gentium. Aculeus autem mortis est peccatum, virtus vero peccati lex. Ecce unde dicit homo, volo legis servare mandatum, sed virtute concupiscentie mee vincor. Et cum voluntas eius convenitur et dicitur noli vinci a malo, quid ei prodest nisi gratia succurrente fiat quod ipse apostolus secutus adiunxit. Nam et cum dixisset virtus peccati lex, Continuo subiecit, gratias autem deo qui dat nobis victoriam per dominum nostrum Ihesum Christum. Ergo et victoria qua peccatum vincitur nihil est aliud quam dei donum in isto certamine adiuvantis liberum arbitrium. Propter quod dicit et celestis magister Vigilate et orate ne intretis in temptationem. Ergo unusquisque contra suam concupiscentiam dimicans oret ne intret in temptationem, id est ne sit ab illa abstractus et illectus. Non autem intrat in temptationem si voluntate bona vincat concupiscentiam malam. Nec tamen sufficit arbitrium voluntatis humane nisi a domino victoria concedatur oranti ne intret in temptationem. Quid vero evidentius quam dei ostenditur gratia ubi quod oratur accipitur. Si enim dixisset salvator noster vigilate ne intretis in temptationem, Admonuisse tantummodo videretur hominis voluntatem. Cum vero addidit et orate, ostendit deum adiuvare ne intret in temptationem. Dictum est libero arbitrio. Fili noli deficere a disciplina domini. Et dominus dicit. Ego rogavi pro te Petre ne deficiat fides tua. Homo ergo gratia iuvatur, ne sine causa eius voluntati iubeatur. Cum dicat deus, Convertimini ad me et convertar ad vos. Unum horum videtur esse nostre voluntatis, id est ut convertamur ad eum. Alterum vero ipsius gratie, id est ut etiam ipse convertatur ad nos. Ubi possunt putare pelagiani sua

pelagiani heretici liberum arbitrium anteponunt gratie divine, dicentes enim sufficere voluntatem hominis ad implenda divina precepta

Obtinente sententiam, qua dicit gratiam dei secundum merita nostra dari / Quod quidem in concilio
hoc est in provincia palestina in qua est civitas ierusalem, cum ipse pelagius ab
episcopis audiretur, non affirmare non ausus est / Nam inter cetera que illi obiecta sunt
et hoc obiectum est, quod diceret gratiam dei secundum merita nostra dari / Quod sic alienum
est a katholica doctrina et inimicum gratie christi, ut nisi hoc obiectum sibi anathe-
matizasset, ipse inde anathematizatus exisset / Sed fallaciter eum anathema-
tizasse posteriores eius indicant libri / In quibus omnino nichil aliud defendit quam
gratiam dei secundum merita nostra dari / Talia ergo de scripturis colligunt, quale est hoc
unum quod paulo ante dixi / Convertimini ad me et convertar ad vos / Ut secundum meritum
conversionis nostre ad deum detur gratia eius, in qua ad nos et ipse convertitur / Nec
attendunt qui hoc sentiunt, quia nisi donum dei esset, etiam ipsa ad deum conversio,
non ei diceretur, Deus virtutum converte nos / Et deus tu convertens vivificabis nos /
Et converte nos deus sanitatum nostrarum et huiusmodi alia que commemorare longum est /
Nam et venire ad christum quid est aliud nisi ad eum credendo converti / Et tamen ait
Nemo potest venire ad me nisi datum fuerit ei a patre meo / Item quod scriptum est
in libro ii. paralipomenon Dominus vobiscum cum vos estis cum eo / Et si quesieritis
eum invenietis / Si autem reliqueritis eum derelinquet vos / Manifestat quidem
liberum voluntatis arbitrium / Sed illi qui dicunt gratiam dei secundum merita nostra dari.
Ista testimonia sic accipiunt, ut dicant meritum nostrum in eo esse quod sumus cum deo,
eius autem gratiam secundum hoc meritum dari, ut sit et ipse nobiscum / Item meritum
nostrum in eo esse quod querimus deum / Et secundum hoc meritum dari eius graciam
ut inveniamus eum / Et in libro primo quod dictum est / Et tu salomon fili mi
cognosce deum et servi ei in corde perfecto et anima volente, quia omnia corda
scrutatur dominus et omnem cogitationem mentium novit / Si quesieris eum invenietur
tibi / Et si dimiseris eum, repellet te in perpetuum / Declarat voluntatis arbitrium /
Sed illi in eo ponunt meritum hominis quod dictum est et invenietur tibi / Et
omnino habeant contendunt ostendere dei gratiam secundum merita nostra dari / hoc est gratiam non
esse gratiam / Quibus enim secundum meritum redditur, non imputatur merces secundum gratiam
sed secundum debitum sicut apertissime dicit apostolus / Meritum enim non fuit quidem in apostolo paulo
sed malum quando persequebatur ecclesiam dei / Unde dicit Non sum ydoneus vocari apostolus
quia persecutus sum ecclesiam dei / Cum ergo haberet hoc meritum malum, Redditum est ei bonum
pro malo / Ideo quod secutus adiunxit / Gratia dei sum quod sum / Atque ut ostenderet
et liberum arbitrium mox addidit / Et gratia eius in me vacua non fuit, sed plus omnibus
illis laboravi / Hoc enim liberum arbitrium hominis exhortatur, et in aliis quibus dicit / Rogamus
Ne in vacuum gratiam dei suscipiatis / Ut quid enim rogat, si gratiam sic susceperunt
ut propriam perderent voluntatem / Tamen ne ipsa voluntas sine gratia dei putaretur
boni aliquid posse, continuo cum dixisset Gratia eius in me vacua non fuit
sed plus omnibus illis laboravi, subiunxit atque ait / Non ego autem sed gratia dei mecum

7. y. Id est non solus sed gratia dei mecum/ Ac per hoc/ nec gratia dei sola/ nec ipse
solus/ sed gratia dei cum illo/ Ut autem de celo vocaretur/ et tam magna et
efficacissima vocatione converteretur gratia erat sola/ quia merita eius erant magna
sed mala/ Denique et alibi dicit ad Thymotheum/ Collabora ewangelio secundum
virtutem dei salvos nos facientis et vocantis vocatione sua sancta/ Non
secundum opera nostra/ sed secundum suum propositum et gratiam que data est nobis in christo
ihesu/ Item merita sua sed mala commemorans dicit/ Fuimus enim stulti et nos
aliquando et increduli errantes servientes desideriis et voluptatibus variis · in
malicia et invidia agentes · abhominabiles invicem odio habentes/ Quid istis
tam malis meritis nisi pena utique debebatur/ sed deo reddente bona pro malis
per gratiam que non secundum merita nostra datur/ factum est quod deinde subiungit et dicit
/ Cum autem benignitas et humanitas illuxit salvatoris nostri dei non ex operibus
iusticie que nos fecimus sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum
regenerationis et renovationis spiritus sancti quem ditissime effudit super nos
per ihesum christum salvatorem nostrum ut iustificati ipsius gratia heredes efficiamur
secundum spem vite eterne/ Hiis et talibus testimoniis divinis probatur gratia dei
non secundum merita nostra dari/ Cum quidem non solum nullis bonis/ verum etiam multis meritis
malis precedentibus videmus datam/ Et cottidie videmus dari/ Sed plane cum data
fuit/ incipiunt etiam merita nostra bona per illam tamen/ Nam si illam subtraxerit
cadit homo non erectus sed precipitatus libero arbitrio/ Quapropter nec quando ceperit
homo habere merita bona sibi debet tribuere sed deo cui dicitur in psalmo Adiutor
meus esto ne derelinquas me/ Dicendo/ ne derelinquas me ostendit quod si derelictus
fuerit nichil boni valet ipse per se/ Unde et ille ait Ego dixi in habundancia mea
non movebor in eternum/ Putaverat enim suum fuisse bonum quod ei sic habundabat
Ut non moveretur/ Sed ut ostenderetur illi cuius esset bonum de quo tamquam suo ceperat
gloriari paululum gratia deserente admonitus dicit/ Domine in voluntate tua prestitisti
decori meo virtutem/ Avertisti autem faciem tuam et factus sum conturbatus/ Ideo
necessarium est homini/ ut gratia dei non solum iustificetur impius · i · ex impio fiat iustus
Cum redduntur ei bona pro malis/ sed etiam cum fuerit iam iustificatus ex fide ambulet
cum illo gratia et incumbat super ipsam ne cadat/ Propter hoc scriptum est in cantico canticorum
de ipsa ecclesia Que est ista que ascendit dealbata incumbens super fratruelem
suum/ Dealbata est enim que per se ipsam alba esse non posset/ Et a quo dealbata
est nisi ab illo qui per prophetam dicit/ Si fuerint peccata vestra ut coccinum sicut nivem
dealbabo/ Cum ergo dealbata est nichil boni merebatur/ Iam vero alba facta
bene ambulat/ sed si super eum a quo dealbata est perseveranter incumbat/ Propter quod
et ipse ihesus super quem incumbit dealbata dixit discipulis suis/ Sine me nichil
potestis facere/ Ergo redeamus ad apostolum paulum/ quem certe invenimus sine ullis
meritis bonis/ ymmo cum multis meritis malis/ dei gratiam consecutum reddentis bona

Pro malis videamus quid dicat sua iam propinquante passione scribens ad Thy
motheum / Ego enim iam immolor (delibor) inquit / Et tempus resolutionis mee instat / Bonum
certamen certavi cursum consummavi fidem servavi / Ista utique iam merita sua bona
commemorat ut post bona merita consequatur coronam / qui post mala merita
consecutus est gratiam / Denique attendite quid sequatur / Superest mihi inquit corona
iustitie quam reddet michi dominus in illa die iustus iudex / Cui redderet coronam
iustus iudex si non donasset gratiam misericors pater / Et quomodo esset ista corona iustitie
nisi precessisset gratia que iustificat impium / quomodo ista debita redderetur nisi prius
illa gratuita donaretur / Sed illi dicunt pelagiani hanc esse solam non secundum merita
nostra gratiam qua homini peccata dimittuntur / Illam vero que datur in fine id est eternam
vitam meritis nostris precedentibus reddi / Respondendum est eis / Si enim merita nostra sic
intelligerent ut etiam ipsa dona dei esse cognoscerent / non esset reproba ista sententia /
Cum vero merita humana sic predicant / ut ea ex semetipso habere hominem dicant.
prorsus rectissime respondet apostolus Quis enim te discernit / Quid autem habes quod non acce-
pisti / Si autem et accepisti quid gloriaris quasi non acceperis / Prorsus talia cogitanti
verissime dicitur / Dona sua coronat deus non merita tua / Si tibi a teipso non
ab illo sunt merita tua / Hec enim si talia sunt que non coronat deus / Si autem bona sunt
dona dei sunt / Quia sicut dicit apostolus Jacobus Omne datum optimum et omne
donum perfectum desursum est descendens a patre luminum / Unde dicit et Johannes precursor
domini Non potest homo accipere quidquam nisi fuerit ei datum de celo utique de celo / Unde
et venit spiritus sanctus quando ihesus ascendit in altum captivavit captivitatem
dedit dona hominibus / Si ergo dei dona sunt bona merita tua / non deus coronat
merita tua tamquam merita tua sed tamquam merita sua / Proinde consideremus ipsa
merita apostoli pauli quibus dixit Coronam redditurum iudicem iustum / Et videamus
utrum merita ipsius tamquam ipsius id est ex ipso ei comparata an dona sint dei / Bonum
inquit certamen certavi cursum consummavi fidem servavi / Primo ista bona opera si non
ea precessissent cogitationes bone nulla essent / Attendite igitur quid de ipsis
cogitationibus dicat Ait enim scribens ad Corinthios / Non quia ydonei sumus
cogitare aliquid tamquam ex nobis metipsis sed sufficientia nostra ex deo est / Deinde
singula inspiciamus / Bonum inquit certamen certavi / Quero qua virtute certavit / utrum que
illi ex semetipso fuit / an que desuper data sit / Sed absit ut tantus doctor gratiam
ignoraverit legem dei cuius vox est in deuteronomio / Ne dicas in corde tuo fortitudo
mea / Et potentia manus mee fecit michi virtutem magnam hanc / Sed memoraberis domini
dei tui quia ipse tibi dat fortitudinem facere virtutem / Quid enim prodest bonum certamen
nisi sequatur victoria / Et quis dat victoriam nisi ille de quo dicit ipse / Gratias deo
qui dat nobis victoriam per dominum nostrum ihesum christum / Et alio loco cum commemo-
rasset testimonium de psalmo / Quoniam propter te mortificamur tota die / deputati sumus
ut oves occisionis / subiecit atque ait / Sed in hiis omnibus supervincimus per eum qui

L. ij.

Dilexit nos. Non ergo quia nos prius eum, quia dilexit nos. Deinde dixit: Cursum consummavi.
Sed ille hoc dixit qui alio loco dicit: Igitur non volentis neque currentis sed miserentis
est dei. Que sententia nullo modo potest etiam sic converti ut dicatur: Non miserentis dei
sed volentis et currentis est hominis. Quisquis enim hoc ausus fuerit dicere, apertissime
se ostendit apostolo contradicere. Postremo dixit: Fidem servavi. Sed ille hoc dixit qui
alibi ait: Misericordiam consecutus sum ut fidelis essem. Non enim dixit: Misericordiam consecutus sum
quia fidelis eram, sed ut fidelis essem. Hinc ostendens etiam ipsam fidem haberi nisi
deo miserante non posse et esse donum dei. Quod apertissime docet dicens:
Gratia salvi estis facti per fidem, et hoc non ex nobis sed dei donum est. Possent enim
dicere: Ideo accepimus dicere gratiam quia credidimus, tanquam sibi fidem tribuentes,
gratiam deo. Propter hoc apostolus cum dixisset per fidem, Et hoc inquit non ex nobis sed dei donum
est. Rursus ne dicerent se suis operibus donum tale meruisse, continuo subiecit: Non
ex operibus, ne forte quis extollatur. Non quia negavit aut evacuavit opera
bona cum dicat deus unicuique reddere secundum opera eius, sed quia opera ex fide sunt,
non ex operibus fides. Ac per hoc ab illo sunt nobis opera iustitie a quo est ipsa fi-
des, de qua dictum est: Iustus ex fide vivit. Homines autem non intelligentes
quod ait ipse apostolus: Arbitramur iustificari hominem per fidem sine operibus legis,
putaverunt eum dicere sufficere homini fidem, etiam si male vivat et opera bona
non habeat. Quod absit ut sentiret vas electionis, qui cum dixisset quodam loco:
In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium, mox addidit: Sed fides
que per dilectionem operatur. Ipsa est fides que fideles dei separat ab immundis demonibus.
Nam et ipsi sicut dicit Iacobus apostolus credunt et contremiscunt, sed non bene operantur.
Non ergo habent istam fidem ex qua iustus vivit, id est que per dilectionem operatur, ut red-
dat ei deus eternam vitam secundum opera eius. Sed quia et ipsa bona opera nobis ex
deo sunt, a quo nobis et fides est et dilectio, propterea idem ipse doctor gentium
etiam ipsam vitam eternam gratiam nuncupavit. Et nascitur inde non parva questio
que domino donante solvenda est. Si enim vita eterna bonis operibus redditur
sicut apertissime dicit scriptura: Quoniam deus reddet unicuique secundum opera eius,
~~Sed quia opera ex fide sunt non ex operibus.~~ Quomodo gratia est vita eterna, cum gratia non
operibus reddatur sed gratis detur, ipso apostolo dicente: Ei qui operatur merces non
imputatur secundum gratiam sed secundum debitum. Et iterum: Reliquie inquit per electionem gratie salve
facte sunt. Et mox addidit: Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia
iam non est gratia. Quomodo est gratia vita eterna que ex operibus sumitur? An forte vitam
eternam non dixit apostolus gratiam? Immo vero sic dixit ut negari omnino non possit.
Nec intellectorem acutum sed tantummodo intentum desiderat auditorem. Cum enim dixisset
Stipendium peccati mors, continuo subdidit: Gratia autem dei vita eterna in Christo
Iesu domino nostro. Ista ergo questio nullo modo mihi videtur posse dissolvi nisi intelligamus
et ipsa bona opera nostra quibus eterna redditur vita ad dei gratiam pertinere.

m· ij·

Propt̃ illud quod ait dn̄s / Sine me nichil potestis facẽ / Et ipe aplus
cu dixisset / Gr̃a salui facti estis per fidem / Et hoc no ex vobis s3 dei donu ẽ /
Non operibus / nefortte quis extollat / vidit utiq3 putare posse homies hoc ita
dictu quasi nccia nō sint opa bona credentibȝ / s3 eis fides sola sufficiat ·
/ Et rursus posse homies de bonis operibus extolli / velud ad ea facienda sibi
sufficiant / Mox itaq3 addidit / Ipius em̄ sum3 figmentu creati in xpo ihu
in opibus bonis que p̃pauit deus ut in illis ambulem3 / Quid ẽ qd cu dei
gr̃am comendans dixisset ñ ex opibus / nefortte quis extollatur / Cur hoc dixit
rone reddens / Ipius em̄ sum3 inqt figmetu creatu in xpo ihu ī opibȝ bo-
/ Quo ergo no ex opibus nefortte quis extollatur / Sed audi et intellige /
no ex opeibus dictu tanqua tuis ex teipo tibi existentibȝ / s3 tanqua hijs
in quibus te deus finxit · i · formauit et creauit / hoc em̄ ait̃ Ipius sum3 ait /
figmetu c̃ati in xpo ihu in opibus bonis / Non illa creatoe qua homies
facti sum3 sed ea de qua ille dicebat qui utiq3 iam homo eẽt / Cor mundu
crea in me deus / Et de qua dicit aplus / Si qua igit̃ in xpo noua c̃atura vetera
tñsierut / Ecce facta sunt noua / Omia aut ex deo fingim̃ g° · i · formam̃ et
cream̃ in opibus suis bonis que no p̃pauim̃ nos s3 p̃pauit deus vt in illis
ambulem3 / Itaq3 kmi / uita bona nr̃a nichil ẽ aliud qua dei gr̃a sine dubio /
/ et uita et̃na que bone uite redditur dei gr̃a est / Et ipa em̄ gratis dat̃ quia
gratis data est illa cui d3 / S3 illa cui datur tm̄° gr̃a est / hec aut q̃ illi dat̃
qm̄ p̃miu eius est gr̃a est pro gr̃a / tanqua merces pro iusticia / ut veru sit
qm̄ veru est / quia reddet vnicuiq3 deus scdm opa eius / Veru aut legim3
in libris sanctis gr̃am pro gr̃a / forsitan queritis / sed h̃etis evangeliu scdm
Iohem tanta luce clarissim3 / vbi Iohes baptista de xpo dicit / Nos omes
ex plenitudine eius accepim3 / et gr̃am p gr̃a / Ex eius itaq3 plenitudie acce-
pim3 pro modulo nr̃o / tanqua pticulas nr̃as / vt bene viuam3 / sicut deus
ptitus ẽ mensura fidei / quia vnusquisq3 ppu donu habet a deo / Alius sic ·
alius autem sic / Et ipa gr̃a est / Et insup accipiem3 et gr̃am p gr̃a / Cu
nobis uita et̃na reddetur / de qua dixit aplus / Gr̃a aut dei uita et̃na ī
xpo ihu domino nr̃o / Cu primo dixisset / Stipendiu pcti mors / merito em̄
stipendiu qr milicie dyabolice mors et̃na tanqua debitu reddit̃ / vbi cu
posset dicere et recte dicẽ / Stipendiu aut iusticie uita et̃na maluit dicere /
Gr̃a aut dei uita et̃na / ut hoc intelligerem3 no p meritis nr̃is deu nos
ad et̃na uita / s3 p sua misacoe pducẽ / De quo in psalmo dicit / Aĩe eius ait̃
Qui coronat te misacoe et mia / Nuquid no corona bonis opibȝ reddi̊
s3 quia ipa bona opa ille in bonis opatur / de quo dictu ẽ / Deus est
em̄ qui opat̃ in nobis et velle et opari p bona uolutate / Ideo dixit ps
Coronat te in misacoe et mia / qr eius misacoe bona opam̃ quibus
corona redditur / Non em̄ qr dixit / deus ẽ em̄ qui opat̃ ī nob̃ et velle et ·

n ij Operari pro bona voluntate) ideo dixit psalmus Donat te in misericordia et misericordia
quia eius misericordia bona operantur quibus bona reddit. Non enim quia dixit deus
est enim qui operatur in nobis et velle et operari pro bona voluntate ideo liberum
arbitrium abstulisse putandus est. Quod si ita esset non superius dixisset cum timore
et tremore vestram ipsorum salutem operamini. Cum enim iubetur ut operentur liberum
eorum conveniunt arbitrium. Sed ideo cum timore et tremore ne sibi tribuendo quod
bene operantur de bonis tamquam de suis extollantur operibus tamquam ergo interrogaret
apostolus et diceretur quare dixisti in timore et tremore horum verborum
rationem reddidit dicens. Deus est enim qui operatur in nobis. Si enim timetis et
tremitis non extollimini tamquam de vestris operibus bonis quia deus operatur in nobis.
Itaque fratres debetis quidem per liberum arbitrium non facere mala et facere bona. Hoc enim nobis
lex dei precipit in libris sanctis sive veteribus sive novis. Sed legamus et adiuvante
domino intelligamus apostolum dicentem quia non iustificabitur ex lege omnis caro
coram ipso. Per legem enim cognitio peccati. Cognitio dixit non consummatio. Cum autem
cognoscit homo peccatum si non adiuvat gratia ut cognitum caveat sine dubio lex
iram operatur. Quod alio loco ipse apostolus dicat. Ipsius enim verba sunt: Lex iram
operatur. Hoc autem dixit quia ira dei maior est in prevaricatore qui per legem cognoscit
peccatum et tamen facit. Talis quippe homo prevaricator est legis sicut et in alio
loco dicit. Ubi enim lex non est nec prevaricatio. Propter hoc et alibi ait Ut serviamus
in novitate spiritus et non in vetustate littere. Legem volens intelligi littere
vetustatem. Novitate vero spiritus quid nisi gratiam. Et ne putaretur accusasse
legem vel reprehendisse continuo sibi opposuit questionem et ait. Quid ergo dicemus
Lex peccatum est. Absit. Deinde subiunxit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem. Hoc est
quod dixerat per legem cognitio peccati. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret
non concupisces. Occasione autem accepta (precepta) peccatum per mandatum operatum in me omnem concupiscentiam.
Sine lege enim peccatum mortuum est. Ego autem vivebam aliquando sine lege.
Adveniente autem mandato peccatum revixit. Ego autem mortuus sum et inventum
est michi mandatum quod erat in vita hoc esse in mortem. Peccatum enim occasione
accepta per mandatum fefellit me et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta
et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est michi factum est mors?
Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum per bonum michi operatum est mortem ut fiat
supra modum peccatorum aut peccatum per mandatum. Et ad Galathas dicit. Scientes
autem quoniam non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Ihesu Christi.
Et nos in Christo Ihesu credidimus ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus
legis quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quid est ergo
quod vanissimi homines et perversissimi pelagiani legem dicunt esse dei gratiam
qua iuvamur. Quid est miseri quod dicunt. Qui sine ulla dubitatione tanto
apostolo contradicunt. Ille dicit peccatum vires adversus hominem accepisse per legem
et eum per mandatum quamvis sanctum et iustum et bonum tamen occidere et per bonum

Oparet ei mortem de qua no liberaretur nisi viuificaret / Spus em qz lra
occidebat / sicut alio loco dicit / littera occidit / Spus aute viuificat / Et isti
incredules gra dei lucem tegi / et contra vocem dei surdi / occidentem
litteram viuificate dicunt / et viuificanti spui contradicunt / Ergo fres et spus
potius apli verbis vos moneo / Debitores sumus no carni vt scdm
carnem viuamus / Si em scdm carne vixeritis moriemini / Si aut spu
actiones carnis mortificaueritis viuetis / Hoc dixi ut aptis verbis libm
ar. vrm a malo deterrerem et exhortarer ad bonum / Nec tame ideo
debetis in homine hoc est in vobis ipsis no in domino gloriari / qn no scdm
carne viuitis s3 spu actiones carnis mortificatis / vt em se no extollerent
quibus ista dicebat existimantes se suo spu tanta hec bona opa facere
posse no dei spu cu dixisset / Si aut spu actiones carnis mortificaueritis
viuetis / Continuo subiecit / Quotquot em spu dei aguntur hy filii sut dei / Cum
ergo spu actiones carnis mortificatis vt viuatis / illum glorificate illum
laudate / illi gras agite cuius spu agimini vt ista valeatis vt vos filios
dei esse monstretis / Quotquot em spu dei aguntur hy filii sunt dei / Quotquot
ergo adiuncto solo adiutorio legis sine adiutorio gre confidentes in virtute
sua suo spu aguntur no sunt filii dei / Tales sut de quibus idem dicit aplus
Qui ignorantes dei iusticiam et suam volentes constitue / iusticie dei no sut
subiecti / De iudeis hoc dixit / qui de se presumentes gram repellebant et
in xpm propterea no credebant / suam vero iusticiam dicit · eos volentes constitue
que iusticia est ex lege / Non quia lex ab ipsis e constituta / Sed in lege
q ex deo est suam iusticiam constituerant / qn eandem legem suis viribus se
implere posse credebant / Ignorantes dei iusticiam no qua iustus deus ·
iustus e sed iusticiam e hominis ex deo vt sciatis hanc illu coz dixisse iusti
ciam que e ex lege hanc aut dei que homini e ex deo / Audite quid
alio loco dicat cu de xpo loqueretur propter que omnia inquit no solu det-
menta esse credidi / verum etiam stercora existimaui esse ut xpm lucrifaciam
/ Et inueniar in illo No hns meam iusticiam que ex lege e cu sua no esset
lex ipa sed dei / nisi quod suam dixit iusticiam quamvis ex lege esset quia sua volunte
legem se posse putabat implere sine adiutorio gre que e per fidem xpi /
Ideo cu dixisset no hns meam iusticiam que ex lege e statim adiunxit ·
Sed eam que est per fidem xpi que e ex deo hanc ignorabat / de quibus
ait ignorantes dei iusticiam · i · que e ex deo / hanc em dat no lra occidens
s3 viuificans spus / Et suam volentes constitue qua dixit ipse ex lege iusticiam
cu diceret no hns meam iusticiam que ex lege e iusticie dei no sut subiecti /
hoc est gre dei no sunt subiecti Sub lege em erat no sub gra / Et io
eis dominabatur peccatum / a quo no fit homo liber lege s3 gra / propter quod alibi dicit

p. ii

Peccatum nobis non dominabitur / Non enim estis sub lege sed sub gratia / Non quia lex
mala est / sed quia sub illa sunt quos reos facit iubendo non adiuuando
Gratia quippe adiuuat ut legis quisque sit factor / sine qua gratia sub lege positus
tantummodo erit legis auditor / Talibus itaque dicit / Qui in lege iustificamini a
gratia excidistis / Quis ergo ita sit surdus aduersus apostolicas uoces Quis ita
desipiat ymmo insaniat nesciens quid loquatur ut audeat dicere legem esse
gratiam / cum clamet qui sciebat quid loqueretur Qui in lege iustificamini a
gratia excidistis. Si autem lex non est gratia / quia ut ipsa lex fiat non potest adiuuare
lex sed gratia / Nam et hii pelagiani ausi sunt dicere gratiam esse naturam / in qua
sic creati sumus ut habeamus mentem racionalem qua intelligere valeamus
facti ad ymaginem dei ut dominemur piscibus maris et uolucribus celi et omnibus
pecoribus que repunt super terram / sed non hec est gratia quam commendat apostolus
per fidem ihesu christi / Hanc enim naturam etiam cum impiis et infidelibus commune est
nobis esse quem / Gratia uero per fidem ihesu christi eorum tantummodo est. quorum est ipsa fides
Non enim omnium est fides / Denique sicut eis qui volentes iustificari a gratia exciderunt
verissime dicit / Si ex lege iusticia / ergo christus gratis mortuus est / Sic et hiis
qui gratiam quam commendat et percipit fides christi / putat esse naturam verissime
dicitur / Si ex natura iusticia ergo christus gratis mortuus est / Iam enim hic erat
et natura et non iustificabat / Ideo christus non gratis mortuus est / Vt et lex
per illum impleretur / qui dixit Non veni legem soluere sed implere / Et natura per adam
perdita per illum repararetur / Qui dixit venisse se querere et saluare quod perierat
In quem uenturum antiqui etiam patres crediderunt qui diligebant deum / Dicunt n
Gratiam dei que data est per fidem ihesu christi que neque lex est neque natura / Ad hoc
tantum valere ut peccata preterita dimittantur. non ut futura uitentur uel repugnata
superentur / Quod si hoc verum esset utique in oratione dominica cum dixissemus dimitte nobis
debita nostra. sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. non adderemus Et ne nos inducas in temptationem
Illud enim dicimus ut peccata dimittantur / hoc autem ut caueantur siue vincantur / Quod a
patre qui in celis est nulla racione peteremus si uirtute uoluntatis humane
hoc possemus efficere / Commoneo autem caritatem vestram et multum exhortor.
Vt beati cipriani librum quem scripsit de oratione dominica diligenter legatis / Et quantum
vos dominus adiuuauerit intelligatis memorieque mandetis / Ibi uidebitis.
quemadmodum sic alloquatur liberum arbitrium eorum quos scriptione sui sermonis edificat
ut ostendat tamen ea que implenda iubentur in lege in oratione esse poscenda
quod utique vanissime fieret si ad illa agenda sine diuino adiutorio voluntas
humana sufficeret / Sed cum fuerint conuicti non defensores sed inflatores et precipi
tatores liberi arbitrii / Quia neque sciencia diuine legis neque natura neque sola
remissio peccatorum est illa gratia que per ihesum christum dominum nostrum datur / Sed ipsa facit
ut lex impleatur ne peccatum dominetur / Cum ergo in hiis conuicti fuerint ad hoc se conuertunt

Ut quocumque modo conentur ostendere gratiam dei secundum merita nostra dari. Dicunt enim
et si non datur secundum merita bonorum operum quia per ipsam bene operamur.
tamen secundum merita bone voluntatis datur quia bona voluntas inquiunt
precedit orantis quam precessit voluntas credentis ut secundum hec merita gratia
sequatur exaudientis dei. Iam quidem de fide hoc est de voluntate credentis
superius disputavi usque adeo eam demonstrans ad gratiam pertinere ut apostolus non
diceret misericordiam consecutus sum quia fidelis eram sed diceret misericordiam consecutus sum
ut fidelis essem. Sunt et alia testimonia in quibus est quod ait Sapite
ad temperantiam sicut unicuique partitus est mensuram fidei. Et quod iam commemoravi
ni gratia salvi facti estis per fidem et hoc non ex vobis sed dei donum est. Et illud
quod scripsit ad Ephesios pax fratribus et caritas cum fide a deo patre et domino
Ihesu Christo. Et illud ubi ait quia vobis donatum est pro Christo non solum ut credatis
in eum sed etiam ut patiamini pro eo. Utrumque ergo ad dei gratiam pertinet et
fides credentium et tollerantia patientium quia utrumque dixit esse donatum.
et illud maxime ubi dicit Habentes autem eundem spiritum fidei. Non enim ait scientiam
fidei sed spiritum fidei quod ideo dixit ut intelligeremus quod fides et non petita datur
ut ei petenti alia concedantur. Quomodo enim invocabunt inquit in quem non credi-
derunt. Ergo spiritus gratie facit ut habeamus fidem ut per fidem impetremus orando
ut possimus facere que iubemur. Ideo ipse apostolus assidue legi preponit fidem. Quoniam
quod lex iubet facere non valemus nisi per fidem rogando impetremus ut facere
valeamus. Nam si fides liberi est tantummodo arbitrii nec datur a deo, propter quid pro eis
qui nolunt credere oramus ut credant. Quod prorsus faceremus inaniter
nisi rectissime crederemus etiam perversas et fidei contrarias voluntates omnipotentem
deum ad credendum posse convertere. Liberum quidem arbitrium hominis pulsatur.
ubi dicitur Hodie si vocem eius au. no. ob. cor. vestra. Sed nisi posset deus etiam
duritiam cordis auferre non diceret per prophetam Auferam ab eis cor lapideum.
et dabo eis cor carneum. Quod de novo testamento fuisse predictum satis.
apostolus ostendit ubi ait Epistola nostra vos estis scripta non atramento sed spiritu dei
vivi Non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Quod non ideo
dictum putemus ut carnaliter vivant qui debent spiritualiter sed quia lapis sine
sensu est cui comparatum est cor durum cui nisi carnem sencienti cor intelligens
debuit comparari. Sic enim hoc dicitur per Ezechielem prophetam. Et dabo eis igitur
cor aliud et spiritum novum dabo eis. Et evellam cor lapideum de carne eorum
et dabo eis cor carneum ut in preceptis meis ambulent et iustificationes
meas observent et faciant eas. Et erunt michi in populum. Et ego ero
eis in deum dicit dominus. Numquid ergo possumus nisi absurdissime dicere
bonum meritum bone voluntatis in homine precessisse ut avelleretur ab eo cor la-
pideum. Cum quidem ipsum cor lapideum non significat nisi durissimam voluntatem

Et adversus deum omnino inflexibile / ubi enim precedit bona voluntas iam non
utique cor lapideum / Nam et alio loco per eundem prophetam deus manifestissime
ostendit non propter eorum aliquam bonam voluntatem sed propter nomen suum ista facere ubi
ait / Non propter vos facio ego domine israel / sed propter nomen meum sanctum quod prophanastis
in gentibus quas intrastis illuc / Et sanctificabo nomen meum magnum quod
prophanatum est in gentibus quod prophanastis in medio eorum / Et scient gen-
tes quia ego sum dominus dicit adonay dominus / Cum sanctificatus fuero in vobis an[te]
oculos eorum / et accipiam vos de gentibus et congregabo vos ex omnibus terris
et inducam vos in terram vestram / et aspergam vos aqua munda et mundabi-
mini ab omnibus inmundiciis vestris / Et ab omnibus ydolis vestris mundabo vos
/ Et dabo vobis cor novum et spiritum novum dabo in vobis / Et auferam cor lapideum
de carne vestra / Et dabo vobis cor carneum et spiritum meum dabo in vobis et
faciam ut in iustificationibus meis ambuletis et iudicia mea observetis
et faciatis / Quis ita sit cecus ut non videat / Quis ita lapideus ut non
sentiat istam graciam non secundum merita bone voluntatis dari domino dicente
atque testante / Ego facio israel propter nomen meum sanctum / Quare enim dixit ego facio
sed propter nomen meum sanctum / Nisi ne illi putarent propter suam bonam voluntatem suam fieri
/ Quod non erubescat dicere pelagianis / Non solum autem bona merita eorum nulla
verum eciam mala merita precessisse demonstrat dicendo / Sed propter nomen meum sanctum
quod prophanastis in gentibus / Quis non videat horrendum malum esse / nomen
sanctum domini prophanare / Et tamen propter ipsum nomen meum inquit quod prophanastis vos
ego faciam bonos / non propter vos / et sanctificabo inquit nomen meum magnum
Quod prophanatum est in gentibus quod prophanatum est in medio eorum / Sanctificare
se dicit nomen eorum sanctificare se dicit nomen suum quod superius dixerat sanctum
/ Hoc est ergo quod oratione dominica dicentes / Sanctificetur nomen
tuum ut sanctificetur in hominibus quod per se ipsum sine dubio semper est sanctum
Deinde sequitur / Et scient omnes gentes quoniam ego sum dominus dicit adonay
dominus Cum sanctificatus fuero in vobis / Cum ergo semper ipse sit sanctus sanctificatur
tamen eis quibus largitur graciam suam Auferendo ab eis cor lapideum
per quod nomen domini prophanabant / Ne autem putetur nihil ibi facere ipsos
homines per liberum arbitrium. Ideo dicitur in psalmo Nolite obdurare cor[da] vestra.
Et per ipsum Ezechielem / Proicite a vobis omnes impietates vestras quas impie
egistis in me et facite vobis cor novum et facite omnia mandata mea
/ Ut quid moriemini domus israel dicit dominus / Quia nolo mortem morientis
dicit adonay dominus et convertimini et vivetis / Meminerimus eum dicere Et convertimini
et vivetis / Cui dicitur Converte nos deus / Meminerimus dicere eum Proicite a vobis
omnes impietates vestras cum ipse iustificet impium / Meminerimus eum dicere
Facite vobis cor novum et spiritum novum qui dicit / Dabo vobis cor novum
et spiritum novum dabo vobis / Quomodo ergo qui dicit facite vobis hoc dicit dabo vobis

Quae iubet ipse daturus est. Quae dat ipse factus est, nisi quia dat quod
iubet. Cum adiuvat ut faciat qui iubet. Semper est autem in nobis voluntas libera
sed non semper est bona. Aut enim a iustitia libera est quando servit iniustitiae et tunc
est bona. Gratia vero dei semper est bona et per hanc fit ut sit homo bone vo-
luntatis qui prius fuit voluntatis male. Per hanc etiam fit ut ipsa bona
voluntas que iam esse cepit augeatur, et tam magna fiat ut possit implere
divina mandata que voluerit cum valde perfecteque voluerit. Ad hoc enim valet
quod scriptum est Si volueris conservabis mandata, ~~ut homo~~ ut homo qui voluerit
et non potuerit nondum se plene velle cognoscat, et oret ut habeat tantam vo-
luntatem quanta sufficiat ad implenda mandata. Sic quippe adiuvatur ut fa-
ciat quod iubetur. Tunc enim utile est velle cum possumus. Et tunc utile est
posse cum volumus. Aut quod possumus nolumus. Magnum aliquid se scire
pelagiani putant quando dicunt non iuberet deus quod sciret non posse ab homine
fieri. Quis hoc nesciat, sed ideo iubet aliqua que non possumus ut noverimus
quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides que orando impetrat quod
lex imperat. Denique ipse qui dixit Si volueris conservabis mandata.
In eodem libro ecclesiastico aliquanto post dicit. Quis dabit in ore meo
custodiam, et super labia mea signaculum astutum. Ne forte cadam ab ea et
lingwa mea perdat. Iam certe mandata acceperat. Cohibe lingwam tuam a
malo et labia tua ne loquantur dolum. Cum ergo verum sit quod dixit Si
volueris conservabis mandata, quare querit in ore suo dari custodiam.
Similis ei qui dicit in psalmo. Pone domine custodiam ori meo. Non enim sufficit
mandatum dei et voluntas sua, quando quidem si voluerit servabit mandata.
Quam multa dei mandata sunt contra superbiam. Iam noverat ea. Si voluerit con-
servabit ea. Quare ergo paulo post dicit. Domine pater et deus vite mee
elacionem oculorum ne dederis michi. Iam dixerat ei lex. Non concupisces.
Velit ergo et faciat quod iubetur quoniam si voluerit conservabit mandata. Quare
sequitur et dicit. Concupiscentiam averte a me. Contra luxuriam deus quam multa
mandavit faciat ea quia si voluerit conservabit mandata. Quid est quod
clamat ad deum. Ventris appetitus et concubitus ne apprehendant me. Si hoc ei
in presenti diceremus. Rectissime nobis responderet et diceret. Ex ista oratione mea qua
hoc a deo peto intelligite quomodo dixerim. Si volueris conservabis mandata. Certum nō
est enim nos mandata servare si volumus, sed quia preparatur voluntas a domino,
ab illo petendum est ut tantum velimus quantum sufficiat ut volendo faciamus.
Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum. De quo
dictum est quod paulo ante posui preparatur voluntas. De quo dictum est a domino
gressus hominis dirigentur et viam eius volet. De quo dictum est deus qui operatur
in nobis et velle. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus prebendo

Vires efficacissimas voluntati qui dixit faciam ut in iustifficacoibus meis ambuletis et iudicia mea obseruetis et faciatis / Cu dicit faciã ut faciatis · quid aliud dicit nisi aufferã a uobis cor lapideu vn no faciebatis / et dabo cor carneu vnde faciatis / Et hoc quid est / nisi aufferam cor duru vnde no faciebatis / et dabo cor obediens vnde faciatis / Ille facit ut faciamus Cui dicit hõ / pone dñe custodiam ori meo / hoc ẽ em dicẽ / fac ut ponam custodiam ori meo / Quod beneficiu dei iam fuerat consecutus qui dixit · Posui ori meo custodiã / Qui ergo volt facẽ dei mandatu et no potest Jam quidem habet uoluntatẽ bonã / s3 adhuc puã et iualidã / potuerit aut cu magnã hũerit et robustam / Cu em martires magna illa man data fecerunt / magna utiq3 uoluntatẽ hoc ẽ magna caritatẽ fecerunt / De qua caritatẽ ipẽ dns ait / Maiorẽ hac caritatẽ nemo hẽt qua ut aiã3 suam ponat pro amicis suis / Vnde et aplus dicit / Qui em diligit pximũ legem impleuit / Nam no adultabis / no homicidiu facies / No furaberis Non concupisces / Et si quod ẽ aliud mandatu / in hoc smone recapitulatur Diliges pximũ tuu tanquã teipm / Dilectio pximi malu no opatur / plenitudo g° legis est dilectio / iyam caritatẽ ipẽ aplus petrus nodu hũit qñ timore dnm negauit / Timor em no est in caritatẽ sicut ait Johẽs euanista in epla sua s3 pfecta caritas foras mittit timorẽ / Et tamen · quãuis parua et impfecta no ei deerat qñ dicebat dno / Aiã3 meam dñe pro te ponã / putabat em se posse quod se uelle sentiebat / Et quis istam et si puam dare cepat caritatẽ nisi ille qui ppat uoluntatẽ et co opando pficit quod opando incipit / Qm ipẽ ut velimq opat incipiens qui uolentibus coopat pficiens / pp quod ait aplus / Certq sũ qm qui opatur in uobis opus bonu / pficiet usq3 in diem xpi ihu / Vt g° uelimq sine nobis opat / Cu aut uolumq et sic uolumq ut faciamq coopatẽ illo tamẽ sine illo ut opante ut uelimq / ut coopante cu uolumq / Ad bona pietatis opa nichil valemq / de opante illo ut uelimq dictu ẽ Deus ẽ n. qui opat in nobis et uelle / Et coopante illo Cu iã volumq et volendo facimq / Scimq inquit qm diligẽtibq deu oĩa coopat in bonu / Quid ẽ oĩa nisi et ipas terribiles seuasq3 passiones / Sarcina quippe illa que infirmitati grauis ẽ / leuis efficit caritati / talibq em dns dixit ee suã sarcinã leuem · qualis petrq fuit qñ passus ẽ pro xpõ / no qualis fuit qñ negauit xpm / istam caritatẽ · i · diuino amore ardentissimã uoluntatẽ comendans aplq dt / Quis nos sepabit a caritatẽ xpi / Tribulacio an angustia an psecucio an fames an nuditas an picłu an gladius sicut scptu ẽ qm ppt te mortifficamr tota die deputati sumq velud oues occisionis Sz in hijs omnibus supuincimq p eu qui dilexit nos Certq sũ em qz

Neque mors neque vita neque angeli neque principatus neque potestates neque presentia
neque futura neque neque altitudo neque profundum neque creatura alia poterit nos
separare a caritate dei que est in xpo ihu dno nro / Et alio loco dicit Adhuc
supereminentiorem viam vobis demonstro / Si linguis hominum loquar et angelorum
caritatem aut non habeo factus sum eramentum sonans aut cymbalum tinniens /
/ Et si habuero prophetiam et si sciero omnia sacramenta / Et si habuero omnem fidem ita
ut montes transferam / Caritatem aut non habeo nichil sum / Et si distribuero omnia
mea pauperibus Et si tradidero corpus meum ut ardeam Caritatem aut non
habeam nichil michi prodest / Caritas magnanima est . benigna est . Caritas
non emulatur Non agit perperam . non inflatur . non dehonestatur Non querit que
sua sunt Non irritatur . non cogitat malum . non gaudet super iniquitate
Congaudet aut veritati omnia tollerat . omnia credit . omnia sperat . omnia suffert
Caritas nunquam excidit Et paulo post / Manet inquit fides spes caritas
tria hec Maior aut horum caritas / Sectamini caritatem / Item dicit ad Gallathas
Vos quidem in libertatem vocati estis fratres . tantum ne libertatem in occasionem carnis
detis sed per caritatem servite invicem . Omnis enim lex in uno sermone impletur
In eo Diliges proximum tuum tamquam teipsum / hoc est quod ad Romanos ait qui
diligit alterum legem implevit / Item dicit ad colocenses Super aut omnia hec
caritatem que est vinculum perfectionis / Et ad thymotheum Finis inquit precepti est
caritas Et adiunges qualis caritas / De corde inquit puro et consciencia bona et
fide non ficta / Ad corinthios aut cum dicit omnia vestra cum caritate fiant / satis
ostendit etiam ipsas correctiones quas asperas et amaras sentiunt qui corri
piuntur cum caritate esse faciendas / Unde et alibi cum dixisset Corripite inquietos
consolamini pusillanimes . suscipite infirmos . patientes estote ad omnes / Mox
subiunxit Videte ne quis malum pro malo alicui reddat / ergo et quando
corripiuntur inquieti . non malum pro malo . sed potius bonum redditur hec aut
omnia que ipsa caritas operatur / et apostolus petrus Ante omnia inquit mutuam
inter vos caritatem continuo habentes . quia caritas cooperit multitudinem peccatorum / Dicit
etiam apostolus Jacobus / Si tu legem perficitis regalem secundum scripturas Diliges
proximum tuum tamquam teipsum . bene facitis / Item Johes apostolus Qui diligit inquit
fratrem suum in lumine manet / Et alio loco Qui non est iustus non est ex deo Et
qui non diligit fratrem suum / Quia hec est annunciatio quam audivimus ab initio ut dili
gamus invicem / Itemque alibi / hoc est inquit mandatum illius ut credamus nomini
filii eius Jhesu xpi et diligamus invicem / Et iterum hoc inquit mandatum habemus
ab ipso ut qui diligit deum diligat et fratrem suum / Et paulo post In hoc inquit
cognoscimus quia diligimus filios dei cum deum diligimus et precepta eius faciamus /
hec est enim dilectio dei ut precepta eius servemus / Et precepta illius gravia
non sunt / Et in epistola 2a scriptum est Non quasi preceptum novum scribam tibi sed quod habuimus

x ii

Ab initio Ut diligamus invicem / Dicit etiam ipse dominus ihesus in duobus preceptis
dilectionis dei et dilectionis proximi Totam legem et prophetas pendere. de quibus
duobus preceptis in evangelio secundum Matheum scriptum est / Et accessit unus
de scribis qui audierat illos conquirentes et videns quia bene illis respondit interro-
gavit eum quod esset primum omnium mandatum / Ihesus autem respondit ei primum omnium
mandatum est Audi Israel dominus deus tuus unus est Et diliges dominum deum
tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota mente tua. hoc est primum
mandatum / Secundum autem simile illi Diliges proximum tuum tamquam te ipsum / Maius horum
aliud mandatum non est / Dicit etiam in evangelio secundum Iohannem Mandatum
novum do vobis ut diligatis invicem sicut dilexi vos ut et vos diligatis
invicem In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis si dilectionem habueritis
adinvicem / hec omnia precepta dilectionis i. caritatis / que tanta et talia sunt.
ut quidquid homo se putaverit facere bonum. si fiat sine caritate nullo modo fiat
bene / hec ergo precepta caritatis inaniter darentur hominibus non habentibus liberum
voluntatis arbitrium / sed quia per legem dantur et veterem et novam / quamvis in nova
venit gratia que promittebatur in vetere / lex autem sine gratia littera occidens / in gratia
vero spiritus vivificans / Unde est in hominibus caritas dei et proximi nisi ex ipso
deo / Nam si non ex deo incurrimus pelagianos / Sedeat ergo inter nos iudex
apostolus Iohannes et dicat nobis / Karissimi diligamus invicem / In hiis verbis iohannis
cum se illi extollere ceperint et dicere ut quid nobis hoc precipitur nisi quia ex nobis
habemus ut invicem diligamus / sequitur continuo idem Iohannes confundens eos et
dicens / quia dilectio ex deo est / Non itaque nisi quia precepto admonitum est.
liberum arbitrium ut quereret dei donum / Quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur
nisi prius acciperet aliquid dilectionis ut addi sibi quereret unde quod iubebatur
impleret / Cum dicitur diligamus invicem lex est / cum dicitur quia dilectio ex deo est
gratia est / sapientia quippe dei legem et misericordiam in lingua portat / Unde scriptum est
in psalmo / Etenim benedictionem dabit qui legem dedit / Nemo ergo vos fallat
fratres mei / quia non diligeremus deum nisi nos prior ipse diligeret / Idem Iohannes
apertissime hoc ostendit et dicit / Nos diligimus quia ipse prior dilexit nos.
gratia nos facit legis dilectores / lex vero ipsa sine gratia non nisi prevaricatores facit
Et quod discipulis suis dixit dominus Non vos me elegistis sed ego vos elegi
nil aliud indicat nobis / Si enim nos prius dileximus ut hoc merito nos ipse
diligeret. prius utique nos elegimus ut ab illo eligi mereremur Sed ipse qui veritas
est aliud dicit, et huic vanitati hominum apertissime contradicit / Non vos me
elegistis inquit. si ergo non elegistis, sine dubio non dilexistis Quomodo enim
eum eligerent quem non diligerent / Sed ego inquit vos elegi / Numquid non
et ipsi postea elegerunt eum, et omnibus bonis huius seculi pretulerunt / sed quia
electi sunt elegerunt / Non quia elegerunt electi sunt / Eligentium hominum meritum
nullum esset nisi eos eligentis dei gratia preveniret / Unde et apostolus paulus benedicens

Colosenses. Vos inquit dominus multiplicet et habundare faciat in caritate in invicem
et in omnes. Hanc videlicet dedit ut nos invicem diligeremus qui legem dedit ut
invicem diligamus. Deinde alio loco ad eosdem quia sine dubio in quibusdam eorum
iam erat quod eis ut esset optaverat. Gratias inquit agere debemus deo semper pro vobis
fratres sicut dignum est. quoniam supercrescit fides vestra et habundat caritas uniuscuiusque vestrum
in invicem. Hoc dixit ne forte de tanto bono quod ex deo habebant tamquam ex se
ipsis id habentes extollerentur. Quod ergo supercrescit fides vestra inquit et habundat.
caritas uniuscuiusque vestrum in invicem gratias agere debemus deo de vobis. Non itaque vos
laudare tamquam hoc habentes ex vobis. Et ad Thymotheum dicit. Non enim dedit
nobis deus spiritum timoris sed virtutis et caritatis et continentie. In quo sane apostolico
testimonio cavere debemus ne nos arbitremur non accepisse spiritum timoris dei.
Quod sine dubio magnum est dei donum de quo dicit propheta ysaias. Requiescet
super eum spiritus sapientie et pietatis et spiritus timoris domini. Non quo timuit petrus
christum negavit sed illius timoris spiritum accepimus de quo dicit ipse dominus christus
Eum timete qui habet potestatem et corpus et animam perdere in iehenna. Ita dico
vobis hunc timete. Hoc autem dixit ne illo timore negaremus eum quo
turbatus est petrus. Hunc enim auferri voluit a nobis cum prius dixit. Nolite ti-
mere eos qui corpus occidunt et postea non habent quid faciant. Huius timoris non
sed virtutis et caritatis et continentie. De quo spiritu idem ipse ad
accepimus spiritum
Romanos ait. Gloriamur in tribulationibus scientes quoniam tribulatio patientiam operatur
patientia probationem. probatio spem. Spes autem non confundit quia caritas dei diffusa
est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Non itaque per nos sed
per spiritum sanctum qui datus est nobis. id agit caritas quam donum dei esse manifestat
ut tribulatio non auferat sed potius operetur patientiam. Ad ephesios etiam pax
inquit fratribus et caritas cum fide. Magna bona. Sed dicat unde. A deo inquit patre
et domino ihesu christo. Unde hec magna bona non sunt nisi dona dei. Sed non mirum
quia lux lucet in tenebris et tenebre eam non comprehenderunt. In epistola Iohannis lux dicit.
Ecce qualem dilectionem dedit nobis pater ut filii dei vocemur et simus et in pelagianis
tenebre dicunt dilectio nobis ex nobis est. Quam si veram id est christianam dilectionem haberent
scirent et unde haberent sicut sciebat apostolus qui dicebat. Nos autem non spiritum huius
mundi accepimus sed spiritum qui ex deo est ut sciamus que a deo donata sunt nobis.
Iohannes enim dicit. Deus dilectio est. Et pelagiani ipsum deum non ex deo sed
ex semetipsis habere se dicunt. Et cum scientiam legis ex deo nobis esse fateantur caritatem
ex nobis ipsis volunt. Nec audiunt apostolum dicentem. Scientia inflat caritas autem
edificat. Quid est ineptius imo vero quid est amentius et ab ipsa sanctitate dulcedinis
caritatis alienius quam confiteri ex deo esse scientiam que sine caritate inflat et ex
nobis esse caritatem que facit ut scientia inflare non possit. Item cum dicat apostolus
supereminentem scientie caritatem christi. quid est insanius quam putare ex deo esse scientiam

b. iii

Que subdenda e caritati Et ex omnibus caritatem que supereminet scie fides aut
ueritati et doctrina sana ambas ee dicit ex deo quia scriptu est a facie eius
sciencia et intellectus procedit et scriptu e Caritas aut ex deo e Et legimus spm
sapiencie et pietatis legimus spm uirtutis et caritatis et continencie Sz
maius est donu caritas qua scia Nam scia qn est in homine caritas e neca
ne inflectur Caritas aute no emulat Non agit perperam no inflat Satis me
disputasse arbitror aduersus eos qui gram dei uehement oppugnant
qua uoluntas huana no tollit sed ex mala mutat in bona et cu bona
fuit adiuuat et sic disputasse ut no magis ego qua diuina ipa nobiscu
scriptura locuta sit euidentissime testimoniis ueritatis q scriptura diuina si dili-
genter inspiciat ondit no solu bonas hom uoluntates quas ipe facit
ex malis et a se factas bonas in actus bonos et in eterna dirigit uitam sed
etiam illos que conseruat seculi creaturam ita ee in dei uoluntate ptate.
Vt eas quo uoluit qn uoluit faciat inclinari uel ad beneficia quibusda pre-
standa uel ad penas quibusda ingerendas sicut ipe iudicat occultissimo
quide iudicio sz sine dubioe iustissimo Ita inuenimus aliq pcca etia penas
esse alioz pccoz sicut sunt uasa ire que pficta dicit apostolus in pdicoem
sicut e induracio pharaonis Cuius et causa dicit ad ostendendu in illo
uirtutem dei sicuti e fuga israelitaz a facie hostium de ciuitate hay Inuasit
enim factus est timor ut fugerent et hoc factu e ut uindicaret pccm eo
modo quo fuerat uindicandu Vnde dicit dns ad ihsu naue. No poterunt
filii isrl subsistere a facie inimicoz suoz Quid e no poterunt subsistere qre
no subsistebat p libm arbm sed p timore turbata uoluntate fugiebat Nisi qz
deus dnat et uoluntatibus hom et quos uolt in formidinem conuertit iratus
Nunquid no hostes israelitaz aduersus pplm dei qua ducebat ihus naue sua
uoluntate pugnauit Et cu dicat scriptura qua p dnm factu e confortari cor
eoz ut obuia irent ad isrl ad bellu ut exterminarent Nunq no sua uolute
homo impius filius gemini male dicebat regi dauid Et tn quid ait dd
plenus ueri et alta et pia sapia Quid ait illi qui maledicere putate
uoluit Quid michi et uobis filii sarine Dimittite eu ut maledicat
q dns dixit illi maledicere dauid et quis dicet ei quare fecisti sic.
Deinde scriptura diuina plena sinaz regis uelud ab alio initio repetendo
comendans et dixit inquid dauid ad abysay et ad oms pueros eius Ecce
filius meus qui exiit de utero meo querit aiam mea et adhuc
mo filius gemini Dimitte illu ut maledicat qm dixit illi deus ut ui-
deat dns humilitate mea et retribuat michi bona p maledictoe eius
in die isto quo dixit dns huic hom maledicere dauid Quis sapiens
et intelliget Non enim iubendo dixit ubi obediencia laudaretur.

Sed quia eius voluntatem propriam vitio suo malam in hoc peccato iudicio suo iusto
et occulto inclinavit, ideo dictum est Dixit ei dominus. Nam si iubenti obtemperasset
deo laudandus potius quam puniendus esset, sicut ex hoc peccato postea novimus
esse punitum. Nec causa tacita est cur ei dominus isto modo dixerit maledicere David
hoc est cor eius malum miserit vel dimiserit, ut videat inquit dominus humilitatem
meam et retribuat michi bona pro maledicto eius in die isto. Ecce quomodo
probatur deus uti cordibus etiam malorum ad laudem atque adiumentum bonorum.
Sic usus est Iuda tradente Christum. Sic usus est Iudeis crucifigentibus Christum. Et
quanta inde bona prestitit populis credituris, qui et ipso dyabolo utitur
pessimo sed optime ad exercendam et probandam fidem et pietatem bonorum.
Non sibi qui omnia scit antequam fiant, sed nobis quibus erat necessarium ut eo
modo ageretur nobiscum. Numquid non sua voluntate Abessalon elegit consilium
quod sibi oberat, et tamen ideo fecit quia exaudierat dominus eius patrem
orantem ut hoc fieret. Propter quod ait scriptura Et dominus mandavit dissipare
consilium Achitophel bonum, ut induceret dominus super Abessalon omnia mala.
Bonum consilium dixit quod ad tempus proderat cause quia pro ipso erat contra patrem eius contra quem
rebellaverat ut posset eum opprimere, nisi dominus consilium dissipasset quod dederat Achi-
tofel, agendo in corde Absalon ut tale consilium repudiaret et aliud quod ei
non expediebat eligeret. Quis non ista divina iudicia contremiscat quibus agit deus in
cordibus etiam malorum hominum quicquid vult, reddens eis tamen secundum merita eorum. Roboam
filius Salomonis respuit consilium salubre seniorum quod ei dederant, ne cum populo
dure ageret, et verbis coevorum suorum potius acquievit, respondendo minaciter quibus
leniter debuit. Unde hoc nisi propria voluntate. Sed hinc ab eo recesserunt decem
tribus Israel et alium regem sibi constituerunt Ieroboam, ut irati dei voluntas fieret.
Quod etiam futurum esse predixerat. Quid enim scriptura dicit? Et non audivit
rex plebem quoniam erat conversio a domino ut statueret verbum suum quod
locutus est in manu Achie Silonite de Ieroboam filio Nabath. Nempe
sic factum est et illud per hominis voluntatem ut tamen conversio esset a domino. Legite
libros Paralipomenon et invenietis in secundo libro scriptum Et suscitavit dominus
spiritum super Ioram spiritum Philistiim et Arabum qui finitimi erant Ethiopibus,
et ascenderunt in terram Iuda et dissipaverunt eam et ceperunt omnem substantiam
que in domo regis inventa est. Hic ostenditur deum suscitare hostes eis terris
vastandis quas tali pena iudicat dignas. Numquid tamen Philistiim et
Arabes in terram Iudeam dissipandam sine sua voluntate venerunt, aut sic
venerunt sua voluntate ut mendaciter scriptum sit quod dominus ad hoc faciendum
eorum spiritum suscitavit. Quod etiam sic dici potest Et eorum spiritum dominus suscitavit et
tamen sua voluntate venerunt. Agit enim omnipotens in cordibus hominum etiam motum
voluntatis eorum ut per eos agat quod per eos ipse agere voluerit. Qui omnino iniuste
aliquid velle non novit. Quid est quod homo dei dixit ad Amasiam regem

.d. iij.

Non ueniet tecu exercitus ysrl / No est .n. dns cu ysrl omibz filys effraim
/ Nam si putaueris obtine in illis / in fugam conuertet te deus ante inimicos
/ Dei e utiqz uel adiuuare / uel in fugam uerte / Quos uirtus dei alios
iuuat in bello dando eis fiducia / alios inmisso timore uertit in fuga / nisi
qr ille qui in celo et in tra oia quecuqz voluit facit / etia in cordibz hoim
operatur / legimus quid dixit iohas rex ysrl mittes nunciu ad amasyam
regem uolente pugnare cu illo / Nam post aliqua dixit / Nunc sede in
domo tua quid puocas in malu et cadis tu et iuda tecu / Deinde scripta
subiuxit / Et no audiuit amasias qm a deo erat ut traderet in manu
/ qm quesierut deos edom / Ecce deus ydolatrie petm volens vindicare
hoc operatus e in eius corde / cui utiqz iuste irascebatur ut admonitioz salubre
no audiret / sz ea contempta iret in bellu vbi cu suo exercitu caderet / Per ezech
ielem pphetam dicit deus Et pphta si errauit et locutus fuit ego deus seduxi
pphetam illu et extendam manu mea sup illu et exterminabo eu de medio
popli mei ysrl / In libro hester scriptu e / Que mlr ex ppto ysrl in terra
captiuitatis facta erat uxor alienigene regis asueri / Ergo in eius libro
scriptu e / Quod cu esset necessitate ppto p ppto suo. que rex vbicuqz i regno
eet iusserat trucidari orauit ad deu / Cogebat eni eam magna necessitas
/ vt pter iussu regis et pter ordine suu ad illu auderet intrare / Et uidete
quid scriptura dicit / Et intuitus e eam tamqz thaurus impetu indigna-
tionis sue et timuit regina et conuersus e color eius p dissolutionem
/ et inclinauit se sup capud delicate sue que pcedebat eam et conuertit
deus et transtulit indignatioz eius in lenitate / Scriptu e et i puerbys
Salomonis / sicut impetus aque sic cor regis in manu dei quocuqz voluit
declinabit illud / Et in ps° centesimo x° leg' dey / de egiptys quid eis fecit
deus / Et conuertit cor eoz ut odissent pplm eius ut dolu facerent i seruos
eius / In libris etia apostolicis uidete que scripta sut in epla pauli apli ad
Romanos / ppterea tradidit illos deus i desideria cordis eoz i imundicia / Item
paulo post / ppterea tradidit illos deus in passiones ignominie / Et paulo post
Sicut no pbauerut deu here i noticia tradidit illos deus in repba mete
ut faciat que no conueniut / Et ad Thessalonicen in epla scda ait de quibusda
pro eo qr dilectionem ueritatis no receperut ut salui fierent / ideo mittet ill
deus operationez erroris ut credant mendacio ut iudicet omnes qui no crediderut
ueritati sed consenserut iniquitati / hys et talibz testimoniis diuinoz elogioz
q omnia commemorare nimis longu e satis quantu existimo manifestatur operari deu
in cordibus hoim ad inclinadas eoz volutates quocuqz voluerit / siue ad bona pro
sua mia / siue ad mala p meritis eoz / iudicio utiqz suo aliqn aperto aliqn oc
culto sz aut iusto / Fixu eni de ee et imobile in corde uro qr no e iniquitas

primo

Apud deum/ ac p hoc qui leguntur i libris veritatis a deo seduci hoies/ aut obtundi/ ut ob
durari corda eorum/ Nolite dubitare p̄cessisse mala merita eorum ut iuste ista paterent
necessitatis i illud p̄verbium salomonis/ Insipientia viri violat vias eius/ deum aute
causatur i corde suo/ Gratia vero non scdm merita hoim datur/ alioqui gratia iam non est gratia/
Quia ideo gratia vocatur q gratis datur/ Quia ac potens est sive p angelos vel malos vel bonos
sive quoquomodo alio modo operari etiam in cordibus malorum p meritis eorum/ quorum maliciam
non ipse fecit sed aut originaliter tracta est ab adam/ aut crevit p p̄priam voluntatem/ Quid
mirum est si p spiritum sanctum operatur i cordibus electorum suorum bona/ ~~Non itaque dent dicere~~
~~faciamus mala ut veniant bona· sed fecimus mala et venerunt bona· Ita faciamus bona~~
~~et i futuro seculo recipiemus bonis bona· Qui i hoc seculo recepimus p malis bona~~
+ Qui operatus est ut ipsa corda essent ex malis bona/ Sed suspicantur hoies/ quibus merita bona
que putant p̄cedere ut iustificentur p dei gratiam/ Non intelligentes cum hoc dicunt/ nil aliud quam
negare se gratiam/ sed ut dixi quod volunt de maioribus suspicentur/ De parvulis certe
pelagiani quid respondeant non inveniunt quorum nec voluntas ulla est i accipienda
gratia cuius voluntatis meritum p̄cessisse dicant/ et insuper eos etiam cum fletu reluctari videmus
qui baptizantur et diuina sacramenta percipiunt/ Quod eis ad magnum impietatis peccatum imputaretur
si iam libero uterentur arbitrio/ Et tamen hec etiam etiam in reluctantibus gratia adhesisse nullo
bono merito p̄cedente/ alioqui gratia iam non esset gratia/ Et aliquando filiis infidelium p̄statur
hec gratia/ Cum occulta dei p̄uidentia in manibus quorumque p̄veniunt/ Aliquando filii
fidelium non eam consequuntur aliquo impedimento existente ne possit periclitantibus subveniri/
Fiunt vero ista p occulta dei p̄videntiam cuius inscrutabilia sunt iudicia et investigabiles
vie/ Quod ut apostolus dicat quid p̄dixit intuemini/ agebat enim de iudeis et
gentibus cum scriberet ad romanos .i. ad gentes/ et ait Sicut enim aliquando vos
non credidistis deo Nunc autem misericordiam consecuti estis in illorum incredulitate/ Ita
et hii nunc non crediderunt in vestra misericordia ut et misericordiam consequantur/ Conclusit .n. deus
omnes in infidelitate/ ut omnium misereatur/ Et cum attendisset quid dixit admirans sive
sive etiam quidem veritate sed magna p̄funditate/ Quo conclusit deus omnes
i infidelitate ut omnium misereatur/ quasi faciens mala ut veniret bona/ Mox
exclamavit atque ait/ O altitudo divitiarum sapientie et scientie dei quam inscrutabilia
sunt iudicia eius et investigabiles vie eius/ Hec enim iudicia inscrutabilia et i
vestigabiles vias perversi hoies non cogitantes/ et p̄tinentes ad rep̄hendendum non ydonei
ad intelligendum putabant et iactabant apostolum dicere/ faciamus mala ut veniant bona/ Quod
absit ut apostolus diceret/ sed homines non intelligentes hoc putabant dici/ cum audiebant
quod dixit apostolus/ Lex autem subintravit ut habundaret delictum/ Ubi autem ha
bundavit delictum/ superhabundavit gratia/ Sed utique gratia id agit/ ut iam faciant bona
ab eis qui fecerant mala non ut p̄severent i malis et reddi sibi existiment bona
/ Non itaque dent dicere faciamus mala ut veniant bona/ sed fecimus mala et venerunt
bona/ Iam faciamus bona et in futuro seculo recipiamus p bonis bona/ Propter quod scriptum est
in psalmo/ Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine/ Primus itaque non ideo venit filius hominis
i mundum ut iudicet mundum/ sed ut salvetur mundus p illum/ hoc propter misericordiam/ Postea vero propter

f iii.

Judicium venturus est iudicare vivos et mortuos. Quamvis et in hoc tempore ipsa sal-
vatio si non fiat sine iudicio sed occulto. Ideo ait in iudicium veni in hunc mundum
ut qui non vident videant et qui vident ceci fiant. Ad occulta ergo dei iudicia
no. revocate, cum videtis in una causa qua certe sunt omnes parvuli hereditarium malum
trahentes ex adam, huic subveniri ut baptizetur, illi non subveniri ut in illa obli-
gatione moriatur. Illum baptizatum relinqui in hac vita quem prescivit deus impium
futurum, istum non baptizatum rapi ex hac vita ne malicia mutaret intellectum eius.
Et nolite in istis dicere iniustitiam vel insipientiam deo. Apud quem iustitie fons est
et sapientie. Sed sicut vos exhortatus sum ab initio sermonis huius, in quod pervenistis
in eo ambulate. Et hoc quoque vobis deus revelabit. Et si non in hac vita certe
in altera. Nichil est enim occultum quod non revelabitur. Cum ergo auditis dicentem
dominum: Ego dominus seduxi prophetam illum, et quod ait apostolus: Cuius vult miseretur et quem
vult obdurat. In eo quem seduci permittit vel obdurari mala eius merita credite.
In eo vero cuius miseretur gratiam dei non reddentis mala pro malis sed bona pro malis fideliter
et indubitanter agnoscite. Nec ideo auferatis a pharaone liberum arbitrium, quia multis locis dicit deus
Ego induravi pharaonem. vel induravi aut indurabo cor pharaonis. Non enim propterea ipse
pharao non induravit cor suum. Nam et hoc de illo legitur, cum ablata esset ab egyptiis
cynomia dicente scriptura: Et ingravavit pharao cor suum etiam in isto tempore et noluit dimittere
populum. Ac per hoc et deus induravit per iustum iudicium, et ipse pharao per liberum arbitrium.
Certi ergo estote quia non erit inanis labor vester si in bono proposito perficientes perseveraveritis
usque in finem. Deus enim qui modo illis quos liberat non reddit secundum opera eorum, tunc reddet
unicuique secundum opera eius. Reddet omnino deus et mala pro malis quoniam iustus est et bona pro malis
quoniam bonus est et bona pro bonis quoniam bonus et iustus est. Tantummodo mala pro bonis non reddet
quoniam iniustus non est. Reddet ergo mala pro malis penam pro iniustitia, et reddet bona pro malis
gratiam pro iniustitia, et reddet bona pro bonis gratiam pro gratia. Repetite assidue librum istum. Et si
intelligitis deo gratias agite. Ubi autem non intelligitis orate ut intelligatis. Dabit enim
vobis dominus intellectum. Mementote scriptum esse: Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a deo
qui dat omnibus affluenter et non improperat et dabitur ei. Ipsa est sapientia desursum
descendens sicut ipse apostolus iacobus dicit. Illa vero sapientiam repellite a vobis et orate ut non
sit in vobis quam detestatus est ubi ait: Cum si zelum amarum habetis et contentiones in
vobis sunt. Non est ista sapientia desursum descendens sed terrena animalis dyabolica. Ubi enim zelus
et contencio est, ibi inconstantia et omne opus pravum. Que autem desursum est sapientia
primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis. plena misericordia.
et fructibus bonis, inestimabilis sine simulacione. Quid boni ergo non habebit
qui hanc sapientiam postulaverit et impetraverit a domino. Et hinc intelligite
gratiam. Cum si ex nobis esset ista sapientia, desursum non esset. Nec ab ipso qui nos
creavit deo postulanda esset. Fratres orate et pro nobis ut temperanter et pie
et iuste vivamus in hoc seculo. Expectantes illam beatam spem et manifestationem domini
et salvatoris nostri ihesu christi. Cui est honor et gloria et regnum cum patre et spiritu sancto in secula seculorum.

Liber beati Augustini de pdestinacione sanctorum

Dixisse quid aplm scimus in epla ad philippenses/ eadem scbe nobis
mi quid no pigru/ uobis aute tutu e/ Item cu scribes ad Galathas
cu se satis apud eos egisse pspiceret quod illis p ministeriu smois sui
nccim ee cernebat/ de cetero inqt laborem michi nemo pstet/ vel sicut in
plibq codicibus legitur Nemo michi molestus sit/ ego aut quauis me.
moleste ferre confitear/ qd diuinis eloquijs/ quibus dei gra pdicat/ que
ois nulla e si scdm merita datur/ tam multis manifestisq non ceditur/
vrm tamen studiu frm karissimoru dilcoz filij mi prosper et hylari/ qua eos q cres
sunt no voltis errare/ ne post tot libros de hac re uel eplas meas.
adhuc desideratis me hinc scribere tm amo qntu no possum dice/ Et tm me
amae qntu debeo non audeo dice/ Quapp ecce rescribo uobis/ et lz iam
non uobiscu tame etiam p uos adhuc ago qd me satis egisse credebam/
Consideratis .n. lris uris uide michi uideor eos fres p quibus gerit piam
curam/ ne teneant poetica licentia qua dictu e/ spes sibi quisqz/ z inidm
currant quod no poetice sed prophetice dictu est/ Maledictus homo qui spem
habet in homine/ eo mo ee tractandos quo tractauit aptus/ quibus ait et si
quid aliter sapitis hoc quoqz deus nobis reuelauit/ Adhuc quippe in cone
caligat de pdestinacione sanctorum/ Sz hnt unde si quid alit in ea sapiut hoc
quoqz illis reuelet deus si in eo ambulent in qd puenerunt/ pp quod aptus
cu dixisset/ si quid alit sapitis hoc quoqz deus uobis reuelabit/ Uerumta
inqt in quod peruenimus ambulemus in eo/ Peruenerut aut isti fres nri p
quibus sollicita e pia caritas nra/ ut credant cu ecclia xpi pcto pmi hois
obnoxiu nasci genus humanu/ nec ab isto malo nisi p iusticia scdi hominis
aliquē liberari/ peruenerut aut ut preueniri uoltes homi dei gra fateantur/ atqz
ad nllm opus bonu/ uel incipiendu uel pficiendu sibi quaqz suffice posse
consenciat/ Retenta ergo ista in que peruenerut/ plurimu eos a pelagianorum
errore distinguit/ proinde si in eis ambulent et orent eu qui dat intellcm
Si quid de pdestinacione aliter sapiut ipe illis hoc quoqz reuelabit/ Tame
etiam nos impendamus eis dilcois affcm/ ministeriu smois/ sicut donat
ille qm rogamus/ ut in hijs lris ea que illis ee nt apta et utilia dicemus/
Unde em scimus Ne forte deus uc id p hanc nram uelit effice suitutem
qua eis in xpi liberali caritate seruimus/ Prius itaqz fidem qua xani sumus
donu dei ee debemus onde/ si tame diligentius id face possumus qua i
uoluminibus tot tantis iam fecimus/ Sed nunc eis unde esse uideo/ qui diuina
testimonia que de hac re adhibuimus/ ad hoc dicut ualere/ ut nouimus ex nob
quidē nos hre ipam fidem/ sz incrementu eius a deo/ tamqm fides no ab ipo
donetur nobis/ sz ab ipo tame augeatur in nobis eo merito qm cepit a nobis/
Non ergo recedit ab ea sna qua pelagius ipe in epali iudicio palestino.

lex non est gra/	p. ij.
lex mala no est. sz reos facit iubendo no adiuuando	p ij.
liberu arbitriu hoies hre inculat deus p pcepta mand	r ij.
liberu arbitriu indiget gra dei ad bn opand	f ij.
liberu arbitriu pceptis dei admonetur	x ij.
perfectum se nullus existimet/	r. ij.
peccat quilibet ex libero arbitrio	
Peccat grauius sciens qm nesciens	e ij
Precepta ideo data st ut ceset excusacio ex ignora	r ij.
Sciencia aggrauat peccantem	e ij.
Timor domini/ donu dei est	a. iii.
Voluntas humana no suffic ad dei madata nisi per gram adiuuetur.	p. ij.
Voluntas nra sp e libera. sz non sp bona	b. ij.
Voluntas nra et si libera sit tn pparatur a deo ut velimus et faciamus	b. ij

h. iii.

Sicut eadem gesta testantur dampnare compulsus est, gratiam dei secundum merita
nostra dari, sed non pertinet ad dei gratiam quod credere cepimus, sed illud potius
quod propter hoc nobis additur ut plenius perfectiusque credamus / Ac per hoc inicium fidei
nostre priores damus deo, ut retribuatur nobis et supplementum eius, et si quid
aliud fideliter poscimus / Sed contra hec, cur non potius audimus Quis prior
dedit ei et retribuetur illi / Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia / Et ipsum
igitur inicium fidei nostre, ex quo nisi ex ipso est / Neque enim hoc excepto ex ipso sunt
cetera, et ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia / Quis autem dicat eum qui iam
cepit credere ab illo in quem credidit nichil mereri / Vnde fit ut iam merenti cetera
dicantur addi retributione diuina, ac per hoc gratiam secundum merita nostra dari / Quod ob-
iectum sibi pelagius, ne dampnaretur, ipse dampnauit / Quisquis igitur hanc dampna-
bilem vult ex omni parte vitare sententiam, veraciter intelligat dictum quod ait apostolus
Vobis datum est pro christo non solum ut credatis in eum verum etiam ut patiamini pro eo
/ Vtrumque ostendit dei donum, quia utrumque dixit esse donatum / Nec ait ut plenius et
perfectius credatis in eum, sed ut credatis in eum / Nec seipsum misericordiam consecutum dixit
ut fidelior, sed ut fidelis esset, quia sciebat non se inicium fidei sue priorem dedisse
deo, et retributum sibi ab illo eius augmentum, sed ab eo se factum fidelem a quo
et apostolus factus est / Nam scripta sunt etiam fidei eius inicia sunt ecclesiastica cele-
bri lectione notissima / Auersus quippe a fide quam uastabat eius uehementer
aduersus / Repente est ad illam gratia potentiore conuersus, Conuertente illo cui hoc
ipsum facturo per prophetam dictum est Tu conuertens viuificabis nos / Vnde non solum
ex nolente fieret uolens, verum etiam ex persecutore persecutorum inuictus fidei quam
persequebatur defensione pateretur / Donatum quippe illi erat a christo non solum ut
crederet in eum, verum etiam ut pateretur pro eo ipso / Et ideo commendans istam gratiam
que non datur secundum aliqua merita, sed efficit omnia bona merita / Non quia ydonei
sumus inquit cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex deo
est / Attendant hic et uerba ista perpendant qui putant ex nobis esse fidei ceptum
/ Et ex deo esse fidei supplementum / Quis enim non videat prius esse cogitare quam credere
Nullus quippe credit aliquid nisi prius cogitauerit esse credendum / Quamuis
enim raptim, quamuis celerrime credendi uoluntatem quedam cogitationes ante-
uolent, moxque illa ita sequatur ut quasi coniunctissima comitetur, necesse est tamen
ut omnia que credantur, quamquam et ipsum credere nichil est aliud quam cum assensione
cogitare / Non enim omnis qui cogitat credit, cum ideo cogitent plerique ne credant
/ sed cogitat omnis qui credit et credendo cogitat et cogitando credit / Quod
ergo cogitat pertinet ad religionem et pietatem de qua loquitur apostolus, si non sumus
ydonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex deo est
/ profecto non sumus ydonei credere aliquid quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione
non possumus, sed sufficientia nostra qua credere incipiamus ex deo est / Quo circa sicut nemo
sibi sufficiat ad incipiendum uel ad perficiendum quodcumque opus bonum, quod iam isti

fratres sicut vestra scripta indicant vobis esse consentiunt. Unde in omni opere bono et incipiendo
et perficiendo sufficientia nostra ex deo est. Ita nemo sibi sufficit ad incipiendam vel
perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex deo est. Quoniam fides si non cogitetur nulla est,
Et non sumus ydonei cogitare aliquid quasi ex nobis metipsis sed sufficientia nostra ex deo est.
Cavendum est fratres dilecti a deo ne homo se extollat adversus deum cum se dicit
facere quod promisit deus. Nonne fides gentium promissa est abrahe. Et ille dans
gloriam deo plenissime credidit quoniam que promisit potens est et facere. Ipse ergo fidem
gentium facit qui potens est facere quod promisit. Porro si deus operatur fidem nostram
miro modo agens in nostris cordibus ut credamus. Numquid metuendum est ne totum facere
non possit et ideo sibi homo primas eius vendicat partes, ut novissimas ab illo
accipere mereatur. Videte si aliud agitur isto modo nisi ut gratia dei secundum merita nostra
detur quolibet modo ac sic gratia iam non sit gratia. Redditur namque hoc pacto debita,
non donatur gratis. Debetur enim credenti ut a domino ipsa fides eius augeatur. Et sit
merces fidei recepte fides aucta. Nec attenditur cum hoc dicitur non secundum gratiam sed secundum
debitum istam mercedem credentibus imputari. Cur autem non totum tribuatur homini
ut qui sibi potuit instituere quod non habebat, ipse quod instituit augeat omnino non
video nisi quia resisti non potest divinis manifestissimis testimoniis quibus et
fides unde et pietatis exordium sumitur donum dei esse monstratur. Qualis est id quod
unicuique deus partitus est mensuram fidei. Et id pax fratribus et caritas cum fide a deo
patre et domino ihesu christo et cetera talia. Nolens ergo hiis tam claris testimoniis
repugnare et tamen volens a se ipso sibi esse quod credit, quasi componit homo cum deo ut
partem fidei sibi vendicet atque illi partem relinquat. Et quod est elatius, primam tollit ipse,
sequentem dat illi, et in eo quod dicit esse amborum priorem se facit posteriorem deum. Non
sic pius atque humilis doctor ille sapiebat, Ciprianum beatissimum loquor qui dixit
in nullo gloriandum quando nostrum nichil sit. Quod ut ostenderet adhibuit apostolum testem dicentem
Quid autem habes quod non accepisti. Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis.
Quo precipue testimonio et ipse convictus sum cum similiter errarem, putans fidem qua in deum
credimus non esse donum dei sed a nobis esse in nobis. Et per illam nos impetrare dei
dona quibus temperanter et iuste et pie vivamus in hoc seculo. Neque enim fidem putabam
dei gratia preveniri ut per illam nobis daretur quod utiliter posceremus, nisi quia credere
non possemus nisi precederet preconium veritatis. Ut autem predicato nobis evangelio
consentiremus nostrum esse proprium et nobis ex nobis esse arbitrabar. Quem meum errorem
nonnulla opuscula mea satis indicant ante episcopatum meum scripta. In quibus est illud
quod commemorastis in litteris vestris, ubi est expositio quarundam propositionum ex epistola que est ad
Romanos. Denique cum mea cuncta opuscula retractarem eandemque retractationem stilo
persequerer cuius operis iam duos absolveram libros antequam scripta vestra prolixiora sumpsissem,
cum ad hunc librum ~~retract~~ retractandum in primo volumine pervenissem sic inde locutus sum
Item quod disputans inquam quid elegerit deus in nondum nato cui dixit serviturum esse +
· maiorem ·

i. similiter
error augustini

k iij

Et ea que non sunt tamquam sint vt que sunt euacuet / vt non glorietur coram
deo omnis caro / hic certe gratia humana superbia satis clara est apostoli intencio ne
in homine quisque glorietur / At propter hoc nec in seipso / Deinque cum dixisset ut non glorietur
omnis caro coram deo / ut ostendat in quo homo debeat gloriari · ex ipso autem inquit
Vos estis in christo Jhesu qui factus est nobis sapientia a deo et iusticia et sanctificacio
et redempcio vt quemadmodum scriptum est / Qui gloriatur in domino glorietur / Inde procedit
ista eius intencio ut postea increpans dicat / adhuc enim estis carnales Cum
enim sit inter vos emulacio et contencio / Nonne carnales estis et secundum hominem
ambulatis / Cum enim quis dicat Ego sum pauli Alius autem ego autem cº sum
apollo Nonne homines estis / Quid ergo apollo / Quid autem paulus ministri
per quos credidistis / Et vnicuique sicut dominus dedit Ego plantaui apollo rigauit
sed deus incrementum dedit / Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat
sed qui incrementum dat deus / Videtis ne nichil agere apostolum nisi ut humilietur
homo et exaltetur deus solus / Cum quidem in eis qui plantant et rigant non ipsum
plantatorem et rigatorem dicit esse aliquid sed qui incrementum dedit deus
Quamuis et hoc ipsum quod ille plantat hic rigat non ipsis sed domino tribuat
dicens / unicuique sicut dominus dedit Ego plantaui Appollo rigauit / hinc ergo in
eadem intencione persistens adhuc venit ut dicat / Itaque nemo glorietur in homine
Iam enim dixerat qui gloriatur in domino glorietur / post hec et alia nonnulla que
hiis connectuntur producitur eadem ipsa eius intencio ut dicat / hec autem fratres trans-
figuraui in me et apollo propter vos / ut in nobis discatis ne supra quam scriptum est
vnus pro altero infletur aduersus alterum / Quis enim te discernit · Quid autem
habes quod non accepisti / Si autem et accepisti quid gloriaris quasi non acceperis
In hac apostoli euidentissima intencione qua contra humanam superbiam loquitur
Ne quisquam in homine sed in domino glorietur / dona dei naturalia suspicari siue ipsam
totam perfectamque naturam / qualis in prima condicione donata est / siue uiciate nature
qualescunque reliquias nimis quantum existimo absurdum est / Nunquid enim per
hec dona que omnibus communia sunt hominibus / discernuntur homines ab hominibus
hic autem prius dixit / Quis enim te discernit / et deinde addidit / Quid autem
habes quod non accepisti / Posset enim homo dicere inflatus aduersus alterum
Discernit me fides mea · iusticia mea · vel si quid aliud / Qualibus occurrens
cogitacionibus bonus doctor / Quid autem habes inquit quod non accepisti / A quo
nisi ab illo qui te discernit ab alio · cui non donauit quod donauit tibi
Si autem et accepisti / aut quid gloriaris quasi non acceperis / Num queso agit
aliud nisi ut qui gloriatur in domino glorietur / Nichil autem huic sensui tam
contrarium est quam de suis meritis sic quemque gloriari / tamquam sibi ipse ea fecerit non gratia dei

Sed gratia que bonos discernit a malis / Non que communis est et bonis et malis /
Sit ergo gratia nature attributa qua sumus animancia rationalia / discernimur quoque
a pecoribus Sit etiam gratia nature attributa / qua in ipsis hominibus a defor-
mibus pulchri / uel ingeniosi discernuntur a tardis / et si quid eiusmodi est / Sed
non se ille quem corripiebat apostolus aduersus pecus inflabat / Nec aduersus hominem
alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset et pessimo / Sed aliquid bonum quod
pertinet ad uitam bonam / sibi non deo tribuens inflabat quando audire meruit / Quis
enim te discernit / Quid autem habes quod non accepisti / Sit enim sic naturam fidem
posse habere / numquid et habere / Non enim omnium est fides / Tu fidem posse habere sit omnium /
Non autem ait apostolus / Quid autem potes habere quod non accepisti / posse habere est non
/ non autem habere / proinde posse habere fidem sicut posse habere caritatem gratie est fidelium /
Illa enim natura in qua nobis data est possibilitas habendi fidem / non discernit ab
homine hominem / Ipsa enim fides discernit ab infideli fidelem / Ac per hoc ubi dicitur
ubi dicitur / Quis enim te discernit / Quid autem habes quod non accepisti / Quisquis
audet dicere habeo ex meipso fidem non ergo accepi profecto contradicit huic apertissime
ueritati / Non quia credere uel non credere non est in arbitrio uoluntatis humane.
Sed in electis preparatur uoluntas a domino / Ideo ad ipsam quoque fidem que in uoluntate
est pertinet Quis enim te discernit / Quid autem habes quod non accepisti / Multi au-
diunt uerbum ueritatis sed alii credunt alii contradicunt / Volunt autem isti credere
/ nolunt illi / Quis hoc ignoret. quis hoc neget / Sed cum aliis preparetur / aliis non
preparetur uoluntas a domino / Discernendum est utique / quid ueniat de misericordia eius
quid de iudicio / Quod querebat Israel ait apostolus / hoc non est consecutus / electio ante
consecuta est. Ceteri uero excecati sunt sicut scriptum est / Dedit illis deus spiritum compunctionis oculos
ut non uideant / Et aures ut non audiant. usque in hodiernum diem / Et dauid dicit
fiat mensa eorum in laqueum et in retributionem et in scandalum / Obscurentur oculi
eorum ne uideant et dorsum eorum semper incurua / Ecce misericordia et iudicium / Misericordia in
electionem que consecuta est iustitiam dei / iudicium uero in ceteros qui excecati sunt / Et tamen
illi quia uoluerunt crediderunt / Illi uero qui noluerunt non crediderunt / Misericordia igitur
et iudicium in ipsis uoluntatibus facta est / Electio quippe ista gratie est non utique meritorum.
Superius enim dixerat Sic ergo et in hoc tempore reliquie per electionem gratie salue facte
sunt / Si autem gratia iam non ex operibus / Alioquin gratia iam non est gratia / Gratis
ergo consecuta est / quod consecuta est electio non precessit eorum aliquid quod priores
darent et retribueretur eis / pro nichilo saluos fecit eos / Ceteris autem qui excecati
sunt / sicut ibi non tacitum est in retributione factum est Vniuerse uie domini misericordia et
ueritas / inuestigabiles autem sunt uie eius / Inuestigabiles igitur sunt et misericordia qua
gratis liberat / et ueritas qua iuste iudicat / Sed forsitan dicitur / Ab operibus fide
distinguit apostolus / Gratiam uero non ex operibus esse dicit / Non autem dicit quod non
sit ex fide / Ita uero est / Sed ipsam fidem. opus dei dicit ac iohannes et hanc ut.

.m. iij.

Maiorem. Et quid in eo maiore sit nondum nato reprobauit, de quibus propter hoc comme
moratur, quamuis longe postea prolatum sit propheticum testimonium: Iacob dilexi, Esau
autem odio habui. Ad hoc perduxi ratiocinationem ut dicerem: Non ergo elegit deus opera
cuiusquam in prescientia que ipse daturus est, sed fidem elegit in prescientia, ut quem sibi cre
diturum esse presciuit ipsum elegerit cui spiritum sanctum daret, ut bona operando etiam
eternam uitam consequeretur. Nondum diligentius quesiueram nec adhuc inueneram
qualis sit electio gratie, de qua idem dicit apostolus: Reliquie per electionem gratie salue
facte sunt. Que utique non est gratia si eam merita ulla precedunt, ut ne iam quod datur
non secundum gratiam sed secundum debitum reddatur, potius meritis quam gratis donetur. Proinde quod continue
dixi: Dicit enim idem apostolus: Idem deus qui operatur omnia in omnibus, nusquam
autem dictum est: deus credit omnia in omnibus. Ac deinde subiunxi: Quod enim credimus
nostrum est, quod autem bonum operamur illius est qui credentibus dat spiritum sanctum;
profecto non dicerem si iam non scirem etiam fidem inter dei munera reperiri que dantur in
eodem spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter uoluntatis arbitrium, et utrumque datum est per spiritum
fidei et caritatis. Neque enim sola caritas, sed sicut scriptum est: Caritas cum fide a deo patre
et domino Iesu Christo. Et quod paulo post dixi: Nostrum enim est credere et uelle, illius autem
dare credentibus et uolentibus facultatem bene operandi per spiritum sanctum, per quem caritas
diffunditur in cordibus nostris, uerum est quidem, sed eadem regula et utrumque ipsius est
quia ipse preparat uoluntatem, et utrumque nostrum quia non fit nisi uolentibus nobis. Ac per hoc quod
etiam postea dixi: Quia neque uelle possumus nisi uocemur, et cum post uocationem uoluerimus
non sufficit uoluntas nostra et cursus noster nisi deus et uires currentibus prebeat et
perducat quo uocat. Ac deinde subiunxi: Manifestum est ergo non uolentis neque currentis
sed miserentis dei esse quod bene operamur, uerissimum est. Sed parum de ipsa uocatione
disserui, que fit secundum propositum dei. Non enim omnium qui uocantur talis est, sed tantum electorum. Itaque
quod paulo post dixi: Sicut enim in his quos elegit deus non opera sed fides inchoat
meritum, ut per munus dei operentur, sic in his quos dampnat infidelitas et impie
tas inchoat pene meritum, ut per ipsam penam etiam male operentur, uerissime dixi, sed fidei
meritum etiam ipsum esse donum dei nec putaui querendum esse nec dixi. Et in alio
loco: Cuius enim miseretur facit eum bene operari, et quem obdurat relinquit eum
ut male operetur; sed et illa misericordia precedenti merito fidei tribuitur, et ista obduratio
precedenti iniquitati. Quod quidem uerum est, sed adhuc querendum erat utrum meritum
fidei de misericordia dei ueniat, id est utrum ista misericordia ideo tantummodo fiat in homine quia fidelis
est, an etiam facta fuerit ut fidelis esset. Legimus enim dicente apostolo: Misericordiam consecutus sum
ut fidelis essem; non ait quia fidelis eram. Fideli ergo datur quidem, sed etiam data est ut esset
fidelis. Rectissime itaque alio loco in eodem libro scripsi: Quia si non ex operibus sed misericordia
dei et uocamur ut credamus et credentibus prestatur ut bene operemur, non est gentibus
ista inuidenda misericordia. Quamuis minus ibi diligenter de illa que per dei propositum fit uoca
tione tractauerim. Videtis etiam quid tunc de fide atque operibus senserim. Quamuis de

Commendanda dei gra laborare In qua sma istos fres nros ee nuc uideo Quia
no sicut lege libros meos ita etiā curauerut in eis proficē mecū Nā si curassēt
Jnuenissent ista qonem scdm ueritate diuinarꝝ scripturarꝝ soluta in pmo libro duorꝝ
quos ad bte memorie Simplicianu scpsi epm mediolan eccē sti Ambsij suc-
cessorem in ipo exordio epatus mei Nisi forte no eos nouerut qd si ita ē faciat
ut nouint De hi pmo illorꝝ duorꝝ libro in 2o retractacionu pmu locutꝰ sum
Cui sermo meus ita se habet librorꝝ inquā quos elaboraui epus iā mi duo
sunt ad Simplicianu eccē Mediolan antistite qui btissimo successit ambsio
de diuisis qonibꝫ quarꝝ duas ex epla pauli apli ad Romos in pmu libru contuli
harꝝ prior e de eo quod scptu ē absit usqꝫ ad illud ubi ait Quis me libabit
de corpe mortis huiꝰ Gra dei p ihm xpm dnm nrm In qua illa apli uerba
lex spūalis ē Ego autem carnalis sum et cetera quibꝫ caro q spm cōfligere ostendit
eo mō exposui tanqꝫ homo describatur adhuc sub lege no du sub gra constitutꝰ
Longe em pgea etiam spūalis hois et hoc pbabilius ee posse illa uerba
cognoui Posterior in hoc libro questio ē ab eo loco ubi ait No solu aut si et rebecca
ex vno concubitu hns ysaac pris nri usqꝫ ad illud ubi ait Nisi dns sabaoth re- 1
liquisset nobis seme sicut sodoma facti essemꝰ et sicut Gomorra similes fuissemꝰ
In cuiꝰ qonis solucione elaboratu ē quidē p libo arbitrio uoluntatis humane sꝫ uicit
dei gra nec nisi ad illud potuit puenire ut liquidissima ueritate dixisse intelligar
aplus Quis em te discernit Quid aut hēs quod no accepisti Si aut et accepisti
quid gl'iaris quasi no acceperis Qd uolens etia martir Cyprianꝰ onde hoc totu
ipo titulo diffiniuit dicēs In nullo gl'iandu qn nrm nichil sit Ecce qr dixi superiꝰ
hoc aplico pcipue testimoīo etiam meipm fuisse conuictu cu de hac re aliter saperē
Qua m deus in hac qone soluenda cu ad epm simplicianu sicut dixi scriberē
reuelauit hoc igr aplici testimoīj ubi ad reprimenda hois inflacōz dixit Qd
em hēs quod no accepisti No sinit qmqꝫ fidelium dicere hēo fidem qua no accepi
Reprimit oio hijs aplicis uerbis tota huiꝰ responsionis elacō Sꝫ ne hoc quidē pot
dici quamuis no hēam pfectam fidem hēo tamē eius iniciu quo in xpo pri-
mitꝰ credidi Quia et hic rndet Quid aut hēs quod no accepisti Si aute
et accepisti quid gl'iaris quasi no acceperis Illud u° quod putat de hac fide
ideo no posse dici quid em hēs qd no accepisti qr in eadem nā remansit licet
uiciata que prius sana ac pfecta donata sit nichil ad rē quod uolut uale
intelligitur si ut hoc aplus dixit cogitet Agebat n. ne quisqꝫ gl'iaretur
in homine qm dissensiones exorte fuerāt int Corinthios xpianos Ita ut unqsqꝫ
diceret Ego quidē sum pauli Alius aut Ego Apollo Alius uero Ego Cephe et
in uentu est ut diceret Stulta mudi elegit deus ut confudat sapiēt et infirma
mudi elegit deus ut confundat fortia et ignobilia mdi Et contemptibilia elegit deꝰ

¶ Operam iubet / dixerunt enim ad eum iudei Quid faciemus ut operemur opera dei Respondit Ihesus et dixit illis / hoc opus dei ut credatis in eum quem misit ille / Sic ergo distinguit apostolus ab operibus fidem / quemadmodum in duobus regnis hebreorum distinguitur iudas ab israel / cum et ipse iudas sit israel / Ex fide autem ideo dicit apostolus iustificari hominem non ex operibus / quia ipsa prius datur ex qua impetrentur cetera que proprie opera nuncupantur in quibus iuste vivitur / Nam dicit etiam ipse / Gratia salvi facti estis per fidem / et hoc non ex vobis sed dei donum est / id est et quod dixi per fidem / et non ex vobis sed dei donum est etiam fides / Non ex operibus inquit ne forte quis extollatur / Solet enim dici / ideo credere meruit quia vir bonus erat et antequam crederet / Quod de cornelio dici potest / cuius accepte sunt elemosine et exaudite orationes antequam credidisset in christum / Nec tamen sine aliqua fide donabat vel orabat / Namque quomodo invocabat in quem non crediderat / Sed si posset sine fide christi esse salvus / non ad eum edificandum mitteretur architectus apostolus petrus / Quamvis nisi dominus edificaverit domum in vanum laboraverunt edificantes eam / Et dicitur nobis fides est a nobis / cetera a domino ad opera iusticie pertinentia Quasi ad edificium non pertineat fides / Quasi ad edificium inquam non pertineat fundamentum / Quod si in primis et maxime pertinet / Frustra laborat predicando edificans fidem Nisi eam dominus miserando intus edificat.

/ Quidquid igitur et antequam in christum crederet et cum crederet et cum credidisset / Bene operatus est Cornelius / totum deo dandum est ne forte quis extollatur / Proinde ipse unus magister et dominus cum dixisset quod supra memoravimus hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille In eodem ipso sermone suo paulo post ait / Dixi vobis quia vidistis me et non credidistis / Omne quod dat michi pater ad me veniet / quid est ad me veniet nisi credet in me / Sed ut fiat / pater dat

Item paulo post / Nolite inquit murmurare invicem Nemo potest venire ad me nisi ut pater qui misit me traxerit illum / Et ego resuscitabo eum in novissimo die / Est scriptum in prophetis / Erunt omnes docibiles dei / Omnis qui audivit a patre et didicit venit ad me / Id est nullus est qui audiat a patre et discat et non veniat ad me / Si enim omnis qui audivit a patre et didicit venit profecto omnis qui non venit non audivit a patre nec didicit / Nam si audisset et didicisset veniret / Neque enim ullus audivit et didicit et non venit / Sed omnis ut ait veritas qui audivit a patre et didicit venit ad me / Valde remota est a sensibus carnis hec scola in qua pater auditur et docet ut veniatur ad filium / Ibi est et ipse filius quia ipse est verbum eius per quod sic docet / nec agitur hoc cum carnis aure sed cordis / Simul est et spiritus patris et filii / Neque enim ipse non docet aut separatim docet / Inseparabilia quippe didicimus esse opera trinitatis / Et ipse est utique spiritus sanctus de quo apostolus dicit / Habentes autem eundem spiritum fidei / Sed ideo patri hoc potissimum est attributum quia de ipso procedit

Spiritus sanctus / Unde longum est enucleatius disputare / Et de trinitate que deus
est laborem nostrum in xv. libris ad nos iam existimo pervenisse / Valde inquam
remota est a sensibus carnis hec scola in qua deus auditur et docet / Multos
venire videmus ad dominum quia multos credere videmus in christum / Sed ubi et quo
a patre hoc audierint et didicerint non videmus / Nimis gratia ista secreta est /
Gratiam vero esse quis ambigat / Hec itaque gratia que occulte humanis cordibus
divina largitate tribuitur a nullo duro corde respuitur / Ideo quippe tribuitur
nisi cordis duricia primitus auferatur / Cum ergo pater intus auditur et docet ut
veniatur ad filium aufert cor lapideum et dat cor carneum sicut per prophetam predicante
promisit / Sic quippe facit filios promissionis et vasa misericordie que preparavit in gloriam /
Cur ergo non omnes docebit ut veniant ad christum / Nisi quia omnes quos docet misericordia
docet / quos autem non docet iudicio non docet / Quoniam cuius vult miseretur et quem
vult obdurat / Sed miseretur bona tribuens / obdurat digna retribuens / Aut si et
ista ut quidam distinguere maluerunt verba sunt eius cui apostolus ait / Dicis
itaque michi ut ipse dixisse accipiatur / Ergo cuius vult miseretur et quem vult
obdurat et quod sequitur id est quid adhuc conqueritur nam voluntati eius quis resistit /
Numquid responsum est ab apostolo / O homo falsum est quod dixisti / Sed responsum est / O homo quis
tu es ut respondeas deo / Numquid dicit figmentum ei qui se finxit / quare sic me fecisti
An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa et sequentia que optime
nostis / et tamen quodammodo pater omnes docet venire ad suum filium / Non enim frustra
scriptum est in prophetis / Et erunt omnes docibiles dei / Quod testimonium cum premisisset tunc
subdidit / Omnis qui audivit a patre et didicit venit ad me / Sicut ergo integre
loquimur cum de aliquo litterarum magistro qui in civitate solus est / Omnes iste
hic litteras docet / non quia omnes discunt sed quia nemo nisi ab illo discit quicumque
ibi litteras discit / ita recte dicimus / Omnes deus docet venire ad christum / Non quia omnes
veniunt sed quia nemo aliter venit / Cur autem non omnes doceat aperuit apostolus
quantum aperiendum iudicavit / quia volens ostendere iram et demonstrare potentiam suam
attulit in multa patientia vasa ire que perfecta sunt in perditionem / Et ut notas faciat
divicias glorie sue in vasa misericordie que preparavit in gloriam / Hinc est quod verbum crucis
pereuntibus stulticia est / hiis autem qui salvi fiunt virtus dei est / Hos omnes docet
venire ad christum deus / hos enim omnes vult salvos fieri et in agnitionem veritatis
venire / Nam si et illos quibus stulticia est verbum crucis ut ad christum ve-
nirent docere voluisset procul dubio venirent et ipsi / Non enim fallit aut fallitur
qui ait omnis qui audivit a patre et didicit venit ad me / Absit ergo ut quisquam
non veniat qui a patre audivit et didicit / Quare inquiunt non omnes docet. ro.
Si dixerimus quia nolunt discere quos non docet / respondebitur nobis / Et ubi est quod ei dicitur
Deus tu convertens vivificabis nos / Aut si non facit volentes ex nolentibus
deus ut quid orat ecclesia secundum preceptum domini pro persecutoribus suis / Nam sic etiam

uoluit intelligi sanctus Cyprianus qd dicimus / fiat uoluntas tua sicut in celo et in terra
/ hoc est sicut in eis qui iam crediderunt et tamquam celum sunt / ita in eis qui non
credunt et ob hoc terra adhuc sunt / Quid oramus ergo pro nolentibus credere nisi
ut deus in illis operetur et uelle / De iudeis certe apostolus ait / fratres bona uoluntas
quidem cordis mei et precatio ad deum pro illis in salutem / Orant pro non credentibus quid
nisi ut credant / Non enim aliter consequuntur salutem / Si ergo fides orantium dei preuenit gratiam
/ numquid eorum fides pro quibus oratur ut credant dei preuenit gratiam / Cum quidem hoc pro eis
oratur ut non credentibus .i. fidem non habentibus fides ipsa donetur / Cum igitur euangelium
predicatur / quidam credunt quidam non credunt / sed qui credunt predicatore forinsecus
insonante / intus a patre audiunt atque discunt / Qui autem non credunt foris audiunt
intus non audiunt neque discunt / hoc est illis datur ut credant / illis non datur / Quia
nemo inquit uenit ad me nisi pater qui misit me traxerit eum / Quod apertius
postea dicitur / Nam post aliquantum de carne sua manducanda et bibendo sanguine
suo loquetur / et dixerunt quidam etiam discipulorum eius durus est hic sermo quis
potest eum audire / sciens ihesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc disci
puli eius / dixit eis hoc uos scandalizat / Et paulo post / Verba inquit que ego
locutus sum uobis / spiritus et uita sunt / sed sunt quidam ex uobis qui non credunt
Et mox euangelista / Sciebat enim inquit ab initio ihesus qui essent credentes
et quis traditurus esset eum / Et dicebat / propterea dixi uobis quia nemo potest uenire
ad me nisi fuerit ei datum a patre meo / Ergo trahi a patre ad xpm et audire atque
discere a patre ut ueniat ad xpm / nichil aliud est / quam donum a patre accipere quo
credat in xpm / Neque enim audientes euangelium ab non audientibus / sed credentes ab non credentibus
discernebat / qui dicebat / nemo uenit ad me nisi fuerit ei datum a patre meo
/ fides igitur et inchoata et perfecta donum dei est / Et hoc donum quibusdam
dari / quibusdam non dari / omnino non dubitat / qui non uult manifestissimis sacris litteris
repugnare / Cur autem non omnibus detur / fidelem mouere non debet / qui credit ex
uno omnes isse in condempnationem sine dubitatione iustissimam / ita ut nulla dei esset
iusta reprehensio etiam si nullus liberaretur / Unde constat / magnam esse gratiam quod
plurimi liberantur / et quid sibi deberetur / in eis qui non liberantur / agnoscunt / Ut
qui gloriatur non in suis meritis / que paria uidet esse dampnatis / sed in domino glorietur
/ Cur autem istum potius quam illum liberet / inscrutabilia sunt iudicia eius et inuestigabiles uie
eius / melius enim et hic audimus aut dicimus / O tu quis es qui respondeas deo / quam
dicere audemus. q. nouimus quod occultum esse uoluit / qui tamen aliquid iniustum uelle
non potuit / Illud autem quod in opusculo meo contra porphirium sub titulo de tempore xpiane
religionis me dixisse recolitis / Ita dixi ut hanc diligentiorem et operosiorem
disputationem de gratia preterirem / Non sane omissa significatione / quod eam loco illo explicare
noluissem / que posset alias uel alijs explicari / Nam ita locutus sum inter alia.

Respondens proposite questioni, Cur Christus post tam longa tempora venit, prius inde inquam ut Christo non obiciant quod eius doctrinam non omnes sequuntur. Sentiunt enim et ipsi nequaquam hoc obici posse vel sapientie Platonis vel etiam cuiuslibet philosophorum suorum, qui videbunt se excepta illa altitudine sapientie et scientie dei, ubi fortassis multo aliud divinum consilium longe secretius latet, sine preiudicio etiam aliarum forte causarum que a prudentibus investigari queunt, hoc solum eis brevitatis gratia in huius questionis disputatione dicamus, tunc voluisse hominibus apparere Christum et apud eos predicari doctrinam suam, quando sciebat et ubi sciebat esse qui in eum fuerant credituri. His enim temporibus et his locis quibus evangelium eius non est predicatum, tales omnes in eius predicatione futuros esse presciebat, quales non quidem omnes sed tamen multi in eius corporali presentia fuerunt, qui in eum nec suscitatis mortuis ab eo credere voluerunt. Tales etiam nunc multos videmus, cum tanta manifestatione de illo compleantur preconia prophetarum, nolle adhuc credere et malle humana astutia resistere quam tam clare atque perspicue tamque sublimi et sublimiter diffamate divine cedere auctoritati, quamdiu parvus et infirmus est intellectus hominis divine accedere veritati. Quid ergo mirum si tam infidelibus plenum orbem Christus prioribus seculis noverat, ut eis apparere vel predicari merito nollet, quos nec verbis vel miraculis suis credituros esse presciebat. Neque enim incredibile est tales fuisse tunc, quales ab eius adventu usque ad hoc tempus tam multos fuisse atque esse miramur. Et tamen ab initio generis humani alias occultius alias evidentius sicut congruere temporibus visum est divinitus, nec prophetari destitit nec qui in eum crederent defuerunt, et ab Adam usque ad Moysen et in ipso populo Israel, que speciali quodam misterio gens prophetica fuit, et in aliis gentibus antequam venisset in carne. Cum enim nonnulli commemorentur in sanctis hebraicis libris iam ex tempore Abrahe, nec de stirpe carnis eius nec ex populo Israel nec adventicia societate in populo Israel, qui tamen huius sacramenti participes fuerunt, cur non credamus etiam in ceteris hac atque illac gentibus alias alios fuisse, quamvis eos commemoratos in eisdem auctoritatibus non legamus. Ita salus religionis huius, per quam solam veram salus vera veraciterque promittitur, nulli umquam defuit qui dignus fuit, et cui defuit dignus non fuit. Et ab exordio propagationis humane usque in finem quibusdam ad premium, quibusdam ad iudicium predicatur. Ac per hoc et quibus omnino annuntiata non est non credituri presciebantur, et quibus non credituris tamen annuntiata est in illorum exemplum demonstrantur, quibus vero credituris annuntiatur regno celorum et sanctorum angelorum societati preparantur. Cernitis nempe sine preiudicio latentis consilii dei et aliarum causarum hoc de prescientia Christi dicere voluisse quod contendentibus paganorum infidelium qui hanc obiciunt questionem sufficere videtur. Quid enim est verius quam prescisse Christum qui et quando et quibus locis in eum fuerant credituri. Sed utrum predicato sibi Christo a se ipsis habituri essent fidem, an deo donante sumpturi, id est utrum tantummodo eos prescierit

c. iij. Nn etia pdestinauit / querere atq disserere / tunc necessariu no putaui / Proinde qd dixi tuc
uoluisse apparere hominibus xpm / et apud eos pdicari doctrina sua / qn sciebat et ubi
sciebat ee qui in eu fuerat credituri / No aut dixi qn sciebat et ubi sciebat esse
qui electi fuerat in xpo ante mudi constitucoz / Sz qm si ita dicetur lectorem
faceret intentu ad ea requireda / que nuc ex admonicoe pelagiani erroris
nate est copiosius et laboriosius disputari / Visu e michi qd tuc satis erat
breuiter ee dicendu / excepta ut dixi altitudine sapie et scie dei et sn pudicio
aliaru causarp / de quibus no tuc sz oportunius disputandu putaui / Iste
qd dixi / salute religionis hui9 nulli nuqua defuisse qui dignus fuit / et dig-
nu no fuisse cui defuit / Si discutiat et queratur unde quisq sit dignus.
no desunt qui dicat uolutate huana / Nos aut dicim9 / Gra ul pdestinacoe
diuina / Inter gram porro et pdestinacoz hoc tm int est / qd pdestinacio e gre
ppacio / gra uero iam ipa donacio / Q itaq ait aplus / Non ex opibg ne forte
quis extollatur. ipius enim sum9 figmentu creati in xpo ihu in opibg
bonis gra e / Q autem seqt que ppauit deus ut in illis ambulem9 / pdestinacio
e / que sine psciencia no pt ee / Potest autem ee sine pdestinacoe psciencia / pdestina-
cione quippe deus psciuit que fuerat ipe facturus / Unde dcm e fecit que
futura sunt / psciens aut potens e etia que ipe no facit sicut queaq pcta / Quia
et si sunt queda / que ita pcta sunt ut pene sint etia pccorp / Vn dcm est
tradidit illos deus in reprobu sensu uel reprbam mente ut faciat que no
conueniut / no ibi pcm dei est sz iudiciu / Quo circa pdestinacio dei que in bono
est gre est ut dixi ppacio / Gra em e ipius pdestinacois effectus / Qn ergo pmisit
deus abrahe in semine eius fidem gentiu dicens / patrem multaru gentiu posui
te unde dicit aplus / Ideo ex fide ut scdm gram firma sit pmissio oi semini
no de nre uoluntatis ptate / sz de sua pdestinacoe pmisit / Pmisit n. qd ipe
facturus erat no quod homines / Q et si faciut homines bona que ptinet ad
colendu deu / ipe facit ut illi faciant que pcepit / no illi faciut ut ipe
faciat quod pmisit / Alioqn ut dei pmissa compleantur no in dei sz in
hoim e ptate / Et qd a dno pmissu e ab ipis redditur abrahe / No aut sic
credidit Abraham / sz credidit dans glam deo / qm que pmisit potens e
et facere / Non ait pdicere no ait pscire / Nam et aliena facta pt pdicere atq
pscire / sz potens e et facere / Ac p hoc facta no aliena sz sua / An forte opa
bona gentiu quasi sibi homines faciut sz ut pmitteret quod ipe facit illa
psciuit homines ee facturos / Non quidem sic aplus loquitur / filios qz deus
pmisit abrahe qui fidei eius uestigia sectarentur quod aptissime dicit / sz
si opa gentiu pmisit no fidem / pfecto qm no sut bona opa nisi ex fide / iustus
aut ex fide viuit / Et ome quod no e ex fide pctm e / et sn fide impossibile e placere

Deo nichilominus ut impleat quod promisit deus in hominum esse potestate / Nisi enim homo
faciat quod deo donante ad hominem pertinet / Non faciet ipse quod donet / hoc est
Nisi habeat homo fidem ex semetipso / non implet deus quod promisit sed ut opera
iusticie dentur ex deo / Ac per hoc ut promissa sua deus possit implere non esse in dei sed in
hominis potestate / Quod si veritas et pietas nos credere vetat / credamus cum Abraham
quem quae promisit potens est et facere / Promisit autem filios abrahe / quod esse non possunt
nisi habeant fidem / Ergo ipse donat et fidem / Sane cum apostolus dicat ideo ex
fide ut secundum gratiam firma sit promissio / miror homines infirmitati suae se malle
committere / quam firmitati promissionis dei / Sed incerta est michi de meipso inquit
voluntas dei / Quid ergo tua nec tibi voluntas de teipso certa est / Nec times / qui
videtur stare videat ne cadat / Cum igitur utraque incerta sit / cur non homo firmiori quam
infirmiori fidem suam / spem / caritatem committit / Sed cum dicitur inquiunt / Si credideris
salvus eris / unum horum exigitur / alterum offertur / Quod exigitur in hominis / quod
offertur in dei esse potestate / Cur non utrumque in dei / et quod iubet / et quod offert / Rogatur
enim ut det quod iubet / Rogant credentes ut sibi augeatur fides / Rogant pro
non credentibus ut eis donetur fides / Et in suis igitur incrementis et in suis inicijs
dei donum est fides / Sic autem dicitur si credideris / quemadmodum dicitur / si spiritu facta carnis
mortificaveritis / vivetis / Et ita et hic ex hijs duobus unum exigitur / alterum offertur /
Si spiritu inquit facta carnis mortificaveritis vivetis / Ut ergo spiritu facta carnis mor-
tificentur exigitur / Ut autem vivamus offertur / Num igitur placet ut facta carnis
mortificare non donum dei esse dicamus / Neque id donum dei esse fateamur quia
exigi a nobis audimus / premio vite si hoc fecerimus oblato / Absit hoc ut placeat
participibus et defensoribus gratie / pelagianorum est error iste dampnabilis / Quorum
mox apostolus ora obstruxit subiungens / Quicumque enim spiritu dei aguntur hij filij
sunt dei / Ne facta mortificare nos carnis non per dei sed per nostrum spiritum credamus /
De quo dei spiritu etiam ibi loquebatur ubi ait / Omnia autem haec operatur unus atque
idem spiritus / dividens propria unicuique prout vult / inter quae omnia / sicut scitis nominatur et
fidem / Sic ergo quamvis donum dei sit facta carnis mortificare / exigitur tamen
a nobis proposito premio vite / ita donum dei est et fides quamvis et ipsa cum dicitur
Si credideris salvus eris proposito premio salutis exigatur a nobis / Ideo enim hec
et nobis precipiuntur et dona dei esse monstrantur / ut intelligatur quod et nos ea
faciamus et deus facit ut nos ea faciamus / sicut per prophetam Ezechielem apertissime
dicit / Quid enim apertius quam ubi dicit / Ego faciam ut faciatis / Locum ipsum
scripture attendite / et videbitis illa deum promittere facturum se ut faciant quae iubet
ut fiant / Non sane ibi tacet merita eorum / sed mala quibus se ostendit reddere pro
malis bona hoc ipso quod eos facit habere deinceps opera bona cum ipse facit ut
faciant divina mandata / Sed omnis hec ratio qua defendimus gratiam dei per ihesum christum

·v· iij·

Gratiam vero dei non secundum merita nostra dari, quamvis evidentissime divinorum
eloquiorum testimoniis asseratur, tamen apud eos qui nisi aliquid sibi assignent quod priores
dent ut retribuatur eis, ab omni studio pietatis repelli se putant, laborat aliquanto
in etate maiorum iam utentium voluntatis arbitrio. Sed ubi venitur ad parvulos et ad
ipsum mediatorem dei et hominum hominem ihesum christum, omnis deficit precedentium gratiam dei
humanorum assertio meritorum, quia nec illi ullis bonis precedentibus meritis discernuntur a ceteris
ut pertineant ad liberatorem hominum, nec ille ullis humanis precedentibus meritis,
cum et ipse sit homo, liberator factus est hominum. Quis enim audiat quod dicuntur parvuli
pro suis futuris meritis in ipsa infantili etate baptizati exire de hac vita, et alii
non baptizati in eadem etate mori, quia eorum prescita sunt merita futura sed
mala, non eorum vita bona sed mala deo remunerante vel damnante, sed nullorum?
Plus quidem limitem fecit, quem transgredi non debeat humana, ut mitius loquar,
in tanta suspicione. Ait enim: Omnes astabimus ante tribunal christi, ut ferat unusquisque
secundum ea que per corpus gessit, sive bonum sive malum. Gessit, inquit; non adiunxit
vel gesturus fuit. Sed unde hoc talibus viris venit in mentem nescio, ut futura que non
sunt futura puniantur aut honorentur merita parvulorum. Cur autem dictum est secundum ea
que per corpus gessit homines, indubitanter? Cum gerantur multa solo animo, non per corpus
nec per ullum corporis membrum, et plerumque tam magna ut talibus cogitationibus
pena iustissima debeatur. Sicuti est, ut alia taceam, quod dixit insipiens
in corde suo non est deus. Quid est ergo secundum ea que per corpus gessit, nisi secundum
ea que gessit eo tempore quo in corpore fuit, ut per corpus intelligamus corporis tempus?
Post corpus autem nemo erit in corpore nisi in resurrectione novissima, non ad
ulla merita comparanda, sed ad recipienda pro bonis meritis premia, pro malis
luenda supplicia. Hoc autem medio tempore inter depositum et receptum corpus secundum ea
que gesserunt per corporis tempus sive cruciantur anime sive requiescunt. Ad quod tempus
corporis pertinet etiam quod pelagiani negant, sed christi ecclesia confitetur, originale
peccatum. Quo sive soluto per dei gratiam, sive per dei iudicium non soluto, cum moriuntur
infantes, aut merito regenerationis transeunt ex malis ad bona, aut merito
originis transeunt ex malis ad mala. Hoc catholica fides novit. In hoc etiam
nonnulli heretici sine ulla contradictione consentiunt. Iudicari autem quemquam non secundum merita
que habuit quamdiu fuit in corpore, sed secundum merita que fuerat habiturus si diutius vixisset
in corpore, unde opinari potuerunt homines quorum ingenia non esse contemptibilia
vestre indicant littere, mirans et stupens reperire non possum, nec credere auderem
nisi vobis non credere non auderem. Sed spero affuturum deum, ut commoniti cito videant
ea que dicuntur futura fuisse peccata, si per dei iudicium hi qui baptizati sunt possunt
iure puniri, etiam dei gratia baptizatis posse dimitti. Quicumque enim dicit puniri
tantum deo iudice ante futura peccata, dimitti autem deo miserante non posse, cogitare

debet quantam deo faciat gratiae eius iniuriam · quod futurum peccatum praenosci possit nec possit
ignosci / Quod si absurdum est magis ergo futuris si diu viverent peccatoribus qui in prima
etate moriuntur lavacro quo peccata diluuntur debuit subvenire / Quod si forsitan dicunt
penitentibus peccata dimitti / et ideo istos non baptisari puerula etate morientes quia praesciti
sunt si viverent penitentiam non acturi / Eos autem qui baptisantur et parvuli de corporibus
exeunt deum praescisse acturos penitentiam si viverent / attendant et videant si ita est non ita
in parvulis sine baptismate morientibus peccata originalia vindicantur / sed sua cuiusque futura
si viveret / Item baptizans non originalia dilui sed sua futura si viveret quoniam
non posset nisi in maiore etate peccare / sed alios acturos penitentiam alios non acturos
fortasse praescisos a deo alios baptizatos alios sine baptismo exisse de hac vita /
Hoc si auderet pelagiani non tam laboraret negando originale peccatum querere parvulis
extra regnum dei nescio cuius sine felicitatis [locum] maxime cum convincuntur non eos
habere posse vitam eternam quia non manducaverunt nec biberunt sanguinem hominis Christi /
Et quia in eis qui nullum habent omnino peccatum falsus est baptismus qui in remissionem
traditur peccatorum / Dicerent enim prorsus nullum esse peccatum originale / sed pro suis futuris
si viverent meritis vel baptizari vel non baptizari eos qui de corpore solvuntur infantes /
Et pro suis futuris meritis eos vel accipere vel non accipere corpus et sanguinem Christi /
sine quo vitam prorsus habere non possunt / et in veram remissionem peccatorum baptizari /
quamvis nullum ex adam traherent quo remittuntur eis peccata de quibus illis deus
penitentiam praescivit facturos / Ita facillime agerent ac obtinerent causam suam qua negant
esse peccatum originale / et gratiam dei non dari secundum merita nostra contendunt / Sed quia hominum
futura que non sunt futura procul dubio nulla sunt merita / et hoc videre facillimum
est / ideo nec pelagiani hoc dicere potuerunt / et multomagis nec isti dicere debu
erunt / Dici enim non potest quam moleste feram quod viderunt pelagiani esse facillimum
et absurdissimum / hoc non vidisse istos qui nobiscum errorem illorum hereticorum katho
lica auctoritate condempnant / Scribit librum de mortalitate Cyprianus · multis ac pene
omnibus qui ecclesiasticas litteras amant / laudabiliter notum / In quo quippe dicit / Non solum
non esse fidelibus inutilem mortem / verum etiam utile reperiri / quoniam peccandi periculis
hominem subtrahit / et in non peccandi securitate constituit / Sed quid prodest / si etiam
futura que commissa non sunt peccata puniuntur / Agit tamen ille copiosissime atque
optime peccandi pericula nec deesse mista vita nec superesse perdita verum illud
testimonium ponit de libro sapientiae / Raptus est ne malicia mutaret cor eius / quod
a me quoque positum fratres istos respuisse dixistis / tamquam non de libro canonico adhibitum /
Quasi et excepta huius libri attestatione res ipsa non clara sit quam volumus hinc
doceri / Quis enim audeat christianus negare iustum si morte praeoccupatus fuerit in refrigerio
futurum / Quilibet hoc dixerit quis homo sane fidei resistendum putabit / Si dixerit iustum
sed a sua iustitia recesserit in qua diu vixit et in ea fuit impietate defunctus

.a. iiii

In qua non unum annum sed unum diem vixit in penas iniquis debitas hunc venturum/
nisi sibi sua peccata pro futura iusticia/ huic perspicue veritati quis fidelium contradicit/
porro si queratur a nobis utrum si tunc esset mortuus quando erat iustus penas
esset in venturus/ an requiem/ Nunquid requiem eundem dubitamus/ hec est tota causa
cur dictum est a quocunque sic dictum/ raptus est ne malicia mutaret intellectum eius
Dictum est enim secundum pericula vite huius/ non secundum prescientiam dei/ qui hoc prescivit quod
futurum erat/ non quod futurum non erat/ id est/ quod ei mortem immaturam fuerat largi-
turus ut temptationibus subtraheretur incerto/ non quod peccaturus esset qui mansurus
in temptatione non esset/ De hac quippe vita legitur in libro iob Nunquid
non temptatio est vita humana super terram/ Sed quare aliis concedatur ex huius vite
periculis, cum iusti sint auferantur/ alii non iusti donec a iusticia cadant in eisdem
periculis vita productiore teneantur/ quis cognovit sensum domini/ Et tamen hinc
intelligi datur/ etiam illis iustis qui bonos pios mores usque ad senectutis
maturitatem et diem vite huius ultimum servant/ Non in suis meritis sed in domino
esse gloriandum/ Quoniam qui vite brevitate rapuit iustum ne malicia mutaret intellectum
eius/ ipse in quantacunque vite longitudine custodit iustum ne malicia mutaret
intellectum eius/ Cur autem hic tenuerit casurum quem priusquam caderet
hinc posset auferre/ iustissima sed inscrutabilia sunt iudicia eius/ Que cum
ita sint/ non debuit repudiari sententia libri sapientie/ qui meruit in ecclesia dei de gradu
lectoris ecclesie Christi tam longa annositate recitari/ Et ab omnibus christianis ab
episcopis usque ad extremos laycos fideles penitentes cathecuminos cum veneratione
divine auctoritatis audiri/ Certe enim si de divinarum scripturarum tractatoribus qui fuerunt
ante nos proferam defensionem huiusmodi sententiarum quam nunc solito diligentius
atque copiosius contra novum pelagianorum defendere cogimur errorem/ hoc est gratiam
dei/ non secundum merita nostra dari et gratis dari cui datur/ quia neque volentis neque
currentis sed miserentis est dei/ iusto autem iudicio non dari cui non datur/ quia non
est iniquitas apud deum/ Si huius ergo sententie defensionem ex divinorum eloquiorum
nos precedentibus catholicis tractatoribus promerem/ profecto hii fratres pro quibus nunc
agimus acquiescerent/ hoc enim significastis litteris vestris/ Quid igitur opus est ut eorum
scrutentur opuscula/ qui priusquam ista heresis oriretur non habuerunt necessitatem
in hac difficili ad solvendum questione versari/ Quod proculdubio facerent si respondere
talibus cogerentur/ unde factum est ut de gratia dei quid sentirent breviter
quibusdam scriptorum suorum locis et transeunter attingerent/ immorarentur vero
in eis que adversus inimicos ecclesie disputabant/ Et in exhortationibus ad
quasque virtutes quibus deo vivo et vero pro adipiscenda vita eterna et vera
felicitate servitur/ frequentationibus autem orationum simpliciter apparebat dei gratia quid
valeret/ Non enim poscerentur de deo que precipit fieri nisi ab illo donaretur ut

fierent. Sed qui studiis tractatorum instrui volunt, oportet ut ipsi librum sapientiae
ubi legitur: Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, omnibus trac-
tatoribus anteponant, quoniam sibi eum anteposuerunt etiam temporibus proximi apostolorum
egregii tractatores, qui eum testem adhibentes, nihil se adhibere nisi divinum
testimonium crediderunt. Et certe beatissimum Cyprianum disputasse constat, ut beneficium
mortis ostenderet, a peccatorum periculis eripi eos qui hanc vitam finiunt
in qua peccari potest. In eodem quippe libro ait inter cetera: Cur non tu cum Christo futurus
et de domini pollicitatione securus, quod ad Christum voceris amplecteris, et quod dyabolo careas
gratularis. Et alio loco: Pueri inquit periculum lubricae aetatis evadunt. Itemque alio:
Quid non inquit properamus et currimus, ut patriam nostram videre, ut parentes salutare
possimus? Magnus illic nos carorum numerus exspectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens
nos et copiosa turba desiderat, iam de sua incolumitate secura, adhuc de
nostra salute sollicita. His atque huiusmodi doctor ille sententiis in catholicae fidei luce
clarissima satis aperte testatur usque ad huius corporis depositionem temptandi pericula
temptationesque metuendas. Deinde nulla talia quemquam esse passurum. Quod et si non
testaretur, quis de hac re christianus quamlibet dubitaret? Quo igitur homini lapso et in
eodem lapsu istam vitam miserabiliter finienti atque in penas eunti talibus debitas,
quomodo non plurimum summeque prodesset, si ex hoc temptationum loco prius
quam ~~moreretur~~ laberetur morte raperetur? Ac per hoc si absit nimis inconsiderata contentio, tota
questio ista finita est de illo qui raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.
Nec ideo liber sapientiae qui tanta numerositate annorum legi meruit in ecclesia Christi, in quo
et hoc legitur, pati debet iniuriam, quia resistit eis qui pro meritis hominum falluntur,
ut veniant contra dei manifestissimam gratiam, quae maxime apparet in parvulis. Quorum
cum alii baptizati, alii non baptizati vitae huius terminum sumunt, satis indicant misericordiam
et iudicium; misericordiam quidem gratuitam, iudicium debitum. Si enim iudicarentur homines
pro meritis suae vitae quae non habuerunt morte praeventi, sed habituri essent si viverent,
nihil prodesset ei qui raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, nihil
prodesset eis qui lapsi moriuntur, si ante morerentur, quod nullus dicere christianus audebit.
Quocirca non debent fratres nostri qui nobiscum pro catholica fide perniciem pelagiani
erroris impugnant, huic pelagianae intantum favere sententiae, qua opinatur gratiam
dei secundum merita nostra dari, ut quod illi audere non possunt sententiam veram, plane et
antiquitus christianam: raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, destruere moliantur,
et id astruere quod non dico crediturum sed somniaturum neminem putaremus, secundum
ea scilicet iudicari quemquam mortuorum quae gesturus fuerat si tempore prolixiore vixisset. Ita
quippe clarescit invictum esse quod dicimus, gratiam dei non secundum merita nostra dari, ut huic veritati
contradicentes ingeniosi homines haec ab omnium auribus et cogitationibus abigenda dicere cogerentur.
Est etiam praeclarissimum lumen praedestinationis et gratiae ipse salvator, ipse mediator
dei et hominum homo Christus Ihesus, qui ut hoc esset quibus tandem suis vel operum vel

. c. iiij.

Videi precedentibus meritis natura humana que in illo est comparavit. Respondeat queso
ille homo, ut a verbo patri coeterno in unitate persone assumptus filius dei unigenitus
esset, unde hoc meruerit. Quod eius bonum qualecumque precessit. Quid egit ante. Quid credidit
quid petivit ut ad hanc ineffabilem perveniret excellentiam. Nonne faciente ac susci
piente verbo, ipse homo ex quo esse cepit, filius dei unicus esse cepit. Nonne filium dei
unicum femina illa gratia plena concepit. Nonne de spiritu sancto et virgine maria
dei filius unicus natus est. Non carnis cupidine, sed solo dei munere. Numquid me
tuendum fuit, ne accedente etate homo ille libero peccaret arbitrio. Aut ideo in illo
non libera voluntas fuit. Ac non tanto magis erat, quanto magis servire peccato
non poterat. Nempe ista omnia singulariter admiranda et alia si qua eius propria
verissime dici possunt, singulariter in illo accepit humana, hoc est nostra natura nullis suis
precedentibus meritis. Respondeat hic homo deo si audeat et dicat cur non ego. Et si
audierit. O homo tu quis es ut respondeas deo. Nec sic cohibeat sed augeat
impudentiam et dicat quod audio. Tu quis es o homo cum sim quod audio id est homo
quod est ille de quo ago. Cur non sim quod et ille. At enim gratia ille talis ac tantus
est. Cur diversa est gratia ubi natura communis est. Certe non est acceptio personarum apud deum.
Quis non dico christianus sed insanus hec dicat. Appareat itaque nobis in nostro capite
ipse fons gratie, unde secundum uniuscuiusque mensuram se per cuncta eius membra diffundit
ea gratia. Fit ab initio fidei sue homo quicumque christianus qua gratia homo ille ab initio
suo factus est christus. De ipso spiritu et hic renatus de quo est ille natus. Eodem spiritu fit in
nobis remissio peccatorum quo spiritu factum est ut nullum haberet ille peccatum. Hec se deus
esse facturum profecto prescivit. Ipsa est igitur predestinatio sanctorum que in sancto sanctorum
maxime claruit. Quam negare quis potest recte intelligentium eloquia veritatis.
Nam et ipsum dominum glorie in quantum homo factus est dei filius predestinatum esse
didicimus. Clamat doctor gentium in capite epistolarum suarum. Paulus servus christi ihesu
vocatus apostolus segregatus in evangelium dei quod ante promiserat per prophetas suos
in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ei ex semine david secundum carnem qui predesti
natus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum.
Predestinatus est ergo ihesus ut qui futurus erat secundum carnem filius david esset tamen
in virtute filius dei secundum spiritum sanctificationis quia natus est de spiritu sancto ex maria virgine.
Ipsa est illa ineffabiliter facta hominis a deo verbo susceptio singularis, ut filius dei
et filius hominis simul, et filius hominis propter susceptum hominem, et filius dei propter
suscipientem unigenitum deum veraciter et proprie diceretur, ne non trinitas sed quaternitas
crederetur. Predestinata est ista nature humane tanta et tam celsa et summa subvectio
ut quo attolleretur altius non haberet. Sicut pro nobis ipsa divinitas quousque se depo
neret humilius non habuit quam suscepta natura hominis cum infirmitate carnis usque
ad mortem crucis. Sicut ergo predestinatus est ille unus ut caput nostrum esset
ita multi predestinati sumus ut membra eius essemus. Humana hic merita conticescant
que perierunt per adam. Et regnet que regnat dei gratia per ihesum christum dominum nostrum

singularis
Unicum dei filium nostrum dominum. Quisquis in capite nostro praecedentia merita singulis illius
generationis invenerit, ipse in nobis membris eius praecedentia merita multiplicatae
regenerationis inquirat. Neque enim retributa est Christo illa generatio sed tributa ut alienus
ab omni obligatione peccati de spiritu et virgine nasceretur. Sic et nobis ut ex aqua
et spiritu renasceremur non retributum est pro aliquo merito sed gratis tributum. Et si nos
ad lavacrum regenerationis fides duxit, non ideo putare debemus priores nos
dedisse aliquid, ut retribueretur nobis regeneratio salutaris. Ille quippe nos fecit
credere in Christum, qui nobis fecit in quem credimus Christum. Ille facit in hominibus prin-
cipium fidei et perfectorem Iesum. Sic enim est appellatus ut scitis in epistola ad He-
breos. Vocat enim praedestinatos multos filios suos ut eos faciat membra praedesti-
nati unici filii sui. Non ea vocatione qua vocati sunt et noluerunt venire ad
nuptias. Illa quippe vocatione et iudei vocati sunt quibus Christus crucifixus
scandalum est, et gentes quibus crucifixus stultitia est, sed ea vocatione praedestinatos
vocat quam distinxit apostolus dicens: Ipsis autem vocatis iudeis et grecis praedicare
se Christum dei virtutem et dei sapientiam. Sic enim ait. Ipsis autem vocatis ut eos
ostenderet non vocatos sciens esse quandam certam vocationem eorum qui secundum
propositum vocati sunt quos praescivit et praedestinavit conformes ymaginis filii sui.
Quam vocationem significans ait: Non ex operibus sed ex vocante dictum est ei quia maior
serviet minori. Numquid dixit non ex operibus sed ex credente? Prorsus etiam hoc abstulit
homini ut totum daret deo. Dixit ergo sed ex vocante non quacumque vocatione
sed qua fit credens. Hanc intuebatur etiam cum diceret: Sine penitentia sunt dona et vo-
catio dei. Nam et ibi quid agebatur paulisper advertite. Cum igitur dixisset
Nolo vos ignorare fratres mei sacramentum hoc ut non sitis vobis sapientes.
quia caecitas ex parte in Israel facta est donec plenitudo gentium intraret, et sic
omnis Israel salvus fieret ut scriptum est. Veniet ex Syon qui eripiat et avertat
impietatem a Iacob, et hoc illis a me testamentum cum abstulero peccata eorum. Mox
addidit quod diligenter intelligendum est: Secundum evangelium quidem inimici propter vos,
secundum electionem autem dilecti propter patres. Quid est secundum evangelium quidem inimici propter vos
nisi quia eorum inimicitia qua occiderunt Christum evangelio sicut videmus sine dubitatione
profecit. Et hoc ostendit ex dei dispositione venisse qui bene uti novit et malis, non
ut ei prosint vasa irae, sed ut ipso illis bene utente prosint vasis misericordiae. Quid enim
apertius dici potuit quam id quod dictum est: Secundum evangelium quidem inimici propter vos. Est
ergo in malorum potestate peccare. Ut autem peccando hoc vel hoc illa malicia
faciat, non est in eorum potestate, sed dei dividentis tenebras et ordinantis eas.
Ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem dei non impleatur nisi voluntas
dei. Legimus in actibus apostolorum quod cum dimissi a iudeis apostoli venissent ad suos
et indicassent quanta eis sacerdotes et seniores dixerunt, levaverunt illi vocem
unanimes omnes ad deum et dixerunt: Domine tu es qui fecisti celum et terram

c iiij.

Mare et omnia que in eis sunt / Qui per os patris nostri dauid sancti pueri tui dixisti / Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania Astiterunt reges terre et principes conuenerunt in unum aduersus dominum et aduersus christum eius / Conuenerunt enim in ueritate in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Jhesum quem unxisti herodes et pylatus et populus israel facere quanta manus tua et consilium predestinauit fieri / Ecce quod dictum est secundum euangelium quidem inimici propter uos / Tanta quippe ab inimicis iudeis manus dei et consilium predestinauit fieri / quanta necesse fuerat euangelio propter nos / Sed quid est quod sequitur / secundum electionem autem dilecti propter patres / Numquid illi inimici qui in suis inimicitiis perierunt / et aduersantes christo de gente ipsa adhuc pereunt / ipsi sunt electi atque dilecti absit / Quis hoc uel stultissimus dixerit Sed utrumque inter se contrarium i. inimici et dilecti / quamuis non in eosdem homines / tamen in eandem gentem conuenit iudeorum et ad idem carnale semen israel / aliis eorum ad claudicationem aliis ad benedictionem israel ipsius pertinentibus / Hunc enim sensum apertius superius explicauit ubi ait / Quod querebat israel hoc non est consecutus / electio autem consecuta est. / Ceteri uero excecati sunt / In utrisque tamen ipse idem israel / Ubi ergo audimus israel non est consecutus / uel ceteri excecati sunt / ibi intelligendi sunt inimici propter nos / Ubi uero audimus electio autem consecuta est ibi intelligendi sunt dilecti propter patres quibus patribus utique ista promissa sunt / Abrahe quippe dicte sunt promissiones et semini eius / Unde et in ista olea oleaster inseritur gentium / Iam porro electionem quam dicit · quia secundum gratiam non secundum debitum / sed utique que facta est quoniam reliquie per electionem gratie salue facte sunt / Hec electio consecuta est ceteris excecatis / Secundum hanc electionem israelite dilecti propter patres continuo subiecit apostolus / Sine penitentia enim sunt dona et uocatio dei / sine mutatione stabiliter fixa sunt / Ad hanc uocationem qui pertinent omnes sunt dociles dei / Nec potest eorum quisquam dicere Credidi ut sic uocarer · / Preuenit eum quippe misericordia dei quia sic est uocatus ut crederet / Omnes enim dociles dei ueniunt ad filium quoniam audierunt et didicerunt a patre per filium / qui euidentissime dicit Omnis qui audiuit a patre et didicit uenit ad me / Istorum autem nemo perit quia Omne quod dedit ei pater non perdet ex eo quicquam / Qui ergo inde est / omnino non perit / Nec inde erant qui perierunt / propter quod dictum est / Ex nobis exierunt / sed non erant ex nobis · Nam si fuissent ex nobis mansissent utique nobiscum / Intelligamus ergo uocationem qua fiunt electi / non qui eliguntur quia crediderunt / sed qui eliguntur ut credant / Hanc enim et dominus ipse satis aperit ubi dicit / Non uos me elegistis sed ego elegi uos · / Nam si propterea electi erant quia crediderant / ipsi eum prius utique elegerant credendo in eum ut eligi mererentur / Aufert autem hoc omnino qui dicit Non uos me elegistis sed ego uos elegi / Et ipsi quidem proculdubio elegerunt eum quando crediderunt in eum / Unde non ob aliud dicit Non me elegistis sed ego elegi uos / nisi quia non elegerunt ut eligeret eos sed ut eligerent eum elegit eos quia misericordia eius preuenit eos secundum gratiam non secundum debitum / Elegit ergo eos de mundo cum hic ageret in carne

Sed iam electos in se ipso ante mundi constitutionem. Hec est immobilis veritas predestinacionis
et gracie. Nam quid est quod ait apostolus: Sicut elegit nos in ipso ante mundi
constitutionem? Quod profecto si propterea dictum est quia prescivit deus credituros, non quia
facturus fuerat ipse credentes, contra istam prescienciam loquitur filius dicens:
Non vos me elegistis sed ego vos elegi; cum hoc potius prescierit deus quod ipsi eum
fuerant electuri ut ab illo eligi mererentur. Electi sunt itaque ante mundi consti-
tucionem ea predestinacione in qua deus sua futura facta prescivit. Electi sunt autem
de mundo ea vocacione qua deus id quod predestinavit implevit. Quos enim
predestinavit ipsos et vocavit, illa scilicet vocacione secundum propositum. Non ergo alios,
sed quos predestinavit ipsos et vocavit. Nec alios sed quos ita vocavit ipsos
et iustificavit. Nec alios sed quos predestinavit vocavit iustificavit, ipsos et
glorificavit, illo utique fine qui non habet finem. Ergo elegit deus fideles, sed ut sint,
non quia iam erant. Apostolus Iacobus dicit: Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo
divites in fide et heredes regni quod repromisit deus diligentibus se. Eligendo ergo
facit divites in fide sicut heredes regni. Recte quippe in eis hoc eligere dicitur
quod ut in eis faciat eos elegit. Rogo quis audiat dominum dicentem: Non
vos me elegistis sed ego vos elegi, et audeat dicere credere homines ut eligantur,
cum potius eligantur ut credant, ne contra sententiam veritatis priores iudicentur ele-
gisse Christum quibus dicit Christus: Non vos me elegistis sed ego vos elegi. Quis
audiat apostolum dicentem: Benedictus deus et pater domini nostri Ihesu Christi qui nos
benedixit in omni benedictione spirituali in celestibus in Christo, sicut elegit nos in
ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate,
predestinans nos in adopcionem filiorum per Ihesum Christum in ipsum secundum placitum voluntatis
sue, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redempcionem per sanguinem
ipsius remissionem peccatorum secundum divicias gracie eius que habundavit in nos
in omni sapiencia et prudencia, ut ostenderet nobis misterium voluntatis sue secundum
bonam voluntatem suam quam proposuit in illo in dispensacionem plenitudinis temporum instaurare
omnia in Christo que in celis sunt et que in terra in ipso, in quo eciam et nos sorte consecuti
sumus predestinati secundum propositum qui universa operatur secundum consilium voluntatis
sue ut simus in laudem glorie eius. Quis inquam hec audiat diligenter et intel-
ligenter et audeat de hac re quam defendimus tam clara veritate dubitare?
Elegit deus in Christo ante mundi constitutionem membra eius. Et quomodo eligeret
eos qui nondum erant nisi predestinando? Elegit ergo predestinans nos. Numquid
elegit impios et immundos? Nam si quod proponatur utrum hos eligat an potius
sanctos et immaculatos, quis hoc dubitet, quis requirat? Ac non statim ferat
pro sanctis immaculatisque sentenciam? Presciebat ergo ait Pelagianus qui erant futuri
sancti et immaculati per libere voluntatis arbitrium, et ideo eos ante mundi constitutionem
in ipsa sua presciencia qua tales sanctos immaculatos prescivit. Utique ipse non fecit

Nec se facturum sed ipsos futuros esse predixit. Intueamur ergo verba apostoli atque
videamus utrum propterea nos elegerit ante mundi constitutionem quia sancti et immacu
lati futuri eramus an ut essemus. Benedictus inquit deus et pater domini nostri ihesu
christi qui nos benedixit in omni benedictione spirituali in celestibus in christo sicut
elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati. Non ergo
quia futuri eramus sed ut essemus. Nempe certum est, nempe manifestum est. Ideo quippe
tales futuri eramus quia elegit ipse predestinans ut tales per graciam eius essemus.
Ita nos ergo benedixit benedictione spirituali in celestibus in christo ihesu sicut elegit
nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et inmaculati in conspectu
eius in caritate predestinans nos in adoptionem filiorum per ihesum christum in ipsum.
Deinde quid adiungat attendite. Secundum placitum inquit voluntatis sue,
ne in tanto beneficio gratie de placito glorietur voluntatis nostre. In qua gratificavit
nos inquit in dilecto filio suo. In qua utique voluntate sua gratificavit nos. Sic
dictum est gratificavit a gratia sicut iustificavit dicitur a iusticia. In quo habemus
inquit redemptionem per sanguinem ipsius remissionem peccatorum secundum divitias gratie
eius que habundavit in nobis misterium voluntatis sue secundum bonam voluntatem
suam, non secundum nostram que bona esse non posset nisi ipse secundum voluntatem suam.
In hoc misterio voluntatis sue posuit divitias gratie sue secundum bonam voluntatem
suam ut bona fieret subveniret. Cum autem dixisset secundum bonam voluntatem
suam, subiecit quam proposuit in illo id est in dilecto filio suo in dispensationem plenitudinis
temporum instaurare omnia in christo que in celis sunt et que in terris in christo. In quo
etiam et sortem consecuti sumus predestinati secundum propositum eius qui universa operatur
secundum consilium voluntatis sue ut simus in laudem glorie eius. Nimis longum
est de singulis disputare. Cernitis autem procul dubio cernitis qua manifesta
tione apostolici eloquii defendatur hec gratia contra quam extolluntur humana
tamquam homo aliquid det prior ut retribuatur ei. Elegit ergo deus ante mundi
constitutionem predestinans nos in christo in adoptionem filiorum, non quia per nos sancti
et immaculati futuri eramus sed elegit predestinavit ut essemus. Fecit autem
hoc secundum placitum voluntatis sue ut nemo de sua sed de illius erga se
voluntate glorietur. Fecit hoc secundum divitias gratie sue, secundum bonam voluntatem suam
quam proposuit in dilecto filio suo in quo sortem consecuti sumus predestinati
secundum propositum, non nostrum, sed eius qui universa operatur usque adeo ut ipse in
nobis operetur et velle. Operatur autem secundum consilium voluntatis sue ut
simus in laudem glorie eius. Hinc est quod clamamus ut nemo glorietur in homine
ac per hoc nec in seipso, sed qui gloriatur in domino glorietur ut simus in laudem
glorie eius. Ipse quippe operatur secundum propositum suum ut simus in laude glorie eius
utique sancti et inmaculati. Propter quod nos vocavit predestinans ante constitutionem

Mundi, sed hoc proposito eius est illa electio propter quod vocatio quibus omnia cooperantur
in bonum, quia secundum propositum vocati sunt sancti, et sine penitentia sunt dona et
vocatio dei. Sed hii nunc de quibus vel pro quibus nunc agimus, forsitan dicunt pela
gianos hoc apostolico testimonio refutari ubi dicit nos electos in christo et predesti
natos ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in
caritate. Ipsi enim putant acceptis preceptis iam per nos ipsos fieri libere voluntatis
arbitrio sanctos et immaculatos in conspectu eius in caritate. Quod futurum deus quoniam
prescivit inquiunt ideo nos ante mundi constitutionem elegit et predestinavit in christo.
Cum dicat apostolus, non quia futuros tales nos esse prescivit, sed ut essemus tales
per ipsam electionem gratie sue qua gratificavit nos in dilecto filio suo. Cum ergo
nos predestinavit opus suum prescivit quo nos sanctos et immaculatos facit.
Unde recte hoc testimonio pelagianus error arguitur. Nos autem dicimus
inquiunt nostram deum non prescisse nisi fidem qua credere incipimus et ideo nos
elegisse ante mundi constitutionem et predestinasse ut sancti et immaculati gratia
atque opere eius essemus. Sed audiant et ipsi in hoc testimonio ubi dicit. Sorte
constituti sumus predestinati secundum propositum eius qui universa operatur. Vocationem
quippe illam de qua dictum est, sine penitentia sunt dona et vocatio dei.
et de qua dictum est non ex operibus sed ex vocante, cum posset dicere sed ex credente
electionem quam significat dominus dicens, Non vos me elegistis sed ego elegi vos,
nec fides ipsa precedit. Non enim quia credidimus, sed ut credamus elegit nos ne
priores ipsum elegisse dicamur falsumque sit quod absit, Non vos me elegistis sed ego
vos elegi. Nec quia credidimus sed ut credamus vocamur atque illa vocatione
que sine penitentia est id est prorsus agitur et peragitur ut credamus. Nec omnia repli
canda sunt de hac re tam multa que diximus. Denique et in huius testimonii
consequentibus deo gratias agit apostolus propter eos qui crediderunt. Non utique quoniam
eis annunciatum est evangelium, sed quoniam crediderunt. Ait enim, In quo et vos audientes
verbum veritatis evangelium salutis vestre in quo credentes signati estis spiritu promis
sionis sancto qui est pignus hereditatis nostre in redemptionem acquisitionis in laude
glorie ipsius. Propter quod et ego audita fide vestra in christo iesu et in omnes sanctos
non cesso gratias agere pro vobis. Nova erat et recens eorum fides predicato sibi
evangelio. Qua fide audita, gratias deo pro eis agit apostolus. Si homini gratias ageret
pro eo quod illud vel putaret prestitisse vel nosset, adulatio vel irrisio verius quam
gratiarum actio diceretur. Non errat deus, non irridetur. Donum enim eius est etiam
incipiens fides, ne apostoli falsa vel fallax gratiarum actio merito iudicetur. Quid illud
Nonne initium fidei apparet Thessalonicensium de quo tamen idem apostolus deo
gratias agit dicens, Ideo et nos deo gratias agimus sine intermissione quoniam
percepistis a nobis verbum auditus dei, excepistis, non ut verbum hominum sed sicut est vere

J · iiij

Verbu̅ dei qui op̅atur in nobis qui credidistis / Quid e̅ qd̅ hic deo gra̅s agit
/ Nempe q̅m̅ e̅ atq̅ clare q̅ cui gra̅s agit h ipe no̅ facit / Sz qz hoc vanu̅ et
mane non e̅ a xp̅o deus cui de hoc ope gra̅s agit ipe facit / Et cu̅ p̅cepissent
ab ap̅lo verbu̅ auditus dei / exceperunt illud no̅ ut v̄bu̅ ho̅m̅ vocat̅ illa
sc̅dm̅ p̅positu̅ sui de qua multu̅ locuti sum̅ no̅ ut mani̅ᶠ audiat eu̅m̅ q̅
eo audito q̅ltant et credant / Exceperunt no̅ ut verbu̅ ho̅m̅ q̅ sicut e̅ vere ·
verbu̅ dei / Illud etiam i̅tm̅ fidei ho̅m̅ donu̅ dei e̅e nos ad monet / Cu̅ hoc
sig̅ficet dicens ap̅lus in ep̅la ad Colosenses / Oroni instate vigilā̅s in illa
in gra̅r̅ actōe orantes simul et p̅ nobis ut deus ap̅iat nobis ostiu̅ verbi
sui ad loquendu̅ misteriu̅ xp̅i / p̅p̅t quod et victꝰ su̅ ut manifestem id ita ut oz me
loqui / quo ap̅itur ostiu̅ verbi / n̄ cu̅ sensꝰ ap̅it̄ audientis ut credat / Et i̅ tio
fidei facto ea que ad edifficandu̅ salubrem doctrina̅ p̅dicant̄ et disputant̄
Ne p̅ infidelitate corde clauso ea que dicunt̄ imp̄bet ac repellat / Vn̄ et ad Cor·
ait permanebo aut̄ Ephesi · usq̅ ad penthecosten / Ostiu̅ eni̅ michi ap̅tu̅ e̅ mag
nu̅ et euidens et aduersarij multi / Quid hic aliud p̅t intelligi nisi p̅dicato
ibi p̅ eu̅ p̅mitꝰ eu̅ng̅º credidisse multos et multos eiusdem fidei adu̅sarios
extitisse / Sc̅dm̅ illud dn̄i Nemo uenit ad me nisi fuit̄ ei datu̅ a p̅re meo
/ Et nobis datu̅ est nosse misteriu̅ regni celoꝝ illis aute̅ no̅ e̅ datu̅ / Ostiu̅
ergo ap̅tu̅ e̅ in eis quibꝫ datu̅ e̅ / Adu̅sarij aut̄ m̄ti ex eis quibꝫ no̅ e̅ datu̅
Itemq̅ ad eosdem in 2ª ep̅la idem ap̅lus / Cu̅ uenissem aut̄ in troade in
eu̅ng̅ᵐ xp̅i et ostiu̅ michi ap̅tu̅ eet̄ in dn̄o / no̅ hui requie̅ sp̅ui meo qd̅
no̅ i̅uenī tytu̅ fr̅m̄ meu̅ q̅ uale illis faciens exij in macedonia / quibꝫ
valefecit nisi eis qui crediderat / In quoꝝ s̄ cordibꝫ eu̅ngelizā̅ti ap̅tu̅ est
ostiu̅ / Quid aut̄ adiungat attendite / Deo aut̄ gra̅s qui semp̅ triu̅phare
nos facit in xp̅o et odorem notitie sue manifestat p̅ nos in oi̅ loco qz
xp̅i bonus odor sum̅ deo in hijs qui salui fiu̅t et in hijs qui p̅eunt
/ Quibusda̅ quid̄ odor mortis in mortem quibusdam aut̄ uite in uita̅ &c
Vnde gra̅s agit miles acerrimꝰ et defensor inuictissꝰ gr̅e / Ecce vn̄ gra̅s
agit qz xp̅i bonꝰ odor sit ap̅li deo / et in hijs qui salui fiu̅t gr̅a eius /
/ et in hijs qui p̅eunt iudicio eius / q̅ n̄ mi̅nꝰ sucensea̅t̄ hec paꝝ intelli
gentibus ipe admonet cu̅ adiungit et dicit / Et ad hᶜ quis ydoneꝰ / Vn̄ redeā̅
ad ostiu̅ ap̅tom̄ qua i̅n̄ti no̅ fidei audientiu̅ sig̅ficat ap̅lus / Quid e̅ · n ·
Orantes simul et p̅ nobis ut deus appeiat · nobis ostiu̅ verbi nō ap̅tis̄ · ·
sima demo̅trato etiam ipm̄ i̅ni̅tiu̅ fidei e̅e donu̅ dei / Non eni̅ orando
peteretur ab eo nisi ab ipo tribui crederetur hoc donu̅ celestis gr̅e in illa
pu̅pu̅raria descendat cui sicut scriptura dicit in actibꝫ ap̅loꝝ deus ap̅uerat
sensu̅ eius et intendebat in ea que a paulo dicebantur / Sic eni̅ uocabā̅
ut crederet / Agit quippe deus quod volt in cordibꝫ ho̅m̅ ut adiuuādo
ut iudicando / Nec etiam p̅ eos impleatur quod manꝰ eiꝰ ꝛ co̅siliu̅

p̅destinat

Predestinavit fieri, frustra itaque etiam illud quod regnorum et paralipomenon scripturarum
teste probavimus cum deus vult fieri quod non nisi volentibus hominibus oportet fieri, inclinat
eorum corda ut hoc velint scilicet eo inclinante, qui in nobis mirabili modo et ineffa-
bili operatur et velle, ad causam de qua disserimus non pertinere dixerunt, Quid est
aliud nisi nihil dicere et tamen contradicere nisi forte tunc eis hoc visum sit cum
nobis aliqua rescripserunt, quam vos in litteris vestris tacere maluistis, Sed que illa
esse possit ignoro, an forte quia ostendimus hoc deum egisse in cordibus hominum
et ad hoc perduxisse quorum ei placuit voluntates ut rex constitueretur Saul sive David,
Ideo hec exempla cause huic convenire non putant quoniam hoc non est temporaliter reg-
nare in hoc seculo quod est in eternum regnare cum domino, Ac per hoc existimant
ad regna terrena facienda deum inclinare, Ad regnum vero celeste obtinendum
deum non inclinare quorum voluerit voluntates, Sed puto propter regnum celorum non propter
regnum terrenum esse dictum, Inclina cor meum in testimonia tua, Vel a domino gressus
hominis diriguntur et viam eius volet, vel preparatur voluntas a domino, Vel
fiat dominus noster nobiscum sicut fuit cum patribus nostris non derelinquat nos nec
avertat nos a se, inclinet corda nostra ad se ut eamus in omnibus viis eius,
Vel dabo eis cor cognoscendi me et aures audientes, Vel dabo eis cor aliud
et spiritum novum dabo eis, Audiat etiam illud Spiritum meum dabo in vobis et
faciam ut in iustificacionibus meis ambuletis et iudicia mea observetis
et faciatis, Audiat, a domino diriguntur gressus viri mortalis autem quo
intelliget vias suas, Audiat, omnis vir videtur sibimet iustus, dirigit
autem corda dominus, Audiat Crediderunt quotquot erant ordinati in vitam eternam
Audiant hec et alia quecumque non dixi quibus ostendit deus ad regnum etiam
celorum et ad vitam eternam parare et convertere hominum voluntates, Cogitate
autem quale sit ut credamus ad constituenda regna terrena hominum voluntates
operari deum, et ad capessendum regnum celorum homines operari voluntates suas, Multa
diximus et fortasse iam dudum potuimus persuadere que volumus et adhuc
talibus ingeniis sic loquimur quasi obtusis quibus et quod nimium est non est satis,
Sed det veniam, Nova enim questio ad hoc nos compulit, Cum enim in operibus nostris opuscul-
is satis ydoneis testimoniis egissemus donum dei esse etiam fidei incrementum
est quod contradicitur ad hoc valere illa testimonia ut ostendat donum dei esse incrementum
fidei, Initium vero fidei quo ~~christus~~ in christum primitus creditur, ab homine ipso esse
nec esse donum dei, sed hoc exigere deum, ut cum id precesserit, cetera tamquam hoc merito con-
sequantur que dei dona sunt, nec ullum eorum dari gratis cum in eis dei gratia
que non nisi gratuita est predicetur, quod videtis quam sit absurdum, quapropter institimus
quantum potuimus, ut etiam ipsum initium fidei donum dei esse ostenderemus, Quod si
diutius fecimus quam forsitan vellent hii propter quos fecimus, hinc ab eis reprehendi
parati sumus, dum tamen et si multo diutius quam vellent, Et si cum fastidio atque tedio intel-
ligentium fateantur nos fecisse quod fecimus, Ipse etiam initium fidei sit contuentes parata

l. iiii

Iustitia pietate et cetera de quibus cum his nulla contentio est, donum dei esse docuisse.
Hic ergo sit huius voluminis terminus ne offendat nimis nimia longitudo.

Liber de bono perseverantie beati Augustini episcopi.

Iam de perseverantia diligentius disputandum est. Nam et in priore libro
cum ageremus de initio fidei, etiam de hac aliqua diximus. Asserimus ergo
donum dei esse perseverantiam qua usque in finem perseveratur in christo. Finem autem dico,
quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est ne cadatur. Itaque utrum quisque
hoc munus acceperit, quamdiu hanc vitam ducit, incertum est. Si enim priusquam
moriatur cadat, non perseverasse utique dicitur et verissime dicitur. Quomodo ergo perseverantiam
qui non perseveravit accepisse vel habuisse dicendus est? Nam si habeat aliquis continentiam
et ab ea decidat atque incontinens fiat, vel iustitiam similiter, si patientiam, fidem, recte
dicitur habuisse et non habere. Continens enim fuit, vel iustus fuit, vel patiens, vel
fidelis fuit, quamdiu fuit. Cum vero esse destitit, non est quod fuit. Qui vero non
perseveravit, quomodo perseverans fuit, cum perseverando quisque ostendat perseverantem se, quod
iste non fecit. Sed ne quisquam reluctetur et dicat: Si ex quo fidelis quisque
factus est vixit, verbi gratia, decem annos, et eorum medio tempore a fide lapsus est, nonne
quinque annos perseveravit? Non contendo de verbis. Si et illa perseverantia putatur
esse dicenda tamquam temporis sui, hanc certe de qua nunc agimus perse-
verantiam qua in christo perseveratur usque in finem nullo modo habuisse dicendus est
qui non perseveravit usque in finem. Potiusque hanc habuit unius anni fidelis et quantum
infra cogitari potest, si donec moreretur fideliter vixit, quam multorum annorum si exiguo
temporis ante mortem a fidei stabilitate defecit. Quo constituto videamus
utrum haec perseverantia de qua dictum est: Qui perseveraverit usque in finem hic salvus
erit, donum dei sit. Quod si non sit, quomodo verum est quod ait apostolus: Vobis donatum
est pro christo non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo. Horum
quippe unum pertinet ad initium, alterum ad finem, utrumque tamen est dei donum,
quia utrumque dictum est esse donatum, sicut et supra iam diximus. Quod enim
est initium verius christiano quam credere in christum? Quis finis melior quam
pati pro christo? Sed quod ad id pertinet ut credatur in christum, qualiscumque contentio
est contradicto ut donum dei non initium sed augmentum fidei dicatur. Cui opinioni
deo donante satis superque respondimus. Quid autem dicatur cur perseverantia usque in
finem non donetur in christo cui donatur pati pro christo, aut ut expressius eloquar,
cui donatur mori pro christo? Nam et petrus apostolus donum dei hoc esse demon-
strans: Melius est, inquit, benefacientes, si velit voluntas dei, pati quam male-
facientes. Cum dicit si velit voluntas dei, ostendit hoc divinitus donari non omnibus
sanctis ut pro christo patiantur. Neque enim quos non vult voluntas dei pervenire ad
experientiam gloriamque passionis, non perveniunt ad regnum dei si perseveraverint.

non

In christo usque in finem. Sed quibus dicitis non donari hanc perseverantiam qui consuetudine
corporis vel quotquot causa moriuntur in christo, cum longe difficilior donetur illis
a quibus suscipitur et mors ipsa pro christo. Multum quippe difficilius perseveratur
ubi hoc agit qui persequitur ne perseveretur, et propterea usque ad mortem sustinetur ut perseveretur.
Illam itaque difficilius perseverantiam, istam facilius est habere, sed cui nihil difficile
est facile est utramque donare. Hanc enim promisit deus dicens: Timorem
meum dabo in cor eorum ut a me non recedant. Quod quid est aliud quam talis ac tantus
erit timor meus quem dabo in cor eorum ut mihi perseveranter adhaereant. Cur autem
perseverantia ista poscitur a deo si non datur a deo. An et ista irrisoria petitio
est cum id ab eo petitur quod scitur non ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate.
Sicut irrisoria est illa etiam actio gratiarum si ex hoc gratiae aguntur deo quod non do-
navit ipse nec fecit. Sed quod ibi dixi, hoc et hic dico: Nolite errare inquit
apostolus, deus non irridetur. O homo non verborum tuorum tantummodo verum etiam cogitationum
testis est deus. Si aliquid a tanto divite veraciter vel fideliter poscis, ab illo a
quo poscis te accipe unde quod poscis. Noli eum labiis honorare et super
eum corde te extollere credendo a te ipso tibi esse quod ab illo te fingis orare. An ab
illo perseverantia ista forte non poscitur. Iam hoc qui dicit non meis dispu-
tationibus refellendus sed sanctorum orationibus onerandus est. An vero quisquam eorum
est qui non sibi poscat a deo ut perseveret in eo, cum ipsa oratione quae dominica nuncupatur,
quia eam dominus docuit, quando oratur a sanctis nihil paene aliud quam perseverantia
posci intelligatur. Legite aliquanto attentius eius expositionem in beati Cypriani martyris
libro quem de hac re condidit, cuius est titulus de dominica oratione, et videte ante quot
annos contra ea quae futura erant pelagianorum venena quale sit antidotum
praeparatum. Nam tria sunt ut scitis quae maxime contra eos catholica defendit ecclesia. (Error pelagianorum)
Quorum est unum gratiam dei non secundum merita nostra dari, quoniam dei dona sunt et dei gratia
conferuntur etiam merita cuncta iustorum. Alterum est in quantacumque iustitia sine qua-
libuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere. Tertium est obnoxium
nasci hominem peccato primi hominis et vinculo dampnationis obstrictum, nisi reatus
qui generatione contrahitur regeneratione solvatur. Horum trium hoc quod loco ultimo
posui solum non tractatur in supradicto gloriosi martyris libro. De duobus vero ceteris
tanta illic perspicuitate disseritur ut supradicti heretici novi inimici gratiae christi
longe ante convincantur quam nati. In his ergo meritis sanctorum quae nulla
nisi dei dona sunt, etiam perseverantiae donum dei esse sic loquitur: Dicimus inquit
Sanctificetur nomen tuum, non quod optemus deo ut sanctificetur orationibus nostris, sed quod
petamus ab eo ut nomen eius sanctificetur in nobis. Ceterum a quo deus sanctificatur
qui ipse sanctificat. Sed quia ipse dixit: Sancti estote quoniam et ego sanctus sum,

.n. iiij.

Id petimus et rogamus ut qui in baptismo sanctificati sumus / in eo quod esse cepimus
perseveremus / Et paulo post de ipsa re adhuc disputans et docens nos perseverantiam
petere a domino / quod nullo modo recte ac veraciter fieret nisi eius donum et hoc esset
/ Hec inquit sanctificatio ut in nobis permaneat oramus / Et quia dominus et iudex noster
sanato a se et vivificato comminatur ne delinquat / ne quid ei deterius fiat / hanc continuis
orationibus precem facimus / hoc diebus / hoc noctibus postulamus / ut sanctificatio et vivificatio
que de dei gratia sumitur ipsius protectione servetur / In sanctificatione igitur perse-
verantiam / hoc est ut in sanctificatione perseveremus / nos ab eo petere iste doctor intelligit
/ cum sanctificati dicimus / sanctificetur nomen tuum / Quid est enim petere quod accepimus nisi ut
id quoque nobis prestetur ne habere desinamus / Sicut ergo sanctus cum deum rogat ut
sanctus sit id utique rogat ut sanctus esse permaneat / Ita utique et castus cum rogat
ut castus sit / continens ut continens sit / iustus ut iustus / pius ut pius et cetera que
contra pelagianos dona dei esse defendimus / hoc sine dubio petunt ut in
eis perseverent bonis que se accepisse noverunt / quod si accipiunt / profecto etiam
perseverantiam magnum dei donum quo cetera dona conservantur accipiunt / Quid cum
dicimus / Adveniat regnum tuum / Num aliud poscimus nisi ut veniat et nobis
quod esse venturum non dubitamus omnibus sanctis / Ergo et hic qui iam sancti sunt
quid orant nisi ut in ea sanctitate que illis data est perseverent / Neque enim aliter
veniet dei regnum / quod non illis sed hiis qui perseverant usque in finem certum
est esse venturum / Tercia petitio est fiat voluntas tua in celo et in terra / vel quod
in pluribus codicibus legitur / magis quam ab orantibus frequentatur / sicut in celo
et in terra / Quod plerique intelligunt / sicut sancti angeli / et nos faciamus voluntatem
tuam / Vult autem ille doctor et martyr celum et terram intelligi spiritum et carnem
Et hoc nos orare ut voluntatem dei re utraque concordante faciamus / Vidit
in hiis verbis et alium sensum sanissime fidei congruentem de quo iam supra locuti
sumus / Ut scilicet pro infidelibus qui ~~non~~ sunt adhuc in terra terrenum tamen hominem
ex prima nativitate portantes orare intelligantur fideles qui celestem hominem
induti non immerito celi nomine nuncupantur / Ubi evidenter ostendit et initium fidei
esse donum dei / cum non tantum pro fidelibus ut augeatur in eis vel perseveret fides
verum etiam pro infidelibus ut habere incipiant eam quam penitus non habebant
et contra quam corda insuper inimica gestabant / sancta orat ecclesia / Nunc vero
non de initio fidei de quo in superiori libro multa iam diximus / sed de illa que
tenenda est usque in finem perseverantia disputamus / quam petunt utique etiam sancti
qui faciunt voluntatem dei dicentes in oratione fiat voluntas tua / Cum enim iam
facta sit in eis / cur ut fiat adhuc petunt / nisi ut perseverent in eo quod esse ceperunt

Quamvis hic dici possit non petere sanctos ut voluntas dei fiat in celo,
sed ut fiat in terra sicut in celo, ut terra scilicet imitetur celum, id est ut homo angelum vel
infidelis fidelem. Ac per hoc id sanctos poscere ut sit quod nondum est, non ut perseveret
quod est. Quantalibet enim homines sanctitate polleant, nondum sunt equales an-
gelis dei, nondum sicut in celo in eis fit voluntas dei. Quod si ita est, in ea
quidem parte ut quam optamus ut homines in facienda voluntate dei equentur angelis
dei, cum hoc orant sancti, perseverantiam demonstrantur orare, quoniam nemo pervenit ad illam
summam que in regno est beatitudinem, nisi in ea sanctitate quam suscepit in terra
perseveraverit usque in finem. Quarta petitio, Panem n. cot. da no. ho. Ubi
beatus Cyprianus ostendit quomodo et hic intelligatur perseverantia postulari, ait quippe
inter cetera: Hunc autem panem dari nobis cottidie postulamus, ne qui in Christo
sumus et eukaristiam cottidie accipimus ad cibum salutis, intercedente aliquo
graviore delicto dum abstenti et non communicantes a celesti pane prohibemur, a Christi
corpore separemur. Hec verba sancti hominis dei perseverantiam utique a domino
sanctos indicant poscere, cum hac intentione dicunt Pa. n. c. da n. h., ne a Christi
corpore separentur, sed in ea sanctitate permaneant qua nullum quo inde separari mereantur
crimen admittant. Quinto orationis loco dicimus Dimitte n. d. n. s. et n. d. d. n.
In qua sola petitione non invenitur posci perseverantia. Peccata enim sunt que petimus
nobis ut dimittantur. Oramus perseverantiam vero que nos in finem salvos facit,
tempori quidem huius vite non tamen peccato, sed ei quod usque ad eius finem restat est necessaria.
Operepretium est tamen paulisper intueri quomodo et in hac petitione iam tunc lingua
Cypriani tamquam telo invictissimo veritatis longe postea futuros confodiebat hereticos.
Etiam hoc enim pelagiani audent dicere, hominem iustum in hac vita nullum omnino
habere peccatum, et in talibus hominibus esse iam presenti tempore ecclesiam non habentem maculam
aut rugam aut aliquid huiusmodi, que una et sola sponsa sit Christi; tamquam
sponsa eius non sit que per universam terram quod ab eo didicit dicit Dimitte
nobis de. n. Sed attendite quomodo istos gloriosissimus Cyprianus interimat. Cum enim
locum ipsum dominice orationis exponeret, ait inter cetera: Quam necessarie autem quam provide
et salubriter admonemur quod peccatores sumus qui pro peccatis rogare compellimur, ut
dum indulgentia de deo petitur conscientie sue animus recordetur. Ne quis sibi
quasi innocens placeat et se extollendo plus pereat, instruitur et docetur peccare
se cottidie, dum cottidie pro peccatis iubetur orare. Sic denique et iohannes in epistola
sua ponens dixit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus et veritas
in nobis non est, etc. que hic inserere longum est. Iam vero cum dicunt sancti
Ne nos inferas in temptationem sed libera nos a malo, quid aliud quam ut in sanctitate
perseverent precantur. Nam profecto concesso sibi isto dei dono quod esse dei donum cum ab

p iiij

Illo positum satis apteque monstrat. Isto ergo concesso sibi dono dei ne inferatur
in temptationem nemo sanctorum non tenet usque in finem perseverantiam sanctitatis. Neque
enim quisquam in proposito christiano perseverare desistit nisi in temptationem primitus
inferatur. Si ergo concedatur ei quod orat ut non inferatur utique in sanctificatione
qua deo donante cepit deo donante persistit. Sed noluit ut scribitis isti fratres
ita hanc perseverantiam predicari ut non vel suppliciter emereri vel amitti contumaciter
possit. Ubi quid dicant parum diligenter attendunt. De illa enim perseverantia
loquimur qua perseveratur usque in finem, que si data est perseveratum est usque
in finem. Si autem non est perseveratum usque in finem non est data. Quod iam et
supra satis exegimus. Non itaque dicant homines perseverantiam cuiquam datam
usque in finem nisi cum ipse venerit finis eis et perseverasse cui data est repertus
fuerit usque in finem. Dicimus quippe castum quem novimus castum sive sit sive non
sit in eadem castitate mansurus, et si quid aliud divini muneris habeat
quod teneri et amitti potest dicimus eum habere quamdiu habet, et si amiserit dicimus
habuisse. Perseverantiam vero usque in finem quia non habet quisquam nisi qui perseverat
usque in finem multi eam possunt habere, nullus amittere. Neque enim metuendum
est ne forte cum perseveravit homo usque in finem aliqua in eo mala voluntas
oriatur ne perseveret usque in finem. Hoc ergo dei donum suppliciter emereri potest, sed cum
datum fuerit amitti contumaciter non potest. Cum enim perseverabit quisque usque in
finem neque hoc donum potest amittere nec alia que poterat ante finem. Quomodo ergo
potest amitti per quod fit ut non amittatur etiam quod posset amitti. Sed ne forte
dicatur usque in finem sed tunc amitti quodammodo cum agit per contumaciam ut
ad eam pervenire non possit, sicut dicimus hominem qui non perseveravit in fine
amisisse vitam eternam vel regnum dei, non quod iam acceperat et habebat, sed
quod acciperet et haberet si perseverasset. Verborum controversias auferamus et non
nulla etiam que non habentur sed habenda sperantur posse dicamus amitti.
Dicat michi quisquis audet utrum deus dare non possit quod a se posci imperavit.
Hoc ergo qui sapit non dico desipit sed insanit. Imperavit autem deus ut
ei sancti eius dicant orantes Ne nos inferas in temptationem. Quisquis igitur
exauditur hoc poscens non infertur in contumacie temptationem qua possit
vel dignus sit perseverantiam sanctitatis amittere. At enim voluntate sua quisque
deserit deum ut merito deseratur a deo. Quis hoc negaverit. Sed ideo petimus
ne inferamur in temptationem ut hoc non fiat. Et si exaudimur utique non fit
quia deus non permittit ut fiat. Nichil enim fit nisi quod aut ipse facit aut
fieri ipse permittit. Potens ergo est et a malo in bonum flectere voluntates
et in lapsum pronas convertere ac dirigere in sibi placitum gressum, cui non frustra

dicitur Deus tu conuertens viuificabis nos / Non frustra dicitur Ne tradas me
domine a desiderio meo peccatori / postremo ne multa commemorem Ne plura
nobis fortasse occurrat / Non frustra dicitur / Ne nos inferas in temptacionem /
/ Nam quisque in temptacionem non infertur / profecto nec in temptacionem sue male
uoluntatis infertur / Et qui in temptacionem sue male uoluntatis non infertur
in nullam prorsus infertur / Vnusquisque enim temptatur ut scriptum est a concupiscencia
sua abstractus et illectus / Deus autem neminem temptat temptacione scilicet noxia
Nam est et utilis qua non decipimur vel opprimimur sed probamur / secundum quod dictum est
/ Proba me domine et tempta me / Illa ergo noxia temptacione quam significat
apostolus dicens / ne forte temptauerit nos qui temptat et inanis sit labor
noster / Deus ut dixi neminem temptat / hoc est neminem infert uel inducit
in temptacionem / Nam temptari et in temptacionem non inferri non est malum /
/ Immo etiam bonum est / hoc est enim etiam probari / Cum itaque dicimus deo / Ne nos
inferas in temptacionem / quid dicimus / nisi ne nos inferri sinas / Vnde sic orant
nonnulli et legitur in codicibus pluribus / et hoc sic posuit beatissimus Ciprianus /
/ Ne paciaris nos induci in temptacionem / In euangelio tamen greco nusquam inueni
nisi / ne nos inferas in temptacionem / Videmus igitur quoniam / si dicamus totum deo
damus / Non autem nos illi ex parte / et nobis ex parte committimus / Quod uidit
ille venerabilis martir / Nam cum eiusdem locum oracionis exponeret ait post cetera
/ Cum autem rogamus ne in temptacionem veniamus / admonemur infirmitatis et
imbecillitatis nostre dum sic rogamus / ne quis insolenter extollat / Ne quis
superbe arrogancius aliquid assumat / Ne quis aut confessionis aut passionis
gloriam suam dicat / cum dominus ipse humilitatem docens dixit vigilate et orate
ne veniatis in temptacionem / Spiritus quidem promptus est caro autem infirma /
Vt dum precedit humilis et submissa confessio / et datur totum deo quicquid suppliciter
cum timore dei petitur / ipsius pietate prestetur / Si ergo alia documenta
non essent / hec dominica oracio nobis ad causam gracie quam defendimus sola sufficeret
/ quia nichil nobis reliquid in quo tamquam in nostro gloriemur / Siquidem
et ut non discedamus a deo non ostendit dandum esse nisi a deo cum poscendum
ostendit a deo / Qui enim non infertur in temptacione non discedit a deo /
Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii qualis nunc sunt / fuerat in homine
antequam caderet / Que tamen libertas uoluntatis in illius prime condicionis prestancia
quantum ualuit apparuit in angelis / qui dyabolo cum suis cadente / in ueritate
steterunt / et securitatem perpetuam non cadendi in quam nunc eos esse certissimi sumus
peruenire meruerunt / post casum autem hominis noluit ad graciam suam deus uoluit
pertinere ut homo accedat ad deum / neque nisi ad graciam suam uoluit pertinere ut
homo non recedat ab eo / hanc graciam posuit in illo in quo sorte constituti sumus

r. iiij

Predestinati secundum propositum eius qui universa operatur. Ac per hoc sicut operatur
ut accedamus, sic operatur ne discedamus. Propterea ei per prophetam dictum est: Fiat manus
tua super virum dextere tue et super filium hominis quem confirmasti tibi,
et non discedimus a te. Iste certe non est adam primus in quo discessimus
ab eo, sed adam novissimus super quem fiat manus eius ut non discedamus ab
eo. Christus enim totus cum omnibus membris eius est propter ecclesiam que est corpus
eius plenitudo eius. Cum ergo fit super eum manus dei ut non discedamus
a deo, ad nos met pertinet opus dei; hoc est enim manus dei; cuius opere dei
fit ut simus in Christo permanentes cum deo, non sicut in adam discedentes a deo.
In Christo enim sortem consecuti sumus predestinati secundum propositum eius qui universa
operatur. Manus igitur dei est ista non nostra ut non discedamus a deo.
Manus inquam eius est ista qui dixit: Timorem meum dabo in cor eorum
ut a me non recedant. Propter quod et orari se voluit ne inferamur in temptationem.
Quia et si non inferimur, nulla ab eo ratione discedimus. Quod potuit nobis
et non orantibus dari, sed oratione nostra nos voluit admoneri a quo acciperemus
hec beneficia. A quo enim nisi ab illo accipimus a quo iussi sumus ut petamus.
Prorsus in hac re non laboriosas disputationes expectet ecclesia, sed attendat
cottidianas orationes suas. Orat ut increduli credant: deus ergo convertit ad
fidem. Orat ut credentes perseverent: deus ergo donat perseverantiam usque in finem.
Hec deus facturum se esse prescivit. Ipsa est predestinatio sanctorum, quos elegit in
Christo ante constitutionem mundi ut essent sancti et immaculati in conspectu eius in caritate,
predestinans eos in adoptionem filiorum per Ihesum Christum in ipsum secundum placitum
voluntatis sue in laudem glorie gratie sue in qua gratificavit eos in dilecto
filio suo, in quo habent redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum secundum
divitias gratie eius que habundavit in eos in omni sapientia et prudentia,
ut ostenderet eis misterium voluntatis sue secundum bonam voluntatem suam, quam
proposuit in illo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo que
in celis sunt et que in terris in ipso, in quo etiam et sortem consecuti
sumus predestinati secundum propositum dei qui universa operatur. Contra ista veritate
tam claram tubam, quis homo sobrie vigilantisque fidei voces ullas humanas
admittat. Sed cur inquit gratia dei non secundum merita hominum datur? Respondeo: quoniam
deus misericors est. Cur ergo non omnibus? Et ego respondeo: quoniam deus iudex est.
Ac per hoc et gratis ab eo datur gratia, et iusto eius in aliis iudicio demonstratur
quid in eis quibus datur conferat gratia. Non itaque simus ingrati, quod secundum placitum
voluntatis sue in laudem glorie gratie sue tam multos liberat misericors deus de
tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret non esset iniustus. Ex uno quippe
omnes in condempnationem non iniusta iudicati sunt ire sed iusta. Cui ergo liberat gratiam diligat.

Qui non liberatur debitum agnoscat. Ut in remittendo debitum bonitas, in exigendo
equitas intelligitur, nusquam esse apud deum iniquitas inuenietur. Sed cur inquit
non solum in paruulorum, uerum etiam in geminorum una atque eadem causa, tam diuersum
iudicium. Nonne similis questio est, cur in diuersa causa idem iudicium. Recolamus
igitur illos operarios in uinea qui toto die laborauerunt et eos qui hora una.
Nempe causa diuersa est impensi laboris et tamen idem iudicium in reddicione mercedis.
Numquid et hi audierunt murmurantes a patre familias nisi hoc uolo. Ita quippe erga
erga alios fuit largitas, ut erga alios nulla esset iniquitas. Et isti quidem utique
in bonis sunt. Veruntamen quantum ad iusticiam spectat et gratiam, potest et de eo qui liberatur
recte dici, et de eo qui dampnatur. Tolle quod tuum est et uade. Huic autem uolo quod non debetur
donare. An non michi licet facere quod uolo. Aut oculus tuus nequam est quia ego
bonus sum. Sic ille si dicat: Cur non et michi? audiet. O homo tu quis es ut
respondeas deo. Quem certe in uno uides benignissimum largitorem, in te uero exactorem
iustissimum, in nullo tamen cernis iniustum. Cum enim iustus esset etiam si utrumque puniret,
qui liberatur habet unde gratias agat, qui dampnatur non habet quod reprehendat.
Sed si iam inquit hoc oportebat ut dampnatis non omnibus, quid omnibus debetur ostenderet,
atque ita gratius suam gratiam in uasis misericordie commendaret, cur in eadem causa me
potius quam illum punit, aut illum quam me potius liberauit. Hoc non dico. Si queris
quare, quia fateor me non inuenire quid dicam. Sed et hoc queris, quare, quia in hac
re sicut iusta est ira eius. Sic magna est misericordia eius. Adhuc pergat et dicat: Cur
quibusdam qui eum bona fide coluerunt, perseuerare usque in finem non dedit. Cur
putas nisi quia non mentitur qui dicit: Ex nobis exierunt sed non erant ex nobis. Nam
si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Numquid ergo hominum due sunt
Absit. Si due nature essent, gratia ulla non esset. Nulli enim daretur gratuita liberacio
si nature debita redderetur. Hominibus autem uidetur omnes qui boni apparent fideles
perseuerantiam usque in finem accipere debuisse. Deus autem melius esse iudicauit
miscere quosdam non perseueraturos certo numero sanctorum suorum, ut quibus non expedit in
huius uite temptacione securitas non possint esse securi. Multos enim a perniciosa
elacione reprimit quod ait apostolus: Quapropter qui uidetur stare, uideat ne cadat.
Voluntate autem sua cadit qui cadit, et uoluntate dei stat qui stat. Potens est enim deus
statuere illum. Non ergo se ipsum sed deus. Verumtamen bonum est non altum sapere sed timere. In
cogitacione autem sua uel cadit uel consistit uel stat. Sicut autem apostolus ait, quod in libro
superiori memoraui, non sumus ydonei cogitare aliquid quasi ex nobis metipsis sed suffi-
ciencia nostra ex deo est. Cuius sensum et beatus Ambrosius audens etiam dicit: Non enim in
potestate nostra cor nostrum et nostre cogitaciones. Quod omnis qui humiliter et ueraciter pius est
esse uerissimum sentit. Hoc autem Ambrosius dicit in eo libro quem scripsit de fuga
seculi scripsit, docens hoc seculum non corpore sed corde fugiendum, quod sine auxilio

t. iiij.

dei fieri no posse disseruit | Ut em frequens nobis de fugiendo seculo isto
sermo atq3 utinam tam facilis sermo tam cautus et sollicitus esset | Sz quod
peius est frequenter irrepit terrenarum illecebra cupiditatum et vanitatum
effusio mentem occupat | ut quod studeas vitare hoc cogites atq3 volvas | Et
cave difficile e hom[ini] excuere aut impossibile | Denq3 voti magis eam ee
rem quam effectus testatur aplus dicendo | Declina cor meum in testimonia tua
no. et no in avaritiam | Non em in ptate nra cor nrm et nre cogitacões quae i
proviso offuse mentem animumq3 confundunt atq3 alio trahunt quam tu proposuis
ad secularia revocant mundana inserunt voluptaria ingerunt illecebras intexunt
ipis in tempore quo elevare mentem paramus insti[llant] in ambobus cogitacoibus ad terrena
plerumq3 decidimus | Non itaq3 in hom[inis] sz in dei e ptate ut habeant homines ptatem
filii dei fieri | Ab ipo quippe accipiunt eam qui dat cordi humano cogitacões
pias p quas habeat fidem que operatur p dilectionem | Ad quod bonum sumendum & tenendum
et in eo pseverant usq3 in finem proficiendum | Non sumus ydonei cogitare
aliquid q[uasi] ex nobis metipis sz sufficientia nra a deo e | In cuius e ptate
cor nrm et cogitacões nre | Ex duobus itaq3 parvulis originali pcto pit[er]
obstrictis | Cur iste assumatur ille relinquatur | Ex duobus etate iam grandibus
impiis | Cur iste revocetur ut vocantem sequatur | Ille aut no vocetur aut
no ita vocetur | Inscrutabilia sunt iudicia dei | Illud tamen fidelibus debet esse cer-
tissimum | hunc esse ex pdestinatis illum no ee | Nam si fuissent ex nobis ut
unus pdestinatorum qui de pectore dni bibat hoc secretum | mansissent utiq3 no
biscum | Quod est queso | non erant ex nobis | nam si fuissent mansissent utiq3 nobiscum
| Nonne utiq3 a deo creati & utiq3 ex adam nati | utiq3 de terra facti erant | et
ab eo qui dixit Omnem flatum ego feci | animas eiusdemq3 nature acceperant
Nonne postremo utiq3 vocati fuerant & vocantem secuti | utiq3 ex impiis iustificati
et p lavacrum regeneracionis utiq3 renovati | Sz si hoc audiret ille qui sciebat
procul dubio quod dicebat | Unde possz et dicere | Vera sunt hec | Sed hec omnia
ex nobis erant | Verumtamen sedm aliam quandam distinccoem no erant ex nobis | Nam si
fuissent mansissent utiq3 nobiscum | Que e tamen ista distinccio | patent libri
dei | Non avertamus aspectum | Clamat scriptura divina | Adhibeamus auditum
| Non erant ex eis quia no erant sedm propositum vocati | No erant in xpo electi
ante constitucoem mundi | Non erant in eo sorte consecuti | No erant pdestinati sedm
propositum eius qui omnia operatur | Nam si hoc essent | ex illis essent & cum illis
sine dubitacoe mansissent | Ut .n. no dicam quam sit possibile deo aversas
et adversas in fidem suam convertere hominum voluntates | et in eorum cordibus operari
ut nullis adversitatibus cedant | nec ab illo aliqua superati temptacoe disce-
dant | cum possit et quod ait aplus facere ut eos no permittat temptari sup id

Quod possint / Ut ergo id no dicam / certe potat illos deus psciens ee lapsuos
anq̃ua id fieret auferre de hac uita / An eo redditũ sumꝰ ut adhuc disputeꝰ /
q̃nta absurditate dicatur / iudicari homines mortuos etiã de hys pctis que · / de h° e. b iiij ·
pscivit eos deus ppetraturos fuisse si viveret / q̃ ita abhorret a sensibus
xpianis aut pͦrsus humanis / ut id etiã refellere pudeat / Cur · n · no dicat ipm
evᵍˡᵐ cũ tanto laboe passionibꝰ sanctoꝝ frustra eet pdicatũ / ut adhuc etiã
pdicari / potuãt homines etiam no audito evᵍˡᵒ iudicari scdm ↄtumaciã vel
obediam quã pscivit deus habituros fuisse si audissent evᵍˡᵐ / Nec dapna //
rent tyrꝰ ⁊ sidon / q̃uis remissius quã ille civitates in quibꝰ no credēbꝰ
a domino xpo mirabilia ⁊ signa sũt facta / qm̃ si apud illas facta eent in
cinere et cilicio pniaꝫ egissent / sicut se hñt eloquia veritatis / In quibꝰ vbis suis
dns ihus altius nobis mistiũ pdestinacois ostendit / Si em querat anob
/ Cur apud eos tanta miracula facta sunt / et qui uideᵉ ea no fuerãt credituri
/ et apud eos facta non sint qui crederent si viderent / quid rndebimꝰ Nuꝗᵈ
dicturi sumꝰ quod in libro illo dixi / ubi sex quibusdã qonibꝰ paganoꝝ
sine pjudicio tamẽ aliaꝝ causaꝝ quas prudentes pnt uestigare rndi h
quippe ut scitis / Cum xpᵉ quãre post tam longa tempa venit q̃ret / dixi
q hys tempibꝰ et hys locis quibꝰ evanᵍˡᵐ eius nõ ẽ pdicatũ / tales omes
in eius pdestinacõe futuros ee psciebat quales multi in eis corpli pntia
fuerũt qui in eũ nec suscitatis ab eo mortuis crede noluerũt / Ecce paulo pꝰ
in eodem libro atq in eadẽ q̃one / Quid mirũ inq̃ si tam infidelibus
plenũ orbem t̃raꝝ xpus prioribus seculis noverat / ut eis pdicari merito
nollet / quos nec vbis nec miraculis suis credituros ee psciebat / hoc cte
de tyro et sydone no possumꝰ dicẽ et in eis cognoscimꝰ ad eas cãs pdestinaconis
q̃ divina iudicia ptinere / sine quaꝝ causaꝝ latentiũ pjudicio tũc ista rndere
me dixi / facile ẽ quippe ut infidelitatẽ accusemꝰ iudeoꝝ de libã uoͭte
veniente / qui factis apud se tam magnis virtutibꝰ crede noluerũt / Qd ⁊ dns
increpans arguit / et dicit ve tibi corozaim et bethsaida / q si in tyro ⁊ sydone
facta fuissent / virtutes que facte sunt in vobis / olim in cine ⁊ cilicio pniaꝫ
egissent / Sꝫ nuꝗ possumꝰ dicẽ etiã tyros et sydonios talibus apud
se virtutibꝰ factis crede noluisse aut credituros no fuisse si fierent / cũ eis
ipe dns attestetur q acturi eent magne humilitatis pniaꝫ si in eis facta
eent divinaꝝ illaꝝ signa virtutũ / Et tamẽ in die iudicij puniet q̃uis
minore supplicio quã ille civitates / q apud se virtutibꝰ factis crede noluerũt /
Sequitur · n · dns et / Verũtn̄ dico vobis / tyro ⁊ sydoni remissius erit /
in die iudicij quã vobis / Severius ergo punient isti / illi remissiꝰ / sꝫ tn̄
punient / Porro si etiam scdm facta que factũ eent si viverent mortui
iudicant / pfecto quia fideles futuri erãt isti si eis cũ tantis miraculis fuiss
evᵍˡᵐ pdicatũ / no sũt utiq puniendi / puniet aut / flm ẽ igr ⁊ scdm ea mor //

tuos iudicari q factuti erant si ad uiuentes euangelium puenisset / Et hoc si nu
est no est / cur dicitur de infantibus qui pereunt sine bapte moriens. hi enim
eo miro fieri quia pscivit deus eos si uiuerent, pdicatione illis esset erum infideliter
audituros / Restat igitur ut solo originali pcto teneantur obstricti / et pp hoc solu
eant in dampnacionem / Quibus videmus aliis easdem causas tam non nisi p dei gratuita
gratiam regnatorum donari / et eius occulto, iusto tamen iudicio / quoniam non est iniquitas
apud deum / quosdam etiam post baptismum pessime uiuendo perituros, in hac tamen
uita quousque pereant detinet / qui non perirent si eis corporis mors lapsu eorum
praeueniens subveniret / Quoniam nullus mortuus iudicatur ex bonis seu malis que
fecerat si non moreretur acturus / alioquin tyrii et sydonii non secundum ea que
gesserunt penas luerent, sed potius secundum ea que gestura fuerant, si in eis
ille uirtutes euangelice facte fuissent, p grande penitentiam et p xpi fidem consequi
turi salutem / Quidam disputator catholicus non ignobilis hunc euangelii
locum sic exposuit ut diceret prescisse dominum tyrios et sydonios a fide fuisse
postea recessuros cum factis apud se miraculis credidissent, et misericordia potius
eum illic ista fecisse, quoniam grauiori pena obnoxii fierent, si fidem quam tenuerant
reliquissent, quam si eam nullo tempore tenuissent / In qua sententia docti hominis
et ad modum acuti, quod sunt adhuc multa requirenda, quid me nunc attinet
dicere, cum et ipsa nobis ad id quod agimus suffragetur / Si enim misericorditer dominus
non fecit in istis uirtutes p quas fieri possent fideles ne grauius punirentur
cum postea fierent infideles, quod eos futuros fuisse prescivit / satis aperte monstratur
de his peccatis neminem iudicari mortuorum que prescivit eum fuisse facturum
Si aliquo modo ei ne illa faciat subuenitur / sicut tyriis et sydoniis, si sententia
illa uera est subuenisse dicitur xpus, quos maluit non accedere ad fidem
quam scelere multo grauiore discedere a fide, quod eos si accessissent prouidebat fuisse
facturos / Quamuis si dicatur cur non factum est ut crederent, potius et hoc eis prestaretur
ut antequam fidem relinquerent ex hac uita emigrarent quid respondi posset
ignoro / Qui enim dicit relictis fidem beneficium fuisse concessum ne inciperent
quod grauiore impietate deserent, satis indicat non iudicari hominem ex eo
quod prouisum est male fuisse facturus, si ei quocumque beneficio ut id non faciat consulatur
Consultum est igitur et illi qui raptus est ne malicia mutaret intellectum eius
Sed cur non ita consultum fuit tyriis et sidoniis ut crederent et raperentur ne
malicia mutaret intellectum eorum, forsitan respondet ille cui placuit isto
modo soluere questionem hanc, Ego uero quantum ad hoc quod attinet sufficere uideo ut sententiam
ista quoque sine mortem demonstrentur homines non iudicari de his que non fecerunt
etiam si facturi fuisse previsi sunt, quamquam ut dixi hanc opinionem qua putatur in
morientibus uel mortuis uindicari peccata que presciti sunt factura esse si viuerent

Etiam refellere pudeat, ne videamur et nos existimasse aliquid esse momenti, quam maluimus disputatores tollere, quam silentio preterire. Proinde sicut apostolus ait, non volentis neque currentis sed miserentis est dei, qui et parvulis quibus vult etiam non volentibus neque currentibus subvenit, quos ante constitutionem mundi elegit in Christo, daturus eis gratiam gratis, hoc est nullis eorum vel fidei vel operum meritis precedentibus, et maioribus etiam hiis quos pudet si apud eos facta essent sua miracula credituros, quibus non vult subvenire non subvenit, de quibus in sua predestinatione occulte quidem sed iuste aliud iudicavit. Non enim est iniquitas apud deum, sed inscrutabilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius. Universe autem vie domini misericordia et veritas. Investigabilis ergo misericordia qua cuius vult miseretur nullis eius precedentibus meritis. Et investigabilis veritas qua quem vult obdurat, eius quidem precedentibus meritis, sed cum eo cuius miseretur plerumque communibus. Sicut duorum geminorum, quorum unus assumitur, unus relinquitur, dispar est exitus, merita communia, in quibus tamen sic alter magna dei bonitate liberatur, ut alter nulla eius iniquitate dampnetur. Numquid enim iniquitas est apud deum? Absit. Sed investigabiles sunt vie ipsius. Itaque misericordiam eius in hiis qui liberantur et veritatem in hiis qui puniuntur sine dubitatione credamus. Neque inscrutabilia scrutari aut investigabilia vestigare conemur. Ex ore quippe infantium suam perficit laudem, ut quod in hiis videmus quorum liberationem bona eorum merita nulla precedunt, et in hiis quorum dampnationem utrisque communia originalia sola precedunt, hoc etiam in maioribus fieri nequaquam omnino credamus. Id est non putemus vel secundum sua merita gratiam cuiquam dari, vel nisi suis meritis quemquam puniri, sive pares qui liberantur atque puniuntur, sive dispares habeant causas malas, ut qui videtur stare videat ne cadat, et qui gloriatur in domino glorietur. Cur autem tam parvulorum ad exemplum maiorum sicut scribitis non patiuntur afferri homines qui contra pelagianos non dubitant esse originale peccatum, quod per unum hominem intravit in mundum, et ex uno omnes isse in condempnationem, quod et manichei non accipiunt, qui non solum omnes veteris testamenti scripturas in nulla auctoritate non habent, verum etiam eas que ad novum pertinent testamentum sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, ymmo sacrilegio, quod volunt sumant, quod nolunt reiciant. Contra quos agebam in libro de libero arbitrio, unde isti nobis prescribendum putant. Quorum questiones operosissimas incidentes enucleate solvere nolui, ne nimium longum opus esset, ubi me adversus tam perversos testimoniorum divinorum non adiuvabat auctoritas. Et poteram sicut feci, quodlibet horum verum esset que non definite interponebam, ratiocinatione tamen concludere in omnibus deum esse laudandum, sine ulla necessitate credendi duas sicut illi volunt coeternas boni et mali permixtas esse substantias. Denique in primo retractationum libro, quod opus meum nondum legistis, cum ad eosdem libros retractandos venissem, hoc est de libero arbitrio, ita locutus sum: In hiis inquam libris ita multa disserta sunt, ut incidenter nonnulle questiones quas vel enodare non poteram

b. x.

Vel longa permutacione in peius requiescebat, ita inciderent ex utraque parte vel ex
omnibus collecta quoniam partibus in quibus non apparebat quid potius congrueret, ut
sed hoc tamen ratiocinatio nostra concluderetur, ut quodlibet horum verum esset laudandus
crederetur vel etiam ostenderetur deus. Contra eos quippe disputatio illa suscepta
est qui negant ex libero voluntatis arbitrio mali originem duci, et deum, si ita
creatorem omnium creaturarum culpandum esse contendunt, eo modo volentes secundum
sue voluntatis impietatis errorem (machinati / Manichei enim sunt) immutabilem quandam et deo
coeternam introducere naturam mali. Item post aliquantum alio loco: Cum de isto agitur, inquam,
ex qua miseria peccantibus iustissime inflicta liberat dei gratia, quia sponte homo,
i. libero arbitrio, cadere potuit, non etiam surgere. Ad quam miseriam iuste damnationis
pertinet ignorantia et difficultas quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis
sue, nec ab illo malo quisquam nisi dei gratia liberatur. Quam miseriam pelagiani
nolunt ex iusta dampnatione descendere, negantes originale peccatum; quamvis ignorantia
et difficultas etiam si essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus
sed laudandus deus esset, sicut in eodem libro 3° disputavimus. Que disputatio
contra Manicheos habenda est qui non accipiunt scripturas sanctas veteris testamenti, in quibus
peccatum originale narratur, et quidquid inde in litteris apostolicis legitur detestabili
impudentia immissum fuisse contendunt a corruptoribus scripturarum, tamquam non fuerit
ab apostolis dictum. Contra pelagianos autem hoc defendendum est quod utraque scriptura com-
mendat quam se accipere profitentur. Hec dixi in primo libro retractationum cum
retractarem libros de libero arbitrio. Nec sola sane ista ibi a me dicta sunt de hiis
libris, verum et alia multa que huic ad vos operi inserere longum putavi et
non necessarium. Quod et vos existimo facturos cum omnia legeritis. Quamvis ergo
in libro tertio de libero arbitrio ita de parvulis disputaverim, ut etiam si verum esset
quod dicunt pelagiani, ignorantiam et difficultatem, sine quibus nullus hominum nascitur,
primordia non supplicia esse nature, vincerentur tamen Manichei qui volunt
duas boni et mali coeternas esse naturas, numquid ideo fides in dubium vocanda
vel deserenda est quam contra ipsos pelagianos katholica defendit ecclesia que
asserit esse originale peccatum, cuius reatus generatione contractus, regeneratione sol-
vendus est. Quod si et isti nobiscum fatentur ut simul in hac causa pelagianorum
destruamus errorem, cur putant esse dubitandum quod etiam parvulis deus quibus dat
suam gratiam per baptismatis sacramentum eruat de potestate tenebrarum et transferat in regnum
filii caritatis sue. In eo ergo quod aliis eam dat, aliis non dat, cur nolunt cantare
domino misericordiam et iudicium. Cur autem illis potius quam illis detur, quis cognovit
i. cognovit sensum domini? Quis inscrutabilia scrutari valeat? Quis investigabilia investigare?
Constat itaque gratiam dei non secundum merita accipientium dari, sed secundum placitum vo-
luntatis eius in laudem et gloriam gratie eius, ut qui gloriatur in domino glorietur et nullo modo
in seipso. Cum hominibus dat quibus misit qui misericors est gratuitus quod si non dat.

Iustus et non dat quibus non vult ut notas faciat divitias glorie sue in vasa
misericordie. dando enim quibusdam quod non merentur profecto gratuitam et per hoc veram suam gratiam
esse voluit. Non omnibus dando quid omnes mereantur ostendit. Bonus in beneficio
certorum, iustus in supplicio ceterorum. Et bonus in omnibus quoniam bonum est cum debitum
redditur, et iustus in omnibus quoniam iustum est cum debitum sine cuiusquam fraude
donatur. Defendit autem sine meritis dei gratia i. vera gratia etiam si parvuli bapti
zati sicut pelagiani sentiunt non exeunt de potestate tenebrarum quia nulli peccato
sicut putant pelagiani tenentur obnoxii sed tamen in regnum divinum transferuntur.
Ita sic enim sine ullis bonis meritis datur eis regnum quibus datur et sine ullis
malis meritis non datur eis quibus non datur. Quod adversus eosdem pelagianos
dicere solemus qui nobis obiciunt quod fato tribuamus dei gratiam dicendo eam non
secundum merita nostra dari. Ipsi enim potius dei gratiam fato in parvulis tribuunt, si
dicitur fatum ubi meritum non est. Nulla quippe merita etiam secundum ipsos pelagi
anos possunt in parvulis inveniri ut alii eorum mittantur in regnum, alii vero alienantur
a regno. Sicut autem nunc ut ostenderem gratiam dei non secundum merita nostra dari, secundum
utrumque sensum hoc defendere malui, et secundum nostrum scilicet qui obstrictos originali peccato
parvulos dicimus, et secundum pelagianorum qui originale negant esse peccatum. Nec tamen
ideo me esse ambigere credant parvulos quod eis dimittat qui salvum facit populum suum
a peccatis eorum. Ita in tertio libro de libero arbitrio secundum utrumque sensum restiti manicheis
sive supplicia sive primordia nec sint ignorantia et difficultas sine quibus nullus
hominum nascitur. Et tamen unum horum teneo ibi autem satis evidenter expressum quod non
sit ista natura instituti hominis sed pena damnati. Frustra itaque mihi de illis
libris meis vetustate prescribitur ne agam causam sicut agendam video parvulorum. Et in
gratia dei non secundum merita hominum dari perspicue veritatis mee querela. Si enim quando
libros de libero arbitrio laicus cepi presbiter explicavi, adhuc de dampnatione infantium
non renascentium et de nascentium liberatione dubitarem, nemo ut opinor esset
tam iniustus et invidus qui me proficere prohiberet atque in hac dubitatione remanendum
mihi esse iudicaret. Tum vero rectius possit intelligi non me propterea de hac re
dubitasse credi oportere quia quos mea dirigebat intentio sic mihi visi sunt
refellendi ut sive pena esset peccati originalis in parvulis quod veritas habet sive non esset
quod nonnulli errantes opinantur. Nullo modo tamen tanta manicheorum error induceret
duarum naturarum boni scilicet et mali permixtio crederetur. Absit ut causam parvulorum
sic relinquamus ut nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati si mo
riantur parvuli transeant in eternam salutem, non regenerati autem transeant in mortem secundam.
Quoniam quod scriptum est per unum hominem peccatum intravit in mundum et per peccatum mors
et ita in omnes homines pertransiit, aliter recte intelligi non potest. Nec a morte
perpetua que iustissime retributa est peccato liberat quemquam pusillorum atque magnorum
nisi ille qui propter remittenda et originalia et propria nostra peccata mortuus est.

d · v ·

Sine suo ullo originali peccato ne peccato / Sed quare illos potius quam illos ·
iterum atque iterum dicimus nec nos piget o homo tu quis es qui respondeas deo / inscru
tabilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius / Et ad hoc adiciamus altiora
a te ne quesieris et fortiora a te ne scrutatus fueris / Videtis enim fratres quam sit ab
surdum et a fidei sanitate ac veritatis sinceritate alienum ut dicamus parvulos
mortuos secundum ea iudicari que prescientur sunt facturi esse si viverent / In hac autem
sententia quam certe omnis sensus humanus qualitercumque ratione subnixus maximeque christianus
exhorret venire compulsi sunt qui se a pelagianorum errore alienos esse voluerunt
ut tamen gratiam dei per ihesum christum dominum nostrum qua nobis una post lapsum primi hominis
in quo omnes cecidimus subvenitur secundum merita nostra dari adhuc sibi existimet
credendum esse et disputatione insuper defendendum / Quod ipse pelagius ante ori
entales episcopos iudices damnatoris sui timore dampnavit / Hoc autem si non
dicitur de mortuorum operibus que facturi erant si viverent bonis aut malis
ac per hoc nullis et in ipsa dei prescientia non futuris / Hoc ergo si non dicitur quod cernitis
quanto errore dicatur quid restabit nisi ut gratiam dei non secundum merita nostra dari
Quod contra heresim pelagianam katholica defendit ecclesia / Remota contentionis
caligine fateamur atque id maxime in parvulis evidentiore veritate cernamus
Neque enim fato cogitur deus illis infantibus subvenire / illis autem non subvenire
cum sit utrisque causa communis / Aut res humanas in parvulis non divina providentia
sed fortuitis casibus opinabimur gubernari cum rationales vel dampnande vel liberande sint
anime / cum quidem nec passer cadit in terram sine voluntate patris nostri qui in celis est
Aut parentum negligentie sic tribuendum quod parvuli sine baptismate moriuntur ut nichil
ibi agant superna iudicia / tamquam ipsi qui hoc modo male moriuntur parentes
sibi negligentes voluntate propria de quibus nascerentur elegerint / Quid dicam quod parvulus
aliquando antequam illi per ministerium baptismatis subveniri possit exspirat / plerumque enim festi
nantibus parentibus et paratis ministris ut baptismus parvulo detur / deo tamen nolente
non datur / qui eum paululum in hac vita non tenuit ut daretur / Quid est etiam
quod aliis parvulis infidelium filiis potuit ne irent in perditionem et filiis fidelium
non potuit baptismate subveniri / Ubi certe ostenditur quod personarum apud deum non
sit acceptio / Alioquin cultorum suorum potius quam inimicorum filios liberaret
Iam vero quoniam de bono perseverantie nunc agimus / quid est quod morituro non baptizato
subvenitur ne sine baptismate moriatur / Et baptizato casuro non subvenitur
ut ante moriatur / Nisi forte illi adhuc absurditati auscultabimus que dicit nichil
prodesse cuiquam mori antequam cadat / quod secundum eos actus iudicabitur quos
eum deus prescivit acturum si viveret / Hanc perversitatem sanitati fidei tam vehe
menter adversam quis patienter audiat / quis ferat / Et tamen hoc dicere urgentur qui
non fatentur gratiam dei non secundum merita nostra dari / Qui autem nolunt dicere unumquemque

Mortuorum secundum ea iudicari que deus illum presciuit acturum fuisse si uiueret/
intuentes qua manifesta falsitate et quanta absurditate dicatur/ non eis remanet
ut dicant quod in pelagianis dampnauit et ab ipso pelagio dampnari fecit
etiam gratiam dei secundum merita nostra dari/ cum uideat paruulos alios non regeneratos
ad eternam mortem/ alios autem regeneratos ad eternam uitam/ tolli de hac uita/ ipsos
regeneratos/ alios perseuerantes usque in finem hinc ire/ alios quousque decidant hic
teneri/ qui utique non decidissent si antequam laberentur hinc exissent/ et rursus quosdam
lapsos quousque redeant non exire de hac uita/ qui utique perirent si antequam redirent
exirent/ Unde satis dilucide ostenditur/ et incipiendi et usque in finem perseue-
randi gratiam dei non secundum merita nostra dari/ sed donari secundum ipsius secretissimam
eandemque iustissimam sapientissimam beneficentissimam uoluntatem/ quoniam quos pre-
destinauit ipsos et uocauit uocatione illa de qua dictum est/ sine penitentia sunt
dona et uocatio dei/ Ad quam uocationem pertinere nullus est homo ab hominibus
certa asseueratione dicendus/ nisi cum de hoc seculo exierit/ In hac autem uita
humana que temptatio est super terram/ qui uidetur stare/ uideat ne cadat/
Ideo quippe sicut iam supra diximus non perseueraturi perseueraturis prouidentissima
dei uoluntate miscentur/ ut discamus non alta sapientes sed humilibus consen-
tientes et cum timore et tremore nostram ipsorum operemur salutem/ deus est enim
qui operatur in nobis et uelle et operari pro bona uoluntate/ Nos ergo uolumus
sed deus in nobis operatur et uelle/ Nos ergo operamur sed deus in nobis operatur et
operari pro bona uoluntate/ hoc nobis expedit et credere et dicere/ hoc est pium/
hoc est uerum/ ut sit humilis et submissa confessio et totum detur deo/ Cogitantes
credimus/ cogitantes loquimur/ cogitantes agimus quicquid agimus/ Quod autem attinet
ad pietatis dei uiam et uerum dei cultum/ non sumus ydonei cogitare aliquid
tamquam a nobis metipsis sed sufficientia nostra ex deo est/ Non enim est in potestate
nostra cor nostrum et nostre cogitationes/ Unde idem qui hoc ait Item dicit Ambrosius/
Quis autem tam beatus qui in corde suo semper ascendat/ Sed hoc sine auxilio
diuino qui fieri potest/ Nullo prorsus modo/ Denique inquit supra eadem scriptura dicit
Beatus uir cuius est auxilium abs te domine ascensus in corde eius/ Hoc itaque ut dicit
non solum in litteris sacris legebat/ Sed sicut de illo uiro sine dubitatione credendum
est etiam in corde suo sentiebat ambrosius/ Quod ergo in sacramentis fidelium dicitur
ut sursum cor habeamus ad dominum/ munus est domini/ de quo munere ipsi domino deo nostro
gratias agere a sacerdote post hanc uocem quibus hoc dicitur admonentur/ et dignum
et iustum esse respondent/ Cum enim non sit in nostra potestate cor nostrum sed diuino subleuetur
auxilio ut ascendat/ et que sursum sunt sapiat/ ubi christus est in dextera dei
sedens non que super terram/ Cui de hac tanta re agende sunt gratie nisi hoc facienti
domino deo nostro/ qui nos per tale beneficium liberando de profundo huius mundi elegit
et predestinauit ante constitutionem mundi// Sed aiunt/ predestinationis definitionem/ utilitati
predicationis aduersari/ quasi uero aduersata sit apostolo predicanti/ Nonne ille doctor gentium

f v

In fide et veritate et predestinatione totiens commendavit / et verbum dei predicare non
destitit / Nunquid quia dixit deus est qui operatur et velle et operari pro bona voluntate
ideo non ipse et ut velimus que deo placeant et ut operemur hortatus est / Aut
quia dixit / qui in nobis bonum opus cepit perficiet usque in diem xpi ihu
ideo ut inciperent homines et perseverarent usque in finem ipse non suasit / Neque
ipse dominus hominibus precepit ut crederent atque ait / Credite in deum et in me
credite / nec tamen ideo eius falsa sententia est nec vana diffinitio ubi ait / Nemo venit
ad me .i. nemo credit in me nisi fuerit ei datum a patre meo / Nec rursus quia
vera est hec diffinitio ideo vana est illa preceptio / Cur ergo predicationi preceptioni exhor
tationi correptioni que omnia frequentat scriptura divina, existimamus inutilem deffinitionem
predestinationis / quam commendat eadem scriptura divina / An quisquam dicere audebit deum
non presciisse quibus esset daturus ut crederent / Aut quos daturus esset filio suo ut
ex eis non perderet quemquam / Que utique si prescivit profecto beneficia sua quibus nos dignatur
liberare prescivit / hec est predestinatio sanctorum / nichil aliud / prescientia scilicet et preparatio ben
eficiorum dei quibus certissime liberantur quicumque liberantur / Ceteri autem ubi nisi in massa
perditionis iusto divino iudicio relinquuntur / ubi tyrii relicti sunt et sydonii qui
etiam credere potuerunt si mira illa xpi signa vidissent / Sed quoniam ut crederent
non erat eis datum etiam unde crederent est negatum / Ex quo apparet habere quosdam
in ipso ingenio divinitus naturaliter munus intelligentie quo moveantur ad fidem si congrua
suis mentibus vel audiant verba vel signa conspiciant / Et tamen si dei altiore iudicio
a perditionis massa non sunt gratie predestinatione discreti / Nec ipsa eis adhibentur vel dicta
divina vel facta per que possent credere si audirent utique talia vel viderent
In eadem perditionis massa relicti sunt etiam iudei qui non potuerunt credere
factis in conspectu suo tam magnis clarisque virtutibus / Cur enim non poterant credere
non tacuit evangelium dicens / Cum autem tanta signa fecisset coram eis non crediderunt
in eum ut sermo ysaie prophete impleretur quem dixit / Domine quis credidit auditui
nostro et brachium domini cui revelatum est / Et ideo non poterant credere quia iterum dixit
ysaias / Excecavit oculos eorum et induravit cor eorum / ut non videant oculis
nec intelligant corde et convertantur et sanem illos / Non ergo erant sic excecati oculi
nec sic induratum cor tyriorum et sydoniorum quoniam credidissent si qualia viderunt
isti signa vidissent / Sed nec illis profuit quod poterant credere / si ita predestinati essent
quia predestinati non erant ab eo cuius inscrutabilia sunt iudicia et investigabiles
vie / Nec istis obfuisset quod non poterant credere si ita predestinati essent ut eos cecos
deus illuminaret / et induratis cor lapideum vellet auferre / Verum quod dixit dominus
de tyriis et sydoniis aliquo alio modo potest fortassis intelligi / Neque tamen venire
ad xpm nisi cui fuerit datum / et eis dari qui in illo electi sunt ante constitutionem mundi
procul dubio confitetur aliquo non surdis auribus cordis eloquia divina auribus
carnis audivit / Et tamen hec predestinatio que satis aperte etiam verbis evangely

explicatur non prohibuit dominum et propter incipiendum dicere quod paulo ante commemoravi
Creditis in deum et in me credite / et propter perseverandum oportet semper orare et non de-
ficere / Audiunt enim hec et faciunt quibus datum est / Non autem faciunt sive audiant
sive non audiant quibus datum non est / Quia vobis inquit datum est nosse misterium
regni celorum / illis autem non est datum / Horum alterum ad misericordiam alterum ad iudicium
pertinet illius cui dicit anima mea / Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine / Nec prede-
stinationis igitur predicatione impedienda est predicatio fidei perseverantis et proficientis
ut quod oportet audiant quibus datum est ut obediant / Quomodo enim audient sine pre-
dicante / Nec rursus predicatione fidei proficientis et usque ad ultimum permanentis
impedienda est predicatio predestinationis / ut qui fideliter et obedienter vivit non de ipsa
obedientia tamquam de suo non accepto bono extollatur / sed qui gloriatur in domino glorietur /
In nullo enim gloriandum quando nostrum nichil sit / quod vidit fidelissime Cyprianus Et fiden-
tissime definivit per quod utique predestinationem certissimam pronunciavit / Nam si in
nullo gloriandum est quando nostrum nichil est profecto nec in obedientia perseverantissima
gloriandum est / Nec ita nostra tamquam non sit nobis desuper donata dicenda est / Et
ipsa igitur dei donum est / quod se daturum deus vocatis suis illa vocatione
de qua dictum est sine penitentia sunt dona et vocatio dei omni christiano constitere prescivit /
Hec est igitur predestinatio quam fideliter et humiliter predicamus / Nec tamen idem
doctor et factor / qui et in sancta obedientia usque ad passionem pro christo perseverantissime
vixit ideo cessavit predicare evangelium / exhortari ad fidem / piosque mores atque ad ipsam
usque in finem perseverantiam quoniam dixit in nullo gloriandum quando nostrum nichil est sit / Ubi
veram dei gratiam id est que non secundum merita nostra datur sine ulla ambiguitate de-
claravit quam se daturum prescivit deus / his Cypriani verbis procul dubio predesti-
natio predicata est / que si Cyprianum a predicatione obedientie non prohibuit / nec nos debet
utique prohibere / Quamvis ergo dicamus dei donum esse obedientiam / tamen homines exhor-
tamur ad eam / Sed illis qui veritatis exhortationem obedienter audiunt ipsum dei donum
datum est / hoc est obedienter audire / Illis autem qui non sic audiunt non est datum /
Non enim quilibet sed christus nemo inquit venit ad me / nisi fuerit ei datum a patre meo /
Et vobis datum est nosse misterium regni celorum / illis autem non est datum / Et de
continentia / Non omnes inquit capiunt verbum hoc sed quibus datum est / Et cum apostolus
ad pudicitiam coniugalem coniuges hortaretur / Vellem inquit omnes homines esse
sicut meipsum / sed unusquisque proprium donum habet a deo / alius sic / alius autem sic /
Ubi satis ostendit / non tantum continentiam donum dei esse sed coniugatorum etiam castitatem
Que cum vera sint / hortamur tamen ad hec quantum cuique nostrum datum est ut possit
hortari / quia et hoc eius donum est in cuius manu sunt et nos et sermones nostri / Unde
et apostolus / secundum gratiam inquit que data est michi ut sapiens architectus fundamentum
posui / Et alio loco / Unicuique inquit sicut dominus dedit Ego plantavi Apollo ri-
gavit sed deus incrementum dedit / Itaque neque qui plantat est aliquid / neque qui rigat.

.h. v.

Sed qui incremetu dat deus / Et p hoc sicut exhortat et pdicat recte. ß ille q
accepit hoc donu ita exhortante recte atq pdicante. pfecto ille obedient audit
qui accepit hoc donu / hinc e q dns tu eis loquebatur qui carnales aures
aptas hrent / dicebat tn / Qui habet aures audiendi audiat / Quas no os
hre pculdubio noverat / Et quo aut heant quicuq hnt / ipe dns ostendit
ubi ait / Dabo eis cor cognoscendi me et aures audie / Aures ergo au
diendi ipm e donu obediendi / ut qui id hrent venirent ad eu ad que neo
venit nisi fuit ei datu a patre / Exhortam ergo atq pdicamq / ß qui hnt.
aures audiendi obedient nos audiunt / Qui vero eas no hnt / fit in eis
quod scptu e ut audientes no audiant / Audient videlz corporis sensu / non
audiant cordis assensu / Cur aut illi heant aures audiendi illi no hant
hoc e cur illis datu sit a pre ut veniat ad filiu / Illis aut no sit datu
quis cognovit sensu dni / aut qs consiliari eius fuit / Aut tu quis es ho qui re
spondeas deo / Nuquid ideo negandu e quod aptu e qr comphendi non
pt quod occultu est / Nuquid inq ppterea dicturi sumq q ita ee pspicimq
no ita ee / qm cur ita e no possumq invenire, ß aiunt ut scribitis / Neminez pos
se correptionis stimulis excitari / Si dicatur in conventu ecce audientibq multis
Ita se habet de pdestinatioe definita sna voluntatis dei / ut alii ex vobis
de infidelitate accepta obediendi voluntate venitis ad fidem / vel accep
ta pseverantia maneatis in fide / Ceti vo qui in pctorp delectatioe remoramini
ideo no du surrexistis quia no du vos adiutoriu gre miserantis erexit.
Verutn si qui estis nondu vocati quos gra sua pdestinavit eligendos / accipi
etis eandem gram que velitis et sitis electi / Et si qui obeditis si pdestinati
estis reiciendi subtrahentur obediendi vires ut obedire cessetis / Ista tn
dicunt / ita nos a gfitenda vera dei gra .i. que no scdm merita nra datur
et a confitenda scdm eam pdestinatioe sctorp deterre no debent / sicut no
deterremq a gfitenda psciencia dei / si quis de illa ppto sic loquatur ut dicat
Sive nunc recte vivatis / sive no recti / tales eritis postea quales vos deus
futuros esse pscivit / vel boni si bonos / vel mali si malos / Nuquid eni
si hoc audito nulli in torpore segnicie vitantur / et a labore pclines ad
libidine post cupiditates suas eant / ppterea de psciencia dei falsum putandum e ee
quod dictu e / Nonne si deus illos bonos futuros ee pscivit. boni erunt
in quantalibz nunc malignitate versentur / Si aut malos / mali erunt in quantalibet
nunc bonitate cernantur / fuit quidam in nro monasterio qui corripientibq fratribq
Cur queda facienda no faceret, et no facienda faceret, respondebat qualiscunq
nunc sim. talis ero qualem deus me futuru ee pscivit / Qui pfecto
veru dicebat / et hoc vero no pficiebat in bonu / Sz usq adeo pfecit

In malum ut deserta monasterii societate fiet tamquam reversus ad suum vomi//
tum et tamen adhuc qualis sit futurus incertum est. Numquid ergo propter has animas ea
que de prescientia dei vera dicuntur vel neganda sunt vel tacenda. Tunc si
quando si non dicantur in alios incurrunt errores. Sunt etiam qui propterea vel non orant
vel frigide orant quoniam domino dicente didicerunt scire deum quid nobis necesse
sit priusquam petamus ab eo. Numquid propter tales huius sententie veritas deserenda
aut ex ewangelio delenda putabitur. Ymo cum constet alia deum danda etiam
non orantibus sicut inicium fidei alia non nisi orantibus preparasse sicut usque in
finem perseverantiam profecto qui ex se ipso hanc habere se putat non orat ut habeat.
Cavendum est ergo ne dum timemus ne tepescat exortacio extinguatur oracio
attendatur elacio. Dicatur ergo verum maxime ubi aliqua questio ut dicatur
compellit et capiant qui possunt. Ne forte cum tacetur propter eos qui capere non possunt
non solum veritate fraudentur verum etiam falsitate capiantur qui verum capere quo
caveatur falsitas possunt. Facile est enim ymo et utile ut taceatur aliquod verum propter
incapaces. Nam unde est illud domini. Adhuc multa habeo vobis dicere sed non
potestis illa portare modo. Et illud apostoli. Non potui vobis loqui quasi spiritualibus sed
quasi carnalibus quasi parvulis in christo lac vobis dedi non escam. Nondum enim
poteratis sed nec quidem adhuc potestis. Quamvis modo quodam dicendi fieri possit
ut id quod dicitur et parvulis lac et grandibus esca sit. Sicut in principio erat
verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Quis christianorum tacere potest
quis capere. aut quid in doctrina sana reperiri potest grandius. Quod tamen
et parvulis non tacetur. Et nec grandibus nec parvulis occultatur. Sed alia est
ratio veritatis tacendi alia veritatis dicendi necessitas. Causas veritatis tacende longum est
omnes querere vel inserere quarum tamen est et hec una. Ne peiores faciamus
eos qui non intelligunt dum volumus eos qui intelligunt facere doctiores. Qui nobis
aliquid tale tacentibus doctiores quidem non fiunt sed nec peiores fiunt. Cum autem
res vera ita se habet ut fiat peior nobis eam dicentibus qui capere non potest
nobis autem tacentibus ille qui potest ~~nobis autem dicentibus tacentibus~~. quid
putamus esse faciendum. Nonne dicendum est potius verum ut qui potest capere ca-
piat quam tacendum ut non solum id ambo non capiant verum etiam qui est
intelligencior ipse fiat peior. Qui si audiret et caperet per illum plures discerent.
Quo enim est capacior ut discat eo magis est ydoneus ut alios doceat.
Instat inimicus gratie atque urget modis omnibus ut credatur secundum merita nostra dari
ac sic gratia non sit gratia et nos nolumus dicere quod teste scriptura possumus dicere.
Timemus enim videlicet ne loquentibus nobis offendatur qui veritatem non potest capere.
Et non timemus ne tacentibus nobis qui veritatem potest capere falsitate capiatur. Aut enim
sic predestinacio predicanda est quemadmodum eam sancta loquitur evidenter scriptura
ut in predestinatis sine penitencia sint dona et vocacio dei. Aut gratiam dei secundum merita nostra

Dari nra confitende quod sapuit pelagiam | Quamuis ista sna q sepe iam
dixim9 legatur gestis epor orientaliu etia ipius pelagij ore dampnata
| a pelagianor porro hetica puersitate tm isti remoti sunt pp quos h agim9 |
| ut lz nodu uelint fati pdestinatos ee qui p dei gram fiat obedies atqz
pmaneant | Jam tame fateant q eor pueniat uolutate quibz dat h gra
| Ideo utiqz ne no gratis dari credatur gra sicut uitas loquit | sz potius scdm
precedetis nra uoluntatis sicut contra uitate pelagiang error obloquit
| Pueniit ergo z fidem gra | alioqn si fides eam pueniit pculdubio pueit et
uolutas | qm fides no sine uolutate no pt ee | Si aut gra pueit fidem qm
pueit uolutate | pfecto pueit oez obediam | pueit etia caritate | qua una
deo vaciter et suauit obeditur | Et hec oma gra in eo cui datur et cuius
hec oma pueniut | opatur | Restat in his bonis usqz in fine pseuantia
| Que frustra cottidie a domino poscit | si no eam dns p gram sua in illo
cui9 orom exaudit opatur | Videte iam a uitate qua sit alienu | donu dei
1 ee pseuantia usqz in fine huius uite | cu uite huic qn uoluit ipe det fine
| Quid si dat | ante iminente lapsu facit homie pseuare usqz in fine | Sed
mirabilior et fidelibz euidentior largitas bonitatis dei e | q etia puulis
quibz obedia no est illius etatis ut detur. datur gra | Ita igit sua dona
qbuscuqz deus donat pculdo se donatore esse pscuit et in sua pscienaia
pparauit | Quos ergo pdestinauit ipos et uocauit uocatoe illa qua me
sepe commemorare no piget de qua dictu e | sine pnia sunt dona et
uocatio dei | Namqz in sua que falli mutari qz no pt pscia | opa sua dispo
nere | id oio | nec aliud quidq e pdestinare | Sicut cu ille que castu futuru
esse pscuit | quamuis id incertu heat | agit ut castus sit | ita i e que castu futu
pdestinat | qmuis id incertu heat | no ideo no agit ut castus sit | qm dei dono
se audit futu ee quod erit | Jmo etia gaudet eius caritas | Nec inflatur
tamq id no acceperit | Non solu ergo pdicatoe pdestinationis ab hoc ope
no impeditur | uerum et ad hoc adiuuat | ut cu gl'at in domino glorietur
| Quod aut dixi de castitate | hoc de fide | hoc de pietate. caritate de pseuantia
| et ne pgam p singula | hoc de omi obedia qua obedit deo | uerissime
dici pt | Sz hij qui solu initiu fidei et usqz in fine pseuantia sic i nra
gstituunt ptate | ut dei dona ee no putet | Neqz ad hec hnda atqz retinenda
deu opari nras cogitatoes et uolutates | tota uero ipm dare gcedut | cu ab
illo impetrat credetes fide | cur ad ipa tota exhortatoem ceteraqz ceteror
pdicatioz definitione pdestinationis no metuunt impediri | An forte nec ipa
dicit pdestinata | Ergo nec dant a deo | Et ea se daturu ee pscuit | Cred et
fidaut et ea se daturu ee pscuit | pfecto pdestinat | Sicut gquo quoqz
hortat ad castitate caritate pietate et que dei dona ee gfitet | eaqz abi°

Esse precognita ac per hoc predestinata negare non possunt / Nec dicant exhortationes
suas impediri predicatione predestinationis dei / hoc est predicatione de illis donis eius
futuris prescientie dei / sic videant nec ad fidem nec ad perseverantiam impediri
exhortationes suas si et ipsa quod verum est esse dei dona ea precognita id est ad donandum
predestinata esse dicantur / Sed impediri potius atque subverti ac predestinationis predicatione
illum tantummodo perniciosissimum errorem quo dicitur gratiam dei secundum merita nostra dari / ut qui
gloriatur non in domino sed potius in seipso glorietur / Quod ut apertius propter tardiusculos
explicem / rememoratione mea faciant quibus ingenio pervolare donatum est /
Dicit apostolus Iacobus / Si quis vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat
omnibus affluenter et non improperat et dabitur ei / Scriptum est et in proverbiis / Quoniam
dominus dat sapientiam / et de continentia legitur in libro sapientie cuius auctores isti
fuerunt magni et docti viri qui longe ante nos eloquia divina tractarunt / Ibi ergo
legitur / Cum scirem quia nemo esse potest continens nisi deus det / Et hoc ipsum erat sapientie
scire cuius esset hoc donum / Hec ergo dei dona sunt id est ut de aliis taceam sapientia
et continentia Acquiescunt et isti / Neque enim pelagiani sunt ut adversus ista
perspicua veritate dura et heretica pervicacitate contendant / Sed hec inquiunt ut a deo
dentur nobis fides impetrat que incipit a nobis / Quam fidem et incipere habere
et in ea usque in finem permanere tanquam id non a domino accipiamus nostrum esse contendunt /
Hic procul dubio contradicitur apostolo / Quid enim habes quod non accepisti / Contradicitur
et martiri Cypriano dicenti in nullo gloriandum quando nostrum nihil sit / Cum hec et
alia multa que piget repetere dixerimus atque ostenderimus et initium fidei et usque
in finem perseverantiam dei dona esse / Nec illa futura dona et que danda erant
et quibus danda erant deum non prescire potuisse / ac per hoc predestinatos ab ipso
esse quos liberat et coronat / Fundandum putant predestinationis definitionem utilitati
predicationis adversam eo quod hac audita nemo possit correptionis stimulis
excitari / Hec dicentes nolunt hominibus predicari dona dei esse ut veniant ad fidem
et permaneant in fide / Ne plus desperatio quam exhortatio videatur afferri dum
cogitant qui audiunt incertum esse humane ignorantie cui largiatur deus cui non
largiatur hec dona / Cur ergo et ipsi nobiscum predicant dona dei esse sapientiam
et continentiam / Quod si hec tamen dei dona esse predicantur non impeditur hortatio qua
homines hortamur esse sapientes et continentes / quenam tandem causa est ut existiment
impediri exhortationem qua exhortamur homines venire ad fidem et in ea
permanere usque in finem et si hec dona dei esse dicantur quod scripturis eius testibus
comprobatur / Ecce ut de continentia taceamus et de sola in hoc loco sapientia
disputemus / Namque supra commemoratus apostolus Iacobus dicit / Que desursum est
sapientia primum quidem pudica est deinde pacifica modesta suadibilis / plena
misericordie et fructibus bonis inestimabilis sine simulatione / Cernitis ne obsecro a
patre luminum sapientia quam multis et magnis bonis referta descendat / Hec quippe

Datu optimu sicut idem dicit et ome donu pfcm desursu e descendens a pre
lumi. Cur ergo ut omittam cetera corripimus impudicos et contentiosos quibus
tu pdicamus donu dei ee sapiam pudiciciam atq pacifica nec timemus ne pmoti
diuine uolutatis incerto plus in hac pdicacione desperacionis qua exhortacionis in
ueniat. Nec correpcionis similis aduersus se ipsos sed potius aduersus nos.
excitent. quia eos corripimus hec no hntes q ipi dmus si hec ua nobis confertur
diuina largitate donari. Cur denique ipm aplm iacobum hmoi gre pdicato
no deterruit corripe inquietos et dice. Si zelu amaru hetis et contenciones
sunt in cordibus uris nolite gl'ari et mendaces ee aduersus ueritate Non
e ista sapia desursu descendens sz terrena animalis dyabolica. Ubi em zelus et
contencio ibi inconstancia et ome opus prauum. Sicut ergo corripiendi sunt
inquieti et diuinis eloquiis testibus et ipis quos nobiscu isti queos hnt actibus
uris. Neque hanc impedit correpcioe q sapiam pacifica qua contenciosi
corriguntur atq sanantur donu dei ee pdicamus. ita corripiendi sunt infideles
uel in fide no pmanentes no impediente istam correpcioe pdicacione gre dei
que fidem q ipam et in ea pmansioe dei donu ee comedat et quod sic ex fide
impetratur sapiencia sicut ipe iacobus cu dixisset. Si quis urm indiget
sapia postulet a deo qui dat omnibus affluenter et no improperat et dabitur ei
mox addidit postulet aut in fide nichil hesitans. Non tamen quia fides dat
prius quam postuletur ab illo cui datur. ideo dicenda e no ee donu dei
sz ee a nobis quod data e nobis no petentibus nobis. Aplus enim apertissime dicit
pax fratribus et caritas cu fide a deo patre et dno ihu xpo a quo pax et caritas
ab illo e et fides. ppter quod ab illo eam no solu augeri hntibus uerum etiam
no hntibus poscimus. Neque isti ppter quos hec dmus qui pdicacione pdestinacionis
et gre exhortacionem clamitant impediri. ad sola illa exhortantur dona que
no a deo dari sed a nobis ee contendunt. sicut sunt inicium fidei et in ea usque
in fine pseuerancia. Quod utique facere debent ut tamen infideles hortentur ut
credant et fideles ut credere pmaneant. Ea uero que nobiscu dei dona
ee no negant ut nobiscu pelagianu demoliantur errore sicut e pudi
cicia continencia paciencia et quibus recte uiuitur et ex fide impetratur a domino
oranda monstrare et orare solum uel sibi uel aliis debuerit. Non autem oportet
ut ea capessant et retineant hortari. Cu uero et ad hec hortantur ut possunt
atq exhortando se ee homines contentur. satis utique ostendunt nec ea pdicacione
impediri exhortaciones siue ad fidem siue ad pseuerancia usque in finem
quia ista dei dona ee nec a se ipso cuiquam sz ab illo tribui pdicamus. At enim
uicio suo quisque deserit fidem cu cedit temptacioni que consentit. qua cu illo agit
ut deserat fidem quis negat. Sz no ideo dicenda e in fide pseuerancia
no ee donu dei. hanc em cottidie poscit q dicit. Ne nos inducas in temptacionem

Et si exauditur hanc accipit Ac per hoc cottidie ut perseueret potens profecto perseue-
rantie sue spem non in seipso sed in deo ponit. Ego autem nolo exaggerare
meis uerbis sed illis potius cogitandum relinquo ut uideant quale sit quod
sibi persuaserunt predicatione predestinationis plus desperationis audientibus quam exhor-
tationis afferri. hoc est enim dicere tunc de sua salute hominem desperare quando spem suam
non in seipso sed in deo didicerit ponere cum propheta clamet Maledictus omnis qui spem
habet in homine. hec itaque dei dona que dantur electis secundum dei propositum uocatis
in quibus donis est et incipere credere et in fide usque ad uite huius terminum perseuerare
sicut tanta rerum ac auctoritatum contestatione probauimus. hec inquam dei dona si nulla
est predestinatio quam defendimus non presciuntur adeo autem presciuntur. hec est igitur predestinatio
quam defendimus. Unde aliquando eadem predestinatio significatur etiam nomine prescientie sicut
ait apostolus Non repulit deus plebem suam quam presciuit. Hic quod ait presciuit
non recte intelligitur nisi predestinauit quod circumstantia illius lectionis ostendit.
loquebatur enim de reliquiis iudeorum que salue facte sunt pereuntibus ceteris. Nam
superius dixerat ad israhel dixisse per prophetam Tota die expandi manus meas
ad populum non credentem et contradicentem. tamquam responderetur ubi ergo sunt facte promissiones
dei ad israhel continuo subiunxit Dico ergo Numquid repulit deus plebem suam
absit Nam et ego israhelita sum ex semine abraham de tribu beniamyn. Tamquam
diceret Nam et ego ex ipsa plebe sum. Deinde addidit unde nunc agimus Non
repulit deus plebem suam quam presciuit. Atque ut ostenderet dei gratia fuisse electas
reliquias non meritis operum suorum secutus adiunxit An nescitis in helia quid
dicat scriptura Quemadmodum interpellat deum aduersus israhel etc. Sed quid dicit illi responsum
diuinum Reliqui mihi septem milia uirorum qui non curuauerunt genu ante baal
Non enim ait relicta sunt michi aut reliquerunt se michi sed reliqui michi sic ergo inquit
et in hoc tempore reliquie per electionem gratie salue facte sunt. Si autem gratia iam
non ex operibus alioquin gratia iam non est gratia. Et connectens illa que iam supra
interposui Quid ergo et huic interrogationi respondens quod querebat inquit israhel
hoc non est consecutus electio autem consecuta est. Ceteri uero excecati sunt. In hac
ergo electione et in his reliquiis que per electionem gratie salue facte sunt uoluit
intelligi plebem quam deus non repulit quia presciuit. hec est illa electio in christo
ante mundi constitutionem ut essent sancti et immaculati in conspectu eius in caritate
predestinans eos in adoptionem filiorum. Nullus igitur qui hec intelligit negare
uel dubitare permittitur ubi ait apostolus non repulit deus plebem suam quam
presciuit predestinationem significare uoluisse. presciuit enim reliquias quas secundum
electionem gratie fuerat ipse facturus hoc est ergo predestinauit. Sine dubio namque presciuit
si predestinauit Sed predestinasse est hoc prescisse quod fuerat ipse facturus. Quid
ergo nos prohibet cum apud aliquos uerbi dei tractatores legimus dei prescientiam
et agitur de uocatione electorum eandem predestinationem intelligere. Magis enim

· o · v ·

fortasse voluerunt hoc verbo in ea re uti / quod et facilius intelligitur et non
repugnat ymo et congruit veritati que de predestinatione gratie predicatur / hoc scio
neminem contra istam predestinationem quam secundum scripturas sanctas defendimus
nisi errando disputare potuisse / puto tamen eis qui de hac re sententias
tractatorum requirunt / sanctos et in fide atque doctrina christiana laudabiles usquequaque
diffamatos viros cyprianum et ambrosium / quorum tam clara testimonia posuimus
debere sufficere / et debere ad utrumque · i · ut gratiam dei gratuitam sicut credenda
atque predicanda est pro omnia credentes pro omnia predicent / et eandem predestinationem predicationem
predicationi qua hortamur pigros vel corripimus malos / non opinentur adversam
Quia et isti viri cum sic predicarent dei gratiam / ut unus eorum diceret in nullo
gloriandum quando nostrum nichil sit / Alter autem Non est in potestate nostra cor nostrum et
nostre cogitationes / non tamen hortari et corripere destiterunt ut fierent precepta
divina / nec timuerunt ne diceretur eis / Quid nos hortamini / Quid et corripitis
si nichil boni ut habeamus est nostrum / Et si non est in potestate nostra cor nostrum / Hec
ne dicerentur eis / nequaquam illi sancti ea mente timere potuerunt quod intelligebant
paucissimis esse donatum ut nullo sibi homine predicante / per ipsum dominum vel per
angelos celorum doctrinam salutis accipiant / Multis vero id esse donatum ut deo
per homines credant / Quolibet tamen modo dicatur homini verbum dei / procul dubio
qui sic audit ut illi obediat donum est dei / Unde supradicti excellentissimi
tractatores divinorum eloquiorum / et gratiam dei veram sicut predicanda est predicarunt
· i · quam nulla merita humana precedunt / et ad facienda divina precepta instanter
hortati sunt / ut qui haberent donum obedientie quibus iussis obediendum esset audirent
Si enim gratiam / merita ulla nostra precedunt / sive facti aut dicti alicuius aut cogitationis
est meritum / Unde et ipsa intelligitur voluntas bona / brevissime complexus est
omnium gratia meritorum qui dicit in nullo gloriandum quando nostrum nichil sit / Qui vero
ait / non est in potestate nostra cor nostrum et nostre cogitationes / nec ipse facta et dicta
preteriit / Non enim est dictum factumve hominis quod non ex cordis cogitatione procedit
Quid autem amplius agere de hac re cyprianus martir gloriosissimus et doctor
lucidissimus potuit / quam ut nos in oratione dominica etiam pro inimicis fidei christiane
orare oportere commonuit / ubi initium fidei quod etiam ipsum donum dei sit quid sentiret
ostendit / et pro perseverantia usque in finem / quia et ipsam non nisi deus eis qui
perseveraverunt donat / ecclesiam christi cottidie orare monstravit / Beatus quoque Ambrosius
cum exponeret ait lucas evangelista / Visum est et michi / potest michi non soli visum
esse quod sibi visum esse declarat / Non enim voluntate tantum humana visum est / sed sicut placuit
ei qui in me loquitur christus / qui ut id quod bonum est / nobis quoque videri bonum
possit operatur / Quem enim miseratur et vocat et ideo qui christum sequitur potest interrogatus
cur esse voluerit christianus respondere Visum est et michi / Quod cum dicit / non negat
deo visum / A deo enim preparatur voluntas hominum / Ut enim deus honorificetur a sancto

dei gratia est // Itemque in eodem opere hoc est in expositione eiusdem euangelii // Cur ad illum ueniss
locum ubi ad dominum ad ierusalem pergentem samaritani recipere noluerunt / sic dixe inquit
quia recipi noluit non simpliciter mente quosdam / Nam si voluisset ex indeuotis .
deuotos fecisset / Cur autem non receperunt eum / euangelista ipse monstrat dicens
quia facies eius erat euntis in ierusalem / Discipuli autem recipi intra samaria gesti
ebant / sed deus quos dignatur uocat / Et quem vult religiosum facit / Quid eruden
cius quid illustrius a uerbi dei tractatoribus quemque sic et ab ipsis quod in
scripturis clarum est audire delectat / sed hijs duobus qui sufficere debuerunt secundum
Ebreos / addamque et tertium / Qui et credere in deum et quod credimus confiteri dei donum
esse testatur dicens / Omnis doctrinis qui nos confitemur trinitatem / Si uero aliter voltis
dicite omnis esse natura Et uocem dauid nobis a sancto spiritu deprecabitur qua quod creditis
confiteri possitis Dabit enim et uos sumus / qui dedit quod primum est / dabit et quod
secundum est / Qui dedit credere / dabit et confiteri / Isti tales tantique doctores non esse
aliquid de quo tamquam de nostro quod nobis deus non dederit / gloriemur / Nec ipsum
cor nostrum et cogitationes nostras in potestate nostra esse / et totum dantes deo / atque
ab ipso accipere nos confitentes ut permansuri conuertamur ad eum / Vt id quod bonum
est nobis quoque uideatur bonum et uelimus id est ut honorificemus deum et recipiamus
xpm / Vt ex indeuotis efficiamur deuoti et religiosi / in ipsam trinitatem credamus
Et confiteamur etiam uoce quod credimus / hec utique gratie dei tribuunt / dei munera
agnoscunt / ab ipso nobis non a nobis esse testantur / Nunquid autem quisquam eos
dicturus est ita confessos istam dei gratiam ut auderent eius negare prescientiam
/ qua non solum docti sed indocti etiam confitentur / Porro si hec itaque deum nouerant
dare / ut non ignoraret eum daturum se esse prescisse / et quibus daturus esset non po ,,
tuisse nescire / procul dubio nouerant predestinationem / qua per apostolos predicata contra
nouos hereticos operosius diligentiusque defendimus / Nec tamen eis obedientiam
predicantibus / et ad eam sicut quisque poterat feruenter hortantibus nullo modo recte diceretur / Si
non voltis obedientiam ad qua nos accenditis in uestro corde frigescere / Nolite ista
dei gratiam nobis predicare / qua dare deum fatemini que ut nos faciamus hortamini /
Quapropter si et apostoli et doctores ecclesie qui eis successerunt utrumque
faciebant . i . et dei gratiam que non secundum merita nostra datur veraciter predicabant / et
piam obedientiam preceptis salubribus instruebant / quid est quod inuicta ueritatis uiolentia
uitatis / recte se isti nunc dicere se existimant / Et si verum est quod dicitur de predestinatione
beneficiorum dei / non est tamen populis predicandum / Est prorsus / Vt qui habet aures audi
endi audiat / Quis autem habet si non accepit ab illo qui ait Dabo eis cor
cognoscendi me et aures audiendi / Certe qui non accepit reiciat dum tamen qui
capit sumat et bibat . bibat et amat / Dicitur enim predicanda est pietas ut
ab eo qui habet aures audiendi deus recte colatur / predicanda est castitas ut ab
eo qui habet aures audiendi deus et proximus diligatur / predicanda est et ista predestinatio
beneficiorum dei / ut qui habet aures audiendi non in seipso sed in domino glorietur / Quod autem dicunt

q. v

Non opus fuisse huiusmodi disputationis incerto tot minus intelligentium corda turbari, quoniam non minus utiliter sine hac definitione predestinationis per tot annos defensa est catholica fides, tum contra alios, tum maxime contra pelagianos, tot catholicorum et aliorum et nostris precedentibus libris. Multum miror eos dicere, nec attendere, ut de aliis hic taceam, ipsos libros nostros et antequam pelagiani apparere cepissent conscriptos et editos, et videre quam multis eorum locis futuram nescientes pelagianam heresim cedebamus, predicando gratiam qua nos deus liberat a malis erroribus et moribus nostris non precedentibus bonis meritis nostris, faciens hoc secundum gratuitam misericordiam suam. Quod plenius sapere cepi in ea disputatione quam scripsi ad beate memorie Simplicianum episcopum Mediolanensis ecclesie in mei episcopatus exordio, quando et initium fidei donum dei esse cognovi et asserui. Quid autem meorum opusculorum frequentius et delectabilius innotescere potuit quam libri confessionum mearum, cum et ipsos ediderim antequam pelagiana heresis extitisset. In eis certe dixi deo nostro et sepe dixi: Da quod iubes, et iube quod vis. Que mea verba pelagius rome, cum a quodam fratre et coepiscopo meo fuissent eo presente commemorata, ferre non potuit, et contradicens aliquanto commotius pene cum eo qui illa commemoraverat litigavit. Quid vero primitus et maxime deus iubet nisi ut credamus in eum. Et hoc ergo ipse dat, si bene illi dictum est: Da quod iubes. Et in eisdem etiam libris quod de mea conversione narravi, deo me convertente ad eam fidem quam miserrima et furiosissima loquacitate vastabam, nonne ita narratum esse meministis ut ostenderem me fidelibus et cotidianis matris mee lacrimis ne perirem fuisse concessum. Ubi utique predicavi non solum aversas a recta fide, sed adversas etiam recte fidei, deum sua gratia ad eam convertere hominum voluntates. De profectu porro perseverantie quemadmodum deum rogaverim, scitis et potestis recensere cum vultis. Omnia itaque dei dona que in eodem opere sive optavi sive laudavi, quis ut non dicam negare vel dubitare saltem audeat deum daturum se esse prescisse, et quibus daturus fuit numquam potuisse nescire. Hec est predestinatio manifesta et certa sanctorum, quam postea diligentius et copiosius cum iam contra pelagianos disputaremus defendere necessitas compulit. Didicimus enim singulas quasque hereses intulisse ecclesie proprias questiones, contra quas diligentius defenderetur scriptura divina quam si nulla talis necessitas cogeret. Quid autem coegit loca scripturarum quibus predestinatio commendata est copiosius et enucleatius isto nostro labore defendi, nisi quod pelagiani dicunt gratiam dei secundum merita nostra dari. Quod quid est aliud quam gratie omnino negatio. Hec ergo ut ingrata deo sententia destruatur, gratuitis dei beneficiis quibus liberamur inimica, et initium fidei et in ea usque in finem perseverantiam secundum scripturas, unde multa iam diximus, dona dei esse defendimus. Quoniam si a nobis esse dicimus initium fidei ut eo cetera dei dona mereamur accipere, concluditur pelagianum gratiam dei secundum merita nostra dari. Quod ita exhorruit catholica fides ut damnari timens hoc pelagius

Ipse dampnavit. Itaque si dicimus a nobis perseverantiam nostram esse, non a domino, videtur illi ita nos a nobis habere initium fidei, sicut finem. Sic argumentantes: multo magis nos habere a nobis illud initium, si a nobis habemus permanere usque in finem, cum perficere quam inchoare sit maius, atque ita identidem concludunt gratiam dei secundum merita nostra dari. Si autem utrumque donum dei est et hec dona sua deus (quod negare quis potest) daturum se esse prescivit, predestinatio predicanda est, ut possit vera dei gratia, hoc est que non secundum merita nostra datur, insuperabili munitione defendi. Et ego quidem in illo libro cuius est titulus De correptione et gratia, qui sufficere non potuit omnibus dilectoribus nostris, puto me ita posuisse donum dei esse etiam perseverare usque in finem, ut hoc antea, si me non fallit oblivio, tam expresse atque evidenter vel nusquam vel pene nusquam scripserim. Sed ita hoc non dixi, ut non ante me nemo dixerit. Beatus quippe Cyprianus in oratione dominica sicut iam ostendimus petitiones nostras ita exposuit, ut in ipsa prima oratione perseverantiam nos diceret poscere, id nos orare asserens dicendo: Sanctificetur nomen tuum, cum iam in baptismate sanctificati simus, ut in eo quod esse cepimus perseveremus. Videant tamen hii quibus amantibus me ingratus esse non debeo, qui preter hoc quod in questionem venit, omnia mea sicut scribitis se profitentur amplecti. Videant inquam utrum in primi libri posterioribus partibus eorum duorum quos episcopatus mei initio antequam pelagiana heresis appareret ad Simplicianum mediolanensem episcopum scripsi, remanserit aliquid quod vocetur in dubium, gratiam dei non secundum merita nostra dari. Et utrum ibi non satis egerim etiam initium fidei esse donum dei. Et utrum ex hiis que ibi dicta sunt non consequenter eluceat, et non sit expressum, etiam usque in finem perseverantiam non nisi ab eo donari qui nos predestinavit in suum regnum et gloriam. Deinde ipsam epistolam quam iam contra pelagianos ad sanctum Paulinum nolanum episcopum feci, cuius epistole contradicere modo ceperunt, nonne ante annos plurimos edidi? Eam quoque inspiciant quam dedi ad Sixtum romane ecclesie presbiterum, quando adversus pelagianos acerrima conflictatione certavimus, et talem reperient qualis illa est ad Paulinum. Unde recolant adversus heresim pelagianam iam aliquot annos ista dicta esse atque scripta, que nunc eis displicere mirandum est. Quamvis neminem velim sic amplecti omnia mea ut me sequatur, nisi in hiis in quibus me non errasse perspexerit. Nam propterea nunc facio libros in quibus opuscula mea retractanda suscepi, ut nec meipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrem. Sed proficienter me existimo deo miserante scripsisse. Non tamen a perfectione cepisse, quandoquidem arrogantius loquor quam verius, si vel nunc dico ad perfectionem sine ullo errore scribendi iam in ista etate venisse. Sed interest quantum et in quibus rebus erretur, et quam facile quisque corrigat, vel quanta pertinacia suum defendere conetur errorem. Bone quippe spei est homo, si eum sic proficientem dies ultimus vite huius invenerit, ut adiciantur ei que proficienti defuerunt, et perficiendus potius quam puniendus iudicetur. Quocirca si hominibus qui propterea me dilexerunt, quia pervenit ad eos antequam me diligerent aliqua mei laboris utilitas, nolo existere ingratus, quanto magis deo, quem non diligeremus nisi prius dilexisset nos et fecisset dilectores suos. Quoniam caritas ex ipso est, sicut dixerunt

. 6.. v.

Quos facit magnos Non solu amatores/ v̄u eciā pdicatores suos/ Quid ē aut
ingratius quā negare ipam gratiā dei dicendo eam scdm merita nr̄a dari
/ Quod in pelagianis fides katholica exhorruit et ipi pelagio capitale crim̄
obiecit qd ipe pelagius non quidē amore ueritatis dei sed tamē sue dāpnis
timore dampnauit/ Quisqs aute dicē grām dei scdm merita nr̄a dari sicut
katholicus fidelis exhorret nec ipam fidem subtrahat dei grē qua miām
cosecutus est ut fidelis eēt/ Et p hoc grē dei tribuat pseuantiā q̄ usq3
in finem qua inuaz consequit' qua poscit cottidie ne inferatur in tēptacōe
Inter initiū aū fidei et pfcōm pseuantie media sunt illa quibꝫ recte vi//
uimꝰ que ipi etiam donari nobis a deo fide impetrante ɋsentiunt/ hec aut
omnia initiū s. fidei et ordinis q3 in finem dona sua deus largituru se
uocatis suis eē pscriuit/ Nimie igitur ɋtencōis ē pdestinacōi ɋdicere.
uel de pdestinacōe dubitare/ Que tamē nō ita populis pdicanda ē ut
apud imptā uel tardioris intelli̅ᵉ multitudine redargui quodā° ipā sua
pdicacōne uideatur/ Sicut redargui uidet' et pscia dei quā certe negare
nō pnt si dicat' hominibus/ Siue curratis siue dormiatis q̄ uos pscuit
qui falli nō pt hoc eritis/ Dolosi aut uel imperiti medici ē etiā utile me
dicamētū sic alligarē ut aut nō psit aut obsit/ Sz dicendū est sic currite
ut comphendatis/ atq3 ut ipo cursu uō ita uos eē pcognitos nouitis ut
legittime curreretis/ Et si quo alio mō dei pscia pdicari pt ut hominis segni
cia repellatur / Quamuis ergo ita se hēat de pdestinacōe definita sñia uoluntatis
dei/ ut alij ex infidelitate accepta uoluntate obediendi ɋuertant' ad fidem uel
pseuerent in fide/ Ceteri uero qui in pctōꝝ dampnabilium delectacōne remo
rant'/ si et ipi pdestinati sut' Nondū surrexerūt/ q̄ nondū eos adiutoriū grē
erexit/ si qui eīn nondū sunt uocati quos grā sua pdestinauit eligendos.
accipiat eandē grām qua electi uelint eē et sint/ si qui aut obediunt
et in regnū eius et glām pdestinati nō sunt temporales sut'/ Nec usq3 in
fine in eadem obediā pmanebūt / Quamuis eīn hec uera sint/ nō tn̄ isto mō
dicenda sunt audientibꝫ multis ut smo ad ipos etiā ɋuertat' eisq3 dicat' illa
istoꝝ uerba que uris litis indidistis et que supius interposui/ Ita se habet
de pdestinacōe definita sñia uoluntatis dei/ ut alij ex uobis de infidelitate
accepta obediendi uoluntate venitis ad fidem/ Quid opus ē dici alijs
ex uobis/ Si eīn ecclē dei loqm'/ si credentibꝫ loqm' cur alios eoꝝ ad fide
venisse dicentes ceteris facē uideam' iniuriā/ cū possimꝰ ɋgruentius dicē
Ita se habet de pdestinacōe definita sñia voluntatis dei/ ut ex infidelitate
venitis ad fidem accepta uoluntate obediendi et accepta pseuerantiā
maneatis in fide/ Nec illud quod se' ē oīo dicēd'. i. ceteri uero qui i pctōꝝ
delectacōe remoramini/ ideo nondū surrexistis q̄ nondū uos adiutoriū grē
miserantis erexit cū bn̄ et ɋuenient' dici possit et debeat/ Si qui aut adhuc

In pctorꝫ dampnabiliu delectatone remorantur/ apphendite saluberrima disci=
plina/ Cu tn ħ fecitis nolite extolli quasi de opibus uris aut gliati quasi
hoc no accepitis/ Deus est em qui opatur in nobis et uelle et opari p bona
uote et a domino gressus uri dirigunt/ ut eius uia uelitis/ de ipo aut cursu
uro bono rectoqꝫ ꝯdiscite uos ad pdestinacoꝫ diuine gre ptine/ Ite qd seqr
et dicit/ Vos aute si qui estis nodu uocati quos gra sua pdestinauit eligedos
accipietis eandem gram qua uelitis et sitis electi/ durius dicit qua dici pt
Si nos ante quibuslibꝫ hoibꝫ loqui/ ꝫ xpi ecclie cogitemꝰ/ Cur em no
potius ita dicit/ Et si qui sunt no du uocati/ p eis ut vocent oremꝰ/ fortassis
em sic pdestinati sunt ut nris oronibꝫ ꝯcedant/ et accipiant eand gram
qua uelint atqꝫ efficiant electi/ Deus em qui omia que pdestiauit impleuit/
Ideo et pro inimicis fidei nos orare uoluit/ ut hinc intelligeremꝰ/ qꝫ ipe etia
īfidelibꝫ donet ut credant et uolentes ex nolentibꝫ faciat/ Iam uero qd illis
verbis ꝯnectit miror si ullo mo pt in pplo xpiano quisqua infirmꝰ pa=
cient audire cu dicit eis/ Et si qui obeditis si pdestinati estis reiciendi sub=
trahentur obediendi uires ut obedire cessetis/ Hoc em dicere quid uidet
aliud ee qua maledicere aut mala quodamo pphare/ Sꝫ si de hijs qui no
pseuant aliquid placet dice ul nccе e/ cur no potius ita saltem dr ut
paulu ante a me dictu est/ pmu ut no de eis qui in pplo audiunt hoc dicat/
ꝫ de alijs ad ipos/ Idest ut no dicat si qui obauditis si pdestinati estis reici=
endi/ ꝫ si qui obaudiunt zcetera p uerbi psona tciam dicant no p 2am/ Res .n.
no optabilis ꝫ abhoïnabilis dicit/ Et durissime atqꝫ odiosissime quasi i audiencm
fronte ꝯpellando collidit/ cu qui eis loquit dicit/ Et si qui estis qui obeditis
no pdestinati estis reiciendi/ subtrahent obediendi uires ut obedire cessetis
Quid em sine deperit/ si ita dicatur/ Si qui aut obediunt/ ꝫ in regnu eiꝰ et
gliam pdestinati no sunt/ temporales sunt/ nec usqꝫ in fine in eade obedia
pmanebunt/ Nonne et verius eadem res et congruencius dicit/ ut no ipi
malu tamqꝫ optare uideam/ ꝫ de alijs referre quod oderint/ nec ad se ꝑtinere
pmane sperando . orando meliora/ Illo aut mo quo dd putat eade snia
eisdem pene ubis etiam de pscia dei qua certe negare no pnt pnunciari
pt/ ut dicat/ Et si qui obeditis/ si psciti estis reiciendi/ obedire cessabitis.
Nempe hoc uerissim e/ Ita sane/ ꝫ improbissim importunissim/ i ꝯgruentissimu
no falso eloquio/ ꝫ no salubrit ualitudini huane infirmitatis apposito/ Illu
etiam modu quo utendu ee in pdestinatois pdicatoe nos diximꝰ/ loquendi
apud pplm no existimo debe sufficere/ nisi hoc uel huiꝰ aliqd addat ut
dicat/ Vos itaqꝫ etia ipam obediedi pseuanciā a pre lum a quo descendit
ome datu optim et ome donu pfcm/ spare debetis et cottidianis oronibꝫ
posce/ atqꝫ hoc faciedo ꝯfide no nos ee a pdestinatoe ppli eiꝰ alienos/ qr
etiam hoc ut faciatis ipe largit/ Absit aut a uobis ideo desperare de uobꝰ

no sub qualibꝫ ubis pdicandū sit de pdestinatoe

Cum spem vitam in ipo habē iubemur/ no in nobis/ Maledictus .n. ois qui spem
habet in homine/ Et bonum ē confidē in dno quam cofidē in homine/ qz bti
oms qui cofidunt in eo/ hanc spem tenentes servite dno in timoē/ qm de vita
etna/ quam filiis pmissionis pmisit Non mendax deus an tpa etna/ nemo
pt ee securus nisi cum gsumata fuit ista vita que temptatio est sup terram
sz facit nos pseuare in se vsqz in huius vite finē/ cui cottidie dicim9 Ne nos
inferas in temptatōz/ hec atz his cū dicr̄ sive paucis x̄ianis siue multitudini
ecclie/ cur metuim9 sctorz pdestinatōm. et gram dei gratam .i. q no fim merita
nra datur sicut ea sacra sciptura pdicat pdicare/ An uero timendū ē/ ne tunc
de se homo despet/ qm spes eius ponenda demrat in deo/ No aut despaet
si eam in seipo supbissimus et infelicissimus poneret/ Atqz ut tardi corde et
infirmi/ qui no pnt/ uel nondū pnt sciptura/ nec earz expos intelligere/ sic
audiret/ ut no audiret/ in hac qone nras ut magis intuent oroes suas.
quas semp hūit et hēbit ecclia ab exordiis suis donec finiat hoc seculum
De hac .n. re nūc aduersus nouos heticos no comemoradā tm̄ sz plane tueri
et defendē copellim/ Nunqua ecclia tacuit in pcibus suis/ et si aliqn in sermonibus
exercenda nullo urgente aduersario no putauit/ Qn em no oratū ē in ecclia
p infidelibus atqz inimicis eius ut crederent/ Qm fidelis quisqz amicū pximū
coniuge hūit infidele/ et no petiuit ei a dno mentē ab eo ducere in x̄ianā fidem
Quis aut sibi vmqz no orauit ut in domo ~~no~~ pmaneret/ Aut qs sacdotem
sup fideles dnm inuocantē/ si qn dixit da illis dne pseuerare in te usqz in finē
No solu voce ausus ē sz saltem cogitatione rephendere/ ac no potius sup eius
talem benedictionem et corde credente et ore cofitente/ Rndit amē/ Cu aliud in ista orōe
dnica/ ut orent fideles dicentes maxime illud ne nos inferas i tēptatōz
nisi ut in sctā obedia pseuerent/ Sicut ergo in hiis orōnibus/ ita et in hac
fide nata ē/ Et crescit et creuit ecclia qua credit grāz dei no scdm merita
accipientiū dari/ Quid no oraret ecclia ut daretur infidelibus fides/ nisi deū
crederet/ et aūsas hoim ad se cūtē voluntates/ Nec oraret ecclia ut pseuerā
ret in fide xpi no decepta uel victa tēptatōibus mūdi/ nisi crederet dnm sic
hre in ptate cor nrm/ ut bonum qd no tenem9 nisi ppa vol^te/ no tamē teneam9
nisi ipe in nobis opetur et velle/ Nam si hec ab ipo quidē poscit ecclia/ sz a se
ipa sibi dari putat/ no veras sz pfunctorias oroes habet/ quod absit a nob
Quis em veraciter gemat desiderans accipe quod orat a dno/ si hoc a seipo
se sumē existimet no ab illo/ psertim qm quid orem9 sicut oportet nescim9
Sz ipe sps ait aplus interpellat gemitibus inenarrabilibus/ Qui em scrutat corda
scit quid spus sapiat qz scdm deū interpellat p sctis/ Quid ē ipe spus interpellat
nisi interpellare facit gemitibus inenarrabilibus sz veracibus/ qm veritas ē sps/ Ipe .n.
ē de quo alio dicit in loco/ Misit deus spm filii sui. in corda nra clamantē
Abba pr/ Et hic quid ē clamantē/ nisi clamare facientē Tropo illo quo
dicim9 letu diem qui letos facit/ Quod alibi manifestat vbi dt/ No em atte

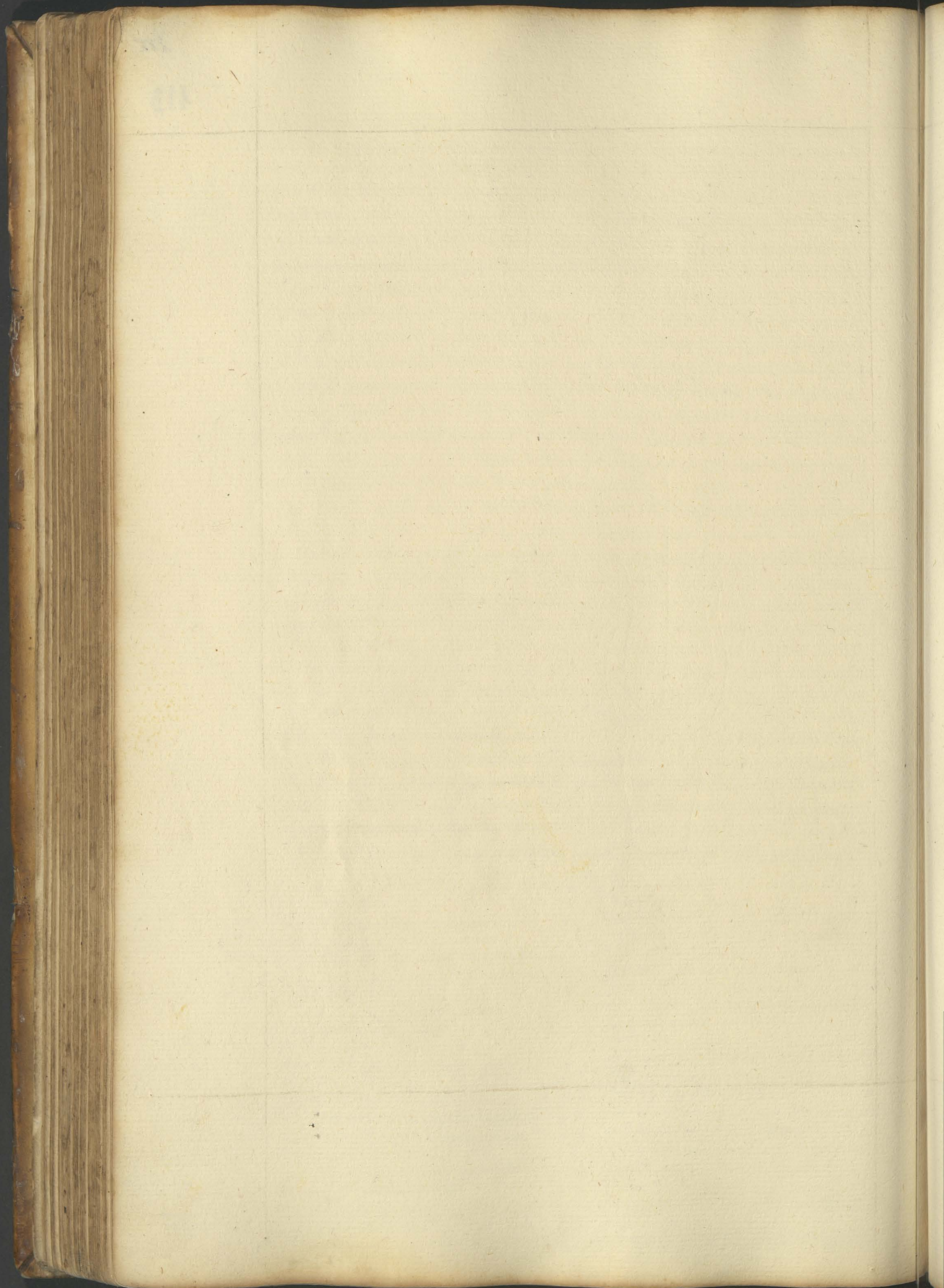
pistis spm seruitutis iterum in timore sed accepistis spm adoptionis filiorum in quo
clamamus abba pater. Ibi clamantem dixit. hic uero in quo clamamus. Aperiens uide //
licet quo dixit clamantem .i. sicut iam exposui clamare facientem. Ubi intelligimus
et hoc ipm esse donum dei ut vera corde et spiritualiter clamemus ad deum. Attendant
ergo quomodo falluntur qui putant esse a nobis non dari nobis ut petamus queramus
pulsemus et hoc esse dicunt quod gratia preceditur merito nostro ut sequatur illa cum accipimus
petentes et uicimus querentes aperitur pulsantibus nec uolunt esse intelligere
hoc diuini muneris esse ut oremus hoc est queramus petamus atque pulsemus. Acce //
pimus enim spm adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater. Quod uidit et beatus
Ambrosius. ait enim. et orare deum gratia spiritualis est sicut scriptum est Nemo dicit dominus
ihesus nisi in spiritu sancto. Hec igitur que poscit a domino et semper ex quo cepit esse popo //
scit etiam. Ita deus uocatis suis daturum se esse presciuit ut in ipsa predestinatione
iam dedit. quod apostolus sine ambiguitate declarat. Scribens quippe ad thymo.
Collabora inquit euangelio secundum uirtutem dei saluos nos facientis et uocantis uo //
catione sua sancta. Non secundum opera nostra sed secundum suum propositum et gratiam que data
est nobis in xpo ihesu ante tempora eterna. Manifestata autem nunc per aduentum sal
uatoris nostri ihesu xpi. Ille itaque dei eciam aliquando in fide sua non tenuisse ueritatem
predestinationis huius et gratie que nunc contra nouos hereticos cura diligentiori de //
fenditur. Ille inquam heredicitat qui dicere audet aliquando eam non orasse uel non
orasse. Siue ut credentes fideles. siue ut perseuerarent fideles. Que bona
si semper orauit semper ea dei dona utique esse credidit. Nec ab illo semper cognita
unquam ei negare fas fuit. Ac per hoc predestinationis huius fidem que nouos hereticos
noua sollicitudine nunc defendit. numquam etiam xpi non habuit. Sed quid plura
satis docuisse me existimo. uel potius plus quam satis dona dei esse. et incipere
in domino credere. et usque in finem in domino permanere. Cetera uero bona ad uitam
piam qua deus recte colitur pertinentia. etiam ipsi propter quos hoc agimus dei
dona esse concedunt. Omnia porro dona sua. et quibus ea fuerat largiturus deum
prescisse negare non possunt. Sicut ergo cetera predicanda sunt. ut qui ea predicat
obedienter audiatur. Ita predestinatio predicanda est. ut qui obedienter hoc audit
non in homine ac per hoc nec in se ipso sed in domino glorietur. Et quia hoc dei pre //
ceptum est. et hoc preceptum obedienter audire .i. ut qui gloriatur in domino glorietur.
Simile ut cetera dei donum est. quod donum qui non habet. non dubito dicere alia quecumque
habet inaniter habet. Hoc pelagiani optamus ut habeant. Isti autem nostri ut plenius
habeant. non itaque simus in disputationibus prompti. et in orationibus pigri.

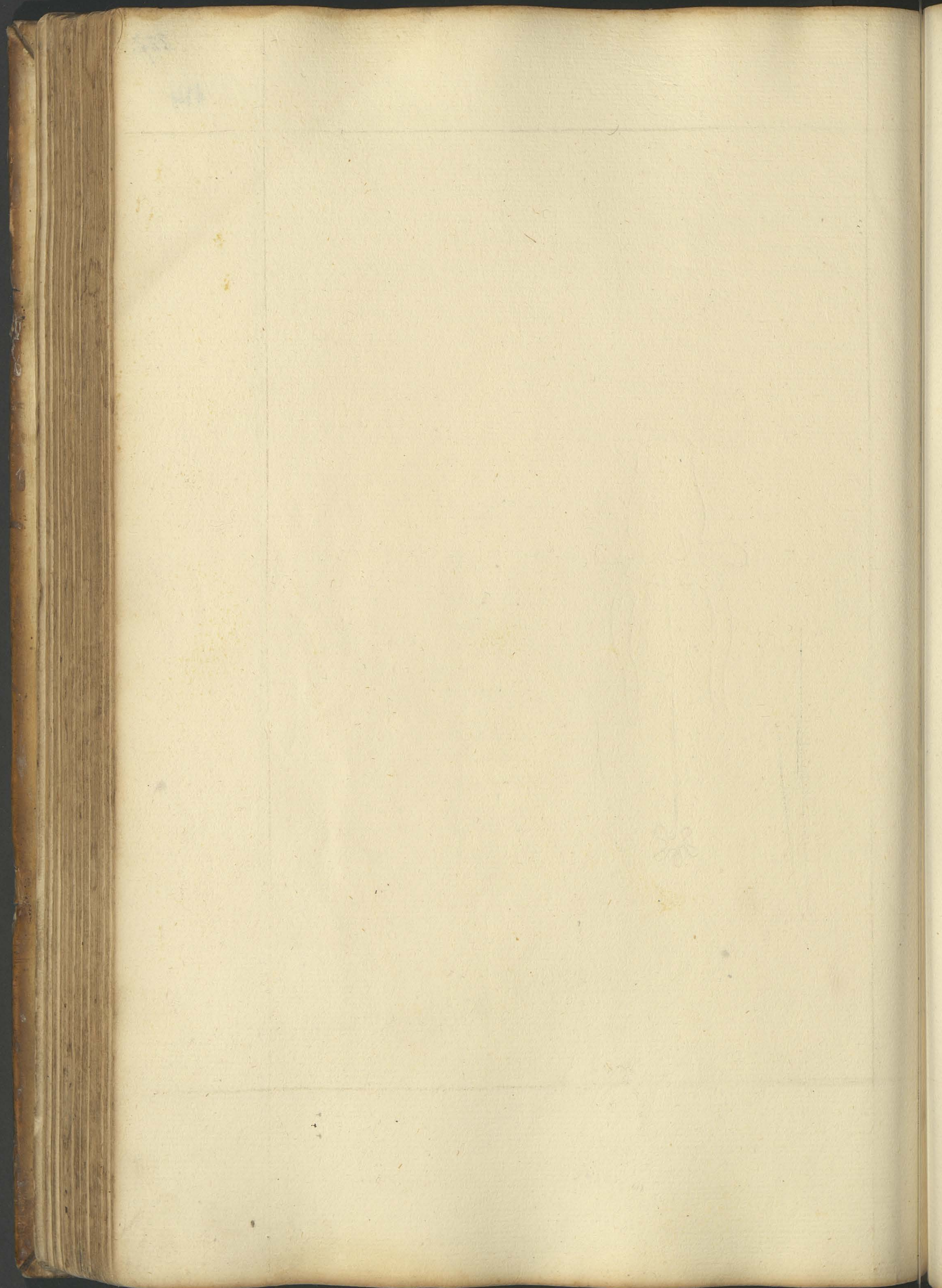
Oremus dilectissimi oremus. ut deus gratie det eciam inimicis nostris maxime
fratribus et dilectoribus nostris intelligere et confiteri. post ingentem et ineffabilem
ruinam. qua in uno omnes cecidimus. neminem nisi gratia dei liberari. eamque non secundum
merita accipientium quasi debitam reddi. sed tamquam ueram gratiam nullis meritis precedentibus
gratis dari. Nullum est autem illustrius predestinationis exemplum quam ipse ihesus. Un
Unde et in primo libro iam disputaui. et in huius fine commendare delegi. Nullum

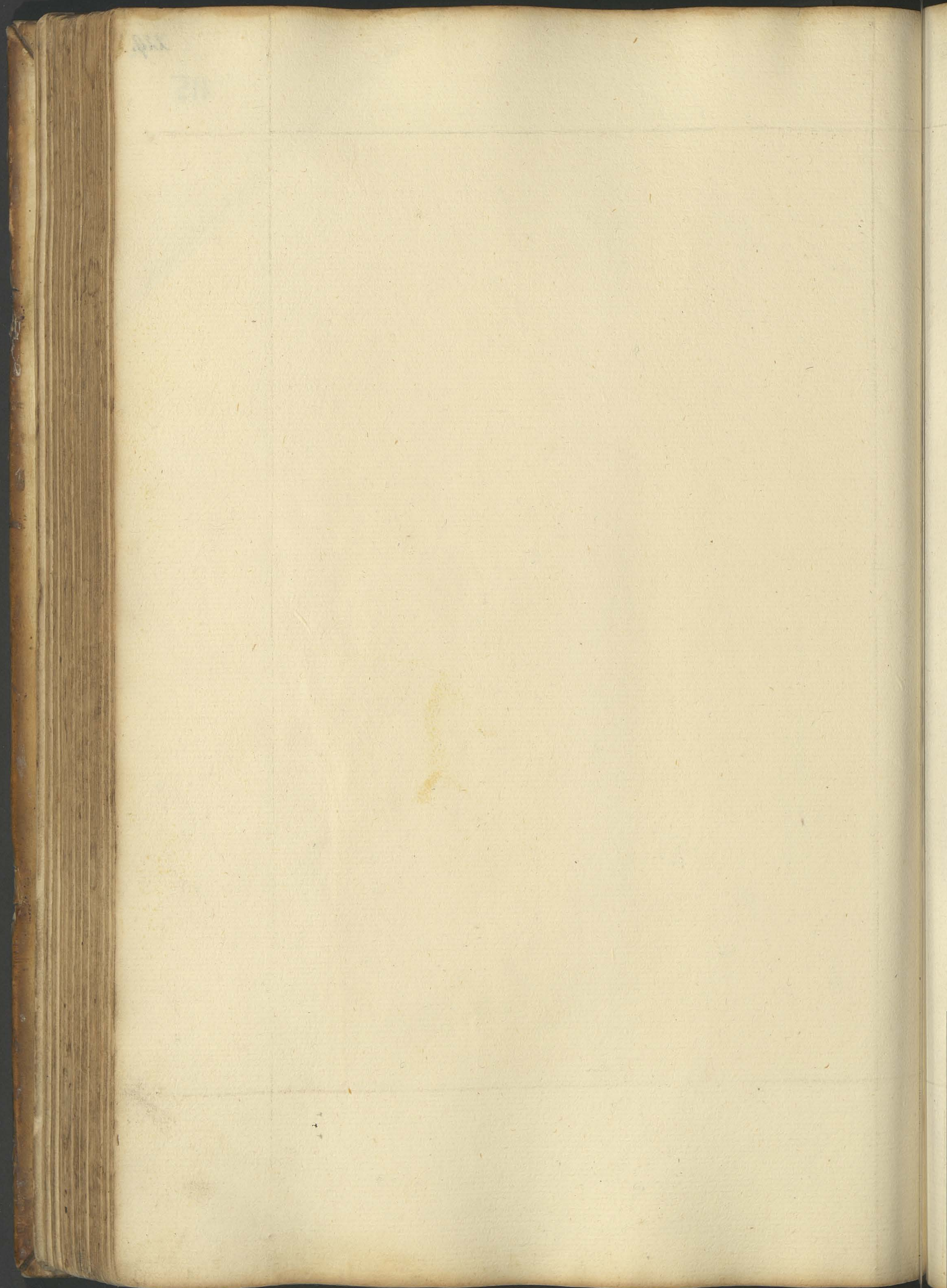
Est inqua illustrius pdestinacionis exm qua ipe Mediator / Quisquis fidel volt eam bene intellige / attendat ipm atq in illo inueniat et seipm / fidelis inqua qui in eo veram natura credit et confitetur humana i. nram / quamuis singlar susci piente deo uerbo in vnicu dei filiu sublimatam / ita ut qui suscepit et quod suscepit vna eet in trinitate psona / Neq em homine assupto quaternitas fcta est sed trinitas mansit / Assumpcione illa ineffabilr faciente psone veritatis in deo et homine unitatem / qm no deu tm dicimus xpm / sicut heretici manichei / Nec hoiem tm sicut heretici fotiniani / Nec i hoiem ut aliquid minus heat qd ad humam certu est ptinere natura / siue aiam siue in ipa aia mente roliz siue carne no de femina suptam / sed factam de verbo in carne quersa atq mutato / que omnia tria fcta et uana hereticorum appollinaristarum tres ptes uarias diuisas z fecerunt / Sz dicimus deu verum natu de deo patre sine vllo inicio temporis / Eundemq hoiem veru natu de homine matre certa plenitudine temporis / neq eius humanitate qua maior e pater / minuie aliqd eius diuinitati qua equal e pri / hoc aute utrumq vnus e xpus / qui et scdm deu uerissime dixit / ego et pr vnu sumus / Et scdm hoiem verissime dixit / pater maior me est / Qui ergo hunc fecit ex semine dauid hoiem iustu qui nunqua eet iniustus sine ullo merito precedentis uoluntatis eius / ipse ex iniustis facit iustos sine ullo merito precedentibus uotis ipsorum / ut ille caput / hij membra sint eius / Qui ergo fecit illu hoiem sine vllis meritis precedentibus nullu qd ei dimittetur uel origine trahere ul uoluntate ppetrare pctm / ipe nullis eorum precedentibus meritis facit credentes in eu quibus dimittat ome pctm / Qui fecit illu talem / ut nunq huit habiturusq sit uoluntate mala / ipe facit in membris eius ex mala uoluntate bona / Et illu ergo et nos pdestinauit / qr et in illo ut eet caput nrm / et in nob ut eius corpus eemus / no precessura merita nra / sed opa sua futura pscivit / qui legunt hec / si intelligunt agant deo gras / Qui aut no intelligunt orent ut illorum ille sit doctor interior / a cuius facie est scia et intellectus / Qui vero errare me existimat / etiam atq i diligenter que sunt dicta psideent ne fortassis ipi errent / Ego autem / cu p eos qui meos labores legunt Non solum doctior / veru et emendatior fio / ppiciu michi dnm agnosco / Et hoc p eccle doctores maxime expecto / si et in ipsorum manus venerit dignantur qz nosse quod scribo ¶ Explicit liber sancti Augustini de bono pseuerancie

(Exposicio parabole de laborantibus in vinea / b. iiij.

Ad enervandu erroes ex
falsis wikleff et Johis
huss dampnatorz dog-
matibz supductos et ad oppros
sce rome ecclie ac gnali cosue-
tudini subducendas uti ubo di-
sposui apli inquientis. Aliis
odor est vite in vita. aliis odor
est mortis in morte. ii Cor ii.
Odor sacre scripture et ptatis
ecclesiastice licet sit medicame-
tu vnicus medici mali cosectu
ppe varietate tn studiorum et
diversitate ssuu huanorz / qa
quot capita tot ssus et diu-
sitate corpm. scz diversitas aio-
rum / no alta s3 humilia i xpo
sapientibz est odor vite in
vita. Illis no qui con aplm
plus sapiunt qm oz nec ad
sobrietate s3 ad ebrietate.
insipida sapiunt est odor mor-
tis in mortem / tz ex eodem odore
sacratu locatu illi saluat et
suat / isti perimit et dapnat.
Et quide loquendo nar. ecta
odore quadrupx diva vepi.
vz puri et impuri ex pte dif-
fundentis. sani et infirmi
ex pte discernentis nalis et
exoneri ex pte resoluentis va-
vi et densi ex pte dvntis
Est enim diffundes odore vite
vel mortis ipa spualis com-
plexio pfca vel corrupta / qm
sicut videmus nar. ex illis rebus
que hnt bona complexione
corpale / bonu spirat odore
in quis sba no est nimis co-
pacta / et i quis calor no de-
ficit nec huores st corrupti
sic st aromata. Sic spualr
illi qui hnt bona complexioz
spuale no resistut p copac-
tam et capitosa sniam aplice
sedi nec deficiut i calore amor
divini nec paciunt aliqua
corrupcom interioris pncipij
ymo colla sua sincere p obe-
diencia rome sedi summittut.
optime diffundut odorem et
his ut dr Eccli xxxix. qui
rose plantate sup fructifi-
cate qi libanu odore suavi-
tatis hete / florete flores qi liliu
date odore. Tales qd red-
dunt fidelibz sapidi quos
unitate doctrine reficiunt et
delectant / et sut pinus fructus
dulcis gutturi no acerbi
ecclie xpi sponse / Et con
ubi complexio spualis e cor-
rupta impedit bonus odor
et gnat fetor. ysa iii. Erit
p suavi odore fetor / Et hic io
qz corrupti st p opiones falsas
intra se et remanet vbi
ecclie fetidi ex se fecedu totu
venit ex eo qz no fuerunt
nec resunt apud se / et hic e
qr viis pervsis incedunt /
ppe no obediunt vniusalem
ecclam nimie u forsita aci
extorti ingenij uclame re
cognoscut. Statuta et decre-
ta costanciensis gnal qaliij
pvipendut / antiquos ritus
ab ecclia abolitos sine lice-
cia romani pontificis re-
novat / con quem et gnale
ecclie obsuancia. Sub utraqz
spe pplm coicat / smas ex-
coicacois suspesiois et int-
dicti deridet / errores er-
roribz accumulat / nec miru
qz dato vno inconuenienti mlt-
ta cotingunt / et ia forsitan

Redire cupiunt sed nesciunt eo quod in tenebris ambulant quo tramite dominum veritatis aut forsan pudet eos veritatem profiteri ne gloriam ipsorum putent eis minus in ignominiam commutari. Ab his itaque et ipsorum sequacibus et fautoribus licet veniant ad vos in vestimentis ovium cavete summopere quoniam intrinsecus sunt lupi rapaces, animas proh dolor perplurimas in mortis eterne precipitium pertrahentes. Expedit enim vobis cognoscere quod heretici predictorum dampnatorum in radice sua deficiunt dum potestatem pape ipsi ac sensu extorto aut diminuunt aut vilipendunt aut quantum in eis est annichilare contendunt. Tenendum enim est et astruendum katholice, quod quamvis diversis modis et nexibus omnis anima sublimioribus potestatibus sit subiecta secundum diversitatem graduum potestatum et officiorum, omnis tamen hec varietas habet reduci ad unum primum et summum in quo principatus universalis omnium residet principatus ipsum videlicet christum et nedum ad ipsum christum mediatorem dei et hominum verum et ad eius vicarium. Prima probatio est apostoli ad Ro. xiii. de cunctis omnis anima. Alia probatio que est bipartita ostenditur rationibus scripture et auctoritatibus veteris et novi testamenti ac iuris canonici et vera. Et primo sic ad unitatem ecclesie requiritur quod omnes fideles in fide conveniant. Circa ea que sunt fidei contingit moveri questiones, propter diversitatem autem sententiarum divideretur ecclesia nisi in unitate per unius sententiam conservaretur. Igitur exigitur ad unitatem ecclesie conservandam quod sit unus qui toti ecclesie presit. Manifestum est autem quod christus ecclesie in necessariis non defecit quam dilexit ut pro ea nedum affici cruci et in ea mori voluit sed et post mortem lancea latus perforari sustinuit. De sua tunc clamans vinea que sibi de synagoga dicitur per dominum: quid ultra facere debui vinee mee et non feci? Ysa. v. Non est dubium quin ex ordinatione christi unus toti ecclesie presit. Secundo nulli dubium esse debet quin regimen ecclesie optime sit ordinatum ut pote per eum per quem reges regnant et conditores legum iusta decernunt. Optimum autem regimen multitudinis est ut regatur per unum, quod patet ex fine regiminis, pax enim et unitas subditorum est finis regentis. Unitatis autem convenientior causa est unus quam multi. Constat igitur regimen ecclesie sic esse dispositum ut unus toti ecclesie presit. Tertio militans a triumphanti ecclesia per similitudinem derivatur. Unde et Moysi dictum est quod faceret omnia secundum exemplar ei in monte monstratum. In triumphanti autem ecclesia unus presidet qui et presidet in toto universo ipse videlicet deus. Dicitur enim Apoc. xxi. Ipsi populi eius cum eo erunt et ipse cum eis erit eorum deus. Igitur et in ecclesia militante unus est qui presidet universis. Et hoc est quod Ioel. primo dicitur: congregabuntur filii iuda et filii israel pariter et ponent sibi caput unum. Igitur licet

ipe xpc sit vnicus ecclie sponsus
qui omnia sacra pficit, et qui
pcta remittit, q3 tn corporalem
psenciam erat eccle subtracturus
decrevit, et ppt ordinatam dispo:
sicionem oportuit ut alicui
committeret vniusal ecclie
gerere curam ne grex absq3
pastore fluitaret, de hoc ia dis
phuam li. vj. Iter obstat
predcorum hereticorum usurie
quis ptatem ppe ac plato:
rum inferiorum adimere videtur
si contingat ipos ee malos
ut qi pctis impediti non ha
beant citandi suspendendi
interdicendi absolvendi recon:
ciliandi aut sacra dispen
sandi ptate. cum ipe ppa et ceti
plati ac ministri ecclie ptate
quandam in ordinibus susceptione
divinitus et quam ex canonica
institucione suscipiunt ad hec
facienda. Sed cum talis ptas
tam diu manet quam diu ma
net ordo ul placo non tolli
tur p pctm. Vel dicas melius
q cum homo dicatur bonus ul malus
sm virtutem ul vicium qui sunt
quidam habitus dicunt aut habitus
quantum ad hec a potencia q3 p
potencias sumus potentes ad facere,
p habitum aut non reddimur
potentes ul impotentes ad
aliquid faciendum sed habiles ul
inhabiles ad id qd possumus
bene ul male agendum. Non
ergo ex hoc q aliquis est bonus ul
malus est potens ul impotens
ad dispensandum sacra ul
exercendum pmissa sm q ipi
fingunt sed ydoneus ul non ydoneus

ad bene dispensandum. Item
non obstat ex alio. Ratio cum qs
agit in virtute alterius non assi
milatur sed pacientes sed principali
agenti. Non enim domus assimila
instrumentis quibus artifex utitur
sed arti ipius. ppa autem et ceti
ministri ecclie in sacris et iuris
dicione non agunt in virtute ppa
sed xpi. de quo dicitur Ioh. i. Hic
est qui baptizat in spu sco.
Et tamen ministri agere dicuntur
qui sunt instrumentum animatum.
Constat ergo q malicia ministrorum
non impedit quin fideles psa
cra salutem a xpo consequntur.
Et sicut de sacris arguitur
ita de censura. Amplius
non obstat. Ratio de bonitate ul
malicia alterius hois homo indi
care non pt. hoc enim est solius dei
qui occulta cordis rimatur.
Si ergo malicia ppe ul platorum
aut aliorum ministrorum posset
impedire sacra ul censure
effectum non posset homo certam fidu
ciam habere de salute sua ut
consciencia eius remaneret libera
a pcco. Inconveniens autem videtur
q spem sue salutis in bonitate
puri hois quis ponat, dicitur
enim Ierem. xvij. Maledictus ho
qui confidit in hoie, Vn dns
etiam malis platis obedire
docuit, quorum tn non sunt opa
imitanda. Quodcumque inquit
dixerint vobis servate et facite,
sm opa vero eorum nolite facere
Constat ergo error istorum di
cencium q ppa et plati si ma
li sunt nulla habent excomunicandi
suspendendi ul interdicendi ul
alia virtute ordinis ul cla
vium seu iurisdicionis exercendi
ptate,

vn canon dicit Sacerdotes et
reliqui ministri omnes qz plebes
epos suos diligere dnt et eorum
preceptis obedire etiam si ipsi
aliter quod absit qm debet
agant nisi i fide erraverint
ij q vij Sacerdotes Sine
dubitatione g tenendu est t
qz a platis clericis z psbris qz qz
malis qm diu ab ecclia tollerantur
no hnt opis evidencia licite
dina audiunt misteria z alia
recipiunt ecclastica de coha
bi cle et mulo c ult Et p
gus si maiora pnt z minora
sicut censura epale potuit
p regula cui lz de reglis iur
li vj Ad roborandu aut istud
argumentu pnt induci autes
Augustinum i lio de corpe dni
Item i lio 2o i epla q pmem
anu ste i tractatu epe iohis
ubi vult qz mali sacdotes
hnt ptate conficiendi Amp
additur aa vo ad ondendu p
dcam conclusionem ee veram
que sic deducitur In omni re q
constat ex rebz diversis oz esse
aliqd preminens quo diverse
ptes sunt i vno sic i corpe est
anima et i machina mndi corpus
Supe connectate elementorum ele
vatu s celu cuius virtute ele
menta quest contraria conciliantur
Vn cu ecclia sit vnu corpus
misticu ex diversis mebris offi
ciis z statibus constitutu oz ad
conservationem huius vnitas ee caput
omnium regionum sub quo reciat
sub debita pporcione i vnu
ut sic conformetur militans eccia
triumphanti Vn btus Brnh de
consideratione ad eugeniu li iijo
cao viijo Non vile reputes
hac forma que i tris est
forma ht i celo Vnde h q
dicebat Vidi vrbm scam ierusalem
descendentem de celo a dno parata
Sicut enim ibi cherubin et
seraphin z ceti adunantur sub
vno capite deo Ita z hic pri
arche archiepi z reliqui sub
vno pontifice Ex quo patet
qz stulte nonnulle regiones
ptate ppe z huc ordine pui
pendunt Cum ut pz ex pmiss
z dnu hnt auctore z de celo
duxit hec ptas z ordo originem
Item pz qz procul dubio dampna
qui se a ppa nisi sit hereticus
vel i fide erraverit diutius
vel nisi sit notorie incorrigi
bil di Si ppa in vita ibi glo
vn dispo i extravagante iohis
xxij vnam scam ad finem
quicumqz huic ptati a dno sit
ordinate resistit Et paulo
pg i fine di porro subesse
romano pontifici omni huiac
creature dicimus z diffinimus
omino ee de necitate salutis Ru
gienda est g o multitudo q ab
hac necitate se ppera subtrahit
forsan mota ex eo qz vbi
spus dni ibi libertas Vndat
cum privilegiu exempcionis
quo ab vniversitatis ordine
sunt exempti ymo h ipso qz
turbat ordine vniversi merito
deficiant i seipsis Pfecto enim
vrii consistit i ordine z eccle
siasticus ordo confundi si vez
sua iurisdictio no sua neqz
vniversitas mundi poss persiste
aa vce nisi eam magnus dif
ficiat ordo servaret lxxxix
di ad hoc pvida mitas con
clonis ori aucte veris testa
Scribit enim deut o xvij Si dif
ficile et ambiguum apt te
iudiciu ee pspexeris inter sang
et sanguine

causa et causam lepram et non lepram
et iudicium intra portas uides
uariari surge et ascende ad lo-
cum quem elegit dominus deus tuus
Venies quoque ad sacerdotes leui-
tici generis et ad iudicem qui fuerit
illo tempore queres quoque ab eis
qui indicabunt tibi iudicii
ueritatem et facies quecumque
dixerint qui presunt loco quem ele-
git dominus et docuerint te iuxta
legem eius sequeris quoque sententiam eorum
non declinabis ad dexteram uel
sinistram. Qui autem superbierit
nolens obedire sacerdotis imperio
qui eo tempore ministrat domino deo
tuo, et decreto iudicis mor-
te morietur homo ille. Ex quo
colligitur quod in ueteri testamento erat
unus summus ad quem recurrendum
erat in iudiciis et cui erat obe-
diendum ab omnibus. Sed si hoc
erat in lege figure multo magis
hoc debet in lege ueritatis et gratie
tum quia maior est ueritas quam
quam figura, tum quia pontificatus iste
maior est illo. Idem ostendit
auctoritas noui testamenti. Dicit enim
Matth. xvi. Tu es petrus etc.
quodcumque ligaueris etc. Sed
conueniens est quod ei qui potest
omnes ligare et soluere omnes debeant
obedire. ergo deus sic etiam
instituit ut quod omnes obedirent
uni Sed ecclesia sic est regenda
sicut est a domino instituta. Item
Item per illud Joh. ult. ubi dicit
dominus petro pasce oues meas
non distinguens inter illas et
istas de maiori et obe. Sed
licet indefinita autem in iuribus
diuinis equipollet uniuersali de pluri-
tia ita igitur de omnibus debet
intelligi. Idem sacris canonibus ostenditur.

Dicit enim Anacletus papa quod
in nouo testamento a petro cepit
sacerdotalis ordo qui ipsi pon-
tificatus in ecclesia christi datus
est domino dicente ad eum tu es
petrus etc. xxii. di. in nouo.
Sed eiusdem iuris et omnes suc-
cessores intuentes canonice per
uim qui iuris de regu. iuris
li. vi. igitur. Item primatum romane
ecclesie non synodus sed christus con-
stituit, unde pelagius papa
omnibus uniuerse per orbem catho-
lice ecclesie unus thalamus po-
suit tunc sancta romana ecclesia
catholica et apostolica nullis
synodicis constitucionibus sed
euangelica uoce domini et saluato-
ris nostri primatum obtinuit.
Eadem di. Omnibus. Item Nico-
laus papa qui romane ecclesie
priuilegium ab ipso summo omnium
ecclesiarum capite traditum au-
ferre conatur hic proculdubio
in heresim labitur. Et aliquibus
interpositis subdit fidem uiolat
qui aduersus illam agit que est
mater fidei et illi contrarius quam ca-
teris ecclesiis pretulisse cog-
noscitur. xxii. di. Omnes. Ecce
quam multis et euidentibus tes-
timoniis romanis comprobatur
et iurium est ostensum debere subici
omnem humanam creaturam per obe-
dientiam summo pontifici. unde
quantum ad hunc articulum con-
cluditur quod odor pessimus heresis
quo multitudo pseudodoctorum hominum
est corrupta fugiendus est a
catholicis. Dicunt enim naturales
quod fetor corporalis sibi corporis
ostenditur defectum caloris per inde
aerem inficit uomitum et nau-
seam inducit et totam complexio-
nem distemperat Sic suo modo
et plus nocet odor fetidus heresis.

et dogmatu dampnatoz a
nito dampnadoz. Secundo
dico q resoluens odore spua-
.2. lem e ipa affectualis dilcto
i dm extenta ul i pximu
curua Sm aut Aphm de ssu
z sscato calidu mouet z ge
neat odores frigus at aufert
z destruit. Dupx ūo e calor
resoluens odore, nalis et
iste gnat odore bonu et
suaue, extrneus z innalis
z iste resoluit odore fetidu
z nociuu. Sic spualr ubi
calor est diuie z ūa di dilco
resoluit odore uite n mortis
odore ūitatis no hesis, odo
re pacis no afflictonis
odore vnitatis no discidij
odore edificaconis n erroris.
Qualis aut odor est dog
matu istoz homi dapnatoz
pz ex fructu ex statu ex
forma ex modo ex ordie.
Ex fructu qz finis illoz mors
ex statu qz ex ecclesiam ex
qua no e salus desi tinere
firmit. Extra qua z no e
locus ueri sacrificij s augs
cuius ūba ponitur v q v ex
katholica. Nam omis forma
maxime ecca usu sacrdou
romae ecclie qua e suspta.
Ex modo Nam vita dudu
p romana ecclam z ectis
qi omis ritos inmutant.
Ex ordine qz i eo defectu
paciuntur qo om nir ee de
ordine qui ordini ecclias
aduersat. Fugite g fumu
carbonu qz gnat fuediez
capitis s Aphm de ssu et
sscato, effugite candelas has
fetidas z extinctas ne ab
orsuu paciamini ne vz deus

vos inficiat quia odit deus
festiuitates hoz, vn Amos
v d. dns ffestiuitates uras
odi z proieci z no capia odore
cetuu uroz q si attulitis m
holocaustamata munera
ura no suscipia. Et ysa. p°
Incensu abhominacio est m
neomenia z sabbatu z alias
festiuitates no feram. De his
etia ūificatur illud de omni i
aggeo Sic pplus iste hetiore
est i conspcu meo d. dns
ome quod fecit q m obtulit
ul uota ul p salute pacifica
ul p pecco holocausta siue
elemosinas siue ieiunia
siue corpis castitate conta
minata erut i conspcu meo
criminibus eius scta iudica spe
sui que offeruntur. tn qz tcta
sut ab illo qui pollutus e i
anima polluunt omia Nuqs
g homi illoz sacrificia nuqs
corone nuqs festiuitates deus
acceptat qui catholici pp
uidi ad corone accedenti
sub utraqz spe instruit corpis
z sanguinis sacra. lz multis
scripturis z rōibz credat se ee
munitos. Et pmo p ipis
uidetur ee decretu gelasij
de conse. d. ij. Comperimus
q quida sumpta tmoda
sacri corpis porcone a cali-
ce sacrati cruoris abstinet
qui pculdubio qm nescio
qua supsticione docentur astri-
ti aut integra sacra perci-
piant aut ab integris ar-
ceantur. qz diuisio vnius eiusqz
misterij sine grandi sacrilegio
no pt puenire. Dicere p ipis ar-
guitur. sic, passio xpi magis

exprimitur in sanguine quam in corpore
et sanguis pro salute corporis of-
fertur. Ergo potius esset abstinendum
a sumptione corporis quam a sumptione
sanguinis. Secundo ergo accedentes
ad hoc sacramentum deberent sumere corpus
sine sanguine. Item pro ipsis sacerdotibus facit
collecta beati Gregorii: Purificent nos
sacramenta que sumpsimus, quasi di-
cat quod corpus et sanguis sunt per se sa-
cramenta et ita per se sumenda
et alie plures. Item si forma
corporis operatur sine forma sanguinis
aut operatur corpus sine sanguine
aut cum sanguine; si sine sanguine
operatur rem imperfectam et operatur
corpus Christi cum sanguine glorificatum est.
Si autem operatur corpus Christi cum sanguine
ergo ex vi sacramenti est ibi sanguis,
ergo superflueret ceterea forma sanguinis.
sanguinis, sed cum hoc sit inconveniens
quia in formarum varietate debet esse
diversitas suppositorum. Item omnibus
ordinata refectio datur per
modum cibi et potus, sed istius
sacramenti communio est quedam spiritualis
refectio igitur. Et probatur per illud:
Nisi manducaveritis carnem
filii hominis et biberitis eius
sanguinem non habebitis vitam
in vobis. Et item: Qui mandu-
cat carnem meam et bibit meum
sanguinem in me manet et ego in eo.
Et apostolus dicit: Probet autem se ipsum
homo etc. de pane illo edat
et de calice bibat. Et aliis
multis que transeo. Contra
quos potest ista conclusio: Communi
populo secundum consuetudinem romane
ecclesie que nunc est omnium et integra
debet dari tamen sub specie panis veri-
tas corporis et sanguinis domini.
Patet per Thomam de Argentina
super IIII sententiarum distinctione xvii. Item

Idem patet per sanctum Thomam in tertia
parte sue summe questione lxxx
articulo ultimo qui sic determinat
quod circa usum huiusmodi sacramenti duo
possunt considerari: unum ex parte
ipsius sacramenti, aliud ex parte
sumentium. Ex parte ipsius sacramenti
convenit quod utrumque sumatur scilicet
corpus et sanguis quia in utroque
consistit perfectio sacramenti. Et ideo
quia ad sacerdotem pertinet hoc
sacramentum consecrare et perficere non
debet corpus Christi sumere sine
sanguine. Ex parte autem sumen-
tium requiritur summa reverentia
et cautela ne aliquid accidat
vel vergat in iniuriam tanti
misterii, quod precipue posset
accidere in sanguinis sumptione,
qui quidem si incaute sumeretur
de facili posset effundi. Et quia
crescente multitudine populi christia-
ni in quo continentur senes et
iuvenes et parvuli, quorum
quidam non sunt tante discre-
tionis ut cautelam debitam
circa usum huiusmodi sacramenti adhi-
beant, ideo provide observatur ut
sanguis sumendus non detur
populo sed solum a sacerdote sumatur.
Per quod patet quod propter vitandum
periculum effusionis vel dis-
tillationis sanguinis romana
romana tenet ecclesia quod detur
tantum sub specie panis populo communi.
Posset enim fieri facile ef-
fusio cum grandi iniuria sacramenti
si sub specie vini rudi et impe-
tuoso populo sacramentum sanguinis
traderetur. Idem patet per beatum
Thomam in scripto super IIII sententiarum
d. ix. q. ii. ar. p° in solutione
tercii argumenti quod populo non
datur sanguis propter periculum quia
faciliter una gutta sanguinis
laberetur.

quam aliqua particula corporis. Et
inducat quod in lege veteri de liba-
minibus nichil habebant offerentes
sed soli sacerdotes per que significa-
batur potus huius sacramenti. De
sacrificiis autem habebant quibus
significabatur cibus huius sacra-
mentum ministris altaris secundum consue-
tudinem aliquorum datur partici-
patio sanguinis de quibus presumitur
quod in talibus magis sint cauti.
Item dicit Hugo in libro de sacramentis
eukaristie sumptio sacramentum est
et ymago participationis ihesu
quia hoc quod eius sacramentum visibiliter
percipimus signum est quod ei spiritualiter
vniri debemus. Ipsa autem eukaristia
id est bona gratia ipsa scilicet hostia sacra
divinissima vocatur quoniam di-
vinos facit participes et quia
ipsa signum est et vnitas in qua
vera caro christi sub specie pa-
nis sumitur et in carne eius
digne sumpta ipsius et divi-
nitatis susceptio et participatio
et propterea divinissima et sanctis-
sima sanctificata et sanctificans
omnia et sancta. Cum igitur per
susceptionem sub specie panis dig-
na divinitati quibus sumentes
conicet nichil deest ruditer
vel deesse potest quam recipientes
sub specie panis tantum sacramentum
vnionis gratiam et divinitatis
participium plene nec plus ibi
quam hic consequatur. Item
Rich. super 4 sententiarum d. 11
querit utrum sacramentum eukaristie
debeat populo ministrari sub utraque
specie et tenet quod non debet hoc sa-
cramentum propter periculum effu-
sionis sanguinis et propter aliquos
propter periculum erroris ne scilicet communis
populus crederet christum non esse totum
sub utraque specie. Maioribus tamen
in quibus neutrum predictorum timetur
sub utraque specie dari potest, non tamen
minorem efficaciam recipiunt
illi quibus datur sub altera specie tantum
quam illi quibus datur sub utraque
eo quod sub utraque specie totus est christus.
Ex quibus patet quod sectatores
predictorum dampnatorum in iniuria
ludi populo fieri per hoc quod ei non
ministratur sub utraque specie
falso pretendunt. ymo quando
via communia quantum ad vniversum
populum et multitudinem populi ex parte
non potest fieri sine iniuria vel
irreverentia magna sacramenti
ministratio sub utraque. Cum
enim in festo pasce ad minus iuxta
determinationem concilii vniversalis
quilibet teneatur quilibet postquam
ad annos discretionis pervenit
confiteri suo proprio sacerdoti et
eukaristie recipere sacramentum. Qualiter
sine periculo populo ministrabit
cum oporteret eum vas habere
tale quod sufficeret ad centum
homines vel millena. Aut ergo de
illo vase bibent omnes aut
de vno effunderetur ad alterum
et certe subest probabile periculum
aut vas vestiabitur cum sanguine
et cum vas cum humido facile
si moveatur distillat vel po-
test et certe periculum. Item aut
plenum esset aut non. Si ple-
num facile effunditur. Si non et
suuetur ad usum fidelium. In
vase et augusto exalatur
continue et species corrumpuntur
vel acescunt et certe in ventre
Ceterum apud sapientes et
doctos in sumptione calicis
non numquam gutta distillat
sicut hoc est expertum qualiter
dando communiter populo non distillet.
Item si parrochianus debeat infirmis

sanguine aut sanguis ad domum
illius portabitur, propter lubricitatem
propter duriciem propter multa que
acciderunt parum periculum aut
infirmus portatur ad templum
et subest duplex ymo triplex
periculum. unum ex parte infirmi
ne ante tempus occumbat.
Reliquum ex parte ministrantis ne
effundat. et ex parte infirmi
ne sumendo quid omittat.
Item usus sub utraque specie tol-
lit reverentiam et scandalum pa-
rit. Nam baiulare sanguinem
in vasis ad instar potus communis
est scandalosum et infidelibus
derisum. Item probatur adhuc
conclusio nostra secundum bonaventuram
qui dicit super iiii. quod populus hoc sacra-
mentum recipit ad efficaciam
que est eque in altera specie sicut
in utraque eo quod totus est christus
sub utraque et ideo sufficit quod
detur eis in altera specie propter pericu-
lum erroris quia forte non
crederent aliqui simpliciores
totum christum recipere in altera
specie si eis daretur in utraque
sicut patet de eo unde exivit
sanguis ex hostia quia non
credebat quod sanguis ibi esset
Et subdit datur et populo
sub specie panis et non vini
propter periculum effusionis vitan-
de ad significandum vero suf-
ficit populo quod conficiatur in utraque
specie in primis primitiva. maioribus
tamen in quibus non timetur periculum
effusionis nec erroris potest
dari sub utraque specie ut dixi
supra secundum Richardum, et idem
bonaventura. Item per bonam
et antiquam consuetudinem facit sexta
synodus que sic dicit. Didicimus

quod in quibusdam ecclesiis sacerdotes
sacrificio oblationis coniungunt
uvas que sunt usui in altario of-
feruntur. et sic simul utrumque populo dispen-
sant, precipimus igitur ut nullus sacer-
dos deinceps hoc faciat. sed in
remissionem peccatorum populo obla-
tionem solam distribuat et
uvas seorsum benedicat propterea quod
percipit accipiat et fructum
gratias agat. Ex quo patet quod
sola oblatio que est hostia
est populo ministranda. licet post oblationem
nunc benedicere et ideo id est benedictione
speciali et apparata cuilibet sed
alia benedictione vulgari tradi
potest populo. sicut in festo sixti
alicubi est consuetum diversis
quod doctorum scholis sumis. Ideo patet
quod omnes volunt et intendunt
quod servetur consuetudo in hoc ro-
mane ecclesie quos in isto
prosequuntur. Non obstat canon
inductus Gelasii pape quia ma-
nifeste loquitur qui sicut totum
conservavit ita et contrarie de-
bent ut eum loquitur in concilio
toletano quale erit sacrifi-
cium ubi nec ipse sacrificans es-
se dinoscitur. non obstat secundum ar-
gumentum nam secundum b. thomam
in tertia parte sue summe questione
allegata scilicet lxxx articulo ultimo
reputatio divine panis
agitur in ipsa conservatione huius
sacri in qua non debet corpus sine
sanguine consecrari, potest tamen a
populo corpus sine calice sumi
nec exinde sequitur aliquod detri-
mentum quia sacerdos in persona omnium
offert sanguinem et sumit, et sub
utraque specie totus christus continetur.
Ad collectas beati gregorii que
pluraliter de sacris loquuntur. dicendum

Albertus magnus super iiij° quod
corpus xpi vinum et sanguis non
sunt diuisa et ideo non videntur cibus
plura sed vnum et ab eo vno
signo est vnum. Ad aliud ubi ar-
guitur Aut forma corporis operatur
corpus cum sanguine dico quod non
tamen ex hoc sequitur quod alia forma
superfluat, quelibet enim istarum
formarum habet virtutem propriam
completam significationem, et propriam
determinatam materiam, similiter
quia sanguis in corpore xpi
licet non sit ibi ex vi sacramenti, est
tamen ex connexione naturali sang-
uinis et corporis quia corpus perfectum
et viuum sanguinem habet in epate
in corde et venis. Ad auctoritates
Nisi manducaueritis, et illa
Qui manducat carnem, et
apostolum et romanos que arguit
quod ordinata refectio debet dari per
modum cibi et potus. dicendum secundum
thomam de argentina super iiij°
quod qui digne recipit corpus
xpi sub specie panis vere man-
ducat eius carnem et bibit
eius sanguinem. quamuis hoc non
fiat sub expresso signo sicut si
reciperet illud sacramentum et sub
accidentibus vini. Sub qualibet
enim specie panis sicut et vini habetur
totus xpus qui est anime spiri-
tualis cibus et potus. Ad romanos
inductam idem doctor respondet
quod cui datur corpus xpi illi datur
spiritualis refectio per modum cibi
et potus quantum ad rem sig-
nificatam. licet non quantum ad spe-
ciem significatiuam. Richardus
autem auctoritatem illam Nisi man-
ducaueritis et similes intelligit
quod loquitur de manducatione et
potatione spirituali. Et si quis
obiciat de grecis qui tradunt
populo sub utraque specie dicendum
est quod magis caute faciunt la-
tini. quia prudentius obviant periculo
quod possit contingere ex sang-
uinis effusione secundum thomam
de argentina. vel secundum Richardum
greci non sunt in hoc sequendi.
quia ordinacio processit et
procedit romana ecclesia quam grecorum
Et concluditur ergo quod romana con-
suetudo in usu huiusmodi sacramenti
est tenenda. quodque non li-
cuit usui romane ecclesie diu-
turno et moribus utentium communiter
approbato detrahere nouos
ritus cudere aut abolitos
non sine graui scandalo et
periculo renouare. Itaque pro-
uidete si resoluens odore
sit affectualis dilectio in deum ex-
tenta uel in proximum retorta
summopere pensate quod odor
opinionis istius de communicando
populo sub utraque specie contra con-
suetudinem generalem romane
ecclesie continet errorem, irre-
uerenciam, pertinaciam, sedicionem
et scandalum et ob hoc non est du-
bium quod sit omnibus inventoribus
et sequacibus odor mortis in
mortem. Consulimus est enim
nobis cum romana ecclesia solita
via incedere que mater est fidelium
ut via recta incedendo in
odore vite ad vitam vitalem
pertingere valeatis. ¶ Dico
tertio quod defertur odorem spiritua-
3 lem bonum uel malum est ipsa
exemplaris conuersacio honesta
et despecta. Sicut enim aer ra-
rus et purus defert odorem
resolutum ad locum medii
ad organum odoratus sic honesta

conu'sacio, moru composito
et exemplaris edificacio, no
fidei corrupcio no heresum
iuencio, no pacis ecclesiarum
scissio manifestat odore scit[itatis]
Istud enim est scorum homi, pace
querere pace amare, pacem
regni et signat ecclesie conforme
vn[de] ap[osto]l[u]s ij Cor ij[o]. Deo n[ost]ro
g[rat]ias qui odore sue noticie
manifestant p[er] nos i o[mn]i loco.
Et c[ontr]a cortina cortinam trahit.
et qui audit dicit veni.
Ad h[oc] aut[em] q[uod] conu'sacio at[que]
cum doctrina possit effunde[re]
redolenciam bone fame re-
quiritur innocencia uite
ueritas doctrine, pietas i ope-
rum a sepulcris fetidis in[ter]ius
plenis ossibus mortuorum o-
dor suauis no[n] p[ote]st exalare
quamuis uideatur exterius de-
aurata Ita n[on] ab hominibus
corruptis fidei heresum opinionibus
quamuis morales et pulcri
uideatur exterius p[ote]st uapor
odoriferus exalare, ymo fetor
fidei abhominabilis deo et
s[an]c[t]is eius odiosus cum fidelibus enim
dogmatibus magna parte
stellarum p[ro]trahunt i abissum
et credentes se obsequium prebere
x[rist]po p[er] suas argucias p[re]s-
tant obsequium dyabo[lo] qui pater
est mendacij et erroris quo
fit ut hij tanto magis ob-
uenient et scindant ecclesiam quanto
magis zophistica arte quam
ueritate utuntur. n[on] enim uerentur
q[uod] transeunt terminos quos
posuerunt patres eorum, mu-
tantes mendacium in ueritatem

Et q[uod] suis zophis[ticis] et arte dya-
bolica ul dyabolica opprimant quam
plurimos De quibus ait Jeron[imus]
Veteres scrutantes scripturas
inuenire no[n] possum scidisse ec-
clesiam et de domo domini p[o]p[u]los
seduxisse p[re]ter eos qui sacer-
dotes a deo positi fuerunt
et p[ro]ph[et]e i[d est] speculatores Isti
ergo u[er]tuntur i laqueum tortuosum
i omnibus locis ponentes scan-
dalum xxiiij q[uestio] ult[ima] transfert.
Ecce falsi doctores legis s[un]t
heresum inuentores, recedite
igitur exite inde et immundum
ne tetigitis quid e[st] aut[em] s[ecundu]m
Aug[ustinum] i sermone de uerbis euangelij
exire nisi facere quod p[er]tinet
ad correctionem malorum quantum
p[ro] uniuscuiusque gradu atque p[ro]pria
salua pace fieri p[ote]st Cauendum est
recedere n[on] doctrinis fidei p[ro]fes-
sioni romane ecclesie contrarijs
no[n] credere agnoscite q[uod] qui
alicuius t[em]p[or]alis comodi et
maxime uane glorie principa-
tus sui gr[ati]a falsas ul nouas
opiniones ul gignit ul sequitur
hereticus est xxiiij q[uestio] ult[ima]
hereticus est Et qui ab unitate
ecclesie est p[re]cisus hereticus est
Cum enim multi radij sint
s[ed] unum lumen, et rami arbo-
ris multi s[un]t s[ed] unum robur
tenaci radice fundatum Et
quando de fonte uno riui plu-
rimi defluunt, et numerositas s[ed]
diffusa uideatur ex undantis
copie largitate unitas tamen
seruatur i origine xxiiij q[uestio] j
loquitur, auelle s[ecundu]m radium so-
lis a corpore diuisionem unitas
no[n] capit ab arbore, confringe

ramum fructus germinare non poterit
A fonte precide rivum, precisus
arescit. Unde Ambrosius loquitur de
quodam Lucifero qui cum quondam pro
fide exulasset et fidei sue here-
des reliquisset fide tamen non te-
nuit in scismate quia et si fidem
subaudi putat sibi videbatur
contra dominum tenere, tamen contra di-
lectionem non tenebat. cum
pateretur velut quosdam arcus
membra quasi lacerari. etenim
cum propter etiam christi passus sit
et christi corpus sit etiam non vi-
ab hiis exhiberi fides a quibus
passio eius creatur. atque
distrahitur. xxiiij q. i. Aduo-
cavit, Comprehendite quia heretici
sunt qui male intelligunt divina
scriptura secundum Augustinum in epistola ad
galathas. Cuius autem nisi
rudis non videt manifeste in
scripturis heresum predictorum dampnatorum
sensus extortos sed fulciri quemque
suorum auctoritatibus et scripturis
canonicis videatur. Perspicite
quam acute rursus ipsorum ponens
caput christum et papam capi-
taneum aufert subtiliter romane
ecclesie privilegium machinatur.
De quo xxii. d. Omnes. Pal-
pate et videte, sicut nec heretici
qui transgrediuntur sedis apostolice
precepta. Unde ait glossa nullus
probabiliter nec velle nec posse
transgredi apostolice sedis precepta
Et subditur sit dolor sue ruine
ne privatus quis sedis apostolice
voluit communire decretis.
nec locum deinceps inter sacer-
dotes habeat sed exors fiat
a sancto ministerio. xix d. nulli
et c. sequenti; Et in Augustinus
docet qualem modum debeat

habere qui libros diversos legunt
de doctrina christiana libro ii. sic
inquiens tenebit hunc modum
in scripturis canonicis ut eas
que ab omnibus recipiuntur ec-
clesiis preponat eis quas quidam
non accipiunt. ab omnibus preponat
eas quas plures graviores quam
accipiunt eis quas pauciores
minoris quam auctoritatis ecclesie
tenent. Ex quo elicitur quod si
scripture ille que a communibus
recepte sunt illis que a qui-
dam accipiuntur non tamen per etiam
reprobatis preponuntur, vera sto-
lidi sunt et stolidis stultiores
qui scripturas dampnatas de-
cretis pape conciliis generalibus
et patrum sententiis anteponunt.
Scriptum est enim in parabolis
Ne innitaris prudentie tue
Quod exponens beatus Ieronimus
ait prudentie sue innititur qui
ea que credit agenda vel dicen-
da videntur decretis patrum
preponit. Nolite itaque perten-
dere ignorantiam quia omnis here-
ticus excommunicatus est ipso iure
qui propter detestationem culpe
non est ab aliquo catholico
recipiendus. xxiiij q. i.
quicumque et c. sequenti, et quia
inventores heresis et imitatores
pari dampnatione plectuntur
xxiiij q. i. c. i. quia illi sunt
manifesti heretici qui contra
fidem publice predicant aut
publice profitentur et defendunt
errorem suum vel sunt finaliter
condempnati de v. sig. Super
quibusdam. Cum igitur tales
vel ipsorum scripturis credunt
vel tales recipiunt aut defen-
dunt excommunicati sunt ipso iure

maiori de heret. extravagantium 1. 2.
ij et c. sicut ait. Cum nos non privi-
legium nec specialis excepto immat
in heresi quin ab ordinario vel
inquisitore possunt dampnari. De
here. Ad abolendam. Sciant quoque
sectatores heresum credentes re-
ceptatores defensores et fauto-
res eterna dampnatione se esse dig-
nos. Similiter et illi qui tales
scienter in terris suis fovent aut
negociationem cum eis exercere pre-
sumunt. De heret. sicut ait/
Et est concilium lateranense et
qui hereticis credentibus fautori-
bus et defensoribus eorum prestant
consilium auxilium vel favorem
aut eis in causis vel factis patroci-
nantur vel pro eis conficiunt publica
instrumenta vel scripta faciunt prout
colligitur ex decretali Innocen-
tij de heret. Si adversus/
confugiat katholicus hereticos varios
et specialiter wikleff et iohanne
huss per sacrum constancie genera-
le concilium iuste dampnatos
quorum dulci malo apparenti-
vero et exorto ingenio corda
ne dum rudium sed et nonnullorum
primatum intellectus hominum
subvertunt. Hij siquidem omnes licet
diversas facies videntur
caudas tamen habent ad invicem
colligatas/ De here. extravagantium
1. 2. ij. Licet aliquibus ipsorum
scripta recipiat aut fuerint
qui dampnatis personis ab
ecclesia et ipsa eorum scripta vel
opuscula et si in eisdem aliqua vi-
deantur utilia sunt dampnata.
De here. firmitatis ar. ad hoc
xc. vj. ubi quid/ Destructo
enim principali destruitur ac-
cessorium. De re. iuris. Accesso-
rium li. vj. cum suis concordancijs
propter quod patet illorum stoliditas
qui scienter libros istorum dap-
natorum fovent et ipsis utun-
tur. Non enim hoc facere possunt sine pe-
riculo excommunicationis maioris
late per iura et per sacrum consta-
ciense generale concilium in fauto-
res predictorum hereticorum et cre-
dentes. Quid autem sentiendum est
de illis qui hereses et errores
predictorum armis arte calliditate
versucia subordinatione vel
potentia protegunt et defendunt
Nempe id urbanus papa ostendit
inquiens. Qui aliorum erro-
rem defendit multo dampna-
bilior est illis qui errant. quia non
solum ille errat sed et alijs of-
fendicula erroris preparat et
confirmat. Unde quia magister erro-
ris est non tantum hereticus sed et here-
siarcha dicendus est. xxiiij.
q. ultima qui aliorum. Et glo.
Dat similiter de eo qui scalam vel
ferrum vel aliud auxilium pre-
stat furi. furti tenetur. ff. de
furtis. si pignore. Et penultimo
Et vere mirandum est de cecitate
ne dum predictorum dampnatorum
sed et ipsorum sequacium. qui contra
communem christianorum observanciam
contra romane sedis et sacri ge-
neralis concilij determinationem
contra scolam doctorum. quem
sanctorum doctorum doctrinam contra
omnium sapientum sententiam. viris
singularibus inmodem non ve-
rentur. Hec magis mirandum quia
a sathana decepti sanctos se
fore extimant/ et solos huius
secte assertores in dei gratia con-
stitutos per se flo. i. evangelium
Abscondisti ea a sapientibus huius
mundi et revelasti ea parvulis.
Assimentes quo fit ut quam

ridendo et iocando et[iam] alt[er]i mo-
veatur. quibꝫ ĩ oculis ip[s]is dig-
nitate et p[re]sumpc[i]o s[ens]us p[ro]prij est
via infelix et detestabilis ad
scisma. Vnde Leo p[a]pa. quid
iniquius est q[ua]m impia sape[re]
et sapie[n]cioribꝫ doctoribꝫ q[uo]q[ue] n[on]
crede[re]. Sed ĩ hac insipiencia
cadu[n]t quicu[n]q[ue] ad cog[n]oscenda[m]
v[er]itate[m] aliq[uo] impediu[n]tur ob-
scuro. Et paucis interpositis
subdit. Ideo inq[ui]t erroris exis-
tunt q[ui]a v[er]itatis disc[ipu]li no[n] fue-
ru[n]t. xxxiiij q. vlt[ima]. quid aut[em].
Item Clemens p[a]pa d[icit]. diligent[er]
obs[er]vandu[m] est ut lex dei cu[m]
legit[ur]. no[n] s[ecundu]m p[ro]prij ingenij v[ir]t[u]te[m]
vel intelligenciam legat[ur] vel
doceat[ur]. Sunt enim multa v[er]ba
ĩ scripturis diuinis que p[osu]nt
trahi ad eu[m] s[ensu]m que[m] q[ui]s spo-
te vnusquisq[ue] p[re]sumpsit s[ed] n[on] opo[r]-
tet. No[n] enim s[ensu]m alienu[m] extrinse-
cus et ex[tra]neu[m] debes querere
ut quoquomo[do] ip[su]m ex scrip-
turaru[m] auct[oritat]e co[n]firmes.
s[ed] ex ip[s]is scripturis s[ensu]m cape-
re. et id[e]o inquit o[portet] ab eo sci-
enciam discere scripturaru[m] q[ui]
eam a maioribꝫ s[ecundu]m v[er]itate[m] s[ib]i
traditam s[er]uat ut ipse possit
ea[m] q[ua]m recte suscep[er]it co[m]petent[er]
asserere. Cu[m] enim ex diuinis scrip-
turis integra[m] quisq[ue] et firma[m]
regula[m] v[er]itatis susceperit
absurdu[m] no[n] erit si aliquid et
ex erudic[i]o[n]e co[mmun]i ac lib[er]alibꝫ
studijs que forte ĩ pueri[ci]a
attigit ad asserc[i]o[n]em veri
dogmatis confer[a]t. ita t[ame]n
ut ubi v[er]a didicit falsa et
simulata declinet. h[ic] ille. h[abe]nt[ur]
v[er]ba ĩ canone relatu[m] xxxvij. di. Nolite igit[ur] sciam a
talibꝫ discere qui eam a
nullis maioribꝫ receperunt

s[ed] s[ensi]bꝫ p[ro]p[ri]is extortis diu[er]sas
scripturas p[ro] ip[s]oru[m] erroribꝫ
allude[re] videbant[ur]. co[m]plicabat
Sic et nu[n]c ip[s]or[um] sequaces san-
ctos et credentes ĩa crudis
textibꝫ scripturar[um] incu[m]bunt
iam ex eis s[ens]us p[er]egrinos edu-
cunt. Et hij nolu[n]t sequi co[n]-
siliu[m] Augustini ĩ omelia de
p[ri]ma inquiencis distribuite
t[em]p[or]a ut concordet scriptura. hij
su[n]t quos litt[er]a occidit et sp[iritu]s no[n]
viuificat. hij licet ca[usi]s int[er]du[m]
dictor[um] assignant no[n] t[ame]n ex causis
ueris intelligencia[m] sumu[n]t. Con[tra]
q[uo]s lo[quitur] hylarius. Intelligencia
dictor[um] ex causis e[st] assumenda
q[ui]a no[n] s[er]moni res s[ed] rei e[st] s[er]mo
subiectus. hij ad pauca respi-
cientes facile p[ro]nu[n]ciant[ur]. hij
su[n]t qui ex sup[er]ficie sc[ri]pt[ur]e ar-
guu[n]t et p[re]tendunt. cu[m] t[ame]n s[ecundu]m
Augustinum ij. non oīs qui d[icu]nt
pax vob[is] q[uas]i columba e[st] au-
diend[us]. Cor[vu]m de morte pas-
cu[n]t[ur]. h[oc] columba no[n] h[ab]et.
ymo de fructibꝫ t[er]re viuit. In-
nocens e[st] nicet[as] eius. ij. q. vij.
No[n] omnis. hij s[un]t q[ui] [con]tra auct[oritat]e[m]
grego[rij] v[er]ba cudunt ex v[er]b[is]
no[n] s[ens]um ad s[ens]um conferu[n]t.
qui sic ait. p[re]terea si plura
ep[isto]lam mea[m] ad interp[re]tandu[m]
accipe te forsan contigerit
rogo no[n] v[er]bu[m] ex v[er]bo s[ed] s[ensu]m
ex s[ens]u tu[n]c ferre q[ui]a plerumq[ue]
du[m] p[ro]p[r]ietas v[er]bor[um] attendi[tur]
s[ens]us delinquit[ur]. de v[er]b[orum] sig[nificatione]. p[re]te-
rea. No[n] enim ip[s]a ad p[ro]p[r]ietate[m] v[er]bor[um]
recurrendu[m] est q[ui]a potior e[st]
mens dicentis. q[uam] vox. ff.
De supellectili legata. labeo
n[on] p[er] v[er]bu[m] q[ua]m vos inspici
d[ebe]t. xxij. q. ij. h[um]ane. hij s[un]t q[ui]
con[tra] doctrina[m] b[ea]ti Ieo[nimi] ĩ ep[isto]la
ad galathas. putant ĩ v[er]bis

scripturarum et evangelium. Cum tamen
sed eundem in sensu consistit, non in super-
ficie sed medulla, non in sermonum
foliis sed in radice rationis. Hii sunt
qui aliud astruunt quam astruit
ecclesia, ubi noster redemptor to-
cius militantis ecclesie posuit
principatum. Contra quod Julius
papa sic ait: Nolite errare fra-
tres mei karissimi. Doctrinis va-
riis et extraneis nolite abduci.
Instituta apostolorum et apostolicorum
virorum canones quos habetis
hiis firmiter ut eis freti con-
tra inimicorum iacula persistere vale-
atis. Et subdit: Satis indignum
est quemquam pontificum vel ordi-
num subsequentium hanc regulam
refutare quam beati Petri sedem
et sequi videt et docere. Multum
enim convenit ut totum corpus
ecclesie in hac sibi observatione con-
cordet quam inde auctoritatem habet
ubi dominus totius ecclesie posuit
principatum. xi. di. c. iii. Item in
concilio Toletano legitur: Institutum
est ut unusquisque assumat re-
gulas magisterii vel honoris
consecrationem suscepturus ut in ipso
maiorum decreta sedes que
unicuique sacerdotalis dignitatis
modo est, sit ecclesiastice iniuria
rationis. xii. dis. De hiis. Constat
ergo omnes sectatores istorum non
esse rationis compotes et deli-
ros. Item Calixtus papa scri-
bens omnibus episcopis sic inquit:
Non decet a capite membra
discedere sed iuxta scripture testimonium
omnia membra caput se-
quantur. Nulli vero dubium est
quod apostolica ecclesia mater est omnium
ecclesiarum. xii. di. Non decet.
Igitur a regulis suis nullatenus
convenit declinare cuius oportet

faciunt huiusmodi sectatores. Item
Cyprianus de lapsis inquit:
Mandant aliqua martires fieri
sed si iusta, si licita, si non contra
dominum ac dei sacerdotes sunt
facienda sunt. Et aliquibus
interpositis subdit: Neque enim
statim videri potest de divina
maiestate concessum quod fuerit
humana pollicitatione promissum.
Nam et Moyses pro peccatis populi
petiit nec tamen peccantibus veniam
adeo cum petisset accepit.
l. di. Si quis prepostere.
Ecce non sed omne verbum mar-
tiris et sancti aut scriptum est agendum
quo ergo sed verbum aut scriptum
damnatorum est agendum
quantum enim distat inter predica-
tionem angelorum et demonum,
tantum inter sanctorum doctorum doctri-
nam et horum dogmata
pestifera. xxxvii. di. Si quis
michi vero ubi argumentum
trahi potest quod non temere quis sta-
tim credere et bono viro ex-
di. ergo solus ff. quod cum flo-
lii. primo imputatur alicui
quod nimis est credulus. xi. q.
iii. Non solum. lxxxvi. dis.
Si quid vero obstat. xxiiii
q. i. Crimen culpatur, quia ibi
loquitur dum prelatus ad precipit
quod est dubium. Sed Cyprianus
loquitur de martiribus qui non erant
prelati. Ex hiis itaque aperire
possunt oculos ad videndum vani-
tatem sectatores. Contra quos
Si quod deus avertat in medio
non fuerint vel aliunde forsitan
advenerint imperatoris est dominus
ut expurgat et dissipetur ini-
mici eius, excitandi sunt ponti-
fices qui si negligentes erunt in ex-
stirpandis hereticorum erroribus

inuocati fuint deponūr et
aly ī locū ipoꝝ substituant.
qui uelint et possint hetica
cōfundē puritatē de hēticis
Extirpanq ad finē. Sollici
tandi sūt reges pncipes
duces marchiones ꝫ ciuitatū
ptates q capiat clicos ul
platos hēticos ꝫ forancis
laycos ac ipoꝝ fautores
ꝫ credētes si se ponat ī ma
nifesta rebellione xvij. di
nc liceat. lxx iij. di. Si quis
pecunia. xxiij. q. v. pncipes
ꝫ c. de liguribꝫ cū concor
dencius eni reges ꝫ pnci
pes hēticos psequi ꝫ etiā
tueri. xxiij. q. iiij. nō inueit.
ꝫ c. Sicut excellencia de
hēticis ad abolenda. C. iij.
Et si noluint sectatores a
fautoria ul crudelitē vere
dē cogendi sunt ad suandū
fidem quā suat ppā ꝫ rōna
ecclīa. xxiij. q. iiij. nimiū
et alys c. sequentibꝫ usqꝫ
ad finē qōnis. cōpellendi
sūt p tpaliū spoliacōm. xxiij.
q. iiij. ipa pietas et c. qui
pccat domādi st p corlem
punicōm ut ipis uexacio
det intelectū. xxiij. q. iiij. dis
plicet. et q. v. c. j. et ij. Et
si sūt incorrigibiles expar
minandi st ferro eni scinde
da st uulnera que fomēto
rū nō senciunt disciplinā
ut sic sublatis fetoꝝ crudi
bꝫ sit uita exemplaris et
odorifera ac honesta conuer
sacio nō despecta. ꝛc.
Dico iiijº. q discernes odorē
spualem bonū ul malū ē
ipa honū apphēsio illesa
ul infirma. videmq enī aliqs

optime discernētes int odorē
scitatis ꝫ iniquitatis. int odo
rem katholice ueritatis ꝫ hēse
ꝫ hy sūt odorē suauē diligen
tes. pq xpm ī odorē vngento
rū suoꝝ currētes. Odorem
dampnatorū opioīū fetidū
fugiētes ꝫ penitq abhorrētes
Econūuidemq ꝫ audimq
nōnullos int bonū ꝫ malū
odorē minime discernētes ymo
q peyq ē pessime iudicantes
odorē suauissimū abhorrētes
ꝫ fetidū multū ēē suauē re
putātes. Talibꝫ id sit olim
filys isrl cōtingit qui dixīt
moysi et aaron. fecistis fetes
tis odorē nrm corā pharao
ne ꝫ suis eius. Exodi v.
Sup quo dr glo. pphēticissimo
suauis odor est. credentibꝫ
Dubijs uo ꝫ incredulis qui se
fatent ppl̄m pharaonis odor
execrabilis efficitur. Isti at
dampnati pfitent se ēē fa
miliam pharaonis hī ē dyā.
Et si nō ubo tū p sp̄tuoa
auctē sedis aplice reprobata
tēpnū fatuā friuolā hēticā
ꝫ insanam. Et ita xpi bonq
odor fit eis odor mortis ī
mortem. katholicis at fit
odor uite ī uita. Sā siquids
miri quātū est de se ta rep
bis qm eius odorē scitatis
diffundūt ubiqꝫ i. Ecci xxiiij.
Ego q̄ uitis fructificauj
suauitatē odoris. Cui hꝫ hē
ticis ꝫ ipoꝝ fautoribꝫ et
ipis credentibꝫ odor mortis
uideatur. bonis tn ꝫ ueris
rōne ecclīe filijs uite odor
credit q̄ ipo suauissime
delectant. Sed vn uenit hec
varietas attendite. Videmq

namq3 nalr qz iudiciu odoris
impe diz multis de causis, alij
ex cerebri mala disposicoe qu
s. e nimis frigidu, & hinc e
q3 s3 aristotile 2° de aia int
cuncta animancia ho male
odorat, ht em cerebru nimis
magnu & p qns nimis frigi
du. Sensus aut odoris na e
calida s3 Aristotile de sensu & sensa
to Aliqn impeditz odoris
iudiciu ex organi mala
conplexione sicut p3 i mela
colicis qui ut aiut phisici
fugiunt odoris sua & diligut
fetida; hnt em conplexione
nimis terrestre. Aliqn impe
diz & odoris iudiciu ex causa
l lesione sic p3 i mutilatis
qui odore no senciunt, aliqn
impediz ex humoris corrupti
opilacoe sic p3 i lepsis qui
ppt humores fetidos & cor
ruptos quiq hnt nares
opilatas inter suaue et
fetidu no discernut. Sic spuar
fautores receptores defen
sores pdcor dampnatoru
et credentes qui hnt multu
de frigido inobediencie con
decreta romanoru pontifi
cu & conciliorum psti gnalm
int odore uite & mortis
puissime discernut, quiq &
si audites ul ronibus quibz
confutant induciur uelut
pharao iudicio dei occulto
amplius induraz. pprij q
ut nabuchodonozor, et
qz male conplexionati mul
tu hnt psidie & ptinacie
p qua qsi redduur insensibiles
et plius abundat de terre
strtitate textualium lrarum

pedes hnt & no ambulant
manus hnt quiq uelut ceci
parietes palpitant & ob hoc
necesse e q impigat, multu &
ineptificati st ex librorum p
dcor dampnatorum uisione
ex discipulorum corde dap
torum simulata sanctitate venenata
collacoe & usurpata scripturarum
allegacone & ypocrita pie
tate hntes multu de stoli
ditate i capite & de lepra i
anime facie & ob hoc qz insti
sunt i naribus discrecionis & mu
tilati. Nares quidem corporales
hnt no tm odore pcipiunt
ueritatis eo q sit sine olfatu
spuali iux id ps nares hnt
et no odorabunt, hnt eciam
nimiu de corruptis lepre
humoribus, qui sicut ille morbus
plures contaminat ita & hij
ppr simulata iusticia i diuis
ptibus leprosi sue contagiosa
psidia & plures tuffundunt
& spacios efficiunt tenebrarum
O quanta demencia qui inica
uesania laudat reprobatu
iustificat tpalr & eternalr
condempnatu, sanctificat p ecclam
detestatu canonizant le
gittime conuictu. & si forsan
a principio no expresse
tn pteria confessu ad pmam
& veneracoem errorum diu
exoptatu. pterminacoe sinatu
& cu suis omnibus fautoribus
defensoribus & creditoribus con
dempnatu. Aliqn quis do
cuit hos id sentire, quis
suggessisset & suggessit ita de
odore sancti concilij iudicare n
pr mendacij & magr errorum
firmissime inquit Augustinus de

fide ad petru tenea⁊ ⁊ nulla-
tenus dubites omne hereticu vl
scismaticu cu dyabo ⁊ angelis
eius etni ignis incendio p-
ticipanu nisi an fide vite ka-
tholice fuit incorpat⁹ ⁊ re-
integrat⁹ eccie / ⁊ p⁹ pauca
Qm hom no tenent vni-te
neq baptism⁹ nz elona quan-
libz copiosa neq morb p xpi
nomie suscepta potit pficee
ad salute De heti ffirmissie
Cu g° iohes huss no fuit re-
integrat⁹ nc redire uoluit
s; i sua ptinacia mortuus e
quis sane mentis n delirus
ipm putat ee membru xpi
no dyabi Oz nimiru fautores
ipius · aly ad vita sua · aly
ad natone oculos coutut ·
aly se uertut ad sua fatua
quatqm iustus ⁊ sanctus libe
maioz ⁊ minoru passim
uicia remordebat no tn
ad sua inobediam i qua
ps a tempe citatois sue ad
curia coteptor pmasit int
acie comite dignat⁹ Cita-
tus namq p ppm ut vndet
de fide de qua suspect⁹ erat
allegauit p horrescencia
no comparuit nc cotumam
purgauit, excõicat⁹ ⁊ int-
dictus psumens allegans
⁊ dogmatizans q ipm no
artaret citaco nc teneret a
pdicando p ppam i ipm la-
ta suspensio nc intdcm la-
tu i locu ad que ipm decli-
nare cotingeret eet aliquis
roboris ul momti ymo se
ipm i oculis suis iustificans
censura eccie derisit hz q°

ad intdcm pietatis velamie
⁊ simulata iusticia indebat
moueri i suis actibz nultiplr
pphanauit ⁊ postremo p⁹
sompnu graue tande expi-
rat⁹ uenit ad gnale cocilium
ubi pena suis scelibz debita
psoluit con aug dca hz no
sit instans tqm dannata
nete nichilo⁹ tn q sectte sue
assertores ipm iustificant
talem moueo qom vtrum si
epus ul ppa epus pltoz
occult⁹ citat aliquem uiru
innocente ⁊ sem de fide tn
infamatu ut cora eo se p-
get ul vndeat ⁊ ipe de sua
innocencia psumens no co-
pareat · aut p horrescencia
alleget · teneat sine late
i talem citatu ⁊ dun⁹ ex-
pectatu nc parente · vide-
q no racõ rex sapiens cla-
ues thesauri sui no comittit
his quos reputat suos ca-
pitales inimicos Oz epc
⁊ ppa ut psuppo⁹ p ipos
intendu sc° pltores ignr
clauibz illis i excedo censu-
ram no utur. Ite exclus⁹
a regno no ht claues reg-
Oz quibz epc ⁊ ppa i mortli
exclus⁹ e a regno celoru
g° nullus talium ht claues
regni celoz Ite no omis
epi recipiut spm scm · g°
no omis hnt claues multi
eni ordinant⁹ i epos · qui
sut pltores s; nullus talium re-
cipit spm scm racõ sapie
p° dr Sps disciplne effu-
giet fictu / p citato indicat

quia nõ exordinat n p morbi
xj. q. iij. qm̃. Oz iste innocens
est z sanus ut po. ẽ. / Item
allegat p horrescentia que
pt cadere in cõstãtẽ / hijs aũt
nõ obstantibꝫ po. ẽ. ꝯclõ
q̃ ẽ pt iuste exordinari et
ligari pbaꝰ q̃ si quis citaꝰ
ul monẽ dz se excusare
ul cãs rõnabiles quarẽ cõ-
pare nõ potuit ul nõ teneã
allegaẽ q̃ si nõ fecit iuste
cõtumax z inobediẽs iudi-
ci reputaꝰ z ob hoc q̃ inob-
ediens exordinari z ligaũ
pt. Et io dc̃ glo. c. veniẽs de
accusacõnibꝫ sup ũbo con-
tumacia q̃ sp dz quis uenire
ad iudicẽ siue iuste siue
iniuste uocẽ alias puniẽ
ut cõtumax. all. l. cum pulte.
¶ Item quis ff. ne quis
eũ qui in ius uocatꝰ fuit
vi eximat. et l. si reus ff.
iudicatũ solui. p quod pz
q̃ applo sua nõ tenuit q̃
cõtumax nõ audiẽ appllãs
ij. q. vj. sunt quorũ / Igitur sub
ptextu ipius misiue dimis
nõ potuit aliq̃ oppoiũ fecit
p ista conclõe facit c. cũ
pati de appllõnibꝫ ubi
licet quis sit puilegiatꝰ
z citatus tenetur tñ ire
z allegaẽ puilegiũ ff. de
iudicijs l. Si quis ex alia
Ex quacumq̃ eni causa z
maxime fidei quis uocaꝰ
dz ire ad iudicẽ ff. si q̃s i
ius uocatꝰ nõ ierit l. ij.
Item citatꝰ istiꝰ cõclõnis

sic ondit. Citatus de fide
nisi compareat est suspectꝰ
de herese. De here. cũ contu-
macia li. vj. maxime ubi
cõstat de iurisdicõe citantis
Oz iste fuit citatꝰ p iudicẽ
suũ ut uidet de fide igr̃ teneba
comparere. et ex sanꝰ erat
nõ infirmꝰ corpe ita q̃ po-
terat uenire si uellet. nõ
excusatꝰ xviij d. peruenit
nec ad maiꝰ tribunal / tunc
uocatꝰ erat quia ppã ẽ ordi-
narius iudici. xc. q. iij. cuc-
ta p mũdũ. nec aliquod le-
gittimũ impedimẽtũ subesse
poterat sit priorũ sit reus pub-
lica ul puata sit tñ corpꝰ
aut reus respiciens qñ cũ
agitur de statu psone z
periculo anime sue quo cõ-
uintacõm nõ recipit cõpa-
rẽ tenebaꝰ nec timor / aut
delacõ eundẽ excusare po-
terat qui culpa sua incidit
i timorẽ z io ex illo timore
releuari ul excusari nõ po-
terit quia ut sic stultꝰ eẽt
melioris condicõis qm̃ pru-
dens z hereticꝰ qm̃ katholicꝰ
quod eẽ nõ dz. De pbendis
cum qui li. vj. et deceptis
z nõ decipientibꝫ iura sub-
ueniunt de rerũ pmutacõe
Cũ uniuersorũ / cõstat ergo
ipm eẽ mandati aplici
cõtemptorẽ. Item si gregoriũ
Nõ solũ pontifical causa cõ
sz omnis sc̃e religionis relatã
ad sedẽ aplicã q̃ ad caput
ecclesiasticũ debeat referri
z in nõstris sum̃e rũ suppsit
Exordiũ

ne caput institucionis iudica
ommitti Igit cu causa fidei
sit de pricipuis que ad sedem
aplicam spectat no ambigit
iudex erat competens ipe
ppa. Et quia ut supra ostensu
est. no excusat citatq, constat
q citatq iusto fuit suis pa
palibus inuolutq quas se co
tempsit et in eis extinctq oc
cubuit Item si de articulo fi
dei dubitatio oriat illa sola
determinabit romana eccia De
here. Ad abolenda. Igi ap
illa debuit citatq se purgare
Sed qui precepto ppe uel sedi
aplice no obedit ydolatrie
et uiciu paganitatis incurrit
lxxxj. dis. Si qui sunt psbri
i fine Igit talis contemptor
apud deu p inobediam est
ligatq et p quos ligari potuit
et puniri. Alias rones tusco
quia nedu no dubia uide
ista conclo circa sapientes sed et
apud paru doctos dummo
lumine habeant ronis. Ad prima
rone dico q quamuis dispen
sator sit inimicq regis etiam
tn no pt thesaurum q e gra et
glia distribuere inimicis sed
tummo amicis circa regnu
celoru quod aperit et claudit
pdcis clauibus cum amicis su
pmi regis est concordat et p eo
malicia dispensatoris bonis
no nocet. cu ista fuit intencio
regis ut iusti ingrediantur
suu regnu, et p solucione istius
facuit ea que sunt dicta in p
articulo ubi dicebat q no
obest occulta malicia pla
toru. Ad rone scdam que vult
q exclusus a regno no ht

claues regni ipse nichil tn
repugnat. qn possit hre cla
ues p aliis Ad terciam que ar
guit ex illo. Accipite spm
scm. quomodo mali no recipiunt
spm scm. Videt thomas de
argentina sup iiij. dis. xxvij.
q ibi sit mencio de recepcione
spus sci no p tanto. q sine
recepcione spc sci ng recipiat.
sed p tanto quia qui ydonee
et congrue et ad salutem aie
recipienti claues ille utiq
recipit graciam spc sci. Sicut
cum sit recipiens sacramentum bap
tismi recipit caractem bap
tismalem qui e gra gratis
data licet no recipiat spm
scm seu graciam gratum facientem
Sic ille qui cu pecto recipit
ordinem sacerdotalem et recipit
claues ecclie quamuis no re
cipiat spm scm seu donu
gratum facientem qm cu no
repugnat q caracter scilicet sit
cu mortali pecto pt recipi ab
eo qui e in pecto no obstante
q maneat in pecto. Sed forsitan
replicabis no e simile qr cla
uis datur ad compellendu
pccm seu ad absoluendu a
pecto g licet caracter no ha
beat repugnancia ad compel
lendu pccm, clauis tn uidetur
hre repugnancia ad pccm/
Ad quod rndeo q clauis ista
no datur ad compellendu pccm
proprii sibi sic enim datur gra gratum
faciens cui formaliter repugnat
esse in eodem subiecto cu pecto sed
clauis datur contra pccm subdi
ti confitentis uel proponentis
confiteri ei qui ht ptatem ab
soluendi; Disponentibus g subtiliter

mus odore vite in vitam et odore
mortis in mortem perficeremur. quia
omnis ordo ecclesiasticus habet redu-
ci nedum ad Christum sed ecclesiam ad
ipsius imitacionem cui opus est
omni humane creature ut os-
tensum est obediencie quare ma-
licia ipse episcoporum et aliorum prela-
torum quam diu tollerantur non
habent operis evidenciam non impe-
dit sacerdotum ministerium et censuram.
Contraque consuetudinem ro-
mane ecclesie quo populus laicus ac-
cipit veritatem corporis et sanguinis
Ihesu Christi tantum sub specie panis
non enim habet minorem efficien-
cio sub altera specie quam fiet
sub utraque. Effugiamus nedum
heresiarchas et hereticos sed et
fautores receptatores de-
fensores ipsorum et credentes
tamquam membra dyaboli excom-
catos et evictos persequamur
eos si se non converterint et re-
dire voluerint ad catholicam
unionem. Nullum vita simulata
Johannes Huss decipiat quem
clare constat de multis et
gravibus articulis ipsum esse
iustissime condempnatum quamvis
aliquos negare voluit sed
ex originalibus suis convictus
in sua pertinacia manens relic-
tis secte sue infelicibus here-
dibus igne consumptus apud
inferos conquiescit ubi mer-
dam quod devisit toti(us)
minutus obsuabit. Nec
declinemus ad dextram vel
sinistram ut canonica alia
quam ea qua vadit romana
ecclesia. Sic enim ambulando via
regia ad Christum rege ipso du-
ce inoffenso pede perveniemus

feliciter pervenire. Amen. Hec sunt
scripta sub correctione sedis romane

Determinacio magistri Stanislai de Cz(naim)
doctoris contra sectatores wikleff
et Johannis Huss per sacrum Constan-
ciense concilium generale condempnatos.

In nomine domini nostri Ihesu Christi in quo
vivimus movemur et sumus.

Ad eliminandum errores
in quos fraude decepti
dyaboli ac Sculteti
mortis ecclesie sapientes pro parte
incidit. et ut idem dominus hore do
et obedienciam ecclesie katholice
squamas cecitatis deponat. ac
unionem Christi ecclesie que illa
claudit gremium redeunti-
primam per dominum inquisitorem
heretice pravitatis suscepimus et
alia que fuerint oportuna for-
sitan facientes virtuti verbis apostoli
dixi eum monendo. Exsurge
a mortuis et illuminabit te Christus
Ad ephe. v. Christus veritas et fortitudo
dei patris qui non rapinam ar-
bitratus est se esse equalem
deo exinanivit se formam servi
accipiens. Ad hec venit in mundum
ut de peccatoribus iustos faceret
et exheredatos a regno regni
heredes constitueret. ipso dicente Non
veni vocare iustos sed peccatores
Eius bonitatem longanimitatem et
misericordiam auxit nedum largitas
sua sed et iniquitas mea. Tanta
enim est dei nostri pietas quod ad
illum vere et non ficte ad ipsam
et eciam sua sponsa reverti
quicumque non potest superare iniquitas.
Alia quippe sunt que misericor-
die ignoscit. alia que affluenter
tribuit. ignoscit mala mea
largitur bona; sed presto est ad ig-
noscendum

semper paratus ad dandum. hinc
pius. hinc largus. ubique
benignus ubique bonus. tanta et
tam misericordiosa est xpi ihu
benignitas quod non est tam inuidiosa
criminum immanitas que uelit
nisi exigente sua iusticia mor-
te aliqua peccatoribus nec se pre
multitudine miseracionum quas
ad se redeuntibus miseratur com-
mittis tu corde potest continere
Augustinus in libro de genesi sic inquit
Deus omnia potest preter hoc quod non
potest non misereri gemitibus peccatoris
qui ad se reuertitur. Hec ille.
Si namque totus mundus esset
globus igneus in cuius medio
esset stupula uel de stupa pu-
gillus unus. non tam cito fla-
marum incendia reciperet sic
abyssus miseracionum dei pec-
catorem penitentem et conuerti
uolentem. quin in illa racione nihil
aliqualiter imperceptibile et mi-
nima fiet morula. nulla ideo mo-
ra penitus est ubi penitencie
sufficiencie ad graciam disposicio-
nis gementem et gemitum exau-
dientem. Et ideo cum tanta sit pro-
diga largitas dei nostri non est
probas ut quis ultro a tam
pio et misericordioso domino te cum di-
uitas. Considera ergo locum qualis
est in quo stabas quia in loco
obscuritatis in loco impuritatis
in loco seruilitatis in loco mendi-
citatis. Et considerans te
multipliciter cecidisse surge ab
obscuritate cognicionis ad
claritatem intelligencie. ab
impuritate affectionis ad sa-
nitatem consciencie. a seruilitate
dyabolice subiectionis ad libertatem
operacionis uirtuose, ab egestate

interne refectionis ad ubertatem
diuine influencie. Et exur-
ge a mortuis et illuminabit te xpus.
Dixi primo quod surgere debes
ab obscuritate cognicionis ad
claritatem intelligencie et il-
lucet te xpus ne pereas cum Sabel-
lio per ecclesiam catholicam con-
dempnato. Ille quippe cum
suis sequacibus in trinitate bene-
dicta personas confundebat.
omnia que xpus in carne sus-
tinuit attribuens patri pu-
tans esse filium uirginis
conceptum et natum esse corpore
passum mortuum resurrexisse
et alia omnia que scripture de
xpo in carne loquebantur.
Et hunc errorem suum con-
firmare nonnullis scripture sacre
auctoritatibus nitebatur. Dicit enim Exo.
xx. Audi israel dominus deus tuus
deus unus est. Et Deut.
xxxii. Videte quod ego sum deus
et non alius preter me est. Et
Joh. v. pater in me manens ipse
facit opera. Et Joh. xiiii.
Qui uidet me uidet et
patrem meum. Ex quibus Sa-
bellianus concipiebat dominum
patrem ipsum filium dici ex
uirgine incarnatum. Qui
eciam patripassiani dicuntur eo
quod patrem passum esse confitentur.
tu non cum illis qui iam ignis
perpetuo gehenne incendio
concremantur partem non habeas
sed ab hac tenebrarum exurge
caligine ad claritatem intelligencie.
Scripture enim non solum dicunt filius
uirginis in scripturis sed et filius
dei. hoc autem esse non potest quod idem
sit sui ipsius filius. Item dominus
dicit. Descendi de celo non ut

faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me. Joh. vi, et eodem c. xvii: Clarifica me pater apud temetipsum. Ex quibus auctoritatibus ostenditur filius esse alius in persona a patre. Preterea ubi est unum suppositum, pluralis predicacio non recipitur. Christus autem de se et de patre pluraliter loquitur dicens: Ego et pater unum sumus. Non est ergo filius ipse pater, sed alius a patre, quod negasti. Adhuc si quantum ad incarnacionis misterium et non aliter sabellianam filiacionem concedat, nichilominus sagittati incumbit. Invenitur enim ex sacra scriptura quod ante incarnacionem filius a patre esse distinctus in persona. Dicitur enim Joh. i: In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Verbum ergo quod apud deum erat aliquam distinccionem habebat ab ipso, eo quod consuetudo loquendi habet ut alius apud alium esse dicatur. Et proverb. viii: Increata sapiencia patris que est filius eius dicit: Cum eo eram cuncta componens. In quo versu quedam associacio vel distinccio designatur. Et Osee i: Domui Iuda miserebor et salvabo eos in domino deo suo. Ubi deus pater de salvandis in filio suo proprio loquitur quasi de persona a se distincta, que dei nomine digna habetur. Ex quibus constat quod ante incarnacionem Christi personas patris et filii esse distinctas. Iterum post incarnacionis misterium pater de filio protestatur: Hic est filius meus dilectus. Hec autem demonstracio ad suppositum refertur. Christus ergo secundum suppositum est alius a patre, quibus clarificatus in virtute. Exurge a mortuis et illuminabit te Christus. Nec amplius personas in divinis confundas. Et hic erat primus error tuus.

I error Sculteti

Surge deinceps ab obscuritate cognicionis ad claritatem intelligencie. Dixisti enim quod iiii^or evangelia sint vera, dummodo tibi contra confusionem personarum divinarum fuissent contra puncta distinccionis personarum experimencia allegata. Deposuisti exempla pene innumerosa tibi sint contra, quod non oportet multum instare. Verba dicta tua condicionem includunt. Si enim vera sint ita est, si sicut quidam exempla non quantum ita sit, non ita est, liquet stoliditas erronea. Non est enim a fidelibus dubitandum quin sacra scriptura in omnibus particulis suis eo modo quo a spiritu sancto est dictata vel ab hominibus spiritu sancto inspirante scripta sit vera. Dicit enim beatus Gregorius xxi moralium: Sacra scriptura omnes sciencias atque doctrinas ipso eciam locucionis sue more transcendit, quia uno eodemque sermone dum narrat gestum prodit misterium. Et secundum beatum Thomam in quadam questione de quolibet ubi inducendo ad argumentum quo arguebatur: Si quatuor sensus sunt de necessitate scripture, quelibet pars sacre scripture deberet habere, respondet sic inquit: In sacra scriptura precipue ex prioribus posteriora significantur, et ideo quandoque in sacra scriptura secundum sensum litteralem dicitur aliquid de priori quod potest exponi de posterioribus, sed non convertitur. Inter omnia autem que in sacra scriptura narrantur prima sunt illa que ad vetus testamentum pertinent, et ideo ea que

secundum litteralem sensum ad statum veteris
testamenti pertinent possunt iiii^or
sensibus exponi. Secundario vero secundum
illa que pertinent ad statum
presentis ecclesie in quantum sunt illa personalia
que ad caput pertinent vel eo- III error
rum que pertinent ad membra.
quia ipsum corpus christi et ea
que in ipso sunt gesta sunt figura
corporis christi mistici et eorum que
in ipso geruntur. sunt in christo exemplum
vivendi sumere debeamus In
christo et futura gloria nobis pre-
monstrata est. Unde ea que ad
litteram de ipso capite christo dicuntur
possumus exponi et allegorice
referendo ad corpus eius misti-
cum et moraliter referendo ad
actus nostros qui secundum ipsum debent
informari. Et anagogice in-
quantum in ipso christo est nobis iter
glorie demonstratum. Et subdit
ea que secundum litteralem sensum dicuntur
possunt moraliter et anagogice
exponi / ea vero que moraliter
dicuntur non consueverunt exponi
nisi allegorice. Illa vero que
secundum litteralem sensum pertinet ad sta-
tum glorie nullo alio sensu consue-
verunt exponi eo quod ipsa non
sunt figura aliorum sed ab
omnibus figurata / hec thomas.
Cum enim ut ait dyonisius de c.
celestis ierarchie Status
ecclesie militantis sit medius
inter statum synagoge et statum
ecclesie triumphantis et vetus
testamentum fuit figura / vetus vero
et novum figura sunt celestium, con-
stat in maiori eorum omnia tra-
dita uno vel pluribus sensibus
esse vera. quare veritatem intelli-
gens abicias opera tenebrarum
et induaris armis lucis.

Tibi enim consulit. Exurge a
mortuis et illuminabit te christus.
Surge adhuc ab obscuritate
cognitionis ad claritatem intel-
ligentie ab errore videlicet tertio
quo negasti quod christus sedeat ad
dexteram patris. Nunquid enim
putasti quod deus ut deus
habeat dexteram vel sinistram
ut sit aut per formam vel
sectam incidens. secundum dexteram patris
intelligitur vel honor deitatis
secundum damascenum li. iiii vel secundum
augustinum in li. de simbolo beati-
tudo patris illud per se probans
allegavit. Dextera dei in dex-
eius. Vel secundum eundem augustinum
in quodam sermone de simbolo
intelligitur dextera iudiciaria
potestas eius. Sessio vero in dex-
designat habitationem sive quie-
tem vel regiam vel iudicia-
riam potestatem. christus enim vero secundum quod deus
sedet ad dexteram patris in quantum
equalis est patri quia idem deus
Deus enim non est maior deo
secundum autem quod homo sedet ad
dexteram patris hoc est in potio-
ribus bonis pre omnibus creaturis
scilicet in maiori beatitudine et habens
iudiciariam et donativam potesta-
tem que nulli angelo con-
venit aut homini nisi soli christo.
Unde david loquens in spiritu prophetico
dixit. dominus domino meo sede a
dextris meis. Cui enim dixit
aliquando angelorum sede a dex-
tris meis Donec ponam ini-
micos scabellum pedum tuorum.
Sed hic error venit. quia
modica vel nulla intelli-
gens ad ea que super te erant
te extendere voluisti. Secundum
est at. Alcorani te ne que[illegible]

et fortitudine te nec seruitutis subis. Et iterum perscrutator maiestatis opprimetur a gloria, quia quod christus in unitate sedet ad dexteram patris. unde quia simbola apostolicum anathasii nicenum et generalibus conciliis de summa trinitate et fide catholica profitentur. Accipies claritatem super eodem articulo intelligentie Exurge a mortuis et illuminabit te christus. Et iste erat error 3

Surge iterum ab obscuritate cognitionis ad claritatem intelligentie qui negasti christum esse filium dei licet concessisti quod deus homo sit factus. Et attende quod generatio divina secundum intellectualem emanationem est intelligenda quod sic ostenditur. quia cum deus seipsum intelligat omne autem intellectum in quantum intelligitur oportet esse in intelligente significat enim ipsum intellectum apprehensionem eius quod intelligitur per intellectum. unde et intellectus noster seipsum intelligens est in seipso non solum ut idem per essentiam sed etiam ut a se apprehensum intelligendo. oportet igitur quod deus sit in seipso ut intellectum in intelligente. Intellectum autem in intelligente est intentio intellecta et verbum. Est ergo in deo intelligente seipsum verbum dei. Et hinc est quod Iohannis 1 dicitur Verbum erat apud deum. Item cum intellectus divinus non exit de potentia in actum sed semper est actu existens oportet quod semper seipsum intellexerit, ex hoc autem quod se intelligit oportet quod verbum eius in ipso sit, est igitur semper verbum dei in deo. hoc est filius in principio est verbum dei deo coeternum nec accedit ei ex tempore sicut intellectui nostro accedit ex tempore verbum ex verbo interius concepto quod est intentio intellecta. Et hinc est quod iterum iohannes dicit. In principio erat verbum. Cum igitur ex hoc ipso quod deus intelligitur est verus deus, verum naturaliter esse divinum eo quod non est aliud esse naturale dei et aliud eius intelligere. Inde Iohannes addit. Et deus erat verbum. Quod quia absolute dicit, demonstrat verbum dei verum deum debere intelligi. Per comparationem verbi dei ad deum intelligentem cuius est verbum sicut ad eum a quo est. eo quod hoc sit de ratione verbi. Cum igitur in deo intelligens intellectus et intentio intellecta sive verbum sint per essentiam unum necesse est quod quodlibet horum sit deus et remanet sola distinctio relationis prout verbum refertur ad concipientem ut a quo est. Et hinc est quod evangelista quia dixerat quod deus erat verbum ne omnino distinctio sublata intelligeretur verbi a deo dicente sive concipiente verbum subiungit hoc erat in principio apud deum, Hinc aliud dicit quod scripsit beatus Augustinus xv de trinitate qui ait. Cum illud quod scimus actu considerando concipimus hoc verbum intellectus nostri est, et hoc est quod verbo exteriori significamus sed quia nos non totum id quod habitu scimus actu mente concipimus sed de uno intelligibili movemur ad aliud, et inde est quod ut scripsit beatus thomas iiij quolibet quaestio tertia articulo primo. In nobis non est unum solum verbum mentale sed multa quorum nullum adequat nostram scientiam. Sed deus quicquid scit,

actu intelligit et ideo in mente
eius non succedit verbum verbo
sed sicut eadem sciencia scit se et
omnia ita etiam eodem verbo ex-
primit seipsum. Et sic constat fili-
acionem esse in divinis. Ceterum autem as-
sumpcio nature humane compe-
tebat verbo dei probatur Beatus Thomas
libro ultimo contra gentiles c. xlii
ubi sic ait Assumpcio nature hu-
mane competebat persone
verbi. Nam cum assumpcio nature
humane ad salutem hominum
ordinatur. Ultima autem salus
hominis est ut secundum intellectivam
partem perficiatur contemplacione
veritatis prime oportuit per verbum
quod secundum emanacionem intel-
lectualem a patre procedit humanam
naturam assumi; Et etiam verbum non solum
ad racionalem naturam sed etiam velut
ad omnem creaturam quandam af-
finitatis racionem cum verbum conti-
neat raciones omnium creatorum a
deo sicut et artifex homo
concepcione sui intellectus raciones
artificiatorum comprehendit.
Sic igitur omnes creature nichil
aliud sunt quam realis quedam
expressio et representacio eorum
que in concepcione divini verbi
comprehenduntur. Propter quod et omnia
per verbum esse facta dicuntur; conveni-
enter igitur verbum creature humanae
est unitum secundum ipsum. Et propter Johannis
testimonium ut predicam tercio
prophetarum de adventu quia
dei filius esse Christe comproba-
Christe est illud verbum quod ca-
ro factum est ut habitaret in nobis
Christe et est verbum patris et est filius
dei quod negasti. Virgo autem
que peperit hoc verbum quod caro
factum est semper fuit virgo quod et non

negasti. Constat quod hec virgo sit
mater Christi filii dei vivi quod
negasti. Sed dixisti quod esset mater
dei qui fuit error tuus
V quintus; constat et quod deus pro-
ducit verbum et ita generacio et
filiacio est in divinis quam ne-
gasti qui fuit error tuus
VI septimus; Et quamvis hec tam
intelligencia exsuperant, per
fidem tamen orthodoxam ve-
niens ad claritatem intelligencie
Nerrores. exurge a duabus maioribus erroribus
quibus tuus intellectus et doctrina
pestifera fuit corruptus et
illuminabit te Christe. Et hec
quantum ad primum; Dixi secundo quod
exurgas ab impuritate
affeccionis ad sanctitatem consciencie
Quid enim te allexit vel
seduxit ut diceres quod nequissimus sacerdos
mereretur divina essencia, nec
videbit nisi post diem iudicii
et iste fuit tuus error sep-
VII timus; quibus vel quid tua
intelligiam hac impuritate
polluat ut diceres quod non anima
ymo nec Herodis nec Pilati
intravit infernum nec intrabit
nisi post diem iudicii, et iste
VIII fuit error octavus. Omnes
enim animenatorum statim
post mortem hominum pro meritis
vel demeritis penam vel premium
recipiunt; et sunt susceptibiles
penarum non solum spiritualium
sed et corporalium ut probatur Beatus
Thomas libro iiii contra gentiles.
Ex hoc enim quod anima separa-
ta corpore si non virtutem quod sit
purgandum iam est capax
visionis divine ad quam dum
esset coniuncta corpori non poterat

pervenire

In visione aut dei ultima ho-
mis btitudo consistit, na no
subest ro que differri debeat
pmiu ex quo aima illius
btitudinis pticeps ee pt
Statim igr aima iusti ubi
reatus no obsit recipe p
his que gessit pmiu misua
vn btus thomas q gentiles
li ult c nonagesimo dt
ubi pcissim dixit aie stati
cu fuint sepate a corpe
sed capaces glie subiungit
Considandu tn est q ex
pte bonorz aliquod impe-
dimtu ee pt ne aie stati
a corpe absolute ultima mi-
cede accipiat que i di vis-
one consistit Ad illa enim
visionj catura ronal ele-
vari no pt n totaliter fuit
depurata cu illa visio tom
facultatem naliem cature
excedat, vn sap vij dr
q nichil inquinatu intt i
illa, hec ille, Et cu pol-
luit aima p pctm inqntu
rebz inferioribz inordiate
afficit ut illis conjungatur
A qua quidem pollucoe i hac
vita purificat p pniam t
alia sacra z io cu talis
purificacio no fuit fca suffi-
cienus i hac vita retarda
a conseucoe pmij quousqz
pena purgatoria fuit de-
purata, Et at mali stati
intrent infernu z boi glo-
ria conseqnt, ut saltem mediante
purgatoriu si quid erit
purgandu pz scpture auctz
Dr enim Job xxi de malis,
Ducunt i bonis dies suos z i

puncto ad infna descendunt
Et luc xvj mortuus e di-
ues z sepultus e i inferno, Inf 4
nus aut e locus ubi aie
puniunt. Simlr z z de bonis
pz ut enim hr luc xxiij dns
i cruce pendens latroni dixit
hodie mecu eris i paradyso
p paradysu aut intr pmiu
quod bonis repmitti, Sed
Apoc ij vincenti dabo ede
de ligno vite qd e i paradyso
dei mei, Et aplus cupiebat
dissolui z ee cu xpo ad phil.
jo Desidium statim resoluto
corpe hns ee cu eo. Statim ergo
aima aut pena aut pmiu
pq mortem conseqr. Et ob hoc
recede ab impuritatem affectois
qua etm ignis incendiu
inebrians z inicit ad sanitatem
consciencie ut sc regulas sacre
doctrine i consciencia regularis
Et surges a mortuis z
illuminabit te xps, Surge
demqz ad lucem de tenebris
qui dixisti q ppa no sit
vicarius ihu xpi, z iste
fuit error nonus Et q nc
ppa nc epi pnt excoicare — 9nus error
i quo incidisti secta Johis
wikleff z Johis huss z iste
erat error tunc decimus, — 10mus error.
Atqz no possit concedere indul-
gencias z hic erat error xj — 11mus error
Petro siquidem dixit xps
an assumcionem pasce oves
meas Joh ult. Et an pas-
sione Tu itm conversus confir-
ma fratres tuos luc xxij.
Et ei soli pmisit dns inquit
Tibi dabo claues regni celorum

Ut ostenderet potestas clavium per eum
ad alios derivanda ad conser-
vanda ecclesie unitatem. Non potest
autem dici quod etsi petro hanc po-
testatem dedit quod ad alios se
hec potestas non extendit. Con-
stat enim quod christus sic etiam insti-
tuit ut esset usque ad finem secu-
li duratura secundum illud ysa ix. Sup
solium david et super regnum eius
sedebit ut confirmet et corro-
boret illud in iudicio et iustitia
amodo et usque in sempiternum.
Constat ergo quod ita petrum et alios
qui tunc erant in ministerio constituit
ut eorum potestas derivaretur ad pos-
teros pro utilitate ecclesie usque ad
seculi finem cum ipse dicat math.
ult. Ecce ego vobiscum sum usque
ad consummationem seculi. Et per
consequens papa qui in locum petri electus
canonice successit est vicarius
ihesu christi per quod et error quo-
rundam removetur qui se subducere
ab obedientia et subiectione romanorum
pontificum coloratis rationibus
et falsis sophismatibus assumptis conten-
debant. prout dicit beatus Bernhardus li.
iiii de consideratione ad eugenium
Non illum putes hanc formam
que in terris est, formam habet in celo
videat hoc qui dicebat vidi
ierusalem sanctam civitatem descenden-
tem de celo a deo paratam. Et
subdit sicut seraphim et cheru-
bim et ceteri ordinantur sub uno
capite. Ita et hic patriarche
archiepiscopi et reliqui sub uno
pontifice summo. Ex quo patet
quod in spiritualibus et temporalibus omnes XII
clerici layci non saltem in spiritualibus
sunt pape subiecti de ma. et obe-
dientia et c. Si quis ubi
de hoc in glo. iiii. Cum ergo sit XIII

papa christi vicarius in plenitudine
potestatis de auctoritate et usu pallii
ad honorem et c. nisi specialis
Non est dubitandum quin ipse in-
dulgentias dare possit, habet
enim potestatem ligandi et solvendi
et ipse thesauri militantis ecclesie
est dispensator precipuus, cum
una gutta sanguinis christi
nedum pro hominibus presentibus pre-
teritis et futuris sufficeret, sed etiam
mille mundis si essent suffe-
cisset. Et tamen cum multum preter
exuberans et sanctorum aliorum
merita qui propter merita excellen-
tia addita ad thesaurum ecclesie
addiderunt papa ex eodem the-
sauro recepit unde debitoribus
concedat facultatem ut ex-
solvant que tenentur. Ad quod in-
dicere contrarium est dicere univer-
salem ecclesiam errare quod est
impium et absurdum. Videmus
itaque quod papa vicarius sit christi
habens potestatem ligandi et solven-
di ac indulgentias concedendi
cuius oppositum in xvi et xvii
articulis tenuisti et quod tempus
mihi spendi venit quia venit tempus
ab impunitate male affec-
tionis presertim ad sanctitatem
consciencie exurge a mortuis
et illuminabit te christus. // Dixi
tertio quod exurgas a similitudine
subicationis ad libertatem
operationis virtuose, Ubi namque
ista dixisti quod sacerdos in mor-
tali peccato existens non possit
conficere et iste erat error
xvi. Et quod qui semel cadit
in peccatum et confitetur et peccata
recidivat non potest iterum penitere
vel ad gratiam assurgere et hic
error erat xvii. Quandoque

Constanciensi concilium Johannem
Huss cum suis sequacibus inique
et iniuste condempnavit. Et hic
cadit error xiiij[us]. Attende igitur
quod ministri ecclesie quandam pota-
tem in ordinibus susceptis sus-
ceperunt ad sacramenta fidelibus dis-
pensanda. Quod autem aliqui
veri per consecracionem acquiritur
perpetuo in eo manet; potestas ergo
conficiendi in ministris ecclesie
manet nec tollitur per peccatum.
Item id quod agit in virtute
alterius non assimilat sibi paciens
secundum propria agenti non ei domino
assimilatur. instrumentis quibus artifex
utitur secundum artis imperium; ministri autem
ecclesie in sacramentis non agunt in virtute
propria sed in virtute Christi. De quo dicitur
Joh. j. Hic est qui baptizat in
spiritu sancto. Et hinc est quod sacerdotes
ut ministri agere dicuntur qui sunt
sicut instrumenta animata. Non ergo
malicia sacerdotum impeditur quin
possint conficere sacramenta. Ex quo
patet error novorum hereticorum
qui hoc ipsum quod bonus tantum sacer-
dos et constitutus in gracia possit
conficere amplectuntur; cum enim
illorum datum est de malicia
aut bonitate alterius iudicare
tum hoc solius est dei qui oc-
culta rimatur. Ideoque si sic ob
maliciam sacerdotis posset impe-
diri sacramenti effectus, non posset homo
de sua salute habere fiduciam
sic quod consciencia eius redderet li-
beram a peccato inconveniens est
ut quis ponat in bonitate puri
hominis sue salutis fiduciam
eo quod Jere. xvij dicitur: Male-
dictus homo qui confidit in
homine. Et sic ut spem nostre
salutis ponamus non in homine sed

XIV

in deo. Consequens est katholicum
quod sacramenta sint salutaria virtute Christi
sive per bonos aut malos mi-
nistrentur, cuius oppositum in arti-
culo xiiijº tu deposuisti. Sed quod cadens
et penitens et iterum cadens pos-
sit resurgere sic attende: cum
enim per auxilium gracie divine homo et si
non perseveravit sed in peccatum cadit
potest reparari sicut prius per aux-
ilium gracie dei reparari potuit.
Ita videmus sed difficilius
reparari potest; eadem enim virtus que
continuat salutem alicuius et
interruptam reparare. Sicut enim
per virtutem naturalem continuatur
sanitas in corpore ita per eandem
virtutem naturalem sanitas inter-
rupta reparatur. Et ita cum homo
perseverat vel ad bonum assurgit
auxilio gracie dei quociens
fuerit lapsus eodem divine gracie
concurrente auxilio poterit
reparari. Preterea gracia est quedam
habitualis disposicio in anima; sed
habitus acquisiti per actus si amit-
tatur iterum reacquiri possunt; ergo
multo magis gracia deo concur-
rente et a peccato liberius si amit-
titur divina operacione reparari potest.
Huic sentencie alludit illud Mathei
Non dico tibi petere septies
sed usque septuagesies septies.
Per quod excluditur error no-
vacianorum qui dixerunt quod
de peccatis quibus homo post bap-
tismum peccat veniam consequi non
potest. Error quartus decimus est
sublatus. Cum autem dicis de
Constanciensi concilio quod inique
egerit Johannem Huss et secta eius
condempnando, considera quod con-
cilium Constanciense fuit concilium
generale. Sed cum bene Christus dicat

quatuor concilia esse sicut iiii^or
sancta evangelia veneranda. Hoc autem
non est maioris auctoritatis eo quod unum
venale non est maioris auctoritatis
quam alterum. Si dicere quod concilium er-
rasset esset dicere quod universalis
ecclesia erravisset quod omnino est erro-
neum et absurdum. Et ysidorus
vi libro ethymologiarum ubi ait. Si qua
sunt alia preter quatuor principalia
que sancti patres spiritu dei sanxerunt
post istorum quatuor quorum gesta
in hoc opere condita annotamus manent
stabilita vigore tenentur. Preterea
concilium constanciense fuit auctoritate
pape congregatum et vigorem ab
eo accepit. Crim quamvis univer-
se per orbem ecclesie katholice sit
unus thalamus christi tamen sancta
romana katholica et apostolica
ecclesia nullis synodeticis con-
stitutis ceteris ecclesiis est prelata
Sed evangelica voce domini et salva-
toris nostri ihesu christi primatum ob-
tinuit. Tu es inquit petrus
etc. ait. vi. Et ob hoc que confir-
mat vigorem ab ea accipiunt
Hoc est privilegium quo romana
pretulit auctoritas etiam et ei
contulit potestatem ligandi et sol-
vendi xxi. dis. In novo
hinc etiam potestatem recepit con-
dendi canones per quos ma-
iores cause ad ipsam sedem
apostolicam referuntur. De baptismo
maiores. Ex quo patet quod qui
contempnunt canones petri
potestatem contempnunt, et qui pe-
tro resistunt deo resistunt,
dicente domino Qui vos audit
me audit, et qui potestati resis-

tit deo resistit secundum apostolum xi q.
iii. Qui resistit. Non est ergo
dubium quod si in hac infidelitate
quis mortuus fuerit dampnabitur.
Et error tuus xiiii^us quo
dixisti constanciense concilium
inique contra iohannem huss con-
XV dempnasse ac error xv^us quo
dixisti quod qui contempnunt sa-
cros canones non peccant nec
dampnabuntur sunt sublati. Vio-
latores quippe canonum vo-
luntarie graviter a sanctis patribus
iudicantur et a sancto spiritu instinctu
cuius ac dono dictati sunt dampnan-
tur quia blasphemare spiritum sanctum
non incongrue videntur. Qui enim
eosdem canones non necessitate
compulsi sed libenter aliquid aut
perverse agunt aut loqui presumunt
aut facere volentibus consentiunt
xxv. q. i. violatores. Surge igitur a
servilitate subiectionis ad liber-
tatem conversionis virtuose et katho-
lice professionis tuisque condem-
dabis. Hora siquidem est tibi a
sompno mortali surgere. Unde
ne moreris sed surge a mor-
tuis et illuminabit te christus.
Dixi ultimo quod surgas ab
egestate interne refectionis
ad ubertatem divine influencie.
Tuo etiam resisti errori potius
qui dicis quod iudeus paganus
sarracenus sine baptismo sola fide
iusticia et bona opera salvari
XVI potest. Et hic erit error xvi^us.
et quod quilibet per observanciam le-
gis salvabitur et si non baptisetur
XVII et hic erit error xvii^us quod iu-
ramentum compulsum et in causa
fidei non obligat. Et hic erit
XVIII error xviii^us et ultimus.

et ultimus

Cu eni omes homines ex pcto
pmi pntis qui nascuntur ex se-
mina s apslm filij sunt ire in-
ira illa p aliquod aliud re-
medium qm p baptismum sit
sublata constat q dampnatur
oms nisi baptisentur ut sicut
p unum hominem uenit mors
ita p unum hominem hoc e xpm
uenit salus qui ait qui cre-
didit et baptizatus fuerit saluus
erit qui uero non crediderit condep-
nabitur. ptea ro omnibus oñ q
saluari non pt adultus p legale
iusticiam quantumcumque bona opa
faciat nisi baptisetur. Ro eni
adultus pt a pcto libari n p gram
dei que tunc i baptismo infun-
ditur. nec a pcto si ceciderit post
baptismum resurgere nisi et p
gram dei. Ra a cu pctm mor-
tale hominem a fine ultimo
qui e deus auertit, i ultimus at
fine homo non ordinatur nisi p
gram; p sola ergo gram dei
homo pt a pcto libari. que
tunc cu homo baptizatur infun-
ditur. Aut si ex post pcat sibi
gratuite donatur. Ite offensa
dei non nisi p dilectionem tollitur.
Sz p pctm originale et qdlibet
mortale ho dei offensam incur-
rit. dicitur enim q deus ht odio
peccatores iniquitatum exigente
iusticia puari scilicet ipsorum mal
disposicoibus eos ultimo fine
sinit. quem hiis quos diligit
pparat. Ro ergo alias ho saluatur
nisi p gram dei p qua fit
quedam amicicia int dnm et
hominem. Insup ysa xliij dicit
Ego sum ipse qui deleo iniqui-
tates tuas. Et i ps. Remisisti
iniquitatem plebis tue. Et i Ca-

none verbu de pnia. di. j. verbu
dimittit pctm. Et de con. d. iiij
Nemo tollit pcta nisi solus
agnus. Exclusi sunt ergo erro-
res tui xvj et xvij. simile cu er-
rore pelagij qui dixit hoiem
posse resurgere a pcto p libm
arbitrium. Rue aut ultimo
q iuramentu obligat et com-
pulsum pserti i ca fidei attende
Voluntas enim hominis et si de
sui natura sit libera si tn est prusa
e morbus omnibus quibus potius ad
bonum inflectenda et coacta
uoluntas est nobis prout ait
Augus i li. questionum, unde idem Augus
scribens donato psbro qui
dicebat neminem esse cogendum
ad bonum pptr arbitrij liberta-
te sic inquit. Quis nescit nec
dampnari hominem nisi merito
male uoluntatis nec liberari nisi
bonam habuerit uoluntatem non tn ideo
qui diliguntur male sue uoluntati
impune et crudeliter pmittendi
sunt. Sed ubi ptas datur
et a malo phibendi et ad bonum
sunt cogendi; ergo i ca fidei po-
tuit et pt suspectus de heresi
cu agitur de salute sua co-
pelli qui si p9 iuramentu uer-
itatem negat piurat. eo q tal co-
acta uoluntas e nobis. ptea si
uoluntas mala pmittenda e
sue libertati quare paulus n e
pmissus uti sua pessima uolun-
tate qua psequebatur ecclesiam sz p-
stratus est ut cecaretur. cecatus
est ut mutaretur. mutatus est
ut mitteretur et missus est ut
qualia fecerat i errore talia
p ueritate pateretur. Ideoqz non
mirum q dz exigi a suspecto de
heresi iuramentu q ligat ut

prius est permissum. Item idem Augustinus
ad predictum scribens donatum pres-
biterum sic inquit Non ideo vobis
displiceamus quia revocamus er-
rantes et quinimmo errantes perdi-
tos. Melius enim facimus volunta-
tem domini monentis ut vos ad eius
ovile redire cogamus quam con-
senciamus voluntati errantium ut
perire vos permittamus. Item sicut
coguntur iudei christianam fidem qua
licet coacta voluntate condicio-
nali susceperunt tenere sicut statutum
legitur tempore religiosissimi prin-
cipis Sizebuti xlv dist. de
iudeis. Sic heretici ut ad fidem
redeant modis possibilibus sunt
cogendi. Et quia in omni causa
ubi de veritate agitur potest exigi
si aliter non liquet de causa iuramentum
cum causa fidei sit precipua potius
exigi a te iuramentum quod fiant
periurii maiores alias si falsum
iudices aut veritatem occultares
in alia causa. Ita in hac et amplius
periurares. Et hec quod errore nomi-
simo et omnibus aliis qui pie cas
exurgere a mortuis et illuminabit
te Christus qui ad hoc venit ut
omnem hominem illuminet venien-
tem in hunc mundum quibus gratis hominibus
de adventu glorie magni di-
ambulantibus in eius lumine ad
videndum lumen divinum possit
perduci in gloria sempiterna. Ad
quod lumen contemplandum nos
perducat Ihesus Christus Amen

In nomine domini nostri Ihesu Christi in quo
vivimus movemur et sumus
Ad ostendendum scripturis
et racionibus quod omnem or-
dinem militantis ecclesie
sit necesse reduci ad unicum fidei

Kathedre directorem et principem
orbis terre seu sedem beati Petri
apostoli quodque subesse Romano
pontifici omni humane creature
sit de necessitate salutis ubi ut
assummo inquietis. Super hanc
petram edificabo ecclesiam meam
Math. xvi. Si per hunc videre potest
quomodo dei filius de summis celorum
ad yma descendens et mortem
tandem subiens temporalem
ascensurusque ad patrem nec gregem
sui preciosi sanguinis precio re-
demptum in terris absque pastore
et suo vicario dimitteret. Ipsi ig-
itur beato Petro apostolo commisit
ut sue stabilitate fidei ceteros
in christiana religione firmaret
ipsorumque mentes ad salutis
opera tam devote quam doctrinis
salubribus accenderet et quas-
cunque questiones de fide subori-
ri contingeret ipse aut sedes sua
easdem resolveret ac errores
singulos fidei summoveret.
Profecto omnes illi sunt velut
frenetici et insani censendi
qui se ab obediencia Romani
pontificis nisi forsan labe
sit contaminatus heretica vel
incorrigibilis notorie seu
vita enormi et incorrigibili
ac patenti subditos scanda-
lizans colloratis racionibus et
falsis scripturis assumptis vel
introductis subducere moliun-
tur. Papa siquidem est ille princeps
de quo i Reg. ix. Iudicabit
nos rex noster et egredietur ante
nos et pugnabit bellum nostrum.
Datus est enim ipse generalis Christi
vicarius in potestate plenitudinis
deputatus ad gubernandum oves

xpi p cura/ ad illustrandum
eas p doctrina/ ad ouile redu
cendu p minacis baculi sol
licitudine impulsiua. Dico
primo q ppa est datus gnalis
xpi uicarius i ptate plenitu
dinis uocatus ad gubnandu
oues xpi p cura. q primo pz
ex ordine z diuisorz membru
ecclie p diuisor officiorz dis
tinctorz uenusta narie(te)
ppa eni est supior z maior
omib iudicio sede, auct(orita)te
ordine loco gradu dignit(a)te
z plenitudinis ptate iudico
maior est. quia ut ait ven(erabi)l(is)
Beda sup Apoc. tractas i(llu)d
libri. Et angelo ephesi
scribe sic inquit. Sola roma
ecclia sua auctte valet iudi
care de omib de ea nulli iu
dicare de omib pmittit(ur). h(i)c.
Alioqn crimen sacrilegij in(cur)
rit qui iudicat sede petri
ff ad legem. Iulia peculatg
Sacrilegii. quod cu pncipes
iudicat ee dignu z nos iudi
care debemg xc iiij di c j
ff de re iudi quida. Item pdca
lex sacrilegii canonizata
xvij q iiij qui at sic inquit.
Committut sacrilegiu qui con
dine legis sca(nc)te a(u)t nesciendo
committut a(u)t negligendo uio
lant z offendunt aut qui de
pncipali iudicio disputat.
Cui alludit quod ait In
nocentius ppa qui ait Neo
iudicabit prima sede nona
q iij nemo licet ppa iudi
care possit si vuet i fide xl
di Si ppa. Simile po(nit) Symma
chus ppa inquiens Alioru
homi causas deg uoluit p

homines t(er)minari sedis istius
psulem suo sine questione re(ser)
uauit arbitrio. ix q iij alior(um)
Nisi forsan se alicuig iudicio
submittat ij q vij nos si
incompetent. Aut si sit scanda
losg z notorie incorrigibil
uis quod no(ta)t glo i dicto
canone Si ppa xl di. Simile
ponit Gelasius scribens oib
epis inquiens Cuncta p mundu
nouit ecclia q sacrosca roma
ecclia phas de omib heat
iudicare, nz cuiqm de eig
liceat iudicare iudicio. ix q
iij. Cuncta p mundu et c se
quetib. Ex quibus liquet
temeritas illor(um) qui eciam ma
teriam fidei z forma ac usu
sacror(um) iudicia sua iudicio
rome ecclie anpomit. Roma
quippe caput z pncipatu
obtinet om(n)i nacionu. ij q
vij. Beati. Et ipa primatu ht
om(n)i eccliaru. xxj di Quis
(aute)m est g(ui)o romana ecclia
sup firma petra fundata
psti cu co(n)suetudine gnali
vniuersalis ecclie de co(n)tracto
laycos z rude ppriis sb unica
spe sit inuita ab i(llu)is qui plg
sapiunt qm oz remordenda.
Si e(ni)m de eo sit nulla cerg de(fini)c(io)
auctas scripturaru adhuc
s(ecundu)m Aug(ustinu)s ad Casulanu mos
ppli dei z instituta maior(um)
p lege tenenda sut z sicut
puaricatores legu diuinaru
ita reptatores co(n)suetudinu
eccliasticaru st co(h)ercendi,
hec e(st). Et ideo ch(risti)a de fide xpa(na)
katholica ecclia p orbe diffusa
tribus modis pba(tu)r existere idest
gubnac(ione)

Ad illustrand(um)
doct(rin)a mud(i)

Et subd^t. quidquid i eate ē q̄ ē
auctas scptuarꝝ aut tradico
vniu̾salis aut ecce et pp̄a pti-
cularis instructo. hec ille/
Aut ꝗ isti scptuꝰ innnibut
sicut multiplr̄ i opione de
coitando subutiꝭ spe fulti-
uident^z cu ineptari cōn eoem
obsuancia ad eos istud nō
ptinet eo q ad romana ec-
clam i dubijs fidi ⁊ causis
maioib; recurrit^z. xix. di. de
libellis/ notā est q i h^e. rōne
ecce se summittant. Sꝫ isti ducti
quadam insania leges ⁊ ma-
data sedis aplice cōtepnut
nō attento q leges aplice
sicut leges bti petri st̄ sua-
de. xix. di. Omnes/ ouecꝫ
polluto uocat pp̄a atixpm
cu tn̄ nq dubitac dꝫ nisi de
hesi aut incorrigibilit^e ap-
peat sem ee/ que apex tate
dignitatis extollit i quo si
desint acquisita boa p meritū
sufficiunt que a loci pdeces-
sore testant^z. aut eni cla-
ros ad hec fastigia erigit
aut qui eriguntur^z illustrat.
xl. di. nō nos/ quorꝫ error
hinc uenit quia male sen-
ciut de ptāte ecce qua xp̄c
edificauit sup̄ firma petram
cōn qua porte inferi/ omēs
vꝫ hetica nō potunt pualē
ptea pp̄a superior ⁊ maior ē
omnib; sede vn̄ nicolaus pp̄
oms siue i apice patriarche
cuiuscūq; siue metropoleon
pmatus aut epatuū ka-
thedras uł eccliaru cuiusꝫ
ordinis dignitate instituit
romana eccia. illa uō sola
fundauit ipe ⁊ sup̄ petram
fidei mox nascentis erexit
qui bto petro aplo eterne
uite clauigero tram sil et
celestis imperij iura cōmisit.
Item anacletus pp̄a loquēs
de romana ecclia sic ait
hec aplica sedes caput ⁊
cardo a dn̄o ⁊ nō ab alio
cōstituta est. Et sicut car-
dine hostiū regit^z sic huiꝰ sce
aplice sedis auctē oēs ecce
dn̄o disponente reguntur.
xxij di. Sca rōna ecclia/
Cuius ꝑ ligant. quō absol-
uunt quō oīmꝰ se ingerunt
quō saluat^z qui auctē sedis
aplice nō reguntur. quō vi-
uunt sine capite. quō spu
dei uegetant^z. cur detra-
hendo sedi aplice fidi ka-
tholice se opponunt. Vnde est
eni dubiū ut hr̄ i canone
Omnes. xxij di. cꝫ quisqꝫ
cuiuscꝫ ecce ius suū detra-
hit iniusticiā facit/ qui aut
romane ecce priuilegiu
ab ipo oīm sūmo eccliaru
capite auferre conat^z.
is procul dubio i hesim labi^z.
⁊ cū ille notet^z iniustꝰ hic
ē dicendꝰ heticus. ffidem
quippe uiolat. qui adusꝫ
illā agit. que ē mr̄ fidei
⁊ illi cōtumax inuenit^z.
qui eā cunctis ptulisse ec-
clijs cognoscit^z. hec ibi/ Li-
gandi siquidē ⁊ soluēdi po-
testas uerbis nō fcis sacerdo-
tibus est tradita. Aplis eni
xp̄c dicturꝰ Quorū re-
miseritis pcta. rc̄ pmisit
recipite spm scm/ vt eui-
dēt cunctis ondēt heticū
qui spm scm nō hēt/ pcta

no posse tene vel remitte.
Porro quia spm scm nemo nisi
intra ecclesiam scdm accipit
quia et ipsius unitatem per gratia
facit unu no nisi congregatis
in unu dicm est Accipite spm
scm, n nisi sup congregatos
in unu sps scus uenit. Et
hinc est q sicut extra ecclesiam
no accipit ita extra eam salte
quantu ad salute nichil opatur
Enim qo pcca dimitte vel te
ne excoicare vel reconciliare
opus sit spc sci et uirtus xpi
liquet q heretici aut ab ecclesia
romana scissi n ligare nec
solue pnt nec reconciliando
ecclastice commnioni redde
quantulu flo deuoti aut sa
ptendente ymaginem uideat
Ad hanc q sedem debebat re
currere qui quonem sub utraq
spe contendebat contra vlem ec
clesie consuetudinem renouare
ipsius q determinacon an ad
salutem rudibus et laicis sit
necaria sub utraq spe com re
quirere et etia exspectare put
determinauit constanciensis conci
liu et hereticu qui astrueret
q necaria eet hmo laicos sb
utraq spe ad salute Et i
determinacionibus prioribus het
eadem usitata et multiplr co
lorata opinione et iam per
ecclesiam damnata p me fuis
p9 prius est ostensum. Quociens
quippe ut ait Innocencius
fidei ro uentilatur omnia du
bia debe referri ad petru
hoc est sui nominis et honoris auctore
xxiiij q j. Quociens Maio
res em ecclie causas pstim

articulos fidei contingentes ad
sedem petri referendas intellig
qui eu quenti domino que dis
cipuli credent ipm ee rudis
se nobat. Tu es xpc filius
dei uiui, et p eo dnm exoras
se ne deficiat fides eius. De
bapmo, maiores. Ouluc go
hinc sedi stomachati obuiat
tu de hac xpc loquatur. Sup
hanc petram edificabo eccle
siam meam. Item ipa est superior
et maior omnibus auctore, q q
em approbat vel reprobat. de
approbato vel reprobato hic
debemus vn nicolaus ppa
scribens archiepis et epis
p ytaliam constitutis inquit
Quod vero sedes aplica approbat
hodie teneatur acceptu et q i
repulit hactenus inefficax
habeatur. Et subdit Que ipa
p catholica fide p sanis dog
matibus p variis et multiplica
riis necitatibus et fidelium mori
bus diuso tempe scpsit oi
dut honore pferri et ab oibus
prsus i quibusl oportunitatibus
discrecione vel dispensacione
ingiua teneri xix di Si ro
manorum Et io cu ipa sedes
aplica sacru q constanciensis
concilium quonem quo ad
laicos sub utraq spe reprobat
est p reprobata tenenda dic
tamentum p eo b di Oz ille
xxij di tenes, xxxv q ix
Vema Cuius auctore et auctore
considerans beatus Ieron dixit hec e
fides ppa btissime qua catha
thoca didicim ecclia qua q pp
tenemus i qua si nus pite

auct x

aut parum caute forte aliquid
positum est emendare cupimus
a te qui petri et fidem et sedem
tenes. xxiiii q. i. hec est fides.
Cuius ergo sunt filii qui a romana
et universali ecclesia in ritibus et obser-
vanciis exorbitant. Dicunt ipsi
dei eo quod ipsi soli aput se credunt
iusti et electi vere de scripturis intelli-
gunt illud veritatis. Abscondisti
hec a sapientibus et revelasti ea
parvulis. Sed stolidi non attendunt
illud cipriani qui ait. Alienus est
prophanus est hostis est. Habere non potest
deum patrem qui universalem non tenet
ecclesie unitatem. Eadem causa
et questione alienus. vel illud leonis
qui ait non afferamus statu-
ras dolosas qui paravimus in
[illegible] omnes illos dure puniendos
[illegible] multis exemplis ex genere pe-
ne qui subtilitate sua ducunt
et ne dum soli pereunt sed secum
da sua trahunt multitudinem in
abyssum. Cuius enim prudenti
quam libri prophetici exemplis ad-
ydolatria que gladio in lege
veteri est punita. Cuius autem iudicat
hoc esse scelerius commissum quod est
gravius vindicatum. Scismatici
quippe datan et abyron hia-
tu terre sepulti et celesti igne
consumpti leguntur, ceteri veteris
legis peccatores gladio bellica
cede et peregrina captivitate puni-
ti sunt similiter et si non in forma, po-
namus in canone non afferamus
eadem causa et questione Statuas vero
hoc est iniquas doctrinas et
captiosas similiter removeat
qui hactenus ad subvertendum
corda fidelium eas asserebat
nec sedi petri resistat a qua
ipse condicitur. Dirum est enim
cis contra stimulum calcitrare cum
ille sedem hanc defendat
qui dixit. Super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Preterea
papa est superior et maior omnibus
ordine loco et gradu. Iste
siquidem est ordo militantis ecclesie
ut papa sit superior omnibus. xx. q.
iii. per principalem et in sequenti.
Deinde legatus quo ad provinciam
sibi commissam. post hec pa-
triarcha qui est iudex
archiepiscoporum et episcoporum suffraga-
neorum suorum, deinde archiepiscopus
iudex episcoporum, post hec episcopus
iudex abbatum priorum et clericorum
sue dyocesis postremo ar-
chidyaconus vel alius prelatus
habens iurisdictionem super sibi sub-
iectos. que diversa graduum
pertinet ad conservationem et de-
corem ecclesie que in quodam or-
dine consistit nec enim aliter
posset universitas subsistere nisi
magnus eam differencie ordo
servaret. Ex pp. ix di. ad hec.
nec mirum quia sicut membrorum
varietas per diversa officia et
robur corporis servat et pul-
chritudinem reputat. ita pa-
rum varietas per diversa distri-
buta officia et fortitudinem
et venustatem ecclesie reputat.
Sed avelle ut ait ciprianus
martir et episcopus radium solis
a corpore divisionem unitatis non
capit, ab arbore frange ra-
mum fractus germinare non poterit
a fonte preside rivum precisus
arescit. Et sicut Beda super actus.
Quicumque ab unitate fidei
vel societatis petri apostoli quolibet
semetipsos segregaverint
nec tales vinculis peccatorum ab-
solvi nec ianuam possint regni
celestis ingredi. Hec ille.

Et btus Jeron9 loquens de scis-
maticis ait. Quicuq3 extra
hanc domum hoc est ecclesiam katho-
lice petri consorcium agnum
comedit prophanus est. Et
item loquens ppe sic inquit
Quicuq3 tecum non colligit
spargit, hoc est qui xpi non est
antixpi est. xxiiij. q. j. qm
uetus. Et gg9 i mor9 com-
parando archam noe ad ar-
cham ecclie katholice ait /
Aqua diluuij archam quidem
sustulit, omes aut quos
extra archam inuenit extrip-
sit. Cum pluribz quoq3 scripturis
alijs euidenter constat. ob q
se ab vnitate ecclie romane
subtrahunt. q pculdubio da-
natur. Subesse enim romano
pontifici de necessitate e salutis.
ut i extrauagante vna scaz
q porro. In quo gd ordine
vel gradu remanebunt. Joh
huss. & iohes wikleff. qui
blasphemant romanam
ecclesiam & contepnunt secta-
tores, an i loco ppe an car-
dinalium an aliorum platorum
vel saltem simplicium sacerdotum
non utiq3 q cum subordinatorum
quo ad ppam non habeant, ex
ordine non e ipos esse dubium
constitutos. qui cum omis aia
s apostolum ad Ro. xiij. subli-
mioribz ptatibz sit subita
s diuersitatem graduum, sta-
tuum officiorum & & dignitatum
necesse e omnem uarietatem
officiorum & graduum ecclie si
saluari debeat non tm ad
xpm dnm nrm mediatorem
dei & hominum sz & ad ipius uica-
rium qui e papa put pme i
determinat c. pa que incipt.

Doctor sacre scripture i p° arti°
multipliciter e diuisum quorum mo-
dica hic tangentur. & alia ad-
iungentur. & pmo sic istud ostendit.
In omi re que constat ex pluribz
diuisis oz esse aliquod peminens
quo diuise ptes i vno teneantur.
Sicut i corpore humano est aia
& i machina mundi corpus su-
pcelestium elementorum ele-
uatum ypmi s celum cuius uirtute
que sunt contraria conciliantur.
Et quia ecclia est vnum corpus
xpi unitum ex diuersis membris
officijs & statibz ac gradibz
constitutum oz ad conseruacom
huius vnitatis esse caput omi
regionum sub quo conueniat
sub debita pporcone i vnum
ut sic militans ecclia triumphanti
ecclie conformetur. vn btus
Bernh ad eugenium c. xiiij. Non
uilem reputes hanc formam
que i celis est formam hz i celo
vidatur hoc quod dicebat. Vidi
ciuitatem scam ciuitatem descendentem
de celo a deo pparatam. Et subdit.
Sicut ibi seraphin & cheru-
bin & ceteri ordinantur sub vno
capite deo. Ita & hic primarche
archiepi & reliqui. sub vno
pontifice summo. Item gnus est
q ei qui pt omes ligare et
soluere omes obediant. g deus
sic ecclesiam instituit q omes
vni obediant. Oz ecclia sic
e regenda sicut est a dno
instituta. petro siquidem tamquam
principi dem e. pasce oues
meas. Oz oues scdo omes po-
tissime qui p uia salutis
incedunt g° omibz hiis e pe-
trus platus & p quos ipe petrus
fuit omn pastor & ecclie fundatus/

de quo inquit veritas: Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Idem ostenditur verbis beati Thome li. ultimo contra gentiles c. lxxvi quarum prima est: Cum unitas regiminis populi ad episcopalem pertinet dignitatem. Manifestum est autem quod quamvis populi distinguantur per diversas dyoceses et civitates tamen sicut est una ecclesia ita oportet unum esse caput populi christiani. Requiritur ergo in populo christiano quod sit unum totius ecclesie caput. Secunda: Ad unitatem ecclesie requiritur quod omnes fideles in fide conveniant. Circa vero ea que sunt fidei contingit questiones moveri. Per diversitatem autem sententiarum divideretur ecclesia nisi in unitate per unius sententiam conservaretur. Exigitur ergo ad unitatem ecclesie conservandam quod sit unus qui toti ecclesie presit. Manifestum autem est quod Christus ecclesie in necessariis non deficit quam dilexit et pro ea sanguinem fudit, cum etiam de synagoga dicatur per dominum: quid ultra debui facere vinee mee et non feci? ysa. v. Non est ergo dubium quin ex ordinatione Christi unus toti ecclesie presit. Ponit et alias rationes per quas probat quod omnes uni capiti debeant obedire et ad illud reduci tamquam caput. Item secundum ipsum arguitur: Sit pax et unitas subditorum est finis regentis, unitatis autem causa est convenientior unus quam multi. Manifestum est ergo regimen ecclesie sic dispositum ut unus toti ecclesie presit. Preterea militans ecclesia a triumphanti per similitudinem derivatur; unde Moysi dictum est quod faceret secundum exemplar ei in monte monstratum. In triumphanti autem ecclesia unus presidet qui et presidet in toto universo scilicet deus et in ecclesia militante unus

est qui presidet universis. Constat ergo omnes sectatores Huss a tempore quo ab obediencia romani pontificis et sedis apostolice sunt subtracti ab omni vero pastoris providencia recessisse et non in via et se in vanum laborasse, eis quod ad salutem necessarium certa vita in humanis adhuc agentibus ad unum pastorem et episcopum animarum suarum nedum Christum sed et ipsius vicarium suam quod sedem credere debet. Stultum est equidem credere quod ipsorum secta prevaleat toti orbi et universali ecclesie super petram firmissimam a domino fundate. Postremo papa est maior omnibus dignitate et plenitudine potestatis. Petro siquidem singulariter dictum est: Tibi dabo claves regni celorum et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in celis etc. Licet autem de aliis apostolis dicatur Math. xviii: Amen dico vobis quodcumque ligaveritis super terram erit ligatum et in celis, non tamen alii apostoli acceperunt equalem potestatem. Licet acceperint consimilem, longe cum aliter datum fuit petro et aliis apostolis. Nam petro divisim et singulariter datum fuit quod in eo plenitudo potestatis erat collocanda; aliis vero datum fuit simul: Quecumque ligaveritis etc., quod erant vocati in partem sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Et ut notat Ricardus in iiii° suo quodlibet, licet omnes apostoli immediate potestatem receperunt a Christo, potestatem tamen iurisdictionis receperunt mediante petro, et quod iurisdictio [illegible] materiam super subditos requirit.

ad hec quod ptas clavium excercat
in actum ita usus ptatis depen-
debat a petro Et idem de
ptate epor p romacom ad
ppam est dicendum p quod pz
cum ppa sit vocatus ut positus
in ptate plenitudinis eo quod de
plenitudine xpi plenitudinem
accepit, ptas aut xpi fuit
ptas dominij et supreme psi-
dencie sm illud Joh xiij. Vos
vocatis me magister et domine et bene dicitis.
Sum etenim. Constat ergo debere
huic summo psidenti in tribus obe-
dire Et quia triplex dnium ac-
cipitur. vno modo put ex necessitate
quis dnanti subicitur. unde quod
aps ait ad Colloss iij. Servi
obedite p omnia dnis. Alio modo
dnium accipi pt p libertate
imperandi. ex mera voluntate
ppt aliquod bonum se subicientium
percedens qualis est ptas in re-
ligione. Tercio dr ptas coher-
cendi et subditos ordinandi
salutem vel rei publice pfectum
respiciens et tale dnium est po-
testas regendi in eccia. sed di-
primo modo quod dnium dnt pauci sed
Johis huss et Johis wikloff
sectatores quod dicit sapiens quod ge-
neracionem non nisi cum supplicijs
emendari, 2do dnium in spiritu
animos dz ad redeundum et re-
conciliandum incitare, parata est
enim eccia redeuntes ad se pie
recipere eo quod nulli claudit gre-
mium redeunti, 3cio dnium psti-
tit universaliter ad omnes ut consu-
te extendere iam timorem dz
ciis incutere iam ad amorem
accendere, potius quippe est
ppa princeps vel a deo missus
ad vindictam malefactorum, lau-

Idem vero honorius in pet ij dz hec
ptas ppe occulto dei iudicio
abscondita est ab oculis eorum
Non enim vident quod ppa in prepta-
cionibus xxxiij q ij. quas deus
Et de renun- pg translacionem in fine
Nec pensat quod dispensat contra aplm
et contra maiorem concilia dum tamen non sta-
tuat contra fidei articulos. xxv
q j. Sunt quidam. ar. xxxiiij.
di lector. lxxxij. di presbiter
Quod aut dispensare possit
contra aplm duplex oritur pmo ex
plenitudine ptatis hz enim non
possit dispensare contra ius nec
nec contra dnium quod utrobique iure est
inferior et utrobique tercium fundamentum
psupponit, tamen quod successor est
principis aplorum habens ptatem
equalem sine eadem ptate petri
et inferior non pt obligare superio-
rem nec par parem ideo ppa de
plenitudine ptatis pt dispe-
sare contra statuta quorumcumque
aplorum si tamen non habeant vim ex
iure nec ut dicitur lxxxij.
psbr. Secundo ex parte intencionis
apli Dispensat enim cum biga-
mo etc contra aplm nam aps non
prohibet dispensacionem sed ostendit de
iure qui bigamos non esse p-
movendos etc ff lucius ppa
qui dispensavit cum panormi-
tano archiepo Et si alicubi
legatur quod ppa hec non pt dz intelligi
quod istud facere non debet ppt
reverenciam aplorum, Et dz
exponi non dz i non congruit sive potest
Sic expoitur de statu mo. Cum
ad monasterium in fine Sic
intelligitur l. di. miror xxxiiij
di lector sm ostf et alios qui secum
in hoc conveniunt Non videtur ptea
quod dispensat contra ea que dixit dns

romere et reddite a iuramento
etiam et voto absoluit illud in a.
commutando xv. q. vi. Iuratos
de voto qui pro toto vnde Inno.
iii. c. Romanus extra de voto. Item
papa de plenitudine potestatis potest
absoluere ab obligacione qua quis
ad aliquid faciendum tenebatur Induc.
iura ve. q. ult. pro principalis Et de
quadriennij prescripcione Bone
azenone Et de privilegiis imperatori
offendis, quoties, non considerant
quod ipse determinat dubia articu-
lorum fidei christiane xxiiij. q. i.
Quotiens et c. Cum uetus
extra de hereticis cum christo. Item quod
ipse dispensat in voto misso pro
subsidio terre sancte de voto et voti
redempcione, ex multa in glo
que incipit. Ecce. Item ipse est
super omne statutum humanum, de
eleccione, significasti, quod superio-
rem in terris non habet, de eleccione, licet
in fine, Iudicatur tamen a concilio
quod maius est ipso, ubi de
fide agitur. vel si scandalizat
ecclesiam prout determinavit sacrum
Constanciense concilium Ipse super
ius humanum est de qua prebendis
proposuit ipse habet celeste arbitrium
Et de summa trinitate l. i. Ipse
prout supius multipliciter ostensum est
habet plenitudinem potestatis ij. q. vi.
decreta Ipse est vicarius ihesu
christi in terris, et uere dicitur non puri
hominis vicem gerit De transla-
cione mil. et c. quanto Ipse
mutat substanciam rei et quali-
de illegittimo faciendo legittimum
Cum filij sint legittimi, pro ven. legittimi
Ipse tenet claues regni celorum
tamquam successor petri piscatoris
xxiiij. q. i. Cum uetus Ipse
absoluendo in terris absolvit in celo

et ligando ligat. xxiiij. q. i.
Quodcumque cuius vinculum est
censura nemo potest venerabiliter
contempnere quam non tamquam hominis sed
tamquam christi vicarius ligat. xi.
q. iij. Nemo. Tercio considerant quod
ecclesia potestatem habet edendi consti-
tuciones circa sacra ecclesiastica
In primitiua siquidem ecclesia bap-
tizabatur in nomine trinitatis vel
in nomine christi, De con. di. iiij.
a quodam. Quod postea propter tem-
pore per ecclesiam est mutatum, de
baptismo et eius effectu c. i.
Et sicut de hoc sacramento ita de
aliis potest ecclesia prefigere formas
quas deus quare bene servatas
habet, prout notat Innocencius co. ti.
de baptismo c. Si quis. Item
apostolum paulum quedam fecisse
legimus que postea legitur reproba-
basse ratione propter scandalum,
fecit circumcidi thymotheum qui
natus erat ex iudea et genti-
li. postea tamen hoc impugnat. Si
circumcidimini christus nobis nichil
proderit Que si debite pensa-
uissent nequaquam in usu sa-
cramenti corporis et sanguinis
se ambe romane ac vniuersalis
ecclesie auctissent nec obedienciam
romano pontifici subtraxis-
sent nec aliam viam quam illa qua
incedit ipsa mater katholica et
apostolica ecclesia ambulassent
Non enim de ipsorum maligna-
cium sed romana aut vniuersali
ecclesia accipitur illud christi quod
dicit Super hanc petram edifi-
cabo ecclesiam meam, Et hec quo
ad primum articulum, Dixi 2a
quod datus est christi generalis
vicarius in potestate uocatus ple-
nitudinis ad illustrandum omnes &c.

p doctrina

p doctrina / Docet aut ipa q
indignu est quepia ul poti
sim ul ordinu sibsequenciu
hanc om refutare qua bti
petri apli sede ut sequi vi
dent z dote Et subdit / multu
em conuenit ut totu corpus
ecclie i hac sibi obsuacone
concordet que inde aut sit
ubi dns eccie toti9 posuit
principatu xpi di nolite er
rare ppt quod insani sit di
cendi qui gnale consuetu
de qnicandis laicis z mu
lieribz sub unica spe diu ten
ta z uniusali approbata i fri
gut, talis em consuetudo no
mi9 qm lex aut canon ad
obsuandu astringit ead di
quis nosciat vn Aug9
colligens ex dcis basilii sic
inquit Ecclesiasticaru insti
tucionu quasda i scripturis
quasda uo aplica tradicoe
psuccessores i mistio confir
matos accipim9 quasda
uo consuetudine roborata app
bauit usus quibz par iu
et ide utrisqz pietatis debe
affectus Et ide Aug9 ad Ia
nuariu illa que no scripta s
s tradita custodim9 que qnd
toto orbe terrarum obsuatur Da
em intelligi ul ab ipis aplis
ul plenariis consiliis quou
e i ecclia saluberrima auctas
comendata atqz statuta re
tineri ac io a gnali toti9 or
bis consuetudine no licuit
vni pti recedere z obsuancia
p contrariu usu totius ecclie
abolitam ex causis ltimis
i porib determinatoribz as
signatis supducere ac sup

mellis uelamine venena hes
ticum ppl9 quis mi9 sub unica
spe qm sub duabz accipiat
mistre Ita namqz dns nr
ihc xpc humani gnis saluator
instituit ut ueritas que legis
z pphaaru preconio continebatur
p aplica tuba i campu vni
uersitatis exiret sicut scriptu e
In omne terra exiuit son9 eorum
Oz huius muneris sacrm ita
dns ad om apl'orum officiu
ptinere uoluit ut i btissimo
petro apl'orum om summo prin
cipaliter collocaret ut ab ipo
uelut quoda capite dona
sua uelut i corp9 oe diffunderet
xpc di Ita dns / Ex forte
q misterii diui se ee intelligat
qui ausus e a soliditate petri re
cedere se q i materia fidei con
petim con qua nc porte inferi
prualent exigere, aut illi se
pferre assensus ore superbo
con catholica z aplica eccliaz
q ritu qnicandi sub utraqz
spe no potuit mutare aliq
constitucio sumi pontificis a
concilii gnalis nc aliqua i
contrariu consuetudine virt9 h9
aboleri, que temitas i deter
minacone ecclia que incipit
Ad subducandu errores etc
In qua soluuntur omnia h9 erro
ris obstacula e multiplex
reprehensa Ex hac em opi
nione erronea sequitur multa
inconuenienta z absurda prim
quia contrario ppli sub utraqz
spe repugnat consuetudini
ecclie gnali, 2m q oes laipci a
longissimis tpibz qui no qni
cauunt sub utraqz spe, ex quo d

Illustrand9,

secundum istos errores de necessitate sa-
lutis est sunt damnati; 3m quod
omnes curati habentes populum eorum
obligabantur communicare populum
sub utraque specie sunt damnati.
4m quod tota multitudo de obe-
diencia romani pontificis et
ecclesie katholice a longissimis
temporibus in fide errasset et here-
sim tenuisset eo quod credebat
sufficere sub unica specie sumere
ad salutem; 5m quod tota ecclesia
ab illo tempore quo cepit lay-
cos communicare sub unica specie
esset heresi maculata, que tamen
semper integra et immaculata extitit.
6m quod omnes illi vel ille sancti
vel sancte qui vel que canoni-
zati vel canonizate sunt a tempore
quo cepit de communicando sub
unica specie consuetudo nedum
sancti non essent ymmo haberi deberent
pro damnatis etc. patroni istorum
Vitus Wenzeslaus et polo-
norum Adalbertus Stanislaus
et diversorum regnorum innumera
quorum multitudo sanctorum dap-
naretur; septimum quod doctores
precipui Ieronimus Augustinus [illegible]
Summa et alii dampnarentur.
Octavum quod omnes pueri recipe-
rentur baptizati quos ipsi an-
tequam ablactarentur ex quadam
rubrica cronica communicant
quod sine communione salvari non
possint. quod est hereticum et scriptis
sanctis dissonum licet baptizentur
ex quo corpus christi non communicantes
damnantur. Et hii nesciunt quam
contra male illud dyonisii
ij capitulo ecclesiastice ierarchie
intelligunt ubi dicitur baptisatis
sacram communionem dandam intelligunt

non enim sic habent oculos ad vi-
dendum, dyonisius loquitur ibi de
parvulorum baptismo sed adultorum
qui habent usum rationis. De pue-
ris enim id Augustini ad Bo-
nifacium accipitur. Tunc unus-
quisque fidelium corporis et san-
guinis participes fit quando in
baptismo membrum christi efficitur.
aut quod pueri sine communione sal-
vantur et hoc propositum aut non.
Ubi manet verbum christi Qui
crediderit et baptizatus fuerit
salvus erit. Hinc beatus thomas
in ultima parte summe q. lxxx
articulo dicit quod pueris carentibus
usu rationis non est danda eu-
karistia quia ad usum ipsius exigitur
actualis devocio quam tales
pueri non habent. Nonum quod ma-
teria fidei particularis observancia
universalis ecclesie ritui et obser-
vancie preponderet ymmo toti
orbi, cum tamen ad romanam ec-
clesiam maiores cause precipue
fidei referantur. si enim maior
est orbis urbe quo non est
orbis sed tocius summa vel ob-
servancia maior, unde quod nulla
dubium sit quod non solum ponti-
ficalis causa sacra hec est declarata
sed omnes sancte religionis declaranda
ad sedem apostolicam que ad
caput ecclesiarum deferatur re-
et inde normam sumere unde
sumpsit exordium. xij. di-
stinctione preceptis. Ideo fit quod sicut
ait apostolus ad hebreos vij quod
minor a maiori benedicitur. re-
stat cum opposita debeant fieri
ita idem quod a maiori reprobatur
maledictionibus repleatur.
Decimum quod christus a tot longissimis
temporibus deseruisset ecclesiam suam
sponsam.

vineam suam columbam suam dilec-
tam per quam nedum affici contu-
meliis et in ea moveri noluit sed emisso iam
spiritu lancea latus perforari
sustinuit ut exinde profluentibus
undis aque et sanguinis ipsam
coniugem Christi formaret. De summa
trinitate et fide catholica In cle-
mentina / Et primo nisi ratos
suas istis sectatoribus ostendisse
omnibus eum superaddi ex quo sed
istos de necessitate salutis sub
utraque specie est ymmo cum hec tunc
non erat consuetudo fuerat
filii ire. Et quia non constat
quod de hoc essissent primam scilicet
dampnati. Unde certum quod quelibet
particularis ecclesia potest licite
sine licencia domini pontificis
nedum primitive ecclesie observa-
re et tunc temptans consuetudines
renovare cum tamen petri partes
non aliqua venerabilius mutavit prout
ut supius est ostensum. Si enim
potest redire ad illam observanciam
quam astruunt de necessitate salu-
tis fortius ad alias que non
sunt de necessitate eo quod cui licet
plus licet minus per regulam
Cui licet / de regulis iuris
li. vi. Et ita contra potest esse
mutacio in ceteris sicut quod ordo
militantis ecclesie confundetur
propter diversitatem rituum in usu
sacramentorum et sacramentalium et quod
una ecclesia approbat alia repro-
babit ex quo non oportet redire
ad unum nec reduci sed istos
hoc in aliis unaqueque provincia
suo sensu habundet / De sepultu-
ris c. certificari / Sed ista repu-
tat inconveniens quod mutacio
quo ad usum sub utraque specie
fiat eo quod ad pauca vel
ad multa / sed oblique respici-
entes de facili paralogisantur.
Constat enim quod latina primitus tota
ecclesia conficiebat in azimo quod
post tempore leonis pape propter
hereticos ebionitas dicentes le-
galia observari debere cum eo
et in azimo conficiendum propter
preceptum legis ecclesia ad tempus con-
stituit confici in fermentato
cessante non causa quod racionabilius
fuit conficere in azimo quam in fer-
mentato ecclesia occidentalis
rediit ad ritum antiquum licet
orientalis illum retinuit et ideo lici-
te racionabiliter et ex causa licite
propter effusionis periculum et irre-
verenciam sanguinis ac ne crederetur
plus sub utraque quam sub unica
specie accepisse per quem obser-
vancia et generale est mutatum.
Duodecimum inconveniens quod ob
hominibus in terris illis hereticis
in quibus vinum non commode haberi potest
dampnarentur tam sacerdotes quam
vulgares nec advertunt quod sed
doctores et specialiter albertum in li-
bro de missa papam posse dis-
pensare ut sacerdotes corpus
Christi sine calice conficiant
eo quod corpus Christi non est sine sanguine
anima et deitate quamvis
non sit ibi sanguis ex vi verborum
consecracionis, plura quoque incon-
veniencia et absurda ex er-
ronea ista opinione et here-
tica possunt induci et trahi que
tamen sileo quare nunc omittantur
sed prudenciores consilium sa-
lomonis qui tunc innititur
suo sensui cum ea que ipsis di-
cenda seu agenda videntur pa-
trum decretis preponunt sibi dicitur
in proverbiis idem liber salomonis

Ecclias

Sed i vitu gnali se vniusali co-
forment ecclie i aliis qz i quib)
discrepant a romana eccla re-
deant ad ppam qui est datus
gnalis vicarius i ptate ple-
tudinis vocatq ad illustradu
oues xpi p doctrina, hc de 2o/

3 Dixi tao q romang potifex
est datus xpi vicarius i ptate
vocatq plenitudinis ad ovile
redeundu errones p vicaf
Barnli sollicitudine impulsi
uam/ Et quide licet solliciti
om ecclarum hcat int os tn
sollicitudines ipius hec est
maior ut vulpecule que de-
moliunt vinea dni sabaoth
capiat. De ca canonica
inter/ que licet diusas hcat
facies caudas tn hnt ad inui-
cem colligatas qr de vanite
conueniunt i idipm De hereticis
excoicamus; quod e statutu
concilii gnalis/ Capi g dnt
aut doctrina kathoca aut ut
redeant castigati/ vl si redire
noluerint damnati penitiam
experiant mortis tormenta
Et vera vulpecule modni
tpis qui arriu hereticu qui
magna pte orbis seduxat
comeciis mdacioz supant
tanto ciuiq tanto qz cauti-
sut capiende quito magis
scripturaru multiplicm quas
ad pruersu ptrahut int tu-
p cunctis hereticis poribus
fulciatur/ tales namqz n ppe
obedunt n gnalia concilia
z spali Constancien quod is-
tis erroribz est obuiu reicog
noscunt Aut em ppe katho-co
tui plenitudinis xpe totu-
lit ptate aut si quad absit

aliquid precipiat ul faciat
De quo scandalizat ecclia co-
cilio gnali obediant quod
ppam hereticu ul notorie scan-
dalizante deponit. xl. di
Si papa vbi glo Jam p sacru
idem constancien conciliu
canonizata quod e i edifica
totius ecclie abusum ipius
ppe potest temperare Vn dt
queda constancien concilii
approbata conclusio qz eccla
vel gnale conciliu quiuis
no possit tolle plenitu
ptatis ppalis a xo supna-
z misericordie collate, pt
tn usu eius limitare sub ctis
regulis z legibz i edifica
ecclie z ihc e totius ecclastice
reformacionis statu fundatu
Si go usu ppe conciliu limitt
quo usu sacri corpis z sag-
dni quo ad pplm limitare
no potat Qz cu hereticu ee
asserit qz pplm gunitate sub
utraqz spe sit de necte sa-
lutis qua spem salutf hre
pnt qui ipig detinatoni co-
tradunt. Dicit namqz itm da
cocilo constancien qz eccla ul
gnale conciliu ea reputas
est a spu sco dicta, tradita
a xpo ut quib cuicunqz sta-
tus e si ppalis existat ea
audire z eidem obedire tenea-
Alioqn hendus e ut ethni-
cus z publicanus qz astruit
ex immutabili lege diuina
ag b x proinulgata/ Vn no
dubitent de ptate constan
concilii; ptas quippe ge-
nerali concilio data e, testi-
monio salvatoris nri dei-
qn asserunt eat ad pvem

Redeiund

quia tunc ppe s p9 morte xpi
apli cepimt reputare vniu
sitate. Ante eni ipo pmote
semp erat ut singulares pre
esset ecciam ptas concilij per
spm scm confirmata. qui nec i
discipulos no nisi inuicem
congregatos. Item ptas con
cilij est a scis prib3 obsuata
qui omes grauiores cas ad
iudiciu eccie referebant.
Ideo colla sua ptati ppe
aut eo deficiente collo sub
iciant et summittat alioqn
eu offendat i plurib3 et spat
i articulo. vna scam ecciam
katholica. ptatem uicarij
ihu xpi. dati i ptate plenj
tudinis ad reducendu erro
res p minaris baculi solli
citudine expauescat. Nec
eni holocausta nec holocau
stomata no sacrificia no
oblacoes no fides no ulg
opis potius pficit ad salute
vn Ambrosius dt de quoda
lucifero epo. qz lz fuisset mis
sus p fide i exiliu et multos
ad fidem xpi conuertisset et fi
de erga deu teneret qz tn
erga dei ecciam fidem no
tenebat sz ipam pacieba
velut quosda artus diuidi
membra qz lacerari fuit nec
heticus condempnatus xxiiij q
j c. admonuit. Cuno sit qz si
iste qui i fide no deuiauit
ut i ca illius c. dr. sed qz
tempus heticus ecciam infes
tabat. fuit condempnatus. qz
senciendu est de illis qui
et determinacoi sce matris ec
clie se opponunt. ptate ppe
parpendunt et concilij gnal

decreta contempnunt. quiqz
scam dei ecciam multipliciter
scindunt. Vt gro finem ulbis
imponam. tn ex katholica
ecciam no sit salus n quisq
saluari pt. nisi ecclie teneret
vnitatem. i. q. j. ex katho
xx. v. di. c. j. ex sola quippe
ut ait gregorius i moral. katholica
eccia ueritas conspicitur. qui
paucis interpositis subdit
In petra moyses po ut dei
faciem contempletur. qz nisi qs
soliditate fidei tenuit diuina
presencia no agnoscit. De qua
soliditate dns dt. Sup hanc
petram edificabo ecciam mea.
Sola quippe est p qua dns
accipit sacrificium libenter
sola que p erratib3 intercedit
fiducialiter. vn et de agni hos
tia dns precipit dicens. In
vna domo comedetis nec
efferetis de carnib3 eius
ex fores. Quod tetans iterum
subdit. In vna namqz domo
comeditur qz i vna katholica
eccia ua hostia redemptoris
ymolatur. De cuius carnib3
diuina lex efferri foras p
hibet quia dari scm canib3
uetat. Hec ille. Ad hanc itaqz
qui scissi sunt redeant. ad hanc
gremium qui errauerunt reu
tantur. ut ueri corpori et ve
integrati ecclie katholice vi
tam i presenti habeant et glam
i futuro. Rogemus dnm.

In nomine dni nri ihu xpi i quo
viuimus mouemur et sumus.

Ad subducendu errores
ex filiis heticorum dog
matib3 uti uerbo proposui
quod hr gen. xviij dena aclos

tuos a loco i quo nunc stas et
vide ad oriente et occidente
ad aquilonem et meridiem.
Devotus contemplator. Bern. i
li. de contemplacione dicit quod frus
tra erigit oculum quis ad vi
dendum deum qui non est ydoneus
ad videndum seipsum. Unde non
mirum quod curiosi qui scripturas
scrutas alias quam spiritus sanctus ex
flagitat intelligunt. et sic
intellectus ad videndum eas per
ut ipsis videtur consurgunt. Propter
tum tamen nocte laborantes nichil
capiunt eo quod de sensus suos et
vadere in qua desinunt non per
pendunt. In quibus impletur id
ps. ad thess. v. Qui dormiunt
nocte dormiunt et qui ebrij
sunt nocte ebrij sunt. Nox autem
est hominis gelativa, cecitatis
inductiva et horroris incus
siva, et ob hoc nox huiusmodi dicitur
peccatorem et maxime hereticum
in quo demon peccatum sicut
aliquis in pectore suo efficit
frigidum ad nitalem dilectionis
affectum facit ipsius stupidum
ad mortalem electionem, cecum
tum horridum ad socialem commu
nicacionem et tonatum mortuum
ad virtualem operacionem. Nox facta
enim quod optat miser dominus per
sus inquis Gevib. Ver.
Boecius li. de consolacione
de hac nocte in qua laborat
heretici ardentes fautores et
receptatores ipsorum potest id
Job iij. intelligi nocte illa te
nebrosus turbo possideat.
non computetur in diebus anni nec
numeretur in mensibus. sit nox
illa solitaria nec laude digna
maledicant illi qui parati sunt
suscitare leviathan. Hec nox
est fide carencium in qua nemo
potest vite operari. Joh. ix.
Hij enim sunt qui appendunt
argentum non in panibus et
laborem suum non in saturitate
In circuitu siquidem ambulant
et ad mora quam habere presu
munt non pertingunt. Dicit autem
nocte studat innumeras corpora
iniquitatis et labor in me
corpora et iniusticie humilia. in
laboribus corda ipsorum infir
mati sunt et caligaverunt oculi
corum nec se levare possunt ad
lucem perspicue veritatis.
similes sunt avibus quarum
intuitum nox illuminat dies
cecat, vivificati sunt nec senciunt,
mortui sunt et vivere se credunt.
ad nichilum redacti sunt nec
noverunt ut inniceta sunt sunt.
De quibus prophetatum intelligo
illud ps. Velut sompnium
surgencium, domine in civitate tua
ymaginem ipsorum ad nichilum
redigeres ut sic pro nichilo re
putentur qui confidunt in nichilo
loquuntur corpora vanitates, labores
conceperunt et pariunt iniquitates
Leva corpora innovens qui in
stolis quibusdam heretica aquito
ipso fuisti demoratus et ex
illo ac alijs certis causis super
quibusdam in sor renovacionis
tibi proponendis de fide sunt
necessitas, leva oculos tuos
a loco in quo nunc stas et
vide ad oriente et occidente
ad aquilonem et meridiem.
Locus enim in quo nunc stas
terra sancta est. Respice ad orien
tem unde fontis luminis venit

Inspice ad occidentem unde occa-
sus apparet. Erige oculos ad
aquilonem ubi primus ange-
lus sedem sibi ponere et esse
equalis altissimo proposuit.
Leva oculos ad meridiem
quia semita iusti est qui lux sple-
dens et crescit usque ad perfectam
diem; leva et tu occulte here-
tice fautor receptator et
sectator oculos mentis ut
valeas intuente deo lucem
agnoscere veritatis. Certe si quidem
tria sunt que visionem spiritualem
impediunt, obstaculum interpo-
sitio intellecti indispositio or-
gani vel subiecti improportio
spectaculi vel obiecti. Primo
quod visionem spiritualem impedit
obstaculum interpositio intellecti
Videmus siquidem quod quando ad
ponitur inter oculum et rem visa
necessario visio impeditur et si quod
rarius vel densius est inter-
positum sic hic visus decipitur
plus vel minus unde sol apparet
nobis mane maior quam in
meridie cum tamen sit semper eiusdem
quantitatis et a nobis quasi equaliter
distet. cuius est ratio quia de mane
videtur per quosdam radios den-
siores prospectus et in aqua apparet
maior quam extra quia ipso aere
aqua est densior Sic vera
quod homines videntur se per me-
dium densum considerando mag-
nitudine scientie vel latitudinem
scripturarum aut altitudinem
intellectus magni apud se vi-
dentur ita quod quidquid dicat
alius et doctores quidquid af-
firmet vel concludat per orbem
magis auctentica quidquid sit.

Detinet katholica et apostolica ecclesia
nichilominus ipsi propter superbiam
aut invidiam a sathana cecati
qui occulto dei iudicio cecadi-
tecos recepit pravitatem propriis ca-
pitibus innituntur contra illud sapi-
entis Ne innitaris prudencie
tue Super quo dicit Ieronimus pro-
dencie sue innititur qui ea
que sibi agenda aut dicenda
videntur preponit decretis patrum
De consecratione Ne innitaris Et
quidnam ait Crisostomus Dacii vero
inconvenienti multa contingunt
tales de uno devio vadunt
in alium. Prius siquidem modum
heretici a romana ecclesia temere sc
per inobedientiam subtraxerunt
non attento quod omnem humanam
creaturam subesse romano pontifici
sit de necessitate salutis ut in extra-
vagante Iohannis xxii. Unam
sanctam ecclesiam porro nunc pensatis
sanctorum decretis que in aliis
actibus meis sepe allegata po-
sita et inducta asserere non
verentur quod de necessitate salutis
et precepto Christi et eius institu-
cione est proprium videm sub
utraque specie communicare scripturas
sacras ad proteruum ipsorum
intellectum pertrahentes et de sacri-
mo stomachati melius se
sape quam sapit tota sancta
mater ecclesia et apostolica credunt
Sed hec ideo quia velut ceci pa-
rietes ita isti sanctorum auctoritates
et scripturas palpitant sed ad
lumen veritatis propter interpositum
obstaculum non pertingunt. Non
enim de sacrali manducacione
scripture quas allegant dicunt intel-

Obstaculi interpositi intellecti

Sed de manducatoe z bibitoe
spuali ut est illa auctas. Nisi
manducaueritis carnem filij
hominis z biberitis eius sanguine.
Aut illa. Probet seipsum homo.
Et alie consimiles vel gloze
Aut dcta sanctorum. Vn b. Jeron9
tractans illa vba xpi. Nisi
manducaueritis sic inqt. Caro
xpi illa que crucifixa est z
sepulta; z sanguis qui lancea
militis effusus est. illa est
spualis et diuina. De qua ipe
ait. Caro mea ve est cibus
z sanguis meus ve est potus.
Et nisi manducaueritis carne
filij hominis z biberitis eius
sanguine no hebitis vitam i
uobis. Idem dc Augus9 sr Joh
omel. xxvj. Idem ibi glo
ordinaria. Idem glo. pa ad
Cor. xj. Dt enim Augus9 ibide
tractas illud. Qui mandu-
cat mea carne z bibt meu
sanguine ht vitam etna; hac
vita etna no ht qui istu
pane no manducat. nec
istu sanguine bibit. Na tpa-
lem vita homines sine isto
hre pnt, etna omo no pnt.
Costat aut q hc no e vm
de sacramentali manducatoe
ve carnis xpi aut veri sagis
tu quia pueri abluti sacro
baptismate cosecutur sine sa-
cramentali sumptoe vita etnaz
tu quia manducaco sacrali
gnis e bonis z malis; ma-
li vo vita no hnt i se ma-
nente. Sz vm e de spuali
manducatoe mistice car-
nis que e vnitas corpis xpi
mistici sine qua no e salus
eo q nulli pz additus ad vi-

ta etna qui est ex ea sicut iam
De summa trinitate; Firmiter.
Vn Augus9 ubi sup. Huc itaqz
cibu z potu dus vult intelligi
societate corpis z membrorum
suoru. quod est sca ecclia i
scis z fidelibz eius. Ad quod
vo inducitur. Cu enim xpc
loquens de baptismo Joh. iij.
dixit. Nisi quis renatus fuit
denuo no pt vide regnu
dei; ptea quo illud deberet
intelligi subiunxit dicens
dico t. nisi quis renatus
fuit ex aqua z spu no pt
intrare regnu dei. Ita a sili
qn Joh. vj. loquebatur dus de
manducatoe carnis sue
quo intelligatur declarauit
subiungens. Qui manducat
mea carne z bibit meu
sanguine i me manz z e o i eo
Quod tractas Augus9 sic inqt
Denique iam exponit dus
quo illud fiat quod loqr. et
quid sit manducare carne
eius z sanguine ei9 bibere
i xpo manere z xpm i se
manente hre. Et inqt .8.
sumat di vo; Quid e xpm
manducare; no e hc solu i
sacro corp9 e9 accipe multi
enim indigne acceperunt; sz i
ipo mane z hre ipm i se
manente. Idem pz p btm
thom. bonauentura z p do-
ctores qmts z cocordit i
scriptis suis sup .8. di vo
pdca. Idem p albtu ma-
gnum sup iohem ubi expot
ista de spuali manducatoe
p qua xpo incorporamur. No
go neccitate quitradi subiungo

spe laicis predicta que heretici
allegant induxit, licet circa
principio mos communicandi fuit
sub utraque specie aliquo tempore
circa laicos qui pauci erant
katholici crescente tamen multi-
tudine populi christiani rationabiliter
induxit consuetudo generalis
debere laicis sub unica specie
panis sacramentum corporis christi
ministrari. Nam laici sic simul do
perfectam refectionem sicut si sub
utraque sumerent consequuntur. Sed
sacerdotes sumant sub utraque
specie quibus dominus dedit potestatem hoc
sacramentum conficiendi et aliis mi-
nistrandi et voluit hoc in misse
fieri celebracione ut ibi fieret
plena representacio dominice pas-
sionis. Et hinc est quod ut ait
bona ventura in 4 sentenciarum di-
xii. Sacerdos in parasceve sumit
sacramentum sub specie panis quia
isto die sunt plus ad refec-
tionem quam ad significacionem.
Ista enim die non oportuit pas-
sionem significari per sacramentum eo
quod tota ista dies et totum diei
officium est memoriale passionis
convenit tamen tunc sumere ad re-
fectionem sacerdotis que refectio
fit sufficienter per sacramentum sub
una specie eo quod totus christus est sub
ea, igitur ex causa eadem recte et
rationabiliter ecclesia communicat lay-
cos sub unica specie panis eo
quod ipsi semper recipiunt plus ad
refectionem quam ad significacionem
non autem sub utraque propter plures
causas que per doctores sanctos
et katholicos alibi per me sunt
expresse. Hinc est eciam quod
ex constitucione apostolica et con-

suetudine apud omnes ecclesias
approbata sacramentum corporis in die
cene consecratum ad sequentem
diem reservatur. non autem sub specie
vini quia facile ex negligencia
posset spargi. Sed ipsi heretici non
attento quod littera occidit et spiritus
vivificat, via singulari
contra romane ecclesie consuetu-
dinem diu tentam et rationabiliter
inductam incedunt nec veritatem
agnoscere satagunt propter indis-
posicionem obstaculi intellecti-
ve. Et hec de primo impedimento
dixi. 2o quod visionem spiritualem
impedit est indisposicio organi
vel subiecti. Sicut enim lippitudo
vel macula obductus oculus
aut lippus non potest propter indispo-
sicionem recte iudicare de obiecto
Ita mentis oculus qui falsis
opinionibus obducitur deceptus
in iudicio falsitate de obiecta veritate
opinatur. Et sicut corpus para-
liticum ad actum virilem et realem
non exit sic animus ymagina-
cione vel fantasia fluctuantis
impeditus aliud iudicat quam
in veritate consistat. Et hinc est
quod heretici modum ponentes
in celum contra katholicam et apostolicam
ecclesiam dogmatizant quod ritum
communicandi sub utraque specie
non potuit nec potest mutare
constitucio aliqua summi ponti-
ficis nec decretum alicuius conci-
lii generalis. Sed fallunt et fal-
luntur. Iam enim dictum est quod con-
cludi non potest ex scripturis ne-
cessitatem populi communicandi sub
utraque specie nichilominus tamen per-
detrahunt auctoritati scripture et conciliis
et derogant consuetudini generali

Indisposicio organi

ut pateat saltem p incõueniē-
cia istoꝝ temitas uideamq
Si eīm de pcepto xpi ē necēa
cõicacō sub utraqȝ spē laicoꝝ:
rū ꝛ uitus ecc̃e cõicandi
laicos sub unica spē ecēt cõn
legem diuinã, h̃et incõueni-
encia nõ euadunt, pmo q
omis laici iam a longissis
tempib; qui sub utraqȝ spē
hꝰ sacrm̃ nõ sumpsint essent
dampnati eo q hꝰ sacrm̃ nõ
sumpsint sub utraqȝ spē
nec eis ministre petierunt sicut
tenebant ex lege diuina ꝛ p-
cepto xpi nec de isto penitu-
erint quia cõsciam cõitado
sub utraqȝ spē nõ h̃ebant,
ȝ se bn̄ facē sub unica sumdo
spē credebāt, nec ignorancia
tales cū sit lex diuina et
xpi pceptū ut heretici ptēn-
dunt excusaret omis aut
istos dampnaē est via supp-
ta et pessima incredē ac in-
sueta; 2o q omis sacerdotes
curati qui a pricᵒ cõsuetu-
dinis ex causis quas i det-
minacõe quadam posui legiti-
ronabilr introducte sub
unica spē laicis sacrm̃ corꝰ
xpi ministrabāt ecent dãnati
eo q obligaban̄ ministre pp̄
sub utraqȝ spē ex diuino p-
cepto ꝛ hꝰ facē neglexerint
ꝛ pp̄ inuersio quod huit
i pcepcõe sacri puaciunt
ꝛ ipm impedierint i salute
sue augmeto q sine cõui
pcto fieri nõ potuit, vel ꝛ
spoliare quē hore suo aut
vel; ȝ hos omis dampnare
in quos multi sco sci epi
ꝛ p etiam canonizati doc-

tores, quorū sctē inmacula
tõn nūm cõsam ꝛ sedis apo-
stolice auctas euident ar-
guit ꝛ om̄ ꝛ erroneū stoli-
dum ꝛ insanū; 3o istud incõ-
ueniens nõ euadit cū ei
heresis sit repugnās actui
uitati i sacra scptura poite
assertiue omis adulti tā
clerici quā laici ꝛ tõ multitudo
orbis, de obediencia ecc̃e
katholice iam a longissio
tempe i fide errassent ꝛ
heresim tenuissent ita crede-
bat ꝛ tenebant assercõm
diuine legi ꝛ pcepto xpi
cõtrariam; plati quoqȝ sci
epi ꝛ doctores credebat
id docebat firmit tenebat ꝛ
defendebat q sub utraqȝ spē
laici cõicaē aut cõione
hmõi sub utraqȝ spē desi-
dare nõ tenentur: quos si
omis passim dampnamq
scorꝝ cõione ab illo tpe
usqȝ nūc abnegamq eo
q multitudo scorꝝ i hac
obseruātia ꝛ morum repit-
nt quos sco epi doctores
religiosi heremite sanctimoniales
monachi uirgines indue
cõfessores certo si dictū
istoꝝ heticoꝝ pcedet, tõ
ecc̃a ab illo tpe quo incepit
cõicandi laicos sub unica
spē cõsuetudo qua adultos
esset heresi maculata ita
quod esset una columba ꝛ
que nõ esset hoc uinculo fidei
alligata quod astruere
est fatui et dementis. Cũ
to dimissis pluribus erroribus
erroꝝ istoꝝ om̄, nūq pri-

vel astucia potuit in vniuersa
lem eciam ut ab omnibus tene-
aut crederetur aliquis errorem
vel hereticum sed omnis heresis
habuit aliquos contradicentes
et ei resistentes quod patet vere
si quantacumque propheti sub sola pa
nis specie aut esset error ab
contra xpisti preceptum nunquam fu
isset sic vniuersaliter in eciam
introducta ut ab omnibus
esset credita et tenta. Vbi
enim esset illud xpisti Et
porte inferi non preualebunt
aduersus eam, quamuis sit decem
tribubus populi israel ad ydola
defluxis dominus tamen reseruauit
septem milia virorum qui non
incuruauerunt genua ante Baal
quod xpistus dereliquisset eciam
suam sponsam pro qua afficitur
et in ea mori noluit. Et sic
implacabiliter huiusmodi ipsam
exosam ut omnes adultos
in ea tanto tempore dimisisset hac
heresi maculatos. Sed absit
iste infidelium cordibus cogi
tacio. Certe quod isti heretici
falsis opinionibus excecati sunt in
videnda veritate impediti
propter indispocionem animi vel
subiecti. Et hec de 2°. Dixi tercio
quod visionem spiritualem impedit
impotencia spectaculi vel obi
ecti. Sicut enim oculus nocticoracis
est debilis ad videndum
lucem eternam. Non mirum quod intellectus
hominis sit infirmus et debilis
ad diuina et si non omnia que
in angelo deus intelligit, angelus
ipse naturali cognicione ca
pere potest nec ad omnia que ange
lus sua naturali virtute intelligit

humana vero sufficiat capiencia
Propterea sicut amencie maxime
esset si ydiota ea que a philosopho
proponuntur esse non vera falsa assereret
sic maxime stulticie est si
quis de scriptura sacra sapit
aliter quam totus cetus nedum
philosophorum katholicorum sed doctorum
concorditer omnium et peritorum sanctorum
Et ideo cum nonnunquam impedi-
antur homines in veritatis diuine
cognicione, tum propter complex-
ionis indispocionem ex qua
naturaliter multi minime sunt dispositi
ad sciendum. Vnde vix maximo
studio possunt homines pertingere
ut summum gradum eciam huius
cognicionis qui in modico dono
consistit attingat, tum propter
veritatis profunditatem ad quam ca-
piendam prima racionis non sufficit
per longum experimentum humani
intellectus ydoneus inueniatur, tum
quod circa inuestigacionem humanam
plerumque propter debilitatem intellectus
in iudicando et fantasmatum
permixcionem veritati falsitas admis-
cetur, tum quia demonstracio vel al-
legacio scripturarum interdum
zophistica vere ad errorem
fulcimentum inducitur, tum quod
tales presumpcioni que est mater
errorum sepius innititur. Non
mirum quod vel deceati in pluribus
errauerunt. Sunt enim quidam
tam de suo ingenio presumen-
tes ut totam veritatem nunquam se re-
putent intellectu suo metiri
estimantes totum esse verum quod
eis videtur verum et falsum quod eis non
videtur. Quales sunt moderni here-
tici qui non ad sobrietatem sed
ebrietatem de ritu cene in quandam

propria

vero

Impeditio obiecti

sub unica spe sapiunt. Sed his
opus esset ad salutem ut presump-
tionem suam reprimerent ac de unitate
divina quod tota tenet katholica
et apostolica ecclesia id sentirent, non
in singularitatem incederent. Alioquin
procul dubio in eis spiritualis visio
scripturarum impeditur propter impor-
tunum spectaculum ut obicem. Ernave re
tu que tangit materia. Leva ocu-
los tuos a loco in quo nunc stas et
inde ad orientem et occidentem
ad aquilonem et meridiem. In
qua itaque omissis divisionibus
ut me brevius me in hoc actu ex-
pediam. Leva oculos tuos ad
orientem ecclesiastice potestatis ut
romanam ecclesiam esse magistram
omnium ecclesiarum cognoscas. Cum
enim velit vere aliquam cognoscere
perfecte debet eam usque ad prima principia
resolvere. Dicit enim secundum philosophum primo
physicorum arbitramur unumquodque
cognoscere cum causas cognoscimus
et prima principia usque ad ele-
menta. Et quidem quamvis omnibus
apostolis post resurrectionem Christus
parem dederit potestatem inquiens:
Sicut misit me pater et ego mitto
vos in mundum. Accipite spiritum
sanctum. Tamen ut ad salutem esse
necessariam unitatem ostenderet inquit:
Tu es Petrus et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Hoc
erant utique ceteri apostoli quod et Pe-
trus fuit, pari consortio prediti
et honoris et potestatis. Sed ab
unitate exordium proficiscitur
ut ecclesia Christi una esse demonstretur.
Una inquit dominus in canticis est
columba mea perfecta mea. Un-
de sanctus martir Ciprianus cuius
verba ponuntur in canone loquitur

xxiiii q. i. sic inquit: Nemo
fraternitatem fallat, nemo veritatem
fidei perfida prevaricatione corrumpat.
Episcopatus unus est cuius singu-
lis in solidum pars tenetur. Et ecclesia
una est que in multitudinem la-
tius incremento fecunditatis
extenditur. Et idem: Alienus est,
prophanus est, hostis est. Habere
non potest deum patrem qui ullus
ecclesie non tenet unitatem. Et
Innocentius papa inquit: Quotiens
fidei ratio ventilatur arbitror
omnes fratres et coepiscopos nostros
non nisi ad Petrum, id est sui nominis
et honoris auctorem referre debere
eadem causa et quotiens.
Et Ieronimus: Hec est fides papa
beatissime quam in katholica ecclesia
didicimus quamque semper tenuimus
in qua si minus perite aut parum
caute aliquid positum est
emendari cupimus a te qui
Petri et sedem tenes et fidem.
eadem causa et quod hec fides. Et ideo
qui ab hac unitate recedit
ad orientem hoc est ad Petri po-
testatem non respicit. Unde venerabilis
Beda super epistolam Iohannis scri-
bens sic inquit: Si quis ve-
nit ad vos et hanc doctrinam non
affert nolite recipere eum in do-
mum nec ave ei dixeritis. Qui
enim dicit ei ave communicat operibus
eius malis. Et subdit: Hec
Iohannes de hereticis intendit
quos cavendos docuit et factis ex-
hibuit. Narrat enim de illo
auditor eius sanctissimus et martir
fortissimus Policarpus quod cum
aput ephesum balnea lavan-
di gratia fuisset ingressus et ibi
vidisset Cerinthum gradu discessit

nō lotus· dicens fugiam hic
ne balnea corruant· in quibus
lauabatur cerinthus inimicus
ueritatis· hec ipse· Quod si
fautores et receptatores here-
ticorum pendent exemplum· et
dampnacionis eterne sentenciam for-
midaret· leua ergo oculos
tuos ad oriente et attende
quod in arbore multi rami sunt
sed unum robur tenaci radice
firmatum· quod multi radij
solis sunt sed unum lumen· quod de
fonte multi riui procedunt·
unitas tamen in origine conseruatur·
Sed auelle radium solis a cor-
poris unitas non capit·
Ab arbore frange ramum
fructus germinare non poterit·
A fonte precide riuum· precisus
arescit· Sic omnis homo rece-
dens ab obediencia pape qui est
petri successor necesse est ut
arescat Et ueluti lignum
tortuosum et aridum in igne
eternum mittatur· leua preterea
occulte ardens receptator
et fautor pessimum presidem hereticorum
si audes et latitas oculos
ad occasum superborum ut
pena illorum terrearis ad unitatem
ecclesie redeas ne dampneris·
Cecidit siquidem ille superbus
angelus qui dixit in corde
suo In celum conscendam
super alta celi exaltabo so-
lium meum sedebo in monte aqui-
lonis in lateribus testamenta
ascendam super altitudinem nu-
bium et ero similis altissimo·
Et quia erexit se contra deum
absque mora ab innocencia in
peccatum· a delicijs in miserias a
celo empireo in aerem cali-

ginosum est detrusus· et tandem
uirtute dei in inferno est uinctus
ne noceat hominibus quantum uellet
Sic ergo cherub extentus qui in
monte sancto dei in medio ignitorum
lapidum ambulauit cecidit
nec adiecit ut resurgat· propter
quod omnes hereticorum sectatores
receptatores et defensores
eorum timeant· qui ad instar
illius angeli sedem suam contra
sedem ecclesie romane erigunt
et extollunt· etenim durior esse de-
bet pena illi superbo angelo parata
Etenim secundum Augustinum de fide ad petrum
firmissime tenendum est et
nullatenus dubitandum omnem
hereticum uel scismaticum cum dyabolo
et angelis eius eternis ignibus
incendio participandum· nisi ante
finem uite katholice fuerit incor-
poratus et reintegratus ecclesie
cui pro eo quod non tenet unitatem
nec baptismus nec elemosina quantumlibet
copiosa nec mors pro christo nomine
suscepta poterit proficere ad sa-
lutem De hereticis firmissime
Et quamuis huiusmodi modicum he-
retici preter prelatorum potestatem sancte
uel religiositatis statum se pa-
nes ueros cum tamen in ueritate non
sint qui mentiuntur primitiue ecclesie
pretendant scismaticos tamen se
esse et dampnacione dignos pal-
pare possunt· nec enim eos adiu-
uat quod in christum ihesum filium dei
sicut et nos credunt ex quo in
ritu ab unitate ecclesie generalis
et romane se diuidunt· nec illi
obediunt· chore namque dathan
et abyron quos uiuos terra
absorbuit· cum sacerdote aaron
et moyse eundem deum nouerat
pari lege et religione uinctus·

tn quia loca sui ministum transgressi
et contra aaron sacerdotem qui sa
cerdotium levitarum dignatione dei
atque ordinatione perstat sacrifi
candi sibi licencia vendicaverunt
diuinitus percussi statim penas pro
illicitis conatibus sunt experti
In quo datur intelligi ut non ac
cedat quisquam alienigena ad
tractanda vel sumenda ecclesie sa
cra sed ipsi heretici in scisma sunt
dati contra intolerabilem xpi
scindentes contra pacem et vnitatem
kathedram sibi constituere atque
primatum assumere et baptizandi
atque offerendi licenciam de facto
vendicat non de iure. hic per
omnia alludunt ea que scripsit
beatus cyprianus eps et martir
gloriosus in epistola ad papinianum.
Insuper tu quicumque es de heresi
suspectus leua oculos tuos ad
occidentem Deuteronomio quippe in .v.o
scribitur. Oculos tuos circumfer
ad occidentem, non enim per aliam transi
bis passim quia per istam vel vas
tum ab vnitate recesseris in eternum
morieris. Vis itaque eam vere
tum cognoscere ut nichil te
decipiat aut fallat statue
consilio duo specula vnum an
et aliud a parte post ita quod species
que apparent in posteriori speculo
videatur in priori. Ante siquidem
pone memoriam pene temporalis
que debetur heretico, post vero
eterna sine fine mansura. Heretici
enim nisi conuersus fuerit depe
in penam decalamitate in miseria
sempiterna. Et si forsan occiden
te mortis non terreris leua
tum finaliter oculos ad meridiem
ut saltem ad tenendum vnitatem
felicitatis eterne premio mouearis.

meridies siquidem que omnibus ho
dz inspicere est eterna felicitas
que propter inestimabilem eius
claritatem apte meridies appella
tur non apparet qui eam videat
potuit ipsius claritatem exprimere
secundum tamen in generali dicebat paulus
non vidit nec auris audiuit
nec in cor hominis ascendit que
preparauit deus diligentibus se
tolo ergo in errorum latebris
diucius perseuerare credentibus est
morandum. Ymmo sine mora
ad gremium sancte matris ecclesie
conuolandum ut per vnitatem ecclesie
militantis perueniendo ad vnitatem
triumphantis possint vna no
biscum feliciter peruenire etc.

In nomine domini nostri ihesu xpi in quo
viuimus mouemur et sumus

Contra et aduersus vulpe
culas que infice
xpi vineam contendunt
et lupos qui sub ouium specie ia
animas plurimas pertrahunt
in abyssum nec contenti sua et
pluriumque dampnatione perpetua
verbo suo minis et gladio
in mortis eterne precipicium pro
hec quantum est in eis et alios
machinantur. Hii enim sunt qui
fontes vulgo proponunt dulces
sed venenum ingerunt et velim
quod, deuocionem ostentant sed fel
draconum et venenum aspidum
insanabile submiscent. Spa
cio tenebrarum omni quo possunt
studio sibi accumulant ut for
cius eciam katholicam persi
quantur, subarrant muneribus
alliciunt promissionibus, sublimant
falsis assercionibus, confundunt

intellectum sacrarum scripturarum, ex-
quisitis adinvencionibus defen-
dunt errores suos auctoritatibus
veteris et nove legis scriptorum que
scripturis et decretis perniciosis
intellectibus decipiunt. Propterea per
sectam eorum eciam abole-
tis vitiis in suis sectis forti-
ficant quos seducunt mendo-
sis dampnati Iohannis simulata
sanctitate et devocionibus audent
nova et antiqua que iam per
sacrum Constanciense concilium
sunt reprobata venenate te-
meritate miserabili presumunt
quod generalis ecclesia approbat
reprobare et quod reprobat ap-
probare decepti a sathana
putantes se prudentes cum
stulti sint facti aput deum et
homines moliuntur, invidet
ipsorum cecitas ipsi tamen ingenuos [?]
se credunt in scripturis, vulnerati
sunt nec senciunt, mortui sunt et
vivere se putant, errant palam
et notorie nec percipiunt. quia
oculos habent et non vident, aures
habent et non audiunt, excecatum
est enim cor insipiencium eorum,
omnis quippe multitudo ipsorum
per angelos malos percussa est
cecitate crudeli et infecta pes-
te insanabili nisi forsan mu-
tata fuerit in fidei katholice
oppositam qualitatem. quis ergo
ad tantam hominum multitudinem
dampnandorum eciam lacrimas
continebit. quis tot hominibus
in quibus effectus redempcionis pe-
rit. perituris a peste tam letali-
ter non tabescit. quis fidelium
in quoquam vivit et contra pesti-
lenticos non consurgit. paulatim

quippe sine frustrati lupus co-
medit agnum parvum malum si per-
mittitur ut crescat. sine germinis la-
bore non tollere, semine malum
fructum peiorem producit, malum
principium si per negligenciam
presidencium vel vigilanciam [?] ad
medium difficile est prohibere
ne pertingat ad terminum difficile
est peragi bono exitu que malo
inchoata sunt principio. Ferro ergo
scindenda sunt multa que
fomentorum non senciunt disci-
plinam. Consulamus ergo quippe
ut sicut membris aut pes
putatur hominis ne totus homo
propter venenum intereat [?]. Con-
sulamus ergo eradicare et ex-
plantare membra hereticorum
plena veneno mortifero
ne tota christianitas eciam dampnetur
per quorum enervatorum et bonorum
catholicorum custodia et caute-
la verbum assumpsi apostoli ex-
empla nunc currente. Qui
talia agunt regnum dei non
possidebunt. Ad galathas v°.
Communis universe per orbem
katholice ecclesie constitucione per ut
ait pelagius urbis rome
episcopus scribens omnibus ortodoxis
unus thalamus Christi sunt.
tamen sancta romana ecclesia katholica
et apostolica nullis synodicis
constitutis ceteris ecclesiis prelata
est. sed evangelica voce domini et sal-
vatoris nostri primatum obtinuit.
xxi di. Quamvis. Est ergo prima
apostoli petri sedes romana ecclesia
non habens maculam neque rugam
et hec quanto in ea gradus al-
cior tanto maior auctoritas in-
In maioribus siquidem est refecti [?]

et iubendi ptas · i minoib3 obse
quendi necitas · a qua nonlli
sequaces iohanis huss · q3 se
subtrahut no attento q no
licet membra a capite re
cede sut venia ne iudica3 · ee
membra iuito resciude edi
de quo pt illud preciu mgri
r̃u quid gliabi3 ferra con
emm qui secat i ea / a nuq
exaltabi3 serrus con eu q
cedit i ea nō em est phas
ut gliēnt3 sacdotes aut clia
i sub vitib3 spalib3 con ppa
z romana ecciam aug regle
z mandatis dnt ee subiti
bto namq3 petro eterne uite
clauigero terrem simul z celestis
impij iura xpc comisit ppa
quod no est dubiu eos esse
sectos ab eccia qui ptatem
petri apli ptnipendut · vn
nicolaus ppa scribes medio
lanensib3 sic inquit · Oes qs
cuiq3 eccie ius sum detrah3 ·
iniusticia fa3 · qui aut rone
eccie pulegiu ab ipo om
ecciarū capite traditu au
ferre cona3 · hic pculdubio i he
sim labi3 · Et subd3 paucis
interpositis / fidem violat · q
adūsus illa agit · que e mr
fidei · z illi cotumax inueni3
qui ea cunctis ecciis ptulis
se cognoscat3 · xxij · di · omib /
Costat g° tales qui ppe z
romane eccie cca usu sacri
corpis z sagnis dni z alia
que pcipit ul phibet obediē
cotempnūt · ee hereticos er
roneos et delīros / huic co
sonat q ait anacletus ppa
Sicut caudine hostiu regi3 ·
De scte sedis aplice auct3 ·
omes eccie dnō disponente
reguntur · xxij · Sacrosancta ·
Et lo3 · de romana z aplica
eccia · qua sectatores huss
dampnati ex doctrina ipius
venenosa synagoga satha
ne ore polluto appellare no
uentur · vn no e dubiu
ipos ee hereticos / tu quia
pulegiu rone eccie abs
trahere moliunt · xxij · di · De
tu quia scptas alr intelligūt ·
qm spus scus efflagitat ·
xxiiij · q · iij · heresis / tu q3 i
usu sacrorū eccie a roma
eccia sut diuisi p quo facit
iij · q · i · cū aut / tu quia
quione eccie katholice no
recipiunt i auten de pulegio
dotis hereticis mulierib3 no
pstandis p9 pncipiu Coll ·
viij° / tu quia sedis aplice
pcepta nedu no recipiunt
s3 cotempnūt xix · di · nulli /
tu q3 alr sentiut de sacris
eccie qm sentit roma eccia
xxiiij · q · i · hec est fides Et
ob hec omes tales fautores
z receptatores ipōr ac
credentes se tamquam hostes fi
dei psequendi z p° pena
uitacōnis ut nq fideles eis
quicet iux doctrina apli
ij ad Cor · vj · quicet / qui
ait Exite de medio eorū /
Istud nempe clamauit
moyses / istud clama3 Jeremias
istud ysaias Recedite
inquiūt inde z inmudu
ne tetigistis Recedite s
dicuntur i simoe de cub eorū /

Pena vitacōnis

Tactu cordis non corporis. Ead
est enim tangere immundum non con-
sentire peccatis, quid est consen-
tire inde cum facere quod pertinet ad cor-
rectionem malorum quantum pro-
pinquiores gradu atque pro-
salua pace fieri potest. xxiij. q.
iiij. Recedite. Idem Decre.
eadem ca. et questione in canone
Exite inquiunt, aut dicam
Recedite ab illis in potu in
salutatione in foro in balneo
in omni actu ultimo. Omnes enim
heretici fautores ipsorum recep-
tatores et credentes eis siue
sint occulti siue manifesti
sunt excommunicati ipso iure. De
hereticis excommunicamus j. et ij.
et c. ad abolendam. Secundo
2 persequendi sunt depositione
quia indistincte siue sit clericus
siue laicus siue papa vel impera-
tor aut quibus inferior depo-
nendus si hereticus aut fautor vel
receptator eorum sunt ab omni
dignitate xl. di. Si papa
xxiiij. q. j. Cum contra pacem
De here. ad abolendam. et
damnati tales presentibus po-
testatibus aut eorum balivis
relinquuntur animaduersione
debita puniendi si tamen sunt cleri-
ci prius a suis ordinibus degra-
dantur tandem damnati re-
linquuntur curie secularis. Tertio
3 persequendi sunt rerum ablatione
omnia enim ipsorum bona si sunt
clerici aut laici ecclesie subiecti
confiscantur ecclesie cui seruiebant
Si non alijs regibus vel principi-
bus ipsorum bona ipso iure con-
fiscata sunt. De here. excom-
municamus sedem. confiscantur aut
a tempore criminis commissi. Et de he-

l. iiij. Etiam si habeant filios ka-
tholicos, propter heresim tamen ma-
ritorum uxorum dotes confiscantur
non dant nisi forte scientes eos
hereticos cum eis contraxissent.
Quarto persequendi sunt heretici 4
Nam omnes vasalli et subditi
ab omni fidelitate et omni pacto
quacumque firmitate uallate ipso
iure solati sunt, nec tenentur
eis obedire. De here. c. finali
quibus si aliud fieri non potest manu
militari sunt omnia bona auferen-
da eo quod nullo iure possunt ab
eis possideri xxiij. q. vij. c.
j. ij. et iij. Et si in heresi religiosi
inuenti fuerint sunt grauius quam
seculares clerici vel laici pu-
niendi. De hereticis, accusatus
li. vj. Quinto persequendi sunt here- 5
tici in hoc quod non sunt tradendi
sepulture ecclesiastice. tradentes
uero scienter sepulture ecclesiastice
hereticos credentes receptato-
res et fautores et defensores
ipsorum excommunicati sunt usque ad
satisfactionem ydoneam nec absol-
uuntur nisi proprijs manibus istorum
damnatorum corpora extumulent.
longe proiciant. ita quod ossa ipsorum
ab ossibus fidelium possint discer-
ni. alias pcq. De sepul. sacris
locis uero ille penitus careat
sepultura. De here. quicumque
li. vj. Sexto persequendi sunt in 6
hoc heretici credentes receptatores
defensores et fautores eorum
quod filij ipsorum per paternam lineam
usque ad secundum gradum ad nullum
beneficium ecclesiasticum seu officium
publicum admittuntur. De hereticis
Statutum li. vj. Et quicumque ad
partes huiusmodi pestilentiam proficiscuntur
personatus dignitates et quecumque

alia bn̄ficia sit adepti. ipis sit
acquisitis ipo facto sūt puati & si
scienter illa recepint nō sūt ad
alia vel similia admittendi. De
hereticis. quicumq̄ eodem li. vj.
q. vj. Illi uō qui sola suspicōe
inuenti fuint notati nisi ad
arbitriū epi aut ipius inca-
rij seu inquisitoris heretice pui-
tatis se purgauint scīt. sine
subiacebūt. De heret. ad abo-
lendā. & laycus. Ille aūt qui
notat' ab eo cuius interest ut de
fide rūdeat. cōtumacit' se
absentat. et ob hoc excoicatus
sustinuit. uelud hereticus cōdēpnat'.
De here. cū cōtumacia. li. vj.
Pensate igit' quam grauiter
offendit qui tot penis & talib'
punit' & iō adhibeatis opam
diligentē ad extirpandū
istas radices pestiferas quia
qui talia agunt regnū dei
nō possidebūt. Curetis summo
pere aut de finibus uris tales
expellere aut notificare ma-
ioribus ut per uel uelut oues mor-
bide repellant' aut luat
penā suis sceleribus dignam.
Si namq̄ archiepi et epi
qui in extirpāda heresi uicti
fuint negligentes in quorum lo-
cis heretici degunt aut uiri-
dentes & fautores ipsorum ab
episcopali dignitate & officio depo- nuntur
et alij qui uelint & possint
in loca ipsorum substituuntur. De
here. excoicamus p̄o ad fine.
Cumq̄ inferiores requiriti ut
inquisitores adiuuent in officio
uel ordinarios penā nō sen-
tiat primo tenent' rectores
locorum quicumq̄ uel quibuscumq̄
nominibus censeant' in hijs que p-
tinent ad inquisitoris offi-
tium heretice prauitatis obedire
& dampnatos ab inquisitoribus
seu ordinarijs statim dum re-
licti fuint suscipe puniendos
nō obstante aliquo priuilegio
& aplico Contrariū uō facient'
& nō parentes mandatis & re-
quisitionibus & hereticis in hoc
fauentes sūt excoicati & sē si
p annū excoicatōnem susti-
nuerit uelud heretici condenant'.
De hereticis. ut inquisitoris
li. vj. Cum g̃o Stanislaus sartor
qui in fide oberrat. forsan
ex quadam sui ruditate
recognoscat fidē illā quā
tenet sancta romana eccīa
& detestet' errores fidei in quos
ex lubrico lingue uel facili
credulitate prolapsus est. patens
penitentiam suscipe quecumque p nos
fuit infligenda nō est sibi
uenia denegāda. Errat
siquidē dicens quod misse uigi-
lie et alie orōnes uel nō
oblationes defunctis nō psi-
ciunt. si ista adimerentur perde-
rent emolimenta sua sacerdotes
et hic error est piculosissi-
mus ptate beati petri apli
eneruare contendit. Cum enim
primitus nichil sit dimissum matrem
uitabis. reatus quoad culpā sed diuina
miā culpa remittat. detinet
net tamen eum dei iustitia quamdiu
nō satisfecit obligatū ad pe-
nam. si cum illa pena ob re-
ctorē distincte dei iustitie uiribus
nris importunata & nobis
incognita exstitit. cōstituit
arbitros & iudices dei prudens.

papa · epos · psbros · quiq de
ptate arbitrandi penam tax
andi · et p te pene remittendi
vnu cu contemptu et declara
et auisionis adeo et conusiois
ad bonu · comunic gravitate
et tanq pfunditate · ad plenu
no nouit nisi deus · nec e
resultate obnoxietate ad
pena · ut anima defuncti de
tineat tam diu i purgatorio
donec recipiat vel soluat · et
diuine iusticie satisfiat · Fit
aut satisfactio siue solucio
quatuor modis · a oblacoibz
sacerdotu · a precibz sctoru
aut carorum elemosinis · aut ieiuniis
cognatorum · proximorum q ij diuine
defunctorum · et i canone p
obeuntibz eade ca · et q one
lecti · Eccia tenet ecciam ut
quisquis p suis mortuis
uel caris offerat oblaces
atq psbr eorz faciat meo
ria · et quamuis peccatis omis sub
iacemq cognouit ut sacerdos
p mortuis katholicis mecoria
faciat et intercedat · no tn p
impiis · quamuis cari fuerint
tale quid agere licebit · Item
Augustinus i libro de cura p mortuis
agenda · ondes q oroibz
mortui adiuuat · inquit ·
no existimemq ad mortuos
p quibq cura gerimq puenire
nisi quod p eis siue altaris
siue oronu · siue elemosinarum
sacrificiis solepniter supplicamq
quamuis p quibq fiunt no oibz
psint · sz his tm p quibz du
viuunt cooperantur ut psint ·
Constat g° q dice mortuis
suffragia eccie no pdesse
est errare remedia viuis

et mortuis subtrahe et obserua
cie ecctiastice gnali derogare
2.
Errauit 2° q scorum ymagines
uenerari no debeant · Et iste error
a synodo septima existit co
dempnatus que ait venerabiles
ymagines cari no deos ap
pellant · nec seruiunt eis ut diis
nec spem salutis ponunt i eis
nec ab eis expectant futuri iudi
ciu sz ad memoria et recordaoem
primitiuorum uenerantur · eas sz no
seruiunt eis cultu diuino nec alicui
creature de con · di · iij · venerabiles
Item gregorius scribens sereno
masaliensi epo · sic inquit · platu
ad nos fuerat q tu considerato
zelo succensus scorum ymagines
sub hac qsi excusacoe ne ado
rari debuissent confregeris
Et quide quia eas adorari
uetuisses oio laudaq · fregisse
te eas uo reprehendimq Dic
frater a quo factu sacerdote aliquid auditu
est · q fecisti aliud ei e pictu
ra adorare aliud p picture hys
toria q sit adorandu addis
ce · Na q legentibz scriptura · hoc
ydiotis pstat pictura cernentibz ·
q i ipa ignorantes uident q
sequi debeant i ipa legunt qui
litteras nesciunt · eade di · platu ·
Ecce pz erroris huius falsitas
manifesta ·
3.
Tercio errauit credens
Johem huss · p sacru Costan
ciense conciliu iniuste fuisse codeptu
et forsan eius ruditas sua no
permisit eum intueri auctoritate
concilii · Quis eni katholicorum
nesciat · quod a principe aplorum
petro rome ecctie traditu e
ac nunc huc cz custodi net
si ps duci aut introduci ad q
aucte deat aliunde accipe

ul exom / xi di. Cuius nesciat
cuius dubitat. q nulli fas est
uelle ul posse custodi aplice
sedis papta Oit g° sue viune
pstratus quisquis aplicis
noluit conuenire decretis
h ggf. xix di nulli fas / Cu
sacru costanciey conciliu
anote ppe est sim. xvii di
multis et c. j et sequentib
omib obediencyo p pnos di
uisis solidatu scz q sicut sci
ewny libros z iiijor pncipalia
concilia sic gnale constanciey
conciliu sut ueneranda ita q
quod reprbat est reprbandu
quod approbat ab omib app
bandu xv di sicut sci ewny /
Sz inssati homines hoiem sol
lempnit° a tota ecclia katholica
et aplica condempnat z ecclie
dampnacoi deditu scom asser
temerarie no uerentur. Fir
missime inquit Augus de fide
ad petru et nullatenus dubi
tes omne hereticu ul scisma
ticu cu dyabo z angelis eius
eterni ignis incendio pticipa
du nisi ante fine uite catolice
fuit incorporatus z reintegrat
ecclie Et post pauca Nulli hoi
qui ecclie no tenet unitate
nz baptims nz elemosina quatub
copiosa nz mors p xpi noie
suscepta pficere poterit ad sa
lute Ideoq attendite vobis
vob z uniuso gregi ne quis
uos seducat. Canib ubis cer
tissimu eni est q qui talia
agunt regnu dei no possidebu
bunt Nullu pestilenciu hoc
qui nolit redire ad unitate
sce matris ecclie katholice

paciamini inter vos sz purgate
granum a palea, no vos sig
turatu iuxta allegacio deci
piat, quia lra occidit. spus
aut viuificat, pstim qz sim
ggf. Omnes sce religionis re
lacio ad sede aplica quasi ad ca
put ecclie debeat referri,
z inde norma sume vn
sumpsit exordiu, xij di p
ceptis, Ideo nos infatuet
simulata iohis huss sctitas
quia h Ieron sup eplam
pauli ad philomone Si
quis dixit iustu iniustu
z iniustu iustu abhominabil
uterq est apud dm. Simili
si quis hominem q scus no e
scm ee credidit z dei eum
inserit societati xpm uiolat
cuius membra suma / h Ideo
hnr uba i canone Si quis
dixit xj q iij et c. sequenti
Ideo gs dicatis cum ysaia
dulce amaru z amaru dulce
ponentes tenebras luce z
luce tenebras, p dolor ppt
multos diuisaru errore i
intitu z nobiles corp inte
rint, p dilatauit infernus
os suu z apuit absq ullo
termio z quia mtu hucusque
de fide ueram sciam pierunt
ppt insipiam sua. Cz eni
stolidius quam putare se
viuere sine capite sine obe
dientia ppe z sedis aplice
Omni namq homi sub ee
romano pontifici est de
neccitate salutis ut i extrauaga
te Unam scam. q. paro
Ac ido preceptis cordialib

aplicas obedire debe(n)t. Obedi-
enci(a) victimis iure p(re)ponit(ur)
quia p(er) victimas aliena, p(er)
obedi(enci)am v(er)o p(ro)p(ri)a caro mac-
tat(ur). ut sic recognoscentes
p(a)p(am) esse caput mundi et
om(n)i(u)m religionu(m). imitavim(us) q(uo)q(ue)
ih(es)u xp(ist)i p(er)fectam obedi(enci)am
ad consuendu(m) xp(ist)o. cuius
honorem imitavim(us) tu(m) (et)c(etera).

Sequit(ur) forma revocacio(n)is

Ego N. recognosco katho(li)ca(m)
et ap(osto)lica(m) fidem (et) s(an)c(t)e Rome
eccl(es)ie obediencia(m) (et) detestor
omne(m) h(er)esim (et) sp(eci)al(ite)r Joh(ann)is
huss (et) Joh(ann)is wikleff damp-
nator(um). om(n)es q(uo)q(ue) ipsor(um) se(c)tam
et revoco errores michi
impositos de suffragiis eccl(es)ie
q(uod) mortuis no(n) p(ro)dessent, et
de ymaginibus no(n) venerandis
et q(uod) iniuste Joh(ann)es huss fuis-
s(et) dampnatus. Consencio aut(em)
Rome eccl(es)ie s(an)c(t)e (et) ap(osto)lice sedi
et ore (et) corde p(ro)fiteor eande(m)
me fidem tenere qua(m) tenet
p(a)pa Martinus modernus (et)
s(an)c(t)a synodus Constancien(sis) co(n)-
fessa est. Iurans p(er) trinitate(m)
divina(m) (et) s(an)c(t)a evangelia eos qui
con(tra) hanc fidem venerint cu(m)
dogmatibus (et) sectatoribus suis
et(er)no anathemate dignos
esse p(ro)nuncio. Quod si ego
con(tra) h(ec) aliquid sentire p(re)-
sumpsero canonu(m) severitati
subiacebo (et)c(etera).

Revocacio m(a)g(ist)ri Stanislai
de Znoyma, doctoris eximii, con-
tra sub utraq(ue) sp(eci)e co(m)municantes
et s(an)c(t)e Rome eccl(es)ie katho(li)ce et
ap(osto)lice imp(er)io subiacere nole(n)-
tes, ymagines q(uo)q(ue) no(n) esse vene-
randas asserentes ac Joh(ann)em
huss p(ro)p(ter) co(n)tumaciam concilii
iniuste (et) inique condemp-
natum dicentes.

Quia int(er) synagoga(m) et
eccl(es)iam, scribas phari-
zeos (et) ap(osto)licos katho-
lice fidei p(ro)pugnatores (et) h(er)eticos
magnum est chaos (et) differens
multu(m) s(er)vi(ci)um (et) insp(er) sum-
ma differencia p(er)inu(m) s(unt) excludi
a regno (et) amare ip(su)m. Ne
forsan corda simplicium ad
facile credencium qui no(n) p(ro)-
bant sp(irit)us an ex deo sint
nec cognoscunt altitu(din)em sathane
qui se sepe t(ra)nsfigurat in lucis angelu(m)
confiteat(ur) erroneis sectator(um)
Joh(ann)is huss (et) Joh(ann)is wikleff
articul(is) (et) p(re)stitit simulata
s(an)ctitatis sp(eci)e qua p(re)tendunt
fallant(ur). aut si qui seducti
sunt v(er)itate katho(li)ca agnoscat
(et) ea sumo(n)t h(er)eticor(um) so(m)nia
amplectant(ur). Verbu(m) ip(s)a lux et
t(r)actare disposui. Viro est qui
iudicet ne s(er)vi co(n)fidit in m(a)lo
(et) loc(ut)us v(er)am(en)tes. Et si quid
sectatores p(re)dictor(um) dampnator(um)
in aliis nolu(n)t subici Rome
eccl(es)ie p(re)t(er) articulos quos usq(ue) ad
sanguine(m) mittere defendere, sic eq(ue)
con(tra) romana(m) eccl(es)iam (et) p(ro)pug-
nare obs(er)vancia via p(er)v(er)s-
a incedere, quonia(m) p(ro)pugn(an)t er-
ror(um) dinoscit(ur) esse talis. Vbi ad-
p(er) regnum Bohemie liber (et) sine

impedimento ordinate a sacerdoti:
bus diuini pdicetur et nutrietur ; 2° sa:
cramentum diuinissime eukaristie
sub utraque specie panis et vini omnibus
xpifidelibus non peccato mortali indis:
positis libere ministretur ; 3° dominium
secularie super diuiciis et bonis
temporalibus quod contra preceptum xpi
clerus occupat in preiudicium sui
officij et dampnum brachij secula:
ris ab ipso auferatur et tollatur
et clerus ipse ad vitam euangelicam
et apostolicam qua vixit xpus cum
suis apostolis reducatur ; 4° omnia
peccata mortalia et specialiter publica
aliaque deordinaciones legi dei
contrarie in quolibet statu rite et ro:
nabiliter per eos ad quos spectat
prohibeantur et destruantur a quibus
noluit recedere nisi per papam vel
alium cui competit ex officio
auctoritate efficaci vel voce inuincta:
bili si sciuerit vel potuerit falsitatem
illorum ostendere fuerint reprobati
In principio tamen dicit quod si oracio ali-
sinistre accepta expressius aliquid
preter intencionem ciuitatum ex illis
diriuetur quod ciuitatibus regni bo
hemie displicent et eos detestantur
et abhorrent. Vt ergo clarius
cat quod non est inter eos qui iudi:
cet vere sed confidunt in nichilo
et loquuntur vanitates per totam
noctem laborantes nil capiunt
eo quod spreto romano pontifice
ac contempta vniuersali ecclesia
romane certi sine claritate dirigente
ad terminum fessi et sine tranquilli:
tate stabiliente animum, iudi
et sine actualitate eliciente
motum et sunt in statu summe pe:
riculoso propter obscuritatem cognicionis
in tedioso propter inplicitatem affeccionis
in defectuoso propter obliquitatem
intencionis. Est videndum primo quod
sectatores Iohannis Huss et Iohannis
Wicleff dampnatorum spreto
romano pontifice ac contempta
vniuersali ecclesia romane certi
sine claritate dirigente ad terminum
et sunt in statu periculoso propter
obscuritatem cognicionis. Nos
enim intelligunt vel saltem intel:
liguerunt quod omnia membra mili-
tantis ecclesie dicunt reduci ad ro:
manum pontificem vel ipsius
sedem pristinum in hiis que sunt
fidei tamquam principalem rectorem
ita quod principatus ipsius nullo ex:
cepto sit super omnes tam ad
salutem vel honorem dei aut
bonum que debeat ordinare
quod satis in pluribus determinacionibus
et specialiter in ea que incipit
Ad ostendendum scripturis theo:
logicis et canonicis sit ostensum
multipliciter racionibus nichilominus
super iure naturali fundatis id
probabiliter et primo sic. In omni prin:
cipatu vno bene regulato re:
quiritur quod sit vnus princeps ad
quem pertinet rectorum diuinum de
illo principatu, tunc sic vniuersalis
ecclesia cuius caput est xpus
est vnicus principatus bene ordi:
natus, ergo oportet vnum solum habere
principem ab ipso xpo capite
deputatum tamquam ipsius in terris
vicarium. Et non tamen vt secta:
tores Husgdi ponunt xpum im:
mediatum monarchie ecclesiastice
rectorem qui regat eandem
secundum varietatem et proporcionem locorum
et personarum ipsorum euasione
satis videtur quam mendose asse:
runt caput esse ecclesie inter eos
melior homo de toto mundo si sit

Ecclesia sine claritate
dirigente ad terminum

spiritualis seu secularis non obstante
Christus enim dedit primum principem apos-
tolorum certum et quem ecclesia elegit
semper certum propter diversos casus
qui eveniunt quantum ad personam
et quantum ad omnia sibi subiecta
alioquin aliud huius talem potestatem
esset frustra eo quod nesciret quid
deberet agere nec sciret super quem
personam deberet suam iurisdictionem
exercere sed nec proprius sciret, ex quo
certitudinem de ipso qui esset
non haberet pro iniuriis illatis
recurrere nec super causis maiori-
bus et maxime fidei cum consulere
sic quod non esset iustitia in militante
ecclesia nec ordo quod est inconveniens
et absurdum. Secundo sic. Sup-
posito tali principe necesse est quod
si debet universitas bene stare et
subsistere omnia que ad bonum
principatus illius ordinantur ab
illo principe dependeant et
nutu ipsius directionem ordinentur
alioquin providentia sua esset
inutilis si principatus eius non ad
omnia que pertinent ad suum regimen
se extendat. Cum igitur talis prin-
cipatus cum suo principe una
sit ecclesia catholica cuius unitas
accipitur in ordine ad unum ca-
put scilicet Christi vicarium quod est papa
constat quod hec sancta universitas debet
sic disponi per principem huius di-
rectioni ut in ipsa sit conformitas fidei
atque morum. Unde dominus consti-
tuens Petrum unicum caput
omnium hominum ut pastorem et ovis
cuius iurisdictionibus subiacens
in unum ovile congregantur quando
dixit. Ego pro te rogavi Petre
ut non deficiat fides tua
glossa in fide unica et moribus

ut unius ecclesie sit una fides
et unum caput. Et illud i Cor. i
Idipsum dicatis omnes ut non sint
in vobis scismata. Cuius fidei
Petrus et quem sui successores
fuerunt veri directores et rectores
totius orbis. Nec obstat quod papa
ut singularis persona possit
peccare et errare. Et ideo ut ipsi
asserunt apud potestatem errare
in iudicio aut in determinatione
in regendo non debet eo quod auctoritas
contra quam non licet opponere
vel opinari quin ut sancti doctores
tenent licet papa sit singularis
persona et proprio motu agens pos-
sit errare tamen quia ecclesia regitur
spiritu sancto cuius ecclesie regimine
et fides ex promisso Christi superius
inducto non potest deficere. Et ideo si
papa utens consilio totius ecclesie
et universitatis illius principatus quid
determinat nephas est ad sentire
nisi quod a spiritu sancto est. Unde id est pro-
bato et firmo debet teneri ab
omnibus in tantum quod si quis se ab hac
determinatione seiungeret dignus et
hereticus esse convincitur. Secus autem
est de auctoritate singularis persone.
Nec obstat ipsorum argumentum quo
sic arguunt. Ius a deo institutum
non potest ab hominibus mutari
sed in istis conventiculis quam
quidam vocant concilium vel syno-
dum multa statuunt contra ius
divinum ut quantum ad fidelium
sub unica specie tamen, magis autem
obediendum deo quam hominibus
quam licet concilium generale vel
synodus non potest ad immutare
de iure divino sicut sunt articuli
fidei nec et contra ... que declarata
sunt per concilia prius precedentia
que pertinet ad ius divinum

Sed illa que sunt de iure positiuo
que spectant ad que regimine prin-
cipatus ecclesie militantis quo ad
bonos mores sunt relicta sub
disposicione sua ut ea possit im-
mutare uel dispensare secundum oppor-
tunitates temporum et locorum
Summa est sancti thome in libro contra
wilhelmum hereticum Et idem
doctor in quolibet questione xiiij dicit quod
lex noua dicitur lex fidei et lex
gracie propter determinacionem articu-
lorum fidei et efficaciam sacramentorum
Certum non que pertinet ad deter-
minacionem diuini cultus liberum permis-
sit christus qui est noue legis la-
tor prelatis ecclesie et principibus
christianorum determinanda Vnde
omnes huiusmodi determinaciones perti-
nent ad ius humanum in quo
papa potest dispensare in hiis solum
non que sunt de lege nature et ar-
ticulis fidei et sacramentis fidei dis-
pensare non potest hec ille Con-
stat tamen quod communicacio sub utraque
specie non est de lege nature nec pertinet
ad articulos fidei nec est de
necessitate salutis cum sub una
specie sumatur totus christus potius ergo
istud certum tamen hoc ad bonos
mores pertineat immutare
Si ergo predicta pensaret liberum
predicandi in regno bohemie
non habita ad hoc canonica potestate
uel tamen in eo est missione in-
prendunt nec capitose quidem
sub utraque specie extorquent
Quod ergo dicunt ut uerbum dei in
bohemie regno libere et sine
impedimento a sacerdotibus domini
predicetur Aut sic intelligunt quod
uerbum dei in ueritate que continetur
in utroque testamento per doctores
approbatos in sacra scriptura
et iure canonico exposita
libere per missos sacerdotes a
suis prelatis legitime predicetur ipsis
bohemis veneno iohannis huss
et wikleff infectis permanentibus
uerum de heresi facere permitte-
tibus et facientibus talis intellectus
non recipit calumpniam vnde
quia secundum venerabilem bedam in
quadam omelia hereticorum modus
est ut inter falsa aliqua uera ad-
misceant ne in omnibus repul-
sam paciantur et ut leuius ad-
mittantur falsa aliqua ueris ad-
miscent Isti ponunt capitulorum
hanc ad primum et finem ssiny dicitur
ut habito ingressu in aliis libere
admittantur Non enim credimus ipsorum
fuisse sic expositum intellectum
alioquin ut quod membranas
difficultatem faciendo ista con-
clusio occupasset Sunt ergo alii
ipsorum ut credimus intellectus qui con-
tinet fermentum heretice prauitatis
primus est uerbum dei ut est plus
expositum per sacerdotes quoscumque
siue missos siue non missos
uel et monachos non ad hoc
priuilegiatos sacerdotes libere
predicetur et iste falsus est et
erroneus non enim predicare
debet nisi missus iuxta illud
ad Romanos x quomodo predicabunt
nisi mittantur Super quo dicit
glosa Credere est ex auditu
audire ex predicatore predicare
ex missione hec ille Et ideo
interdicitur laicis omnibus et
religiosis nisi per episcopum uel
papam fuerint licenciati ut
in uulgari quantumcumque sancta et docta
debet sive xvi q i adicimus et
xxiij di quilibet Non sufficit

alicui dicere q sit missus nisi p
bet miraculo vl scripturarum te
stimonio aut patentibus litteris p
latorum suorum vl alicuius ipsorum
De hereticis cum ex iniuncto hic
beatus thomas xvij suo quodlibet
quodlibet viij dicit cuiuscumque
scientie magne vl quantecumque sanctitatis
nisi missus a deo vl plato p
dicare pt Et racionem assignat qr
nullum actus natum est agere
nisi sup debitam materiam predicacio
aut est exhortacio et doctrina
si sit publica respiciens totam
ecclesiam . ecclesia aut ecclesia et cura
publica ecclesie commissa est platis
et io nullus debet ad exercere que requirit
auctoritate publica nisi auctoritate plati
Nec obstat q predicare sit bonum
et bonum debemus operari ad omnes
Ad gall vi . quia cuilibet licet
facere bonum est proporcionatum
non aut quodcumque bonum . Nec
obstat illud Eccli . xvij deus
mandavit de proximo suo qr intel
ligitur q mandavit de admonitione
fraterna privata monitione et fa
miliari secundum eundem sanctum doctorem
Aliquis pt esse intrusus q verbum ut est
expositum libere i bohemia predicatur
a sacerdotibus eorum vl aliis ipsis
sectatoribus i suorum errorum pti
nacia persistentibus sicut ipsi ali
quos errores dimittunt et
iiij or articulis predictis adherent
contra sentenciam i protestacione premissa
inducitur . pretendere eo q p istis ar
ticulis pati sunt morte subire
Et iste sensus est falsus qui or
thodoxe fidei non pt falsum subesse
eo q formalis racio obiecti fidei
est veritas prima cum qua nullum
falsum stare pt sicut non ens cum
ente stare non pt ut ait beatus

thomas 2a 2e q prima ar iij
Nec igitur pt esse q stent i ecclesia
katholica i unitate fidei nobiscum
Et istos iiij articulos vl aliquos
ex eis pertinaciter teneant et
defendant hereticus quippe
discredens i uno articulo non
habet fidem katholicam ac ideo non
stat q fiat unum cum fidelibus
i unitate fidei quod tamen legati
istorum i ipsorum legacione falso
pretenderunt aut quod simpliciter
racione ecclesie adhereant et tunc
iuxta formas et instituta priorum
suorum ambulabunt et cessabit
omnis instancia aut si aliquis
reservat constat q i unitate nobis
cum fidei cum falsitate et veri mixta
stare non possunt Omnis enim qui
inheret doctrine fidei inheret ei
tamquam infallibili regule prime
veritatis cui non pt subesse falsum
et omnibus assentit que ecclesia
docet Et isti sectatores de
hiis que docet ecclesia quolibet
tenent et que nolunt non te
nent ymmo discredunt ergo cum
non adhibent doctrine ecclesie sicut
infallibili regule sed proprie voluntati
innituntur Cuius ait sanctus Augustinus
maior superbia quam q unus homo
toti congregationi iudicium suum p
ferat ac si ipse solus habet
spiritum dei Ergo sic ipsis i talibus
erroribus manentibus non possunt uni
ri nobiscum i fide katholica
quod tamen false querunt Summa
est beati thome 2a 2e q v ar
iij Alius sensus principalis q
colligitur ex ipsorum glo verbum
dei hoc est veteris et novum testamentum
ad verba sine glo quacumque
alicuius de secta Synagoge
illius inductores racione ecclesie debet
libere et sine impedimento cuicumque

plati et phibitoe siue secula
ribus siue ecclastici pdicari qr
no est alligatum ubum dei et dz
pdicari ordinate cum concorda
lectis et nom testa cum glozib
novis hussitaru i regno bohe
mie siue verodilacoe quacu
vone ecctie ut pma a sacerdo
tibus dum hc e quoruq bo ho
siue laico siue muliere, het
glo pz p experiencia qr tam
laici qm mulieres pdicant
int eos, Oz flitas h9 pz ex
his que statim st pmissa Oc
cum intelligendo hedu no
sut pmittendi s3 et distrite p
hibendi eo q h9 st qui ut dr
micheee iij pdicat pacem et
mordent dentibus, vbum emi
oe hetici plg nocet qm gla9
i manu freneticj. Vadt quippe
ad hc no ut ui te agnoscant
s3 ut suis erroribus uba scripte
sacre sinas coaptantes corda
fidelium subuitat, hutec quide
i ubis pietate et i consta seni
cem, et ea omi ubor indacio
congerentes, scitate fidei cor
rupe nitur, Jba ingri st i
plogo libri smaru, vbi d bts
thomas q quuis hetici ea q
i se uia sunt dnt tu qntu ad
usu cor falsa sunt qr eis
false et decepcioe utitur het i
clufendu est itaq ubu ex ore
falsoru pdicator ppe impbi
tatem et importunitate p fere
tiu xxiij q i Adicimus, Sapiens
cum dr Ex ore fatui aufereri
pabolam Ecti xx aufendu
ppe indignitate docerim Sup
illud pphe Quare tu enar
ras iusticias meas, ps q vj
q idem testa Et imp i utatis
Dimitte illos ceci sunt et duces
cecor Nec mirum qm spto
romano potifice et contepta vli

ecctia remanet ceca siue clari
digente ad tmim et est i statu
summo piculoso ppt obscuritate
cognicionis, et hc de pmo artilo
Dixi 2o q sectatores Johis huss
et Johis wikleff dapnator re
manent fessi et siue tranquilli te
stabilitate aim et est i statu
tedioso ppt impbitate affec
cionis Cum enim xps rex paci
ficus pia misacoe hc disposuit
pacificos et modestos istor tn
usuta subtilitas flos scripturas
ndtatis scte assumens tam
captiose venenatas ubor
dulcoribus et cometatis decep
cionibus corda fidelium inuiscat
ut nisi dei sapia et utq, ipor
malicia p oia pfessor uitatis
retunderet dato forsitan libel
lo repudij pax et concordia
ex mundi terminis exularet
Ecce siquide isti sectatores se
dicionis faciunt int uirum et uiru
int prem et filiu int maritu
et uxore, int pprm et populu
quione p laicis sub utraq
spe extorquendo q sctu portat
29 articulus Ecce seculare bra
chium contra psonas ecclasticas
exarmauit et conar vnitate
ecctie p sectiones scindere et tate
quasi hre dnt alt status ad
alterum inuidie felle inflare
quod ont tng articulus ctr co
stat q ingri st litium et bauli
sedicionum pacis emuli et fal
sores veritatum, Quid ei ipis
laicis quitantibus sub vnica
spe deest Vt con detimacoum
sacri constanciens concilij i quoc
sero sine damno spetuo a
rone ac vlis ectie gnali con
suetudine seiungat cum tot m xpm

tranquilli te
Fessi siue stabilitate
aim

sumat sub eadem sicut in utraque
Non enim divisio aut pluralitas
est in Christo. Unde beatus Thomas in iii
parte summe q. lxxx articulo
ultimo dicit quod integritas sacri
in utroque consistit. Et Alexander
super iiii dicit quod sub unica specie
sumere sufficit ad salutem. Quia
etiam dicit quod ex quo in spirituali
manducatione sufficit credere
et venerari dominum Christum sub una
specie et sic creditum et veneratum spi-
ritualiter sumere ad salutem quare
hoc et non deberet sufficere in man-
ducatione sacramentali. Unde communis
dominus hoc sacramentum sub utraque specie
distribuit hoc solum ideo fecit
ut idem dicit Alexander quia modum
quo debebat confici et a
conficientibus sumi insinuaret.
Nam et ibidem formam utriusque
conficiendi expressit. Unde ad
quinonem illam non Mariam nec
septuaginta duos discipulos
nec alios qui erant sui quibus
peccata dimiserat ut Lazarus
Magdalena Martha Zacheus
et ceteri vocaverat quod fecisset si vo-
luntatis sue fuisset quem
plures sub utraque specie communicare.
Quia igitur ad sacerdotem pertinet
hoc sacramentum perficere et conficere ideo
non licet sub unica specie commu-
nicare quia secundum Gelasium papam di-
visio unius et eiusdem misterii
non fit sine grandi sacrilegio de
con. di. ii. Comperimus qui
canon loquitur plane de sacerdotibus
populo autem datur sub unica specie
tantum sub qua sumitur totus Christus.
Ex parte enim sumencium requiritur
summa reverencia et cautela ne
aliquid accidat quod de facili
accidere posset quod vergeret in iniuri-
am tam dignissimi et excellen-

tissimi sacramenti puta effusio sanguinis
aut distillatio. Et ideo commendabiliter
ecclesia vera crescente populi multi-
tudine sub unica specie con-
suevit populis sub specie panis
in angustiis ... non ita cito
occurrit periculum sacramentum eu-
kar. iniustre mota et aliis
racionibus et specialiter propter viam infi-
delitatis seu heresis evadendam
que in mentibus simplicium ori-
ri de facili poterit si sub utraque
specie communicaret possent enim ex hoc
credere quod Christus non contineretur sub
altera specie sicut continetur sub
utraque. Quia autem consuetudo
racione certa sit fundata patet
quia veritas ait Ego sum pa-
nis vivus qui de celo descen-
di. Ubi nulla fit mencio de
sanguine. Et sequitur Qui manducat
hunc panem vivet in eternum.
Et iterum Caro mea est pro
mundi vita. Ex quo clarissi-
me patet quod sumpto corpore Christi
sine sumpcione sacramentali sanguinis
sub altera specie vita operatur et est
et merito quia Christus integre sumitur
sub specie una. Et ibi sanguis
anima et divinitas inseparabiliter
sunt unita. Non obstat ipsorum
argucie ecclesia triumphans de
iure cum quo incepit esse
nil mutavit, ergo similiter mili-
tans nil de iure quo incepit
esse potuit immutare, sed cum
militans incepit communicare sub
utraque specie ergo illud non po-
tuit immutare, quia licet invi-
ta questio de iure naturali
vel divino, tamen circa que ad usum
hominum pertinent vel que posi-
tivi iuris respiciunt poterit
immutare ut est superius tactum
nec est simile de triumphanti

et unitate ecclesia quia illa est
stabilita ista fluctibus maris
tamquam navicula exposita Et si
argumentum procederet sequeretur quod omnes
presbiteri deberent heretici estimari quia ecclesia
militans cum illo iure mansit
non obstat illud Iohannis vi quod
per sua conclusione erronea al-
legant. Nisi manducaveritis
carnem filii hominis et biberitis
eius sanguinem non habebitis
vitam in vobis Certum quod christus ibi non
est locutus nisi de spirituali
manducatione prout colligitur
ex verbis eius sequentibus Sta-
tim enim postquam quidam ab eo
ob huiusmodi sermonem discessisset
christus dixit Spiritus est qui vivifi-
cat, caro autem non prodest quicquam
Et sequitur Verba que ego locutus
sum spiritus et vita sunt/ Ubi et
gloze de manducatione spirituali
intelliguntur/ Et ideo dicit petrus
de tharentasio super iiii° di.
viii. quod sub unica specie corpus christi
manducatur et eciam sanguis
bibitur licet quamvis non in signo
expresso puta in utroque signo
quia ibi est corpus christi vivum
quod non est sine sanguine
Nec auctoritas predicta concludit
quod debeat dari omnibus sub utraque
specie distinctim. puta primo
sub specie panis et postea sub
specie vini. sed concludit quod debet
manducari et bibi sacramentum
corporis et sanguinis quod fit
cum sub una specie tantum sumitur
quecumque sit illa quamvis non
in quolibet signo expresso. Nec ob-
stat quod in ecclesia grecorum tra-
ditur sub utraque specie sacramentum
et sic fiebat in primitiva ecclesia
quoniam tamen omne periculum cathe-

sacramentum est vitandum, tradere autem
populo sub utraque specie est periculosum
propter leve eius effusionem et infi-
delitatis errorem vitandum
qui possit cordibus fidelium
incidere ut est dictum. Ergo in hoc
racionabiliter ecclesia magis est sequenda
quam primitiva quia determinacio, in-
venit clara ecclesie quod qui com-
municat populum sub utraque specie con-
tempnit eam hereticus est censendus
ubi habetur thomas x. quodlibet q. xvi.
Dicit tenemur credere id quod est
in sacra scriptura ita et id quod est
per ecclesiam generaliter determinatum
Et idem habetur supra q. xi in solucione
tercii argumenti dicit Si aliqui
doctores dissensisse videntur
vel circa ea quorum nichil interest
ad fidem utrum sic vel aliter
teneatur vel eciam in quibusdam ad fidem
pertinentibus que nondum erant
ab ecclesia determinata pertinaciter
defendens non est hereticus
postquam autem essent vel ab ecclesie
auctoritate determinata si quis ta-
li ordinacioni pertinacit repugnat 4
nat hereticus censetur. Nec ob-
stat si arguant maior est
potestas christi quam ecclesie/ christus autem
dedit apostolis sub utraque specie ergo
debet hoc sacramentum populo ministrari quoniam
alia vero de apostolis quia ipsi
ministrando de potestate conficiendi
et alia de populo ut est supra tactum
Sed non nego esse maiorem auctoritatem
christi quantum ad virtutem et di-
reccionem fidelium quam ecclesie
quia christus est caput ecclesie et ideo que
facit ecclesia quantum spiritus sanctus regit
facit auctoritate christi et eadem est
auctoritas christi et ecclesie quia auctoritas
ecclesie racione est instituta non

ab homie puro n̄ a toto col
legio hoīm s; a solo xp̄o n̄c
est simile de datōne sacri
xp̄i ī cena ⁊ de datōne ul
ministratōe p̄pli quib; nūc
exponitis q̄ apl̄i quib; x̄ dedit
hoc sacrm̄ erat ep̄i quib; cō
petit dari sub utraq; sp̄e
p̄p̄ q̄ n̄o quib; nūc adeo vi
dis est q̄ n̄c significatiōa
uenabil sacri mit. n̄c debi
tas cautelas adhibere con̄a
⁊ io n̄o datur n̄ nisi sub una
sp̄e sub qua comedit̄ ⁊ bibit̄
totus x̄. n̄c obstat x̄c dedit
sub utraq; sp̄e apl̄is. s; sic
a p̄p̄o sumendū instituit.
⁊ io ecciā istud mutare n̄o
potuit, qm̄ materiam formā
⁊ intentiōm imutare eo q̄
sunt sb̄alia n̄o p̄t. s; bn̄ acci
dentalia q̄ ī tali tempore ⁊
sumat̄ que eccīa mutare po
tuit put placuit sp̄ui s̄co
qui regit ecciam de quib;
accidētalib; ē suprio quib;
p̄pli sub una sp̄e, p̄fectio em̄
huius sacri sb̄alis n̄o est ī
usu fidelium s; ī consecratōe
⁊ io nichil derogat institu
tōi xp̄i ul p̄fectiōi eiusdem
sacri si sumat̄ sub una sp̄e
a laycis dūmō sacerdos
qui p̄tatē h̄t conficiendi sb
utraq; sumat sp̄e q̄ xp̄c
sub utraq; sp̄e cōtinetur. ve
rumtamen n̄o ī signo quoz
expressio s̄ btm̄ thom̄ ī tercia
pte q. lxxx. ar. ultio. n̄c
obstat si arguat. Omnis x̄
actio est nr̄a instructio, s;
x̄ sic egit sub utraq; sp̄e dando
ergo ⁊ nos facere debem̄, qm̄ x̄c

dedit ep̄is sub utraq; sp̄e ⁊ h̄c
sumat̄. n̄o tn̄ oz q̄ omnia que fecit
x̄c ⁊ nos faciamus, xp̄us
quippe eiecit vendentes et
ementes de tēplo ymo p̄
cussit eos ī templo. q̄ nos
facere n̄o debemus, x̄c suscitat
mortuos creauit angelos
homines celum ⁊ terram. q̄ nos
facere n̄o ualemus, hec aūt
sectatores p̄dc̄orum n̄o capiunt
eo q̄ p̄p̄r mentium caliginē
qua p̄p̄r mendacij q̄ recept
expostulandi ī eis p̄tatem
mentis eos n̄o ē q̄ indicat uē
s; cōfidunt ī nichilo ⁊ loquu
nanitates. veniet q̄ id fiss
sine tranquillitate stabilitate
animi. ⁊ c̄ sunt ī statu tedioso
p̄p̄r mplicite affectionis. ⁊ h̄c
de 2o. articulo ad quē multa
que ī p̄oib; determinatōib;
meis sunt posita ⁊ sp̄a. que
incipit Ad subducendum
put adduci. Dixi tercio q̄
sectatores Johis huss et
Johis Wikleff dampnatorum
sunt nudi ⁊ sine actualitate
caracte meritū ⁊ c̄ sunt ī statu
defectuoso p̄p̄r obliquitate
intentionis. Nudi em̄ vitam
h̄re credi put intentiōm
qui p̄ excitatiōm secularis
brachij ī clericos membra
militantis ecclie ad inuicē
collidunt ⁊ contentū ē ī eis
dilacerant. in tercio articulo
Nudi ⁊ n̄o manifesta deprehē
ditur ypocrisis q̄ sub sp̄e zeli ⁊
sanctitatis uelamine asseruit
q̄ omnia pctā mortalia ⁊ sp̄aliter
publica que contra deordinacōe
legi dei conuertere ī quoz statu
vite ⁊ vonabiliter p̄ eos ad q̄s

Nudi sine actualitate
caracte meritum

De temporalibus bonis ecclesie

spectat prohibeant et destruant in quarto et ultimo, et sic nullum volunt tollere in terra peccatorem propter ipsorum nimiam sanctitatem.

Siquidem tenere pertinaciter quod laici et domini seculares sine auctoritate pape qui est princeps ulterius libertate possint auferre bona ecclesie, est tenere contra determinationem ecclesie; Sed omnis talis qui tenet pertinaciter et assertive illius oppositum quod pro fide vel bonis moribus determinative tenet ecclesia est hereticus, eo quod talis negat auctoritatem pape et pertinaciter tenens sentit quod determinatio ecclesie est nulla quod est hereticum. Tanta quippe nunc auctoritas ecclesie contra errorem ymmo cadere per illa regula que ab omnibus philosophis et katholicis reputatur vera. Ubi unum propter alterum utrobique tantum unum; errorem at est pape ecclesiam et ex ecclesia quodammodo est quia ab ipsa est receptum. Quo sequitur istis sancti proposite dogmatizant quod domini seculares hoc faciendo non peccant cum tamen ob tales sunt infames ii q. vii. Alieni. Et sunt sacrilegi, xvii q. i. In canonibus et c. similiter. Nec obstat quod arguunt tercio ecclesia potest errare in determinatione sua, ergo oppositum tenere determinationi eius non est hereticum, quod probare sic nititur. Quodlibet membrum eius potest errare, sed cum ecclesia nichil sit quam congregatio fidelium tamquam ex membris collecta, ergo potest errare. Petrus enim ut hereticus potest errare et sic de omnibus membris. Vel dabitur unus homo qui sit impeccabilis saltem Christo excepto quod est

erroneum. Tercio quod potest errare, quamquam quamvis suppositi ecclesie possint errare tota tamen ecclesia katholica non potest errare quam romanam ecclesiam profitemur et quamvis et papa ut iste homo possit errare tamen quia vicarius est Ihesu Christi et Petri successor non de facili debet haberi de ipso presumptio mali. Christus dicit non nobis, nec est credendum ut ait beatus Thomas in quadam questione de quolibet quod spiritus sanctus relinquat totam ecclesiam errare cum ipse eam regat. Cui illud potissime suffragatur quod Christus qui est infallibilis veritas promisit beato Petro. Ego rogavi pro te Petre ut non deficiat fides tua. Luc. xxii. glosa nec tua finaliter nec ecclesie tibi commisse. Et addidit ut habetur Mat. xvi. Et porte inferi glosa .i. vicia et peccata, vel etiam hereticorum doctrine non prevalebunt adversus eam. glosa ecclesiam romanam i. non separabunt eam a caritate mea et fide. Sicque ecclesia petra stabilita ipsa sola [illegible] silencium imponens et omnium obturans ora hereticorum ut ait venerabilis Cirillus in libro thesaurorum. Nec obstat si arguant ecclesia romana non tenet modum et formam apostolorum et ecclesie primitive. Nam primitiva ecclesia nullas habuit possessiones nisi in communi sed ecclesia modernis temporibus habet castra civitates villas predia aurum et argentum que omnia debentur secularibus. Etenim aliter se habuit ecclesia tempore apostolorum et martyrum et tempore persecutionis tyrannorum et aliter tempore regum christianorum et principum,

xij q. j futura. In primitiua ecc
ecclia apli puidebant i spu
futura eciam i gentibus ideo
tunc pdia et alia uendebant et
preciu corp retinebant ad fouen
dos paupes. vt c. futura
allegato. Tempore uo succe
dente s. Anno dni CCC. xv
ut legit i Cronica Martinia
na. Constantinus Imperator xa
nissimus spu sco motus et doctus
tpe bti Siluestri eciam ipo
te dotauit multis possessionibus
no solu bto Siluestro illa tri
buens s omnibus successoribus
Ite romana urbe et suu pal
lacium et omes ytalie sue occi
dentaliu regionu prouincias
et ciuitates b. et suis successori
bus fretus satrapaum et sapientum
consilio concessit. xc. vj di. Con
stantinus. Nec obstat si ar
guitur nunc no utuntur plati cus
do regali quibus illo tpe ve
stebantur. quia xpus erat sine
auro et argento i zonis suis
nec obstat q xpus et apli no ha
buerunt castra modo ac hnt ecclia
qui s hylariu et Ambrosiu
illa vba videlicet portare auru
et intelliguntur, ut i spualibus
auro uendit. no duas tu
tab. i no duplice aiam habeatis
Et s Augus. no dixit h uba p
nos. j precepti s pmissionis
ut sit sensus qui icis ad pdica
du ne sollicitemini de expens
qua debentur uob ex ipa dig
nus em operarius mercede sua
Secundu uo scos alios quorum
expositores etus thoas ponit
xij. quo. q. j. xx. qr bis misit
xps aplos ad pdicandu. s. an
passionem et post. i pa dixit

In viam gentium ne abieritis
i 2a dixit. Docete omes gentes
i pma mandauit q pdica
rent. no aut i 2a. Et rao q
i pma solu mittebantur ad
iudeos ubi consuetu erat q
ministri corp ab eis sustentarent
apud uo gentiles no erat con
suetudo et io uisu fuisset scanda
lum q ex questu apli pdicent
Et io dns i 2a iussione dixit
Nunc qui ht sacculu tollat
silr et peram. Et hinc e q
Augus i ep contra donatistas
et hi sup i pb. Cu reue
gentes distinguit dusa tpa
ecclie. fuit em tpe qu asti
terunt reges adusus xpm et i
illo no solu no dabant fidelibus
s et eos occidebant. Aliud uo
tpe e nunc quo reges intellexerunt
et eruditi sunt domino ihu xpo
i timore. Et io i isto tpe reges
sunt uasalli ecclie et io aliq sta
tus est nunc et tunc. s no alia
ecclia s ipm et scm thoma
pn eum. Ite de Augus i sne
de quo uita clicorum sic ait.
Xpus dns accipite comu
santis i terra quae hnt locu
los cui angeli ministrabant
n qr ipsius ecclia loculos hita
erat, quae sunt admisit
nisi ut eius ecclia fures tu
pati tollet. Ite pspor sancti
paulinus ingencia pdia
que sunt sua uendita pau
peribus erogauit. Oz autem ius
eet epi no contempsit ecclie
facultates s fidelissime
dispensauit. Quo facto satis ondit
et ipa debere ipas psona contemni
et sine impedimento psonis posse
ecclie facultates queri psonis

quia possidet. Item sanctus hylarius
nomine et ipse omnia sua aut
pauperibus reliquit aut vendita
pauperibus erogavit. Is tamen cum
merito sue perfectionis sanctus fuis-
set Pictaviensis episcopus non solum
possedit sed acceptis fidelium
innoxiis hereditatibus ampliavit.
Hec ille. Itaque homines tam se-
cularium quam divinarum litterarum
sine ambiguitate doctissimi
si scirent res ecclesie debere con-
temptui nunquam eas debue-
rant suscipere qui omnia reliq-
uerunt. Item ex canonibus apos-
tolorum accipitur. Precipimus ut
in potestate sua res ecclesie episcopus
habeat. Si enim anime hominum pre-
ciose illi sunt credite multo
magis oportet eum curam de pecuniis
agere ita ut potestate eius indi-
gentibus omnia dispensentur per
presbiteros et dyaconos et cum
timore et omni sollicitudine
ministrentur. xii. q. i. Precipimus.
Item Augustinus. habebat dominus locu-
los a fidelibus oblata conservans
et suorum necessitatibus et aliis
indigentibus tribuebat. Tunc
primum ecclesiastice pecunie est
forma instituta ut intelli-
geremus quod precepit non esse cogi-
tandum de crastino non ad hoc
fuisse preceptum ut nichil pecunie
servetur a sanctis sed ne deo propter ista
serviatur et propter inopie timorem
iusticia deseratur. Eadem causa et
que habebat. Et sicut bona terrena
super questo querunt. Cum ipse
fuerit rex et sacerdos et huius mundi
honore et regnum recusaverit
et in paupertate propter humilitatem ex-
uipit tamen ad eandem vitam
clericos non artavit. Audiat

quid idem ibidem videat quod id
fecerit propter suam dilectissimam benig-
nitatem. Verum tempore apostolorum et erat
bonorum possessio communis non
ad privatam persone usum sed ad
totius communitatis profectum prout hu-
dictum iiiio. quod et nunc in effectu
in religiosis servatur. Crescentibus tamen isti
sectatores extirpare nitun-
tur multiplicatis autem in ecclesia statibus
servari hoc non poterat nisi in perfec-
torum affectu quod et nunc ab omni-
bus ecclesiasticis observatur.
Concordat canon urbani pape
qui incipit. Videntes. xii. q.
i. in medio. Ubi dicitur quod ipse res
iudicatas singularum parrochia-
rum episcoporum qui locum tenent
apostolorum erant et sunt usque ad
hunc et futuris esse debent quibus
diversis quod aliis scripturarum tes-
timoniis quas transeo constat
sectatores predictos. Fuerunt tenere
et hereticum astruere quod clerus
bona temporalia contra preceptum
domini occupaverit. Ubi vero confin-
gunt quod per brachium seculare
cum sit per hoc prejudicium debeat
reduci ad regulam Christi
et apostolicam bona ipsorum abs-
trahendo. Insensati ubi ista
in scripturis didicerunt quod clericis et
male viventibus bona per laycos
abstrahantur. Falsitas autem huius
clare sic ostenditur. Si enim hoc
liceret laicis potissime hoc liceret
imperatori in imperio et regi
quilibet facere posset in regno suo
Sed nec imperator aut rex hoc
facere licite pt qo. no misior
Imperator quippe pape debet
subesse. xc. vi. di. Duo sunt.

Impator auguste et si no a
cit impator sine pastore aut
ppa non est. nec eclis pncipe
cui ptas e tota data ligandi
et solvendi ait. xvi. q. ut pe
fim et michil enim est honorifican-
tius impatore aut regi qm
q dicat filius ecclie. xxiii.
q. viii. convenior. xc. vi. di.
Si impator. et c. qs dubitet
acio cu ptas secularis no hz
ius i spualibz. xxiii. q. viii.
tributu, no hz eos hec modo
ad vm reducere ut boa ipoz
diripiat. eo q cu ecciam hz
defendere no dz ea impugnre
Ipe aut impator e advocatus
ecclie et defensor. Si ergo impa-
tor no pt, reges pncipes
duces nobiles armigeri
denique facere no potrnt neqz
pnt. In illo enim casu ut not
Innocencius de parrochiis
et alienis parrochianis c. ult.
vm est q ppt divicias licat
aliis sua iura auferre, alle-
gat illud augus. ad macedo-
niu. xiiii. q. iiii. quid dicam.
Si ergo nulli iura sua sut sine
iudicio subtrahenda. quomodo isti
pseudo pdicatores dat licen-
ciam reb clericorum invadendi.
Invasores siquide bonoru
ecclie homicide reputat. xii.
q. ii. cum xpi, et sacrilegi
censent. xvii. q. i. in canonibz
Valde enim ingens sacrilegiu
est quecuqz uel p remedio
pctorum uel p requie ac salute
animaru suaru unusquisqz
venerabili ecclie contulit. aut cte
reliquit q p secularium bchm

invadat. Hinc i lo. capitulorum
Caroli et lodovici impatorum
dr ut ab ecclasticis de dimide-
dis rebz ecclie suspicione dudu
conceptum amoveremus Sta-
tuimus ut nec nris nec filiorum
et deo dispesante successoru
tpibz nrorum nulla penitus
divisionem aut iacturam paciat.
et mito cum omes tales rap-
tores sic expoicati p luciniam
ppam. xvii. q. iiii. ubi dr
Omes ecclie raptores atqz fa-
cultatu suaru alienatores
a liminibz matris ecclie anathe-
matizamus aplica auctore
pellimus. damnamus atqz sa-
crilegos esse iudicamus, et no
solu eos sz et omes consencien-
tes, quia no solu qui faciunt
rei iudicant sz et qui facientibz
consenciunt. Hec ille, pspicite
ergo quantis erroribz pseudo hui-
pdicatores laborat qui ad
sacrilegium pptrandu incitat
et ad damnacionem ppetua fals
dogmatibz impellunt et ipi
met involuti sunt ex cogni-
tacionum alios irretiunt. At-
tendite qm male de ecclia
senciant. Nam omne statu ecclie
irruere contendunt. omes eciam
pncipes katholicos nobiles
et potentes qui tpe felicis
regiminis dum vivunt ecclis
kathedralibz conventualibz
collegiatis ac parrochialibz
boa manu largiflua contu-
lerunt. impliciter condempnat
et de bono ope lapidare con-
tendunt. An enim male fecit
henricus impator pd otto-
nis primi augusti magni
qui i germania multas ecclias

et venerabilia monasteria ordinum
diversorum instituit et opulente
dotavit. Nec contentus erat
solum conservare temporalia bo-
na ecclesiis et monasteriis que fun-
davit sed et potencia temporalia
dominia perpetuo subiecit
eisdem. Ansit augustus Ot-
to primus magnus augustus fi-
lius eiusdem henrici qui pene
omnibus kathedralibus ecclesiis
in ytalia gallia et germania
Burgundia et lotoringia
constitutis multas civitates opi-
da castra villas et alia do-
minia temporalia iura et
iurisdicciones donavit et omnibus
ipsis ecclesiis regalia insignia per-
petuo deputavit. Archiepi-
scopos et episcopos ducatibus comi-
tatibus et baronijs communivit.
Hic venerandam metropolim
Magdeburgensem et omnes eius
suffraganeos Brandeburgensem
havelbergensem Misnensem. Cze-
nensem que nunc nebburgensis
vocatur et Merseburgensem
sollempnes kathedrales ecclesias
in propriis eius primordiali dominio
et diversis locis in mediterranea et
orientali saxonia de novo
fundavit et multa alia ceno-
bia virorum et mulierum fundavit
et dotavit. Sed Coloniensem
Maguntinensem Treverensem
venerandas metropoles et plures
alias celebres et insignes
kathedrales ecclesias almanie
ad instar magnorum princi-
patuum in bonis temporalibus dila-
tavit. Quis autem recenseat
alios augustos et reges
diversarum provinciarum qui ka-
thedrales ecclesias conventus
monasteria ac cenobia in suis

principatibus fundaverunt pro honore dei
et decore cultus divini fidei ac
salute. Nec obstat si bonis
ecclesie per plurimi abutantur. quia
delictum personarum in dampnum
ecclesiarum redundare non debet.
Unde quod sancti viderunt qui ea as-
truunt. Unde venit quod licet flos sancti-
tate pretendat cum in veritate sit
corpus ecclesiam et ita filii dyaboli
omnes alios malos esse arbi-
trantur. Sed hoc ideo quia dicit Beatus gregorius
in moralibus nequaquam sanctorum
quibus corrigere neglecta perficiunt
nisi prius de se meliora sen-
serint non videntur peccata et sacri-
legia que frangunt ecclesias
prophanant cenobia, contempnunt
censuras, dissipant religiosos
contempnunt obedienciam, derident
censuras ecclesie, auctorizant
dampnatos, multiplicant hereses
dogmatizant hereticos, augent
errores, animant ad homicidia
prodent dampnandos. Verum certa
ecclesia isti non vident trabem in
oculo suo sed festucam in alieno
et contencione arguunt in proximo.
Unum nec est si sancti sint quia unumquemque
in suo iure non conservant, aut
non conservant romanam ecclesiam in
iure suo dato a christo. Credo
cunctis ligandi super terram. Cur
non tenent romane ecclesie privi-
legium. que in omnibus dubiis
iuris que per inferiores racione
iurisdiccionis terminari non potest
ad ipsam recurritur. Qui filii
sunt ultimi per tuas usque finem.
Cur decimarum privilegia quas christus
in signum spiritualis privilegii in
utroque testamento reservavit con-
fringere contendunt. Genesis xiiii.
Leuitici xxvii. circa finem.
Numeri xviii. circa finem. Deut. xii.

cta principium (y. palis. ct pri.)
Extra xxxv. cta pri. y. mathei
mo. am medium luce xviii o
vo sto. istis nouis predicatoribus
est credendum qui predicando
vapularia clericorum spa. quoad
decimas faciunt contra vetus &
nouum testamentum. Constat ergo
quod non est nisi eos qui mediate
vero confidunt in michilo &
locant vanitates mundi sunt
& sine actualitate clericie
nutum. Et hec de prima parte tercij
membri principal. Dixi in
3. tercio membro quod predicti pseudo
predicatores sunt in statu desperacionis
propter obliquitatem intencionis.
Quicquid enim non clare concludit
intencionis ipsorum veritas
in quarto articulo in quo dicunt
quod omnia peccata mortalia & specialiter
publica aliorum deordinacores
legis dei contrarie in quolibet statu
vite & racionabiliter per eos ad
quos spectat prohibeantur & de-
struantur. quinque vere dici potest
quod Christus scribis & phariseis ipsius
mansuetum temptantibus putantes
adulteram dixit. Qui vestrum
sine peccato est primus in illam la-
pidem mittat. Christus autem dixit.
Nemo te condempnauit. mulier
nec ego te condempnabo. va-
de amplius noli peccare. Christus sustinuit
publicanos & peccatores et
manducauit cum illis. Isti sta-
tim exterminant ut exterminari
docent peccatores qui sunt ex-
terminandi erunt. primo ipsi heretici
exterminari deberent quia magis
pro omnibus peccatoribus esse debent
sunt nociui. Quod autem iste articulus
sit notum erroneus & insanus
et derisione dignus patet primo sic.
Omnis Christi actio est nostra

instructio. Christus autem non statim
destruxit peccatum mortale nec
hominem mortaliter peccantem ergo nec
nos facere debemus. Consequentia
est ipsorum & suadet consequentia. Nec
primitiue ecclesie omnibus enim apostoli
& petrus Christo capto fugierunt
& mortaliter peccauerunt eo quod in eis
fides tunc erat extincta. & tamen
ad veniam recepti sunt. Christus & secundum
Augustinum in libro de verbis domini. cum
Iudam sciret esse furem tollerat
& ad predicacionem misit. eo quod
cum apostolis eukaristiam dedit. Et secundum
eundem super Iohannem. Quid ergo
voluit dominus noster fortes hominem
admonere etiam sua. quod vnum
proditum inter xii habere voluit
nisi ut malos tolleramus
nec corpus Christi diuidamus. Ecce
inter sanctos est iudas. ecce fur
est iudas. et ne dum fur. sed
sacrilegus & non qualiscumque fur
sed locorum dominicorum & sacrorum.
Et idem libro 2o. contra parmenianum
aug. pertractatu quantum ad hunc
articulum inquit sic ait
Quisque vel quod potest arguendo
corrigit. vel quos saluo pa-
cis vinculo excludere non potest
equanimiter improbat firmiter sup-
portat. hic est pacificus &
ab isto maledicto de quo scriptura
dicit. Ve hiis qui dicunt quod nequam
est bonum & quod bonum est nequam
liber est. prosus securus peccatis
est alienis. quoniam inquit parme-
nianus incorruptus potius
permanet qui corrupta spectauit.
Et secundum eundem in epistola contra dona-
tistas. Commixtio malorum non ma-
culat aliquem participacione sa-
cramentorum sed consensu factorum si in
malis factis non eis quisque con-
senciat, portat malos tamen

sua n͡c p̄udicat alti͡ quē ī
c͞osensibne mali op͞is sociū
nobis ēmib͡ het i͡c/ Et h͡ eūdē
ī smone de ubis ewn͡g Duo
b͡ modis n͡o te maculat mal͡q
si ei n͡o c͞osentias ⁊ si redar
guas Et h͡ eūdē ī ep͞ con
vincenciā ista nocencium
que innocētib͡ demirari ul
ab innocētib͡ credi n͡o p͞nt
n͡o coinq͞nant quinqm̄ si ip͡
innocētes ⁊ cogn͡ita sustine͡
n͡o enī p͞p͡ malos boi desēn
di sunt. s͡ p͞p͡ bonos mali
tollandi Et h͡ eūdē li. iij͡o
de unico bap͞mo quo mq̄s
ferrem quē nom̄ malū n͡o
ne mel͡ g̃ ipm̄ s͞re qm̄ te
s͞cias esse͡ / Et aliq͡b͡ interpo
sitis Sane si iudex es sit iu
dicandi p͞tate accepisti ec
clesiastica v͡ra si apud te
accusa͡r si ueis docientis
testib͡ c͡o͞ vinc͡e coherce
corrige exp͞nta degrada
h͡ i͡c/ C͡tug g͡ut idē d͡ Aug͡
ī li͡o de unico bap͞mo arro
gancie tumor est. q͞nta
h͡ulitat͡ ⁊ leni͡t obliuio
q͞nta iactacio ut quis se
posse facē credat. qd͡ n͡c
ap͞lis c͞ocessit dn͡s ut zi
zania a frumēto se putet
distinē Cuiq͡ vory assigt
b͡ns g͡ug͡ mq̄s h͡uita q͡
int͡ celū ⁊ infimū sita est
sicut ī me͡d subsistit. Ita
utrāq͡ p͡tiū aucs susip͡t
quit. quos tū s͞ca eccia
⁊ indiscrete suscip͡t ⁊ post
mo͡z ī egressiōe discernit
Si g͡ boni estis q͞m diu ī
hac uita subsistitis eq͞m
tollāte malos/ nā quisq͡s
malos n͡o tollāt ipēs p͡
intollancia testis est. q͡z

bonq n͡o est. Et subd͡t Abel
ēē venit quē cayn malicia
n͡o exercet. Cum g͡o ī ista
uita boni n͡o p͞nt totalī͡ a
malis separi. n͡o ss͡ ēt ī eos
vindctā exercendā. xxiij. q.
iiij. cū xp͞c/ queda enim
mala sunt salubri ā͡ut͡oite
corripienda ij. q. j. Si peccauit
ī te fr͡ tuus/ n͡o corp͡alib͡ fla
gellis animadūtenda s͡ eo͡z
vindcā dīno iudi͡o resuanda
qm̄ aut occulta st͡ aut ī eos
qui peccant disciplinā exercē
n͡o possumus. l. di. vt consti
tueretur/ queda dissimulanda
qm̄ ⁊ si nob͡ incertū n͡o st͡
n͡o tū manifestis iudiciys
p͡bari p͞nt/ xxiij. q. iiij.
Illi ī lege/ queda n͡o punien
da queda tollanda/ eadē
causa/ et q. bono͡z/ Nisi
forsitan dicat ī eodē arti͡lo
q͡ omīa mala p͡hibeant͡
⁊ quē p͞nt corrigi corrigant͡
⁊ destruant͡ ⁊ tūc n͡r addit
p͞uentilib͡. q͞m ut h͡r v ethi͡c
lex p͡hibet viue͡ s͡m omnē ma
liciā ⁊ pap͡ viuē s͡m oēm uͤtē.
quod septima sac ⁊ tercia sat.
Oz unq͡ ita fuerunt h͡uic arc͡
cū torib͡ alys sup͡ioib͡ incū
b͡ent si n͡o passim oīa mala
destruenda h͡c est malos
hoīes oēs extirmandos
astrinxisset/ qd͡ plac inpos
sibili͡te cōtinet. eo q͡ lex h͡o
seu iudex n͡o puniunt ma
leficia nisi quē s͡unt g͡ ⁊
nomī testatū seu v͡rabs legū
⁊ iura impato͡z ac p͞ncip͞
st͡ imito uepote mai͡ta p͞ni
enda/ ⁊ id͡ cū deficiat ī salu
tatī suo c͞ostat q͡ st͡ aut quedi
p͡t obliquit͡e intencois /

Quapp ad vnitatem et gremium sancte
romane ecclesie redeant vel
redire compellantur ut doctrinam
ecclesie katholice amplectantur
que tam valida est quod Augustinus
non crederet ewangelio nisi esset confir-
matum ab ecclesia. Nec ewangelio
nicodemi credimus nec aliorum
mathei non luce marci et
Johannis credimus et non ex alio
nisi quia illa accepta sunt
ab ecclesia et alia non. Claret
enim ex superioribus quod super pre-
dictis erroribus inter eos non est
qui iudicet vel sed confidunt in
nichilo et locum veritatis
a quibus recedite et immundum
ne tetigeritis ut suadeo magis
importunas nec declinando ad
dexteram vel sinistram viam sedis
apostolice incedentes dei consequi
gratiam in presenti et in futuro adipis-
ci gloriam valeatis. Quod
nobis prestare dignetur Christe
ihesus qui est via veritas et vita
qui est benedictus in secula.

In hiis autem omnibus et quibuscumque
aliis emendari peto si quid
minus caute dictum est, per sedem
apostolicam et dominum papam verum
animarum episcopum et pastorem or-
bis ac tocius directorem etc.

Replicaciones contra articulos hereticorum

Contra heresim que asserit
quod quia sub utraque specie
sit de necessitate salutis ac
contra alios errores ponuntur po-
siciones omnium concludentes prima
conclusio. In militanti ecclesia debet esse
vnus princeps hoc sic probatur. Nam
militantis a triumphante ecclesia
per similitudinem declinatur. Vnde Johannes in
apocalypsi vidit ierusalem descendentem de
celo. Et moysi dictum est quod faceret
omnia secundum exemplar ei in monte mon-
stratum. In triumphanti autem ecclesia
vnus presidet qui et presidet in toto
vniverso ipse scilicet deus. Dicit enim apostolus
xxi. Ipsi populus eius erunt et ipse cum
eis erit eorum deus. Igitur in ecclesia
militanti vnus est et esse debet qui
presidet vniversis, pro quo illud quod
habetur Johelis j inducitur. Congre-
gabuntur filij iuda et ponent sibi
caput vnum. Ex quo concludat
ponentes oculos in celum et contra vniuer-
salem katholicam et apostolicam ecclesiam
quod cum caput non habeant se esse
acephalos recognoscant. Et si
forsan dicant quod christum pro capite
habeant ecclesie militantis nec egent
alio principe vel pastore. Istud
stare non potest nisi contra corporalem pre-
senciam ecclesie erat christus subtrahendus
oportuit quod alicui committeret
qui loco sui vniversalis ecclesie
gereret curam. Nempe quod petro ante
ascensionem dixit pasce oves
meas Joh. ultimo et ei soli promi-
sit inquiens tibi dabo claves
regni celorum. Vt ondetur potestas
clavium per eum ad alios derivanda
ad servandum vnitatem ecclesie. Et si
dixerint quod christus petro potestatem
dedit non tamen ad successores eius
potestas derivatur, dicendum stare non potest.
Nam christus sic ecclesiam instituit
ut esset usque ad finem seculi duratura
secundum illud ysaie ix. Super solium
david et super regnum eius stabit

vt confirmet et corroboret in iudicio
et iusticia amodo usque in sempiternum.
Manifestum est ergo quod petrum et coo-
peratores suos deputatos in partem sol-
licitudinis in ministerio christus sic instituit
ut corporis partes derivarentur ad pos-
teros pro utilitate ecclesie usque ad
finem seculi. presertim cum ipse dicat
Ecce ego vobiscum sum usque ad
consummacionem seculi. Constat ergo
presumptuosus error istorum qui
se ab obediencia petri et sui succes-
soris proterve subduxerunt. Secunda
2 conclusio quod numquam defecit ecclesia in
hiis que fuerant necessaria ad sa-
lutem; patet quia cum pro ea nedum
affigi cruci et in ea mori voluit
sed eciam emisso iam spiritu latus
suum aperiri sustinuit ut exinde
profluentibus undis aque et
sanguinis formaretur unica et
immaculata ac virgo sancta mater
ecclesia. Convincitur quod nephas est sen-
tire quod in salutaribus ea deseruerit.
Cum et de synagoga dicatur per dominum
Quid ultra debui facere vinee
mee et non feci. ysa. v. Dimisisset
autem si eam errare circa ad co-
munionem christi sub unica spe-
cie maxime longissimo tempore pullulasset
quod dilectioni dei repugnaret et spe-
ciali regimini quo ipsa sancta mater
ecclesia dirigitur in hiis que sunt salutis
hominum et eciam gubernari perhibetur. Facit
illud quod ponit Augustinus de utilitate
credendi. Si dubitamus nos
cuius ecclesie credere gremio qui
usque ad confessionem generis humani
ab apostolica sede per successiones
episcoporum frustra hereticis circumlatrantibus
culmen auctoritatis obtinuit et parum per
quid est aliud ingratum ovi dei
quam tanto labore predicte auctoritati
velle resistere. Unde Gamaliel
Act. v. Si est ex hominibus consi-
lium hoc opus dissolvetur. si vero est
ex deo non poteritis dissolvere

ne forte et deo repugnare videa-
mini. Et Luce xxii ait dominus ad petrum
Ego pro te rogavi petre ut non defi-
ciat fides tua. Et ita sicut numquam fides
petri et ecclesie defecit. numquam christus
ipsam ecclesiam in aliquo errare
in hiis que salutis sunt permisit.
licet in aliis que humanos actus
respiciunt potuit militans ecclesia
fallere aut falli. De sen. ex. a
nobis. ij. ff. confirmavit nostram sentenciam
Augustinus in li. de simbolo tractatu 2o.
Sancta ecclesia in qua omnis sacra-
tissima auctoritas mater et virgo corpore
casta, prole fecunda sponsa christi
et ob hoc ut idem ait ibidem tractatu
3o in fine non amabit deum non dili-
git quis patrem qui in ecclesia contemptor est
quoniam omnis qui preter illam est non
cum deo est. qui vita eterna est.
Recognoscat ergo errantes unam
veram et sanctam katholicam et apostolicam
ecclesiam. Cuius Augustinus in dicto libro
de simbolo tractatu 4o in fine verbis
talibus dicit. quod eam per totum
mundum diffundens ab omni ma-
cula et ruga mundabis totam pul-
chram suo adventui preparavit. Hec
cernens si tota pulchra non aliqua
labe sordida quod contra eam se te-
merarie erigere et os aperire au-
si sunt revereatur. Tercia conclusio
determinacioni universalis ecclesie se op- 3 conclusio
ponere stolidum est et insanum.
Dicit enim Augustinus in epistula ad Ieronimum
quod si in scripturis canonicis aliquod
mendacium admittatur vacua
est fides nostra que ex hac scrip-
tura dependet. Et subdit
Sicut tenemur credere illud quod
est in sacra scriptura ita et id quod est per
ecclesiam generaliter determinatum. Unde
hereticus est qui sentit contra deter-
minacionem conciliorum generalium cum sa-
crum constanciense concilium universalem
ecclesiam representans determinavit

quod pro illis quibus sufficit quod sub
unica panis specie ad salutem
dogmatizatis et tenetis quoniam
sunt stolidi et insani. Et si dixerint
quod sicut prius ita et tunc tempore istius
determinationis ecclesia in hoc erra-
bat. potest enim in iudicando mea
fallibilis et potest errare. Istud tollit
beatus thomas in quolibet quolibeto
ubi dicit quod iudicium eorum qui presunt
ecclesie potest errare in quibus sunt persone
personarum tantum respiciunt. Si non con-
sideretur divina providentia que suam
ecclesiam spiritu sancto dirigit ut non
erret sicut promisit Joh. xiiii.
quod spiritus sanctus adveniens doceret
veritatem de necessariis ad salutem.
Certum est quod iudicium ecclesie universalis
errare in hiis que ad fidem pertinent
impossibile est. Et subdit magis
No[ta] b[ene] est standum sententie pape ad quem pertinet
determinare quam sapiendo profert
quorumcumque sapientum hominum
scripturis opinioni, cum Caypham
quamvis nequam tamen quia pontifex
legitur et in scribis scripturis prophetasse
Joh. xi. In aliis vero sententiis que
ad particularia facta pertinent
ut cum agitur de possessionibus vel
criminibus vel huiusmodi possibile est iudicium
ecclesie errare propter falsos testes.
Hec ille. Cum ergo divina providentia
in necessariis ad salutem dirigit ec-
clesiam ne fallatur, opponentes se
in hiis que sunt fidei ecclesie uni-
versalis errant ac contra determinationem
eius facientes heretici sunt intidentes
et fallentes, xxiiii di. omnibus, Non ergo
sententiam suam tales sine ecclesie
universalis preferant sed subducti erro-
ribus sue determinationi in omnibus se sub-
mittant. nam ipsa tamquam magistra
in omnibus est sequenda. xi di.
quis nesciat. Ipsa mater est omnium
ecclesiarum et tamquam regula ullatenus

convenit declinare.
xii di. c. primo. Ipsa enim est que
data est in speculum omnibus. xxiiii
di. cum vero. Conclusio quarta.
Venerabile sacrum Constantiense R gcto
concilium generale totius ecclesie
katholice per orbem diffuse ab
antiquissimis temporibus obser-
vata consuetudine de communican-
do populo sub unica panis specie
approbavit et statuit eidem suf-
ficere ad salutem. Hec conclusio
duas partes habet. prima quod consue-
tudo venerabiliter est inducta.
secunda quod communicari simplici populo
sub unica panis specie sufficit
ad salutem. prima probatur sic deducitur.
Cum enim sacrum divinissime
eukaristie cum contritione et lacrimarum
fonte cum reverentia et tremore
sit sumendum si passim concederetur
populo sub utraque specie faci-
le effusionis periculum non sine
gravi offensa creatoris im-
mineret. Cum autem immineat
istud periculum est notissimum.
Item si passim concederetur quod
sub utraque specie forsitan sim-
plices non crederent totum Christum
sub unica specie. Si dicatur opor-
teat eis sub utraque specie ut
modum errores perveniant sicut
refert Richardus de quodam
cui exivit sanguis ex ho-
stia quia non credebat quod ibi
esset sanguis Christi. Ceterum
si oporteret concedi sub utraque
specie cum iam multitudo conveniat fi-
delium nec vas aptum ad com-
municandum sanguinem quod facile
reperiendo multitudinem inveniret
et vix sine effusione vas
contrectaret. nec multitudinem sine
effusione vel vix perveniret nec
videntur debita tanta ministri
sacri fieri possit nec ad infi-
mos absque dispendio deferri

posset

neque si quid sanguinis notabiliter re-
maneret sine periculo servari posset
Sic quantitate quidem sanguinis
in copia dari propter devocionem fidelium
circa sacramentum sanctissimum tepesceret
et contemptum induceret sacramenti
Et si forsitan inducatur id Bede
in omelia dominice dici infra octavas
ascensionis preceptum nostre magis-
trum esse ecclesie primitive actus
imitari. Nam non oportet hanc auctoritatem
universaliter intelligi. Non enim ex-
pedit omnes actus et ritus primi-
tive ecclesie imitari prout instanciis
patet de multis. Nam apostoli ad
tempus baptizabant in nomine christi
ut libro actuum continetur. nunc non bap-
tizarent sic non licet. Similiter in primitiva
ecclesia sumebatur eukaristia a fidelibus
pueris. nunc eos in hoc imitari
credendum non est licitum sed est prohibitum
Similiter in primitiva ecclesia constitu-
tis in sacris ordinibus licitum
fuit uti matrimonio hoc latinis
non licet. ymmo in sacris ordinibus
susceptis de voto continencie so-
lempnizat de novo et voti re-
demptio est unica li. vi°. Et in
pluribus aliis exemplis patet. Ita
eciam intelligendum est de hoc
quod quamvis in primitiva ecclesia
propter fideles quorum multitudo fi-
delium nondum creverat minis-
trabatur sub utraque specie propterea non
oportuit hoc fieri sed sub unica
specie panis ut evitaretur effu-
sio et diffidencia simplicium hereticis de non
presencia sanguinis sub specie pa-
nis excluderetur. Et ex multis
aliis causis racionabilibus quod suf-
ficit propter ad salutem ymmo et ad
graciam dei consilem consequendam
sub unica panis specie sumere
sicut sub utraque et primo patet ex
hoc. Nam propterea hoc sacramentum recipitur
ad efficaciam que est in alia specie

sicut in utraque quia sub una et
utraque est totus christus. Ex quo
liquet quod stolide ab ecclesia ex-
igunt presbiteri et defensores errorum
ipsorum quoniam sub utraque specie
cum sub unica panis specie
habebunt totum christum deum et hominem
verum ex anima racionali et carne
viva que non est sine sanguine
subsistente. Si igitur totum habebunt
quod exigunt amplius ad salutem
et graciam unionis. Secundo patet.
Nam sicut pie declaravit frater cuius
nota assunt archiepiscopus de conse-
cratione di. ii. Comprimus, in sacramento eukaristie
est racio signi et racio cause. Sig-
nificacio pertinet ad sapienciam
sed causalitas ad graciam, quia gracia
grata quidem omnibus necessaria est
sed non sic sapiencia. efficacia est sub
utraque specie sed non significancia.
Ideo omnibus traditur sub altera quia
potest tradi cum reverencia et cautela.
Hec petrus et archiepiscopus prius cum.
Ex quo errantes eliciant quod pro quo
bellant quia vel nisi ut significa-
cionem habeant, sed veram intimam ha-
bent communi efficaciam et graciam
unionis a qua proh dolor sub-
traxerunt. Tercio sufficit et debet
sufficere quod sub unica panis
specie propter ad salutem quoniam ut scripsit
beatus thomas in scripto super iiii sententiarum
di. xi. in responsione cuiusdam argumenti
quod in lege de libaminibus non habebant
offerentes sed soli sacerdotes pro
quibus sunt potius huius sacramenti hec ille.
Et sicut sic videat necessarie sufficit
quod sub unica specie panis. //
Nota quod hereticum est et damna-
tum asserere quod sub utraque
specie sit omni homini necessaria ad
salutem. In falsitas contra huius
assercionis patet primo in pluribus ex-

1 concilio affricano c. lxviii ubi dicitur
propter hanc regulam fidei et parvuli qui
nichil peccatorum in se ipsis adhuc
committere potuerunt ideo in remissionem
peccatorum veraciter baptizantur ut in
eis regeneratione mundetur quod generatione
traxerunt. si quo regenerantur ad
vitam consequuntur hoc est ipso vitam
2 eternam. 2o patet falsitas per verbum Christi
dicentis. Nisi quis renatus
fuerit ex aqua et spiritu sancto non
potest intrare regnum celorum. Ubi
arguitur a contrario sensu quod qui re-
natus est ex aqua et spiritu sancto
intrabit regnum celorum. 3o patet
3 falsitas nedum in parvulis sed et in
aliis fidelibus qui forsitan pre-
venti morte sacro corporis
Christi minime privantur. Etiam
Augustinus ait in sermone de infan-
tibus Nulli est aliquatenus ambigen-
dum tunc unumquemque fidelium
corporis et sanguinis dominici participem
fieri quando in baptismate
membrum Christi efficitur nec
alienari ab illius panis calicisque
consortio etsi antequam pa-
nem illum comedat et calicem
bibat de seculo hoc in unitate corporis
Christi constitutus abscedat. Idem
ponit in epistola ad Bonifacium episcopum.
4 4o patet falsitas in verbis Gen-
nadius de ecclesiasticis dog-
matibus c. xlii comparans ca-
thecuminum ad martirem sic ait.
Ille post confessionem suam aspergitur
aqua. hic vero aspergitur sanguine
vel tingitur igne. Ille manus
impositione pontificis accepit
spiritum sanctum. hic habitaculum efficitur
spiritus sancti. dum non est ipse qui loquitur
sed spiritus sanctus qui in illo loquitur.
Ille communicat eucharistie in commemo-
ratione mortis domini. hic ipsi Christo
commoritur. illi omnia peccata remittuntur

isti extinguuntur. hec ille. Et
Augustinus de unico baptismo li. ii
satis late ostendit quod effusio san-
guinis supplet vicem baptismi.
Ubi inter cetera dicit b. Cyprianum
non leve argumentum assumpsit latronem
passione pro nomine Christi id quod baptismo
deerat posse supplere sed et fidem
confessionemque cordis si forte
ad celebrandum misterium eam
baptismi in angustiis temporum suc-
curri non potest habentur verba de
se dicit in baptismi vice. 7o 7
falsitas patet manifeste in latrone qui
nec aqua baptismi ablutus nec
sacro corporis Christi et sanguinis
privatus salvatus est domino Christo
qui est veritas infallibilis hoc
merentibus in paradyso. 6o patet 6
falsitas in Christi militibus multis qui
sub Adriano coronati martirio
vitam eternam adepti sunt
non enim sub utraque specie communicaverunt.
8o patet falsitas multipliciter quoniam
ex hac assertione sequuntur multa
inconveniencia et absurda. Primum quod 1
C. xliiii milia sanctorum inno-
centum quorum festum solempni-
zat ecclesia katholica perierunt
nam non communicaverunt sub utraque nec
sub una. 2m quod omnes infan- 2
tes baptizati qui non communicant
sub utraque specie dampnati sunt.
3m quod omnes laici quantumlibet 3
virtuosi qui sacramentum corporis et
sanguinis Christi sub utraque specie
non sumpserunt dampnati sunt.
patet nam cum quilibet talis sit ex
hoc de necessitate salutis secundum er-
rorem ex quo non perierunt
[illegible] talis ministerium sicut tamen ex
Christi precepto tenebantur igno-
rancia contra Christi mandatum non
excusat. 4m quod omnes curati 4
rectores archidiaconi decani

Epi archiepi primates patriarche
cu papa qui a principio consuetu-
dinis generalis sacrum corporis xpi
tm sub vnica spe ministrabant
erunt dampnati pz quia obligaba-
bantur ministrare xpo sub utraque
spe quod quia non fecerunt et
neglexerunt, populum salutis pa-
bulo priuarunt et ob hoc per eorum
negligentiam omnes ipsorum subdi-
ti de populo perierunt ipsi quoque cum pe-
reuntibus perierunt Sed euidens
est falsitas cum multi inter hos
antistites et fideles sancti sint et
ab ecclesia canonizati quorum
fidem deo acceptam, immacula-
tam, nam sancta com[munio] qua non nisi
sacerdos dispensat esse veram et
7 katholicam comprobarunt Septimum
quod omnes adulti tam laici
quam clerici et tota multitudo
ab obediencia ecclesie katholice a
longissimis temporibus in fide er-
rauissent et heresim tenuissent pz quia
omnes isti credebant et tenebant
assercionem diuine legi et precepto xpi
contrariam Sed manifesta huius
liquet falsitas Nam in omni statu
sancti reperiuntur de hac assercione
quorum fidem deus approbat et
approbando miracula confirmat
alioquin deus quod absit ad er-
rorem approbasset quod dicere est
hereticum cum sit infallibilis veri-
6 tas, et insanum Sextum quod ab
eo tempore quo incepit induci
de communicandis laicis sub vna
panis spe consuetudo a cen-
tenis pluribus annorum obseruata
in toto orbe ecclesia Ipsa ecclesia tam
vniuersalis quam romana esset heresi
maculata pz nam ritum contra
diuinum preceptum inducebat et in-
duxit, sed huius liquet falsitas
cum sit vnica columba perfecta
electa vna perfecta que non esset

nisi sub vinculo veritatis fidei fidei fieret
alligata nec enim et romana
ecclesiam calumpniari presumunt Nam
ab ea tempore a domina et magistra omnes
ecclesie fidei et doctrine documenta percipe
disciplina xxiij di sacrosancta
Et utique quia fides petri non defecit
nec ecclesia eius deficere potuit
fundata super firmam petram xxiij
di in nouo Sextum ingens et
absurdum quod multis centenis
annorum ecclesia fuit nulla pz
Nam cum vniuersalis ecclesia secundum istos fuit
erronea contra xpi preceptum here-
sim suadebat corporis xpi sub
vnica spe ministrando fuit a xpo
in hoc derelicta et sic nulla Sed fal-
sitas huius pz per prophetica aucte-
lica et ewangelica testimonia
Ait enim ysaias ix c. paruulus
natus est nobis Et super solium
dauid et super regnum eius sedebit
ut confirmet et corroboret illud in iusticia
et iudicio amodo et usque in sempiternum
Et luc. j Dabit illi dominus sedem
dauid patris sui et regnabit in
domo iacob in eternum Et dan
ij Iudicibus illis suscitabit deus
regnum celi quod in eternum non
dissipabitur Et mt c ult. Ecce
vobiscum sum usque ad consumacionem
seculi quod dixit nedum apostolis
sed et prelatis ecclesie Et luc. xxij
Ego pro te rogaui pe ut non de-
ficiat fides tua, Cum ergo fides petri
non defecit nec ecclesia quia fides
xpi non nisi in ecclesia inuenitur
Non enim fallere potuit in sacer-
dotibus populo pro populi negligenciam que
sub utraque spe non communicabat
non in laicis quia nec isti sic commu-
nicabant Et si dicunt quod deus in
aliquo bono homine reseruauit
se etiam et ita non defecit
Contra decor[um] est sed istud est damnare et po-
nere salutem totius ecclesie in homine
singulari contra illud Maledictus qui

confidit in homine. Hoc dudum ei canit
exporti a tempore consuetudinis generalis
ecclesie qui astruxissent de necessitate
salutis communionem sub utraque specie
fore. Unde forsitan scismatici
in hoc allegabunt. Sed hec statio non potest
quia extra unitatem ecclesie non est salus
de summa trinitate c. firmiter. Magna quippe et
periculosissima fuissent dicta similiter
si usque ad hec tempora quibus hec assertio
inolevit sic derelicta sic vidua-
ta sic errante fuisset vel i-
quissent sponsa sua. Ex quibus
patet error illorum qui pretende-
bant tempore Silvestri qui a Constan-
tino imperatore recepit possessiones
temporales et dominia ec-
clesiam defecisse cum constat ec-
clesiam esse illud quod permanet in
8 sempiternum. Septimum ingerens
quod sequitur est quod omnes illi sancti et sancte
qui vel que canonizati vel
canonizate sunt ab ecclesia dicantur
hodie pro dampnatis. Non enim communi-
caverunt sub utraque specie et sic
patroni ipsorum Vitus et Wen-
ceslaus. Et nostri Stanislaus
et Adalbertus diversorum quoque sanctorum
et patronorum diversarum terrarum
et regnorum multitudo innumera dap-
naretur. Sed falsitas patet quia fi-
des ipsorum adeo preclaris con-
tinuis miraculis extitit approbata
Unde sanctus Stanislaus adhuc in
humanis agens mortuum
ternis annorum suscitavit probitate
fide a deo obtinuit. Sanctus in partibus
[illegible] permeruit. Alii quoque
sancti continuis miraculis choruscavi-
erunt. Octavum ingerens quod
9 doctores precipui sicut Gregorius
Augustinus Ambrosius et Lucas et
alii quamplurimi dampnarentur.
Nonum quod liceat verbum predicari
10 ecclesie modum primitive ecclesie in

omnibus et per omnia sine licentia
romani pontificis renovare
cuius falsitas superius est ostensa
et adhuc nichilominus falsitas istius
ostenditur. Nam sic esset continua mu-
tatio in ecclesiis ordo quoque militantis ecclesie
propter diversitatem rituum in usu sa-
cramentorum et sacralium consuetu-
dinem quod quoque una ecclesia approbat
alia reprobat. Ex quo historias
non oportet omnia reduci ad unum.
Sed forsitan adversarius replicabit
ingerens quod quantum ad usum sa-
cramenti facta est mutatio. Unde ne fallatur
adducitur. Ecclesia enim a principio tota
ecclesia conficiebat in azimo
hec tamen postea tempore Leonis pape propter
Ebionitas dicentes debere ob-
servari legalia cum evangelio et in
azimo conficiendum propter preceptum
legis etiam ad tempus constituit
confici in fermentato; cessante non
ta ecclesia occidentalis eo quod
rationabilius fuit conficere in azi-
mo quam in fermento ad antiquum
ritum redijt. Sed orientalis in eo
retinuit et cetera de quo non est
non mirum. Nonum ingerens quod 11
omnes homines in illis terris habi-
tantes in quibus unum non habent
preter tam sacerdotes quam laici
sed alios baptizaverunt dampnarentur.
Sed falsitas huius patet per magnum
Albertum in libro de missa qui tenet
quod per papam potest dispensari
ut sacerdotes corpus Christi sine
talice conficiant eo quod corpus Christi
non est sine sanguine anima et divinitate
quamvis non sit ibi ex vi con-
secrationis. Decimum quod in uni- 12
versali ecclesia error inveteratus fuisset
et heresis quod numquam quosdam doctores ali-
quos habuisset sed omnes illi errarent
vel heresi saltem implicite consensissent
sed huius falsitas patet. Nam nunquam
per aliquam vim vel astutiam po-
tuit introduci in ecclesiam

ut crederetur et teneretur aliquis errorem
vel hereticum. Sed omnes heresis habuit
aliquos contradictores et ei resisten-
tes. Igitur si communicatio populi sub sola
panis specie fuisset error vel here-
sis aut contra Christi preceptum, nunquam
fuisset consuetudo universaliter in
ecclesiam introducta sine con-
tradictione credita et tenta. Ubi
enim esset illud verbum Christi: Et porte
inferi non prevalebunt adversus ec-
clesiam. Si in x tribubus populi Israel ad
ydola defluxis dominus septem
milia reservaverat qui non incur-
vaverunt genua sua ante Baal,
quomodo Christus sponsam suam sic habuisset
exosam et penitus derelictam im-
placabiliter, ut nullum contradictorem
quantumcumque esset heresis vel error re-
liquisset, sed multis centenis annorum
spacium in heresi fluctuari permisisset.
Alia quoque possunt induci incon-
veniencia et absurda. ¶
6 Sexta conclusio: Qui communicat populum
sub utraque specie contempnere vel
qui non credit populum communicandum sub
unica panis specie sufficere hereti-
cus est censendus. Dicit enim beatus
Thomas iiii quolibet q. xvi, quod
sicut tenemus id quod continetur in sacra
scriptura, ita et illud quod est per
ecclesiam communiter determinatum. Et
idem 2a 2e q. xi, in solucione 3 argumenti
dicit: Si aliqui doctores dissen-
sisse videntur vel circa ea quorum
nihil interest ad fidem utrum sic vel
aliter teneatur, vel etiam in quibusdam ad
fidem pertinentibus que nondum
erant ab ecclesia determinata, per-
tinaciter defenderes non essent hereti-
ci censendi. Postquam autem essent
universalis ecclesie auctoritate deter-
minata, si quis tali ordinacioni
pertinaciter repugnaret hereticus cen-
seretur. Hec ille. Igitur cum universalis ec-
clesia communionem sub utraque specie

danda populo quod sit de necessitate
salutis prohibuit, qui communicat
populum sic sub utraque specie contra de-
terminacionem ecclesie rebellis se opponit
et contempnit, hereticus est censendus.
Et idem si non credit quod communio
sub unica specie sufficiat ad sa-
lutem, cuius oppositum per ea que in precedenti
conclusione probacione sunt inducta superius
est ostensum. Sed arguunt heretici:
maior est potestas Christi quam ecclesie.
Christus autem dedit apostolis sub utraque
specie. Ergo hoc sacramentum debet populo sub
utraque specie similiter ministrari. Ad
quod videtur Alexandrum
super iiii. Hoc solum ideo fecit quia modum
quo debebat confici et a confici-
entibus sumi insinuavit. Nam
et ibidem formam utriusque consecrandi
expressit. Unde ad communionem illam
non Maria, non lxxii discipulos,
non alios qui erant sui, quibus et
peccata dimiserat, ut Lazarum, Ma-
gdalenam, Martham, Zacheum, ceteros
quos vocaverat admisit. Quod
fecisset si voluntatis sue communicare
populum sub utraque specie fuisset.
Et si inducat Christi verba Johannis
vi: Nisi manducaveritis carnem
filii hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis. Dicendum est quod omnis
qui sub unica specie Christum man-
ducat simul et bibit. Unde Pe-
trus de Tarentasia super iiii di. viii: quod
sub unica specie corpus Christi man-
ducatur et sanguis bibitur in ve-
ritate, quamvis non in signo, puta quia
non in utroque signo, quia ibi est
corpus vivum quod non est sine
sanguine. Nec ista auctoritas ita
concluditur quod dari debeat sub
utraque specie distinctum, puta quia
primo sub specie panis et postea sub
specie vini, sed concluditur quod debet
manducari et bibi caro et sanguis

quod sit qui sub vna spe sumit
quecunqȝ sit illa quamuis non in
quolibet signo expresso, pro non mi-
nore maior auctas quantum ad
regimine et directionem fidelium
xpi quam ecclesie quia xps est ca-
put ecclesie et ideo que facit ecclesia
vna spe sub regit fa auctoritate
xpi Et eadem est auctas xpi
et ecclesie quia auctas ecclesie ro-
mane est instituta non ab ho-
mine pro nec a toto collegio hominum
sed a solo xpo Item non se-
det sub utraqȝ spe aplis et
sic sumendum a xpo instituit
et ideo istud ecclesia mutare non po-
tuit, quam formam et intencionem eo
quod sit specialia mutare non potest Sed
bene accidentalia quod sic et tali tempore
sumatur etc et mutare potuit
prout placuit spiritui sancto qui re-
gebat eam de quibus accidentalibus
est sumpcio quamuis apostoli sub vtraque
spe perceptio enim huius sacramenti
non est in usu fidelium sed in consecratione
non est et ideo ut derogat institu-
cionem xpi vel perfectionem eius
sacramenti si sumatur sub vna spe a
laicis dummodo sacerdos hic habet
potestatem conficiendi sub utraqȝ
sumat spe quia xps sub utraqȝ
spe continetur, vere quamuis non
signo expresso secundum beatum thomam in
ultima parte summe, q. lxxx
articulo ult. Et si replicat omnis
xpi actio est nostra instructio
Sed xps sic egit sub utraqȝ spe
dando quo et nos ita facere
demus Ad quod videtur quod xps
dedit ipsis sub utraqȝ spe et hic suam
non tamen oportet quod omnia que fecit xps
et nos faciamus, xps enim susci-
tauit mortuos, creauit ange-
los celum et terram et homines quod
nos facere non valemus, Ex
quibus patet quod nec predicta auctas

Nisi manducaueritis, nec alia
quecunqȝ concludit quemquam sub
utraqȝ spe [illegible] Quam forsitan
instabunt contra quinta quinta
et sexta rationes sic arguendo
ecclesia potest errare quod tenent omnes
determinatores eius non est hereticum
eo modo cum membrum eius potest
errare Sed tamen ecclesia vel est
nisi congregatio fidelium tamen
ex membris collecta ergo potest
errare petrus enim et henricus
et de aliis omnibus membris
potest errare, vel dabis impossibile
quod est erroneum ergo tota
ecclesia potest errare Ad quod videtur
quod quamuis supposita ecclesie pos-
sint errare non tamen tota ecclesia
katholica in hiis que fidem vel
salutem respiciunt errare potest
Et quamuis et prima ut iste homo
possit errare tamen quod necessarium
est tamen probabilius sunt error
non de facili de ipso dicitur heri
mala presumpcio xl di non
nos, Nec est credendum ut
ait beatus thomas in quadam questione
de quolibet quod spe sub relinquit
totam ecclesiam errare cum ipse
eam regat Cui etiam potissime
suffragatur quod xps qui est infalli-
bilitas promisit beato petro Ego
pro te rogaui petre ut non
deficiat fides tua Luc. xxij vbi
glo dicit nec tua fides nec ecclesie
tibi commisse Et additur ut
habetur math. xvj porte inferi in-
uicia id est peccata secundum glo seculi
vel ecclesie hereticorum doctrine non
preualebunt aduersus eam glo
ecclesiam romanam in non separa-
bunt eam a caritate mea et fide
Sicut ut ait Cirillus in libro
thesaurorum Ecclesia perstabi-
lita ipsa sola regina silencium
imponens et omnium obturabis ora
hereticorum

Cognoscat ergo errantes qui nunquam crediderunt ecclesiam catholicam in hiis que salutem vel fidem respiciunt, intelligat auctoritatem magnam ecclesie. Tanta enim mihi auctoritas ecclesie qualis ewangelii, immo eam priorem que ab omnibus philosophis et catholicis reputatur esse vera. Ubi unum pre altero, utrobique tamen unum. Ewangelium autem est prius ecclesia, immo quodammodo ex ecclesia, quia ab ipsa est receptum. Pro isto facit quod scripsit Augustinus libro xi contra Faustum: Ego ewangelio non crederem nisi me catholice ecclesie commoveret auctoritas.

A gelo.

¶ Septima auctoritas que de manducatione corporis Christi et bibitione sanguinis quod sunt necessarie ad salutem non de sacramentali sed mistica que est adepcio unionis per fidem et caritatem cum capite Christo debet intelligi. Quia non potest intelligi racionabiliter de sacramentali pro eo quod datur instancia in multis, in pueris baptizatis et in adultis qui preveniente morte fidem habentes in fide salvantur, in martiribus, in latrone, in sancto Eustachio cum sociis prout superius est ostensum. Oportet ergo quod intelligatur de spirituali manducatione et bibicione. Unde beatus Jeronimus super epistolam ad Ephesios ait: Dupliciter intelligitur caro Christi et sanguis: vel ipsa que est crucifixa et sepulta et sanguis qui militis lancea effusus, vel illa spiritualis et divina vel mistica de qua ipse dominus ait: Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Et nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Hec ille. Ecce lucide iste sanctus doctor asseruit de spirituali has auctoritates debere intelligi. Et ideo beatus Jeronimus in spiritu previdens errores modernorum hereticorum contra usum eukaristie super Leviticum scripsit: Non solum in veteri testamento littera occidens deprehenditur, est et in novo testamento littera que occidat eum qui non spiritualiter adverterit. Si enim secundum litteram sequaris hoc ipsum quod scriptum est: Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, occidit hec littera. Vis et aliam proferam litteram de ewangelio que occidit? Qui non habet gladium inquit vendat tunicam et emat gladium. Ecce hec littera ewangelii est que occidit. Si non spiritualiter eam intelligas, non occidit, sed spiritus est vivificans in ea. Et subdit: Et ideo sive in lege sive in ewangeliis que dicuntur spiritualiter suscipe spiritualiter dicta. Hec ille. Huius sententie est Augustinus in libro de via innocen. c. termino xxxix quod ait: Esca vite accipit et eterni poculum bibit qui in Christo manet et cuius Christus habitator est. Nam qui discordat a Christo nec carnem eius manducat nec sanguinem bibit, etsi tante rei sacramentum ad iudicium sue presumptionis accipiat. Et eandem sententiam continet xxi de civitate dei c. xxv. sic inquiens: Denique ipse dicit: Qui manducat carnem meam et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo. Ostendit quid sit corpus Christi manducare et eius sanguinem bibere. Hoc est enim ut in illo maneat et ipse in eo; tamquam diceret qui non in me manet et in quo ego non maneo non se dicat aut estimet manducare corpus meum et bibere sanguinem meum. Hec ille. Idem sentit super Johannem sermone xxvi ubi ait: Hunc itaque cibum et potum societatem vult intelligi corporis et membrorum suorum quod est sancta ecclesia. Idem sentit

Ambrosius loquens ad iudeos omel(ia)
xlv ubi ait signum quod manducat
et bibit hoc est si manet et manetur
si habitat et inhabitatur si heret et non
deseratur. Et subdit verba si
spiritualiter intelligantur spiritus et vita sunt
Si non carnaliter accipiantur sunt
quidem in scripturis spiritus et vita sed
illis non sunt qui carnaliter intelligunt
hec ille. Idem sentit eusebius
emisenus inquiens quod indefes-
sa currebat pro omnium salute re-
demptionis perpetua esset redemptionis
oblatio et perhennis victima il-
la viveret in memoria et semper esset
in gratia. Et subdit vera unica et
perfecta hostia fide estimanda
non specie neque exteriori censenda
visu sed interiori affectu. De con-
se. di. ii. quod corpus. Conveniunt ergo doctores
de manducatione spirituali quod sit
necessaria ad salutem sicut sentit
katholica ecclesia non sacramentalem
cum sit communis malis et bonis et
quod sine ea multi salvati sunt
et salvantur. Improbe extorquentes
Dicit enim hilarius in li. de trinitate
non christiano aut seculi sensu in
dei rebus agendum ut per violen-
tiam aut impudentem predi-
cationem celestium dictorum sanitati
alienae atque impie intelligentie
extorquendo perversitas est cum ea que
scripta sunt legamus et que legimus
intelligamus et tunc perfecte fidei
officio fungemur. hec ipse. Et
postmodum quia christum manducare
secundum augustinum de verbis domini non hoc
est solum in sacro corpus eius accipere
Multi enim indigni accipiunt
de quibus apostolus ait Qui man-
ducat et bibit calicem domini
indigne iudicium sibi mandu-
cat et bibit. Sed quomodo mandu-
candus est christus. quomodo ipse dicit Qui
manducat carnem meam et
bibit meum sanguinem in me manet

et ego in eo. Qui in me manet et ego
in eo tunc bibit. qui in me non
manet nec ego in eo et si accipit
sacramentum acquirit tormentum hec.
De conse. di. ii. quid est christum.
Quid ergo isti exigunt quod
astruunt nisi ut homines in-
digne quia extra obedientiam ka-
tholice ecclesie corporis et sanguinis
communicantibus et quod sub specie panis
corporis sit unus sanguinis diffi-
dentes habeant perpetuum tormentum
et luctum. Et idem augustinus in li.
sententiarum prosperi. Escam vite accipit
et eternitatis poculum bibit qui
in christo manet et cuius christus inhabitator
est. hec ille. Ubi ergo de necessitate
est quando specie sub utraque licet sub
unica specie pro tempore et loco non de-
beat contempni. Immo licet spi-
ritualis recipi necesse sit quidem
in instanti non obest alicui quin
accipit. quin credendo et
diligendo manducat. Et
breviter que spirituales auctores de
eucharistia loquentes dicant meritorie
colliguntur ex dictis augustini diversis
et specialiter in dispositione psalmi xxi
ex scripto ambrosii in li. de
sacris. ex epistola augustini ad hir-
nenium. ex dicto augustini super iohem
cuius verba ponuntur de conse.
di. ii. credere / ex canonibus
corpus christi et in c. hoc sacramentum pa-
nem de altari, quod manducat
eadem di. qui sunt originaliter
augustinus li. iiii de trini. Item augustinus
xxi de civi. dei c. xxv dicit
Qui male agunt non sunt di-
cendi manducare corpus christi
qui nec in membris computantur christi
Et paulo inferius. Denique
ipse dicit Qui manducat meam
carnem et bibit meum sanguinem in me
manet et ego in eo ostendit quid sit corpus christi
manducare et sanguinem bibere
hoc enim est in eo manere sicut ei dixit.

qui dicit carnem non in me manet et
in quo ego non maneo non se di-
cat seu se estimet manducare
corpus meum et bibere sanguinem meum
hec ibi. Et li. iiio. de doctrina
xpiana c. v. assumens verbum xpi
Nisi manducaveritis carnem
filii hominis etc. subdit figu-
rativa est locucio precipiens pas-
sioni domini communicandum et sua-
viter ac utiliter recondendum in
memoria quod pro nobis caro eius
crucifixa et vulnerata sit.
hec ibi. Ex quibus liquet quod absque
corporali sumpcione potest quis
particeps esse sacri corporis et
sanguinis domini. Unde idem Augustinus
super Iohannem sermone xxvi
crede et xpm est manducare
cibum qui non perit ut quid paras
dentem et ventrem crede et
manducasti. Et li. ii de verbis
domini sermone x. noli parare
fauces sed cor. Et in epistola ad
Bonifacium quod si quis incipiens
ex hoc seculo in unitate corporis
constitutus antequam panem edat
et calicem bibat non est alienus
a panis et calicis consorcio
patet supposita probacione que te-
conclusionis est inductiva.
Patet ergo error istorum liquido
qui sacramentalem sumpcionem corporis
et sanguinis domini dicunt esse de
necessitate salutis. Octava

8 conclusio

conclusio, quod sub unica panis
specie est per xpm sumi in primitiva
ecclesia presignata et ab ipso xpo
legis nove latore figurata

patet sic. Nam Augustinus in li. de
consensu evangelistarum tractans de
duobus discipulis qui eum in fra-
ccione panis cognoverunt sic inquit
Ut enim clausis oculis ambu-
labant sed inerat ad quod non
sinerentur cognoscere quod videbant
quod utique caligo vel aliquis humor

efficere solet. non quod dominus noster non
poterat transformare carne sua
ut alia vera esset quam effigies
quam solebat intueri quia hic
et ante passionem transformatus est in
monte ut facies eius clare-
sceret sicut sol, sed non ita nunc
factum est non incongrue ergo acci-
pimus hoc impedimentum in oculis
eorum a sathana fuisse ne
agnosceretur ihesus. Sed tamen a xpo facta
est permissio usque ad sacramentum panis
ut unitate corporis eius participata
removeri intelligatur impedi-
mentum ut xpus possit agnosci.
Quod per intencione sua assuens
inducit beatus Thomas in iii parte tertio
de manifestacione xpi q. ii in
visione 2a et 3a articulo. Et idem
tenet super evangelio luc. in sine
duo ex discipulis. Idem in glossa
continua. Idem luc. xxiiii.
tenent omnes doctores ibi
scribentes. Ex quo datur
intelligi quod sub unica specie
cum ibi de calice nulla fit mencio
facta. Item dicit ibidem Theophilus
sed et aliud innuit quod sumentibus
sacrum panem aperiuntur oculi
ut eum agnoscant. magnam
enim et ineffabilem vim habet dictio.
Ubi etiam quod sub unica specie
aperiuntur per isto et inducit id
quod ponit magister in hystoria scolastica
ubi rememorans impleta
Iohelis prophetiam in actibus apo-
stolorum assumit. Erant perseve-
rantes in doctrina apostolorum et in
communione fractionis panis
et eukaristie sed ipsam quia in primitiva
ecclesia credentes unanimiter con-
veniunt ad percipiendam eukaristiam
Manifestum est autem quod calix non
frangitur sed panis hec est species
panis sub qua tamen est integer
xpus. De conse. di. ii. Singuli.
Igitur necessarium non habet non potest

quod utique

quamvis utique fuit communio in primitiva
ecclesia sub unica panis specie, sed
et fuit sub utraque, quamvis quidem
formas distinctas conficiendi
corporis et sanguinis discipulis tra-
didit et ritum sic celebrandi in-
stituit, ad usum tamen de necessitate
communicandi sub utraque specie
non astrinxit. Unde Augustinus super
illo Matthei xxvi. Accipite et
comedite dicit: Salvator noster
quo vehementius commendaret
misterii huius altitudinem ultimum
hoc voluit infigere cordibus dis-
cipulorum a quibus ad passionem
discessurus erat et ideo non pre-
cepit quo deinceps ordine
sumeretur ut apostolis per quos
ecclesiam dispositurus erat ser-
varet hunc locum. Idem patet
in libro de consuetudinibus ecclesie
ad Januarium. Hoc ipse per isto
facit quod notat Innocencius
in c. j. de bap. et eius effe. ubi
tenet quod licet ecclesia non infigat
caracterem, sed solus deus, potest tamen
facere constitutiones et prefigere
formas, quas et quod deus va-
tas habet, et quia bonus secundum eius
infligat caracterem qui servat
tales constituciones baptismi ut sit.
Et in glo. ultima ibidem dicitur ergo
quod ecclesia esset causa hac forma
posset statuere sicut alias sta-
tutum fuit quod in nomine Christi
baptizaretur. De conse. di. iiii.
A quodam. Ad cuius corro-
boracionem inducit quod potest
insequi. x. summarum di. v. c. ultimo
quod incipit: hic queritur.
Ubi queritur de potestate Christi quam
Christus retinuit et potuit dare
hominibus, per predictam conclusionem indu-
citur et illud apostoli j. Cor. xj.
ubi cum reprehendisset indigne
sumentes adiunxit: cetera autem

ad huius sacramenti ordinem pertinencia
cum venero ad vos disponam. Ubi
intencionis fuit apostoli propter indigna-
cionem quo ad sumendi ordinem
vel morem ut cantores et magistri
custoditi fuerunt providere, pro
isto facit quod se nominat significative pa-
nem qui de celo descendit. Et
item cum inducat expositionem pace
vincet intentum, pro isto inducitur
quod cum eukaristia continet corpus Christi
quod sumentes digne sunt partici-
pes vite eterne. De conse. di. ij.
Cibis. Satis fuit et est hodie sub
unica panis specie digne sumere
ad salutem. Eukaristia quippe con-
tinet veram carnem que de ma-
ria nata est concaptiva et sepul-
ta. De con. di. ij. Vera. Cum
sumens veram Christi carnem recipit
cum sanguine, eadem di. in Christo. Panis
est caro mea. Eukaristia quem
sacrum est verum corpus Christi et panis
quottidianus in oratione dominica petitur
eadem di. in calice. Et ob hoc nun-
quam defuit sumenti sub unica
specie cum sumendo corpus sumpsit
et sanguinem. Immo totum Christum, quem
sumpto operabatur et operatur effectum
unionis cum Christo sic sub una
sicut sub utraque, licet in missa ut
notat glo. ordinaria super i. Matthei
xxvi. Et accipiens calicem.
Oportuit ad dominicam passionem re-
putandam seorsum proponi panem
et vinum. Que sunt corpus et sanguis
sacra, sub utraque tamen totus Christus est
continetur. Sub specie quidem panis
simul sanguis cum corpore, et sub
specie vini simul corpus cum sanguine, secundum
glo. Hec igitur contra predictam errorem
dixisse sufficiat. Deinde ad
modificandum et malignitatem ma-
teriam submovendum contra hunc articulum
quo dicit verbum dei libere et sine

De predicacione
verbi dei libera

impedimento ordinate a sacerdotibus
dum predicere et nuncciore / et ponuntur ta-
les propositiones prima intelligendo
1 qclo q verbum dei hic est veritas que in utroque
testamento continetur per doctores ap-
probatos in sacra scriptura et iure ca-
nonico exposita libere per sacerdotes
a suis prelatis missos licitum est predicare
existentibus Iste articulus non recipit
calumpniam patet quia fundatur super
dispositione c. cum ex iniuncto
De hereticis quod sic intelligitur non
habent per quos credent verum quia cecitat
super illo oz quia sit aliud eorum intentus
ponenda est alia 2o intentio quod verbum
dei per sacerdotes quoscumque siue
missos siue non missos ac men-
2 qclo dicos ad hoc privilegiatos libere pre-
dicetur / articulus predictus est erroneus
patet sic. Nemo enim debet predicare nisi
sit missus iuxta illud ad Ro. x
quomodo predicabunt nisi mittantur.
Super quo dicit glo. Credere est ex
auditu auditus est ex predicatione
predicatio ex missione / Et ibi. Et ideo
interdicitur predicatio omnibus laicis
et religiosis nisi per episcopum vel papam
fuerint licentiati / Nec mulier quantumcumque
sancta et docta debet predicare xvi q. v.
adicimus / et xxiii di. Mulier /
Et si forsan dicat se missum ce-
lo non ei credi non probet miraculo
vel scripturarum testimoniis aut pa-
tentibus litteris prelatorum suorum / De
hereticis c. cum ex iniuncto Augustinus
ordinalem ondens beatus Thomas
xii suo quolibet q. xxviii sic
inquit / Nullus quantumcumque scientie
magne vel quantumcumque sanctitatis nisi
missus a deo vel prelato predicare potest
Et rationem assignat quia non agere
natum est agere nisi debita mini-

predicatio autem est exhortatio et
doctrina si sit publica respiciens
totam ecclesiam / ideo autem ecclesia et
cura publica ecclesie commissa est
prelatis / et ideo nullus debet ad exercere
quod requirit auctoritatem publicam
nisi auctoritate prelati sui primi
Non obstat si arguant / Prope
est bonum et bonum demum operari
ad omnes. Ad galat. v. Cum
cuilibet liceat facere bonum sibi
proportionatum non autem quodcumque
bonum secundum thomam / Nec obstat si
inducant c. Ecclesiastici mandat unicuique
deus mandavit de proximo suo
et alia ideo intelligitur quod mandavit deus
monere proximum privata monitione
et familiari secundum eum secundum doctorem
Tertia conclusio quantum ad istum articulum
intelligendo quod verbum dei in Bo- 3
hemia libere predicetur a bipersone
sacerdotibus vel aliis ipsius Bo- qclo
hemis in uno vel quatuor vel
pluribus articulis in primacia
ecclesie romane et universalis ecclesie
consuetudini persistentibus / nisi se
per omnia in parte fidei eidem
universali ecclesie conformantibus Iste
articulus est erroneus patet
Nam ortodoxe fidei non potest
fidelium subesse eo quod formale ro
obiectum fidei est veritas prima cum
qua non fidelium stare potest sicut
non ens cum ente stare non potest
ut dicit beatus thomas 2a 2e q. 1.
Igitur stare non potest quod stent in
ecclesia katholica in unitate fidei
nobiscum / Et quamvis articulos
d aliquem ex eis permaneat
excipiant teneant et defen-
dant. Omnis enim qui discedit
ab uno articulo non habet fidem
katholicam / ac ideo non stat. quia

fiat unum cum fidelibus in unitate
fidei, quod tamen ipsi respuando
sibi aliqua pretendunt, Consulte
igitur facerent si simpliciter romane
ecclesie adhererent, et in ipsius forti-
ciis et instituta sanctorum patrum
ambularent. Sic enim cessaret
omnis instancia. Si vero nolunt
credere nisi aliqua respuerit con-
stat quod in unitate fidei que mix-
turam et varietatem non recipit.
eo quod filium et vinum non miscent
stare nobiscum non possunt. Ad cuius
corroboracionem assumitur id quod
scripsit beatus thomas 2a 2e q. v.
articulo iii ubi arguit. Omnis
qui inheret doctrine fidei inheret
ei tamquam infallibili regule pri-
me veritatis cui non potest subesse falsum
et omnibus assentit que ecclesia
docet. Si igitur isti que docet
ecclesia que volunt tenent et que
nolunt non tenent ymmo discre-
dunt nec adherent doctrine ecclesie
sicut infallibili regule sed proprie vo-
luntati inniuntur. constat quod ipsis
in talibus erroribus manentibus ne-
quaquam uniri cum ecclesia ka-
tholica possunt. Que enim maior
superbia ut una natio et maxime
unus solus a quo opinio te
profluxit toti ecclesie universali indi-
cium suum preferat ac si ipse solus
haberet spiritum dei. Quarta q.
execrabilis et piarum aurium
offensiva suspecta et erronea
ecclesie mittitur qui ex ipsorum glosis
colligitur quod verbum dei hoc est vetus
et novum testamentum ad verba
sine glo quamcumque de secta
synagoge sive romane ecclesie
quam ore blasphemo meretricem
appellant debet libere et sine impe-
dimento cuiuscumque prelati sive
secularis sive ecclesiastici predi-

cari ordinate cum concordancia novi et
veteris testamenti cum glosis ipsorum bo-
hemorum a sacerdotibus dei. hoc est
quorumcumque bono vel malo laico
aut mulieri, que presumunt interpreta-
ri vident velle pro illud fulcari
verbum dei non est alligatum et hic
intelligunt viri esse ipsos principales.
Nam tam laici quam mulieres
predicant inter eos contra vias sanctorum
et decreta. Sed falsitas huius patet
per ea que statim sunt premissa. Quo-
modo enim permitti potuit qui iuxta dictum
Michee iii predicat pacem et mor-
dent dentibus. Qui conantur ad hec
non ut veritatem cognoscerent sed ut
in suis erroribus verba et scripture
sacre sententias coaptatis corda
fidelium subvertant, habentes quidem
in verbis pietatem et in consciencia seviciam
et ea omnia verborum mendacio con-
tegentes, sanctitatem fidei corrumpe-
re nituntur. Verba sed lingua in plagosis
labiis suis arescit. Nec mirum. Nam et si-
militer videmus tales que non sunt dicti
cum secundum beatum thomam ibidem quantum ad
usum eorum falsa sunt quod eis false
et deceptiose utuntur. Processit igitur
talis fantasticus intellectus non a deo
sed a demonio meridiano a quo
sunt decepti. Quintus vero articulus
quo dicitur quod dominium seculare super
divitiis et bonis temporalibus
quod contra preceptum dei clerus oc-
cupat in preiudicium sui officii
et dampnum brachii secularis ab
ipso auferatur et tollatur et clerus
ad vitam evangelicam et apostolicam qua
vixit christus cum suis apostolis redu-
catur. quod est capciosus sediciosus
et erroneus ostenditur et probatur. Est
primo sic. tenere pertinaciter quod lay-
ci et domini seculares sine auctoritate
pape qui est princeps universalis licite
possint auferre bona ecclesie, est

Lus
quintus articulus

De bonis temporalibus
per ecclesiam possidendis

De decimis

tenet contra decimationem ecclesie sed omnis
talis qui tenet pertinaciter oppositum
illius quod per fidem vel bonis moribus
determinatum est tenet contraria est
erroneus et hereticus, eo quod talis ne-
gat auctoritatem ecclesie et pertinaciter tenens
sentit quod determinatum ecclesie est contra
quod est hereticum. Igitur huiusmodi asser-
tores erronei, et si pertinaciter defendi-
tur heresis merito diffamandus. Minor patet
Nam tanta est auctoritas ecclesie
quanta ewangelij, ymo eadem per veram
publicitatem que a philosophis omnibus
et katholicis reputatur esse una ubi
unum per alterum utrobique tamen vere
ewangelij autem est prius ecclesiam et ex
ecclesia est quodammodo quia ab ipsa
receptum. Maior vero dicitur supra
et rationibus sic probatur et primo de decimis
secundo de possessionibus. Decime quippe
de iure divino sacerdotibus et clericis
debentur ipsas quod Christus in signum
universalis domini reservavit prout patet
genesis xiiij ubi dicitur quod abraham
obtulit decimas melchisedech
sacerdoti de omnibus. Et levitici
xxvij capitulo fine dicitur omnes decime
terre sive de frugibus sive de po-
mis arborum domini sunt, oves bo-
ves et capre que sub virga pa-
storis transeunt quidquid decimum
venit sanctificabitur domino et non eligetur
nec bonum nec malum nec altero com-
mutabitur. Et numeri xviij capitulo
principio filijs autem levi dedi omnes
decimas israel in possessionem pro mini-
sterio quo serviunt in tabernaculo
federis. Et deuteronomij xij capitulo principio
offeretis in tabernaculo decimas
et primicias manuum vestrarum. Et
xiiij ibidem capitulo medium scribitur
decimam partem separabis ab omnibus
frugibus tuis que nascuntur in terra.
Et 2 paralipomenon xxxi capitulo principio
dicitur obtulerunt primicias frumenti

vini et olei mellis quoque et omnium
que gignit humus. Item tho-
bias fideliter offerebat omnia
primitiva sua et decimas. Et
in ecclesiastico xxxv capitulo principio legitur
In exultatione sanctifica decimas
tuas. Et malachie iij an me
confligitis me in decimis et pri-
micijs. Et ibidem. Inferte omnem
decimam in horreum meum ut sit
cibus in domo mea. Et luce
xviij decimas do de omnibus que
possideo. Et mathei xxiij ubi Christus
dixit hec scilicet decimas dando
oportuit facere xvi q. i. decime
et in c. sequentibus. Igitur cum istorum
novorum predicatorum doctrina sit contra
veteris et novi testamenti con-
tinens divinum et canonicum quod ecclesie
preceptum quod pietatem et devocionem
tollat in hoc quantum ad decimas
ipsos palam errare et plus dog-
matizare patet. Pro isto et inducitur
quod notat Innocentius de proys
c. ult. ubi tenet quod domini
ecclesiarum non debent impedire
dationem decimarum quia in hoc casu
potest dici unum quod pro divicias ab his
divitibus sua vera licet auferre
xiiij q. iiij quod dicitur si quis
Et idem dicit augustinus decime sunt
precepta domini levitici xxvij capitulo fine
quas dominus dedit levitis. Numeri
xviij capitulo fine quod autem de
suo dominus dedit levitis. Nulli
licet auferre quantumcumque sint
divites vel mali. De decimis c.
tua. Item in iusticia requirit
ut unusquisque iure suo gau-
deat et in eo conservetur xij q. ij
cum devotissimam. Ergo predicantes
contra iure ledentes singulorum predictorum
forciter ecclesiam patet ergo quod tales
tales predicatores licenciant
laycos et seculares scilicet ad rapinam

clericorum in predicto articulo. quod idem ar. et capitulo suo et predictorum expositis.
Nec autem non possessiones ecclesiarum liceat laicis sine pape licencia distrahere vel auferre. sed quod possessiones sacerdotibus et spiritualibus dimittere legi et canoni non repugnat patet. Augustinus enim in sermone de vita clericorum sic ait. Christus dominus accipite commisavit in terra quare habuit loculos cui angeli ministrabant. nisi quia ipsius ecclesia loculos habitura erat. quare furem admisit nisi ut ecclesia fures cum pati tolleret. quod tamen intellige de occultis furibus secundum glosam. xij. q. i. c. xij. et propter cuius verba ponitur eadem causa et q. in canone expedit. Refert de sancto paulino quod ingencia predia que fuerunt sua vendidit et pauperibus erogavit. Jd tamen cum merito sue perfectionis fuerit summus arelatensis episcopus non contempsit ecclesie facultates sed fidelissime dispensavit. cuius sancto satis ostenditur et ipsa debere propter perfectionis contempni et sine impedimento perfectionis posse ecclesie facultates quas esse perfecto quia possidere. Jtem sanctus hilarionem ipse omnia sua aut parentibus reliquit aut vendita pauperibus erogavit. Jd tamen cum merito sue perfectionis fieret arelatensis episcopus que illa tunc habebat ecclesia non solum possedit sed etiam acceptis fidelium viorum hereditatibus ampliavit. Jta quod homines tam secularium quam divinarum litterarum doctissimi si sciunt res ecclesie debere contempni. nunquam debuerant eas suscipere quia omnia reliquerunt. hec propter. Canonis quod predia et agri sunt tradita et traditi ecclesiis tangitur in

De possessionibus

canone videntes eadem et q. b. de aūs vbi dicitur. videntes summi sacerdotes et alij levite plus utilius posse conferre si hereditates et agros quos vendebant ecclesiis quibus possidebant episcopi traderent. eo quod ex sumptibus eorum tam presentibus quam futuris temporibus et elegancius possent ministrare fidelibus quam vita ducentibus quam ex precio eorum. ceperunt predia et agros quos vendere solebant matricibus ecclesiis tradere et ex sumptibus earum vivere. hec ibi. Quod utiles facere poterant summi sacerdotes .i. episcopi. eo quo ad dignitatem et auctoritatem in locum apostolorum successerunt. lxxxviij di. quorum vicem.
Jtem Augustinus habebat dominus loculos a fidelibus collata conspicuas et suorum necessitatibus et alijs indigentibus tribuebat. tunc primum ecclesie pecunie est forma instituta ut intelligeremus quod preceptum non esse cogitandum de crastino non ad hoc fuisse preceptum ut vel pecunie servaret sanctis sed ne deo propter ista serviatur et propter timorem inopie iusticia deseratur. xij. q. i. habebat. Jtem in canonibus apostolorum scriptum invenimus. precipimus. vt in potestate sua res ecclesie episcopus habeat. Si enim anime hominum preciosiores illis sunt credite. eorum cum de pecuniis curam habere ita ut potestate eius indigentibus omnia dispensentur. per presbiteros et dyaconos et cum timore et omni sollicitudine ministrentur. hec ibi.
Jtem probatur hinc articulus ostenditur ratione. Si enim licet bona ecclesie secularis potestati distrahere vel auferre si clerici sunt divites aut male vite hoc precipue licet imperatori in imperio aut regi in regno suo. Sed neque imperator aut rex hoc facere licite potest. ergo nec inferior. Jmperator quippe debet pape subesse. xcvj di.

Duo sunt / et si non sit aliquis imperator
erit sine pastore. aut papa non erit
nec est universalis princeps cui po-
testas tota data est ligandi et
solvendi. Matth. xvi. et vtrumque est verum
Nichil enim est honorificencius pa-
tri aut regi quam quod dicatur filius
ecclesie xxiii. q. viii. quem ordo
xc vi di. si imperator / et c. quis
dubitet. Et ideo tu potestas secula-
ris non habet iuris in spiritualibus xxiii.
q. viii. tributum / non habet eos hoc
modo ad virum redditum ut bona
ipsorum diripiat / eo quod cum ecclesiam
habet ex officio defendere non debet ea
impugnare. Ipse autem imperator
est advocatus ecclesie et defensor
Cum igitur hoc facere licite non potest.
inferiori ullatenus non licebit / pretera
invasores bonorum ecclesie homicide
reputantur. xii. q. ii. qui xpi
et sacrilegi dicuntur xvii. q. i. in ca-
nonibus / valde enim ingens sa-
crilegium est quecumque ut pro re-
medio peccatorum ut pro requie aut
salute animarum suarum unusquisque
venerabili ecclesie contulerit aut
certe reliquit. ab hiis quibus maxime
servari convenit id est Christianis et deum
timentibus et super omnia principibus
et primis regionum in ac. tusseni
vel comiti. hec ibi. quod universa
synodus confirmavit ecclesie ka-
tholice urbis rome. Item in libro
capitulorum karoli et lodowici
imperatorum dicitur quod imperio sanctorum pa-
trum tradicionem novimus res
ecclesie vota fidelium esse precia
peccatorum et patrimonia pauperum
licet ab ecclesiasticis de dividendis
rebus ecclesie suspicionem dudum con-
ceptam amovemus / statuimus ut
nec nostris nec filiorum et deo dispo-
nente successorum temporibus nostrorum
ullam divisionem aut iacturam
paciatur / hec ibi. et multo
contra omnes raptores ecclesiasticarum
rerum statuit ex concilio Luciani
pape. xvii. q. iiii. ubi dicitur omnes
ecclesie raptores atque facultatum
suarum alienatores a liminibus
matris ecclesie anathematizamus
auctoritate apostolica pellimus / dap-
namus atque sacrilegos eos
esse iudicamus / et non solum eos
sed et omnes consencientes eis
quia non solum qui faciunt rei
iudicantur sed et qui facientibus
consenserunt / hec ibi. Ecce ad
quid inducunt isti predicatores
modernum ipsos reges nobiles
potentes et quia et quod impel-
lunt / quod ad hoc quod tradi sa-
thane et si in eo persistunt nec
satisfecerint quod perpetuo condep-
nentur. Cessent igitur persuadere
impia crudelia erronea
ac dampnosa. non lapident
fideles de bonis operibus ymmo
et ipsi bonum faciant suis temporibus
ut a premencientes altissimi re-
perint. Inculpet enim venabiles
si possunt henricum imperatorem
patrem ottonis primi augusti
magni quod in germania multas
ecclesias et monasteria diversorum or-
dinum instituit et opulente do-
tavit / nec contentus erat solum
conferre temporalia bona ecclesiis
et monasteriis que fundavit sed et
perpetua dominia subiecit eisdem.
Redarguat si possunt ex vero vel
scriptura ottonem primum magnum
augustum henrici imperatoris
filium ex eo quod pene omnibus
kathedralibus ecclesiis in ytalia
gallia germania burgundia

et locorum ecclesia constituit. Multa
insuper opida castra villas
et alia temporalia iura et iuris-
dictiones donavit et omnibus istis
ecclesiis propria insignia perpetuo
deputavit, et archiepiscopos et episcopos
ducatibus comitatibus et baro-
niis communivit. Qui et ve-
nerandam metropolim Mag-
deburgensem et omnes eius suffra-
ganeos scilicet Brandeburgensem
Havelburgensem Misnensem Ci-
zensem que nunc Nuemburgensis
nota et Merseburgensem so-
lempnes kathedrales ecclesias
in propria provinciali diocesi in diversis
locis in mediterranea et orien-
tali Saxonie de novo, et
multa alia cenobia monachorum
et mulierum fundavit et dotavit.
Quibus Coloniensem Maguntinensem
Treverensem venerandas metro-
poles et plures alias celebres
et insignes kathedrales
ecclesias Alemanie ad instar
magnorum principatuum dila-
tavit. Arguat preclarissimum
et Christianissimum imperatorem Ka-
rolum Romanorum et Bohemie
regem et patrem illustrissimi
principis et domini domini Sigismundi
Romanorum Ungarie Bohemie
etc. regis ex eo quod diversas ec-
clesias et monasteria diversorum
ordinum in civitate Pragensi fundavit
et dotavit. In collegiata omnium
sanctorum in castro in Wizegrden
sancti Egidii Appollinaris ec-
clesiis de fructibus et redditibus
canonicos et aliis ministris
ecclesiarum copiose providit
et multiplicata varietate
cum ordine miro exoptando
ministros ministrorum collegit. Quos
deinceps opulente providit

et sanctitate perfirmavit perpetuis temporibus
confirmavit. Adeo quod civitatem Pragensem
ecclesiis et conventibus in eis decoravit.
ut Praga ex ordine ministrorum
ex varietate decorum ipsorum, ex suf-
ficienti provisione ex proporcione
debita cantancium, ex multipli-
citate sermonum ex sapientia magistrorum
ex accursu et concursu ad eam
et in ea convenientium, ex diversa spec-
tabilitate personarum ex structuris
et ornatu diversarum ecclesiarum flos
mundi diceretur. Que omnia constat
fuisse facta pro honore dei ac decore
cultus fidei Christiane. Ex luctu quoque
ecclesiarum et subversione monasteriorum
ex prophanacione sacrorum locorum, ex
pollucione sanctimonialium. ex super-
abundancia homicidiorum, ex policie
confusione ex continuis disturbiis
ex inordinacione ex scissura et
divisione ex capitum origine
ex inobediencia et temeritate ex cultus
singularitate ex vicioris sanguinis
effusione ex ordinis transposicione
Quod enim super hec infra quam an-
tea retro caput quasi subitum pedibus
et pedes sunt super caput integat
quod innitendo sibi proposito sic ambu-
lare est dampnabile et totum ordinem
in ecclesia militantem confundere. Et
si arguatur ecclesia Romana non
tenet morem et formam apostolorum et
ecclesie primitive. Nam primitiva
nullas habuit possessiones nec in
quibus modernis nostris temporibus habet castra
civitates villas predia aurum
et argentum que omnia deberent
secularibus dominis. Quod aliter se habuit
ecclesia tempore apostolorum et martirum et tempore
persecucionis tyrannorum et aliter
tempore regum Christianorum et principum.
... q. i. sunt autem. Ideo tunc predia
vendebat et precium eorum revele-
bat ad fovendos pauperes, ut

Obi.

Re°.

i dcō canone futura, allc' tpe
nō succte f anno dm ac. ccc.
put le' i cronica Justiniana co:
stantinus imperator ꝑcarissimus
ꝑposito morbo et docto tpe bti sil
uestri eccliam ꝓpte dota' multis
possessionibus nō solu bto siluro
illa tribuēs sz omnibus successoribus
Romanā ꝑ urbē et pallaciū suū
ac omīs italie siue occideta:
liū regionū ꝓuincias et ciuitates
sibi et suis successoribus sacrā
parum et sapientū cōsilio concessit.
ꝓc. vj. di. cōstātinus. Et si forsa
instant bñ cōcedit' q clero ꝓ
pte sua decime dent' nō tn̄ ex
ceptis decimis alias hēre pos:
sessiones ꝓ quo fac'. Nūi xviij
eta fine. Ad quod rndz Innoc
sup rubta de decīs. dīc q i
diuisione terre ꝓmissionis nō
debuerunt hēre ptē sicut ceteris
sz ꝓ pte sua debuerunt eē cōtenti
de decimis sz si aliis cōferren'
eis ut ab iusto titulo daren'
bñ poterant possessiones hēre ut pz
i leuitico c. finali ult'. medium
sz xpm, et alios oms ibm scri:
bentes. Et si arguūt, xpc. sz fuit
rex et sacerdos honorē tn̄ huius
mundi et regnum recusauit. et i
paupte uixit. ꝑpt humilitatem
quo sz suos ꝓfessores ad uitā
similem nō astrīxit. Ad quod
rndz Bonauentura. q id fec' s.
qz ad eandē uitā nō artauit
ꝑptr sua dilectissima benignitate.
Vnd et tempe aploꝝ erat bonoꝝ
possio cōmunis nō ad ꝓuatē
ꝑsone usū. sz ad totius cōmunita'
ꝓfitum. ꝓut hr actuū iiij. qd' et
nūc i religiosis sua' et mul:
tiplicatis aut i ceteris statibus
spūalī hc nō potat n i pnc' las:
sum. quod et nūc a bonis uiris
ecclesiasticis obsua'. Et si uim
arguūt. xpc n decimas n'
bona possedit i ꝓpali ut qui:
sz clerus nulla dz bōa hēre
tam i qui cōm et i ꝓpali.
Ad quod rn' q iste error
q redemptor nr̄ nō hūisset
aliqua i ꝓpali ut qui. qd eccia
na' et hēsis reputa' i extra
uagante que incip'. Cū
inter nōnullos scolasticos.
ubi et oms hetici reputa'
qui ptinacit' affirmat q
redemptori nr̄o et eius aplis
his que eos hūisse sac' scrip:
tura testa' nequaqm ius
ipis utendi cōpeacit n'
illa uendēdi uel donandi
aut ex ipis alia acquirendi.
Ex quo clare ꝑp' error
istius arl'. Cū g° licite clerus
bona tempalia possideat.
ut supius est ostensum. quo
licebit eade ꝑlati secularib
distrahe. cū nemini facienda ē
iniuria, et utiqz locupletari
nō dz quis cū alterius detrimento
ꝑ rōm iuris locupletari.
de re. iur. li. vj. Et si adc
nolentes restare errorī ma:
licia adhuc instāt. Nūc
nō uiuūt ꝑlati eisdē reglis
quis i° tpe regebant' qz ꝑsg
erat sine auro et argento
i zonis suis, q̄m sz hilarī
et ambo. ista uba nolite
possidē aurū et c. intell' sic.
Nichil i ꝓpa'bus aūd vendet'
nō duas tunicas habeatis.
i. nō duplicem animā hēatis
Et sz Augus nō dimit h uba

p modu pcepti s3 pmissionis
ut sit ssub citiitis ad pdica
du ne sollicitem de expess
qua debent ub appo. Dig
nus est enim opari9 merce
sua s3m aut alios scos qz
expoitom pont hec thos
xij quaz q xx qz his mist
xpc discipulos ad pdicad
s ante passione z p9 resurrecti
In pma dixit In via gentiu
ne abieritis In 2a dixit Do
cete oms gentes In pma
mandauit q pdica sua vet
no aut i 2a Et vo qz i pa
solu mittebantur ad iudeos
ubi consuetu erat q magri
eoz ab eis sustentaren
apud no gentiles no erat co
suetudo Et io nisi fuisset
scandalu q ex qstu apli
pdicavet sst io dubi i 2a mis
sione dixit Nuc qui ht
sacculu tollat silr z pera
Et hinc est q aug9 i ep9 g
donatistas z s3 illo ps. qr
fremuer gentes distinguit
dursa tpa ecce t fuit eni
tpe qn astiterunt reges adu
sus xpm z i io no solu no
dabant fidelibz s3 z eos oc
cidebant. Aliud no tpe e
unt i quo reges intelligit
z suunt dno ihu xo i timore
Et io i isto tpe reges st va
salli ecce z io alig stat9 e
nuc qin tunc s3 no aa ecca
s ipm z scm thom p9 cu
Constat go q cu eccia tot
suffulta scripturs z scoz pa
tru siijs. xo z eoz i quiq
erat spc sciis ex iebo tpa
lia licite possidz darlian

Laicas bo ecciaz ausfere e eos ad
sacrilegiu concitare qd idz artl9
est crudelis impiis seductosq er
rones z diui cultus contempting
mito ab omibz xpifidelibz detes
tandus. Quintu no ad iiij arlm
i quo dicit q omia pcta mortalia
z spa publica alicis deordinacs
legi dine contrarie i quoz statu
vite z condicionis p eos ad quos
sptat phibea et destruantur
po istu pma conclo no e co
nce e possibile ut i puti omia pcta
z si sint publica statim p9 qui
de eis constitit p hoies tam
iudices aut ultimo supplicio
aut extminio puniant i que va
rijs pharcomibz ondi esse na
z pmo sit ta st gna homij qz
pene sint dissimulande z dno
iudicio reseruande xxiij q
iij his ita ubi dr q qda st
salub amonitoe corrigeda
no corpalibz flagellis anad
utenda s3 eoz vindictu dno
expaiu tru est reservada qn i
delinquites vz vindicam exerce
no possumq. ul qz no st mi
nores ul qz illoz ecma z si nos
no st tu mani ul indicije p9
no put. Clnu est go z supsticosu
dicere destrui debere p homies
omia pcta mortalia a posse
tollandi eni st mali qu diu
de ipoz conuersioe no despa
xxiij q iij c. j. tollerandi
etia si pcta eoz sciunt duno
no st talia q n9 excusatoe
celari pnt. ne forte eradicando
zizania eradicet sil z triticu
xj. q iij. nolite z ij q j. multi
i pn9. tollandi interdu ne ex
turbatoe eoz pax gnalis

Pus
8 arti.

1 9clo

Salubri
amonitoe
corrigedu

ccīe contuciā. xxiij q. iiij. tollan-
di. et c. quid culpo. et c. quisquis
2 Sed° sic. Omnis xpi actio nra est
instructio; xpc autē nō statim de-
struxit pctm mortale nc hoīem
mortalr pctantē. g° nc nos facē de-
bemus; augustinus est ipoze p cosi-
uada cōsuetudine pmitie ccīe,
l. iij. p 2a pte p 2. Na xo masuetu-
dine scribis & phis teptatibus p-
sētata adultera ipe dixit q sine
pctō ē vrm pmus i illa lapidē
mittat; quibus confusis ex ppiis
delictis & recedētibus subdit. Nec
te cōdemnat mulr. nc ego te cō-
demnabo. Vade amplius noli pccā.
Itē xo sustinuit publicanos & pctō-
res & manducauit cū eis. Itē omēs
apli & petrus xpo capto fuge-
runt & mortalr pctāuit eo q i eis
fides tūc fuit extincta ad ve-
niam tn recepti st. p sz Augustin
i li. de ūbis dm. xpc cognouis
iudam scimus cē furē ipm tn
tolerauit. et ad pdicandū misit
sibi qz cū aplis eukaristiam dedit
p isto & inducit. q idē Aug9
sup Iohēm scpsit. Cur noluit
dns nr fures ... amonere eum
qui vnū pditurū int xij habē
noluit, nisi ut malos tollēmus
ne corpus diuidamus Ecce int
scōs est iudas. ecce fur ē iudas.
et nedū fur. sz & sacrilegus.
& nō qualiscunqz fur sz loculorum
dnicorum & sacrorum, p eodē ad-
ducit. quod ponit idē Augus
li. iij. de vnico baptismo ubi ait.
Crudē inquit furē quē nomi
malū. nomine melius est ipm
fure qui te scias esse, & aliquis
int poius sane si iudex & iudi-
candi ptatē accepisti. ecclesiastica
regula si aput te accusetur.

Si iudicis domiticis testibus qz
conuictus cohercere corrige. exco-
municā destruendā h ē. Ex q°.
pz q tūc destruenda st pctā
cū corp Iudice copetenti qz
sit de pctō confessus ul legi-
timis pbacōibus conictus
ul talia st que ppr sui noto-
rietatē pbacōe nō indigent.
Omnia nō pctā destruere nō
est humanum sz diuinum, et ei
tollent scandala oīa de
meo cū cōgregati fuerint ob
a quatuor uentis nc. inuēn-
qui sz g̃gl. hec uita que me-
diu celū & infernū sita est sic i me-
dio cōsistit ita utriusqz pau-
cines recipit quiter. quos
tn scā ecclia indistincte susci-
pit & postmodū i egressione dis-
cernat. Et subdit, qui diu sub-
sistitis exquirunt tolerāre ma-
los, rrā quisqz malos nō tol-
lerat ipe sz p intolerancia tes-
tis ē qz bonus nō est. Abel enim
ee renuit quē kayn malicia
nō exercet. xxiij q. iiij. h at
uita, hinc Augus cuius uba
ponuntur i canone: quidā
xxiij. q. iiij. d. i ecclia malos
bonis ee pmixtos usqz i
fine seculi tpe qz iudicij,
hinc idē cōn eplam pmeni-
ani dt. q qn augustum notū
est & oibus execrabile crimē
ut ul nullos pr sz habeat
defensores p quos scisma
possit cōtingere nō dormiat
seueritas discipline. Ubi au-
ctoritatem c° sequi pt accipi q ppr
scisma eēt tollerandū cōtra
quod stat q oīa pctā mortalia &
maxime publica st destruenda.

Certo sic p̄ retribucō mali
z virtutis ī hac vita nō pt
eē s̄ cōdignū. s̄ quidā ē gius
tꝰ iustie de pe· di· ij· c· q̄q
Igr̄ cū nō potuit suffi. pcta
puniri nō pūt oīa destrui.
7 Certo deꝰ sustinet malos
ī mūdo de pe· di· ij· si ex
bono, g̊ mali rōnabi. mēdū
6 sustinen. Sexto nō est datū
hoībꝫ ut possint oīa pcta
mortalia spali. pubca destrui
ere g̊ s̄ hc arrogat̄ ē er
ror z insania. Ait eī Augꝰ
ī li°. de vnico bapmo. Cūtꝰ
arrogancie tumor est, quīte
hūilitatꝭ z bonitꝭ oblivio
quīta iactatio ut quis se
posse facē credat. quod nc
aplīs cōcessit dūs ut zizāi
a frumito se putēt discernē
2 2a q° ad istū arlu g° int do
articulū hūc sic. q̄ oīa pcta
mortalia spa. pubca z ac deor
dinacōes dnīc legi cōtrie
p cōpetēt iudicē qui cōstat
decis pfessiōnī iuri stāz
ut pcacōes lrimas. aut s̄
sic manita ut pcacōe nō
indigeant nc tīe scisma
aut turbacō ecctie st̄ in to
qūtū ē possile hoī ut pūt
lex determinat puīenda pꝫ
Nam hec est sūia. nedū
katho. ecctie s̄ z gentiliū
s̄ ut sic nt videnr adde ge
tilibꝫ Nam ut ait phūs. v.
ethicorꝫ, lex phibet vinēs
omnē maliciā z pap. vi
uē s̄ omnē virtutē, quod
septuagi. z ecctia katho.ca
facit Sꝫ forsan sub colora
tis verbis ingerunt ut cai
katho.ca ecctia opinioē fla

que videnr eis mala que tn ī
vitate st̄ scā, sīu deordinacōes
tolanr z vitꝰ ipōrꝫ sacrilegi
induranr, q̄ sic int nt corrigat
punisū vitiū. Si nō vitt oīa pct
mortalia simplr. destrui nō indi
gebūt pnīa nc ecctie remedijs
que instituta st̄ p emūdacōe p
catorꝫ nc recōciliabt dōs āquē
pcōre p pnīam nc oportebit
eos resistendo malicie homī
virtutibꝫ exerci nc ī ecctia militā
erūt boni z mali nc amp opꝰ
erit legibꝫ nc supplicijs aut p
mijs eit locꝰ, pꝫ hc Nam si
destructa fuerīt omnia pcta nō
erūt ī ecctia n̄ scī dei nc locū hēbt
ut salvenr pcōres q̄ st̄ vtiqꝫ
erronea z absurda, 3a sic ·3· 9clo
diuīa puidēt ā rebꝫ creatis ma
lum totar. nō excludit, sic nc
ptates humae oīa pct mortalia
excludē pūt, añs pt· thos
multipr. li· iij· 9 gentiles. c.
lxix. z pt sic pbai, multa bō
sunt ī rebꝫ q̄ nisi mala erūt
locū nō hērent. sicut nō eēt
pacia iustorꝫ si nō eēt ma
lignitas psequētiū nc eēt
locꝰ vindicatꝭ si delicta nō
eēnt. Si g̊ malū totr. ab vni
usitate rerū excludēr. opteret
z bonorꝫ multitꝫ diminui q̄
eē nō dꝫ, p̄t si mala nō eēnt
rebꝫ multū de bono hoīs dimīer
qūtū ad cognitōē z qūtū ad de
sidm z amorē Nā bo ex oppōe
mali magꝭ cognoscir z dū
aliq mala patim. ardēciꝰ bō
optamꝰ, Igr̄ tolli omnia pcta
ut destrui nō ē rōnale p aliq
humam ptatē, 8a cōclō. mala ī
mūdo interdū utilr pmittūr
h q° sīnalr ē Augꝰ. sup ps
lxiij. ubi ait Ne punitis gētis

6

esse malos in mundo et non fuerit boni de illis
agere deum. Et subdit. Omnis malus
aut ideo vivit ut corrigatur aut ideo
vivit ut per eum bonus exerceatur. Con-
cordat etiam quod habetur in registro epistola
lxxxiiii ad maximum quod deus malis
hominibus utitur non solum ad iusticiam
suam qua eis digna in fine reddet
sed et ad exercitacionem et profectum
servorum suorum ut ex ipsa malorum
perversitate boni proficiant. Hec ibi.
Et mirum est de istis qui mala
omnia volunt tollere de mundo.
Attendant enim quod aut putant
se esse sanctos et iustos, iusti tamen sancti
non essent nisi prius fuissent peccatores.
Si vero mali sunt et iniusti cur persecu-
losam contra seipsos et vindicte se-
veritatem sumam. Unde Augustinus in libro de vera
innocencia c. centesimo lxiii. Nemo
est nisi ex malo bonus. Et ille
de agone christiano sic ait. Nisi deus
antiquis seculis sua actione sua patria
peccatores unde nascerentur tot fideles.
Et subdit. Aliqui mali fiunt
ut inde boni nascantur. Et in
quibusdam sermonibus sermone centesimo lxiii idem
dicit. Si quis es bonus non de tuo
bono quia fuisti malus sed de
illius es qui numquam potest esse malus.
Hec ille. Ex quibus patet quod frustra in hoc
articulo efficti sunt singulares.
Puniant enim peccata secundum leges et regulas
et consuetudines racionabiles. Si desunt
leges non impunita dimittant.
Quibus publice aut secundum formam iuris
de his constet, malos convictos
vel confessos aut ubi non timetur
scisma, expelliment. Quorundam tamen
punicionem domino reservent in iudicio
vel ob spem conversionis sustineant.
Non laborent maxime ut peccata
omnia destruant. Cum id eis sit
impossibile et excedit hominis fa-
cultatem. Ultima quod subesse
romano pontifici omni humane
creature est de necessitate salutis.

hec patet per determinacionem ecclesie in extra-
vagante Unam sanctam c. porro.
Et michi loquitur sic probatur. Ubi est
unum corpus et unum caput non
duo capita quia monstrum non
membrorum salutem et vigorem
recipit nisi capiti et corpori
adhereat aliis coherceat.
Quod est notissimum. Sed unius et vice
ecclesie est unum corpus et unum ca-
put non duo capita. Christus propter
christi quod vicarius petrus quod successor
dicitur, neque homines salvari potest nisi
eius subsit, maius patet. Minor probatur sic.
Nam cum ecclesia sit una sine
est unum corpus sed uni corpori non
competit nisi unum caput.
Cum autem omnia membra que sunt
in uno corpore non salvantur nisi
unita corpori sine coniuncta
et subdita uni capiti a quo
infunditur eis motus et sensus,
quibus est quod omnes christiani qui sunt
membra ecclesie que est una
quod non salvantur nisi ut coniuncti
ecclesie et uni capiti quod est summo
pontifici. 2o sic probatur. Ecclesia non
solum est una sed eciam sancta et in
unitate firmata. Si enim
aliquando vacillaret ut alii essent
una alii non et per quos alii
haberent unum caput alii plura
possibile quibus pretendere non esse
de necessitate salutis huic capi-
ti subesse quod forte sub alio
palliari possit. Sed cum ecclesia
sit una non potest habere nisi unum
caput cui subesse est de necessitate
salutis. 3o sic. Extra ecclesiam non
est salus prout determinat conci-
lium de summa trinitate et fide katho-
lica firmiter. Sed hec ecclesia cum sit
una non habet nisi unum caput.
Igitur omnes a principibus recedentes iusti-
ficati et beatificati volentes, sed
capiti sine suo pontifici subesse

lo sit. Cui deus commisit oues
suas non has uel illas intelligitur
vniuersaliter commisisse. ideo non est
salus ouis alicuius nisi sit
sub pastore vz cum petro et in
persona eius ipsius successoribus
dictum est pasce oues meas
ouis nisi petro uel successori
suo fuerit subiecta non salua-
tur per consequens de necessitate salutis est
sibi subesse cristo, attenta
vnitate ouili et pastoris
sit per. Si vnum est ouile
et vnus pastor constat quod illi
qui dicunt se non esse de ouibus
petro commissis non ad ouile per-
tinere et per consequens in statu salutis
non esse etc. Dicitur aliud

Sermo ad clerum

In nomine patris et filii et spiritus sancti
amen, per laude dei patris omnipotentis
qui ab inicio seculi utramque
de nichilo condidit creaturam
angelicam vz et humanam. De
summa trinitate c. firmiter, ipsius
quoque filii domini nostri ihesu cristi
in cuius nomine omne genu flectitur.
De immu. eccl. li. vi. dicit spiritus sancti
qui a patre et filio non pluribus
spiracionibus sed vnica tamen spiracione
procedit de summa trinitate c. vnico
eodem li. vi. nec non reuerencia re-
uerendi patris in cristo domini petri
diuini et humani iuris bac-
calarii arcium professoris et
insignis pastoris nostre inclite
Ciuitatis vestre verbum occurre-
bat michi recitandum quod scribitur
Ezechiel xxviii. Tu cherub
extentus de prima. dicitur. ii.
principaliter. Vos tu cherub reuerendi
patres etc. Cum in omni accione
ordinata tam naturali quam arti-
ficiali est aliquid efficiens, ac
recipiens et aliquid perueniens, hic
est eciam in actu sancte predicacionis qui est
actus ierarchicus et sublimis,
ideo tamen necessario requiruntur. Nam
quamuis in omni accione agenciium
cator deus ipse dici possit principaliter
agens quia tamen actus sancte predicacionis
transcendit facultatem naturalis intel-
ligencie tam angelice quam humane
Nam est de illo qui superior est
omni narracione ut habetur in libro de
causis proposicione vi. Cui alludens
proculus philosophus proposicione c. xxiii.
cui liber sic inquit primum principium super
spiritualem vnionem indicibile est.
et incognoscibile ab omnibus secundis,
propter quod in eodem actu predicacionis
ille solus dicitur principaliter agere qui
docet omnem hominem scienciam
venientem in hunc mundum Joh. i.
Cui nichil est difficile et sine
quo nichil est possibile possidi...
ut dicit aristotiles in libello de
pomo et morte qui kathedram
tenet in celis et corda hominum
docet in terris reuelans misteria
Dan. ii. et absconditus in tenebris
constituta, ipse de infusis tamen dicitur
in fi. qui dat sapienciam sapientibus
ad contemplacionem diuinorum, et
disciplinam scienciam intelligentibus
ad direccionem actuum humanorum
ad quem eciam perueniens non pos-
sumus sine diuina memoria tacere,
Cum ergo mos sit approbatum in principio
predicacionum siue collacionum
offerre deo encenia oracionis ut
ipsa humiliter oblata nubes pe-
netret et se reputatas anima-
iestatis eterne consistorium nobis
reportet spiritus sancti donum quod ut
optime possimus facilius ingeme-
biscamus salutemus dicentes Tu
cherub extentus etc. Vbi supra
Reuerendi domini. Et si gloriosus deus

et sublimis in maiestate sua incli-
tus cuius altitudo nullis inclusa li-
mitibus nullis terminis comprehensa
recti censura iudicii celestia
pariter et terrestria disponat. De relig.
et be. sciorum c. unico li. vi. munda-
nam fabricam mirabiliter et ingenua-
decoravit. moles quoque montium
tractus fluminum spacia camporum
altitudinem celi, profunditatem a-
byssi mensus est, librans montes
in pondere et colles in statera. Re-
giones quasdam ditavit ubertate
frugum, quasdam vinearum, ali-
as fertilitate olearum, alias fecun-
ditate pecorum, alias potentibus
herbis, alias preciosis gemmis
alias animalibus et bestiis mon-
strosis, alias volatilibus navibus
alias diversarum artium studiis
alias metallorum et thiamatum
diversis generibus. Cuius magisterium o-
motus circularis in celis, motus
rectus in elementis, motus a me-
dio ad circumferentiam in planetis, motus
extensivus et constrictivus in vegeta-
bilibus motus processivus in animalibus
motus voluntarius in hominibus in statibus
videlicet et consiliis. Et ne in longum protra-
ham omnia creata generaliter superiora
media et infima angeli celi
et elementa et quecumque terre nas-
centia si per singula discurram
Inter hec tamen in quibus divine virtutis
primum refulget magisterium, diebus
novissimis istis videlicet temporibus, mundo
senescente, caritate frigescente
et quasi in suis membris et possessi-
onibus iura ecclesiastica cuncta occu-
pante adornari volens spiritualiter co-
lorem spiritualem universe eandem matrem
ecclesiam cathedralem nec diu quasi vidu-
atam pastore lupus rapax in-
vadat, aut proprius defectum pasto-
ris gravius dispendium quia
proh dolor genuit et ut ita dicam

convenientissimum est passa pater-
nitatis de elec. ne pro defectu de
pastore et prelato plebs scilicet et
virtutibus qui velut alter
cherub sapientie superiora extentus
nos protegeret in monte sancto dei
Rotundo videlicet providente domino p-
dicto a petra solido lapide
divini et humani iuris et
liberalium artium professore, pre-
ceptore et ingenio prudentie mi-
sericordie est dignatus gentis
stabilitate sue religionis
politorum lapidum moralium
intellectualium videlicet et theolo-
gicalium fundamento pro ple-
nitudine scientie cherubica-
que subditos in superna religione
firmabit ipsorum quoque mentes
ad salutis opera accendet
ex. de homi. per humani li. vi.
et dispersa colliget, divulsa
construet, iniusta supprimet
contorta depellet, sophistica
dissolvet ac servanda esse
iusticiam non tantum nomine sed
opere demonstravet sine qua nec
regnum nec civitas dyocesis aut
res publica poterit subsistere
ut probat beatus Augustinus ii de
civi. dei c. xxi quod utique
dante domino faciet. Est enim
cherub extentus cuius operi-
mentum est omnis lapis preciosus
Ezechielis xxviii. ubi thema
Sed ut verbum thematis intro-
ductum formaliter premitto istam
propositionem quod cherub hoc est
angelus est primus in scientia
dignus et presidentia misericors
et benivolentia. Est inquam
cherub primus in celo quem alii
sub nomine celi introduxe-
runt: In principio creavit deus ce-
lum et terram i. angelica natura nam

Aly sub nomie lucas ut pz de
sta est sup. i. formata p gra
angelica na. Aly sub noie
ignib ut i ps. qui facis ange
los tuos spc z ministros tuos
flamma. Ad hebre. i. Aly
sub nomie sapie Ecci. i. p̃
prior omi creata est sapia i na
angelica. Sicut g celu precel
lit omia nobilitate codicoib
Ignis omia cleta vivacitate
opomib, lux agteria corlia
celitate diffusionib. Sapia
agtencia spualia i bonitate p
fectionib. Sic cherub hoc est
angelus e i cecndo nobilior
i agendo vivacior i motu ce
lior z i omi bono pfectior
Est z cherub ut dixi 2o. dignus
i psidencia p qua pncipat
homib. demonib. corporib z
pncipes omib. pm pz de
angelo qui pcussit p̃mogeni
nita egipti Exo. xii. Et
de angelo qui pcussit assy
rios 4 Re. xix. 2m pz de
angelo qui religauit deo
i deserto superiori egipti, thob.
v. Et de angelo qui apphet.
draconem z ligauit eum ut
no seducat amplius gentes.
Apok. ult. 3m pz ex eo qui
admistratorii est spus, ad
hebre. i. 4m pz daniel x. de
pncipe psaru z grecoru
ubi scribit. Noli timere daniel
cofortare z esto robustus ne
vereatur ut plez adusus rege
psaru. Est p ut dixi tercio
cherub misericors i benevole
cu p nob allegado z incium
miseriam excusando p̃ut i
li. Job xxxiii. e scribit. Si
fuit p eo loquens angelus ut
annunciet hois equitatem mise
rebitur eius z dicet libera eu

ne descedat i corrupcionem, tu
libacoiem pmittedo ut pz de anglo
thob. v. forti animo esto ut a deo
curreris, tu tribulacoiem resur
gendo pz daniel iii. q descent
i fornace z fecit medium fornacis
quasi ventu roris flante, tu co
solacoiem nunciando pz de anglo
qui nunciauit conceptu sare
gen. xviii. dicente reuertens veniam
ad te z habebit filiu sara uxor
tua. Et de angelo qui pmisit
conceptu elizabeth z virginis
marie. Luc. i. Ex quib clarescit q
cherub e pmus i ceteris. Sed
verecundus i ipso pr doctor pre
ptor magister z pastor pfatus est
pmus i scencia dignus i psidencia
z misericors z datus dno i caritate
est misericordior i benevolencior ideo 8
ptinent de dicto cherub epitetus
Etiam qui vite considat i ipso sar
dium i ipso topaziu i ipso ias
pidem i ipso onicem i ipso be
rillu i ipso carbunculu i ipso
smaragdu i ipso zaphiru re
periet z si ad singula se convertere
ipsum i singulis inveniet simile
Ipse enim cu orpheo plectrum
cu esculapio pastorale baculum
cu thalete tpa cu crisippo
numos cu euclide mensuras.
Ipse sentit ut pitagoras, di
uidit ut socrates explicat ut
plato implicat ut aristotiles
vt eschines blanditur ut demo
stenes nascitur. Vinat ut or
tensius, estuat ut cethegus, mo
ratur ut phabius, simulat ut
crassus, dissimulat ut cesar.
Suadet ut katho dissuadz ut
apius psuadz ut tulius. Et
si ad scos pcet habeatur ressponsio
Instruit ut Jeroius destruit ut
lactancius astruit ut Augus

attollitur ut hilarius, summittitur ut
Johannes consolatur ut basilius, corripit
ut gregorius ut horosius affluit ut
rufinus stringitur ut euzebius nar-
rat ut paulinus provocat ut am-
brosius perseverat. Certum in doctrina
poetica ut heroicus novit ar-
duum ut comicus lepidum ut ora-
tor maturum ut hystoriarum vin-
ut satiricus serium ut commentator
lucidum ut iuris consultus obscu-
rum qui sollicitus est in satirica
mordax in tragica felinus et
flebilis in comica urbanus et
multiformis in bucolica rusti-
canus in georgica. Cuius quod du-
bitet hunc esse puerum in eorum hunc
dignum in presidendum hunc necessarium in
benivolencia. Cuius queso du-
bitet hunc esse cherub extente
tum qui tam liberalium artium dota-
tus est floribus quia magister in artibus
tam iuris divini regulatus est or-
dinibus tam humani veritatis est
subtilibus haustibus quia tam in illo
quam in isto professor est et magister.
Certum quod sit primus philosophus moralium
in naturalium cendictus perhabitus
intellectualium in pastorali pru-
dencia virtuosus perhabitus theo-
logicalium in virtuali benivolen-
sibi pertinenter dicitur tu cherub
extentus. Et ista sunt verba
vobis venerandis in primo proposita.
In quibus quidem verbis tria consideranda
primo pastoris mei spectanda
singularitate que notatur in pro-
nomine tu; secundo sciencie redundante
nobilitate, que innuitur in nomine
plenitudinis sciencie expressivo ibi
cherub; tercio virtutis diffusiva
multiplicitate que tangitur in particu-
tutamine adiusti augetur expul-
sivo ibi cum finaliter adiungitur
extentus. Et quia preceteris est in

scienciis singularior in virtutibus
splendidior preceteris in moribus
diffusior recte dicitur tu cherub
extentus, propter influenciam
primi philosophi in medium ad ipsum
commissus inquio tu propter
influenciam a medio ad communi
es tu cherub, propter influenciam
tum usque omne terminum es
tu cherub extentus. Decens
namque est ut non sit melior
in primi policia nisi tu ut non
sit in virtutibus splendidior
nisi tu cherub. Ut non sit in pre-
tendo rigorosior nisi tu
cherub extentus. Et quia
abesse debet a nobis omnibus tam gregis
custodia trepiditas propter quod
singularitate dicitur tu. Adesse debet
nobis doctrina et hominibus acceptabilis
virtutum limpiditas propter quod
significatur dicitur tu cherub. Dilata-
tur nobis defensiva compromissa
indigencium soliditas propter quod
finaliter concluditur tu cherub
extentus. Non enim ad alium
quam ad te spectat morbis et
lesura omnium. Inquam tu non
aliquis ingualis rag et frac-
tura sanabitur declinancium
quam tu cherub non aliquis so-
lidius firmabitur iactura pau-
perum quam tu qui es cherub
extentus. Ut sic singularis
in platone sic specularis in
diffusione sit et exemplaris
in intuitione sis tu qui es
cherub extentus et quia singu-
laritatis pluris et plus singularis
ac multiformis regularis
dicta quod nec tu es cherub
extentus, es quod tu cherub
extentus. Dicta primo quod in verbis
thematis consideratur de quo
dicitur xvi scriptum: Tu es petrus

et sup hāc petrā edificabo ec-
cliam meā xxiiij q j loq
dns ad petru tu es inquit
petrus sup cuius fundatu et
petrā hec est ciuitatis firmitas
edificanda est Ciues cum
ad ephes ij. Supedificati
sup fundamentu aplorum et
pphārum ipo summo angulari
lapide xpo ihu. Et quia mi dne
vobis p pnomen tu singu-
lar dicitur uestri quia singulares esse
debetis i fidelitate sinceri i hu-
militate sinceri i odorifera castitate
Iucundi sinceri esse debetis i fideli-
tate quia fideles sumus et pru-
dens que constituit dns sup
familia sua luc xij. Spe ei
dns uos fideles existimat
ponens i ministerio et i placoris
officio. j ad thy. j. ppē quia ar-
dent debetis intendere ut de
nobis possit dici illud quod
scribitur j Reg xij loquimini co-
ra dno utrum bouem alicuius
tulim aut asinum si quem ca-
lumpniatus sum si quem oppressi
Vnu enim katholicum et precipu-
um sacerdote sit non cruore
inplicari ita nec cupidi-
tate niolari xlvj di Vice
dute sepcuā ps compias
tuas no eas Ecci xviij.
Item esse debetis sinceri i humilitate
exo moysi de quo Nm xij
erat mitissimus hominum vn le
i eam quorum p d alexij di
tales erga subditos vos
debetis exhibere quales si nos
subditi essetis uobis uel-
letis esse ppositos Nichil enim
i ecclia plati humilitate fulget
splendidius c di quo more
Item esse debetis sinceri i odo-
rifera castitate Nam hec requiritur et
amioribus exo de eta et quali-
a multis ubi dicitur quod nemo ad
sacrum ordinem pmittatur attende
nisi aut sit uirgo aut pbate cas-
titatis existat. xxxij di nec
et i c. sequentibus de fortiori aut i ca-
pitibus et columpnis requiritur Inte-
gritas enim psidentium est salus
subditorum lxj di miramur
qui i sceptis dant unde qualiter alios
i domo dni oportet ambulare exo de
elec cum i cunctis cum uita pastoris
debeat esse subditis i exemplum. ij q vij
cum pastores Vulnerato namque pasto-
re quis curandis ouibus adhibet
medicinam. j q j ferunt et totum corpus
morbus inuadit si languor non
fuit curatus i capite ij q vij
Sicut / Dixi 2o et 3o quia i ubis
thematis considero scie redunda-
tionem nobilitate ic Cherub enim ple-
nitudo scie interptatur ut i pdco
canone pnus de pnia di ij qui
bene cherub dicitur quia transcendisse
alios non ambigitur ut pz ex p-
missis qui i medio ignitarum repta-
tionum tamen i medio lapidum ignita-
rum pstitus ambulauit Ezech
xxviij. vbi theca qui bn et pti-
nenter exponens dicit Dine enim quia
exponenti pteximus obumbrans
quia comparatione claritatis sue ceteros
obumbrasse scia credi reliquos
enim quasi obumbrando operuit quia
eorum magnitudinem excellentia ma-
iore transcendit hec ille glosa sup
ezechielem et hec uba i canone
pdco pnus Oz quia scia inflat
caritas aut edificat j Cor viij
exo de renunc. n cum pdem Ex
defcu Nam licet latitudo scie i se
sit bona tamen eius abusus quia ten-
dit i malum simile j q j non est
putanda de cose di ij sane ex
de In iuran et si xpc / Nos enim i

altitudine graduum sed in amplitudine
caritatis possidetur. regum. capitulo de
cta et quali ad amicos in fi pr. q
ua phia non in verbis sed in rebus consi-
stit ut ait seneca cap. xvi. qua
simam coti anus idem seneca epistola
xx ad lucillum sic inquit facere
docet philosophia non dicere, hoc enim maximum
sapientie est officium ut verbis opera
concordent. Cui alludit boecius in
libello de summo bono inquiens
philosophum voco omnem hominem vivente
secundum ordinem verum nemo enim de vobis
dante domino non ambigitur qui estis
seraphim et cherubin existentes. Et ge
secundum beatum dyonisium in libro de celesti ierarchia
Cherubin hoc est angelus illuminat
purgat et perficit. Cum ergo sitis che-
rubin existentes modo cherubico il-
luminate purgate et perficite, illumina-
te inquam quia vos estis lux mundi
xx. q. ii. de sacerdotibus, xxxiii. di. i.
Luceat, luceat quidem lux vestra coram
ut videantur opera vestra bona et glori-
ficetur pater qui in celis est. viii. c. v.
xv. q. ii. quatuor. Considerantes
sollicite dictum beati gregorii inquientis
ex tot mortibus prelati digni sunt
quot ad subditos perdicionis exem-
pla transmittunt, xi. q. iii. precipue. Nam
qui sunt potentes et gloriantur in potentia
potenter tormenta pacientur, sapientie
vi. viii. q. i. illud. Inquam perficite
Nam qui bona faciunt et meliora
desiderant non cadat in consilium dei
xvi. q. i. qui bona. Inquam tercio
purgate quam vos dicitur ii. ad thi-
mo. Argue obsecra increpa
in omni paciencia et doctrina. xlv. di.
c. i. purgate vero puniendo ne
per impunitatis audaciam fiant
qui nequam fuerint nequiores, extra
de sen. excom. ut fame. Ut iuxta
qualitatem delicti sit plagarum
modus dicitur. xv. extra de pe. felicis
li. vi. per impertritam fortitudinem
ita magnum indicantes sicut
parvum. extra de iudiciis. novit.
Vobis enim per hac congregacione
dicitur. esto vir fortis et preliare
bella mea, scribitur i. Re. xviii.
Esto fidelis in instruendo, libera-
lis in dispensando illarum in pre-
liando viriliter in triumphando
Esto vere vir fortis contra in-
valuerunt opera iniquitatis
quorum oppressa clamat sponsa
mea ecclesia cracoviensis ecclesia inquiens
circumdederunt me gemitus mortis
sed tu domine esto eidem in protectorem
et in locum refugii ut salvam
ipsam facias ab hiis que ap-
propinquant huic ab hiis nempe
ut tacitam de aliis qui anhe-
lant ad scindendum unitatem
ab hiis qui aspirant ad tollen-
dum caritatem, ab hiis qui co-
lores exquirunt ad subvertendum
equitatem, ab hiis qui lingwas
suas acuerunt et acuunt contra
ecclesiasticam libertatem, hii enim sunt
quorum consilia absolon de-
testatur. ii. Re. xvii. horum consilio
abymelech principatur. Iudicum
ix. horum testimonio naaboth
lapidatur, iii. Re. xxi. horum
tandem iudicio susanna mo-
riens condempnatur. Dan. xiii.
De hiis scribit virgilius in bucolicis
egloga v. Infelix lolium
steriles nascuntur avene pro
stili viola. Et hii sunt qui non
contendunt quis prior sed quis
victorior ut scribit salustius
in iugurtino quorum fallacia
aliam trudit fallaciam ut dicit
terencius in andria, dominus vero
albertus scolasticus gneznensis
et canonicus Cracoviensis ecclesiarum am-
basiator et director negociorum

regni polonie et hung. Cracs
ccie no declinauit in regu.
i pdcoz accidentib; s; potius
legalem se exhibuit et om.
qui qm legalit. cca pmissa
se exhibuit no ubis s; verb
est omsu, p di namqz pu. et
p ipius mstralem et legale
dispoicom sol refulsit. q pus
mansit i nubilo. j. macha. j.
De quo ptinent dr. d. / Ruit
i uolatilib; apis; et mirum
dulcois ht fructus ei. Etia e
licet cm i ipo mire corpis
ut i ulixe breuis corpus tu eius
magni consilij. ut dr. gaufre
dus i poeta noua. Etiam
consilio pollet cui vim na.
negauit ut dr. katho. Et no
miru qm e tm accessoriu
pncipal pastois. vz noi q e
cherub extent eius qui dante
dno illuiabit tenebrosa. p
ficiet impfecta; purgabit co
inquinata. quod ipo p xpm
illuiante feliciter; pficiente
libaliter; purgante feruit; et
dirigente regulanter adhuc
qui cherubim et seraphim ptu
tes celoz et thrones solus pse
illuiat. quietat felicitat et
libtat. dm deoz. dnm pue
nire ualeamus. quod ipe
pstare dignet. deus p scla
benedictus / Amen /

Collo ad fres cystercien

Astote prudentes et vigi
late i orationib; / j. petri
iiij. Cum unigenitus
dei pris est splendor et fi
gura sbe eius lux ua que illuiat
omne hoiem uenientem i hunc
mundu / lux ppetua et inque
deficiens / lux de qua lucet

omne quod racionali menti lucet /
lux increata. inuisibilis incommu
tabilis et inaccessibilis / lux purissima
i qua tenebre no st ulle / speculum
sine macula. i quo recogscit
angeli et sci sciencia ymago pris
no creata s; ab eterno sbe pris co
figurata / In qua ymago que no
reputat ymaginaria effigie
s; que expmit dme ne substam
verbum quod erat i pn. apud dm
omnia p ipm facta sunt. et sine ipo
fcm est nichil / fons bonitatis a quo
datum optimum et omne donum pfcm
/ Ideo ad ipm confugio ne curra i
incertum et aerem uerberans et sim
uelut es sonans et cimbalu tyn
niens / s; sim homo ex igni uir
qui bibo sicut aqua iniquitate
ut tenebras ignorancie a me repel
lat lingua qz i laude sua resol
uat qui infantium linguas fa
cit disertas et asina fecit loqui mo
cianis sum auxilium sine quo
nullum vite funda exordium / q
ut possim impetrare celestis regis
ne btissima salutemus ic Esto
te prudentes et vigilate i orationib;
ps / Septimus testantib; omnib
homo positus i mundi exilio
ut desto erit ee dz de durissimo
plio quod ipm facere oportet
omni hora et i omni loco cum dya
bolo i pugna ut pateat / atten
damus magnum et grande periculum
ignorare inimicos capitales
nec aduertere hostem in ipse q no
querit aliud nisi ut occidat / in ex
ordium qz fur no uenit nisi ut pdat
et mactet. Et io dns de pugnis
estos nos ee reddidit tu p i
gen. iiio. Inimicicias ponam inter te
et mulierem et seme tuum et illius /
/ tu p id Job vij certamen milicia e
uita hois sup terra / tu p d aplm.

non est nobis colluctacio adversus carnem
et sanguinem sed adversus principes te-
nebrarum; tunc propter illud Mt. xxvi vi-
gilate ne intretis in temptacionem
presertim siquidem est adversarius qui quasi
leo rugiens querit quem devoret.
cui resistite fortes in fide et in re-
sistendo estote prudentes et vigila-
te in oracionibus. Circa considerans Ber-
nardus in quodam tractatu de miseria ho-
minis multa hominis incomoda et
bellum continuum sic exclamat ad-
iuva me deus meus quia inimici animam
meam circumdederunt; nam mundus corpus et
dyabolus fugere non possum vel fugare
circumfero illud necesse est quicquam al-
ligatum est michi perimere non licet
sustentare cogor. cum est in pugno
hostem meum adversum me nutrio.
Si enim satis comedo et id robustum
fuit sanitas eius michi adversatur.
Mundus non circumdedit et obsidet me
undique per quinque sensus corporis mei
quia per portas sagittis suis vulnerat
me, et mors intrat per fenestras
meas. Respicit oculus et mentem
suis auriat, audit auris et intentionem
cordis inflectit, odoratus cogi-
tacionem impedit. osculo et fallit
ardor libidinis per aliqua prava
accione excitatur et nisi subito re-
spuatur statim totum corpus occupat
et estuat dicit et incidit primo
carnem tactu motum titillat;
deinde mentem meam maculat; tercio
per delectacionem ad extremum per
consensum pravorum vel mentem subiu-
gat; porro dyabolus quem non video
inde et ideo minus cavere possum. Ipse
tendit arcum suum et in eo paravit
sagittas suas ut sagittet me
nam tradit ut abscondit laque-
os et dixit quis videbit eos
laqueum posuit in amore et ar-
gento et in omnibus hiis quibus
abutimur. tu in illis malede-

lectamur et post aliquid heu michi mi-
sero undique mala undique
tela volant. undique tempt-
tamenta undique pericula. bel-
la michi video bella pacis a
demonum quocumque me vertam
nulla ibi securitas, caro sug-
gerit michi mollia, mundus vana
dyabolus amara. hec ille. Et quoniam
bellum adest nobis cum astucio-
ribus et forcioribus nobis quia non
est nobis colluctacio adversus
carnem et sanguinem sed adversus
potestates et principes tenebrarum
necesse est ut scuto fidei ignea
iacula ipsius sint extinguentes
accincti armis iusticie a dex-
tris et a sinistris galeam spei
assumatis fulciti quoque ardore
caritatis maligni spiritus fal-
sarias exsufflantes experte
in bellum pati ad suscitandum
hereditatem in plurimum sed in bellando
estote prudentes et vigilate
in oracionibus. Si quis tamen cuiusque
velit inducere predicam propo-
sicionem pacie assumere quam dic-
tabatur quod scripturis testantibus
omnis homo positus in hoc
mundi exilio ut dextro etiam
debet esse de durissimo prelio
quod ipsum committere oportebat
omni hora et in omni loco cum
dyabolo, sed vos et si non sitis de
hoc mundo estis tamen adhuc in
mundo. Ideo cum vos tamen as-
tutis et fortibus quotidie et
sine intermissione bellare o-
porteat. estote prudentes et vi-
gilate in oracionibus. In
quibus quidem verbis considero
quod ad resistendum laudabiliter
humani generis inimico duo re-
quiruntur. primo prudencia in agendo
per quam quis possit agere

regulait. ibi. Estote pruden[s]
2° costancia i duello. p qua
quis palma attingit. utili[ter]
du addi[tur]/ z vigilate i oroib[us]
Ad quid enim eet utile bene
incipe z pessime t'mare
cu melius sit via dni no ag-
nosce qm p9 agnita retro-
ire. Ideo estote prudetes z
vigilate i oroib[us]/ demo[n]9
quippe fallit. caro seducit.
dya9 obambulat. z multi-
plicat fraudes/ g[ra]° estote
prudetes z vigilate i oroib[us]
Huc nam q[uod]3 vigilie figura
hetis j. machab. ubi le[gitur]. cu
occidisst sol precep[it] ionathas
suis vigilare z ee paratos
armis ad pugnadu to nocte.
Siquide qua decurrit it[a]
tenebre z luce. int' ignobi[lita]z
z bona fama. io ne dicatis
bono malu. z malo bonu.
ponetes tenebras luce. z luce
tenebras. estote prudentes
qz rotamur int' vita z morte.
pdestinacom z psciam vigi-
late i oroib[us]. Et obtinere
nequaqm pt que pdesti-
nata no st. xxiij. q. iiij. ob-
tinere. z attendite q[uod] est
prudia carnis q[ue] s[ecundu]m aplm e
inimica deo/ e prudia sp[iritu]s
que e accepta deo. pu. xe.
Scia scorp prudia. z h[ab]ac
estote prudetes z vigilate
i oroib[us] // Dixi p[ri]mo q[uod] i
ubis p[re]missis cosidero q[uod] ad
resistendu laudabi[li]. huai
ruus inimico requir[itur] p[ru]dy
i agendo p qua quis pos-
sit agere regulaui. i. estote
prudetes/ prudens quippe
aliqm lo[qu]. aud[it]. p[ri]us qm
loqua[tur] q[uod] loquendu corrip[it].

digit/ no simul loqueda s[ed] sigil-
latim educit/ distinguit ubba
distinit consilia. distinguit tpa
z cocordat scripturas. distinguit
loca. disting[ui]t psonas. disting[ui]t circu-
stancias. disting[ui]t de se de alt[er]o
distinguit int' se z altm. sepat
p[ro]ficuu a inuli. malu a bono
no q[uo]d melius ut[itur] s[ed] q[uo]d melius e[st] p[re]f[er]t.
no s[ecundu]m p[ro]p[ri]o s[ed] s[ecundu]m scorp p[ru]m vestigio
ducit[ur]. attend[it] eni q[uo]d is p[ru]de[n]tie
sue innitit[ur] qui ea que s[un]t a[gen]da
facieda ut videt[ur]. p[ru]m decet
p[ro]ponit. cx de costi ne innitaris
z talis prudia est reprobanda
De qua scribit[ur] pu. iij. ne sis
sapiens aput teipm. Et si qu[e]r[itur]
ro quia sic sape e desipe/ vn
ysa. v. scribi[tur]. ve qui sapientes
estis i oculis vris. No parum go
errat. qui se sapiente aut pru-
dente cu no sit existiat/ Na
inquit irpabilis est q[ui] ignorat
qm qui aput seipm prudete
se ee credit/ qm sapiam no
hre e simplex ignorare. credere
no se ee prudete cu no sit est
q[ua]si insania. Ere no credat se[cundu]m
doctor vl mgr vl alius q[uo]d nunc
niat ueram sapiam. n[isi] depoat
carnis prudiam/ hac eni d[eu]s
p[er]o no n[isi] simplicibus manifestat.
mt. xj. vbi inquit. Cofiteor t[ibi]
pr celi z tre qz abscondisti h[ec] a
sapientibus z prudetibus z re[velasti] ea
paruul/ z quo[que] paruul ee humilis
quia deus supbis resistit humilib[us]
at dat gram/ h[ec] est eni virg[o] hu[mi]-
litas que du attend[it] prudie
p ipam pt quibus se rege regu-
lait/ z qua desituere nich pt ee
inita alicuius regulare dicere
bto g[regori]o. cruisme humil[itas] vtil[itas].
congregat i vento puluerem portat/

et dum fuerit aliquid cimetur inde delig
exercatur. Et hec de primo. Dixi
2° quod in verbis premissis innuitur con-
stancia per quam palmam quis at-
tingit utiliter dum subditur et vigila-
te in oracionibus. Beatus enim inquit sa-
piencia qui vigilat ad fores meas
cottidie et observat ad postes
hostij mei etc. Si gobitici vigi-
lant quod a commisso sibi insiliat qui
dormiunt sompnum suum et invenerunt
diuiciarum in manibus suis, et quia
nemo ex nobis scit de lege qua
fine suum vigilace utique debet ut
non sinat perfodi domum suam, Sed quia
enim ex congressione bellum cum hoste
certo loco et tempore non est durum sollici-
tus usque ad horam limitatam, ho-
no cum homo semper habeat bellum incognita
semper habeat suspectam ut dum illam pre-
videre non potest ad illam sine intermis-
sione se preparet et ideo semper vigilet
sine intermissione oret, ita quod et
dormiendo ab oracione non cesset.
iuxta illud Canticorum. Ego dormio et cor
meum vigilat, vigilate ergo in
oracionibus quia bellum nobis cotti-
die indicitur. Semper bellum est virtutis cum
vicio, iusti cum mundo, spiritus cum
carnali figmento, hec enim sibi
invicem adversantur ut non que cum-
que vultis faciatis, vigilate
namque insidie nobis et in ...ste
pate in occulte, insidie in omni
in omni parte mundi in omni loco in
omni persona in omni negocio in ci-
potu et cibo in omni verbo, vigilate
quia grandis nobis et omnibus restat
via. Vnde et si gladius corporeus in
nos non seviat adest tamen hostium
genus inimicus ut nos vulneret ut
disgreget ut lites multiplicat
ut odia seminet. Conatur siquidem
a principio ruine sue omnium corda
rescindere, caritatem invidie felle

inficere et mortis omnibus perturbacione
Cum habeat enim homines constantes
explicata maneat caritate
in terris veniente ad quam venire
dampnum ipse cum esset angelus in
celis noluit ascendere. Vigilate
quoque adhuc. Nam non est
novum nobis sed antiquum bellum.
Siquidem bella fuerunt ab inicio
bella sunt, bella futura sunt
et usque in fine seculi perdurabunt
quousque unaqueque res
consummacionem recipiet, pugna
fuit in celo unde in apocalypsi scribitur
factum est prelium in celo michael
et angeli eius preliabantur cum
dracone, pugna fuit in pa-
radyso primum angeli contra primum
hominem, pugna fuit contra ...
pugna fuit angelorum contra mundum
contra iudeos contra civitates
insulas castra villas contra
principes et homines singulares
pugnant et mittunt acies contra hec
boni angeli contra malos, boni
homines contra insensatos
iusti contra iniustos et usque in
fine mundi pugnare non cessa-
bunt. Demones mali devicti mit-
tentur in stagnum sulphuris,
Iusti vero recipiantur victores
a domino ad secum regnandum in
celis etc.

Collacio in congregacione universitatis

Si spiritu vivimus spiritu et
ambulemus. j. Cor. xv°. Et ad Gal. v°.
Formavit deus hominem de li-
mo terre et inspiravit ei spiraculum
vite et factus est homo in animam
viventem, creavit ipsum ad
ymaginem et similitudinem suam
ut spiritu viveret spiritu et ambula-
ret, Sed homo quamvis subiecta

hūit romi sufficeret carnis nimi/
delinitq tn̄ muliebris placentia
adhesit carni et sangni · ac sic
errare cepit · et decrescere qui
noluit sagaciter spū dī viuere
et eq dē tramitibꝫ ambulare
/ vnū ꝫ ab origmali iusti^a. et a
rōe viuendi fōr p inobedi^{eꝫ}
recidissꝫ · nō fuit tn̄ i ipo sic
extincta rōis acies · qn̄ ea
que de sui nā mala st̄ decer-
net ēē fugienda · ac ea que
de sui nā bona st̄ iudicaret
ēē psequenda · / Remansit itaqꝫ
i homine ꝑ ꝑpm uolūtas nā-
fendi i bonū · pro quē depta-
ret ad opti^m · iuitq quo cog-
nosceret ꝑposse pncipem ēē
vnū · memo · qua recollido-
nisibilia vniusa igite ve-
uoluēret codītorē suū · / sunde-
sis qua rēnunciaret malo-
/ remansit aptitudo ad sciam/
/ abilitas ad diuina sapiaꝫ
remansit quo rēe uellet ·
quo rēe moral' ageret · quo
fortit^{er} malo moral' resisteret
quo ad dm̄ amandū p o^a
i omibꝫ et sup oīa anhelaret
/ Remansit et ab opposito i car-
ne pctō infecta rebellio cō-
ti^a · lucta assidua; remansit
inclinatō ad malū · pnitēs
ad phibitū / remansit i ea
defectus · quo caderet quo ca-
dendo decresceret q^o decresce-
do i nō ēē tenderet / remansit
pmptitudo cōcupīe · pni-
tas mundane perulancie
/ Inhesit 8^r putredo fetor · p-
nis et horror · sm̄ qꝫ 8^r p le-
gē ut legē captiua duceret
aīam · ut inclinaret ad phi-
bita · ut induceret ad nociu-
ut psuaderet mortifera · ut

quottidie nouas lites cōfigneret / sca-
dala pduceret · leuitates animorū
induceret / rapas et inogia semina-
ret · ac vniusa mala induceret
quiq homo corrupi^{tur} · corruptq
moritur · mortuus etīne dapnacōi
infelicit^{er} deputa^{tur} / manet g°
bellū int^{er} aīam et corpq · Etiam
aīa desudat ad etna · corpq ad
tēpalia · illa ad etna · istud ad
trāsitoria · illa ad dm̄ istud ad
mundū · Illa ubi btitudo et filia-
istud ubi labor et dolor ac pena
litas / Ista ubi bonū · istud ubi
malū · illa ubi vita · istud ubi
mors · ista ubi virtq · istud ubi
viciū · ista ubi plenitudo oīs
boni · / istud ubi multitudo oīs
mali · ista ubi stabilitas · istud
ubi uanitas / ac sic ista ad vnū
istud ad cōmūn / In nullo ęꝫ qi
cōcordant · qn̄ ymo et si alt^{er} alteru
freno cōpescit / ad hōīm nichilo-
micq resurgentis et paulisp vi-
res resumentis · bella mouet et
uictorē · deuincere machinat^{ur}
Ita ut nō danda sit hora · cōn
pacata · sunt oīa int^{er} spm̄ et
carnē · Etiam caro cōcupiscit
aduersus spm̄ · spc aduersq carnē
et hec 8^r mutuo aduersant^{ur} / Crudel
nō mirū si qui infecti carnali
cōcupīa · rerant studia · multi
culazp lasciuia · inuoluunt · ffaci-
le namqꝫ capit^{ur} laqꝫs · qui uba
fundit · modos fac^t / uncciōs di-
git ut eplas ut iuenet^{ur} · qui si
uena^{tur} bestia que fugit psequē-
tes · quid mirū si incōtinens
laqueū uenatoris incidat · q
plus dat nimi ut de piculo
aīe ipius conclūda^{tur} · Etiam
mirū si quis a uento et ut nō
ademō^{rio} mūdiano rapit^{ur} · ac
ab aīmi · sui^{tate} hīt in pabrupta

locorum dyuersitas qui velut auis
instabilis nunc primam Bohemiam tunc
consolacionum studia permutat. Hic
iam edificare incipit. Et quia primi-
nam ad hominem resolubile tremi-
dum considerat quam de gelliditate mi-
nima nunc prudentem presumens edi-
ficacionem dimittit et alibi ubi v-
nalia credit tempora edificare conten-
dit. Sed hic fallitur. nam non esse
pruinam scilicet gelliditas, non esse
nebulam pluviam humiditas. Et
studentes ubi nunc constans ubi
fortitudo animi et perseverancia ubi
amor patrie primo nedum patrie
sed cuius bonum. iam unus corripit
alium. unus retrahit alium. unus
educit alium. unus seducit ad
orientem. alius versus austrum.
Quid nobis et huic novello
studio. Si ventis in oriente melius
cere omnes nos occasum mi-
Si versus austrum vere auster
magnus et quibus et quis ex vobis
sustinebit illum. Si quibus utique
varius. Si ad occidentem videte
nebulam qua cingitur tota terra.
Undique pestes undique hostes
undique pericula. In multis locis
strages in multis insidie. Ubi
ergo multis qui estis indigene.
Ubi et nos qui advenistis ut
fructum adventus dei capiatis.
Sed studentes ad hunc modum sicut et
aues quando ad nutum hospicia
tibi aut alia non occurrunt. Non
diu durat in Bethleem qui velit
proficisci in Ierusalem. nec diu Padue
qui velint Bononiam. nec diu
Bononie qui velint Romam.
Iam hic iam illic intendunt.
Hic incipiunt et non intendunt
quod perficiant. Cum autem alibi ope-
ras suas impendunt ad loca
nativitatis sue cum revolaverint

insalutato hospite tamquam re-
pudiantes patriam confusi rece-
dunt. libertas tamen est auis uti
volitet ubi velit. Non mirum
proinde si qui murmurant de eorum
si qui fabulantur de labore
nam ad pauca respicientes
facile scandalizantur. ut in clericis
scribitur. forsitan enim dicunt
aliqui ubi sunt plures magistri
qui laborent ubi sunt de quibus
dicitur qui vocati non apparent.
Sed isti habent oculos ut dicant. non
autem oculum ut videant. Nam si
interiori oculo viderent magno-
rum consilium quod deo duce
laudabiliter oculis utitur. et corpo-
ris usus obstancia pro actu
prudencie et solercie perfecte
lingua comprehendunt et quod futu-
rum esset cogitarent. Nam deo
duce spiritu dei ut credo totum
dirigente pro huius universitatis
incremento. quod quidem est quo-
dam in fabula. cum deo duce
in hystoriam. Non mirum igitur
quod carnales dicunt carnalia
quod superbi effundunt superba. avari
rimantur multa. luxuriosi
amplectuntur sordida. iactanciis
ligantur vehementer. accidio-
si frigescunt desidia. gulosi
implentur crapula. et ceteri
nequam inficiuntur rapina
dolo fraude aut iniusticia.
Quare non mirum de his omnibus
quia quod natum est ex carne
caro est. quod natum ex spiritu
spiritus est. Ideoque dilectissimi non
sumus debitores carni ut nos
carnem sequamur sed spiritum.
si spiritu vivimus spiritu et ambulemus.
Nempe si spiritus dei nos regit
tantum spiritu dei congruit ut nos
in suis seminibus dirigat. si a spiritu

Di gest

dei que est spc accepimus cognit
ut i ipius semitis ambulemus
dat nempe uitā nō incassum
sed i uirtutis exercitium ac pfectum
ut vz si spu viuimus spu et
ambulemus. In quibus quidē
ūbis apostolus duas clausulas cont.
q bos & iustos a spu di uegete-
tari. i eo q inquit: si spu vi-
uimus. 2o q ad scos ptinet
ut i vijs salutis sollicite gradi-
antur. qui istud connectitur: si spu
viuimus spu & ambulemus
Vn nempe xpiano q spiritat bo-
q pst utilia q meditatur fru-
ctuosa n a spu di & spc ē ds
que i spu & ueritate adorare
oz & ideo si sic viuimus spu viui-
mus. Vn quoq q quis opatur iusta
exercet salutifera n ab eodem
spu quo viuimus quo & am-
bulemus. xpianis siquidē s
carnē viuere nō competit. qm
qui s carnē viuunt morientur
sed spm. & si viuimus i spu viui-
mus. Ideo si veri xpiani sumus procul-
dubio viuimus utiqz nō aliter
n ut i spu ambulemus, ac
sic si i spu viuimus spu et
ambulemus. Dixi primo q
apostolus duas clausulas continet q bos
& iustos a spu di uegetari. vt
pz p illud apli: qui adhēret
deo vnus spc efficitur cum eo, exp
de bigamis debitum. Et qui-
cunqz spu di aguntur hij filij di
sunt ad ro. 8. & tales nō st
sub lege, exp de regu. licet.
et 2a ubi spc dni ibi libertas
exp de re. n. cum pdem. & ideo
c. licet. Vnum inquies si est li-
bertas quo ut vn nobis surgit
inter aiam & spm inexpugnabilis
aduersitas. Sz nō miraris. Na
liber est ille qui subiugat.

nō pt & quo ut qua volūtas uadit
vn licet iustus interdum p sua
nutu sursum ascendat. hēt tn
aduersarium quo exercitatur ne sup-
biat. iuxta illud gregorij. x. mor.
inquietis. Sepe contingit ut
ad summa iam mente spc eleuet
sed tn hac importunis temptacionibus
tacio impugnet. nō obest g°
nobis carnis titillacio si nō as-
sit malicia uoluntatis delectacio
sua nempe iniuria tacōibus excitat
nō tn efficax ē apud iustum
hoiem. quo aduersus spm di viu-
it uiua spc summoueat. qm
que spc di vegetat necesse ē q
vincat. et tm de isto p°. Dixi
2o q ad scos ptinet ut i vijs
salutis sollicite gradiantur.
Nichil enim ē vita spualē i ipe
sino quid ultius. ea qs pficere
qm semita iusti ē q lux splen-
dens & crescit usqz ad pfectm diē
Quod pt sic declarari tamen sicut
corpus cum incipit anima infusa
viuere necesse hēt nutriri & cre-
scendo pficere aliogn deficit
Sic qui inchoauit vitam bonā
hēt nutriri & sustentari & spualiter
crescendo pficere. aliter sine dubio
deficiet. Dedit vera dns spm
dabit & fortm. dedit formam dabit &
omnia consequencia formam dedit ma-
teriam dabit & minora. posuit
fundamentum instruabit & latebras
fundauit uniuersitatem matrem ac-
dimus q irrigabit & augebit
Confidimus siquidē i dno ihu
q qui cepit bonum opus pficiet
usqz i diem xpi ihu. Sz hec multi
nō attendunt n. ich° venali
studio pficiunt sed deficiunt qm
defectus quibus a pficiendo impe-
diuntur nō attendunt. quosdā ei-

impedit psumpcio psumpcionis. Iuxta
illud seneca Ideo meliores fieri
nolumus quia optimos nos puta-
mus. Quosdam impedit insensibi-
litas bestialitatis. Nam sicut por-
ci margaritas contempnunt sic
animalis homo bona contempnit.
ut j q m. qm. Quosdam vero impedit
status destibilitatis. Nam plerisque
sufficit vivere ita ut dicant id
helye iij R. xix. sufficit m
domine tolle animam meam. Contra nimirum
nec isti desperare debent. Nam sic ange-
lus ministravit illi panem et
dixit surge et comede. Ita illis
si perseveraverint et pauperibus panem
doctrine nostra universitas ministra-
bit. Alios vero impedit lubricitas
quosdam removet rusticitas
quosdam dissolvit levitas quos-
dam infatuavit novitas.
quosdam stuporum a minimorum
deturpat vanitas. Vos autem non
sic. Sed cum in spiritu vivitis spiritu et
ambuletis, si spiritum accepistis
perficere si spiritum sathagatis bonum
que operemini ad omnes tam ad iudeos
quam ad gentiles, maxime autem
ad domesticos fidei qui sunt in spiritu
ambulantes obmutescere facia-
tis os loquencium iniqua. At
tandem ad spiritum qui deus est
pervenire valeatis. Amen.

Collatio in congregacione universitatis.

Nolite esse prudentes apud
vosmetipsos. Ad Ro. xij.
Fratres mei in verbis verba per
toris mei diligenter inquirendi quam sit op-
tima spiritualis prudencia et divina
sapiencia nobis omnibus in hoc mari
magno et spacioso in quo repti-
lia quorum non est numerus contra insidi-
as dyaboli contra blandimenta mundi
contra resistencia corporis proprij

quod concupiscat adversus spiritum
et spiritus adversus carnem. Cum vi-
det interioribus oculis intelligit
qui non sapit secundum carnem sed spiritum
prudenciam considerat, qui co-
gitat dies antiquos et annos
eternos in mente habet. Et qui futura
prudenter providencia considerat, preteri-
ta recolligit, qui ab inicio
que erant et que sunt attendit.
Nam tot sunt astucie demonum
quod vna per prudenciam spiritus sue-
cisa alie velut ydre capita
succrescunt. tot legiones dap-
natorum spirituum quod quibus non pos-
sit de qui leste in arca mundi
hujus ita armatus prudencia
vallatus sapiencia et munitus
virtute sic incedere quin callidi-
tate dyaboli et si non letaliter saltem ali-
quantum potest venialiter vulneretur.
Pugnat enim contra nos incessa-
biliter sagittat invisibiliter vulnerat
imperceptibiliter venenat subtiliter
seducit fallaciter, bonum cum
malo miscet pariter, sub dulci
amarum, sub blando asperum
sub favore virus, sub amicicia
discordiam, sub prudencia carnis
prudenciam spiritus pervertit.
Ipse quidem conatur cordium capitalium
religiosorum conventus, horum tene-
bras terrenas turmas caritatis conclu-
dere contra catervas invidie felle infi-
cere, caritatis ardore odio suf-
focare, fidem pravis operibus pollu-
ere, spem a nimis extendere
aut frangere et omnem lapidem
preciosum amarum iniquorum contu-
ere. Dolet siquidem et erubescit
caritatem quam amisit in terris vi-
dere, sedem de qua precipitatus est in celis
homines posse conscendere, ho-
mines ex luto ea in ma fieri ad

celos vn dampnabilr cecidit
p utitu mita z fidi spei z cari
tatis clenodia puenite; ppt
quod sumittite scutu fidei
lorica iustie z gladiu spc
sci quod est vbu di z nolite
ee prudentes aput vosmetipos
quia prudia huig mudi e
inimicg dya. Ipe inimicu no
luit ee prudens apt scipm
z cecidt; ipe docuit pn hoiez
ee aput scipm prudente z
eunde subegit. Ipe n dcicit
nisi que uidit z repert apt
scipm prudente; io nolite ee
prudentes apt vosmetipos.
Siquidem si c con nos surgit
cu sua infidelite surgite ad
usus cu cu fide; si impugnt
nos supbia exsurgite ad
pugnam adusg eu cu huilite
si exhibet ocul vetis aliq
luxuria exhibete amatoib
uri z dni nri ihu xpi ater
nima pane; si apphend ne
quicia nos tenete iusticia;
si nos ingerit iracundia. pec
tam paciam; si imittit aua
vicia facite miam; si suadet
gulam. couttite nos ad absti
nencia; si monet ad loqcite
inclinemi ad taciturnite eo
q qui nescit tace nesc loq.
Si moz ad opiom ppa sitis
cauti ut no incidatis i car
nalem prudiam z qq ob
de calice babilois ppinauit
respuite; si nos i laude hoim
z coplacencia leuauit me
metote illg scriptue; prole
mes quite dne btm ipi te
decepit; Si magnitu z iste
nij; si altitudine consilij; si p
fundite int; si altitudie

scriptuarii nos fastuose porrexit
queso nolite ee pru apt v m p;
Et qm nulli pficit. sz nocet;
nullu remuneat. sz dampnat
carnis ut adultima pruden
Ido nolite ee prudentes apt re.
Inquig vbis duo conside v
ex pposito; altm ex opposito;
Ex pte ppoiti prudiam q spat
i uiciu. qua vetat apg inqes
nolite ee prudentes. Ex pte op
poiti ee quida prudiam q spt
i uirtute; qua no dapnat apy
sz hic tacite z alibi expsse con
mendat. Pma prudia e mortf
gnatiua; de qua ad Ro viij
prudia carnis mors est. Alta
pruden e ad uita ura duct
tiua. qua a nos exigit nr re
demptor luc xij. quis putas e
fidelis suus z prudes que co
stituit dns sup familia sua
ut det illis cibu i tpe; Ecce
suu oz ee fidelem z prudente
utiqz no aput semetipm sz
aput dni z alios. Ido nolite
fres dilcissimi scoz pm z p
ecciam apbatoz suijs opios
ppas pferre con illud sap;
Ne innitaris prudietue. Sup
quo vbo dt Lyra prudie sue
innitit qui ea que s agenda
ut dicenda ee uiden prude
cretr pponit; ex de costitu. Ne
innitaris; nolite g prudentes
ee i oculis uris, sz estote pru
dentes sicut spentes z simp
ces sicut colube. vz sine ira sine rix
sine contencoe. sine arrogancie
ptu; nolite ee sic prudentes
ut gliemi i vobmetipis. q
sapia ura sit regula alioz
Quia inquit dns; Pda sa
piam sapietu; z prudencia

prudentum reprobabo/ s sitis pru-
dentes. et qui animalia plena ocul
ante et retro. exo de elect. Scriptum
est in apoc. Ut sciatis resistere
ascendentibus ex adverso. xliij. di-
cit rector/ Et stare adversus insi-
dias. qui quasi leo rugiens querit
quem devoret. cui resistite for-
tes in fide/ malum quippe est pro
malo malum reddere/ ideo nolite
vinci a malo s vincite in bono
malum. ut ipse dicit apostolus. vide thema
Amicus honestum est malum elicere
malum agere a malo consentire
Ideo sic nolite esse. quia sic esse
non est esse. eo quod malum posse
non est posse ac malum constat non
esse. 3o. de quo probatur finali/ minus
aut vitium est rem in propriam. roman
legis dicitur ut legitur. quibus ansere
creaturae et sic sunt quidam qui volant
in nubibus aeris fastu pleni se-
quentes suam prudentiam et si alii
sunt prudentes ut faciant mala
vos aut nolite esse prudentes
apud vosmetipsos. etc.

Dixi primo/ quod ex parte proponenti con-
sidero prudentiam. que sonat in
initium. quam vetat apostolus inquiens
Nolite esse prudentes apud vos
metipsos/ Cui concordat proverbia
iij. Ne sis sapiens apud te ipsum.
Et si quaeritur quomodo/ dicendum quod sapere
est desipere/ unde ysa. v. scribitur Ve
qui sapientes estis in oculis vestris.
Unde non parum errat qui se sapientem
aut prudentem cum non sit existimat.
Nam magis est vituperabilis quam ig-
norat. quam qui apud seipsum
prudentem se esse credit/ Cum
sapientiam non habere est simpliciter igno-
rantia/ credere vos se esse prudente
tem cum non sit est quasi insania

creaturae non credat superbus doctor
vel magister ut inveniat sapientiam
nisi deponat carnis pru-
dentiam/ Hanc enim deus per non
nisi simplicibus manifestat. unde ipse
qui redemptor noster ait Mt. xi. inquit.
Confiteor tibi deus pater celi et terre
quia abscondisti haec a sapientibus et reve-
lasti ea parvulis/ et quare parvulis humilibus
quia deus superbis resistit. hum-
ilibus autem dat gratiam/ Videtis
igitur quam mala sit carnis prudentia
et ideo nolite esse prudentes apud
vosmetipsos/ nullus seipsum
quod esse vult plus esse quam est reputet./
Quid enim sum ego. aut quis
sum ego. terra vilis. sacco sterco-
rum/ homo inops exiguus quasi bibo
quasi aquam iniquitatem/ terra ma-
nibus et vacua. quasi aer plenus
caligine/ quasi aqua pecca amari-
tudine/ quasi ignis concupiscentia
digna sine calore/ quasi simile
vas fictile in quod si quid
intrat cito perfusit. cuius quasi
memoria in me fuisset non existit.
quid sum qui omni vento
sum ad movendum levior
omni flatu instabilior. omni
aura inconstantior. omni fere
mobili mobilior/ quod sine
qui non glorari possum de sciencia
quia plura nescio quam scio.
cum et de hiis que scio minora
scio et plurima ignoro non modo
quia est quasi umbris. fundamentum in ce-
bro quod facile leditur. facile
conturbatur nunc dementatur si con-
de aliquo hoc certum de se pro.
sed hoc ut ipse palpito una sicut
oculus nocticoracis se habet ad
lucem diei. sic intellectus noster ad
ea que sunt manifestissima in na-
tura. methaphisice. Si de fantasia

que est motus a spiritu, spiritus autem ple-
rumque decipitur. Cicero similiter obiit
2o de anima. Vide de corpore quibus vite
gloriatur de carcere. Educ me inquit
propheta de carcere animam meam.
Vide de divitiis honoribus et omnibus
mundi pompis. Vide de delectabilibus
et universis rebus caducis. Vidi
omnia sub sole et ecce universa
ecclesiastes. vanitas vanitatum et
omnia vanitas. Vide de ingenio
quibus gloriatur de instrumento quod numquam
exerceret opus nisi motum fuerit
ab alio artifice. Unde dicitur
contra superbiam Assur: que ingra-
titudine sui ad puniendum gen-
tes constituit loquitur: Numquid gloria-
bitur serra contra eum qui secat
in ea, aut numquam exaltabitur
securis contra eum qui cedit
in ea. Ex quo satis perspicue
ostenditur quod sicut serra et securis
nec secare nec cedere licet possunt
nisi ab aliquo dirigantur, et actio
contra regentem se superbire non
debet. Sic nec iure gloriatur de
ingenio dato a summo arti-
fice cum sit ipsius instrumentum. In-
genium quippe si non rectum fuerit
per hominem non rectum sed obliquum
concluditur eo quod omnis etas
prona in malum. xij. q. ij. sicut
rectum agit ab alio dirigitur
sed et rectitudinem hominis humanum
ad illud convertat primo mo-
tori a quo motus incipit.
ut bene agat illud ascribat
et quam ab eo processit non in se ipso
ut prudens videatur ordinet
sed deum a quo exordium motus
venit. In quo igitur gloriabor
nisi in defectibus et infirmitatibus
meis. Istud de ingenio. et de
aliis cum sint homines de persona.

Unde sane nos adhortatur apostolus
ut non simus prudentes apud
nosmetipsos, quia hec prudentia sit
in vicium. Et hec de primo.
Dixi 2o quod tribus premissis ex op-
posito consideranda prudentiam que
sonat in virtute. Nam si carnis
mala prudentia spiritualis est bona.
Est autem prudentia videndarum
et appetendarum rerum cognicio.
Aut secundum Augustinum in libro de spiritu et anima
licet alii Bernardo eandem non attribuat
prudentia est scientia quod anima facere debet.
Aut prudentia est recta ratio agibi-
lium. Et hec prudentia fulcita spe
et caritate tres partes habet. Prima est
in pericia sacrarum literarum sive ca-
nonum. 2a secularium scientiarum. 3a
secularium negociorum. De prima dicit
Leo: qui ecclesiasticis disciplinis
per ordinem non est imbutus et temporis
approbatione divinis stipendiis
eruditus nequaquam ad summum
sacerdotium aspirare presumat.
xxxvi di. qui ecclesiasticis. Et
paulus ad thymotheum: attende
lectioni et exhortationi et doctrine.
Ex quibus verbis datur intelligi ut dicit
Gratianus quod non sufficit doctori
bona conversatio et morum honestas
nisi addatur doctrine scientia. xxxvi
di. c. Ecce. Et est ratio quia nisi
doctor vel magister sit scientia illustratus
non sicut dies diei eructat verbum
sed sicut nox nocti indicat scientiam
quia si cecus ceco ducatum prebeat
ambo in foveam cadunt. xxx-
viij di. c. sed contra doctores eciam dicunt
hoc periciam secularium literarum
non libros gentilium causa voluptatis
legant et verborum ornatu delectentur
sed ad erudicionem eas addiscere
possunt ut errores gentiles detestentur.

et utilia que in eis inveniunt ad usum sacre erudicionis mutant. xxxvij. di. c. cur g° / De tercia sic patet. Illa doctores et magistri non solum spiritualia sed temporalia subsidia dant subditis instruere. exemplo xpi qui turbas sequentes non solum verbo docebat sed et reficiebat corporalibus alimentis / ymo si talis fuit clericus in xpm. et semper fuit in gubernandis rebus et custodiendis a promovendo repellitur. sed ita promoto datur coadiutor. lxxxiij di. episcopo / his quibus turbis refulget prudencia. Nichil tamen prodest sacra revolvere legendo volumina. pene omnia instruitur verum per rerum agendi negocia omnium philosophorum habere memorie dogmata si quis sibi ipsi prudens esse velit contra doctrina promissa apostoli quare dilectissimi fratres ut arbitremur nos sapere nisi dominum nichil scire nisi ihesum xpm. Ad quem nos perducat qui pro nobis exinanivit et paulo minor angelis esse voluit ut a nobis omnem superbiat carnis prudenciam ymo nequiciam demenciam amoveret dei filius per secula et amplius benedictus amen /

Recommendacio Rectoris /

Quid est hoc. Ioh. xvij. In unitate superna in qua rector est deus eternus non est invenire duo principia sed unum / non plures principes sed unum / non plures deos sed unum non plures deos sed unum solum simplicem incommutabilem invisibilem inaccessibilem incomprehensibilem inestimabilem inenarrabilem admirandum metuendum timendum colendum / Demum valet pluralitas principancium. xij. metaphisice / Ideo quod si duo essent primi et a se omnino diversi dissidere possent / quicquid volendo contraria sic unum necesse esset alterum obviare nec alterum esse posset. Et operatur tamen unus tantum sufficiat quantum duo vel tres aut plures / Et ideo ponere plures principes est perimere / non valet ex alio / Item cum omnia sunt in quodam numero pondere et mensura constituta si unum quis negat primum et certum solum tollit numerum pondus et mensuram / Non valet / quia si duo principes et diversi aut unus ab alio dependet aut nullus ab alio / si unus dependet ab altero minor est illo et ita non est primus / si nullus ab alio et sic equaliter omnipotentes eque sapientes eque etiam si ambo conantur ad unum / unum in duo eque prima reducuntur et unus et eiusdem erunt duo fines ultimi optimi quod est primum / Ergo non unus ad istud aliquis ad aliud ordo inhibet universi / Fatendum tamen est katholice plures esse personas que secundum fidem katholicam equales sunt potencia et natura scilicet pater et filius et spiritus sanctus. Unde quidem secundum alanum in li° theorice regula prima parte theoremate xxviij. equales esse convenit / quia quelibet persona est deus et ipse tres persone idem deus / propterea non equales esse convenit / Item si esset minoritas esset inequalitas et si inequalitas non esset simplicitas cuius oppositum fides katholica profitetur / Sed tamen ut dicit alanus theorice xviij. dum nulla sciencia sed sola deprehendimus fide non curiose investigando sed credo sentiendum est in trinitate celesti.

non esse plures rectores sed unum. Unum
cum sit unus imperator residens in
celestibus. Item conveniat duos
esse principes in terris eque primos,
utique non sit nec in regno duos re-
ges nec in aliqua universitate vere
regulata. Quamvis licet sit ad tempus
regnum in civitate regentibus
pluribus sapientibus tollerabile,
convenit esse duos rectores. Unde
Boetius libro 3 ad rusticum monachum:
In apibus princeps unus est et
grues unam sequuntur ordine littera-
litterato. Imperator unus, iudex unus
provincie. Roma condita duos
fratres simul reges habere non potuit
et parricidio dedicatur. In Rebec-
ce utero Esau et Iacob bella ges-
serunt. Singuli ecclesiarum episcopi,
singuli archiepiscopi, singuli ar-
chidyaconi, et omnis ordo ec-
clesiasticus suis rectoribus innititur,
habetur verbis in canone In api-
bus vii q. i. Rectorem tamen de
iure communi de consuetudine quod de
lege et rectorem veneralibus viri et
magistri ad eligendum pro alma
universitate studii Cracoviensis rectorem
unum et principem eo quod non va-
leat nec diu potest subsistere plurali-
tas principantium deputati sequitur
unus electus in principem et ducem
preest omnibus, unus pugnat et
bella universitatis pro omnibus,
unus tamen prius instruet pro pos-
sessio filiis omnibus, unus noc-
tes insompnes ducet postquam
processisset canonice inspi-
rante deo, a quo omne datum
optimum et omne donum perfectum. Ta-
citer de persona honorabilis viri
domini Ottonis scolastici Cracoviensis
apud deum etiam et homines multi-

plicatur commendati conveniunt quod pro
unica votorum concordia princi-
potatus unus elector ad alterum in ver-
ba thematis. Quid est hoc.
Est quippe mirabile, est lauda-
bile, est utile quod nemine discrepan-
te cito confluxerunt in unam sen-
tentiam, in unam concordaverunt volun-
tatem. Propterea quod et nos una cum electoribus
dicere possimus. Quid est hoc.
Sane ut formalior introductio
habeatur pono ista tripartita propositionem

quod eligibilis vel elector qui vite
discurrit introitum eligendorum pro-
rogativas studia virtutibus et merita
quibus ipsorum sit scientie magis ad-
mirabilis qua edificet et fundet:
quibus fame magis laudabilis
qua locum dignitatis insigniat et
decoret, quibus administratione plus
utilis per quam rectoribus credita or-
dinet et disponat. Si virum katho-
lica vita venustum fama preclarum
Ori in spiritualibus et temporalibus pro domi-
ne ac prudentie circumspectum elegit
effectualiter in prelatum admirando
dicere poterit cum gaudio, quid est hoc.
Dixi primo quod eligens vel elector
qui vite discurrit introitus eligen-
dorum prerogativas studia virtutibus
et merita quibus ipsorum sit scientie
magis admirabilis qua fundet.
Si virum katholicum vita honestum
elegit effectualiter in prelatum admi-
rando dicere poterit cum gaudio
quid est hoc. Hec autem scientia non
ex genere nobilitatis vel dignitatis
innotescit sed ex fidei puritate
et morum honestate. 40 di. Nos
qui, vilissimus enim est computandus
nisi precellat scientia et sanctitate qui est
honore prestantior, i q. i Vilissimus
vel saltem non habeat illa discretum

Vita honesta

quem plato requirit et si non eminen-
tem tamen sufficientem cum nobis eidem
electores. Sufficiat enim quod sit bonus
hoc dicit c. ult. Esto enim quod omnes
sint valde periti non ideo tamen iste erit
vilissimus quia non est salomon. De
quo notatur viii q. i licet. Ex quo
patet quod arguendi sunt qui sacerdotem
indignum fornicatorem adulterum
usurarium ebriosum dissipatorem
aut prodigum aut alias iniquum
eligunt in platum promovent aut
imponunt aut eligentibus et impo-
nentibus consentiunt cum talis non
scitate polleat sed sordeat dyaboli
spurcicia non luceat vite honestate
sed tenebrescit viciorum deformitate
tales quippe abhominabiles sunt
apud deum. Unde Jeronimus super epistola
pauli ad philomonem. Si quis
dixerit iustum iniustum et iniustum
iustum abhominabilis est utique
apud deum. Similiter qui sanctum dicit non
sanctum. Et rursum qui sanctum non asserit
sanctum abhominabilis est apud deum
hoc ubi in canone. Si quis dixerit.
xi. q. iii. Et ysaias. Ve qui
dicitis bonum malum et malum bonum
ponentes tenebras lucem et lucem
tenebras. Propterea ductus est populus meus
captivus quia non habuit scientiam
et nobiles eius interierunt fame
propterea dilatavit infernus animam suam
et aperuit os suum absque ullo
termino et descendunt fortes eius
et populus eius sublimes gloriosique
ad eum et incurvabitur homo et hu-
miliabitur vir et oculi sublimium
deprimentur et exaltabitur dominus in
iudicio et deus sanctus sanctificabitur in
iusticia. Hec ille. Cum etenim
mala sunt in mundo nisi ex hoc quod
quasi a sene ad iuvenem omnes
si quid sanctum est dicunt non sanctum

aut si quid bonum dicunt non bonum.
Nam ille trudit ad pontificatus
assensus nivium valentem quem tamen
scit lupum plenum. Iste trahit
ad beneficium ut inde decipiat
emolimentum scit quod non valet
paucorum regere familiam
et tamen talis qualis efficit ut re-
gat magnam parrochiam. Ille
dat verba principibus astruens
hunc illi esse melius quod tamen non scit
aut noscere posset si vellet esse
doctus. Iste ultra scientiam suble-
vat ignoranciam ultra doctos
promovet ruditatem ultra iusticiam
collaudat rapinam ultra
castitatem commendat lasciviam
preponit carnem spiritui sanguinem
spiritui sanguini propriorum favorem hu-
manum favori dei quia utilitatem
et invenit sterilitatem quia gloriam
et possidebit ignominiam qui
primatum in terra et inveniet confu-
sionem in celo. Non igitur seculares
arguat spirituales quia omnia
mala ab eis expurgat cum
in eadem dampnatione sunt nec
spirituales se per seculares excu-
sent eo quod non relatores crimi-
nis sed innocencia bonis purgatur.
Sciant enim prelati et clericorum
quod ut dicit beatus Jeronimus non est
facile stare in loco petri et
pauli et tenere kathedram reg-
nancium cum christo quia hoc dicitur
non sanctorum filii sunt qui tenent
loca sanctorum sed qui exercent opera
eorum. Et ideo dicitur non est facile.
Fateor autem cum Augustino ad va-
lerium scribente nichil esse in
hac vita et maxime in hoc tempore
facilius et levius et hominibus accep-
tabilius episcopi aut presbiteri aut
dyaconi officio sed si perfunctorie
atque adulatorie res agitur.

No[ta] de
fama
[ser]vanda

nichil aput deum inhabilius et
strenius/ Quia sunt nempe per plebes
qui naucleri arripiunt gerere
officium cum tamen non cognoverint ma-
ris pericula. nec que sint navis
noverint instrumenta/ Ecce namque
Augustinus ubi supra in sermone quam
sit periculosum esse episcopum negligentem
in seipso ostendit inquiens Aput
deum nichil beatius si eo modo
militetur quo noster imperator iu-
bet. Quis autem sit modus nec
a pueritia mea nec ab adoles-
centia mea didici. et eo tempore quo
discere ceperam vis michi facta est
merito peccatorum meorum. Nam quid
aliud existimem nescio. ut secundus
locus gubernaculorum michi traderetur
qui remum tenere non noveram.
hec ille/ Multum ergo letari potest
qui virum sanctitate pollentem
ad rectoratus vel pontificatus of-
ficium cum effectu elegit. Virum
inquit Salomon unum de mille
repperi; mulierem ex omnibus non
inveni. Ecclesiastes vii. et hec de primo.
Dico secundo quod eligentes vel electores
qui recte discurrunt inter eli-
gentium provocationes studia
virtutes et merita quis fame
sit magis laudabilis quam locum
dignitatis insigniat et decoret
sanctimonium katholicum fama prela-
tum eligit effectualiter in prelatum
admirando dicere potest cum glossa
Quid est hoc. Fama quippe
omnibus fidelibus et maxime recto-
ribus et prelatis est necessaria propter
alios. Unde Augustinus quisquis a
criminibus vel flagitiorum atque
facinorum vita sua custodit
sibi bene facit. Quisquis autem et
famam et in aliis misericors est/
Nobis enim necessaria est vita nostra
aliis fama nostra. hec ibi verba in ca-
none non sunt audiendi xi q. iii.
Item idem Augustinus in sermone de com-
muni vita clericorum sic inquit/ Nolo ut
quis de nobis inveniat male
vivendi occasionem. providemus enim
bona ut ait apostolus non solum coram
deo sed et coram omnibus hominibus
propter nos conscientia nostra nobis necessaria
est/ propter vos fama nostra non pol-
lui sed pollere debet in nobis/ Due res
sunt conscientia et fama. conscientia est
necessaria tibi fama proximo tuo.
qui fidens conscientie negligit fa-
mam crudelis est/ hec sunt in ca-
none nolo xii q. i./ Ex quibus
patet quod crudeles sunt illi qui mulierum
larum non metuunt frequentare
colloquia cum tamen de ipsis suspi-
centur sinistra. Immaculati corporis
castitate fama crudeliter pollu-
untur. Crudelior autem est qui nedum
salvam non habet conscientiam de opere
sed incontinenti ausu timore dei et
hominum semoto aut sordibus se im-
miscet aut vanitatibus se ingerit
aut viciis licentius inservit. nec
vult corrigi ut liberius peccet. sed
retorquet in corrigentem quod
apparebit in finali iudicio quis
iniustus fuit vel iniquus. Ille est
quippe iniustum iudicans sed nunc
considerat quod sit districtum/ plerique
nedum audire veritatem non vult
sed predicantes ipsam veritatem ob-
iurgat et filios crudelibus morda-
citer infestat. Despiciunt predicatores
non ideo a predicationibus cessat offe-
quia decurrunt inter infamiam
et bonam famam. et ex ipsa pacia
meritum sibi accumulant. Unde Gregorius
Sunt plurimi qui vitam bonorum
fortasse amplius quam dicunt laudant/

2

Nota de fama servanda

Fama prelati

et ne qua elatio de laude surre-
pat. pmittit omps deus malos
i obtrectacom z obiurgacom
prumpe ut si qua culpa ab ore
laudancium nascit'. ab ore vitu-
pancium suffocet'. hinc est q doc-
tor gencium sei i pdicacoe cum
testat' int' infamia z bona fa-
mam. c. ii z d' ut seductores
z uaces hec ille. hnt' uba i
canone Quit plum vi q. i.
Ecce detrio noret detrahentib;
s3 pficit detracto. veritn si fama
ledit' publice cuiuscq3 maxe
pontificis rectoris ul plati
no est aliqualr detrahentib;
indulgendu. fama nacq3 bona
z psona z locu dignitatis in-
signit z decorat. z eo ipo locq
aliquis sit sacior quo pso eide
psidens sit fama laudablior.
qua no facit kathedra sacdote
s3 sacdos kathedram. no locus
scificat hoiem. s3 homo locu
vt di multi. Et hoc de scdo
3
Prud'y
Dixi tcio q eligens ul elcor
qui vite discurrit int' eligen-
dorum progatiuas studia utili'
z merita quib adminstroe sit
plus utilis p que vite b're
dita ordinet z disponet si
mum kathon i spualib; et
tempalib; p domu scire ac
pruden' tuuspetu elegit esse
ald' i platu admirado dicere
potest cu gaudio. Quid ethic
Terminus em omis fidelis ad-
ministre debat vite que possidz
ut uult btus Amb'o. sr' luca
inquiens. Singulis generib;
hoim conueniens respondit btus
Johes bapta mistu vnu ita
publicanis ne ultra pscptu
exigant. militib; ne calupn'
faciant. ne pdam requirat
docens ideo stipendia co-
stituta milicie ne du supplu-
quit' pdo crasset'. Quarib;
z aliis officio4 pcepta ppa scd'
singuloru mia quib est usq
ioq3 que pceptu est omib;
officiis omib; etatib; neccia
ab omib; defenda no pub-
licanq no miles excipit'.
no agricola ul urbanq ul
diues z paup omis i vnu
admonent' ut cessant no
huti. hic uba i ca singul.
lxxxvi di. tn amp fidelitas
administracois requit' i pon-
tifice rectore ul plato qzntz
talem domini sue debu dis-
ponit. Ad thymo v. hntc
filios ul subditos i omi cas-
titate no i acoe ul accusa-
cioe luxurie no em talia
cohabitator frontem h3 a oes
vedarguendi xl pij di. Et
necce. vn debito Iob lex q
p filijs suis quottidiana of-
ferebat d'o sacficia offerens
holocausta p singulos q's
tante castitatis psone i
vnu constitueat ut quisq3
corp i suo die commun sit
b; ppavet. quod qz heli sacd'
dissimulauit ac fla pietate
supatq filios suos delinq'
ferire noluit sicut i li'o Re
le'z z tangi' e de symoia-
Licet heli apud distictu
iudicem semetipm cu filijs
crudeli dampnacoe pcussit.
vn ei diua voce dlaz hoc
norasti filios tuos magis qm me

hinc et dauid erga filios be-
nignitatem s[er]uauit non discipline
seueritatem extendens. corporis inme
tutem exprimendo didicit per
niciosam. quorum pueri a primis
esse uoluptuosam. vnus quippe
eorum sororem suam stupro cor-
rumpens a fratre eius absolone
inter epulas quas fraudulen-
ter fieri parauit obtruncatur.
Absolon uero postquam ueniam pa-
tris obtinuit de regno illum expu-
lit et ad concubinas eius ingres-
sus est demum per nimia de-
sideria patrem persequens quercui
inhesit atque ita suspensus inte-
riit. Ex quibus patet quod qui nescit
propriam domum bene disponere non
debet ad pontificatum uel ad pon-
tificium anhelare. Apostolus siquidem
dicit ad thimotheum. Si quis suorum et maxime
domesticorum curam non habet fidem
negauit et est infideli deterior.
At contra dignus est regimine qui
familie sue et domui digne
potuit preesse. Quare non mirum
quidem quis uirum catholicum
in administrando utilem in spiritualibus
et temporalibus circumspectum electum es-
se cernat in prelatum si admirando
dicat. Quid est hoc. Talis autem
uir uenerabilis dominus otto scolas-
ticus Treuerensis urbanitate uite
admirabilis qua proximos supe-
riores medios et infimos edi-
ficat et fundat. fama et conuersa-
tione laudabilis quibus locum dig-
nitatis assumpte insignit et
decorat et in antea fulgentius
decorabit. administratione utilis per
quam bene credita uite dispensatur
et accuracius demum proprio dispen-
sabit. vita uenustus fama pre-

claris in spiritualibus et temporalibus uti
experientia rerum magistra edocuit
multipliciter circumspectus qui dominus uo-
lente in rectore alme vniuersitatis
studii Treuerensis predem est electus ca-
nonice et assumptus et ideo compete-
ter prestimum cum rara uti hodie
rara uictoria. rara auis hiis
terris magister quod similima cigno. rara
sit iusticia. rara sit Christi milicia.
dicere possimus de ipso et sue elec-
tionis negotio. Quid est hoc.
In quibus quidem uerbis considero quod
honoratur uir dominus otto scolasticus
Treuerensis nobilibus natalibus generi-
dat de profunditate consilii de lati-
tudine amplii de subtilitate
ingenii. profunditas innuitur in
quesitiuo quid. quod quidem de
profundo et occulto querit de substancia
que est sibi accidencium supposita
dependencia quam habet ad substanciam
ipsa accidencia magnam partem con-
ferunt ad cognoscendum quod quid est.
Secundo de circa latitudo accipitur in
uerbo est quod sit communicatiuum est cor-
omnium uerborum et in ipsum tempus uniuersaliter
sunt extensiuum omnia alia re-
soluuntur ut colligitur primo periherme-
nias. Altitudo uero percipitur in
pronomine demonstratiuo hoc. Alta
quippe et aliquantulum distancia
solent ignorantibus ea demonstrari
et cum demonstrantur cognoscuntur. eo
quod demonstratio facit scire primo posteriorum.
Siquidem quod ideo premittitur quia ad
ipsum tempus ad principium tacite alte-
riores referuntur. extra de bap-
ti[smo] et eius effectu maiores. Quod est
simile dicere ne de taciturnitate preciosa
sit aut pusillanimitate notetur. unde beatus
gregorius in pastorali capitulo xv. sic itaque
locutio in errorem pertrahit. Ita indiscretum
silencium eos

qui erudi potant i errore delin-
quit. tandem p[er]nos demonstratum
annecti ut si uxore sint domesti-
ci ciues et qualis uxor ciuitatis talis
et inhitantes i ea. Eccli x. Et
quoniam sicut a s[ub]st[anti]a de qua quidque quit
dependet accidencia sic a uxore
re modo dependet status sub-
ditorum eo quod ipsius est discernere
inter lepram et non lepram qui filii sunt
p[er]uencialis. In accidentibus aut[em]
sunt multa pericula et ideo optima
sunt multa presidia quia ubi multi-
tudo ibi confusio. De concu[pi]s[centi]a
ph[ilosoph]ica quia diuersitate quidquid at
accidit i tempore accidit. Ubi u[er]o
non est quod fit tempore i p[er]picacie [ab]
Et est eorum que de alto diuina
nota sicut cum quidam copositum
quoniam sine eximiis non est intelligere
quare b[ene] eximia theseorum magnifi-
cia negant. Quid est h[oc]. Dixi
primo quod honorandum uir dubio extro
scolasticus extat uxor Vinusitis
inter modernos comendatur de
profunditate consilii. Est quippe i
eo profunditas diuine sapie[ntie] p[er] quam
suo tamen modo i spu[m] di[uinum] scrutatur omnia
et profunda diuine sapie[ntie] i Cor[inthios]
ii. Est profunditas humane intel-
ligencie. Ezech. iii. Non enim ad
populum profundi sermonis tu mitteris.
Est profunditas scripture de qua
Job xii. Qui reuelat profunda
de tenebris. Et ideo non mirum quod co-
mendatur ex profunditate consilii.
Et h[oc] de primo. Dixi 2o quod dubio
non uxor comendatur ex latitudine
auxilii ordinis de qua i ps[alm]o
In tribulatione inuocaui dominum
et exaudiuit me i latitudine.
Potest p[ro]desse latitudine auxilii

caritatis de qua de temporibus ore
ad aures. i si non i altitudine
gradum fit i amplitudine caritatis
possidet uirtutum dicitur. Potest
prodesse latitudine operationis.
Nam adest bona uoluntas ut
confido i dno et potestas de qua
primo et h[oc] s[ecun]do quia omnium
humanorum actuum constat effectus
quorum si alterum desit reliquum
frustratur. Nyo. de consolacione
Sed tamen confidamus de humano
auxilio ut diuinum quolibet
suffragio proponamus. de quo
di[citur] Omnis christianus debet ei
apte requirere humanum presi-
dium si iusta manu a iniciis re-
trahamus et ea que p[er]pera
gessimus reformamus. al
maledictus est qui confidit i ho[mine]
et ponit carnem brachium suum.
Sicut israhelite fecerunt qui
captiui Babilonis i eminente egyp-
tiorum suffragio se putabant
posse euadere sine pena p[rese]ntis
uite non reuocati ad me-
moriam illud p[ro]phetium da auxi-
lium de tribulatione quia uana
est salus hominis. Et illud h[ic] hy
i curribus et hii i equis nos aut[em]
i nomine dei nostri inuocabimus
Petere itaque i tribulatione sub-
sidium ut uoluptuose quis i
crimine uiuat. aut ut licent[er]
peccet. dampnabile est. petere
aut ut prauae solacium ut
malis delinquendi facultas
adimatur ut etiam pacem adi-
piscatur ut ab multorum utilita-
s[...] utile est et honestum dis-
simulare non grauissimum. Unde
de paulo legitur quod cum quidam
iudeorum inuasisset et seno co-
mestiuos pane non ... efficient

peracit milites quorum presidio illesque servarentur a sevitia inimicorum non sive nolumus sed omni utilitati victuros xxiii q. iii. Item ab aliquo. Est ergo necesse ut amoveamus obicem peccati si velimus apte recurrere primo ad deum et tandem ad nostri rectoris latitudinem auxilii. Et hoc de 2°.

Dixi tertio quod dominus noster rector modernus commendatur de subtilitate ingenii. Nam primo ex parte ingenium naturale per quod quadam naturali sollertia et non premeditato repente ad quesitum videt. Sed ingenium arte et scientia ad dignam acuitatem reductum per quod explicat difficilia, dilucidat obscura, solvit nodos et nichil est possibile decidit questiones. Nec tamen cessat audire sapientes sciens illud sapientis: Audiens sapiens sapientior erit. Nemo quippe tam est sapiens hic in vita qui possit esse sapientior. Exemplum de Iethro ad Moysen in Exodi xviii et regina Saba perrexit ad Salomonem ut audiret ipsius sapientiam. Moyses quam audivit socerum multo inferiorem et sapientior factus est propter quod dicit Clemens papa: Nullus est qui propter obprobrium servitutis aut nobilitatem generis a parvulis et minimis eruditus siquid forte est utilitatis ad salutem inquirere negligat. Crimen enim rebellionis incurrit discere atque agere bona recusat magis dyaboli quam Christi membrum esse ostenditur. xxxviii di. c. Qui ea. Per quod patet quod non est tam vivacitatis homo ingenii quam habere debeat aures intentas ad ea que dicuntur esse perfectiva et si a minimo proferantur. Sepe quippe deus uni abscondit quod alteri ostendit. Ipse dat sicut vult id quod deus novit perfectivum. Ex alta sue providencie sua spiritualia accomodat. Ipse benignus bonum necdum dans sed effundens. De cuius dono venit in presenti domo sedeamus et spatii gratia et sub umbra ipsius ac manuductione et directione magnifici viri ac domini Iohannis Castellani Cracoviensis quiescimus, qui manum suam misit ad fortia et digiti sui apprehenderunt sollicitudine huius collegii perpetuitatem, primi etiam ac aliorum virorum honorabilium nobilium discretorum et circumspectorum innumerorum quorum nomina scribit in libro vite deus noster et dominus per secula et amplius dudum amore etc.

Collatio in congregatione universitatis ad clerum.

Nichil utilius est nimia. Luce x. Venerabiles patres magistri ac domini, cum Paulus vas electionis asserat quod unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientie, alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alteri gratia sanitatum in uno spiritu, alii operatio virtutum, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult. I Cor. xii. Est necesse omnem hominem venientem in hunc mundum in agendis omnibus

si debeant inchoari cotinuari et
finiri salubrit ad ipius psidiu
aspiracione facit / De dono sci sps in
omnibus xpianis / Nam si vivimus
in eo vivimus / si movemur in eo
movemur. Si quid sapimus hoc ab
illo qui spc est sapie pris. Si
quid de deo intelligimus / hoc ab
illo qui occulta revelat. pfunda
revelat. Si fortes sumus in agen
do hoc p illum qui ex debilibus
sanos / ex timidis fortes / ex
fugatibus pugiles invissimos fa
et athletas. Si quid de caritatis
bonis scie hoc p ipsm a quo auct
datum est ee vivere / his quidem
clarius his vero obscurius. Si
quid pietatis impendimus hoc
ab illo qui caritas est / deus quippe
teste iohe est caritas et qui
manet in caritate in deo manet
et deus in eo. Si divina celsitudinem
non tm intemari sz tm ad
optionis filii metuimus / hoc ab
illo p quem quanto magis dnm cog
noscimus tanto magis ipius ma
gestatem offendere formidamus
Ipse quippe bonus est et suavis est
dns. sap. xii. p donum timoris
ab hominibus suppbiam expellit et
humilitatem introducit / expellit
p donum pietatis invidiam et
dat homini amando pximi dulcedinem
et conniuendi cocordiam / p do
num scie ira totaliter sedat. et
totum hominem intra se mirо
magisterio pacificat et quietat.
p donum fortitudinis accidiam
vehementer opprimit et vigore
mentis vehementer ad opa ad
impellit / p donum consilii avari
cia potenter extinguit / et the
zauros celestes sapi cogint /

p donum intellectus gulam violenter
reprimit et celestibus deliciis
mentem spualibus reficit et
enutrit / p donum sapie luxuriam
nivibus revtundit ac totum ho
minem castitatis et libertatis vestitur
Sic ergo expellit vicia et indu
cit virtutes removet mala
et plantat utilia abicit
erronea et dat saluti optima
ppter quod in ore collacionis ex
ordio ipius spc sci qui a patre
et filio non plurius sz unica tm
spiracione procedit De summa tri
nitate et fi. katho. c. vii. li. vi.
aupilium motemus inquietis
Veni sancte spus / etc. / Nichil
dulcius in via ubi es / Vena
biles etc. Omnibus mortalium cura
quam multiplicium studiorum
labor exercet diverso quidem
calle procedit sz ad unum finem
beatitudinis niti puenire
Est quippe mentibus hominum
naturaliter veri boni insita cupi
ditas / sz ad falsa devius er
ror abducit. Clamant itaque
p viam humus solitudinis et
vallis lacrimarum ad dnm boni
et mali iusti et impii licet
mali nesciant / quo tramite
donum veritatis. Vadunt p
viam qua itur ad vite consu
macionem omnes in unum dives
et pauper stultus et insipiens
dicente ppha. Quis est homo qui
vivet et non videbit mortem
Sz mali p portam latam que
ducit ad miseriam ppetuam
boni vero p portam que ducit
ad vitam sine fine mansuram.
Ambulant mali cotumaciter
boni obedienter / illi sine du
ce vocis / isti regulati ratione

Illi onati temporalibus et infecti
pravis affectionibus quo tendunt
venire nequeunt, isti vero qui non
est qui servant in via quo a tran-
situ retardentur. aut quod in via
qua faciunt ad dominum retardantur
fine suo in quem omnes actus suos
ordinant non frustrantur. vadit
duo et operatur. qui una via usque
celum currendo. Alter vero homo
procedens de terra in terram. quam
amat reflectitur, hic vero cum
comissacionibus et aliis est ut in te
migiter mactat. ibi vadit
et ad dominum a quo per caracterem venit.
completo cursu suo officio reuertitur.
et revolat. Vide ad a. xxxv. di.
ab exordio. quia catena ad
suum creatorem, currunt duo vinculi
et eiusdem ordinis persequentes
officia. sed unus corpore cadit a
termino alter non quiescit nisi in
termino. Duo simul cursus dominum deum
vere incipiunt. sed qui currit ve-
locius medium ad metam mortis
et dampnatur, alter lente progre-
diens adversus quem metam salubri-
ter pertingit et salvatur. Duo
currunt disparitur quia unus habundantia
prima ultima et aliqui novissima
et tamen stat qui in meta bravium
prius comparat. Duo currunt
reges duo principes duo pre-
lati duo archidyaconi qui mo-
tu uniformi quin utrique de-
testantur vicia prout adversa
promovet bona. Interdum tamen
unus cadit a virtute finaliter
et moritur, alter vero in sanitate ex-
ercicio perseverat. O altitudo di-
viciarum sapiencie et sciencie eius quam
incomprehensibilia sunt iudicia eius
et investigabiles vie eius.
Unum mors illi unum vita isti

unum illi perseveranciam unum isti caput et
ruinam. Nempe adeo qui vene-
runt prius venit vita consuita
cadunt ab unigenito arbitrio
xxxiiij q. iiij. Nabuchodonosor. Ad
casum autem multum faciunt temporalia
Si quis iter faciens operibus fuerit
onatus id si cadere a termino non
velitis sitis exempti a mundi
pompis et vanitatibus, a luxus
libidine et omnibus voluptatibus
ab avaricia et cunctis cupiditatibus
Omnibus liberi a viciis et turpitudinibus
quod fiet si michil tulitis in via
videlicet sine. fuit qui plus quam dominum quere
et tunc sathagatis. Ex quibus
ad introducendum theorema nunc
ista clerico biptita propositio quod ve-
lictis temporalibus si quis insu-
dat virtutibus apcius incedit
progressibus usque celum. pressus mundi
ponderibus est ineptus in suis
bonis et motibus ad redeundum
usus dominum. Christus apostolis dedit
sanum consilium dum dicebat nichil
tuleritis in via. Et hic duo sic probatur
auctoritate beati gregorij xxxij moralium inquit
cuntis. Magna est securitas cordis
nichil concupiscere huius secularis
Nam si ad terrena adipiscenda
cor inhiat securum tranquillumque
nullatenus esse potest quia aut non habita
concupiscit ut habeat. aut adepta
metuit ne amittat. ut dum in
adversis sperat prospera in prosperis for-
midat adversa. hinc illuc quasi in
quibusdam fluctibus volvitur. ac
per modos varios diversum alternatim
mutabilitas versatur. Et idem
petrus damiani. Cui multum dominum
possidere renunciet mundo et vi-
ciis ut sit deus eius porcio ac pos-
sessio, et talem se exhibeat pro vite

simonia ut dec9 dclte hitac
i eo quia nemo pt possidē dm
nisi ipē pus possideat a deo
Oportet g° vnumquemqz ex nb
si quis uelit vtus gressibz icede
usq celū amorē temporaliu
mente relinquē ppr dm quia
quāto quis ualidi9 p affcm
inordinatū inclina ad infia
tāto magis frigescit ad sūma
Vn btus grg9 viij li° mor sic
inquit cum terrenaz rerū amore
pmit i do nullatē9 delcta
esse sine delectatōe aīo nūqū
quis pt nā aut i infimis de
lcat aut i summis & quāto alcō
ri studio anhelat ad sūma
tanto maiori fastidio torpesct
ad infima quāto qz acriori aīa
inardescit ad infima tāto
torpoē dampnabili frigescit
a summis Vtraqz em simul et
equalr amari nō pnt h c
Ex quib pz q relatis tpalibz
si quis insudat v'tutibz apts
incedit pgressibz usqz celū
pressus mundi ponderibz e cepta
t ... sibz terrenis & motibz ad ten
tendendū usqz dm crucē ppt
sām dcr sub consiliū dm dice
bat quod & uobis nūc dr Nich
tulitis i uia Et ista circa uba
In quibz quidē uobis considero
q uiri catho & pfiti plati
doctores & mgri si uelint ee
re & noie pām dut spinas
& tribulos sui itinis simonie
qm ipis dr Nichil tulitis Et
a cursu ullatē9 nō pausāe
eo q sint i uia legit quippe
uitatis organū dulce uocis
emissum quo dr Quid pdest
hoī si totū mundū lucret aīe
uo sue detrimentū paciat De

symonia Matheus i fi Ideo di
cis Nichil tulitis Qz pauci
ect temporalia contemne nisi
quis studeat virtutibz insudare
Ideo subdr In uia qsi dicat
nō onerate uos mundi pōpis
aut uanitatibz aut curis
inordinate ne afficiamini secu
laribz eo q estis i uia cursus
quippe restat uobis in uia ac
ideo ut sitis libi ad incedēdū
pmpti ad currendū nichil
tulitis i uia Dixi p° q ui
catho & pfiti plati docto
res & mgri si uelint re et
nomine ee pām dut spinas
& tribulos sui itinis simo
nie qm ipis dr nl tulitis
q pz exē° Bocij i li de csola
inquientis Quisqs serere
ingenuum uolet agrum libet
arua prius fruticibz ut no
ua ceres grauis eat q.d.
ad nrm ppositū nq pt fruct9
salutis attingere nisi uicia
mores prauos & cōsuetudies
legi dīne & rōi contrias
studeat explanare ozsiqde
q incipiat ee quod nō erat
si uelit exuere quod erat
Iuxta quē sensū lo btus grg9
ferrū de terra tollit cū
fortis ppugnator eripit a
terrena quā pg tenuit amore
separat Et subdit Nō g° i eo
dz despici qd fuit quia ia
incipit ee quod nō fuit
l. di Ferrū Dz g° si qs uelit
grām dm pūenire q sit
ablutus a sorde pcti p pure
confessionis p dona bapmi sa
lutaris de pma di j nō pt
ū post f aly ecōn grecdat
Augustinus scribens Vincencio Victori

putes ab errore ad vitate et a
quocunque seu magno seu paruo
pecco ad correctionem sine pena
posse transire. Ecce videtis quod ad
vitate non itur nisi per humilitate.
Con quod nonnulli faciunt. quod
ad vitate studenda a pueris
suis transmissi potius ad vanitate
et stulticia. cum ipsam vitate et
sciam prosequuntur. De vitate et
falsitate tractatu legunt. sed vitate
minime cognita eo quod ois ma
lus ignorans falsitatem hec est
vicium amplectitur. confundunt
terminos prorum suorum con dicentes.
Despiciunt. Infinit consequencias
iniq formales de vitate de
die studendo et de nocte oportu
nitate loci ad male agendum
querendo. De quo non mirum qm
qui male agit lucem odit. De
offi dele consuluit. Venunt ad
obligatoria vadiorum quinq prop
fatuitate expensarum tam presu
de iuventutur. quod omnia inter dum
insolubilia opib redduntur. vt
contenti obligacoibus studet in
ampliacoibus et appellacoibus
viciorum ac sic inigrat de genere
in genus. de vicio in vicium. de
malo cogitacoib in malum ocul
de malo oib in malum opis
de malo opib in malum consue
tudis de malo consuetudib in
malum necessitatis. de malo necessitatis
in profundum desperacoib et tunc
prch dolor nec proficiunt in eis na
turalia nec moralia nec metha
phisica nec theologia nec ars nec scia
quecunque mundi. Ecce vos fratres
dilecti studentes non sic. Venistis
quippe non legere vicia sed virtutes
non hauristis quia et alibi ista
sciuntur. sed sanctis inhere vel non bella

mouere. sed qualiter pax ordinata
sit exquirere. Venistis non ad glo
bos et decios. sed ad audiendum do
ctores ut a sapientibus discatis sa
pientiam et mores. Venistis non ad
dandum sed ad laborem non ad perma
nentem infamia sed gloriam perpetuam
vnum ad vos pertinet. si vacatis ex
vere et noie parisiensibus et tri
bulos vitorum ereximis submouete.
Et hec de primo. Dixi 2o quod vniver
sitas studentium si vacant ex vere et nomine
parisiensi auxilio vallatur et non quod est
eo quod ipsi sunt in via in qua utique non
est standum sed currendum. Vbi enim
utile est decurrere in via iusticie
Via enim iusti est compendiosa
quia cito ducit ad celum. Ysa
xxvij. Et licet sit arta quod latitu
dine mundanorum. Matthei xviij. tamen
tamen plana per amocionem scandalorum
Iuxta quod Ysa. lxij scribitur. pla
num facite iter. Et de delectabilitate
tranquillitate consciencie. Iuxta quod
ssim pot de bonis illud Ysa. xxxij
accipi. In cubilibus in quibus habita
bant quia boni dum tranquillitate
gaudent quasi in cubili habitare dicuntur.
Sic ergo cum sit via bonis plana
et utilis dico ut nullum sit ve
nocent temporalia quod negligat
eterna. quapropter cum ad creatorem
nostrum iter facere velimus nos
oportet ut resecemus vicia. colligamus
virtutes. ut dum acquisiti vene
rimus ad districtum iudicium non
omissi temporalibus sed vallati
virtutibus inveniamus nobis
deum propicium Amen. i. fiat

Sermo ad clerum

Erant appropinquantes. Luce
xv. Reuerendi patres re
cepturi vitatis oraculo

gestum esse cognouimus qui ad medie-
vm redemptorem nostrum ubi prius
in figura speciei eius qui quem vult
indurat quem vult mollificat
quem vult mortificat quem vult
viuificat deducit ad inferos
et reducit qui quosdam trahit
quosdam allicit quosdam ad se ap-
propinquare sua pietate immensa
et bonitate natiua pene com-
pellit non spernit pauperem peccatorem
non horret confitentem latronem
non lacrimantem peccatricem non de-
prehensam in adulterio non sedentem in
theloneo non supplicantem publi-
canum non negantem discipulum
non persecutorem discipulorum non
ipsos crucifixores quinymo adoc
vngentorum suorum cunctos salute
ad adorandum abiles pellit
et velut adamas trahit ferrum
sic ipse tamquam vitalem ad cu-
modo si possibile se videntem etc.
Erant appropinquantes publicani et
peccatores Sed non sic quidam vniuer-
sitati nunc appropinquant Ad studium
quippe veniunt nomine et non re
voce sed non in significatione pedibus
sed non virtutibus corporalibus exer-
ciciis sed non actibus virtuosis Sunt
quippe nonnulli qui ad vniuer-
sitatem istam huius studii appro-
pinquant ore sed non corde similes
illis de quibus ysa. xxix. populus
hic labiis me honorat cor autem
ipsorum longe est a me Vt sunt
quidam vel vocati studentes
qui nunquam lectiones magistrorum
visitant non tamen vniuersitatem
mecum esse cognoscunt quia se
ab inscriptione ab vniuersitatis
matricula abscondunt vitam os-
tendunt studencium sed similem in
moribus disciplinam non assumunt

nec cum magistris in bursis sed potius cum
amasiis in hospiciis commorantur
non attento quod dicat allegatur
ttinis extra de statu monachorum et cano-
nicorum vetula vetulenas Dignum
est ut qui similem vitam cum aliis
susceperunt similem senciant in
moribus et legibus disciplinam
Credunt enim fortasse hii vo-
cati studentes quod valeant per
hoc quod tempestiue non intitulati
in bursis sed non credunt quod exter-
minantur passim per abrup-
ta viciorum currendo in anima
ymo in anima in bursis in scola
et in fama Et vere si tales
in aliquo forefacto per manum lay-
cam detineri contingat quis pro
eis preces suas interponet non
rector vniuersitatis quia non sit
cum eo quem cum non sit melior
studiis cum rectore et pro tam quia
quantitates priuilegii inesse
peccatum faceri magistrorum et
vniuersitatis collegii ymo
credimus non parum rectorem pec-
care qui metas iustificatores
principaliter sub velamine ve-
rorum studencium defendet
non inscriptos Nulli enim faci-
enda est iniuria nec quis lo-
cupletari debet cum alterius iactura
ut in regula locupletari de
regulis iuris li. vi. nec priuilegium
alicuius debet esse alteri dampnosum
extra de priuilegiis pastoralis
Ne forte eciam vobis immineret
scandalum quia cum se gerat
pro studentibus et non sunt et per
sumpciones contra eos Sunt et alii
qui et si sint inscripti lectores tamen
magistrorum quando cum proprio audiunt
quando vadunt vel nunquam visitant
sed quotidie spaciantur ca

pompis levitatibus aut lubri-
tatibus se iugiter immiscent / et
isti erant appinquantes ad
studium ore et non corde. cor-
pore sed non mente. Sedet siquidem
lascivus iuvenis audiens
sapientiam aristotilis vel platonis
et presentim universalium istorum quod
in corde et animus suus volutatur
in foro aut disputat de quibus
vel meditatur de inutili ludo
aut sue infelicis amatricis
loco. sed de hoc non mirum quia dicitur
veritas ubi est thesaurus tuus
ibi et cor tuum / hic vult graduari
in artibus cum nichil sciat de ar-
tibus liberalibus sed sit immixtus
miseris servitutibus quia viciis
eo quod qui facit peccatum servus est peccati
Sed non ita graduati formantur
anima quippe sedendo et quies-
cendo fit prudens / sed aia
vagando et hinc inde per desi-
deria vana girando fit insipi-
ens. Sunt et alii qui ad gradum
ovinam pellem induunt per quod
leoninam vel lupinam gerunt.
Sed hoc ideo quia ut dicit venerabilis boecius
in libro de consolatione Collata improbis
dignitas non modo non efficit
dignos sed prodit potius et oste-
ntat indignos. Quare dicitur tamen
non omnis qui dicit pax nobis
quasi columba est audiendus quia
veri non omnis. Sunt et alii qui
necati carnali affectione proposi-
to bono publico innituntur. Puta-
to et in casu quo fuerit impedit
publicum et que et hii oculos habent
et non vident. aures habent et non
audiunt. Nam quod invenimus
do firmavimus promovent impug-
nant quod auget quantum est
eis diminuunt et hii modo verius

periculo ex more geniti morem dis-
cerpunt / et tales retribucionum univ-
ersitati faciunt quale mures in pera
et ignis in gremio suis hospitibus
impendunt. Sunt ergo alii de indis-
cretis et similibus / Et qui omnibus hiis
videntur esse membra studii et
non sunt propter fantasticam qua habent
ad universitatem veram appinquantes
vere dicuntur de eis. Erat appinquantes
mali quippe sunt et ideo non dicuntur sunt
sed erant / verum quia similia bonis
operari creduntur. ideo decipientes dicuntur erant
appinquantes / que qui sunt talium
dolerant. quia non sunt sed erant ap-
pinquantes et ideo In quibus vel ap-
priorum membrorum universitatis
a filiis distinctio. ibi erant / et
omnium filiorum sub specie bonorum similatorum
vel fictorum ibi appinquantes. Dixi
primo quod in verbis premissis potest notari
membrorum a filiis distinctio ibi
Erant. Soli enim boni sunt / mali
non sic sunt / ut qui non sunt / et ideo
non dicuntur de eis quod essent sed quod erant.
Nam cum malum nichil est Io. i.
Et per venerabilem boecium in de consolatione
prosa finali in medio nichil sunt ma-
la cum peccant / vel posse malorum
est posse quia posse malum non
posse / ergo omnium. Nam resistere viciis
est vere posse. ergo non resistere est
non posse sicut non resistendo est
peccare ergo posse peccare non est
posse tenet gratia argumenti a contrariis.
Si ergo nichil possunt sunt qui non sunt
et ideo non dicuntur de malis sunt sed erant
Quare vani studentes filii sunt
avibus loca sua per mutantibus /
Luxuriosi filii suibus in volutabro
luti se ingerentibus / Desides filii
asinis onera et paucis vel parum defe-
rentibus / Ipsi pellis filii vulpeculis
lis vineam universitatis demolientibus /

amatores mulierum similes uesper-
tilionibus quorum intuitum nox
illuminat dies cecat. Ompbi et
de nobilitate generis inflati similes
equis capita ad astra leuanti-
bus. Iurarmidi similes ursis uitam
aliorum rodentibus. Detractores
similes canibus post latrantibus et ceteri
quorum deus uenter est et gloria
in confusione ipsorum qui uertunt
noctem in diem et diem in noctem
qui dicunt bonum malum et malum
bonum ponentes tenebras lucem
et lucem tenebras xi. q. iii. Vege
dicitis. Audiant quod posse ipsorum
non est posse et esse ipsorum est fuis-
se ymo nichil esse. malum enim tri-
tum est nichil cui debetur pena
eterna miseria perpetua mesticia
sine fine duratura etc. Obstat
si dicas quale est istud iudicium
quod dampnatur homo pro nichilo
quia sic dicitur ad pro nichilo quoniam
malum non est ita nichil ut omnino
non sit. sed nichil esse dicitur quia uita
caret que deus est qui est uita
et similiter esse. Est quippe malus
homo pellis sine lana, denarius
uius sine figura materia sine
forma sacculus omni uirtute uacuus
locus omni securitate priuatus, instru-
mentum sine artifice, nauis
sine rectore, domus sine habitatore
ciuitas sine regente ager
sine semine arbor sine flore.
Est malus ad ad penam sed nichil
est ad gloriam. est ad quia enim
sed nichil esse dicitur quia inutile est.
nichil autem et inutile equi-
pollent. De tercio. Non au... per de
Et hec de isto. Dixi secundo quod in
urbis premissis ostenditur florum me-
brum sub specie bonorum simulato
uel fictio ibi appropinquantes.

In hec enim mali gerunt uerorum
ymaginem quorum utrique corporaliter
appropinquant et ideo creduntur esse ueri
qui sunt falsi. sed non mirum
quoniam ut dicit Gregorius Sepe uicia se
esse uirtutes mentiuntur. ut te-
nacitas parsimonia effusio
largitas remissio pietas
uelut uidentur. hinc uerba in canone
sepe xl. di. contra sine causa tamen
quoque ista quantitas malorum
multitudo tollat. quos quoniam
non ambigit sub peregrina facie
aduenisse. quoniam sicut zizania
a frumento difficile est separare
uita segregare sic malos
a bonis xxiii. q. iiii. quoniam
tollendi sunt enim ter dubium
et qui mali uidentur quoniam diu
per iudicium ecclesie non publicantur
v. q. i. multi xv. q. ultima c. ultimo
Cum quoniam diu de ipsorum corri-
cione non desperatur. xxiii. q. iiii.
c. 2. tum ne forte eradicando
zizania eradicentur et tritici
xi. q. iii. nolite. tum ne ex
turbatione eorum pax generalis
ecclesie concutiatur. xxiii. q.
iiii. tollendi etc. quisquis
Igitur karissimi sic appropinquare ne
litis studio non ut nati et
inscriptorum declinantes, non ut
lubrici appetitum sensuum per se-
quentes non ut capitosi uni-
uersitatem perturbantes non ut
[illegible] hinc inde discurrentes
non ut elati ingratos et alios
minime reuerentes non ut insi-
pelles ingratos pastu frau-
dantes non ut primaciis uestro-
rum mandata non tenentes
non ut scandalosi in dictis in
casibus non concessis quantitas
non ut iniuriosi absque causa
iure uideos [illegible] homines
uulnerantes uel cedentes

non ut fastuosi stulte de linea
generis gloriantes quin ymmo acce-
datis studio ore et corde verbo
et opere concordet vita cum verbis
et doctrina cum moribus ac sic vi-
vendo appropinquabitis deo
et ipse vobis ut sitis secum unum
per graciam sicut ipse unum est cum
patre per naturam. de summa tri. c. i.
Sunt alii qui post exercicia sta-
tim currentibus magistris amittunt
baltheis et ceteris criminalibus re-
periuntur in thaberna et hii nedum
dum se sed eciam corrumpunt
ac universitate doctorum et ma-
gistrorum ymmo omnem ipsam inte-
graciam pervipendunt quanto
vero maior ipsorum contemptus
tanto maior pena. xl. di.
homo Xanus de pe. di. i.
Adam. Sunt alii quorum con-
versacio non est nisi cum meretricibus et
mulieribus ignota magistris et
doctoribus raro morantur cum
cetu magistrorum sed cum societate
scurrarum attrahencium ad
carnalia et veneno luxurie
ipsos infatuancium mulierum
cum nec mirum nedum iuvenes
et insensati adolescentes sed et
senes interdum laborare videntur
et isti videant quid familia-
ritas mulierum operatur quia propter
deo ydolum venerantur. nam salo-
mon inordinato amore
atque assiduitate libidinis ad
hoc usque perductus est quod qui tem-
plum deo fabricaverat pro
ydolis templa fabricare non
timuit. xxxii. q. ii. salomon.
Sunt alii qui minime magistros
sub quibus militant venerantur
non attento quod deo parentibus et
magistris non potest reddi equalis.

Est quippe istud ordinarium quod
filius patrem suum dominum discipulus
magistrum honoret. quod si non honorat
et maxime si vilipendit iste
talis crudelis raro est discipulus
sed discolus et tales sunt de quibus
potest illud boecii intelligi de consol.
philosophie prima quod vestem philosophie quondam
violencium manus sciderunt
et particulas quas quisque potuit
asportavit. Sunt alii qui merce-
dem magistrorum collacionibus et exerci-
ciis subtrahunt et eosdem commo-
do laborum defraudant. Innuunt
siquidem lectiones et exercicia
prosequentes et vix unus vel duo sunt
qui satisfactionem debitam labora-
tibus impendat. Sed non sunt
cum eis allegabitur ab bonis
tricimonibus quibus pascit gregem
et de lacte cuius non utitur ut dicit
apostolus quis cogitur propriis stipendiis
militare. extra de prestitu. cum ex
officii pauperes nichil dant
quia nichil habent divites recu-
sant vel se quodam silencio a
solvendo elongant. quare sciat
quod ad satisfactionem compelli possunt
fures enim sunt vera quid est furtum
nisi contrectacio aliene rei invito
domino. xxxii. q. v. in eo. non in eo
iudicio absolvi possunt non satisfa-
ciant quia peccatum non dimittitur
nisi restituatur ablatum. Sed et
alii qui ad mandata rectoris non
veniunt non attento quod peccatum
ariolandi est non obedire et
quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere
viii. q. i. sciendum. Sed non ad
missam universitatis veniunt tamen a
statim illicenciati recedunt et
imperfectum officium dimittunt et quia
non assunt sed isti audiant quia
duo eis mandantur primum eucitare

sim e offre quae si vim qs impl
reliquum nō mandati ē tñ sufferz
aut si offert tn illectanciatq re-
cedit. Gratis em q omia a fie
appellavi iniustum est y de anima
Sunt et alij qui iudeis n sine
scandalo familiantur et famili-
arit conversant. Et quidē aps
j. Cor. scribens ait. Ad mēsa
paganorum si volueris ire sine
ulla prohibitione pmittit. Quod
ūbum apli assumit Iohes Crisost. i
epla ad hebre. Et ponit ūba i
canone Ad mensam .xj. q. iij.
nō aut de iudeis. de quibus dicit co-
cilium agathense i hūba. Omnes
clerici sive laici iudeorum convivia
vitent, nec eos ad convivium quisquam
accipiat. Sz tu dices ego nō
comedo s familiarit et colloq
hēo. Et aug exponens ūba
apli j. Cor. v. Quid em michi
attinet de his q foris st iudica-
re si inquit. Infideles nō pos-
sumus p lucri si colloquium eorum
et convivium vitamus. Et xpc cum
publicanis et pctoribus mandu-
cavit et bibit. luc. v. Sz aliud ē
gratia alicui ut p9 iudeus
lucrare. aliud aut cum ad quan-
dam [illegible] i casibus a iure concessis
quibus necessitate urget. et aliud ut
quadam familiaritatis [illegible] hebrea.
qui cum ille xpm blasphemat xpi
et iste adorat. iniquum xpianus
nisi pavo vel fauce corruptus
cum tali concordat. pptea iure
cavetur q fideles nō debent cum iu-
deis habitare nec manducare nec
medicinas ab eis accipe. xxo-
viij. q. j. nullus et c. sequ. Sūt et
alij qui iudeos impie persequu-
tione faciunt q sine iudico tem-
peratis impune nō iudicant.

cō de iudeis sicut iudi/ De-
creus est q ut xpianus iudeo
nulla inferat iniuriam. Na
nullo iure licet q eum inferre
iuste possit. Sz siquidē huic
testioni de iudeis et de forē
ut dum nō inuenit i xpiano
quid arguat. facilius ad lucē
uera que xp est assurgat.
Sunt et alij qui de nobilitate
generis fastuose gloriantur. Sz
nō signa nobilitatis s sui
palam gestare videantur.
Et isti nō audiunt illud senece.
Nemo altero nobilior nisi
cui rectius est ingenium. Et
plato neminem regem nō
ex servis oriundum esse, neque
servum nō ex regibus, omnia
ista longa varietas miscuit
et sursum deorsum fortuna versat.
Insensati aut hunt alium patrem
qui dm. coi [illegible] ezechie y
nunquid nō pr unus oim
nunquid nō deus unus creavit nos
Et si sit nō est nisi diabolus qui
e communis deo, aut hunt
alium patrem qui adam. Sz
dici nō pt, de illo namq eos
venimus, omnes g aut sumus
eque nobiles aut eque ig-
nobiles quere pudeat ista
nobilitas nō nata s inue-
ta. Audiant namq isti de
quodam qui vituperabat alium
de genere suo dicens tu es caput
generis tui, cui ille et tu es
cauda generis tui. et multo quidem
nobilius est illo que nobilitat
sua virtus, postmodum st nonulli
qui vicissim se verbis et conu-
iciis lacerant et quiz maiores
inconsulte remordet. Scribit
aut aps ad Ro. j. detractores

odio odibiles Et eccli xxi
Susurro coinquinabit animam
suam Et qui omnes hii inde-
ce membra studii et non sunt
proprie fantastica qualia sunt ad
vera membra propinquitate
vere dicitur de eis Erant appropin-
quantes etc.

Collacio in promocione Bacc.

In nomine domini nostri ihesu xpisti in
quo vivimus et sumus
preliare bella mea j reg xviij
Sicut pax cordibus et corporibus data
a deo qui rex est pacificus et
pia misericordie sua disposuit
subditos pacificos et modes-
tos Ita plurimum lis iurgium et
dissensio a dyabolo qui sua ma-
livolencia conatur a principio uni-
one sue unitate rescindere ca-
ritate turbare dulcedine
bonorum operum invidie felle
inficere moribus omnibus et ciuitatibus
pacis vinculum dissolvere
vel saltem perturbare Dolet ergo
et erubescit homines ex luteca
constantes materia illuc ascendere
unde meminit se infeliciter ceci-
disse propter quod instruit re-
gnum adversus regnum exarmat
hominem contra hominem armat
debilem contra fortem succendit ro-
bustum ad extinguendum infir-
mum profert verum inter dominum et me-
dium inter nivium et nivium inter
nivium et nuporem inter fratres
inter proximos inter amicos
inter domesticos ubi namque
ius confringit opiniones in ex
diversitate capitum et diversitate
studiorum causat allegacionibus
fortificat, racionibus munit utrique
partem triumphum promittit In ulti-

one alterum contra alterum inflamat
lites de non litibus facit questionem
per pacem et concordiam proposse dis-
solvit Et contra rex ille qui pacem
dedit pacem in testamento reliquit
unit corpus ecclesie misticum b unit
membra ad corpus unit membra
ad invicem unit quodlibet membrum
in se ipso unitatem amat quia ipse
vera unitas est, caritatem diligit
quia deus caritas est et qui
manet in caritate in deo manet et deus
in eo Dulcedinem diligentibus se in-
fundit legem ad exterminandum li-
tes dedit Iuvat ut homines in pace
vivant ut vicissim se non ledent
unicuique quod suum est reddent
per os principum promulgatam fa-
vit et sedulus contra astucias sa-
thane qui lites generat et pla-
cites multiplicat promulgata
tam sufficienter providit non cessavit
tamen nec cessat ipse dissensiones et
lites novas formas ad litiga-
dum cudere et subtiliter invenire
propter quod deus cuius cuius sapiencia
vincit malicia providit et pro-
videt de multitudine bellatorum qui
possint moribus et racionibus resistere
ascendentibus ex adverso Inter
quos commemorari potest magister Jo.
qui pluribus annorum decursibus
decertavit velut fidelis miles et
pugil militantis ecclesie qui iusti-
ciam et fortiter bellans advoca-
bat, pro viduis intercedebat pro
eccliis, allegabat pro miserabilibus
personis et oppressis qui ne cesset
a bello iusticie b ex persona con-
gregacionis katholice dicitur preliare
bella mea In quibus quidem verbis
sue multa curiositate introdu-
ctis primo ammonetur super diligenter
certandi dum dicitur preliare, ut non

vtat tyra sz pugnet considet. An
nectit' bella mea. Corona quippe
tibi triumphalis pmitti' et ro fide
lib' et constant' phac bella mea. Et
scitur q' i hijs oz aduocatu et pu
gilem ueru ee p magnificencia
opositu. p fidencia animosu. p pa
ciam uirtuosu. p pseuanciam victo
riosu. Dico q' i bellis spualib
primo oz aduocatu et pugile vin
esse p magnanimitate. oppositu magna
nimitas siquide dedignat' subiti
passionib, vinci temptacoib,
infici turpib, occupari nihilib,
no formidat paupertate obedie
difficultate continencie austitate
pmie que qualificata gra di
implet madata. cauet pcta.
seminat uirtu. metit stipendia
vin pu. ex scribi' magnificorum
diuicias pat, eghestate opat'
mang remissa. Et hoc e q' suadz
sapiens di. Quecuq3 pt manus
tua instanter operare q2 nec opus
nec ro nec sapia erit apd inferos
quo tu pperas. Eccl. ix. et qui
nr determinans est ille qui i dieb
suis no fuit ociosus sz operosus
sciens q' ociositas et uoluptas
sunt arma hostis antiqui. ad
miseras animas capiendas. Ex
de venit ii cum pdem Respondu
est q' ipa magnanimitas p qua se
ht sicut tetragonu sine uituperio
eo q' aduersis no frangit' et psperis
no effert' efficacit cu ampli'
oppositum fidencia animosu. pacia
uirtuosu et pseuan victoriosu.
Operam g'o dum dies est. Jo. ix.
Opam cu nobis sanitas corpis
fructuositas opis, oportunitas
tpis assistat. Opam tibi qui
no pot. Sit fortitudo mea lex
iusticie. Sap. ij. No declictis ad
operarios iniquitatis quia oppssa
clamat congregacio katholica. Jr.

rueruit i me fortes. Fortes quo
ad scindendu vnitate ad tol
lendu caritate, ad impugnandu
ueritate. ad subuertendu equitate
hij enim sunt quoz consilio ab
salon incestat' ij Rf. xvij. hoz
consilio abimelech principa'.
Judicu ix. hoz conuenticulo
naboth lapidat' iij Rf xxj.
horu tandem iudicio susanna
ipa sine iusticia condemnat'. Dan
xiij. Dixi 2o q' oz aduocatu
et pugilem vin ee p fidencia
animosu ut sic tam fouendo
iusta sit animosus no formido
losus ne vz trepidz timore
ubi timor no est. Diffidencia
quippe pugilem sepe succubu
re facit, et p oppositu fidens
vincere. Est aut fidencia sm
tuliu i sua rethorica p qua
de magnis et honestis reb
animus i se multu fiducie col
locauit, et qm fortitudo fidu
cie fide concipit' sz caritate fir
mat'. Juxta illud ad hebr. xj.
Sci p fidem uicerunt regna
opati sunt iusticia, fortes sunt
facti i bello. Ideo est ambigendu
qn sit nr determinans istius fidei
que est opsa no ociosa, vi
ua no mortua, p qua opatus
e iusticiam, fortis fcus est i
bello a deo, q' nec amor ipius
anim a uirtute emoliuit,
no timor a pseuerancia iusticie
repssit no fauor aut munus
euertit, no odiu subuertit. licet
apud alios cito amo moles'
iusticia xxj q. iij. pauper. Et
hoc de pto. Dixi tercio q' oz
aduocatu et pugile vin ee
p paciam uirtuosu, Pugil
quippe flatus qz flatu deiicit'.

quorum pulsu prosternitur quorum ictu retunditur quorum tactu consumitur. Est autem paciencia honestatis aut utilitatis causa rerum arduarum et difficilium voluntaria perpessio secundum Tulium rethorice libro ii. Hec superat passiones, tollerat persecutores, non irritatur flagellis, non punit iniurias, ymo iniurias portat, iniuriantes amat. Hec sine armis pugnat, sine gladio vulnerat, sine sanguine triumphat. Ex hac pendet mille clipei et omnis armatura fortium. Canticorum iiii°. Hanc noster determinans cum universis militibus amplexatus. Ipse namque sustinuit pro iusticia persecutores, pro virtute convitiantes, non iniuria repressit iniuriam eo quod silencio non diminuit sed auget, sed economia quasi silencio sacrus illud poeticum Nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. Sed o domine deus noster quam rara ad inveniendum in apotecis huius mundi est difficilis que paciencia nominatur. Ubi siquidem est fortitudo ubi persecutio maxime ... ex caritate namque invidia, obcecantur consilia et effrenate impaciencia surgunt in clero in regno in populo contenciones et prelia. Propter quod paciendum est ne id ipsa nostris temporibus impleatur: auferet a Ierusalem et Iuda validum et fortem et omne robur panis et aque, omnem virum fortem et bellatorem et iudicem et prophetam et senem et principem et honorabilem vultu etc. Dixi ultimo quod oportet advocatum et pugilem verum esse per perseveranciam victoriosum ne sit sicut ille qui incipit edificare et nequit consummare, Luce xviii. Quoniam nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro aptus est regno dei. Est autem perseverancia secundum Tulium ii rethorice in racione bene considerata stabilis et perpetua mansio. Hec coronat pugnam, causat victoriam, reddit coronam. Tolle quippe perseveranciam nec obsequium mercedem nec gratia beneficium nec fortitudo laudem habet. Ut igitur determinans noster animetur ad perseveranciam per quam possit consequi vite refulgenciam et tandem celestem coronam sibi conservo concedat Christus etc.

In nomine domini nostri Ihesu Christi in quo vivimus movemur et sumus.

Pro doctorando

Iste odor filii mei sicut odor agri pleni. Genesis xxvii.

Si debite rerum naturas tam odorem bonum et malum considero quadruplicem differenciam invenio. Puri et impuri ex parte diffundentis, sani et infirmi ex parte discernentis, naturalis et contranaturalis ex parte resolventis, rari et densi ex parte deferentis. Huic conformiter si ad odorem vite et mortis mentis acie converto quadruplicem differenciam concludo. Quoniam est diffundens odorem vite vel mortis ipsa spiritualis complexio bona vel corrupta. Est resolvens affectuosa dilatacio in deum extensa vel in se ipsam reflexa. Est discernens ipsa hominis diversa apprehensio illesa vel infirma. Est deferens exemplaris conversacio honesta vel despecta. Primo igitur dico quod diffundens odorem vite vel mortis est ipsa spiritualis complexio bona vel corrupta. Sicut enim videmus naturaliter quod ille res que habent

Expedito huius actus primo principali et veniendo ad secundum iuxta consuetudinem huius facultatis extraneum primo recommendare et commendatum tempore ... in baccalariorum ... ascribere. Pro primo itaque sumaticam recommendacione assumpsi verba et si non tempore tamen affectum meo gremio scriptura Genesis xxvii. Iste odor filii mei sicut odor agri pleni.

Pro doctore et magistro eximio celerius dicendum. Si debite rerum naturas etc.

bona cōplexionē corporalem, bonū
spirant odorē/ i quib substā nō ē
nimis cōpacta/ & i quib calor
nālis nō deficit/ nec humores sunt
corrupti/ Sic vera virtuosi q
hnt bona cōplexionē spualem/
qui nō resistunt actioni spc sci/
nec deficiunt i calore amoris diui/
nec paciunt aliqua corrupcionē
inferioris pncipii/ optime diffu
dunt odorē/ qualis est filius meus
(pmonendus) qui s nūm corporalem nō ht sbām
nimis cōpactā s mollem & ca
pacem/ illa vz mollicie de q
phs inquit/ molles quidē carne
aptos mente dr dicimus/ Sic
ht sbām spualem actioi diue
nō resistentē s porius locū dātē/
Et sicut corpus/ eo q sanū nō deficit
i calore nāli/ ita nō deficiat i ar
dore amoris diui/ Et nō sic aut de
illis i quib ex cōplexione spua
li corrupta impeditur bonus odor/
& gnātur fetor/ & hij sunt qui ppter du
riciā & pmaciā resistunt & no
lunt credere actioi spc sci/ ymo dnt
Recede a nobis sciam viarū tu
arū nolumus/ In quib verificatum
est illud ysa iij Erit p suaui
odore fetor/ Quo cū dabut odo
rē bonū i quib nō est nitor
pudicicie/ s magis fetor incōti
nencie/ nō est i eis feruor de
uocōis/ s magis torpor disso
lucōis/ nō est oculus cōpacōis
ad pximos/ s oculus ad carnē
& sanguinē & seipsos/ Nō ē i eis
affctio ut cōgregent/ cōgesta
foueant/ diruta restaurent/
neglecta resumant/ s magis
collisacō/ ut bona q cōcipiunt
anichilent/ que orta sunt extimet/
que firmata sunt infirmēt/ Et qm
filius meus p nitorē casti spi
rat odorē sci./ p rigorē ma
ceracōnis & austeri. educit flo
res honestatis/ p feruorē di
uini amoris spirat odorē
virtutis/ Videte si odor filii
mei sit odor agri pleni/ Et
hc de pmo/ Dixi 2° q resol
ueris odorē spualem est af
fcualis dilcō/ i diui experiencia
ul i seipsam reflexa/ Est enī
duplex calor resolueris odorē/
nālis/ & iste resoluit & gnat
odorē bonū & suauem/ Quemq
& innālis/ & iste dissoluit odo
rē fetidū & nociuū/ Sic spualis
calor/ ē aīe dilcō & h aliq
ē nālis & gnūs/ dilcō s. dei
usq ad cōtemptū sui/ & ille
calor amoris diui resoluit
odorē scitatis/ digit huorē co
cupiīe & cōsumit rubiginē p
catorū/ Et eōn nō calor exp
ueris amor carnal/ resolut
odorē fetidū/ odorē mortis/
Amor enī sui usq ad cōtēptū
dei qui cōstituit ciuitē dya
nō illūiat aīam s obscurat/
nō purificat s inquinat/ nō
mollificat s indurat/ Et io
Aīa que tali amore est
infecta impglet ē q fetiat
qui aliis nocuat/ q deo dis
plicat i actib quibuis/
Nunc q̄m̄mus festinac adiscta
instorp un/ minime tn ceri
monijs & festiuitatib expi
at/ vn dicimus p dd/ festi
uitates vras odi & picit
nō capiā odorē cetum uest
rorū/ q si attuleritis m ho
locausta ornata/ munera vra
nō suscipiā/ Incensū abhoi
nacō est m/ neomenia & sabatū

(per opacio
nem tristis edi
cit flores etc)

2

et alias festini^tes^ no sciui / inq
sunt certe uiri / Quod considrans
m^s^ puttatus / fugiebat odore
mortis et conuertit se ad uirtu^es^
et sciencias / si quis decerpsit fru-
ctus uite honoris et honestatis /
Ipse enim est sicut thus redolens i
diebus estatis et sicut thus ar-
dens i igne Eccli. l. / propter
quod competenter de eo assu-
mitur. Ecce odor etc. 4
/ Dixi tercio / quod defensus odore
bonum vel malum est ipsa exe-
plaris conuersacio honesta vel
desperata / sicut aer rarus et
purus defert odorem resolutum
ad locum medium ad organum
odoratus / Sic honesta conuersa-
/ cio morum corporalis et exemplaris
edificacio / defert in alios odo-
rem sanctitatis unde dicit apostolus ij Cor. ij
qm De fidelibus sanctis et laudabilibus
conuersantibus dicebat / odorem
noticie sue / subaudiendum / mani-
festauit per vos in omni loco /
/ Unum ad hoc quod exterior conuersacio
possit effundere redolenciam
bone fame / necessario presuppo-
nitur innocencia uite / Quia quidem dicit est non
putatus qui neminem lesit
Ius suum scilicet tribuit / In con-
uersacione dulcis / in sciencia decorus
/ in ubis facetus / in ieiuniis naturalibus
pulcre dispositus / In interroga-
do humilis / in audiendo attentus
/ in retinendo docilis / in videndo
subtilis / in legendo facundus
/ in conuersando sciam non inuidus
/ in confitendo maiorum confessor co-
piosus / in orando deuotus / in
/ offerendo sacrificium recollectus
/ celebrauit in communi morum
honestate preclarus / Sic dicebat

quippe quod sicut a sepulcris fetidis
intus plenis ossibus mortuorum
odor suauis non potest exalare /
quemadmodum sunt exterius dealbata / Sic
nec ab hominibus corruptis intus
quamuis pulcri appareant exterius /
potest vapor odoriferus exalare
/ Ut sunt illi qui sequuntur in suo pastore
ostendunt sequenda que fugiunt, cla-
mant amanda que odiunt / Vi-
uunt postremo aliis et sibi moriuntur /
/ Bene igitur fugiens odorem mortis
exercitando se in virtutibus acceptum
a deo odorem uite prout indicat
uita sua exemplaris / Ecce igitur
patet quod odor etc. 4 Dixi quarto
quod discernens odorem spiritualem bonum
vel malum / est ipsa hominis apprehensio
illesa vel infirma / Videmus enim
aliquos optime discernentes
inter odorem sanctitatis et iniquitatis /
odorem suauem diligentes / et fetidum
fugientes / Econtra uidemus alios
inter utrumque minime discernentes /
/ Ymo quod peius est odorem suauissimum
abhorrentes / et fetidum amplecten-
tes / sicut olim dixerunt filii Israel
de egipciis / moysi et aaron / fecistis
fetere odorem nostrum coram pharao-
ne et seruis eius Exo. v. Super quo
dicit glo. propheticus sermo suauis odor
est credentibus / dubiis non et maxime
dul. qui se faterentur pro phareonis
odor execrabilis efficitur / Quia
duriam hominum ponit apostolus ij Cor. ij
/ xpi bonus odor sumus / aliis quidem
odor mortis in mortem / aliis odor
uite in uitam / Sed enim uiri quantum
est de se / omnibus tam reprobis quam
electis odorem suauitatis diffundit /
/ Sed sit uarietas ex parte discernencium
/ quia reprobis odor sanctitatis / est
odor mortis / sanctis autem est odor uite /

eo q[uod] i[n] ip[s]o suavissi[mo] delectant[ur] / Et
nimirum / qui sicut na[tur]a impedit[ur]
odoris iudiciu[m], tu[m] ex orga[n]i ma-
la co[m]plexione ut s[un]t melancolici
qui fugiu[n]t odorifera [et] diligu[n]t
fetida, tu[m] ex inmissi[bi]li casuali le-
sione ut s[un]t mutilati q[ui] odores
no[n] senciu[n]t, tu[m] ex humor[um] corrup-
ti opilac[i]o[n]e ut s[un]t lepsi / qui p[ro]p[te]r
humores fetidos quib[us] h[abe]nt nares
opilatas int[er] suave [et] fetidu[m]
no[n] disti[n]guunt / Sic sp[irit]uales p[e]ccatores
detractores [et] i[m]mundi fornicatores, s[ed] f[ra]-
gra[n]ciam s[an]ctor[um] no[n] senciunt / q[ui]b[us]
[per]
misticia, que ad odore[m] meliu[s]
p[er]cipi[endu]m no[n] s[un]t ostendenda / q[ui]a n[on] edi-
ficant[ur] inde s[ed] mag[is] indura[n]t[ur].
Reg. iiij. q[uo]d in[ter] [con]su[e]tu[din]a cui[us]
displicuit d[e]o / q[uod] ezechias ostend[it]
nu[n]ciis reg[is] babilonis do[mum] a[romatum]
aromatu[m]. auru[m] [et] arge[n]tu[m] [et]
pigme[n]ta varia [et] vina que h[ab]ere
pot[er]at i[n] thesauris suis. [et] c[etera] [ergo]
Sic n[on] illi p[ro]p[ter]ea iudicat de odo[r]e
qui multu[m] h[ab]e[n]t de turbulento
iracundie, de luto carnali[ta]t[is] [et]
luxurie, de corrupc[i]o[n]e invidie /
Nec illi qui putant se odorare
cu[m] sint sine nare discrec[i]onis /
De quib[us] p[ot]est illud ps[almi] accipi. Na-
res h[ab]e[n]t [et] no[n] odorabu[n]t / Ve
vob[is] h[ab]i[ta]ne p[ro]p[te]r qui est luys ind[e]
cui[us] est tenebras dissolucio / est
cancellari[us] hui[us] studii / cui[us]
est obliqua [et] co[ntr]a legem dei et
vitam vestram statuta conficta
vel ficta cancella[ri]e / Ve[st]is p[ro]p[te]r cor[um]
studii cui[us] est dare b[e]n[e]dic[ti]onem
si merito danda sit. vel denegare
si fuerit deneganda / qui sa[n]i
h[ab]etis olfactum ad discernendu[m] int[er]
leprosu[m] [et] lepros[u]m int[er] sanu[m] et
morbidu[m]. Ad examinand[um] of-
fert[ur] / Ut tanta vigeat odoris

[v]irtute q[uod] merito sit doctoribus iuris
canonici coequandus q[u]i s[em]-
me iam vita iam s[an]c[t]a iam
conv[er]sac[i]o[n]e s[an]c[t]a p[ro] odor[e] m[u]lti-
tudine q[uia] oleum est effusu[m]
nome[n] eius Can[t]. j°. p[ro]p[ter]ea q[uo]d
co[n]fidenter inquiu[n]t Ecce odor
filii [et] c[etera]. Et ista erat v[er]ba
In quib[us] v[er]bis innuit[ur] tripl[ex]
commendat[io] / a divulgac[i]o[n]e p[ri]n-
cip[i]o sue illuminac[i]o[n]is ad for-
mandu[m] mo[r]al[ite]r sub metha-
phora odoriferi / ecce odor /
ab inflammato desiderio sue
affecc[i]o[n]is ad dilatandu[m] fide[m] - dilige[n]ciam
nom[in]e filii / et fecundi[ta]te s[cien]cia[rum] /
vi[rtuti]s sue cognic[i]o[n]is / ad inve-
niendu[m] sp[irit]ual[ite]r sub similitu-
agri pleni / omittens ex ta[n]ta - ne fastidium
membra divisionis deducc[i]o[n]e Si - d[ic]tis meis g[e]-
de illustrac[i]o[n]is doctrina quer[itur] - neram /
ecce odor / Si de opera stu-
dendi diligencia inquir[itur] ecce
odor filii mei / sicut odor agri
pleni / p[ro]pt[er]ea / si de fama quer[itur]
ecce odor Si de forma / ecce
odor filii mei. Si de s[cien]cia et
doctrina. ecce odor filii mei sic[ut]
odor agri pleni / Mo[r]alia
nempe indicat eum ad p[ro]-
movendu[m] abilem q[uia] odor
theologicalia p[ro]ducit eu[m] in vita
decoru[m] [et] nobilem / q[uia] odor
no[n] incarnatus s[ed] filii / exem-
plaria ostendunt eum audito-
rib[us] placabilem ecce odor
filii mei sicut odor agri pleni /
Nec mirum si odor filii mei
sicut odor agri pleni / Ben[e]-
dixit eum deus [et] dedit ei cor ad
precepta [et] legem vite [et] disciplin[e] /
et i[m]plevit eu[m] sp[irit]u sapie[n]cie et
aqua sapie[n]cie salutaris potavit illum /

Noster aut[em] commendandus non
est / quia in omni studio discre-
c[i]onem sibi semp[er] ponebat p[ro]
regula / Ideo est optime
nomi[n]e discret[us] / int[er] sacrum et
v[e]t[us] / int[er] bonum et malum
/ int[er] vile et preciosum / inter
impium et sapiens / adeo p[ote]st omni
n[atur]a que agerit ad normam
rac[i]onis educere / p[ro] q[uo] nichil
preter rectum fecit aut aut
vel excellit / p[ote]st et itera que
ad deum / et extra que ad
p[ro]ximum inter[...] semp[er] esset
p[ro]bus et sacrum est / q[uia] cum
sita artium liberalium / et scie[n]cie
philozophice noticia / ac studium
iuris canonici maturius accepit /
et eius doctrinis salutifere
eruditus / et eqalis diu[er]tus
sic in [...] sic p[ro]cedit domo
dei ambulavit / fuit q[uo]d p[ro]b[us]
clarus / et decibus [...] / et suavis
odor bonus vite in portam /
p[ro]p[ter] q[uo]d de ip[s]o d[ic]i / ecce odor
filii mei s[icut] odor agri plen[i]
q[ui] finis [...] laco [...] [...]

ut discernat inter odorem et fetorem
inter carnem et sanguinem inter
vinum et vinum, inter lepram et lepram
inter iustum et iniustum, ne dicat
bonum malum et malum bonum pro-
verbiorum xvi q. iii. ve qui dicitis pre-
terea cum vos et plebe vestra
iudicate cum premisso quod si receptum
fuit velut aurum in sanctum pla-
tum depositum iii. Assciba doctro-
rum collegio qualibus que didicerit
doceat que vidit manifestet
non ociando vagabundus dis-
currat, sed operando fructus dig-
nos mercedem vitam in eterna
vita recipiat, Amen etc.

In nomine domini nostri ihesu christi in quo
vivimus movemur et sumus,

Ecce sacerdos magnus
Eccli. l. Si attenditur in
christiano sacerdocio nobi-
litas sacrificii, quo nullum dignius.
Si consideratur in eo singularitas pri-
vilegii quo nichil super terram
firmius, si spectatur potioritas
patronii reservati spiritualibus. Si
ponderatur subtilitas status apo-
stolici elevati sublimius nam
est ut ei a regibus et principibus
horum reverencie impendatur ancilla-
libus in spiritualibus et ei debitum
subiectionis persolvatur a subditis.
in eo altitudo presidentie recog-
noscatur a peccatoribus omnis communi-
ter status excellencie intuetur.
Dico primo, quod si attenditur in
christiano sacerdocio nobilitas sa-
crificii quo nullum dignius
necesse ut ei a regibus et principibus
horum reverencie impendatur.
Est enim sacerdotis non leuitici
sed apostolici sacrificium panis vivus
qui de celo descendit. Johannis vi.

panis angelorum et hominum sanctorum pa-
nis qui substanciam anime fulcit, De
con. di. ii. tribus gradibus, Panis
de quo qui religiose gustaverit
corrupcionis sentire non poterit
Ille panis qui animam nutrit
et fine impinguat in quo totus
christus venatur sub velamine acci-
dencium continetur. De con. di. ii.
Ego berengarius. In quo innovata
sunt signa et immutata mirabilia
de relig. et ve. sanctorum presidium in cle.
Per quod spiritualis dulcedo in suo
fonte gustatur et memoria recolitur
illius que in sua passione christus monstravit
excellentissime caritatis. Quid
aut christo dignius quam deo aliquid
quid vita eterna appetibilius, quid
videntibus nobis amabilius, et ideo
ut nunc reges et principes intel-
ligite, erudimini qui iudicatis
terram apprehendite disciplinam ne
pereatis de via iusta. Cum si sa-
crificio sacerdotum horum per vos impen-
ditur consequenter et ministro horum re-
verencie propter illum cuius geruntur mi-
nisterium impendatur. Unde valen-
tinianum imperatorem quam sacerdocii
pensans excellenciam dicebat.
Vere si propriis oculis viderem di sacer-
dote aliquem inhonestum habitu
indutum turpiter agentem clami-
de me expoliarem et operirem eum.
quatenus ab aliquo vide-
retur. In septimus, tale inquit
nunc in pontificali sede ponite
cui et nos qui gubernamus imperium
sincere nostra capita submittamus
et cum quasi homines deliquimus recipi-
amus ab eo necessario medicamenta
curationis. De elect. fundamenta, li. vi.
Ad quod ut excitemur ecce ob
in exemplum producitur sacerdos magnus

Se inmadere ut
sub aquas sa
lutaris doctrine
[illegible] pub-
[illegible] sto
[illegible]
[illegible] debet
[illegible] construet
[illegible] per
[illegible] et est ager
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ligendi
et disputandi, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
In nomine patris et
filii et spiritus sancti
Amen

Et tur magnus ēe offt. idē sac.
ficiū quod ⁊ xpc ⁊ eadē ūtute
cōficit ⁊ tūsstāt qua ⁊ xpc. Iste
est qui s̄ ordine melchisedech
offt panē ⁊ vinū que ī corp⁹ ⁊
sanguinē xpi sbālr̄ cōmutur. Iste
est qui man⁹ extendit c̄ moyse
ut abymelech debelle͛. Iste capt
inclinat cū xpo ī cruce pendēte
ut hūilitate sua ⁊ pctā omīs
pompa sathane destrua͛. Iste
clamat cū xpo p̄dicāte ut ciūtas
que currunt ī plateis audiat.
Iste silet cū agno qui tollit pctā
mundi silente ut mititas sua ī
corp⁹ boni cordib⁹ hom̄ infiga͛.
Iste opa͛ ingencia sa. stupēda
tractat inestimabilia ⁊ pfunda
tenet ī manib⁹ tenēte omnia
cōficit panē cāntē omnia; cō-
cludit dm̄ claudentē omnia. ad-
uocat ī ictu oculi de summis ce-
lorum ad t̄rā implēte oīa
ī t̄rens pui pondib⁹ ypm cē
t̄rā deo ⁊ homib⁹ extimet. qr
ecce sacdos magnus. Dixi 2o
qz si considā͛ ī sacdocio singu-
laritas priuilegij quo nichil sup
t̄rā sunn⁹ ptē est ut a nobilib⁹
ī spualib⁹ s̄ debitū subiaccēte
psolua͛. tcō ē cm̄ sacerdociū
gentiliū s̄ dm̄ mdencium. nō ydo-
lorum s̄ dn̄ iudeorum nō sacdociū le-
uiticū quod fuit trāsitoriū. sed
aplicū quod est etnū. ffunda͛
cm̄ sacdotal ptās s̄ caractere
qui aīme sacdotꝭ unigs est
impress⁹ vn̄ si p⁹ mortē re-
surgēt eēt sicut nunc sacdos ⁊
sine noua cōsecracōe seu ordi-
nacōe possit sacē quod nc pt.
Manet g̊ ydam sacerdociū
⁊ status ciuib⁹ rōe caractēris ē
eternus qz cūq offendi c⁹ vitā
Nunquā cm̄ s̄ alius succedet.
eo qz ē morte testatoris cōf-
matus. Sz pch dolor stat⁹ sac-
docij s̄ nō sit ptās que tam
mira tam t̄ribilia ⁊ stupēda
opetur. quām s̄ heat priuile-
gium ūtute reges pricipes
nobiles ⁊ plati s̄ sup t̄rā ligā͛
⁊ soluūt. hodie tn̄ nedū a
nobilib⁹ ymo nec a platis
honorat͛. Gradus quippe altis-
sim⁹ deicitur. ⁊ stat⁹ altissi⁹
cōculcā͛. Impletū est ē
qz scribit j machab iij. Sca
tua cōculcata sīt ⁊ cōtamīata
sacdotes tui sīt sīt ī luctū
⁊ ī hūilitate. Videm⁹ siquidē
qz potētes nedū pmittut
ymo volut qz sacdotes diuī-
tes deponāt capucia. sumat
tāt capita. corpa inclinet
⁊ genua inflectāt. adeo qz
uiluit sm̄ sacdociū qz a se-
ne ad iuuenem uix ē qz s̄
nō detrahat ul obsistat. Te-
nā paganī ⁊ dm̄ vm̄ igno-
rātes attollūt honib⁹ sacdotes
ut p eis cīta ydola surda ⁊
muta intcedant. ad cul-
tū sit qz ydam penes honorād
sacerdociū sīt remissi n̄ forte
qz qz pctā aut sacdotū a pp
ul cui⁹ exigit; locū hīt ē.
Osee iiij. Sicut pp̄ sic et sa-
cdos Ranā nulla sīt sacdo-
qui cō die ymolat ī calice
bibendo vinū libamī. ypo-
tētes ⁊ uiri famosi ad mis-
cenda ebrietate cauit ī ce-
dus fructū sue ⁊ recepit te-
nebras ignorancie; reliquit
florē castitatis ⁊ pudicicie
⁊ ī cūit fetorē fornicacōis ⁊
immundicie. Hij quippe sīt qz

auctē excellenciores, uitā m
siores ualentes i virtutū & pn
cipū cuiusq loco vsurpare oc
cupātes i ceteris magnino
s3 nulli re et in uestibz decori i
actibz despti viri ualores i
temporalibz rudes uo & pu
silli i spualibz & tales pane
ant ne xpc eos ppr sceta
ipoz quiq exemplo pnicie
multos ptraxit i abyssum
i extremo examie intimat do
sias cum rex ysrl occidit os
sacerdotes ex ... iiij reg xxiij
Non nulli sit eciam q p puncta
& pecuniam p phas & nephas
ad honorē ascendunt sic ason &
menalaus qui emerunt sū
mum sacerdociū ij machab iiij
Et istud reddidit eos contep
tibiles & despectos ppt qd nō
mirū q arguet mar pacie
prima peccatores ptinescat
ne vinciuncq eorz dicat illud
apli In quo altm iudicas
te ipm condemnas Sz nō sic
egit hic sacerdos magnus dpc
cum nō sumpsit sibi honorē s3 a
deo uocatus Ad hebr v Ipse sic
sacerdotalibz ornatus fulgebat
exterius Ita virtutibz fulatus ir
radiabat interius Oriebat que
q sacer indumenta quiq ad ex
sacerdos ornat virtutes quiq
ad intra fulgere dint designat
Et io i amictu qui sr humeros
expanditur firmi te gestabat pa
ciencie i alba ferebat hoc te
nite cingulo signabat puri te
continencie stola significabat
pmpti te obedie casula de
notabat amplitudinem caritatis
& deniq amicicie Et sic qā
induit eum dns uestimentis
salutis ysa lxj Ecce sacerdos
magnus. Diviticio q si sptā
i sacerdocio potestas prior
vesuati spalis nete est ut a
subditis ecos altitudo psidens
cognoscat Vera quamuis dm est
terra & plenitudo eius & os hoies
ipse deus fecit singulariter tn le
uite & sacerdotes i porte dm se
cta ppr q oblacoes pnicie &
singulariter decime qs b dns
i signum vlis dmii vesuauit eis
iure diuino debent vn & abraha
sacerdoti decimas dedit & ipis vite
decimantibz bndco e pmissa
malachie iij xvj q j reuertimi
mundanz fructuum sanitas corz
indulgencia peccatorum & celeste
regnum vn augs Qi decima de
dis nō solū mundana fructum
recipis s3 & sanitate corporis co
sequeris hunc uba i canone
decime eade causa & questione
Et ibide dt augs q pmiu
coparare a peccatis desiderat in
dulgenciā pmereri reddat de
cimam et de ix ptibz eleemo
dare studeat pauperibus Et e co
nimie decimantes qstr maledo
punt dns inquit p malachiā
pphām iij o Cum m nō reddidistis
decimas & pmicias ideo i fame
& penuria maledicti estis Et
vera paucat deciās nō red
dentes qm usq sncam b augs
h est iustissima dm consuetudo
ut si tu decimā illi nō dederis
a decima reuoceris nc mirū
qm decime dent tu vi ptc
mala iij Inferte omne decias
i horreū meū Et i plibz aliis
locis sacre scripture que tusco
tū intuitu dimi obsequi i ecclie
pstititis xvj q j c si qs xvj q j

conquesti ex de decib nouu
tu i sigm vlib dmi xpi ihu
xvi q j. veutini ex de decib
tua nobis et c. cu no sit, z io
ad dandu sit libalis status deci
mancium pmptg z benignus
Oz mirru ut vn mag decimatiu
est a decimado refracta cu tn
sicuti sacdos ita pplg vnu atqz
eunde dnm vere ipm vz dn
ce recognoscat z ipig iure stri
gat nisi quia uita psidencium
inficit multitu subditorum
Nam quod agit a platis fa
cile trahit i exm subditorum
Deuoto z vo recepta magne
Erit siquide pplg q plurib nostri
sacdotes dis balaal z belie
Sut eni sacdotes ventris sui
qui cuncta que fideles offerunt
i oblacoes pmiciab z decimas
consumunt i pompis z vanitatib
Deuorat cu mimis z hys
trionibz, expedut i epul et
ebrietatibz z quida dissipat sbaz
suo y ihu xpi cu meretricibz Et
hy st qui h Crisostom xxxiii
sup mt fide pdicat z infideles
agunt pace alys dat z b no
hut, vitate laudat z medaciu
diligunt castigat auaricia et
auaricia exercent Isti st similes
illis mal sacdotibz filys heli
De quig dr j. R. y. et ex de
symo licet heli q erat pusi
z inobedientes qz fily belial i
sine iugo Erat ceci z ignorantes
qz nesciebat dnm nc officiu
sacdotu ad pplm, erat inglu
uiosi qz nolebat accipe carne
cocta h cruda erat iniuriosi
quia ymolanti vim se irrogan
tuos nisi cruda dare assenciebat
Erat luxuriosi qz dormiebat

cu mulieribz, erat pniciosi
qz hoies a sacrificio dei retra
hebant, z p dr ibide q erat pec
catu eorn grande cora dno
Sciendu qz est hys de sacdotibz
ob pctm i bello cadentibz
ipe heli de sella corruens
expirauit, De symo. lz heli
Crie cu pphia ad te dne cla
mabo quia ignis comedit
speciosa deserti z flama suc
cendit omia ligna regionis
Johel j Oz no sic iste sacdos
Ipe namqz pt dici cu uir
que uidit ezechiel cg erat
spes qsi spes eris Est siqde
uir no uulne no eneruatg
no pstitutg no lasciuia
dissolutg no ingluuie cra
matg no lupa fedatg
no ebrietate absorptg, no
pcunia no aliq mala no
notatg Inspicite g z agite
h exemplar qd uob i mo
te mrratu est Exo xx
Quia ecce sacdos magnus
dixi qnto z breuig q si
pondat sublimitas status
aplici eleuati sublimius
vere e ut b a cadentibz
omes gnm pplo statu ex
cellencie intuerer Cui eni
vnqm pphiarm ul aliquorn
an aduentu xpi z p aduentu
data fuit tal ptas q que
ligaret i tra ligata sint i
celo z que solueret soluta
erunt i celo cont quia nec
porte inferi pualent nc
sit artificiu ul opus dyabo
licu ita subtile q ptas
sacdotij no exsufficiat ul
dissoluat vn monstruosa

vos est illum inhonorare a quo
quis credit se posse in terra et
in celo solui vel ligari, Illi de-
trahere a quo sacramenta salutis
expetit recipere. Illum vilifi-
care cui angelorum sanctorum atque
non cessant assistere. Illius
iniurie detrahere pro cuius defensa
iniuria tenetur exponere. Oz hi-
io quia credidit veritas in israel
et dominus inmiscuit in medio eius
spiritum vertiginis. Ysa. xix. que
orandus esset dominus ut accede-
rent ossa ad ossa unumquodque
ad iuncturam suam. Ezechiel
xxxvij. timendum est enim
ne modicus quibus nobis vi-
deat quod scribitur Judicum ix.
misit deus spiritum pessimum inter
abymelech et habitatores syche-
m. Humiliemini igitur sub potenti
manu dei ne vos desolati
tempore malo, ymmo brachium ves-
trum sit in mane et salus nostra
tempore tribulationis. Quilibet sit
enim si conuictatur et ignoscat dominus
et relinquet post se benedictionem.
Quilibet presunt studeat in humili-
tate presidere, qui subest curet
superioribus humiliter et honeste
obedire, qui beneficiati sunt bene-
factoribus reddat gratiam pro gra-
tia, qui per tirannidem oppressi sunt
respirent in domino, qui impetit
dominus tribulatis corde. Quilibet
positus est ad defendendum iusti-
ciam non debet impugnare iusti-
ciam quia non debet nasci iniu-
rie unde iura nascuntur. De actu
qualiter et quando. Quilibet in sordibus
est non sordescat et qui iustus
est amplius iustificetur. Et tunc quis
nobis nocebit si boni emula-
tores legis domini fuerimus. Cum

deus nobiscum quis contra nos. Quod
considerans doctor egregius talem
se coram deo et hominibus exhibuit
ut merito super pessimos exsuf-
flare posset. Quilibet quidem quod huius
re nitet sanctitate deuotionis, igne ca-
let sancte resolutionis, fulget ful-
gore sancte operationis, robur habet iuste
persecutionis, luce irradiat sancte pre-
dicationis, luce sapientie refulget
doctrinalis illuminationis, proponitur
in exemplar nobis presentis dum con-
clusive de ipso dicitur. Ecce sacerdos
magnus etc. In quibus quidem
verbis tripliciter commendatur. Primo a
circumspectione morali quod denotat
demonstratio adverbii Ecce. Secundo a intel-
lectuali quod describit altitudo sacerdotii
ecce sacerdos. Tertio ab innocentia
personali quod indicat sanctitudo ex-
cie quia ecce sacerdos magnus
Ipse siquidem que docuit opere
impleuit, et ad agendum quod verbo
sic inuitauit verbo. Ecce ipse cani-
quam quidem agerent quod agendum
qualiter et quo discussit et tamen
docens utilia actionis illuxit.
Ideo nobis ostenditur sacerdos ipse de
fonte scripturarum sanctarum profunda
bibit, velata et enigmatica sin-
cere et docentes se intellexit
ideo Ecce sacerdos magnus, et quidem
propter altitudinem ingenii quo
ceteros antecellit. Ecce propter nobi-
litatem sacerdotii quo multos precel-
lit ecce sacerdos, propter eminentie
experientie quo in virum maturatus
personam qui est in medio nebule re-
fulget matutinus. Ecce sacerdos
magnus dixi primo quod commendatur
a circumspectione morali quod denotat
demonstratio adverbii ecce. Iste siquidem
est qui pugnauit contra spiritales
nequicias per se data deo circumspectione.

caritate informatam excellentem intus apparatum invenit. De quo Apoc. 21: Ecce tabernaculum dei cum hominibus et habitabit cum illis. Hostis invicte impetum animo et vero persecucionibus armature considerauit. De quo Apoc. 6: Ecce equus pallidus et qui sedebat super illum nomen illi mors et infernus sequebatur eum. Regis eterni triumphum in corde suo portauit. De quo Apoc. 1: Ego sum primus et novissimus, fui mortuus et ecce sum vivens in secula seculorum. Et ideo tamquam moralis agens testimonium omnibus perhibet magnum sacerdotem dei et doctorem katholice fidei esse habendum ut sit bonus et unus ex illis de quibus Daniel xii scribitur: Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui alios erudiunt ad iusticiam tamquam stelle in perpetuas eternitates. Dixi 2o et 3o quod commendatur a luce intellectuali que designat altitudo sacerdocii. Et ab innocencia personali qua indicat sanctitudo sacerdocii et caritatis, quia ecce sacerdos magnus. Hic quippe lucem intelligencie et sanctitatis vite vere ingerit, quoniam his duobus pro modo status perficitur. Nam ubi lux adest sciencie ignorancia que mater est errorum ad spiritualia nedum inclinat sed impellit. Unde propheta Ysa.: Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen sicut Sodoma fuissemus et sicut Gomorra similes essemus. Audite ergo verbum domini principes Sodomorum, auribus percipite legem dei nostri, populi Gomorre, inquit idem propheta, et vera continentes lumen sciencie et appetentes in tenebris manere ignorancie, patiuntur penam populi Gomorre, pluet super eos ignis et sulphur, qui studia spiritualia parvipendunt, professoribus studiorum sacrorum venenatis labiis detrahunt

et non legem dei nec audiunt de doctoribus amoribus curant pauperes, quibus apte potest dici illud Ysa. viii: Pueros non audientes quia ex deo non estis, hijs scilicet qui dicunt bonum malum et malum bonum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras. Legunt quottidie pauperes multa diligentibus legem tuam. Et iterum: Quomodo dilexi legem tuam domine, tota die meditacio mea est. Sed fallunt, quoniam non est spiritus dei in corpore. Ore cum ad frangendum panem parvulis deus de lacte suo novum legatum misit, non est dubitandum quin per data bona ad nostra illuminabit, purgabit et perficiet orientem ad quem missus est, ut ibi magister extendat manus ad dominum pro populo, ut evellat et dissipet, edificet et plantet. Jere. 1. Cui deus assistere dignetur per graciam ut post laborem certamen doctorum catholicorum in celestibus recipiat immarcessibilem coronam. Ad quam nos perducat Ihesus Christus dominus noster amen.

Sermo in purificatione

Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Verba Psalmi. Inter omnes orthodoxorum ecclesia festa de adventu magni dei ingenti cum gaudio misse diei presentis officium principiat inquiens: Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Attendit siquidem quod cum in multis multipharie multisque modis olim deus locutus sit de incarnacione in fine temporum humano generi per ypostaticam unionem impendenda, novissime tamen quia verbum caro factum est et habitavit in nobis, locutus est hominibus

in filio suo misericordiam atque pacem
cum iam sit splendor paterne glorie
et figura ypostasis substantie eius portans omnia
verbo virtutis visitavit in inf-
imis mente sue fidelibus ab ex-
celso. Magnum reputat quippe
ac inestimabile quod infima hu-
manitatis suscipiens ipsam
personaliter voluit visitare et in
ipsius medio iustitia detegere do-
na gratiarum ostendere ac sinum sue misericordie
multipliciter aperire. Et ideo leta-
ta in his que olim dicta sunt prefigura-
ta et impleta canit canticum
letitie. Suscepimus deus misericordiam
tuam in medio templi tui. Non dicit
exoptavimus deus misericordiam tuam quia
istud fuit antiquitus. Sed susce-
pimus misericordiam tuam in medio templi
quod est in populo credentium
modernorum. Suscepimus inquit
non tantum iustitiam que severe non tantum
iudicium quod iuste corripit et
condemnat, sed misericordiam que lenit
et salvat. Suscepimus misericordiam tuam
non ex operibus nostris sed in tuis mi-
serationibus multis nimis.
Suscepimus non repudiavimus
nec diximus: Scientiam viarum tuarum
nolumus, sed ipsum ad quod sitibun-
di et esurientes anhelavimus
ipso veniente dono misericordie cepimus.
Suscepimus non ab alio quam a tem-
plo a quo salus nostra vero et
vita. Et quid est misericordiam tuam
tuum filium tibi ineffabiliter et nobis
maiore dilectum qui nostra spes
nostra consolatio nostrum omne bonum
nostra iocunditas nostrum gau-
dium nostra vita qui nos ab
eo non potuimus nostra refectio nostra sa-
cietas noster finis nostra consummatio.
Et ubi suscepimus hanc misericordiam
a seculo inauditam non visam

nec exoptatam nempe tum in medio templi
materialis ad quod hodie intemerata
virgo cum filio suo venit et ipsum
nisi pro legis iussione licet purificationi
non esset obnoxia presentavit. Tum
in medio spiritualissime vel virginalis.
In ipso enim misericordia et veritas obviave-
runt sibi, iustitia et pax osculate sunt.
In ipso innovata signa et immutata
mirabilia. Tum in medio templi spiritualis
in quo datum optimum misericordia suscipitur
et in ipso gratia recipitur. Tum in medio templi
personalis in quo deus habitat et felici-
ta gratiarum suarum gratitat. De quibus
cum hora potest istud conveniri intelligi.
Suscepimus etc. Dixi primo quod
suscepimus misericordiam in medio templi
materialis ad quod hodie inte-
merata virgo cum filio suo venit et
ipsum nisi pro legis iussione licet puri-
ficationi non esset obnoxia presentavit.
Venit siquidem virgo que virgo
concepit virgo peperit et post partum
virgo inviolata permansit. Ut
filium in templo quasi purificanda
presentaret. Que tamen non tenebatur ad
hoc nec quantum ad litterale legis ius-
sionem nec quantum ad spiritualem ratio-
nem nec quantum ad misticam significationem.
Tres quippe erant videbatur ex-
quo puer quadragesimo die
debuit in templo presentari. Una
erat litteralis quia precipit dubl le-
vitici xii ut mulier que suscep-
to semine masculum peperisset
xl die ipsum in templo presentaret.
Hec autem causa in Christo locum non habuit
quia non fuerat conceptus humano
semine sed mistico spiramine.
Secunda causa erat spiritualis quia per hoc dabatur
intelligi quod tunc deus in templum suum
spirituale id est animam per gratiam suam
ingrederetur quando decalogus cum fide
cum ... ab homine observatur. Tertia vero

ꝛ xpm similr nō tangebat· qꝛ ab
instanti sue conceptōis hūit ple-
tudinē gr̄arū de qua accepimꝰ
omēs· Tcia vō cāt mistica· daba-
namqꝫ p h̄ mt̄r· q sicut puer
xl· die ingrediebat̄ i templū
matiāle Sic aīa pueri xl die
a conceptōe semīs ingrediebat̄
templū corꝑle· quod i xo· locū
nō hūit· qꝛ i instanti fuit sag-
uinis purissimi opōne spūs sci
congregacō corꝑis formacō m-
broꝝ configuracō· aīe infusio·
corꝑis cū aīa coniuctio, dītꝰ
cū aīa ꝛ corꝑe indissolubilis
coniuctō· Nō g̃ uirgo maria puri-
ficacōi legis aliquo istoꝝ mo-
dorū fuit obnoxia· i q nlla
fuit macula· nꝫ virga· voluit
tū p hūilitatē legi subici qua
dictabat· ipa lex purificacōe
nō artari· q̄tūs ꝛ ipa hūilitas
mrīs ꝛ filij· cetīs speculū fieret·
ipē qꝫ altissimi filiꝰ i mediū
templi manifestū· veniens
legē nō solueret ꝫ impleret· ꝫ sup
legē eēt, Et h̄ de pmo// Dixi 2o
q suscepimꝰ miam i meō· tem-
pli· spaciosissime viri uginalꝭ· q̄m
i ipo mīa ꝛ vitas g̃· obuiauit
Justicia ꝛ pax osculate sūt·
i ipo innouata signa ꝛ imutā-
mirabilia· Virgo nempe btīssīa
decꝰ mundi regina celi· ianua
padysi· mr̄ ubi cīni· mr̄ di uei-
mr̄ ihū xpi· mr̄ sanctoꝝ, dn̄a
angeloꝝ hēt templū dīi q̄
tenens amplū· Na ipa hūit
amplū affcm ad diligendū·
amplū uterū ad capiendū·
amplū intlcm ad cognoscendū·
ꝛ amplū sinū ad dm̄ cognoscē-
dū· De qua quidē quadrupl̄
amplitūne pt illud intgr Cātī
xxiiij· Ego mr̄ pulcr̄ dilcōis

et timoīs ꝛ agnicōis ꝛ scē spei,
quia nimirū amplitudo ca-
ritatis ampliauit eiꝰ affcm
io dt mr̄ pulcre dilcōis, am-
plitudo dītatis ampliauit
eiꝰ uterū· io sc̄ ꝛ timoīs,
p h̄ cū demoībꝫ est ualde
terribil, Amplitudo sapie ꝛ
uitatis ampliauit eiꝰ intlctū
io sc̄ ꝛ agnicōis, Amplido
pietatis ampliauit eiꝰ sinū
io subdit̄ ꝛ scē spei Quac
tusite ad mrēm dm̄ ob gelidi-
ut inflāmi fide ꝑspicite tāte
amplitudinis ee signis utroꝝ
q deū excelsum· quē celi celoꝝ
ꝛ orbis cape nequeūt com-
hendit· Accedite ad eā et
illuīami· ꝛ facies urē nō co-
fundent̄· venite ꝛ uidete
q amplū pietatis uirgo ma-
ria sinū hēbat· q nō sit ho- hēat
tam miser ꝛ peccor dūmō nō
despet qui ad fontē pietatis
ꝛ mīe quē genuit quē portauit
quē pauit quē pannis inuol-
uit quē sollicite custodiuit
quē filium ee dī unquā dubi-
tauit pmoueat, hec ē em
porta dm̄ quā uidit eze-
chiel clausam ꝛ an ꝛ vir
nō transijt p eam, hec rubꝰ
moysi qui uidebat̄ ardere ꝛ
nō cōburebat̄, arsit quippe
caritate ꝫ flāma diuine ipaꝫ
nō adussit nc cōbussit sed
illustrauit, hec ē uellꝰ gedeo-
nis rore madens pneumatis
hec est hester regina insignis
que pplm isrl· vz xpianū a
nece liberauit, hec aman
ipm̄ s. dyaꝰ suspendi i patibꝰ
q mardocheo pparauit s. xpiano do-
lose pauerat pcurauit· Dū

vulneris quo lesit est lesus et in
sagittantem sagitta fraudis e-
versa. hec est iudith vidua
que dexteram virtutis sue in ca-
put holofernis i. dyaboli potentis
extendit ac districtis aciebus
assiriorum et castris universarum
vz fraudum populum suum morti
eterne expositum salvavit / hec est
regina sabba que a finibus
terre venit per fidem spem et caritatem
et humilitatis norma audire
sapientiam salomonis veri ihesu christi
regis pacifici qui subditos
suos disposuit esse pacificos
et modestos. hec est scala qua
vidit iacob in qua gradus
ascensionis sue disposuit rex
regum et dominus dominantium. hec est
iahel illa que zizaram dyaboli
filios israel persequentem suo for-
titudinis contrivit / hec est virgo
intemerata que caput serpentis
contra eam prevalentis confregit.
hec est archa noe per quam dilu-
vium delectationum carnalium
evitatur / hec est illa terra ex qua vita
prima. ex qua veritas orta filius
dei nascitur / hominibus bone vo-
luntatis pax in terris nunciatur.
hec est arcus in signum federis in
nubibus missus domino et hominibus posi-
tus qui signa pietatis filio suo
pro populo katholico representat ne
aquarum voragine absorberi
ipsum sinat. de quibus aquis
dicebat propheta Salvum me
fac deus quoniam intraverunt aque
usque ad animam meam / hec est
archa testamenti in qua virga
moysi virga mansit et quibus
virga directionis in qua continetur
manna quod de celo descendit.

In qua tabule mandatorum dei
digito dei scripte sunt. quam flores et ca-
et fructus fuerunt virtutes et honestates.
hec est tabernaculum dei singulare
quod sanctificavit altissimus / dispo-
suit filius / adornavit spiritus sanctus.
hec est virga aaron que floruit
frondivit et fructum edidit. quia
salvatorem / hec est tuba quam dominus
insonuit iosue ducis vz cuius sono
muri iericho ceciderunt. quia
princeps mundi eiectus est foras
et vincula ipsius sunt confracta / hec
est illa que sua pulchritudine sapparie
fortissimum ad sui concupiscentiam in-
clinavit. ipsum quia amore suo
flagrantissimo tam valide con-
strinxit. ut quasi oblitus doloris et
vulnerum pro salute humani generis
ad quam ista virgo aspiravit
in cruce ascenderet / hec est mulier
amicta sole et luna sub pedibus
eius et in capite ipsius corona stel-
larum xij. hec est virgo pulchra ut
luna electa ut sol terribilis ut
castrorum acies ordinata. hec est
firmamentum stellarum virtutum stel-
latum. hec est virgo regina que
astitit a dextris in vestitu de-
aurato circumamicta varietatibus
honestatum. hec est stella matu-
tina que dum oritur lucem
futuram sue ampliam cordi
mesto annunciat / hec est stella
lucifer que singulariter lucet
habundancius aliis sibi irradi-
at omnes transcendens primis
vincens prius his. hec est stella
immobilis arcturi quam aliis
stellis tempore passionis filii sui mi-
cantibus et in infidelitate cadentibus
ista immobiliter in fide permansit.
hec est signum pliades in quo multe
apparent stellarum septem micantium

qui in hac virgine virtutes cunctas
diuise a se specifice distincte. Hec
est signum stellarum radios pluuia-
le quod diuine in orizonte cordis
humani spiritualis apparuit deuotio-
nis et humoris salutifere gratia a
deo obtinebit. Hec est terra paradisi
in qua lignum vite, hec est arbor
ex qua ortus est flos iusticie
Christus deus noster. Hec est virga de
radice yesse nata ex qua flos
ascendit super quem spiritus sapientie spiritus
scientie spiritus intellectus spiritus fortitudinis
spiritus consilii spiritus timoris domini requieuit.
Hec est virgo que cepit altissimum. Li-
gauit quodammodo omnipotentem
vicit inuincibilem, portauit in
utero inestimabilem, conclusit in gre-
mio omnium visibilium et inuisibilium
creatorem. Hec est virgo vna recepta
que generare meruit redempto-
rem. Hec est virgo in cuius templi
medio misericordiam dei suscepimus. Vn-
de per prophetam dicitur: Deus operatus est salutem
in medio terre. Hec est in utero matris. Ex
quo patet quod maria est medium nostre
salutis. Est medium illacionis
quia porta influentie superne mi-
sericordie dei. Est medium recon-
ciliacionis qui orat assidue pro
peccatoribus. Interuenit pro clero. Intercedit pro
deuoto femineo sexu. Omnes sen-
ciunt suum iuuamen qui se
applicat deuote ad suam intuic-
cionem. Est et medium virtutis eximie
ad equitatem disparia ad vnum redu-
cendo in Christo per conformitatem. Est medium
aspiracionis. Omnes enim sicut ad
medium ita ad ipsam respiciunt
vniuersi et qui habitant in celo et in
terra et qui in inferno et qui nos pre-
cesserunt et nos qui sumus et qui
nos sequentur et qui ab illis nascentur.
Qui in celo sunt ut restaurentur;

qui in inferno ut eripiantur; qui
precesserunt ut prophete fideles
inueniantur; et qui sequuntur ut
glorificentur. In hoc ergo medio spa-
ciosissime misericordia est suscepta. Olim
quidem misericordia tantum habitabat in celo
iuxta illud psalmi: In celo misericordia tua.
Deinde apparuit quodammodo in
medio corporum angulo postmodum
posuit se in virginis utero. Tandem
in natiuitate diffusa est in toto
mundo iuxta illud: misericordia domini plena
est terra. Et hoc de secundo.
Dixi tercio quod suscepimus dei
misericordiam in medio templi spiritualis
in quo datum optimum suscepimus
et in quo gratia recipitur. Hoc autem
templum spirituale est militans
ecclesia que est media inter syna-
gogam et ecclesiam triumphantem
quantum ad cognicionem diuinorum.
In synagoga enim fuit cognicio
vmbratica vnde apostolus ad hebre-
os loquens ait: Vmbram enim habens
lex futurorum bonorum etc.
In ecclesia autem triumphante
est cognicio nuda iuxta illud apostoli
I Cor. xiii: tunc autem facie ad
faciem scilicet videbimus. In eccle-
sia militante est cognicio quasi
media scilicet speculatiua iuxta quod
idem per apostolum scribitur: Videmus
nunc per speculum et in enigmate.
In medio ergo templi videlicet in ipsa
militante ecclesia misericordiam dei
suscepimus. In synagoga enim indi-
cat de dei misericordia magna ca-
uistia unde propheta dicebat: Ire
ante faciem tuam. Ait. In iudicio
vero futuro tremendo erit magna
indignacio iuxta quod sapientes virgi-
nes in examine timebunt; contra
testimonio de quinque fatuis legitur.

Ne forte nō sufficiat nob et vob
Inmensio aut oīmoda cit ca-
rencia· vn̄ nᵒ dives epulo
potuit modicū aque ad se re-
frigerandū impetrare· Qz modo
tempe gre ī meᵒ templi
spūalis magna via hūano
gn̄i impensa vīp ē· Aput
dnm via et copiosa apᵗ dm
redemptio· Et hec de tercio/
Dixi ultimo qꝫ suscepimus
miam dī ī meᵒ templi sui
ronal· In quo deus h̄itat et
fluenta graciꝫ suaꝝ ꝑ grat
Ronale aut templū intꝫ ho
niōꝫ iustū· vīp ē· y· Cor· vj
Vos estis templū dī vivi
ī aīq meᵒ h̄itat dꝰ Nō ī an-
gulo ī quo reperitur impuritas
obscuritas vite curvitas
et quedā singularitas medium
quippe hēt mundiciā· hēt evide-
nciā hēt rectitudinē hēt qualitatē
Ppt qꝫ xᵒ convenit h̄itare ī
meᵒ eo qꝫ ē amator mundi-
dator sapiē zelator intē-
tōib vite et conūsacōib infor-
mate virtute dō grate et accepte
Ideoqꝫ a Symeone iusto gla
lucem salutare et pax appllat.
Et quia glia requirit mundiciā
et puritatem· qz lucem dei re-
quirit sapie claritatē qꝫ salu-
tare dei requirit pacifica et
quieta conūsacōnē· Ergo dilec-
tissimi servite dno ī scītate et
iusticia omib dieb vrīs
servite dno ī timore et exulta-
te ei cū tremore apphēdite
disciplinā· sequimini via manda-
toꝝ dm vitam· In qua servite
dno omib dieb vrīs qꝫ
advenientib deg nrī ī meᵒ
templi vrī nulla impuritate

nulla obliquitate nec obscuritate nec
singularitate inveniat· sꝫ potiꝰ
puritate ī affcōne virtutū ī ope
ꝑfcm ī labore p quiꝰ vos rep-
miet etnā mercede Amen

Recomendacō novi rectoris/
In nomine dm nrī ihu xpī ī quo
vivimus movemur et sumus/
Ad laudē omipotentis dī et reco-
mendacōnē ven· viri dm Nicolai
decretꝰ doct· etc· Ꝟbū assumpsi
quod hr· Joh xvj et lcē ī evvno
dnice iii· curreritis· etc·

Ipse enim pr amat vos/ Venles
patres ac dm fideli ac de-
vota ꝑfessiōe cōfitemur· Vnū
ee prm ingenitū a quo oīs
paternitas ī celo et ī tra nominatur
a quo filius candor lucis etne
et speculū sine macula emanat·
p etnā gnōnē· a quo silt et filio
sp̄c scūs ꝓcedit· p unicā spiracōnē
qui sua omipotentis virtute sic ab
inicio tpīs utrāqꝫ de nichilo
condidit creaturā· spūalē et corpo-
ralē angelicā vz et hūanā et qꝫ quem
ex spū et aīa constituta/ nō utiqꝫ
io ut creatura quidquā ei quo
gaudē ut delectari possit aplius
quā gaudebat apponeret/ sꝫ potiꝰ
ut b'p dmē magestatis liberalis-
sima munificencia ee pꝰ nō ee
datū eēt/ nō io ut angeloꝝ
suffragio hōim ministerio creatura
vn̄ qꝫ quarūlibꝫ aliaꝝ p ornato
egeret· Sꝫ ut de plenitudine boni-
tatis sue quibꝫdā eē· quibꝫdā eē et
vivere/ aliis nō eē vivere et intelligere
condonaret/ nō io ut hōis ti-
tulos laudis glie ac bndcōis
et claritatis pcomia b'p suo sola-
cio condo statu vendicaret Sꝫ
ut hor et glia qꝫ creatura ipm

digne et merito attolleret in spem crea-
ture ipsius confusa recipere in utili-
tatem et mercedis opulenciam re-
dundaret. Siquidem eternus pater
summa iocunditas fontanea diuitias
summa stabilitas summa maiestas
diues semper est. nec esset aliquo nec
egere potest. Sed genuit in magnificen-
cia et gloria semper et in omnibus coequale
quem incommutabiliter genuit et generare non
cessat indesinenter. qui amando
cum suum filium cum eodem filio coeter-
dilectus spirat spiritum sanctum verum deum qui
vz pater filius et spiritus sanctus et si tres
personas distinctas constituant non
sunt tamen tres dii sed vnus solus deus
verus eternus et immensus incommu-
tabilis incomprehensibilis ineffabilis
omnipotens et eternus vnum vniuersorum
principium creator omnium visibilium
spiritualium et corporalium. cui in se
cui in filio cui in spiritu sancto. Et econ-
tra omnis diuicie omnis exultacio
omnis honor omnis fortitudo
omnis potestas omnis magnificencia
omnis magestas omnis habundancia
omnis sacietas semper eternitas. cui
naturale est semper parcere semper et. Cui
proprium est misereri et pre bonitate
sua gratuite impendere et diuicias
largitatis sue diffundere. Et de eius
magnificencia licet non oporteat
tamen congruit suos habere pulchros
ministros habere sanctos multos adop-
tare in filios vt quanto creaturarum
maior diuersitas secundum gradus qualitati-
bus quantitatibus speciebus proporcionibus comparacionibus
proprietatibus relacionibus vel similitudinibus
existeret tanto magis in ipsis sua
sapiencia reluceret. et quanto maior
multitudo celestium atque terrestrium
virtutum in adopcionis graciam recipe-
retur omnes. tanto maior ...
tas prouitatis diuine in eis refulgeret

Sed nimirum creatus homo ad yma-
ginem et similitudinem dei ut esset
adopcionis filius dignauit
a maioribus parentibus rupit statum
quo poterat in filium adoptari
per culpam et iniusticiam. fregit
obedienciam et commisit iniusticiam
contra legem dei et rapina per
quod sortis citius remansit
vagus et profugus super terram. duris-
simis compeditus maioribus sordibus du-
rissime fuisset obnoxius sui
cessus immanit vulneratus grauiter.
despoliatus enormiter. non haberet
vnde ad graciam adopcionis. ad
quam conditus extiterat redire
valeret nisi pius pater misericordiarum et deus
totius consolacionis. adiutor in
oportunitatibus et in tribulacione
de summis celorum ad yma misit
vnigenitum suum natum ex vir-
gine factum sub lege ut eos
qui sub lege erant redimeret
qui ante tempora genitus incarnatus
ex maria semper virgine spiritus sancti
operacione conceptus verus homo factus
ex anima racionali et humana carne
compositus vna in duabus
naturis persona unica unite
humano generi manifestius de-
monstrauit. Et qui cum secundum deitatem
esset immortalis et impassibilis
Idem ipse secundum humanitatem factus est
passibilis et mortalis. qui et
pro salute humani generis nedum
affici verum eciam mori voluit.
sed emisso iam spiritu lancea latus
perforari sustinuit ut aperiret ma-
gnitudinem quam habebat ad salutem
hominum inueniret. ac eo ipso
luce clarius ostenderet quod non pius
ille nec ipse verbis peperit quem amat
vos. Verum attendendo ad inducc

thematis formalis verba[?] viri
ac domini cum immensa prorsus cle-
mencia humano generi infecto
peccati demencia multipliciter et specia-
liter in passione filii sit ostensa· cum
incarnata et ante secula genita
dei patris sapientia per quam dissolu-
ta est antiqui hostis versucia
pressuris crudelibus et [?] adver-
sis stupenda magnitudine in crucis
patibulo sit extensa· cum fla-
minis largitas munificencie in mili-
tante ecclesia et universitate quam
nibus sacra distinguat· placacionis
et oracionis officia ut de medio
ipsius tollatur scandalum et offen-
sa· signum est certissimum et argu-
mentum fortissimum quod hiis quos
tangit negocium dici potest vera-
citer Ipse pater amat vos
Dixi primo quod cum immense pi-
etatis et bonitatis prorsus clemencia
humano generi infecto peccati demen-
cia multipliciter et specialissime in
passione filii sit ostensa signum est
certissimum et argumentum fortissimum
quod hiis quos tangit negocium
dici potest veraciter Ipse pater amat
vos [illegible] p[rima] Joh. iiij
In hoc apparuit gratia
dei in nobis quoniam filium suum unigenitum
misit in mundum ut vivamus per
eum ut eciam sui pignoris pre-
cium exsolveret patris iram obe-
diencia temperaret· testamento mortis
peccati cirographum destrueret
de servo fugitivo filium adop-
cionis efficeret Et quod celestis regni
ianuam testamenti sui sanguine
aperiret· magna et stupenda
caritas dei patris qui nos di-
leccionis immensitate prior dilexit
licet nos esse aptos ad diligen-
dum non invenit Non mirum enim·

quia quis diligentes se diligit Unde Proverbiorum viii
Ego diligentes me diligo Sed ma-
ximum illos diligere et ipsis benefacere
qui nec habebant unde diligerent nec
unde placare possent· propter quod ait
veritatis noster doctor Si diligitis
eos qui vos diligunt· que vobis
gratia· et si benefeceritis hiis qui vobis
benefecerint quam mercedem habebitis
Hoc autem fecit deus pater qui prior di-
lexit nos i Joh. iiiiº Immo nedum
dilexit et diligit sed quodammodo
rogat ut ametur qui omnia in sibila[?]
quasi quedam munera nobis data eo
quod omnia propter hominem sunt creata nos
sollicitant quibus corda nostra
ad amandum deum incalescant.
Unde dicit Joh. iiiº Videte qualem
caritatem dedit nobis deus ut filii dei
nominemur et simus tantus amor
est sua dignacio profunda sua
bonitas infinita que movit
ipsum ut haberet oculum[?] nos facere
et nos ad se contemplandum et videndum
aptos redderet Magna et admiranda
dileccio caritatis sue quod pro nobis
unigenito suo non pepercit Sic
inquit Joh. deus dilexit mundum
ut filium suum unigenitum daret.
Sic dilexit quod nos per filium suum
in filios adoptaret· sic quod humanam
naturam in eandem personam divine na-
ture associari voluit Unde illud Jeremie
xxxi In caritate perpetua di-
lexi te ideo attraxi te miserans
Sic dilexit quod gratuite nobis viscera
benignitatis sue aperuit· bo-
norum enim nostrorum non indiget.
Sic dilexit quod morti dampnatis et
vita indignis vitam misit. Ecce
vat[?] ... ab [?] vas fictile
suo inutili homini vano et instabili
utique non ex gratia nisi quod ipse pater

cuius immense bonitatis clementia hu-
mano generi infecto peccati dementia
multiplicata et specialissime in passione
filii est ostensa // Et hec de primo //
Dixi 2o quod cum increata et ante secula
genita dei patris sapientia per quam
dissoluta est antiqui hostis versu-
cia per suis criminibus et perfugiis acri
magnitudine in crucis patibulo
sit extensa signum est certissimum et
argumentum fortissimum quod his quos
tangit negocium vere dici potest Ipse
pater amat vos Ecce in sicut magnitu-
do miseracionum dei patris qua deus
misit in mundum unigenitum suum
unum deum est super omnia Ita nunquam potest
digne estimari unum tanta gratia
homini quod filius dei invisibilis factus
est visibilis Inestimabilis factus
est palpabilis incomprehensibilis
factus est per hominem circumscriptibilis
et loco locatus quod deus homo est factus
quod legislator legi subiectus qui erat
super legem Et de legibus dixit
nox ex de coram pbeu proposu-
isti Cum fatigabatur ut homo qui
manet infatigabilis quod flere
dignatus est in quem nullum cadit
accidens quod verum manens gloriosus
et dominus exercituum suspendi voluit
in medio latronum quod mori voluit
qui quos vult vivificat quos
vult mortificat deducit ad
inferos et reducit Estimet quis
an vir homini hec ego non nescio
nisi quia amat vos Hec siquidem
multa alia nostre redemptionis beneficia
est iugiter meditandum quod amare
dignatus est quos amabiles ad se
amandum non reperit Amavit
ut ipsum amare addiscerent La-
boravit ut amarent De cuius
labore scribitur in psalmo Ego in labo-
ribus a iuventute mea Ipso gratias

pro vobis in carne passo et vos
eadem cogitatione armamini
Reddite gratiam pro gratia que vos
redundat in utile utimini in
salubre commutatur in donum in-
corruptibile Si namque quid
utile est amicus fidelis protectio
fortis Eccli vi Si salubre
certe Io xiiii quod ipsius vere
vobis promittitur Si quis namque
diligit me mandata mea ser-
vabit et pater meus diliget eum
et ad eum veniemus et mansionem
apud eum faciemus Si autem
optatus inmarcessibile ipse
oravit pro vobis Volo pater ut
ubi ego sum et illi sint mecum
Stultus ergo est qui instantiam dilec-
tionis ubi deus est multiplicata
exhibita parvipendit Ipse
siquidem diligentes diligit
Prov viii Ipsum qui diligit
ab omnibus quodammodo diligitur
ad Ro viii Scimus quoniam dili-
gentibus deum omnia cooperantur
in bonum Ipsum deum naturaliter
amabilem qui diligit ne-
dum diligitur sed et alios diligibi-
les reddit Iuxta id quod legitur
Eccli xx quod dum facit miam
in nulla hic qui diligunt eum
et custodiunt precepta eius
Sed vera nec amore patris nec
redemptionis filii dilectores
huius seculi capiunt Ceci
namque sunt et similes avibus
quarum intuitum nox illustrat
dies cecat Tangit vero hec
Boecius iiio de conso Oculo
namque scabioso hec lux non
competit oculo squalido hec
claritas non cognoscit cordi
infecto iste cibus non sapit

ad aure corrupta sonus ubi
di no ptingit, porro quide di
lectores mundi querunt adulteri
nas dulcedines et negligunt
divinas potius in tenebris am
plexant. scriptura qm in secretis
expiant qm dulcia faucibus
eloquia dni sup mel et fauu
potius ad hom tu vero delec
tant. cuius exitus testes ut in
quit vener. beda ii de consola
quisquis veniens volet intel
liget que sibi tales effice pt
mch rae est qui peccandos pos
sent ee bte qm retinui cu dno
glient. parvu pondant qu
momentaneu est qd delectat
eternu quod cruciat. Oz ete
visq gaudencium in seculo cito
dolore miserebitur et exima gau
dii luctus occupabit. cito tran
sibit mundus et concupia eius
cito pribit fia mundi huius cito
cessabit vanorum homi sonitus
cithare, cymbalis buccine. cito
meditabitur de vanitate qui no
luit intelligere ut bn ageret
sed iniquitate meditatus est in
cubili suo. astitit omi vie
no bone, malicia aut no odi
nit. Et de talibus dilectoribus
seculi scribit beda quoque xvi
moral pte iii ca xxxv. ob
inquit huius sch dilectores
in terrenis rebus fortes sunt in celes
tibus debiles. Nam pro temporali
gloria desudare usque ad morte
appetunt et pro spe ppetua nec
parvum quidem in labore sub
sistunt, pro terrenis lucris contz
iniurias tollerant et pro celesti
mercede vel tenuissimi ubi
sive contumelias recusant
terreno iudici toto et die as
sistere fortes sunt. In oracionibus no

coram dno vel unius hore momento
lassantur. Hinc ubi in ca ob huius
seculi dilectores xlvii di. hii at
sciant quod inde exstat ad dampna
tionis requires effectum quod pre
ipsos amavit et redemptoris anti
dotum quod in eis manet et stulte
depit. quem quippe ut iudicet
qui venerat ut amaret. De his
si qui exierunt ex nobis no dnt
tn ee exclusi qm amat nos in
carnata sapia p qua dissoluta est
antiqui hostis versutia et p sinus
crudelibus et pfugis adoribus magnitu
do in crucis patibulo est extensa.
Et hec de 2a (i) Dixi tercio quod cum fla
mus larga munificacium in militante
ecclesia et universitate que sta dis
tinguat platonibus et oratorius
officia ut sic de medio ipius tolla
scandalum et offensa, signum est
certissimum et argumentum fortissimum quod his
quos tangit negotium vendicat
pt quod ipse pro amat nobis. Ad hoc
quippe dispensationis pmissio gradus
diversos et ordines constituit ee
distinctos ut du reverenciam mio
res exhibent potioribus et po
tiores minoribus dilectionem impen
dunt et una concordia fiet et ex
diversitate contextio et recte officio
rum gnit administratio singulorum
nz universitas alia racione subsiste
nisi hoc diversitatis magnus eam dirige ordo
servaret. Hinc ubi a s contextu
in canone. Ad hoc lxxxix. di. et
quidem nisi divina providentia pla
tionibus et oratoribus in terris distinx
isset officia confusa fierent universa.
Quod nimirum nobis exemplar
ostendunt exercitus milicie celes
tium quia dum sint angeli sint et archa
ngeli qui non equales sunt sed in pta
te et ordine sic nostri, dicit unus

ab alto qm diu quoz mudg iste
durabit homies sicut & nuc pst
homibz & demoes demoibz et
angeli angelis pq qm aut co
summabitur omia cessabit oib pla
no tn ordo ut maioritas, ab eo
maior erit alto xpa redemtor
inquit In domo pris mei ma
siones multe st de pe di iij In
domo, na pt g uniuersitas sine
rectore diu subsiste quod nali
quodam instinctu indicat alia ge
galia In apibz em princeps ung
est & grues una sequnt ordie
lrato Oviba bstus Ieronimus viij q i
cernale liquet duos rectores i va
uniuersitate ecclesie stare bn no
posse no ualet em pluralitas
principatum unus g princeps
xij methaphisice ung eniq princeps
ung deus una fides unum bapt
ma ung mundus ung ecclesia ung
imperator de iure quia semg de
facto xpi di nunc aut, videte
siquidem q roma condita duos
fres reges hre no potuit & pa
ricidio alis fundio dedicat
In rebecca utero ut liber gen o
esau & iacob bella gesserunt,
Sunt itaqz singuli ecclesiarum epi
singuli archidyaconi singuli
prouinciarum archiepi & omis
ordo ecclesiasticus suis rectoribz
utitur ad resecandum morbida
ad extirpandum nociua ad tol
lendum scandala & sedandum
disturbia, puniandum iusta
puniendum praua Et qm do cura
est de nobis inquit nobis rectore
s cor suum qui faciet uoluntates sua
iusticias & madata uirum ka
tholicum sacerdote no legente co
medias s canonum summas no
mete corrupta uirgilys s conscripta
uba sacre scripture & curam no
amatoria bucolicorum rsum
s doctrina legum & canonum
uirum magnum potete i ope
& smone cora quo perdent
ethiopes uniuersitate vz tur
bacs, & inimici eius terra lingent
uirum uiliorem tqm unum p uni
uersitate se opponete facit xps
di sit rector, virum prudente
domui sue bn ppositum no
uiolentum no percussore no
litigiosum s doctore principibz
& prelatibz audibile; genere no
bilem s moribz nobiliore
i consilio prudentem i intellectu
summum & i uniuersa morum
uarietate preclarum studiosum
quem no retrahit a rectitudo
ctatis maturitas no inflec
tit diuiciarum uanitas no
attenuat aliq carnalitas
uirum solidum mansuetum & pium
Ex quo nobis i rectore a do
prius concesso tqm a signo az
gratie positus q ipe prius amat
nos, unitum quia dixi q tu
i inmense bonitatis prima cle
mencia humano genere infecto
pecti demencia multiplicit &
spalissime i paucis filys sit
omissa cum inclita & an secla
genita di pris sapia p q
dissoluta est antiqui hostis
versucia p suis ouibus & psu
gis amoris stupenda magni
tudine i crucis patibulo sit
extensa cum flamis largita
munificencia i militate ecclia
& uniuersitate quibus scta dis
tinguat plactoris & rectoras
officia ut de me ipig tolla
scandalum & offensa signum e
cxtissimum & argutu fortissimum
q his quos tangit negocium

vc dt. Ipse pr amat uos. Sed
uos estis hmoi, na et cofidoi
dno q estis mebra eius a quo
uita capitis i quo viuitis i
quo spiratis i quo estis si
quid estis. ergo vere dr q ipse
pr amat uos. Et hec erat
uba. In quius quidem ubis
qntu ad nrm ppositu venl.
uir dns N. decret doctor
ac rector modnus venerabili
titulo a deo insignitus ondi
quia pr. / 2o affectus ipius ad
vniusitatem hanc expmit. i
eo q amat uos ppt q pr est
mito venerandus dicite scptura
Si ego pr ubi honor meus
ppt 2m est mito diligendus qr
amat uos no ppt utile no
ppt delectabile s ppt honestu
viij. ethy. et crucesi quis ex vos
cupit hre p forma. Ecce pat.
Inspice ergo eum et fac sm exempla
quod tibi i monte mostratu est
Exo. xxv. Si uo quis ypm
uelit hre p vite opandi et credi
ueritas ecce pr no mendacij et er
roris s iusticie et ueritatis Ecce
pr no qui gemuit i pctio s q p
doctrinam et sciam a deo s data
remouet a vicio Est enim dec
torum doctor radios suos spargit
licet tenebre eos no copheh
dant. sa Io. 1o. Ecce pr no q
lenit i vicio s qui ubat i pctio
Est enim pr ie. qui filiu que gerit
diligit et corripit. ex de pgata
ca cu i iuuentute / vn si credo
cotinue audito q sit iudex
i quo est iusticia, ex de uborum
signi forus, no tn desperacoe
frangamini. qr ipse pr amat
uos. Dixi pmo q i ubis p
missis venl. uir dns N. decret
doctor et nr rector venerabili
titulo a deo insignitus ondi qr pr
qm licet pr i diuinis dicat an
thonomastice, licet des pr dicat
cacone xij q i qui abstulit
xxix q ij omnibus. ex de suma
trinitate et fide katho. dapnamus
an fine. Ipse dns N. decret doct.
nr rector est pr auctoritate iuris quod
epi et plati pres dnr. xvij di
Septa synodus ex de sepul c. i.
Est pr temporis maturitate qr
uir maturus et multarum experien
expertus iuris q hoies ueteris tes
tamenti pres dnr. ex de sepul
frmitate i medio, Est pr spual
qr sacerdos sacrorum collacoe xxx
q. j. De hijs et ca. omnes ex de gg.
na spuali fere p totu, Est pr
inuisibiliade eo q ppt solu aore
quesiuit ad parandu bonu gue
huius alme vniusitatis supposita i
filios adoptauit. s inolutus licet
quottidianarum lcoibus, s officialatus
Exact. tui vite pest remorde
do tyrannide totis conatibus p
modulo suo occupatus causarum
strepitibus, licet hinc in qsiliorum
pene diursis ymaginacoibus, licet
capitularibus Exact. ecce asidu
tatibus, s assiduis sacre pdi
cacoibus affectus exhortacoibus
et plurubus alijs lcinis excitijs
et utrumq operibus ppt q adop
coem benigna legali gnaco
nt ypm tepm caput et memb
vniusitatis huius tepm filios est co
ceta. ex de cogna legali c. vno
Est et pr qui nra opinione
na p ingros pr qnit. vniusitas
appellat sa canon inuenta
xxxvij q ij et ex de ubo sign
yoseph erura ergo pr pt amad
ute i filiu discolu et p plateas
et ludibra discurrete qui sbam

pntu eppend' cu metricib; qui
quit amatoria cotept' lcconib;
qui vixas suscitat arma moz
vniusitate turbat; pmocoz bo
quis imped' deu puocat ma
gros dehonat; pntes invitat
amicos cofundit; inimicos suos
z vniusitatis letificat. Dicit siqd
dns doctor z vcor illud Amb' y
no osculat' pr filiu s; aliqn
castigat. v q v no osculat';
cave formidada st vba. huis
verendi pris si tu p ipm inste
irrogata fuit paciet st susti-
nenda. qm qn castigat' q dilig'
cta cu pietas exprec'; hz em
amoz plagas suas que dulcio-
res st cu amarissime inferunt.
dulcioz quippe est religiosa cas-
tigaco qm blanda remissio
ut i dco c. no osculat'. Et qz pr
est spualis i sacroz collacoe
no est aliqualit cotepnendg
qm mdez plq peac quis cotep-
nens prem spualem q carle
n q vn qualis. Et qz pr adop-
coe est amandg, qz pr qm opi-
nioe est sequendg, pp' que oia
nuto reuerenciali titulo a deo
insignitg ondi' quia pater.
Et hoc de pmo. Dixi 2o q af-
fcus ipig dm rcoris ad vniusi-
tate hanc exprimit' i eo qd
diat nos qm z timens dm of-
fende cosensit elacoi de ipo
fce canonice renoluces c. i ar-
chitipo sui cordis zgl. i regi-
stro. Qui is qui ualet oipo
dr renuncit pastre oues o' se
pastore summu minime amare.
Et subd'. Qui em vnigenitg pris
p explenda omy utilitate de
secreto pris ad publicu mun-
ingressg est. nos quid dictui
sumg qui secretu nrm ppoim

utili' p ymoz pdnicis itaqz
a nobis ex corde appetenda e
z tn p multoz lucro aliq
ppponenda. Na sicut toto
desidio debemg occupacoz fu-
gere. Ita si deest. qui psidet
occupacois onq libenti ne-
cesse est hmnoi subire. Et
dns nr rcoz fr. qui elacoe
b' canonica p elcores cu ea
qua decuit reuerenci pntata
i illud tuo bti martini ubu
psilit. Dne si pplo tuo sum
necarius no recuso. ppt eos
labore fiat nos tua. vro re-
cuso qz vniusit' bo dilgo.
no recuso. qz elacoy cocoz-
dem uideo. no recuso. qz
quosda dyscolos z rebelles
qui frenai indigent cosido.
quia fallacia dyab' quib;
conat' mebra vniusitatis
dissolue cantatis dulcediz
alioru hoim ad membra
inuidie felle inficere. Qui t'
hoim exquisita usucia z
calupniosa astucia obue-
lare no recuso. nedu mores
corpales impende. veru
sba adimare s; z cosilio z
scia data m a dno sucure
fiat uos. qz no sicut ego
nolo s; sicut tu uis q me
digis ad labore. pz 3o
ipius affcus quo ad vniu-
sitate huig membr' q ex-
inde emanat z pfluit. qz
ipe pr amat nos. Dixi
nimiru amat et ferit. mi-
cet z pcutit. colligit z dispe-
sat. plantat z eradicat.
ibi bona illic mala. pius
siquidem est s; z iustus.
Na oz ut iustg misereat'
iuste dic pe. di j. que pertet

Oportet infundere oleum et vinum /
xlv. di. disciplina. Oportet con-
sulere quia decretorum doctorum
ne subditi in errorum latibulum
dilabantur. xliii. di. sit rector.
Oportet digne penitentes sum-
pietatis amplecti. de pe.
di. i. multiplex. et c. maior.
Oportet quod in universitate cum sint
studentes mali et discoli, sicut
in corpore humores corrupti.
de con. di. iiii. est unitas.
Non refutavit bonos propter ma-
los quam propter malos non sunt
deserendi boni. quia propter paleam
non est deserenda area. non propter
pisces malos retia sunt rum-
penda. xxiiii. q. i. quisquis /
Oportet pro universitate delictorum
universitatem infligere peccatorum xx-
v di. c. ult. Oportet et potest quia
nobilibus et potentibus ferro scindere
vulnera que fomentorum non
sentiunt disciplinam. quam quedam
sunt culpe quas culpa est non
punire. xxviii. di. quia sunt /
ex de pe. c. i. Oportet quod pauper
si peccat plus punitur corporaliter
quam dives. nobilis vel dives
plus pecunia quam pauper. xx-
iiii. q. i. qui con pacem. Oportet
quod minus cum ordinato quam
non ordinato agitur. xlv. di.
cum beatus / Oportet quod aliter religi-
osus quam secularis puniatur.
xviii. q. ii. quidam. Aliter sapi-
ens quam stultus, cuius excessus
non imputatur ad penam. xv.
q. i. aliquas / Gaudete ergo et
gratias agite deo patri qui nos
sine modo amavit, deo filio
qui in amando mortem expressit.
spiritui sancto nostro deo qui electoribus
eligendum hunc patrem revelavit
inspiravit. Sub cuius regimine
nos benedicta trinitas protegat et
tandem ad celestia regna perducat.

Rogemus

Bonum semen seminasti /
Reverendi patres ... gloriosus deus
et sublimis in maiestate
mirabilis cuius altitudo nullis
inclusa limitibus nullis terminis com-
prehensa. Verum cum sua iudicii
celestia simul et terrestria disponit.
De reliq. et ven. sanct. c. vii. li. vi.
Et si videt omnia cognoscit uni-
versa appendit singula dividit
et mensurat / ac in alta divine sue
specula residens videt quid agitur
in terra / quid voluitur in inferno / quid sit
in celo / nescit unum aliud / nec repti-
lium / nec reptantium / natatilium
et volatilium ac serpentium quae sunt
que moventur. que spirant a-
vivunt et que celi et terre ambitu
continentur, ita quod non sit aliquod
eventum quod vel ipsius potestas tanta
vel ipsius dispositio aut huius ho-
vel ipsius actus quod vel que se
abscondat ab aspectu eius / eo quod
sapientie eius non est numerus / ac magnitu-
dinis non est finis / Nam quippe cum
tum potest esse nisi ipse velit. nulla
conservari in esse nisi ipse assit / Nam bonum
esse nisi ipse inspiret / Nam perduci
ad bonum esse nisi ipse conducat / Ymo
nam creatura potest male esse nisi ipse
patienter sustineat / Nam peccatum com-
mittere quin ipse videat et videndo
ad tempus ultionem suspendat / Nam potest
alia impetere vel cedere quin deus
assistat / Tolle enim divina presentia
a celo terra et inferno angelis ho-
minibus demonibus et vel vermiculis
non deus semper plenus in se semper iocundus
semper sine defectu semper sine tedio / semper

sine labore / non maior illi tunc q̄ nunc
exultacio magnificencie et gloria
quia ditari nequit quemquam addi
vel minui / Constat tamen quod iusto et
beato ditatus iudicio non obstante
quod singula videat eo quod videndo
necessitatem rebus non imponat. Sunt
bona et mala seminata in hoc mundo
et inter triticum zizania oriantur quem
libet mirari multosque aut audis dum
videt inter christicolas mala pul-
lulare et dicat domine nonne bonum
semen seminasti quasi dicat tua est potencia
tuum regnum domine si regis mundum
quomodo mala in mundo / si non regis
unde bona / cum bonum non nisi a te
qui fons unus es totius boni
ymmo ipsa bonitas emanat
et descendit. Tu quidem bonum semen seminasti /
Set apostota malum / tu virtute
inimicum / cum tibi omne genu
flectitur celestium terrestrium et inf-
ernorum potes facere quod non sit ziza-
nia et dissimulas / potes satha-
nam compescere ne superseminet ziza-
nia et quasi dormis. Constat quod non dormi-
tabit neque dormiet qui custodit
israel. Sicut nimirum gloriosus es
et magnificus non vis ut ab te
illecebre famulantur / non vis ut liberta-
te condicionis priventur. Inter siquidem
dicante voluntarium militem
elegit et non coactum neque anxiolum
dyaconum / et ideo angelos et homines in
statu ad utrumque posuisti ut
libero arbitrio possunt habeant meren-
di et demerendi, beatificandi et ca-
dendi. Sic et nunc non vis quod ho-
mines sunt sine temptacione aut quod
non utantur libero arbitrio. Siquidem
nulla fieret temptacio nulla
merces / nemo quippe coronabitur
nisi qui legittime certaverit. Quo enim
quis certabit si deerit qui impugnet
aut quid bonum cum victoria cum non
esset inpugnacio / Itaque et si sathan

est vituperabilis quia invidie
felle superseminat zizania. Co-
natur namque ut dicit decretum
a principio ruine sue ymitate
creature rescindere, caritatis vinculum
vel scrinium omnem dulcedinem
invidie felle inficere, et omnibus
modis humanum genus perturbare.
Dolet enim satis et erubescit
caritate quam in celo nequit
habere homines constantes ex luteam
materiam in terra tenere. xvi q. i.
visis. Tu tamen es laudabilis
quia bonum semen seminasti. Dic
et dicam inimicicia laudando.
Et si aliquis est vituperabilis
quia seminat zizania inter
fratres tu tamen es commendabilis
quia bonum semen seminasti /
opus quippe arguit et instrumentum
prodit artificem. Et ideo quod non
sis litigiosus non liberosus non
arrogans non lascivus ymmo
sobrius et virtutibus deditus
utique non zizania sed bonum semen
seminasti. Scriptum est enim ex
fructibus eorum cognoscetis eos
arbore non pertraham sed dicam quod
bonum semen seminasti /
In quibus quidem verbis commendatur
primo ex habitu virtuoso dum
dicitur bonum semen secundo ex actu
vigoroso dum dicitur seminasti.
Nichil enim et inutile est quod pollet
de virtute non cum prodeunt
per defectum / Ideo bene dicitur bonum semen.
Et quia frustra esset potencia non
reducetur ad actum, ideo potencia
procedere actus coniungitur seminasti.
Propter igitur habitum dicitur bonum propter
fructum utilem dicitur bonum semen
propter actum laudabilem dicitur bonum
semen seminasti / Dixi primo
quod virtuosus commendatur ex habitu. Comen-
datur ex habitu virtuoso dum dicitur
bonum semen propter . . . dubitationem

Ex habitu virtuoso

quia quantum est

391

197

qua gratiam et gloriam dabit dominus
inquit propheta. Et per aliquid quod
omnibus virtutibus est quoddam bonum
et a deo a quo omne datum optimum
et omne donum perfectum. Iacobi j.
propter quod inquit Augustinus in libro de
moribus ecclesie. Est inquit op-
timum quod animam optimam fa-
ciat. Nemo autem dubitat quin virtus
optima faciat animam. Et dum
consideramus ipse noster B. conquisivit
habitus scientiarum et virtutum et nichil
divitias duxit esse in comparatione
earum. Non sicut nonnulli qui
malunt habere pulcras vestes
quam preclaras virtutes, pulcros
volunt habere equos sed fedos se
ipsos, pulcra vasa sed immunda
opera, cibaria delicata sed opera
furfurea, et cetera. Non sic. Ymo
rogo te quicumque es propone
vitam tuam caligis tuis, prepone
salutem tunice tue, prepone virtutem
vesti tue, plus sit tibi studii
circa animam virtutes quam vestes.
Set proh dolor adeo cecitas mentis
invaluit, adeo interiorem hominem ob-
furdivit ut omnia velit habere
bona preter seipsum, cum tamen plus
debeat bonitatem suam quam mundum
totum, quia cum homo sit prestantior
orbe bonitas eius plus toto
est amanda. Sic fecit noster
baccalariandus nam virtutem
divitiis et etiam voluptatibus
et ociis preposuit. Quod patet ex eo
successive colligendo virtutum
et scientiarum habitus. Ideo per eo sola pide
est optimus de quo dicitur Ysaie omnis lapis
preciosus quod vite commendatur ex ha-
bitu virtuoso. Et hec de primo.
Dixi 2° quod noster baccalarius commendatur
ex actu vigoroso ibi sciasti.
Ipse siquidem fidelis servus et pru-
dens quem constituit dominus super
familiam suam scilicet suos conquirit

discernat inter lepram et lepram inter
bonum et malum, inter lucem et tenebras,
inter verum et propheticam sed studuit quam
pei in moralibus disciplinis adeo quod
ingenio in artibus liberalibus est effectus
et ut credo reportavit studendo
agendo agendum scilicet recte moralis
philosophie prudentiam per quam re-
gulatur in agendis vi ethicorum
et convolavit ad prudentiam ca-
nonum per quam pro competenti
nodos solvit dubitatum, abdita
reserare, literarum mista pandere,
iudiciorum ordines observare,
scripturas canonicas exponere,
perplexas proditates iniquitates corrigere,
debiles confortare, hereticos con-
fundere, katholicos confirmare, pro
unus enim statua magnus cunctorum
ingenio, quia licet sint iuvenes in ulti-
bus, pro parte tamen magni consilii
nec tamen omnino primis instata. Ymo
medius quia in medio virtus consistit
ij ethicorum. Cum quidam prudentes se
in agendis habuit in scolis per respon-
tiona in plateis per operum bonorum
in ecclesiis per doctrinam in privatis locis
per conversationem honestam, demane
et vespere continuans nec agitando
cessans quia a virtutibus non decli-
nans bonum non malum seminat,
non sicut nonnulli qui seminant
rixas et suscitant lites, dicunt
bonum malum et malum bonum.
Ipse seminavit quotidie et seminat sine
intermissione quia numquam deficere credi-
tur a vera opere, per hoc enim est ratio
bonus perfectum quia ministri non ta-
berna quam divini et ideo pro suis ac-
tibus militaribus et moribus castis
pura pudica pro conversatione
honesta pro scientia excellenti pro
perspicaci ingenio pro prudentia animo
pro experientia et vite multiplici
irradiate virtutibus et scientiis laudabi-
liter eciam conferendo sibi gradum etc.

Ex actu vigoroso

Collatio in exequiis mortuorum cuiuscumque.

Nescit homo finem suum. Eccl. ix. Communis neque dubitat quispiam mors omnium, quia quod contingit in parentibus hoc completur in filiis; quod in prophetis hoc in minoribus; in confessoribus, in virginibus, in viduis, in coniugatis, in hominibus utriusque sexus; omnibus enim moriendum est, et quasi aqua dilabimur. Et propheta inquit: Quis est homo qui vivet et non videbit mortem? Nullus. Tamen de lege quis scit finem suum qualis sit? Nescit quippe modum, nescit tempus, nescit locum, nescit in quibus terminis, circa quas personas aut quibus parentibus vitam terminabit; nescit si a febre, si a ethisi, si ab inflatione, si a calculo, si a constipatione, si a palisi, si ab impulsu tonitrui, si ab ictu fulguris, si a corruptione aeris, si a tumore vel ipsius infectione, si ab aquarum subversione, si ab igne vel incendio, si a gladio, si in vigilia aut in sompno, si mane, media nocte aut gallicantu; nescit si finiet in ira aut in odio; nescit si loquetur aut obmutescet; nescit si negotiis finem imponat, si ea que proposuit ad effectum deducet; nescit etiam si ibit ad dominum vel purgatorium vel infernum, licet possit probabiliter iudicare; nescit si eundo usque domum versus etiam usque amicos; nescit de se, nescit de suis, nescit de bonis qualiter disponetur, qualiter filii vel filie subsistent; de se moriturus, de aliis nichil; nescit si contritus in hora novissima; nescit si repetendum peccavit ad confitendum altissimi invocabit. Sed fortasse dicet: cras confitebor, postea meliorabor; adhuc perduram, et mox raptus [illegible] in puncto ad infernum descendet; periit quia media

cius cum sonitu; non est qui videat, non est qui salvet. Sic dicit Iuvenis: Sum ditabo parentes, [illegible] filios et nepotes; non enim est qui me corripiat aut quod tam me velociter deponat; sed fallitur, nam nescit finem suum. Vel sic dicit Pauper: Sum non minor est qui subtraham peccatis, quia cum divites effectus fuero reddam que teneor. Sed fallitur, nam dum non patitur in peccato moritur, eo quod nescit homo finem suum. Aut dicit Dives: Sum et nullius egeo; iam deducam dies meos in iocunditate, dabo tum elemosinas et salvabor intercessionibus aliorum. Sed fallitur, nam nescit si miserebitur sui deus, nescit qualiter finiet, quia nescit homo finem suum. Vel dicit Nobilis: Opprimam pauperes et despoliabo viatores; misericors est enim dominus, passus est pro nobis et mortuus; non est verisimile quod aliquem condemnet. Sed iste male se de misericordia asseverat, cum non minus iustitiam habeat [illegible], quia nescit homo finem suum. Aut dicit Virgo: Vadam post amatores meos et delectabor cum eis, post hoc enim penitebo et convertar ad dominum. Sed fallitur, quia cui hactenus vitam graviose concessit, dies procul dubio ad valendum non permisit. Vere nescit homo finem suum. Vel dicit Miles: Et si sacerdotes contempno, etiam despolio, postea tamen cum ipsis concordabo. Sed fallitur, nam qui spoliat ipsum dominum erit formidabile est ne tum [illegible] colligat ipsum cum omnibus que habet despoliet. Quantum se glorificat in deliciis, tantum habeat tormentum et luctum. Aut dicit Avarus

Iuvenis
Pauper
Dives
Nobilis
Virgo
Miles

Vocarat

vnicuique quod suum est. et dum diuersa
con(tra) suppositio(n)e(m) n(ost)ra ad suo(rum) paup(er)-
tate(m) allegabo. Sed nisi qui
paupertate(m) allegat h(uius)mo(d)i pau-
per remanebit. Dicit d(enique) mo(n)ia-
Curatus | chus de sacerdotibus qui me ab-
soluet. Omnes enim potestate(m) a do-
mino soluendi et ligandi rece-
perunt. Sed mirum si cecus cecu(m)
ducat ambo in foueam cadunt.
Constituta namque potestas sacerdo-
tum ex ordinatione sancte matris
ecclesie. Nam aliud officium capi-
tis aliud manus sit deducit
Fornicator | apostolus. Dicit d(enique) non est mirabile
si fornicabor nam alii fornica(n)tur
aut si inebriabor quia sit istud
commune et multorum. Sed mirum
non magis ardebunt qui cum
multis ardebunt. Dicit d(enique) sac-
Sacerdos | dos hodie fornicatione(m) faciam
cras legere missam vel vadam ad
confitendum et visitabo ecclesiam.
Sed iste nisi exsufflat ipsum
se(m)p(er) nesciens fine(m) suum. Dicit
Symoniacus | quispiam per prebendas et pecunias
acquiram beneficium non ero dap-
nabor nam in fine dolebo de
peccatis et non dampnabor. Sed
fallitur quia nescit homo fine(m) suum.
Ideo dicit decretum: tunc certum
dimitte incertum. O quam multos
decepit scientia prima quia
multi sunt in inferno ubi nunc videmus
quidam qui se viuere estimabant
rapti in momento et ictu oculi
ad tribunal iustissime maiestatis.
Lasciuus | Dicit d(enique) lasciuus iuuenis flo-
rem iuuentutis exponam mundo
ut me laudet et dum senex
fuero penitebo. Sed fallitur.
Nam mors rapit senes et iuue-
nes pauperes et diuites stul-
tos et sapientes nullum timet
nulli parcit nulli miseretur

nescit enim homo fine(m) suum. Dicit *Baro*
baro vadam usque hyspaniam proficis-
car usque franciam ut magnificus
videar et ibi manebo ad tempus ut
tot annos postquam reuersus ultra
alios sedebo clarior apparebo.
Ecce iste longa sibi tempora promittit
fortasse tamen non redibit quia nescit
homo finem suum. Dicit magister ut *Magister*
philosophie vires exponam noctes du-
cam insompnes dies in labore ut
excellentior inueniar. Tempus enim
veniat in senectute in quo ditatus
quiescam. Ecce iste sibi senectutem
promittit qui de die crastina se-
curitatem non habet. eo quod nescit homo
finem suum. Pateat exemplum in domino pie
bone memorie nitrien(sis) episcopo
qui rectissimus in naturalibus cum
vinaro disposuit proficisci ad
regnum polonie utique ut videret
et ecce migrauit ad dominum quia nescit
homo finem suum. Ergo unusquisque
de rebus suis disponat. videlicet quod
suum est restituat. vsuraria peccata
reiciat. pro offensis et debitoribus
satisfaciat. vitia dum tempus est
deserat et virtutes colligat. as-
stat enim index ad ianuam. magister
dicit mors per fenestram in omni loco
in omni hora et momento minas
mittit in quiete morieris et
non viues quasi diceret ingressus es ut
exires, aduenisti ut recederes
missus es ut redires moriens
ideo non parcas nam stultum est
timere quod vitare non possis. morior
postquam multum ambulaui
tamen commorior certus sum de
morte sed sibi incertus de hora mortis
quam sibi certam fecisse dominus noluit
nobis esse incognitam ut dum illam
prouidere non possimus ad illam sine
intermissione preparemur. vnde versus

nolite attendere quod possideatis
aut quod temporalia teneatis, ceterum si thesauri
auri aut argenti proch refulgeat
quam subtilibus operiatur terra quod est aurum
nisi terra et quid terra nisi fenum; unde
propheta vere fenum est populus. Et quidem si
fenum non est populus, ubi sunt illi qui
transacto anno nobiscum conuiuabant.
uel natalicia sanctorum a hominibus obser-
uabant. O quanta de presenti uita cogi-
tabant. Sed repente in hiis que minime
prouidebant inuenti sunt. Ubi est gloria
regum refulgencium pontificum, pompa
militum, saltus iuuenum, decursus
sine uisus amatum, ubi multitudo
hominum iustorum et malorum, et ubi sunt
qui nobiscum letabantur transierunt
insperate quia nescit homo finem suum.
Eorum fortasse alii regnant cum
domino alii ingemiscunt in inferno alii
detinentur in purgatorio sicut de quodam
de domino nutricii refertur enim quod
date domino conuiuis sanctis ...
ecclesiasticis uita finiuit, melius
quippe finiuit in peregrinacione quam in
uenacione melius in opere pietatis
quam in actu uanitatis, consulcius re-
mansit in spirituali studio quam fuisset
laudatus uelut uictor in prelio.
Ideo quia spem habemus de solucione
ipsius, imprecamur bis de mortuis quia
olim uixit nobiscum reddentes gratia
pro gratia et presentim quia in tali statu
ut credo manet in quo suffra-
giis indiget, misereamini igitur sui
quam hec est pietas que in synu
uestro conuertetur. Omnes enim et qui in
celo et qui in purgatorio et qui
deo militant in terra sunt unum in domino
quia omnium caput est Christus. Sed nos
tamen misi undique mala attendimus
defuncti deo persoluunt debitum
puniantur. Sed iam regnant in eterno
Ad quos nos perducat Jhesus Christus etc.

Sermo ad clerum et ad uulgus

Fraternitatem diligite, deum
timete. i. pe. ij. Si omnium
hominum creator est unus deus
et omnium fidelium dominus amatur
pater unus, et ideo cum omnibus sub
unius patris creatoris et regis eterni
unice dicatis regulis et preceptis
fraternitatem diligite deum timete.
Et quidem est fraternitas naturalis
inter uos qui estis geniti secundum
successionem originalem ex uno
patre et una matre, uoluit quippe
ipse deus similiter creare omnes homines
sicut similiter creauit omnes angelos
uniuersos. ymo uoluit omnes
patrem unum et matrem unam habere
ut se tamen fratres amarent, unde
Malachie i. dicitur numquid non pater
unus est omnium uestrum. Sed istud
superbi non attendunt. Nam cum
proximi sint ad ymaginem dei crea-
ti et eundem matrem et patrem filium
despiciunt. quia patrem alium et
meliorem se habere contendunt.
Restat ergo quod aut patrem habeat
diabolum et istud filium non adtendit propheta
Deus superbis resistit, et hu-
milibus dat gratiam. Igitur diaboli
de quo dicitur in Job quod ipse est rex
super omnes filios superbie. Est
rex non quia regit secundum subpe-
ditat non quia diligit sed occupat.
Est rex non paucos habens fi-
lios superbie. Nam alii superbiunt
ore. Alii superbiunt corde.
alii superbiunt opere et alii habitu
et uestimenti gloria et decore.
Ille namque superbit ore qui non
solum magna de se sentit sed et
loquitur et huic cum similibus minatur dominus
interitum per prophetam. Disperdet
dominus uniuersa labia dolosa
et linguam magniloquam. Ille uero
superbit corde qui in oculis suis se

magnum estimat vel credit,
quod volens salom[on] enitare
dicebat. Excellencia oculorum
ne dederis michi, Et proh dolor
multi tales sunt superbi corde.
Nam aliquis ponit in corde suo iste
pater destrui sicut tu proclibus
aliquis cogitat: tuo consilio
et prudencia parum ordinatur et ideo
tu per alios plures aliquis monstr
se renolunt, tu recollectius
aliis orabis et ideo istis plus sanctitate
refulges, tu predicabis alius
silet quia tu es melior tu multa
ta facis alius pauca quia tu es
acceptior. Sed non est ita quia et
si signa sunt quibus est in lege dei
maior zelotipus vel in honore
suo ardencior nescit tamen sic
amore dignus vel odio, ignorat
quia diu sic stabit, Sicut
enim dies sequitur noctem ita virtute
vicium et vitam mors nempe
quis certus est qualis futurus est
qualis erit dies crastina quare
nemo se efferat nec se magnum
estimet quia qui stat videat
ne cadat, quo se deo esse tamen
nichil sit credit, Ille autem opere
superbit qui ad hoc omnibus modis
conatur ut magnus appareat.
Et de hoc dicitur per prophetam
non habitabit in medio domus
mee qui facit superbiam et si
non habitabit in celo restat ut
habitet in loco ubi umbra mortis
et nullus ordo sed sempiternus hor-
ror inhabitat. Ille vero superbit
in habitu et vestimenti gloria et decore
qui ornat se preciosis vestibus
non secundum status sui exigenciam ut
gloriosus videatur et ab aliis quod
sit pulcher aspectu et ornatus
amictu predicetur et vana talis
et vanus est et stultus, vanus
quia pro precio laudis subitam iram
consumit. Stultus quia datum siquidem
homini vestitum ad nuditatem tegendam
et verecundiam precio primi parentis re-
licta abscondenda. Ille vero quod
ex sua humana hoc sibi honori iactitat ex
gloria, Simile quippe est, si quis
vulneratus imponit vulneri morsu
panniculum aureum aut receptum ostendens
insipientibus. Ecce videte quam pul-
crum est vestitum meum. Ideo quod
non sitis superbi Nam superbia ex
angelis demones fecit, humiles
autem sicut angelos homines fideles
reddit, Proponite siquidem ante
oculos vestros locum ad quem venistis
quia ex illius quod sentitis ex
pondus conquissimum et corpus oneroso-
de quo scriptura dicit. Corpus quod
corrumpitur aggravat animam. Deceptor
dyabolus qui semper vos fallendo infestat,
verbum dei quod vos edificat, et
vitam que vos informat dicente
apostolo. Omnes qui in Christo estis in Christo,
Ut possitis fraternitatem naturalem
peccata superbia paratius re-
tinere. Est per fraternitas regeneracionis
in aqua et spiritu sancto. Inter vos enim
omnes ex uno patre deo et una
matre sancta ecclesia nati estis et ideo
si estis fratres ex parte patris dei qui
est sanctissimus, et ex parte matris que
vobis ministrat sacra sanctitatis
cur unus alteri derogat, cur
suum fratrem persequitur cur calumpniatur
tradit fallit occidit. Nempe
non docuit istud pater deus sed dyabolus
verum dicitur malis inquit vos
ex patre dyabolo estis. Cur nedum
suum fratrem ferit sed et mortuum ad
instar vipparum dilaniat et
inuisitat quia bona sive mortis pa-
fernalia et bona in testamento sangui-
nis Christi relicta spiritualiter reservata

devorat

Cernite si infamis est qui mag
violentas inicit in parentes ut d' lex
imperialis. Cur non censet' infa
mis qui sponsam xpo denudat, et
in verecundiam sua dilatat et in ipsius infa
miam suos secretarios in facie
ipsius alapisit, Ego quippe
credo quod maior est iniuria le
dere sponsam dei quam sponsam hominis.
Eciam ecclesiam invadere quam perso
nam singularem spoliare. Vos ergo
non sic. Sed fraternitatem sive baptismi
diligite, quia voce ipsius fraternitatis
nobis patris celestis debe' here
ditas. Inter nos sine diminucione
quolibet porcio sua dividenda.
Amplius est alia fraternitas religionis
vel quadam spirituali societate. quam et
diligite quia est utilis. tum ut
homo non tam facile cadat in
peccatum. Unde prover. xviii frater qui iuva
a fratre quasi civitas firma; tum ut si
cadat habeat sublevatorem. tum ut
facilius impetret a deo quod sibi
necessarium est. Difficile enim est multo
rum preces non exaudiri. Unde dominus
math. xviii. inquit dico vobis quod si
duo ex vobis consenserint super terram
omne quod volueritis petetis et fiet
vobis; tum ut facilius ditet'.
Sunt enim bona que faciunt eis
omnia. et pro modico quod unus fa
ciat parte habet sua in omnibus bonis que
ibi fiunt. Quod considerans psalmista dice
bat Ecce quam bonum et quam iocun
dum habitare fratres in unum; tum ut cum
mortuus fuerit ita quod amplius opera
ri non poterit in suis confratribus opera'
qui viventes fratres suos mortu
os in igne purgatorii oracionibus
vigiliis et piis operibus consolan'.
Sic ergo fraternitatem primam diligite
ita ut dives pauperem sanus
infirmum nobilis ignobilem non con
temptnat. Alteram amplius dili
gite quia cum vobis una hereditas

debeat' in qua nulli quicquam
deesse poterit non est locus cur
unus alium odiat. Tercia
fraternitatem nolite abicere
quia sicut salus ubi multa et
sana consilia ita ubi mul[ti]
tudo orancium visile est quod
orando se proposse. abilitent
nec plane se tamen super oracionibus
aliorum remittat. quia esset
plus saluti vicinum. Et hec
de primo. Dixi 2° in verbis beati
petri deum timete sed qualiter
non tamen ut servi sed ut filii. Est
siquidem timor servilis, inicial[is]
et filialis. Timor servilis fa[ci]t
duo primum est quod separat iniam et timen[tes] — Servilis
2m est quod trahit a peccato me
tu pene. Unde per sapientem dicitur
timor domini expellit peccatum. Et
de hoc timore lo' Richardus de
sancto victore cum in pugna vin
quam victor extitit ubi spiritus
adversus carnem. et caro adversus
spiritum concupiscit, qui sine
timore pugnavit et iste timor
et si non est bonus quia sicut seta
introducit filum ita ipse caritatem
non est tamen dignus deo quod sic
timet dicente domino Servus non
manet in domo in eternum, quod
sic servit tamen deo metu pene
Est alius timor inicialis — Inicialis
qui est incipiencium et iniciat sap[ienciam]
et dicitur esse donum spiritus sancti. sed tamen
super imperfecto esse quia per contricionem
cohibet se a peccato principaliter
propter deum. 2ario propter penam eva
cuandam. De hac contricione bernardus
super cantica dicit. Invenies dicitur
nil esse eque efficax ad graciam
promerendam retinendam et recu
perandam quam si omni tempore coram
deo inveniaris non alta sapere
sed timere deum, non enim locus quo
admittas superbia repletus

3 Timor — Servilis
Inicialis
Filialis

timore dni, Est aut timor
inicialis duos oculos unu
ad gl(ori)am qui e ei cencialis
altu ad pena qui e ei acci-
dentalis. Oz timor sunili-
e cencialis. ¶ Est tu9 timor
filialis et e unu de vij donis

Filialis

sp(irit)us sci sub ee pfco p ipm aia
redd(itu)r bu mobilis ab inspira-
conibz sp(irit)us sci ad quecumqz
opa virtuosa quia p tale
timore spui sco se subicit
et n(on) repugnat put est b(ene)
possibile i uia et sic tiet
homo dm offendere Ita q si
ps(e)t pccm et no separe(tur) tn
a pcco abstineret ne ipm of-
fenderet Bong timor inicialis
quo timet homo pp(te)r ,gracz
pcci separi a deo, sz melior
filialis q timet dm ut pa-
trem filius offendere Ille impf-
fectorz sz iste est pfectorz
Dus aut ad albertus inrap9
supbia uitauit humilitate
dilexit. sanitate tenuit ue(ro)
filius patrem audet amauit
et no ut seruus sz ut filius
coronam regni celestis pme-
ruit. Rogemus dnm etc.

Collo p vetomda ac nominbus

In h(oc) credimus q a deo existi
Joh. xvij. venz libe pers mgri
ac dni. c'mnis potestas no sit
nisi a deo siue iubente siue
sinente ut d(icit) Aug(ustinus) con
manicheos, et hnt uba i
canone, quid culpa(tur), xx-
iij. q. j. Euint potest omnu ca-
turarz duo gnu flecti(tur)
celestiu terrestriu et infnorz
ad phil. ij. Deinde iii(o) ecce
li vj. Cerni et omnia uidet, certa
concludit singula considerat, uno
mentis oculo conplectitur uniusa,
cognoscat contingentia infallibiliter,
mutabilia immutabiliter, futura p(rese)n-
cialiter, preciosa eternaliter, dependencia
independenter, corporalia incorporaliter,
ptita pnciali. Omnia que fuerunt
sunt et erunt siue que actualiter sub-
sistunt, tam actualia quam possibilia
uniformiter certa mate alia
a se ipse et p se Ita q tanto impa-
tore kathedram i celis hnte et i
terris aquis elementis paradyso
et infno, omne spm rationale com
anima mobile et oc elementatu
sue maiestatis pod(er)i q quoda
palmo concludente no sit ho-
ic saltem ee no deat. quisicut
no dubitat q p racom ueniat
a deo qui deus deorz dus et
si noscat triticum noscat et pa-
leam. Et si sciat qui ptinet
ad gl(ori)am et qui detrudatur i
iehenna sciat que hois cuiusqz
condicio que qualitas que qu(an)-
titas qui mores qui uitus
qui nus costarz qui uenarz
qui articulorz qui capillorz
qui prim singularit. Nec est
quippiam quod se abscondat
a calore eius aut cuiusq eius
quod subterfugiat. preciosa ergo
Omnia enim nuda et apta sunt ocu-
lis eius ad hebre iiij. primo
et infius e uidq oraco Job
xxviij licet uideat qu uadunt
p latam uiam que ducit ad in-
nu, et qui uadunt p altam via
que ducit ad celu, occulto
tn sue altitudinis iudicio ma-
los patit(ur). Indignitatis aut
platorum constitui solio quibz
sedes parata iam est i infno, ut
quos p sue boni(tate) stupendam et
imensam clemencia regere et
dnari et sup iustos et scos, lz

nequam et ypocritas permisit preter ab-
usum libertatis arbitrii quo ultro
ferunt in malum et malo dicunt bonum
et bono malum ponentes tenebras
lucem et lucem tenebras ysa v.
xi q iii Ve qui dicitis efficiat
certos fortis quem eo quod potentes
potenter tormenta pacientur ignis
infernalis incendio concremandi
Et hii causam non possunt vendicare
de deo eximunt et augustinus inquit
Vasis ire nunquam deus redderet
interitum si non inveniret hominem
potentem hunc peccatum quod nec deus p-
tanti hominibus penam iuste inferret
si homo ex predestinacione dei cecidisset
in culpa hinc verba canonis vas
ire xxiii q iiii Certe siquidem
ad dignitatem ecclesiasticam presidendam
seu prelaturam alii promoventur a
mundo ut dyabolo alii et pauci
a deo et tunc superna dispensacio eos
tollerat istos preordinat illos
permittit istos predestinat illos intru-
di sinit istos vocat illos permit-
tit ad honorem ascendere ut ascendendo
descendat istos levat ut ma-
gis ac magis usque ad incedendum
cum revelat a facie concedat
Non ignorat quippe deus quod quidam
intrant ad dignitatum culmina
per violenciam alii per seculare bra-
chium ut principancium armatura
alii per detestandam deo sanctis
angelis et omnibus bonis symoniam
alii per carnis et sanguinis copu-
lam per quamdam amiciciam contempse-
ligam et tales terreni possunt peius
quam in ueteri testamento sunt puniti
intrusi et violenti ac alii ipsi
sibi usurpantes dignitatum officia
Unde legitur Num xvi quod chore cum
suis et quinquaginta de maioribus
levitis igne divino succensi sunt
quod sacerdocium rape voluerunt
Et ibidem legitur de dathan et abiron

qui ducatum moysi invidebant
cum cetu de tribu ruben
cui iure primogeniture prece-
bant debitum dirupta est terra
sub pedibus eorum et aperiens
os suum devoravit eos cum
thabernaculis suis et cum uni-
versis bonis eorum descenderunt
vivi ad infernum Item iiii Reg.
xv de ozya qui in festivitate
propiciacionis indutus stola pon-
tificali intravit templum ut
incensum poneret et subito est
terremotus et percussus est lepra in
facie et fuit leprosus omni tempore
vite sue Item ii Reg vi legitur
de oza per quem polluti sunt
merito quod dum archa domini re-
duceretur de gabaa in ierusalem
bobus recalcitrantibus archa
inclinata est cui oza le-
vita dum manum adhiberet
ut eam erigeret a domino percussus
interiit et hoc ideo quod tetigit
archam et in precedenti nocte pollutus
fuit cum uxore De oza habetur
ii q vii § Oza obicitur
Symoniaci enim peccant
dampnacionis prelate in simone
per beatum petrum apostolum sinam
inferente pecunia tua tecum
sit in perdicionem quod donum dei
existimasti pecunia possi-
deri i q i quisstudet Non
solum enim sunt nephandissimi pec-
catores symoniaci et heretici nomi-
nantur quando cum liqueat hanc
heresim inter ceteras symonia an-
tiqua radice pestifera sur-
repsisse atque in ipsa sua ori-
gine apostolica detestacione esse
dampnatam Cur non tamen
tum non comprehenditur quod benedictio
illius in maledictionem convertitur
quod ad hoc promovetur ut fiat hereticus
habetur verba i q ii cum liqueat

Et eandem tociens canon-
fert symoniaca heresis, eadem
... et ... non quo isti et hiis
similes exeunt a deo sed a
diabolo inimico, verumtamen fuere non
nulli qui promovebantur ad
dignitatum culmina miraculo
indicante sicut aaron cuius
et dignus sacerdocio virga que
frondruit floruit et fructum
fecit. Alii voce lapsa de celo
audiebantur digni dignitate
ut ponitur Numeri xxvii et Matthei
xvii Hic est filius meus
dilectus ipsum audite. Inveniuntur
et defectus apostolicus veniente in
presidio suppletus esse per sortem
Sed hoc non est trahendum ad con-
sequenciam eo quod privilegia pau-
corum quem legem non faciunt
non ponunt ut ait Beda super
actus apostolorum Cuius verba ponuntur
xxvi q. i non exemplo. Alii
et adherentes dignitatibus et presi-
denciis promovebantur canonica
electione, proh dolor, tamen modernis
temporibus iste modus mutatur in
oppositam qualitatem Ita vero
quod que olim censebatur esse
canonica fit in dies satha-
nica. Racio quia tunc plures
erant boni tunc electio que fiebat
secundum pluralitatem vocum bonorum erat
plurium eciam erat illi quod eligeba-
bat deo illis qui eligebat
diabolo. Sed modo sit econtra quia cum
plures sunt mali quam boni in
collegiis plures eligunt suo cetero
diabolo et non tam canonica
quam diabolica hec electio est censenda
Ex quibus sequitur quod illi qui princi-
pes secularibus intendunt eciam
contra illud Eccli vii Noli ab
homine querere ducatum neque a
principe neque a rege cathedram

honoris, et sequatur electio ad impor-
tunam preposterorum instanciam huic titu-
lum coram deo designatur. Iohannes
homines gracia et dei etc. Primas episcope
vel prelatus talis ... Unde Ezech.
xvi Dabo te ... in furore meo
Et hii sunt simulacra quorum non ar-
gentum et aurum opera manuum
hominum; hii sunt qui colunt personas
potentes ut dicitur. Dicunt enim scriptis
vos me fecistis ex nichilo,
quod ad solum deum pertinet. Caveat
eciam et ex nichilo facere quod quis
ultimus quo sit primus ... a
universitatum terminis et vanus
modus vincularum et variorum modus
per miraculum divine voluntatis est
rarissimus. quibus omnibus modis
qui exeunt in publicum et assumunt pla-
toribus officium non est dubium quod
subditi tenentur eum ... recipere
velut missum a deo. Constat autem
hominibus dicit Iohannes de vobis ...
... zelo sancto electionum canonica-
rum ut loquitur singularis in hac ...
quia a deo exeunt. Formaliter
non thema propositum inducendo
pono istam proposicionem quod electiones
canonice tamen perficiunt corporibus
vobis eligentium, aut tamen vel saltem
vocum maioritatis divinitus inspi-
rata, racio tamen cum membrum
sit et esse debeat unio cum capite
extra de elect. non licuit quod membra
in idem totaliter vel saltem secundum ma-
ioritatem vocum conveniat est
necesse. Et cum matrimonium spirituale
inter ecclesiam et electum contrahitur,
extra de translaci. pla. inter corpo-
ralia et c. si matrimonium non
consensu utriusque partis perficitur.
extra de sponsa. cum locum, xxvii
q. ii sufficiat, sed ad perficiendum
consensum vota saltem maioris partis

nō qualz s3 auctorizabil', ut ab
homine s3 potius diuinitus inspira-
ta cōcurrere/ nō ualet enim electio
facta p hereticos ix. q. i. nos i hoie.
Itē nō ualet si fiat a pte minori. ex
de electio. Cumana/ Aut ab mīr.
dās excōicatis uel suspensis/ nō
ualet si fiat a laicis/ vn̄ sic le'
ex hystoria triptita. cū synodus
valentinianum imperatorē eius
p̄mo istud p̄ponerē tale i potifi-
cali cōstitute sede cui et nos q
gubnam9 imperiū sinceriter nr̄a ca-
pita summittam9 et eius monita
dū tāqm hoies delinquim9 nāo
ueluti curatis medicamta suscipi-
periss3. vt magis ipe decernet.
sapiens et pius exōns/ Rn̄t ipe
imperator qr layc9/ sup vos est
talis electio. vos enim diuina gra
potiti et illo splendore fulgentes
melius potestis eligere/ hu' uba
hec di. valentinian9 // Ceresi
qui i capitul' uel vniūsitatū co-
gregationibz et cōsilijs fauoribz
regum aut p̄ncipum et amicicijs
magnatorum cōueniat i eandē
snīam qr de uanitate quer' i [illegible]
nō canonicā electionē faciūt. s3
humana quod claret ex eo; qm
etsi est cōcors ipozp snīa caret
tn̄ uoluntate diuinitus inspirata //
Et hec de isto q. Dixi 2° q ad
electionē canonicā requirit' forma
canonica. uicto B'zelo di sagacit'
obsuata qm sicut i naturalibz
Ita et i artificialibz quia ars
imitat' nām ij phisicor. Ad esse
cōpositi sunt duo naturalis requirūt'.
materia et forma. Ita et suo mō
i electiōe canonica etsi ē abilitas
i materia si tn̄ nō ē abilitas i
forma redditr electio uiciosa. forma
quippe dat eē rei. Et cū sit ita
forma a scīs pntibz tradita ca

tum succedi nō l3. ex de sepul.
c. ij. Quod enim nō documēto
scōrum patrum sanctitum nō est
supsticiosis adinuētionibz pseū-
dū ij. q. v. Consuluisti, ex de tm̄,
la. pla. [illegible] corporalia p9 me-
dū. Et qm interdum uir ee
forma canonica. q tn̄ ē dyamta
ut est dem; forma nō sufficit
nisi zelus assit; zelus at uaria'.
Nam alius zelat carnē et sanguinē
alius utilitatē quem. alius
zelat defensa et tutela eccie
alius pondat scitatē psone
alius cōmitit' ad aliquā excelle-
tē iusticiam uel aliā uirtutē
p'm9 quod que suasit nō que
ihu x̄i, vn̄ recitat hostiens
dū i quada eccia. electio quda
canonici innuebat. Alij di-
cebant istū ualentē qr ne pos
alij alterū qr fr'. alij uero aliū
qr tali amicus uel sanguis
Dom9 at quida dicebat sac
quendā qui a xxx annis fi-
delr et indefesse huic eccie
si quis illorum dignus est iste
merito qr plus opas impendit
tandē ipis instātibz quesit
vnt asinus meus iste xxx annis
aquā sursum detulit et infundo
sine murmure laborauit, p hoc
implicite innuens quod bursa
nō stat pxtu sanguinis et car-
nis s3 utilitatis cōsiderāda. ex
de pben. cum/ Alij uo omes
qui nō utilitatē ppriam s3 ho-
rem di respiciunt etsi s3 uota
uariant' i vnitate tn̄ boni s
zeli cōueniunt i idipm. Illi
tn̄ sunt excellentiores qui
animarū salutē st plus ze-
lantes. vn̄ dr glo. sup illud
Ezechielis iiij. Omne tibi sarta-
gine ferrea rc. nullū maius

sacrificium deo est quam zelus animarum/
Sed proh dolor nostris nouissimis
temporibus refriguit caritas
et zelus domus dei et salus proxi-
morum disparuit ita quod nec
vmbra ipsius remansit. videmus
quippe zelum capitibus nostris ad
domum dei inquietis contra xxi
Zelus domus tue comedit me
Cuius actio contra instructio/
et tunc minime sua sed nostra zelant.
Videmus zeli magnitudinem in
moyse et leuitis vindicantibus fu-
mentibus de ydolatria iudaici
populi. Exo. xxxii. in phynee
qui interfecit virum israhelitam
cum madianitide de quo dominus
ait ad moysen. phinees filius
eleasari auertit iram a filiis
israel quia zelo meo commotus est
contra eos/ in yeu qui interfecit
prophetas baal. iii Reg. x. In ma-
thatia qui trucidauit iudeum
sacrificantem ydolis. i mach. ii.
In petro apostolorum principe qui
ananiam et saphiram spiritui sancto
mencientes maledicendo interemit
Act. v. xvii. q. i. ananias/
et i. q. i. in principio/ In helya
ad cuius vocem ignis descendit de
celo et consumpsit duos quinquage-
narios iiii Reg. v. In paulo
qui elymam magum vias domini
resistentem eterna percussit cecitate
Act. xiii. Et fornicatorem
corinthium reddidit sathane
ut spiritus eius saluus esset in die domini/
xi. q. iii. audi/ et quod amplius
exemplandum sit cum in lege dei
Deut. xiii. dicitur. Si pater tuus
et amicus et vxor que in sinu
tuo dormit depravare voluerit
voluntatem sit manus tua super eum
et effundes sanguinem ipsorum/ Ex
quibus patet quod si debet esse clericus decanus

prelato canonica requiritur forma cum
zelo dei canonica sagacitate obser-
uata. // Et hec de 2o./ Dixi 3o quod ad
clerum canonica requiritur clari-
tas ubi tam virtutibus et sciencia utiliter
informata vnde apostolus loquens
qualis debeat esse rector de episcopo
quod oportet eum esse irreprehensibilem so-
brium prudentem pudicum ornatum
hospitalem doctorem non violentum
non percussorem sed modestum non liti-
giosum non cupidum sue domui
bene prepositum. i. ad thymo. iii et eadem
regula traditur ad titum. i. oportet
esse irreprehensibilem sine crimine
scilicet ut non homicida non sit/ infa-
mis vel irregularis aut accusacione
dignus/ oportet esse sobrium quia vel
mero estuans de facili spumat
in libidinem/ et ubi ebrietas ibi li-
bido dominatur et furor/ oportet esse pru-
dentem ita ut habeat tanta periciam
scilicet secularium horum/ xxxvii di. si
Sed eciam et si sequenti/ et secu-
larium negociorum lxxxviii di. per
totum/ periciam sacrarum literarum vt
si non eminentem tamen competentem
extra de elec. cum nobis supersint ei
sanctitate pro supplemento perfecto caritatis
extra de renunc. nisi cum pridem/ si. p. de-
scriptum/ pudicum ut scilicet moribus et ubi
pudorem ostendat/ ornatum exterius
et interius ita quod oculos linguam
et omnia membra sub freno castitatis
debeat coartare/ xxxii. q. v. nec
solo/ hospitalem/ quia domus clericorum
omnibus debet esse cunctis ut ait ieronimus
et habetur ubi supra xvi. q. i. quis/ Docto-
rem ita et doctrina docentem ut
gregem qui ipsius vocem non deseruit se-
quatur per opera quam per verba condicionatur
ut ait gregorius in suo pastorali. Non
percussorem scilicet corporalem vnde dicit

Agathense concilium non liceat epo
manibus suis aliquem cedere, hoc enim a
sacerdote alienum est ut dicitur lxxxvi di.
non liceat / nec litigiosum, quia si
sit litigiosus per quem provocabuntur alios
ad discordiam, et non posset discorda
tes ad concordiam revocare ad quod
tenetur ex officio, xx di. § ij.
Que domum bene prepositam in qua famí
liam suam regat honeste a vicijs
ad virtutes verbo et exemplo
trahendo lxxvij di. § necesse, et
quamvis apostolus hec omnia in episcopo posu
isse videatur, tamen ut ait Augustinus et
ambrosius inducentes ad probandum aucto
ritatem concilij extendenda est ad
alios ordinandos lxxxj di.
apostolus xxxiij di. cognoscamus
Et pari ratione dicta quod extenda est
ad alios presidentes quia ubi eadem
ratio est idem ius, extra de consti
tutionibus translato / patet ergo quod ad electionem
canonicam requiritur electi abilitas
virtutibus informata. Cum igitur
electio nuper de persona honorabilis
viri domini Jo. custodis et canonici
Traiectensis ecclesie nobilis genere sed no
bilior moribus ac patroni huius
studij et buscoris specialis et defen
soris zelotipi viri prudentis
nonnullis annorum curriculis
olim in alma universitate sacre pa
risiensis studentis per viginti tres vivos
profundi et scientie et ingenijs perspica
ces ad eligendum predictum novum
rectorem deputatos sit ab omnibus
nemine discrepante auctorizata
celebrata quantum ad primum et in ipsa
forma canonica zelo sanctimonie
sit sagaciter observata. quantum ad
2m ac inventa est prudentia
signa et opera et non pauca temporum
experimenta abilitas ac vite ac
laudabilis conversationis nobilitas
virtutibus utilibus insorta quoniam ad 3m

Confidenter igitur sancta universitas huius
studij potest ipsum alloqui verbo
thematis. Iuxta hoc credimus quia
a deo exiisti. Et ista erant verba
in principio collationis proposita.
In quibus quidem verbis sic dumtaxat
introductis primo innuitur hono[ra]bilis
vir dominus custos et canonicus
ecclesie Traiectensis defensor huius
studij ab universitate communio
ad gubernandum eam dulciter as
sumitur quem scientia cum fiducia
alloquitur inquiens. Iuxta hoc credimus.
2o ostenditur quod divine dispensationis con
silio ad presidendum nobis dignitatis
eius causa subditur quia a deo exiisti.
Et quidem inquit sancta congre
gatio huius studij non velut
ignotum et peregrinum te nobis pre
posuimus sed probatum virtutibus
et vallatum moribus. Unde in hoc
credimus quod non fallimur, apos
tolus enim arguit secundum philosophum j. decima et
ij. ethicorum. Dicens quod scientie parvulum
prodest ad virtutes. Sed operatio
multum prodest. Et virtutes dicit
a fructibus eorum cognoscetis
eos. Et quoniam te sic virtuosum
ac peritum virtutibus in rectore
prius assumpsimus de presenti et
affectu pio et benigno virum
studium nunc dubitamus
presentem ex eo quia a deo exiisti
a quo omne datum optimum et
omne donum perfectum. Jacobi ij.
Es quippe moralium virtutum
et maxime prudentie politice la
pidibus, es ut vehementer pre
sumimus theologicalium virgu
is veritatis fontibus eis car
dinalium. Et collatarum
amictus virtutum varietatibus
ideo in hoc credimus quia a deo exiisti.
Dixi primo quod honorabilis vir dominus Jo.

Custos & Canonicus ecclie
Exatl. defensor huius studij
ab vniuersitatis gremio ad gu-
bernandum eam dulcius assumitur.
quem serena cum fiducia allo-
quens. In hoc credimus eum
ad hoc quod quis assumatur. requirit
modestia sermonis. Item cons.
ad dulcius assumendum similitudo
in complexione, paritas siue
societas in conuersacione, fideli-
tas in opinione, excellencia in
virtute. De primo scribitur Eccli
xx. Sapiens in verbis amabilem
se facit. Et hoc fulget in dno
rectore modernno qui cum verba
sua ponderat in statera, amatur
a bonis, licet forte sit odiosus
iniquis de quibus non est cura
quia versificator inquit, Dis-
to placere bonis, malis odio-
sus haberi. Non mirum est enim quia
oculo straboso lumen non com-
petat. Et ad animum corrup-
tum pons dulcedinis non pertingat.
De primo scribitur Eccli. xxvij.
Volatilia ad sibi similia conueniunt.
De 2º Ambrosius super psalmum Beati imma-
culati, sic inquit. Est insitum
hominibus ut vnusquisque virtutes
suas in alijs amet. Et econtrario
odiunt hylarem tristes tristem
hi iocosi. De 3º Eccli xxvij
Dilige proximum & coniungere fide cum
illo. Et eodem vj. Amico fideli
nulla est comparacio. Et ibidem.
Amicus fidelis medicamentum
vite. De 4º & vltimo dicit Tullius
in libro de amicicia. nichil virtute
est amabilius nichil quod magis al-
liciat ad amiciciam. Quippe
cum propter virtutem & probitatem & eos
quos nunquam vidimus diligamus.
Dns autem rector modernus & si non
vndique omnibus complexionibus similitu-ne
quod hoc secundum nimium virum est quod in pergle
cordandum tamen bonis in honesta con-
uersacione in fidelitate zelo plena dei
opinione in studiorum bonorum excel-
lencia & virtute, propter quod non mirum
quia in amando vniuersitate prouincit.
creandum benefaciquit, secundum consi-
lium seneces in epistolis. Omnis amandi
ama. Item, vt ameris amabilis
esto. Quod ab vniuersitatis studio
dulcius assumitur. quem serena cum
fiducia alloquens. In hoc
credimus. Et hoc de primo.
Dixi 2º quod dns Joh rector modernus mo-
dus diuine dispensacionis consilio
ad preficiendum nos dignatur cuius causa
subditur. quia a deo existit. Alius
quippe princeps presul vel rector
plebis aut alicuius prouincie vel
communitatis constituitur ex peccato hominum
& tunc non mirum quia errat. quia
non exiit a deo sed a dyabolo. Vnde Osee
viij scribitur ex persona domini regnauerunt sed non
per me principem & non per consilium
meum. Quod dicitur secundum Beatum Jeronimum
videtur de Saule. Quem vtique ipse
dns elegat & regnare fecit sine peccato.
Sed quia non secundum dei voluntatem. sed secundum peccata
tore populi mutum fuerat elanis ne-
stat cum cum suo consilio vel vo-
luntate constitutum. Ex quo patet quod
propter malignitatem peccatorum plerumque
datur rector talis vel princeps a iudex
sub quo famem & sitim populus patitur
non famem panis tamen temporalis
nec sitim aque temporalis. sed famem
audiendi verbum dei Amos viij.
Et Beatus Jeronimus Omnia mala actus
nostri sunt & operamur malignus in que
dei datur nobis princeps secundum cor nostrum
viij. q. j. Audacter ymo quod apostolus
Si boni in placacionem assumuntur propter
delicta populi & ipsi quoque saltim

occasionaliter depravant vi q. i. ex
multo. Sed hoc non est sententie de domino
Johanne qui quod exponit ad hoc primo per
egressum ipsius ac ingressum et
patebit dante domino per progressum
per egressum primo quod egreditur de ha
bitu virtutis in actum de contem
placione in laborem. Egreditur suc
cessive de virtute perficiendo in virtute.
Nemo enim repente fit summus.
Ingreditur per virtutum exercicia ad ho
norem, sed non nisi qui prius certando
victus. Et multo quam ait gregorius
in registro. Sicut locus regiminis
desiderantibus negandus est. Ita fu
gientibus est offerendus. viii. q. i.
In scripturis. Et progreditur ante
vos pugnans bella vestra ne
minem sed pro bono vestri studii expo
nendo, xlii. di. Sit rector. progre
ditur infirmis compaciendo xlv
di. Recedite et discordantes con
cordando xc. di. c. i. de subditis
non de facili mala credendo
lxxxvi. di. si quid. Non ex vindicta
sed iusticia malos corrigendo ut
ibidem non ipse vellet sed leges
et rerum puniendo, xlv di. cubes
magis ad miserandum quam ad pu
niendum, sed quod est declinando xlv.
di. licet. Sevitatem contrariis
et benignitatem petentibus impe
dendo ii q. v. quanto. Ac in bonis
exerciciis et studiis se laudabiliter
exercendo ut sic ipse domum sapi
entis de iusto ditet. Proverbiorum iiii.
Semita igitur sit quasi lux splen
dens et crescit usque ad perfectam
diem. Et quia ad hoc exivit ut
luceat lux sua coram hominibus
et glorificetur pater qui in celis est ipse
nos diligentem lucem sue provide
lux vera que illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum a qua exivit.
gressus meos dirigat in via pacis
ac salutis. Tocium etc.

Ymolatinus in exequiis domine Hed
wigis Regine Polonie

In nomine domini nostri Ihesu Christi in quo
vivimus movemur et sumus, per quod
eiciuntur demonia, generatur lingue
variis generibus, serpentes tolluntur et
mortifera si sine temptacione di
ac in casu fidei considerentur sumpta
fuerint digeruntur. per quod erigimur
ad graciam ducimur ad vitam, con
ducimur ad gloriam, hoc nempe
nomen est fortissimum. Nam in eo
omne genu flectitur celestium
terrestrium et infernorum. Ad Phil. ii.
Nomen suave et ultra mel dulce
et favum, quod consolacionem intus
ingerit. dicit propheta. Ego autem in domino
gaudebo et exultabo in deo
Ihesu meo. Sapiencia submittit
ut dicitur Joh. xvi. Spiritus sanctus quem
mittet pater in nomine meo ille
vos docebit omnia. Devocionem
auget. ut illud psalmus. In nomine
tuo confitebimur tibi. Contempla
cionem nutrit, et impinguat
quemadmodum propheta inquit
In nomine tuo levabo manus
meas. Sicut adipe et pingue
dine repleatur anima mea.
Consolacionem dulcedinis infundit.
Cant. i. Oleum effusum nomen tuum.
In fide persolventes salvat.
sicut actuum iiii. scribitur Non
est aliud nomen datum sub
celo hominibus in quo credentes
salvos fieri oporteat. Hec
verba ex decimitate calle
dicuntur. Lc. vi. Vnde quia nomen est
super omne nomen sive quando
est salus nostra vita nostra virtus nostra
iter nostrum spes nostra mors nostra vox
nostra intelligencia nostra audiencia.

nz scia nz sermo. Ad ipsius gratiam
omnibus viatorum d[e]z totis conati:
bus aspirare et potentiam insufficiens
et eliguis qualis sum ego ho-
mo inutilis et exiguus viuis non
longe postfuturorum cinis; quam
gratiam ut nobis dignetur donare
celerius ut gratie beatissima ma-
tre dei que et mater est misericordie et
matris misericordie deuotissime salutem

Misereor super turbam. Math.
vij. Omnipotens deus sanctus
fortis terribilis bonus
benignus et misericors et sine
eguit ministerio angelorum, pla-
homines refugio virtutum omnium cre-
atura dixit tum et facta sunt omnia
visibilia et invisibilia vniuersa
ut misereretur omnium que creauit
Quod quidem angelis bene fecit
ipsos quos gratos invenit
sibi perpetuo uniendo se ipsum
eis delectabilem et ineffabilem
putando et de se ipso eterne
felicitatis pascua condonando ac
hominibus ut bene fieret sub ipsius
regula obedientes uiuendo.
Et tandem expleto cursu eorum
aug latitudine et mensuram
ipse prouidit, faciem ipsius glorio-
sam et admirabilem pulcherrimam
et delectabilem omni quidem suauitate
plenam in quam desiderant angeli
prospicere eternaliter contemplando
Ut quorum celum terra et plenitudo
eius orbis terrarum, elementa
elementata reptilia spetia
et natalicia vniuersa in suo diuer-
sitate gradum et uarietate
habitudinum habeant esse et subsiste-
re. Ipsa quidem propter hominem qui solus est
felicitabilis ex ethica ... ipsum
tamquam in ultimum fine et optimum
i. ethice ... infelicitatis quodam

ductu nec mirabiliter uehentes. Item
quamuis utrumque de nichilo condidisset
creaturam angelicam videlicet et humanam
ut de summa trinitate et fide katholica firmiter.
Dum adam primus homo de pe di-
adam ex ui secundum hugonem li. i de ar-
cha noe etiam primum si non peccasset
per contemplationis perfectam multum
creatoris sui assisteret ut eum sui videndo
sui amaret. sui amando sui ei
sui adhereret. sui adherendo ei quantum mortali-
bus est et uita ipse sine termino pos-
sideret, propter peccatum inobedientie prius
a facie domini sicut fugat uagus
et profugus; manicis ferreis et
duris compedibus compeditus. ac
morti sine aliquo traditus non misi
lamentationes et carmine ve in lacri-
marum ualle continue lugubriter
relegasset non continuit in ira mi-
serationes suas quin uerbum quod erat in
principio apud deum de secreto suo sinu
emisisset in publica notionem quod
rupta pace inter ipsum deum et
hominem federa sanguine suo testa-
ti reformaret, ipsi quidem homini uisitationis
sue miserationis aperiret. iam nas-
cendo iam se baptismo suis suis
submittendo, iam pane doctrine
turbas pascendo iam ad prius
signis iam prodigiis iam miraculis
iam predicationibus iam minis
iam laboribus iam fletibus iam orationibus
iam uerbis mellifluis iam placidis
aspectibus iam sacris eruditionibus
iam minis et diuersis aliis uiis
ipsum attrahendo et nouissime
caritate et miserationis summa et
inestimabilem ondens pro homine in
crucis patibulo moriendo. eius
exempla manuducta vniuersitas
alma nostri studii credimus uerbo dei
ut pie credimus per quod facta sunt
omnia et sine quo factum est nichil.

fundata/ agendo anniversarium fe-
licis memorie domine Hedwigis re-
gine polonie ac memoriam fa-
ciendo generalem regum polonie p(re)-
teritorum et universorum fidelium in pur-
gatorio consistencium visitans sue
miseracionis aperit inquietis cinis-
or super turbam etc// Et quidem
ad miserendum animabus in purga-
torio constitutis fideles inducit
pene purgatorii qua purgatur
acerbitas/ status quos secundum iudicio
dei delicte amplius merendi et se
ipse iuvandi impossibilitas seu
destibilitas affectus naturalis ami-
cicie qua nobis anime coniecti fu-
erunt intimitas// Dixi primo quod
ad miserendum animabus in purgatorio
constitutis fideles inducit pene
purgatorii qua purgantur ac-
erbitas Ignis enim ille agens
ut instrumentum divine iusticie et pietatis
fortiter urit, subtiliter penetrat
animam quia tam intense affligit quod
mallet omnem penam que ex-
cogitari posset per hominem sustinere
ut Augustinus i li. de penitencia, et hinc
verba de penitencia di. ult. c. ult. pe-
rinis purgandus est igne purga-
torio qui in aliud seculum distu-
lit fructus conversionis, hic autem
ignis et si eternus non sit miro tamen
modo gravis est. Excellit enim omnem
penam quam unquam aliquis passus est
in hac vita, nunquam in carne tan-
ta inventa est pena, licet mira-
bilia martires passi sunt tormenta.
Doctor gestis cuius verba ponuntur
in c. Cum in aliud xxv di. propter
acerbitatem ergo huiusmodi pene delic-
torum penitentie subveniendum. Nam
spectosa enim in die tribulacionis
Eccli xviii. Sed nimirum si dura
est pena fidelium purgandorum
durior procul dubio est dampnatorum

qui exoptat mortem et non est.
Job iii. Quibus nulla spes
nulla salus nec liberacio nec
evasio nec mitigacio/ quia
ligatis manibus et pedibus
projecti sunt in tenebras exteriores
ubi fletus et stridor dencium
ubi umbra mortis et nullus ordo
sed sempiternus horror inhabitat.
Job x. quibus iam venit nox
in qua non potest operari eo quod
dum dies erat operari neglex-
erunt. Illud vitatis dum non
curatis operam dum dies est.
Joh. ix. Operamini ergo dum tempus
habetis bonum/ Ne dum diucius
paxis, repente quod deus av-
ferat alicui ex nobis veniat
interitus. Nullus converti ad deum
differat, neque usque ad occasum
expectet. quia serotina penitencia
est incerta. Unde Augustinus si quis in
ultima necessitate sue egritudinis
voluit accipere penitenciam et ac-
cipit et mox reconciliabitur
et hinc vadit/ fateor vobis
non illi negamus quod petit
sed non presumimus quod bene hinc exit
Ego nescio/ penitenciam dare
possumus, securitatem autem dare
non possumus, nunquam dico dampnabitur. secundum duo
nabitur/ Vis ergo a dubio liberari libera me
vis quod incertum est evadere
age penitenciam dum sanus es
si sic agis securus es quia penitenciam
egisti eo tempore quo peccare
potuisti/ Si autem vis agere
penitenciam quando iam peccare non po-
tes peccata te dimiserunt non tu
illa, hec verba in canone de
pe. di. vii. licet ergo dampnatorum
sit durissima pena quibus nulla
est redempcio, acerbissima tamen
et est et purgatorii pena qua

Pene acerbitas

fideles purgant. de quibus quia
non distinximus nec scimus sicut
iam illi liberati pro quibus oravimus
non immerito fideles ad mise-
randum ipsis mortuorum purgatorij
acerbitas. Et hec de primo.
Dixi 2o quod ad miserandum animabus
fidelium inducat fideles status
ipsorum quo sunt dei iudicio de-
relicte amplius merendi et
se per se iuvandi impossibili-
tas sive debilitas. Unde in
persona cuiusdam purgandi per
prophetam dicitur: Educ de carcere
animam meam. quasi diceret modo non pos-
sum educi quia non sum in statu
merendi sicut tu. Scio quod
quandam sed citius educi desidero.
Restat latitudo pene certis
gradibus deducenda sed non de-
ducetur nisi per ignem qui acer-
rimus est. Ideo tu per me libera-
vi usque ad certum gradum meum
pene non valeo per te educi
de carcere peto. Sed statim
pulsare potest aliquis cum maiori
merito est ab constitutus in purga-
torio pro quibus sunt pauciora
suffragia. Est et aliquis cum mino-
ri pro quibus in duplo plura sunt.
Queritur cui plus prodesset non enim quia
illi qui est minoris meriti licet pro
eo fiant plura suffragia. Nam
cum melioris meritis est agendum.
Ad quod dici potest quod generalia
suffragia prosunt indigentibus
non secundum quantitatem indigencie
sed secundum proporcionem meritorum ipsorum
ita videlicet ut qui plus meruerunt
amplius suffragijs quibus
recreentur. quemadmodum per
iusticiam distributivam honores
de bonis quibus illos qui sunt
ampliorum meriti amplius re-
munerant. cum hoc tamen stat quod

minus bonus si ampliora pro eo fiunt
singularia suffragia celerius ex-
pediatur. Nec mirum quia celeritas
expedicionis cuiuscumque negocij est
attendi penes unum negocij et
qualitatem actionis non autem temporis
tractum. Unde si negocium magnum
et arduum multo consilio indigens
tractatur per mensem non tamen sollici-
te nichilominus dici potest quod amplius
acceleratur expedicio ipsius quam
expedicio parvi negocij quod mo-
dica deliberacione et una mora
la expeditur. Sic velocius cur-
rens ad terminum aliqua a magis
distancia amplius accelerat cur-
sum suum quam ille qui lente currit
a parva distancia ad eundem licet prius
perveniat. Ille enim et si ce-
lerius currit non tamen citius venit quam
cito aut citius fine temporis re-
spiciunt et celerius cursus finem.
Et huius sine est exemplum de armino
in summa de questionibus armenorum
li. xiiij. licet omnes tamen in hoc conveniant
quod non habent unde amplius mereantur.
ob quod est eis miserendum. Nam
ad illud inducat ipsorum status
quo sunt dei iudicio derelicti nec
ipsis per se iuvandi possibilitas.
Et hec de 2o. Dixi tercio quod ad mi-
serandum animabus fidelium inducunt
fideles affectus naturalis amicicie
qua nobis ante coniuncti fuerunt
intimitas proprie qua naturalis amici-
cia. Job xix. in persona defuncti dice-
bat: Miseremini mei miseremini mei
saltem vos amici mei. Miseremini
inquit mei quia gravissima pena
sustineo; miseremini mei quia me li-
berare non valeo; saltem vos amici
mei quibus coniunctus fui in hoc seculo.
Miseremini quia licet spes salutis
subest ignis tamen penalis adhuc
adest. Miseremini mei quia pena

Status merendi destitutibus

Affectus naturalis amicicie

quatior et a uidendo catōe sus-
pendor, miserim mei salte vos
amici mei. quib humanitatē ondi.
quib bnficia impendi. quos de
manu tyrannorum eripui. quibz
ut cunque potui affui psidio vl
fauore. Sz silent in tedū amici.
obmutescunt pximi, obturat
aures vicini et noti, Na for-
tasse qui a recolende memorie
dna hedwigi regina polonie az
talenta recept. scrupulū vnū vl
donariū p remed. anime sue si
et inquitum hactenus i purgato.
est detenta dare ppendit. lz
opa ipius uociferent. i capitulis,
sonet i castris et uillis, refulgeat
i altaribz, reluceat i ornatibz, et
pstim insigne clenodiū vniusit.
me p quod affctus nalis amic.
quo nobis velut pia mr et soror
coniuncta fuerat appz intimitas.
Et hec de 3o. Cum itaqz sit nra
tripertita ppositō ad misericordiā aiabz
i purgatorio constitutis fideles induc.
pene purgatorij qua purgant
acerbitas, status quo st dei iudicio
derelicte ampo merendi et sic p seīmna-
di destabilitas seu impossiblitas.
Affctus nalis amicic. qua nob
ante coniuncti fuerūt intimitas, g
alma vniusitas nra ad apien-
dū signū misacōis fidelium ambe
mo. vite quod insinuat vbo cle-
mencie inquiens. Miseror sup
turbā, Et ista erat vba,
In quibz quidē vbis alma vniu-
sitas studij gnalis Cracē apit
nisitā humanitatis et clemen gra
sibi collate bnficen. illud vbo
expmens indicato me misereor,
Cuius regulā qui secuti fuerint,
pax sup illos et mia. ad gal. vj.
2a sucitauit defunctorum indigē.
p data dīne opulen. oculos co-

uerens benivolen. sup turbā et
multo quia pax debet hoibz
bone uoluntatis luc. ij. Coti
ne se no ualet a gra q dog-
matizat et reddenda gracia
p gra. Sup ea que legitur et
notant. exo de postulando.
Cum sacerdotib, et xxj q ult
c. ult. io inquit misereor,
Scit q animarū purgandarum
i po relena suffragiorum multi-
tatis eterne efficacia q sposo
suo lo familiarit. et exaudi
efficacit. Dilectus meus mi et eo
illi. Cant. ij. Ido pie conuertit
sup turbā. ppr. bonū hoc est
et delectabile inquit misereor
Dicitur enim cantica boa pa ad
thymo. iiij. ppt bonū hoc est
et utile inquit misereor sup
turbā ut adducā sup eos
omne bonū ysa. xxxij. Na
le siquid e misereri ppomo
Ido misereor ut faciā miam
multā diligentibz Deut. vo.
Equum et rōi consonū misereri
miso, io misereor sup turbā.
Cruus enim n rōis expers no
misereat. hoiu qrū libacōe
innatur. quorū salute sol-
uit, io no inueni. q e. mise-
reor sup turbā, Dixi pa
q alma vniusitas studij
gnalis Cracē apit nisita
humanitatis et clemencie. gra b
collate bnficen. idz vbo ex-
pmens me. misereor. Ipa
namqz suffulta di gra. quo
gentis nobilitate. sz uirtute compa-
rat. di illud, Sup lapide
angularē et fundamento fundā
quod est xpc. i. q. i. cū paulo
Iam fulsit preciosis lapidibz
vz diuis doctorum ingeniis
Bacc. nobilium scolarium et studen.

vocarum et pfessionum et nacionum
marschalcus agit in quadam noto-
rum unione anniuersarium bte
memorie hedwigis nunc et fun-
datricis sue Brada namque diuisi-
et status in eccia unitate concor-
dant / hoc xxiiij di ad hec et xci
iij di a subdyaco / Cui non ob-
est diuersitas / ex q. membrorum
ad inuicem et corporis ad membra
est unitas viij. phi. et xij
metha. Adsit inceptum pro aia
bone memorie et insigniter recolende
de hedwigis si et in quantum in pur-
gatorio adhuc detinetur ac pro
alijs ut celerius liberentur ut fini
ultimo et desiderato suo dno
deo coniungantur. orat nra vniuersi-
tas ac orando platos ad orandum
et excitat religiosos monet
nobilibus exemplificat / ma-
iores inuitat / minoribus vocabiliter
imperat et non mediocre siquidem
platos excitat nam plati non
tantum pro se sed et pro subditis orare
tenentur. xxxvj di si quis vult
Religiosos non mouet qui ipsi
velut mundo mortui contempla-
tionibus et orationibus liberius vacare
debent xij q. j duo / Nobilibus
exemplificat / ut sic cortina
cortinam trahat. ex de sacra
vnctione c. vno / maiores inui-
tat quia omnibus dicitur / Sine inter-
missione orate / verba sunt apli /
facit de con. di v nunquam mio-
ribus imperat et spaliter de cle-
ricis vinientibus Nam hij plus alijs
obligantur ad orandum quam alijs
elemosinis utuntur. x q. j. quia /
Orat itaque alma nra vniuer-
sitas non pro regnantibus in patria
quia cum sint bti non indigent nris
orationibus sed pocius nos miseri

quos vndique mala nra perturbat
corporis orationibus indigemus. ex de
celebratione missarum. Cum marthe S.
quesiuisti / Non orat pro iudeis mor-
tuis non pro paganis non pro cathe-
cuminis xxiij q. ij non exprimenus
et ibi per glo. non orat pro impijs pa-
rentibus quos constat in mortali decessis-
se / eadem cau. et que. pro obeuntibus /
non orat pro furibus et latronibus impe-
tentibus eadem cau. et que. c. si sup-
to ar. a contrario sensu non orat uel
nisi orare permittit pro sponsis in
ebrietate occisis uel mortuis de
reliquijs et vene. sanctorum / audiui
et xxiij q. v placuit / non orat pro
hereticis scismaticis sarracenis ar-
menis et ruthenis ex de hereti-
cis fmissime / Et breuiter non orat pro
omnibus infidelibus et pueris infantibus
quos constat in obstinato aio
et sine penitentia decessisse quia tales
non est dubium esse dampnatos et iehe-
ne perpetuo ascriptos / orat autem pro
fidelibus quemadmodum pro serenissima
principe dna hedwige ac kazy-
mirio et alijs regibus polonie
professoribus fidei katholice vno et
vniuersis baptizatis et de quorum salu-
te dubitatur. xxiij q. iiij sicut /
Orat nec iniustum orare potest nam
orat in pro sponse christi quam repudiari
non potest cum pro ea non solum affici
voluit sed emisso iam spiritu lancea
latus perforari sustinuit. de summa trinitate et
fide katho in cle. vnica / Sic ergo
orando aperit misericordie thesauros et
clementie contra brevis collate beneficij
id verbo exprimens misericordie Misereor
Et hec de primo // Dixi 2o. quod vniuer-
sitas nra succurrit defunctorum
indigencie pro data dine copulorum
oculos conuertens beniuolencie sue turba

illud venolucs machabeorum xii Sancta
salubris est cogitacio pro defunctis ex-
orare ut a peccatis solvantur. Salubris
inquit ut a peccatis hic et a penis
inflictis pro peccatis solvantur. Tribus
nempe penis solubilibus quinimo.
Carcera vz visionis dei quemadmodum
est penarum, quam diu enim sunt in pur-
gatorio deum videre non possunt Job xvii
In tenebris stravi lectulum meum des-
ficiunt et pena dilacionis glorie
propterea quod Job xiiii scribitur Constituas
michi tempus in quo recorderis mei, et
rursum, quando veniam et apparebo ante
faciem dei mei. Torquentur propter acerbi-
tatem pene, quam in persona apostoli
ad Corinthios scribitur: Uniuscuiusque
opus quale fuerit ut sic ignis pro-
babit. Salubris quarto est cogitacio
pro defunctis exorare ut a peccatis
solvantur. Sed et sancta quia nedum
ipsis sed et nobis proficua, prodest enim
nobis racione solucionis debiti Romanorum
xiii Nemini quicquam debeatis quam sancta,
prodest ex parte necessitatis quia omnis frater
in tribulacione xvii Omni tempore diligit
qui amicus est et frater, prodest ex par-
te gracie que facit nobis proximis sub-
venire iuxta illud apostoli ad Galatas vi
Alter alterius onera portate, pro-
dest racione comodi. Nam qui pro
alio orat, pro se ipso laborat iuxta
illud psalmi: Oracio mea in sinum meum conver-
tetur, prodest racione exempli quia si
homines viderint nos orare stu-
diose pro aliis et ipsi pro nobis orabunt,
et si negligentes fuerimus quo ad
alios non mirum si in morte positi ad
nos et fuerint negligentes. Nam
scriptum est Mt vii In qua mensura
mensi fueritis remetietur vobis,
prodest racione vitandi peccati. Unde Eccli
vii legitur Memorare novissima tua
et in eternum non peccabis, prodest racione
contemptus mundi iuxta illud Gregorii:
Facile contempnit omnia qui se
cogitat moriturum. Sed cogitare
de morte videtur esse durum
terribilium enim omnium terribilissimum
est mors. Unde dicitur: O mors
es amara paganis et infi-
delibus qui de alia vita diffi-
dunt, terribilis es divitibus qui
divicias suas pro te perdunt,
tremenda es confessis qui de meritis
suis non confidunt, mesta for-
tunatis et potentibus qui fortunam
suam cito deficere conspiciunt.
Bonis autem et sanctis es propter
dissolucionem naturalem, es
tamen levis ipsis propter spem eterne.
Mors bonorum, Vera mors
est exorcus arduis finis labo-
ris, portus applicacio, pere-
gracionis finitio, omnis depor-
tacionis liberacio, omnis servitu-
dinis exterminacio, omnis periculi
corum evasio, omnium malorum con-
sumpcio, omnium vinculorum di-
rupcio, debiti nature solucio
reditus ad patriam, ingressus
ad gloriam. Ad quam nos perdu-
cat deus noster ihesus christus Amen

Collo i exeqiis dettomisse

Melior est dies mortis
die nativitatis. Ecclesiastes vii. Com-
muniter homines letan-
tur in die nativitatis et tristantur
die mortis, quoniam ibi convene-
runt ut letentur, et hic congregan-
tur ut pietatis impendant caritatis et
proximis lacrimas, nichilominus
tamen scriptura que falli non potest
unum asseruit quod melior est dies
mortis die nativitatis, quia in die
nativitatis nascitur filius ire
die autem mortis si est in gracia
nascitur triumphaturus eternaliter. Die
nativitatis nascitur ad laborem et
dolorem in dignitate et defectum,
die mortis transit si est perfectus

statim. vel si est proficiens cito,
aut si est incipiens. alii ad eter-
nam quietem; Dies nativitatis sta-
tim canticum lugubre et presa-
gium futurorum bonorum dolorum
annunciat; Dies vero mortis tran-
sit post dolores ad canticum sem-
piterne leticie. Mors quippe
nichil aliud est quam exitus de
carcere, transitus de labore, finis
exilii, amocio oneris, solucio
debiti, ad portum applicacio,
peregrinacionis finitio. quia omnis
anima corporis deposito de do-
mo ruinosa liberatur, omnium
egritudinum exterminatur, omnium peri-
culorum evasio. omnium malorum con-
sumpcio. omnium vinculorum di-
rupcio. redditur in patriam. et
ingressus ad gloriam; Quid autem
dies est nativitatis nisi ingressus ad
laborem initium ad dolorem
transitus per errorem; quia homo natus
de muliere brevi vivens tempore
repletur multis miseriis; nudus
egreditur. nudus regreditur; pau-
per accedit. pauper recedit. Nudus
inquit egressus sum de utero
matris mee. nudus revertar illuc.
Sicut avis ad volandum Ita
homo nascitur ad laborandum; cun-
cti dies pleni laboribus et
erumpnis. a deo pleni quod nec per
noctem requiescat totum mens
hominis Quamvis sit gloriosus si pulcher
si nobilis si fortis. gloria non per-
ficitur Unde inquit ecclesiastes
Vidi omnia sub sole et ecce va-
nitas vanitatum et omnis vanitas;
Et quamvis varia sint studia et
diversa hominum exercicia. unus tamen
est omnium effectus, scilicet labor et afflic-
cio spiritus. eo quod non est arbor in mundo
in qua non sit sollicitudo, medi-
tatio occupatio labor et quedam
penalitas, vnde quod magis vi-
in sciencia est afflictio spiritus. unde sapiens Qui
addit scientiam addit laborem; Cum igitur
ad hec itur per diem nativitatis et ab hiis
omnibus liberatur per diem mortis, melior
est dies mortis die nativitatis; Viri
homines animales et mundum ama-
mantes fortasse istud reciperent
quod sit melior dies mortis die na-
tivitatis. qui hic sunt de vita futura
diffidentes prorumpunt in lacrimas
immoderatas et querelas a deo contraria.
quod aut moriuntur. aut convertuntur in infima
Contra quos loquitur apostolus primo ad thess.
iiii. dicens. nolumus vos ignorare de
dormientibus ut non contristemini sicut
ceteri qui spem non habent. Et de isto
loquitur canon xiii q. ii. habet; for-
sitan illi lugent. et habent quodam
occasionem dolendi qui vitam alteram
nesciunt et qui de hoc mundo ad
melius esse transitum non confidunt,
quod utique non debet esse in nobis. quia no-
vimus quando perimus xpo esse et moriendum
Non enim contristatur dicit quoniam spes
est reposita in sinum eorum. Job dicit;
Reposita est spes mea in sinu meo
Et que spes. Scio inquit quod re-
demptor meus vivit, et in novissimo
die resurgam. et in carne mea videbo
deum salvatorem meum; Ecce
magna et suprema mortis utili-
tas. et quis soluto nunc debito
videat deum salvatorem suum; Vi-
deat et cognoscat. videat et fru-
atur. videat et faciem videat;
Quis ergo non que mortalia vadunt
putat que deo provincia ubi usura
extorta exagitat nolit dis-
solui et esse cum xpo, nolit mori
ut vivat. nolit ad tempus resol-
vi ut immortalis gloriam possideat
nolit evadere laqueos ut amplius li-
ber sit, nolit parum pati ut sit
invictum impassibile; quis nolit
a sua artim libalium transire ad
sciam eternorum, de quorum ad statum;

Ibi enim deus a puero usque duci perfec-
tius cognoscitur quam unquam cog-
nitus est hic a quocumque maximo
ingenio, ymo quam omnium ingeniorum et
scientiarum collectio. Cuius nolit esse in
gaudio ubi neque luctus neque meror
nulla turbacio nulla inquietudo
ubi multa societas ubi vera et
perfecta concordia. Sed amatores
mundi ad instar avium quarum
intuitum nox illuminat dies cecat
nequeunt ad eterna naturaliter aspirare
eo quod ipsis plus placet mundus
quam deus, plus amor carnis quam
divinus, plus ad tempus videre et habere dies
in oculis mundi et gaudium deducere et
nesciunt illud Job. quod gaudium
ypocrite ad instar puncti. Tenent
quippe tympanum audiunt cy-
tharas ducunt choreas. Quia
amatoria et in puncto quum non spe-
rant rapiuntur ad inferna. Et hiis non
est melior dies mortis die nati-
vitatis quia ille malus iste peior
ille natus ad momentaneum labo-
rem hic assumptus ad dampnacionem perpetuam.
Ibi siquidem fuerunt inicia dolorum
hic dolor est super dolorem, ibi
nuditas corporalis hic exutus et
despoliatus omni bono anime ad
indumenta virtutum non assurgit
non ergo induitur. Melior est dies
mortis die nativitatis, quia est
mors nature. De qua Eccl. ii. moritur
doctus ut indoctus. Est mors
culpe de qua Sap. i. Deus mortem
non fecit. Est mors gehenne de
qua Rom. vi. Stipendium peccati
mors. Est mors gratie de qua ad
Coloss. ii. Si mortui estis cum Christo.
Naturalis Mors naturalis communis est omnibus,
quia ut scribitur i Reg. xiiii. Omnes
morimur et quasi aqua dilabimur.
Culpe Mors culpe est peccancium quorum
infinitus est numerus. Mors gehenne
gehenne est dampnatorum. In quorum persona dicitur

Ysa. prophetam percussimus fedus
cum morte et cum inferno fecimus
pactum. Istud est enim quod quemque
homines mundum sequuntur. Sed
dampnabilius cum sit deus dicat
Deus dicit Nolo mortem peccatoris
sed ut magis convertatur et vivat
Et quod pactum faciunt cum morte
peccata libencius committendo sine
timore dei vivendo nec deum nec
homines verendo. Sed quidam
ipsi pactum faciunt ne moriantur
mors autem pactum eorum non
suscipit. Sed ymmo sum ipsis obicit
et opponit, sed oculos habent et
non videt moriuntur interim.
Quarta vero mors est salvatorum gratie
De quibus dicitur ad Coloss. iii. Mor-
tui estis et vita vestra abscon-
dita est cum Christo. De quorum
numero Christus fuisse habetur mortuum
cuius dies obitus hodie agitur.
Ipse enim non fuit de numero illorum
qui letantur cum malefecerint
et exultant in rebus pessimis.
Non fuit socius illorum quorum
deus venter est, non fuit in
consilio illorum qui dicunt bonum
malum et malum bonum ponentes
tenebras lucem et lucem tenebras.
Non fuit de societate illorum qui
mane consurgunt ut vinum se-
ctentur et viri fortes sunt ad
miscendas ebrietates. Non fuit
unus illorum qui dat pecuniam
ad usuram. Querit enim quis tam
iuxta dominum prophete habitabit in ta-
bernaculo domini et in monte sancto eius
qui ingreditur sine macula et
operatur iustitiam. Innocens ma-
nibus et mundo corde qui non
accepit etc. Ubi subditur. Qui
pecuniam suam non dedit ad usu-
ram. Non superbus non arrogans
non opprimens non calumpniator
non persecutor ecclesie non oppressor
innocentum

Extremo castus compositis
moribus vitam deduxit ob quam
ut pro eo deus aut deberet iam a
cito dabit quam species in magi-
cum conversionis signa non mo-
dice in eo conspeximus in prima
hora requiescit sempiterna amen /

**Recommendacio universitatis de
novo fundate 7 /**

In nomine domini nostri ihesu christi.

De throno dei procedunt
fulgura voces atque
tonitrua et in circuitu
eius die ac nocte clamant
animalia senas alas habencia.
Que leguntur in apocalipsi, origi-
naliter transsumpta in capitulo legitur
apoc. iiij. dicit ea medium / de pe-
di ij. pennata / De electi-
scriptum est in primo. Reverendi pa-
tres et magistri gloriosi deus et
sublimis terribilis magnificus
et in magestate mirabilis cuius
ineffabilis altitudo nullis
inclusa limitibus, nullis terminis
comprehensa, veri censura mediante
celestia pariter et terrestria disponit
qui omnibus adest cum omnibus est
in omnibus est. omnia videns metitur
moles moncium, tecta fluminum,
spacia camporum, altitudinem
celi, profunditatem abyssi. Et aquas
pugillo continet, et celos
palmo concludit, librat mon-
tes in pondere et colles in statera
Cunctasque stellas in celo et lunam
via collocavit ut subiecta
omnia illustret. In aere ven-
tis et nubibus iam fecit ut agi-
tacionibus suis dispositi plu-
viam de corsum fundent. In
gremio telluris moles aqua-
rum recipi iussit ut per meatus
tes suos hinc et illinc quo-
cumque iubentur fervent discur-
rerent / Et si ipse ordinatissima
et inscrutabili sapientia cuncta
creavit et fecit in celo et in terra valde
bona ut habetur in libro genesis. Et
si regiones sub orbe lunari consti-
tutas quadam insignivit uber-
tate frugum quasdam vinearum,
alias fertilitate olivarum, alias fe-
cunditate pecorum, alias pote-
tibus herbarum, alias gemmis preciosis
alias animalibus et bestiis mo-
struosis alias coloribus variis,
alias metallorum et thimiamata-
tum diversis generibus, ipsam tamen polo
sub polo constitutam non tam lapi-
dibus preciosis materialibus quam spiritua-
libus ornatibus diversarum scilicet facul-
tatum studiis voluit insigniri
quatenus de throno dei scilicet univer-
sitate ecclesia per generale studium in
ibidem procedant fulgura voces
atque tonitrua et in circuitu eius die
ac nocte clament alia senas
alas habencia ut sic dilatata mul-
titudine professorum in universitate
studii circa militantium tentorii
locus funiculos suos faciat
longiores. Ipsa quoque fides katholica
circuita muro inexpugnabili
bellatorum possit viriliter resistere
ascendentibus ex adverso, thronus
enim dei sancta ecclesia per quam et non
solum affici cruci et in ea mori
voluit sed emisso iam spiritu lancea
latus perforari sustinuit ut ex inde
profluentibus undis aque et
sanguinis formaretur unica ac univer-
salis sancta mater ecclesia coniunx christi
Que de latere ade enim Eva in som-
pno est formata. Est in quam tamen thronus
dei ecclesia a qua procedunt fulgura
miraculorum, voces mandatorum
et suasionum atque tonitrua
comminacionum. Que quidem materia
satis tractatur sacris et aliis scripturis.
De con. di. ij. Una de celo missa
cum marthe / § quesivisti j. q. j.

Revocamus de tercie missa no oc-
cides xxxiii q v § i et c si no-
velut est id no mechaberis xxx-
xii q v no mechabis Suasiones
sunt quorum transgressio pena no
mictitur iii di § ff commacores sunt
ut omnis arbor que fructum no
facit excidatur et i igne mittatur
De decretalibus. Et habes quidem
voces atque tonitrua tam i die
prosperitatis quam i nocte adversitatis
indefesse clamat sive pronunciat
alia i professores sacre scripture
doctores canonum xliii di sit rector
vii q i § tunc observandum et § sed
de re n cum pdem § propter malicia
Quos divina providencia columpnas
i sue fulcimentum ecclesie stabilivit
De hereticis cum ex iuncto § sicut
i uno. Hii nempe sunt duo sera-
phin quorum alter clamat ad
alterum. Hii sunt et duo cherubin
qui sese respiciunt versis vultibus
i propiciatorium quod velut rota i
medio rote dicitur scientia canonum et i
theologica facultate. Et nimirum
cherubin interpretatur scientie plenitudo
de pe di ii pura et perfecta ut
do aut doctorum theologie et ca-
nonum i confirmare quod ei poste-
ti de fide dicunt unde Rom xxx-
vi di. Ecce ad fi. Hii ergo cheru-
bin sese respiciunt qui ad custo-
diendam iura legum utrique i unitate
fidei ortodoxe pro qua pluries ad
unitatem deputati leguntur Gen ii
Hii sunt animalia pennas alas ha-
bencia quibus usque omne posicionis
distanciam volitant et ea que la-
tencia sunt et secreta acuto visu
perlustrant omnia que ad ipsum
dirigunt. De cuius throno procedunt
fulgura voces atque tonitrua
Interdum enim ala legis naturalis
ad inferiora descendunt, interdum
ala legis mosaice ad ascendendum

gloriam per mandatorum observancias
i montem domini sublevantur, interdum
ala legis prophetice secreta dei
penetrant, medium ala legis
ewangelice veritatis ad instar aquile
revelatis intuitu apprehendunt, medium ala legis
apostolice prelatorum statum considerant
medium ala legis moralis
docent quo se vite gerere per
ethicam que habet mores infor-
mare et virtutibus ornare que
dividitur i monasticam yconomicam
et politicam quas ipse
aut disserendo intonat etc.
Ex quibus apparet quod cum ab
ecclesia dei procedunt fulgura
miraculorum voces mandatorum
et suasionum et tonitrua com-
minacionum et tam i die prosperitatis
quam i nocte adversitatis i cantu
cius clamat alia doctores
videlicet theologie et iuris canonici
Et ecclesia est thronus dei ut est
tactum quare vere et absque omni
dubio de throno dei procedunt
fulgura voces atque tonitrua
et i cantu cuius die ac nocte
clamat alia senas alas ha-
bens. Et ista erant verba //
Ut et aliud thema propositum quod
ad meum propositum introducam
Est namque thronus dei alma
universitas studii Cracoviensis i petra
solida et i fundamento petri quod
nemo potest aliud ponere quam est
xpc ihc i q i cum paulus fun-
data ac auctoritate Rom ponti-
ficis ihu xpi vicarii i pote-
statem vocati plenitudinis
De auctoritate et usu pallii et insi-
pealibus ecclesia de qua universi-
tate iam procedunt fulgura i
voce cherubin propriam videlicet
i xpo patribus ac dominum dominum petrum
dei gracia episcopi Cracoviensis ac cancellarii
studii huius generalis, necnon invenit

diuini videlicet et humani doctoris et magistri in liberalibus artibus. Ipse enim est de quo potest illud Ezechielis xxviii de se dici: Tu cherub extentus protegens in monte sancto dei, certa plenitudine scientie cherubica alios purgat, illuminat et perficit, hos subiectos in Christiana religione firmat et reprobos inmites ad salutis opera accendit; facit de hostibus proximos. Talis namque debebat ut esset pontifex huius loci et cancellarius generalis studii, qui ut heroycus mira ardua, ut comicus pronunciaret lepida, ut orator diffiniret matura, ut hystoriarum concluderet vera; ut satiricus loqueretur seria, ut commentator depromeret lucida, ut inuictus doctor decideret obscura; qui sollicitus esset in satirica, mordax in tragica, tenuis et flebilis in comica, urbanus et multiformis in bucolica, vigilans in georgica, cuiusque in se formam ostenderet. Quales voces et tonitrua haec alma universitas formavit in antea contingat, ut sancto quodam glosa dicta est de tonitruo. Hac prophetavit ipse nempe dominus meus cancellarius aggregatam moralia, transtulit naturalia cognoscit in sinibus carnis superiora celestia et pectore perstrinxit, ascendit in montem domini et attulit duas tabulas videlicet facultates iuris divini et humani scriptas digito dei et misit in gazophilacium huius studii, quibus diversarum professionum studentibus inveniat sub eorum umbra et velamento alarum protegantur. Et quemadmodum ipse mirabili concordia omnium habet in se confluentia facultatum, ita una minimum subsistentia multitudinis

studentium esset cor unum et anima una. Unde licet primarie de trono dei procedant fulgura sacre scripture que aliis anteferuntur, tum quia a spiritu sancto dictata, ii Petri i: Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines; tum quod ad hoc concordat facultas canonica, etiam instinctu spiritus sancti scripti canones sacri, xxv di. contra, xxv q. i violatores; tum quia sacra scriptura nobilius habet subiectum, Proverbiorum viii: Audite me quia de rebus magnis locutura sum; tum quia est sine omni mendacio. Deut.: Indicabo tibi o homo quid sit bonum; tum quia plena est dulcedine, Psalmo: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Et Cant. iiii: Favus distillans labia tua sponsa; tum ratione utilitatis que est primum etc., Luc. ii: Ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum. Sed et procedunt de trono divino canonici tonitrua. Mirabilis est enim ista scientia, confortata est et non potero nisi dirimamur ad eam. Inquantum mirabilis voce profunditatis, mirabilis voce universitatis, mirabilis voce effectus. Mirabilis voce profunditatis quia quod diffuse sacra scriptura hoc decise tractat facultas canonica, scilicet profundans de unitate divine essencie, de trinitate personarum, de restitucione hominis lapsi ad felicitatem eternam, de peccatis criminosis, de fide, de spe, de caritate, de sacris et sacramentalibus, que nimium sunt profunda et difficilia. Natura et ratio de eis dicere est periculosum, xxxvii di. qui episcopus et xv di. per totum. Est mirabilis voce universitatis, nam in ea reperiuntur dicta philosophorum, verba sanctorum, verba poetarum, voces legistarum et motiva artistarum, ita quod quodam brevi compendio quod alibi queritur in ea certissime invenitur.

xxxvij. di. § Sed cum. Est mi-
rabil' voce effectus. Nam apit os
mutorum et linguas infantium fac.
de sptas. Vm ostudeas imp° cosiliu
salomois. accipe illa. s. sciam ta-
nomi et exaltab' te et glificab'
ab ea. cu eam fueis amplexat°
dabit capiti tuo augmenta grāz
et cona inclita ptreget te, mia'
est hec scia. utilis et laudabil'
que cotinet i se triuiu et qua-
druuiu. Amplecti' em ortho-
graphia ethymologiā dyasinte°a
et psodya. De vesp. ad audie°az
xxxvij. di. si quis gramatica.
De elec. i genesi, Vtit' rethori-
ca De elect. Cu i cunctis, Vti'
monastica. qua docet honeste
viue quo ad se Vti' yconoica
quia suadz et phibz alim nō le-
dē Ingredit' politica. qz doc
ius sui vēz tribue. Docet geo-
metria et arismetria. de vesp. a
nonnulli et eodē titulo. statu-
tu li°. vj°. Astrono°az De maioi-
tate et obedia soluc, practicat
maticam musice de cle. quiq,
Dulsi fallariis. Medicina sibi
suuic fac. de pen. et re. cu infir-
mitas, Et de throno di' qui
vara diuersaru facultatu p alia
iuris canonici pcedut tonitru
pcedut et et voces legalis scie
que vone formalis oponis di-
uina est ciuscenda. Impatores
namqz ad actores diuits pue- ut
Et de psc. longi tempo. l. fi. et
quia a diuina leges s. impator
qui misit hoib' leges animatai
tores et eis ipas leges subiecit
ut i autentico de osulib' ai.
fi. coll. iiij. st leges diuits pro-
mulgate, xvj. q. iij. c. si ubi dt.
Jo. ppa. q imperatoris ocstudiu.

est, ut crediti' adnō dō by
vinant et ei q meniat placa
tom In autē. ut nō luxu-
tom mu. j. Dc. coll. vj. Ipa et
iij. concilia appbat. et sacra
scriptura et regulas sic leges
sruat. In autē. de eccli. ti.
§. j. coll. ix. hec siquidē tres
facultates se mutuo pmo-
uet. et se ncare ecaie sic di-
cit drant, quia ciuilis tractat
pncia'. de vvu tpaliu regi
theolo°. u° pncia'. de anima,
s facultas canoica mō de
tempalib' mō de spualib'
De ceuue, u at pdem; ht q
se theo°. p mou capit ciuil'
p mou pedis, Canonica uo
manq s hostiey de eta et qli-
tu sit arb, Om et i ciuitu
tvom di et erat. copiosisq sa-
nente dno meo ihu xpo alia
seruas alas hucia pp' pfrom
scie vz ingiui medicine et
artiu lib'aliu. que die ac
nocte clamant. Op nempe
medicq sollicitq est q emu-
gat exonica q roboret debi-
lia q pcuret cordialia q
letificat uitalia. Ipe mist
cōfortatiua capiti, recrātia
cordi. epati ac aliis mebs
iuxta qualitate morbi et qti-
tate casus, puidet sollertq,
Et sicut iurista ht cōsule
toru quitati corpi ne q
officiat. Ita medicq cōsule
corpi mariali ne membro
utili quitas pue'. Et q
de ingiis i artib' q fundt
p gmatica, adornat p re-
thorica, vm a flo secernit p
logicam, mensurat celu et tra
p sciam geometria, nima et

difficilia calculat per arismet-
ricam. voces vocibus concordat
per musicam. secreta celestia
contemplantur per methaphisicam /
cursus syderum, ortus et occasus sig-
norum configurationes orbium influ-
xus planetarum predicit per
theoricam. edificat per monasti-
cam. erigit per yconomicam. multipli-
cat per politicam. Quid de hiis
magna sunt hec nimirum alia
plena oculis ante et retro
veneranda honoranda et favo-
ribus congruis attollenda. per
que crescet honor ecclesie, utili-
tas proveniet regno polonie
per que ditabitur corona, de plebe
De multa, nobilitabitur aie.
De pe. di. ij. Illa omnia per que
clarescet maiestas regal(is)
fulgebit sapientia pontifical(is)
adornabitur corona civitas, regi-
men propelletur per magna parte
iniquitatis pervenient in mo-
tibus suis aurum sapientie, argen-
tum eloquentie, sal prudentie,
electrum iustitie, plumbum temperan-
tie, ferrum fortitudinis et omnis lapis
preciosus De pe. di. ij. omnis lapis
preciosus que omnia singulariter
recensita et collecta dico quod de
throno dei procedunt fulgura
voces atque tonitrua et in can-
ticis die ac nocte clamant
alia senas alas habencia.
In quibus quidem verbis alma
universitas generalis studii com-
mendatur ex eo nobilis quia
thronus est dei magno illud probat
thronus tuus deus in seculum seculi
virga directionis virga regni tui.
Laudatur ex verbo honorabili videlicet ex
honore virtutibus et scientiis diversis
informata a quo ut tali proce-
dunt fulgura voces atque to-

nitrua quia non potest abscondi civitas
supra montem sita, neque quis accendit
lucernam et ponit eam sub modio sed su-
per candelabrum ut omnes lucem vide-
ant et valeat contemplari, testis
est Christi deus noster, attollitur per actis
ex actu mirabili quod ut accipit
celice continuat et continuabit. date
domino in cantica quoniam in cantu eius cla-
mant alia senas alas habencia
die ac nocte in fortitudine illius de
cuius plenitudine accepimus omnes
qui illuminat omnem hominem venientem in
hunc mundum Io. j. per primum ipsam sic
excellenter nobilitat. quia ipsius
obiectum est quod omnia appetunt. j. ethicorum
videlicet deus gloriosus secundum ij bonum quo melius
cogitari nequit scribitur. de consol-
atione ij ipsam refulgit significat
quia ipsius subiectum est homo diversis facul-
tatibus et virtutibus adornatus qui de se
sui natura est animal politicum et civile
j. politicorum. tercio ipsam effert
in ardua et gloriosa predicat. Vera
mirabiliter intonat et terribiliter
fulgurat in hoc mundo. quod contiguus
est luminibus superioribus ut ipsius
virtus inde gubernetur j. metheororum
propter quod exultat in domino quia ipsius
gratia est illud quod est et a quo
datum est cunctis esse vivere, scribitur
per commentatorem celi, et a quo datum
optimum et omne donum perfectum. Jac. j.
propterea tercio de throno dei videlicet de al-
ma universitate Cracoviensi procedunt
fulgura voces et tonitrua quia ipse
qui solus est qui omnia que voluit
fecit in celo et in terra. illud per honorem
suo, per incremento militantis ecclesie
et clenodie regni polonie temporibus
invictissimi principis et domini nostri
domini wladislai regis polonie
et reverendissimi in Christo patris ac
domini domini petri dei gratia Cracoviensis episcopi
universisque insignium doctorum magistri in artibus

Cancellariis prioribus et conservatoribus huius
generalis fieri disposuit. Metuat
dominum qui educat de thesauris suis
mirabilia et terribilia, omnes fines
illius pre multitudine mirabilium dei
non audeat resistere sapientie et scientie dei
nec contemplari faciem eius quibus
videntur esse sapientes. Job; propter quod
vos in circuitu sedis dei die ac nocte
clamat alia senas alas habentia
que sunt oculis plena. De ea
scriptum est in apok. Dicit quod de throno
dei procedunt fulgura voces atque
tonitrua et in circuitu die ac nocte
clamat alia senas alas habentia.
Levate ergo pusilli et magni in ex-
celsum oculos vestros et videte quis
creavit hec. ysa. xl. Et quis aliquis
nisi candor lucis eterne et speculum
sine macula verbum patris, ymago
et figura substantie eius agnus sine macula
leo de tribu iuda angelus magni
consilii filius dei lumen de lumine
verbum de patre, rivus de fonte
lux vera propter hominem est salvans
edificans adornans, deus sublimis
homo humilis deus et homo ex anima
rationali et humana carne subsistens
Ipse enim est qui licet invisibilis eternitate
ut tamen a visibilibus possit sci-
opus fecit quod opificem sua visi-
bilitate demonstraret, quibus per certum
certum posset sciri, et ille deus omnium
crederetur qui hec fecit que ab
aliis fieri fuit impossibile. Et quis
operatus est salutem in medio terre po-
lonie nisi ipse qui est christus missus
verus nobis nempe istud quod nostro
tempore catervatim celi aperte sunt
et quod ierusalem, montes stilla-
verunt dulcedinem et colles fluxe-
runt lac et mel. quod in una domo
parthi et medi et elamite et qui habitant
mesopotamiam vel professione magistri
confessi sunt ut simul vivat homines
diversarum nationum unde vinculo
caritatis. Unum istud nobis non ex-
orta illius qui visitavit nos
oriens ex alto, quod in prima capa-
sapientia mundi totius debeat concludi
di. Disce ergo polonie ubi sit pru-
dentia ubi iustitia ubi temperantia
ubi virtus ubi timor vel amor
ubi lex ubi vox ubi numerus gen-
tilium ubi voces legistarum ubi
conflictus artistarum ubi auctoritas
canonum ubi profunditas divina-
rum scripturarum. Disce ubi congru-
itas in loquendo quoad gramaticam
aut lepiditas in ornando in
rethorica ubi subtilitas in
arguendo quo ad logicam ubi
artificiositas in numerando quoad
arismetricam ubi inequalitas
in mensurando quoad artem geome-
tricam ubi modi ubi tenorum con-
cordia ubi proportionum conve-
nientia quoad musicam ubi fu-
turorum in causis precognitio quoad
ad theoricam ubi regimen quoad
ad sequatum ad monasticam
ubi regimen quoad ad familiam
quantum ad yconomicam ubi regimen
plurium ad invicem per modum quantum
quantum ad pollitica ubi causarum
discretio ubi controversiarum de-
cisio ubi conscientiarum purgatio
ubi ecclesiarum gubernatio quo
ad legalem et canonum scientiam
ubi salus ubi vita vel pax
ubi securitas ubi decor ubi
honor quo ad theologiam In
quidquid alibi queritur salu-
briter invenitur, xxxvij. di.
S. Oz ecclesiasticum, Disce ergo ubi ista
concurrunt velut in hac domo
que est thronus dei de qua procedunt
dunt tonitrua et fulgura
et in circuitu eius die ac nocte
clamat quod clamabit ethissime.

ul clamat. qr clamare incipi
unt animalia. vz doctores et
magistri dante eode qui illud
influxit i animas sapientu
cui nichil est difficile et sine
quo nichil est difficile possi
dere. scribit i li. de pomo et
morte. Clamabut et replebit
totam terram. Confidimus eni i dno
ihu qr qui cepit bonu opus
perficiet. qr ipse dns ihc et salua
tor nr facere dignetur fundatu
nrm lapis angularis deus
unus qui laudabit magno re
bndam i secula Amen &.

Sermo latinus

Noli flere luc. vij. Reue
rendi magistri ac dni.
Curis me fomentibus
assiduis et quottidianis ymo
fere continuis infectibus ppr vari
etatem homi diuersitatem sensuu
que ser diuersitas animorum ppr
mutabilitatem subitoru ppr pi
cula flum pericula latronu
pericula maris pericula ex gente
pericula i falsis fratribus pericula i
terra pericula i aquis vehemen
tibus ppr pericula i aere ppr pe
ricula i igne ppr pericula ex car
ne ac sanguine flere potero
gaudere nequaquam potero. Vta put
pondus plus ulli fuit i saul
ita pondus grauedinis ulli e
i me Dic ut si vna no sit alia
subsit si no assit qui infestet
adest qui retrahat. Si no as
sit qui expoliet adest qui re
stringat si no adest qui pala
conuiciet adest qui clam de
trahet. Si no est dolor adest
labor multe qr surgunt et oc
currunt tempestates et inge
tudo aeris. Sz domu dei di
ruere no ualent. Multe

temptacones et labores nrm no dis
soluunt nec dante deo dissoluent.
no cessat sathanas cribare nrm
vniuersitatem nre sicut triticum et su
pant fideles cum p eum q dilex
it et lauit nos a petis nris i sangne
suo. quantu inimici nri insidiantur
tam nra vniuersitas dante deo
augebitur. quanto fluctus fluctibus
illuduntur tanto magis ecclesia
qr fundamentu ipsius firmu est. Et
qui edificatu sup petram. et si
fluctuat periculu tn p eo qr cus
todit eam dns no occurrit nec
nimium nra labor no quit vigere
et conam Dumtaxat labore fleo
Dum pfectum pspicio gaudeo i dno
ex meliori quo fleam ex dono quo
gaudeam sine quo et majus de eo
loqui no possumus &c. Noli fle
ubi sup. Reuerendi patres magistri
&c et si primus homo fuit ad felici
tatem eterna pmouenda ubi neque fletus
neque luctus. Et i tali statu repositus
i quo no fuit colera ipsum ad
iram commouens. no sanguis ad
lasciuiam pmouens no flegma
ad desidiam inclinans no me
lancolia turbacone i inuidia
ipsum reddens. No fuit i eo aeris
quo ad uitam impuritas. terre
iniquitas aquarum labilitas.
ignis immoderata uel corporis
caliditas No fuit i eo peccatorum
insita concupia. no prauitas
no ardor No fuit difformitas i
natura nec i arte. qui potius singulis
et omnibus virtutibus plantatus et suo
ordine ope incoruali dimo re
tensitus. talis creatus et talibus ador
natus ut omnibus bonis suffragantibus
que i ipso creata ipsum et ppr ipsum
erant insita collata et sua
perficeret ac haberet gaudium qr ad eo
conditus qr ad ymaginem dei creatus
qr omnibus animalibus ppositus. qr glose

pictus

pictus

qui in orto deliciarum locatus qui ad gaudendum inuitatus qui in loco leticie repositus et finaliter qui in termino te ubi gaudium super gaudium fuerat procedente gracia et merito collocandus Ipse tamen uetitum licet modicum morsum tetigit sed multum contempsit, pomum gustauit dominum prouocauit, mulieri consensit et a deo recessit pro modica complacencia multa factus citus remansit cum displicencia, pro paruo magnum pro pauco multum amisit. Adhuc hominem delectatus pomi dulcedine longo tempore inebriatus dolorum amaritudine, pro delectacione momentanea frustratus est delectacione eterna ac de gaudio in luctum deiectus in merore est citus cum multis retractis seculis non nisi lamentaciones et uehementer inde manentes exilio frequentasset. Misertus dominus qui cognouit figmentum nostrum pro humani redempcione generis ad yma descendes ut fletus et lacrimas hominis detergeret ac gaudium eternum ad quod creatus fuerat et in loco pascue ubi opulenta requies collocaret, uerba consolacionis et salutis illi loquitur Noli flere Et nimirum gementis uidue cuius filius efferrebatur mortuus dixerat ad litteram noli flere, sed tamen et eadem loqui poterat adem in hoc constituto exilio et miseriis altissimi in ipsum credenti et speranti uidelicet noli flere, dupliciter aut credenti speranti et ipsum uere amanti in temptacionibus posito et quiquis mundanis turbinibus circumseptus non dubium quin dicat spiritualiter noli flere. Igitur alma tu uniuersitas studij Crac. quam prout credo fundatori altissimis desponsauit dominus filius [illegible] sponsus almus et si tibi ad uota statim non omnia succedunt ita ut statim postquam exorta es crescas in

diuicijs attollaris honoribus magnificeris in instanti numinibus et si te quidam presenserit quidam pannosam et humili ueste indutam uident dedignantur, quia tecum manducare tamen eos spiritualibus et mores [illegible] prependunt Et si quidem exoptant quod uestiaris aliter quod epuleris magis habundant quod oportet extrema quod multiplicaris dona uenusta quisque super ipsos quicunque caueas pro presenti tempore que multo lugere posses et distrahi quia uides filios de scorpilatis domus tue amouenter regere tamen lacrimas et rugas oculos colluis rugere faciem tuam et lana ne uideris exnecibus distorta, speciosa neph[illegible] es et suauis in delicijs tuis et io [illegible] cum glosa dicat sic de te noli flere, et in terra erat uerba,
In quibus uerbis instruimur quod miseri et serui efficimur sed passionibus aut passionum tumultibus seruiant. ibi noli primo imbuimur quod dum procellis temptacionum acce[illegible] restat ut superno iuuamine confortemur ibi noli flere Primum liquet ex eo non alia superiora dunt recto ordine prefici inferioribus, et inferiora subici superioribus. Lxxxxiiij di. Ad hoc et xij methaphysice. vnde philosophus ij ethicorum Quemadmodum oportet puerum secundum precepta pedagogi viuere sic concupiscibile consonare racioni et ij [illegible] philosophus Nam si ex nobis est defectus et indigencia ex deo tamen est nostra sufficiencia ij Cor. iij°. Est namque reprehensibile sectari nimium quod est uanum et inutile Ideo noli, vnde Salomon post concupiscencias tuas non eas

Est comendabile cc uirtuosum ti
aduersus forte et magnanimum
ut sit sicut tetragonum sine
uituperio. ideo noli flere. Si quo
aly leuiter frangimur tu noli
quia leuis atque inconstans
studia permutat ut animalibus dicit
scribit boecius iiij. de consola
Si aly lascivia dissoluuntur.
tu noli quia tibi dico fuge
ubi thema. Et aly pugna
turi contra hostes in principio litis
exordio terga uerterunt, tu noli
sed fine exspecta quia omnia ac sic
appellari iustum est. ij de anima
Si aly ebrietati insistunt, tu
noli quia ebriosi regnum dei
non possidebunt. De vel. et ve
storum laudibus. Si aly passio
num desidia fornicatores et
adulteri afficiantur, tu noli quia
fornicatores et adulteros iudi
cabit deus dicit apostolus. Si aly uo
luptatibus inhiant si ocijs insu
dant, tu noli quia uoluptas et
ociositas sunt arma hostis antiqui
ad inhiandas animas rapiendas.
De re. n. cum pdem. Si ad te
cum sis iustus appositum uerbo et men
daci obruat noli flere nam quasi
aliud detrahentes faciunt nisi
aerem sufflant et amplius
quid tibi cum habeas testem in celo
et testem in corde tuo quod non dicit
uerba. Si te non laudat mali
noli flere nam dicit poeta. op
to placere bonis, paucis odiosus
fieri. Si perficere incipis et cito
usque ad perfectum non pertingis
noli flere quia nemo repente
fit summus. Si non omnia que
cupis habere poteris, si mel in
uenisti comede quod sufficit
Si male de te loquuntur homines

noli flere, sed dic, quis loquatur mali cri
mine si plato si varro si katho
si quis sapientum. Stultorum siquidem
infinitus est numerus, et peruersi difficile
corriguntur dicit salomon. Si longitudo
si magnitudo si latitudo si profun
dum tibi obiicit noli flere quia non
te separabit si perseueraueris a gaudio
quod est in christo ihesu et ideo noli flere
Dixi primo in verbis premissis nos in
stituimus ut insipientes ac simul efficimur si pas
sionibus aut passionum tumultibus
subiugamur. unde versus boecius iij de
consolatione metro iij non sunt quod optat
tristes, sinus pressus iniquis ecce
cionibus cum quibus peccat totus dya
bolus efficit sed verum cum sicut
anime virtuose per uitam sanctimonia
sunt habitacula dei in quibus pausat
tamquam hospes in domo et rex in regno
Sic corda peccancium et male viuen
cium sunt anfractus dyaboli in quibus libenter
uelut in suorum suorum edibus requi
escat, unde gregorius super Ezechielem
tractatus ij ubi, unde tractat gloria dei
in loca sancto suo sic inquit. cum ad
perpetuitatem defluunt loca dei esse con
tempnunt, locus glorie dei est sancta
quorum anima ut unusquisque in ce
lestibus permaneas angelicis spiritibus
Et paulo post, locus autem maligni
spiritus sunt corda peccancium. hic Ethigo
de sancto metodio sic inquit, In illis
mentibus dyabolus pausat que integra
a calore diuini amoris frigide sunt
ut nunc influxum carnalium uo
luptatum delectacione gaudet, Vere
decet ut unusquisque spiritualiter sue
frenum imponat ne ipsum passi
onibus subiugatum contingat con
istud quod dicitur noli Ethigo de predictis
Dixi nos 2o in verbis premissis imbui
quod dum procellis tunsionum attinunt
restat ut superna irruamus consor
tium nam si fletus dei gloriam gaudium
comparat. fletus autem est quidam

comendabilis, quidam vituperabilis,
quidam tollerabilis. Fletus vero peccatorum
commendabilis cum pro peccatis commissis
lacrimantur iuxta illud Ps. Exitus aquarum
deduxerunt oculi mei quia non cus-
todierunt legem tuam. Est et fletus
laudabilis cum peccata aliorum depla-
gimus. Unde Ier. ix. Quis dabit
capiti meo aquam et oculis meis
fontem lacrimarum et plorabo die
ac nocte interfectos filie populi
mei. Est et fletus bonus quo inco-
latum presentis miserie deplangimus.
De quo David: Heu michi quia
incolatus meus prolongatus est. Est
et fletus desiderabilis per quem pro dila-
tione patrie lacrimas prorumpimus
iuxta illud Ps. Super flumina Ba-
bilonis illic sedimus et flevimus
dum recordaremur tui Syon. Est
fletus tollerabilis quo proximos
mortuos humanitatis affectu lugemus
xii q. ii. Est et alius quo dampna
deflemus temporalium dampnandus
bonorum spiritualium non deflemus
et talis sine dubio vituperabilis.
Unde Richardus de sancto Victore: Heu quam
multi lugent caros suos qui
nequaquam lugent semetipsos,
quam multi lugent dampna temporalia qui
lugere contempnunt dampna spiritualia.
Certum nos infirmatur aut moritur
lugent amici. Quam autem peccat dampna-
bilis nemo luget. O sanitas insa-
o visio ceca, o vita mortua de-
sertis que non lugenda vel parum
lugenda sunt lugent, et que sunt
lugenda spiritualia scilicet dampna
non lugent. Lugeamus ergo fratres
lugeamus amissionem bonorum operum
et virtutum. Lugeat corruptus
amissionem virginalis integritatis,
lugeat maliciosus amissionem pietatis,
lugeat superbus amissionem humilitatis,
lugeat iracundus amissionem interne
tranquillitatis, lugeat avarus
amissionem largitatis, lugeat ebrio-
sus amissionem sobrietatis, lugeat
accidiosus amissionem spiritualis
exultacionis, lugeat invidus
amissionem caritatis. Hec in-
quam lugere nos cogit propter
indulgenciam culpe, propter sa-
nitatem conscientie, propter desiderium
glorie. In qua deus absterget
omnem lacrimam ab oculis sanctorum
et iam non erit amplius neque
labor neque dolor etc. Rogemus

Sermo synodalis ad clerum

Cogitanti michi quali allo-
quio hanc sanctam synodum
in caritate Ihesu Christi et
vinculo pacis debitam occurrit
illud verbum veritatis ex leprosis sacerdotibus
ostendendos mittentis quorum quidem
unus tamen licet decem mundati forent
reversus est gratias agens deo.
Ipsa veritas mundatorum ingrati-
tudinem reprehendens inquit: Nonne
ubi sunt. Luc. xvii. Et licet est in
conventibus dominice officio re-
verendissimi patres spectabiles
ac prestantissimi domini, quamvis
super ineffabilis sit deus et incog-
noscibilis ab omnibus ideo et per con-
sequens lingue a laude eius defi-
ciat. Est enim super essentiam, super co-
gitatum, super narrationem, super
intellectum nedum hominum sed et angelorum.
Non tamen tacere ob hoc verbum eius debeo
quantum valeo sed loqui, quantum
volo non valeo, res enim quia divina
inestimabilem et ineffabilem
credo fari de ipso quod possum non
debeo, non potest quippe perferri tamen
sermone quantum mente potest conplec-
ti et minus concipi mentibus humanis
quantumlibet profunda conplexio,
quam se habeat divini luminis inco-
prehensibilis altitudo, propter quod

no temptabo penetrare altitu-
dine sua quia nullatenus illi
comparo intellectum meum, finiti ei
ad infinitum nulla est proporcio. Inter-
rogabo tamen iuxta consilium Job xij
Iumenta et docebunt me volati-
lia celi et indicabunt michi loqu-
ere et videbit michi et narrabunt
pisces maris quis est iste cuius
magisterium omnes motus celorum
in celis motus varios in elementis
motus a medio ad circumferenciam in
plantis motus extensionis et
constrictionis in omnibus motus progres-
sionis in animalibus motus vocales in
hominibus. Unde tanta multitudo
uenit entium. Unde ordines variarum
unde relaciones et habitudines diuer-
se usque ad alterum unde uenit. Unde
elementa concordia discordantia
quis posuit tam subtile et
cautum ordinem quod tanta multitudo
pulcherrime subsistat. Revera
ipse est de quo ait Ambrosius
super primum capitulum ad Romanos. Deus
inuisibilis est nec opus fecit quod
opificem sua visibilitate demon-
straret ut per contumeliam posset sci-
re ille deus omnibus credere ut
hec fecit que animalibus sibi fuit
impossibile. Quia ergo ipse est deus
absconditus et melius scitur fide
et amore quam quacumque investiga-
cione curiosa ut aliquid ad laudem
eius dicere valeam pro impetranda
lumine gracie iniciem in nice salutemus
dicentes Ave maria. Nouerunt ubi sunt.
Reuerendi patres ac ceteri domini. Dei
dei filius de summis celorum ad yma
descendens nedum affigi cruci et in
ea mori voluit sed et lancea mili-
tis latus perforari sustinuit ut oues
que perierunt ad ouile suum redu-
ceret et in loco pascue ubi pulchri-
tudo pacis et opulenta speciosa est

requies collocaret. Cum igitur non
gregem precio sui sanguinis gloriosi re-
demptum ascensurus post resurreccionem
ad patrem absque pastore deseruit
ipsius curam beato petro apostolo quem
vocauit in potestate plenitudinis ut
sue stabilitate fidei ceteros in sancta
religione firmaret. Cooperatores insuper
ad salutis opera sue accedere deuo-
cionis ardore commisit, cui cooperatores
ceteros apostolos associari voluit ut
et ipsi vocati in partem sollicitudinis ipsius
cure distribute ministros verbo pariter et
exemplo viam salutis hominibus osten-
derent, ipsos quoque tamquam oues errantes
ad verum animarum episcopum reducerent
et pastorem, quibus sicut varietas
membrorum per diuersa officia robur
corporis seruat et pulchritudinem representat.
Ita varietas personarum per diuersa di-
stributa nichilominus officia manifes-
taret fortitudinem ecclesie catholice
et eam venustaret. Presto omnibus platis
et rectoribus curatis, maxime tamen episcopis
necessitas super gregem imminet vigi-
landi, tenacitas ipsorum circa gregem
confundi negligendi, pluralitas

prelatorum
presulum imminet delinquendi, adest
enim iudex ad ianuam qui requirit
Nouerunt ubi sint. Dixi primo quod
omnibus curatis maxime tamen episcopis
necessitas super gregem imminet vigila-
di. Dicemus enim quod vniuersitas omnium
commissi sunt sed nouerunt ubi sunt. Reuera
quidam per tacitinitatem in docendo
dampnati sunt alii per exempli peruersitatem
absorbti sunt, quidam per negligenciam
in corrigendo ad inferos descendi
sunt. Alii per rusticitatem perpetrata te-
nebris affecti in tenebras exteriores
dilapsi sunt. Nonnulli propter predandi
data verbo vel exemplo licencia apud
inferos conuenissent, alii propter

tyrannide q° pdicabat· pdati st
aly ppt falsitate dognatu qi vi:
ui absorbti sut· aly ppt pandi
cosuetudine inuctati dicy ma:
loz i puteu intitq depressi st
aly quentes excusatos i pctis
irremedialr dampnati st / noue
g° isti ubi st / tremenda siquid
omib curatis si discutere nolut
est hec exactois vo ubi st qui
nobis pascendi z curadi traditi
st / lac quippe comedebatis et
lanis opiebami qd crassu fuit
occidebatis grege at meu no
pauistis quod egrotu fuerat no
sanastis quod infirmu no cor
roboraste quod cofractu no co
solidaste / ptea audite pastores
ubu dni Ecce ego requira sag:
uine ouiu de manib uris / In
cumbit g° ingilie nccitas plat
eo q ipi i statu pfcoz positi
nedu hnt de se ipis sz z de subdi:
tis exacta redde roem / hy e st
de quib aps ad hebre ultio ait
Ipi uigilant qi roem reddituri
p aiab uris / Cuaptc° quero
sit hec ro impressa mentib p:
latoz z om curatoru· Ra ca
uidex strictissimq e i psoa ppa
auditimq / Nec em edenda est ro
ul reddenda de reb parui va:
lentib sz multu pciosis z deo
ualde dilcis qz de aiab ym
gine di insignitis / z no corrup:
tibilib auro z argento sz pcio
sanguis xpi redempt / que
mori pnt tm gre no ne z que
a corpib suis resolute pena
ul pmiu consecutur / Ac io quia
qz aia lz a phis dica intelli:
genciaz infima i uisioe tn
di i q ultima hois btitudo co:
sistit pt no i inito adeqri / cu
paificai gradq int hoiem z

angelu i amore di no sit ipq
Ac sic quia imortalis est nc
pt si ordinata porq no cesst
a felicitate etna cadit i ppetua
misiam· cui tu pincipu pu:
tamq cuiq summo morli pyt
i ea effus redempcois ihu
xpi· immorle aut aia esse
ad nm costat· nedu sacre
scptuve auctib sz testionijs
gentilium / plato em i fedro:
ne li· ij· que tustulit cice
imortalitate aie o. ualidis:
simis argumentis sz ipiq ra:
conacio vniq argumenti
copendio pt sic concludi·
Aima ex se mor quid at ex
se mor pricipiu motq est
sz quod pricipiu motq est /
natu no est qd) ue natu ne
immorle est g° aia e imorl
Et ysaac antiquissimq sequs
eliam et esyodu tradidit
aiab colentes iusticia· i
supmo orbe i melodia delta:
ri eas u'o que obscenis actib
dedite st / igne ppetuo cocre:
mari· Item Arz ptes z°· de aia
sepaz h°· i· aia ab h°· i corp
tqm ppetuu a corruptibili·
Et eande matiaz de pomo
z morte coti ans mgst· Dra
e aia que no e infecta p:
uis opib huiq mudi z hz pte
redeundi ad pvriam sua rn
exiuit / Re aut aie pcatri
que no ht posse redeundi
ad pvriam rn uenit / turpia
z delctaces impedunt ascen:
sum eius sursu / Ro g° plati
aut potifices glent· de mt
titu° subditoz / qui quot aie
tot pondera pondet ad colla
ipoz / Et quid dica si sb· ggt

amorem dominum est augustinus dum quos
misericordiis deus tenerrime di-
ligit ab exterioribus actionibus
abscondit eo quod paterfamilias
ad eum laborem suos mittit
a quo filios suspendit, a quo
augustinus saltem probabiliter potest esse dominice
certitudine occupatio in prelatione
nisi vita perfecta aut revelatio
vel saltem magna diligentia aliquid
emendat. Unde Augustinus ad vale-
rianum ait: Eo tempore quo discere
compam vires in sacra est multo pec-
catorum meorum nam quid aliud
existimem nescio ut tertius locus
gubernaculorum mihi traderetur qui
remum tenere non noveram. xl di.
Nichil est in hac vita. Ideo quod
tu sis hic prelatus signum vix sibi
colligit certitudine ex prelationis
officio magis debet esse vigilans
et pavidus. Cui enim plus commen-
datur plus ab eo exigitur. Luce
xii. Et ubi dona crescunt rationes
similiter crescunt donorum. Unde qua-
litas ipsius in pastorali libro gregorius
describitur quod debet esse in cogitatione
mundus, actione precipuus, proximis
contemplatione suspensus, bene agen-
tibus per humilitatem socius, contra de-
linquentium vicia per zelum iusti-
cie erectus, interiorum curam exteriorum
occupatione non minuens, exte-
riorum providentiam interiori solli-
citudine non relinquens. Et ob
hoc non mirum si cavet prelatus et
maxime episcopus necessitas in grege
iudicetur vigilandi, licet quietem
cum districta dei sine fallo iusticia
ab eis rationem ubi supra hoc de
primo. Dixi 2o quod temeritas
curatorum presertim pontificum
circa gregem confundit negligendo.
Negligentia quippe presidentium
nocet prelatis nocet subditis.

in malum legit, multo nimis si quid prelatus
si delinquentibus non corrigit consen-
dit; quoniam sicut honor est patri filius
sapiens, sic ipsius confusio filius
indisciplinatus, et per negligentiam
culpe subditorum nisi corrigat
transeunt in prelatum. Unde glossa in pasto-
rali: Si rectorum culpas attenditur
culparum omnium reus tenetur. Ideo quare est
odiosa deo presidentium negligentia
quod nedum in futuro damnationis eterne
pena plectitur, sed et in presenti pena
temporali percellitur. Unde legitur Hely
summus sacerdos in senectute existens
quia tamen excessus filiorum non cor-
ripuit et increpavit in ipsis animadversio-
nis divine vindictam excepit
dum filiis eius in bello peremptis
ipse de sella corruens fractis cervici-
bus expiravit j. Reg. iiij. De symonia
legitur Heli. Hinc et surgit initium
beelphegor et ederunt sacrificia mor-
tuorum. Hinc iratus dominus dixit ad
moysen inquiens: Tolle cunctos
principes populi et suspende eos contra
solem in patibulis. Numeri xxv.
Hinc iuravit dominus Heli quod non
expiaretur iniquitas domus eius
victimis et muneribus in eternum.
Ecce quomodo negligentie in corrigendo
vindicta indicat quod multum deo
damnabilis in prelatis est negligentia
odiosa et ob hoc pavendum est de
crassa prelatorum negligentia vel
supina nec presertim negligentia.
Horridum enim est quod relatione fide
digna percepi quod nec tempore Bodzante
nec Dobrogostii nec Nicolai de
Kurow nec aliquis visitatio per
aliquem ex archiepiscopis in provincia
dinoscitur esse facta, non sine ira gni
dei accumulatione pene et perdi-
tione subditorum, propter quod salubre
esset statuere quod fieret visitatio sic.

de obsuacia synodorum est punisu
nocet etiam neglige͡cia subditis de-
linquentibus platorum, tum quia dum non
corriguntur crescunt. nam aut non cre-
dunt malum quod agunt, aut non tam
grave malum sicut censeri debet putant.
Contra quod gg9 in pastorali veme-
ter ponit inquiens dum culpa ab
auctore non cognoscitur. quanti sit
ponderis ab increpantis ore sen-
tiatur. Hinc pu. xxix. dicitur virga
et correctio tribuit sapientiam, tum
quia delictum dum non corrigitur fa-
cile multiplicatur eo quod impunitas
est insolencie mater, radix impu-
dencie et nutrix transgressionum.
Etenim quia ut habetur Eccl. viij. quia cito
non fertur contra malos sententia ideo
absque ullo timore filij hominum perpe-
trant mala, tum dum quis pro de-
licto non corrigitur et licencia peccat
et quasi impetrata per negligenciam
plati peccandi licencia in profundum
malorum veniens a͛ in peccatis assue-
tus in tenebris occumbit a͛ in diffi-
denciam cadit, Hinc de prece ipsio
conqueruntur filij quia propter ipsum sunt in
obprobrium Eccl. xli. In malum pro
negligenciam presidencium vergit multi-
tudinis ymo tocius civitatis, quia
sicut ovis morbida nisi sanetur
gregem totum inficit Ita nisi peccatum
quod satiua vel correctione indiget
corrigatur diffunditur in alios, quanto
autem in plebes transit infecto tanto
magis difficulter corrigitur. Super
q2 u͛sificator ait ffti s͛ stulti [sulci]
venere tarde bubulam nam mala
prolongatis comalicia in dies, crescere
tarde, pro diuturna enim negligentia
itur ad rebellionem eo quod delictum
incorrectum nedum inficit eum qui
delinquit sed et infectum reddit
omni bono alienum. Itaut auat
eorum nullatenus percipiat quod fit di-

mirandum est quod pau presidentes
dormiunt sompnum suum. cur ea
que sunt corripienda non corrigunt
cum ultionem districtam diuina scriptura
eis multiplex comminetur, Ecce
siquidem quosdam piguit corrigere
per agrum inquit salomon hominis
pigri transivi et per vineam stulti
et ecce totum repleverunt urtice
operuerunt faciem eius spine
et maceria lapidum destructa
erat. Hinc dum dormiente
petrum reprehendit. Symon dormis
Sompnus vero platorum peri-
culosus est eo quod taciturnitas in pla-
tis est mortalis xliij di. Sit rector
Hinc thymotheo dicitur Tu non vigi-
la in omnibus opus fac evangeliste
Non enim fas est ut dormiat
qui custodit israel, Durissimum
quippe iudicium erit hijs qui presunt
Sap. vj. Quidam non subditos
non corrigunt eo quod reprehensibiliter
vivunt, Hinc ait. Quidem est officium
ut in quo quisque sibi indulget
alijs non vehementer irascatur
Alij non corrigunt eo quod per indis-
cretam humilitatem corrigendi auc-
toritatem amittunt nec attendit
quod sicut augustinus loquitur de platis
dum nimium servatur humilitas re-
gendi frangitur auctoritas, prior
potes a subditis appellari, sed
hoc pietas est impietas, et hic
amor non est caritas sed languor
languor enim habet plagas suas
amor que dulciores sunt cum
amarius infliguntur. xxiij. q. v.
non putes. Quidam non corrigunt
eo quod rebus temporalibus per amore
et sollicitudine immersi sunt
vel voluptatibus et oblectamentis
seculi intenti sunt redimentes saltem
hoc ipso tempore quia dies mali sunt

Et hij in terrenis fortes, in celestibus
debiles sunt. Alij non corrigunt ti-
more scandali vel alicuius inco-
modi temporalis sed errant, quia
utilius scandalum nasci permittitur
quam veritas relinquitur. De re-
gulis iuris. Qui scandalizaverit. Qui-
dam non corrigunt quia ita tamen
invaluerunt tyrannide vel malicia
presumunt quod sine scissura pacis
ecclesie non possunt eam evellere.
Certi autem fuissent si ad petram
parvulos suos allisissent. Dicit
enim poeta: Principiis obsta,
sero medicina paratur. Et ob
hoc multorum curatorum et maiorum pon-
tificum temeritas circa gregem
confunditur negligendo. Dederat enim
ipsis talenta commissa sunt, unum
quodque superest, sed nomen ubi sunt.
3. ¶ Dicitur tercio quod pluralitas per abu-
sum prelatorum inducitur delinquen-
di. Non enim vinum et oleum infu-
dunt vulneribus sauciati, pro-
dit disciplina, sed aut fiunt ut
dormientes in tecto non forma
sunt gregis, sed aut dormientes
pastores de quorum manibus ca-
dit baculus pastoralis, aut lupus
eliciunt et ita sanguinem emungunt.
De remittendo cum pedem c. prestitum.
Sed aut per remissionis malicia re-
soluti sunt et ita in operibus suis con-
fracti sunt, quo fit ut sicut
augmentum robusti operatur
virtutem fundatam, sic diminucio
remissi inducit penuriam.
Unde Prov. x. dicitur: Egestatem opera-
ta est manus remissa. Remissus
quippe videtur secundum misericordiam
agere, crudelius tamen agit quia de
corona sua gemmas preciosas
subtrahit et abscondit. Hinc venit
quod talis qui timet primam irruit
super eum iniquus, et dum timet Cillam ma-
dere incidit in Caribdim. Parcit
umbris et incidit in miseriam sepul-
turam. Remissus ergo fugit pugnam et
nunquam victor erit, nec promissa conse-
quetur coronam. Apoc. ij. Vincenti dabo
manna absconditum. Remissus quia
sementi detrahit magnum dampnum
messibus facit. Semina enim sunt
quedam boni feruimus, manipuli quos
in fine recipimus. Remissus et si ad
ferventer inchoat, postea tamen tepescit
et tandem ad nichilum redactus le-
vans se superflue tristis sedet.
Hinc Eccli. xxij dicitur: Filia fatua
in diminoratione erit. Omnia minuit
anima remissa, que propter defectum
discretionis fatua vocatur, perdit
cottidie minuendo cum deberet pro-
ficere crescendo. Remissus prelatus sub-
ditos defraudat cum quibus iugum
portat, quia cum a iugo ipsius collum
subtrahitur, subditi iugi onere oppri-
muntur. Cui alludit illud apostoli
ad Hebr. x. Non sumus nos subtractio-
nis filii in perditionem. Cum enim se sub-
trahit a labore servitii, subtrahitur
a perceptione premii eterni. Dicitur quarto istud
fieri de remisso, quid fiet de viro
ecclesiastico presertim prelato scandaloso
cum enim cum non possit abscondi
civitas supra montem posita, si quis
turpitudinis contineat, quanto
magis ostentui exponitur, tanto plus
a turpiter viventibus subsannatur et vehe-
mencius ipsius turpitudo et culpa
in alios extenditur. Ve quia illis qui
dicunt et non faciunt, alijs regnum
celorum claudunt nec soli intraverunt,
nedum soli edificant ad gehennam
sed et catervas hominum efficiunt suarum
socios tenebrarum. Cum enim ab eis
castitas et pro castitate lubricitas

p rosa urtica p suaui odore fetor
p uirtute uiciu inuenitur. ppt qd
luget nunc eccia, qm obscuratu
est auru mutatus est color optius
dispsi st lapides preosi scuarij i
capite omi platearu, quo em
reputati st i uasa testea opis
manuu figuli. qui prius delectaba
i deuocoru et uirtutu cruciatibus st ter
rena sut cecati libidine amplexati
omne qd caput eccie languidu
et omne cor merens. a planta pe
dis usqz ad uertice no est i eo sani
tas, nec miru. Domus em lapis p̄ro
sus debuit ee opimentu eius. sed
usu est i oppositam qualitate
qr omnis lapis offensionis et petra
scandali indumentu eius, inge
miscit et suspirat eccia eo quod aces
amici eius spreuerunt eam inter an
gustias et facti st ei inimici. Venit
qr consolad p eo qm qui edunt
iprius panes ampliauerunt et am
pliant aduersus ea p abusu spua
liu et tempaliu supplantatione
Siquidem si inimicus eius male
dixisset illi sustinuisset utiqz et si is
qui oderat eam magna locutus
fuisset contra ea abscondisset se for
sitan ab eo, nunc uero duces et noti
eius facti st uelud hostes i capite
Et quid dicam amplius inimici eius
omnes domestici eius. Quare plorans
plorauit i nocte et lacrime eius i
maxillis eius. Non est qui consoletur
eam ex omnibus caris eius, nec
pensant quod ois congregacio katolica
ad hoc ee dinoscitur instituta, ut re
chorus angelorum undecat. eo quod
deus statuit terminos ppli iuxta nrm
filiorum isrl, or saluandi conciue
aut cu angelis pace amando.
et posteteris ordinado, aut cu
archangelis magna dicendo et opan
do aut cu uirtutibus mirabilia faciendo.
Aut cu ptatibus ptates aereas
debellando, aut cu dnantibus
qualitatem nre uoluntatis subditam
subiugando, cu principatibus mag
nimitate et fortitudine i actibus
uirtuosis habendo, aut cu tronis tran
quillitate ai retinendo aut cu
cherubin plenitudine uere sapientie
de diuinis habendo et i deo solo de
lectando, aut cu seraphin sueta
ardendo. Si qui st et laudabis
eos. Ideoqz nullus ambigat quod si
ordines militantis eccie ordi
nibus triumphantis i quadam p
porcione respondent cessaret me
rorgaco. Nouem ubi sunt
In quibus quidem uerbis quadruplex
introducitur tria innuuntur. primo
ordinum multiplicitas quia noue.
Deus em dedit quosdam aplos
alios pphas alios doctores
ad corroboracionem fidei i edi
ficacionem corporis mistici i. ecclesie.
De here cu ex minuto, 2o
multiplicacio ordinabilitas
ad uitanda confusionem quia ubi
quod dicitur habitudine eo quod ois
ptas est a deo sine ordina
te sine sinente. xi. q. iij. cui
resistit, 3o ordinatorum ex
cellencia et stabilitas i hoc uerbo st
Na st de hic stantibus s. de
ordinibus eccie qui no gusta
bunt mortem donec uideant filium
hominis i regno suo, quo ueni
ente cessabit omnis placio et
subiectio. Si no ordo lxxxix
di. ad hoc. ubi glo. de noue
sequitur, quia iuxta ordine ange
lorum qui p noue chorus ange
lorum distincti st saluandi
nouenario numero designantur. Or
ubi st, quia quo uel ordine
regulantur. Ubi em lz sit

quesitum loca ordine tn no ex-
cludit; porro si exemplar in-
spiciendu sit noue celestia re-
quirunt. a nobis terrestia ix
ubi sunt // Dixi primo q in urbis
pmissis inuenit ordinum multi-
plicitas qz noue. Est enim ordo
penitencium. ordo continencium
ordo psidencium. prim9 ordo
triplicat. qm penitenciu qdam
negociant in hoc seculo. alij
contemplant in claustro. alij
conuisant in hemo. Secund9
similit triplicat; continet eni
quosdam in statu coniugali. alios
in statu uiduali. et quosdam in
statu uirginali; Tcium enim inc-
nio triplicatu. qm psidencium
quidam psident in statu supmo
ut papa patriarche primates et
archiepi. alij in statu medio. ut
epi. alij in statu infimo ut sa-
cerdotes curati. et isti lapides
militatis ecclie qz ut plurimi
no sunt puri s rubiginosi. no sunt
plani s scopulosi. no pulcri
s maculosi. no palidi s defor-
mitate uicior fedati. qi admira-
do dicit. nouem ubi sunt; Ubi sunt enim
sacerdotes et clerici uere penitentes
vnde Canon dicit. Cuius aliqn
uidit clericu uere penitente. Non
enim dolet quia peccauit s quia ig-
nominiosus factus est. Respicite
siquidem primam psbiri fornica-
tis xij annor grauissima
lxxxij. di. In canone. psbiter
possit; quib est qui litteris ibi
positas obseruat. et si hec pena
p vna fornicacoe imponit.
quanta putam9 illis vindicat.
qui vno pto luxurie no contenti
quot etates transierunt tot pel-
lices conducunt. prius dat repudi-
um ut ppla 2a 3a 2a. ppla 3a 3a ter ducere.

A iuuentute continuant. usq ad
senectute. et tunc nolunt pcca pri9
deserere cu a pctis luxurie desistant.
Sz hij nimiru du potuint nolut
et forsitan uolunt. cu n potuint
de offi. de clerici cu sup Cantica
ut quid putrescunt in stercore suo
ab immundo enim quid mundabitur.
Ecci xxxiiij. Intelligite ergo qui
obliuiscimini dnm. q sit de pctis
grauissimis fornicacio sacerdotis.
Includit enim piuriu ut uoti
transgressionem. de uo. et uot redemptione
Quotu li. vj. Includit spuale
adulteriu. qui filij sunt ltiiiu p uerbum
in glo. sup uba adulteriis que dicit.
Sacerdos dum fornicat adulterat.
Includit sacrilegiu et nonnulla
pcca alia que tenet. xxxij. q. ij.
Tmun humilitatis; et ibi p glo in
usu. Sz obicit de sacerdote. Si uo
in crimine fornicacois. psbri dyacon9
subdyacon9 iacuit est suspens9
ab ingressu ecclie. vnde Canon
lxxxj. di. Si qui sunt psbri dyaconi
aut subdyaconi qui in crimine forni-
cacois iacent. interdicim9 eis
ex pte omnipotentis dei et sci pet
auctate introitu ecclie. usq quo
peniteant et emendat; quor qr
pch dolor est copia qui p libi-
dine sunt conculcati a sathana rec-
p noue ypor multiplicitas desig-
natur. Et hec de primo; Dixi 2o
tercio ut urbis fine imponam q
in urbis pmiss inuenit multipli-
citas ordinabilitas et ordinator
excellencie. et stabilitas. Sicut enim
spc angelici in regno celor sunt
ordinati p grad9 multiplices
in unitate tn constitut. Ita in mili-
tate ecclia. s ierarchias et ordines
officia sunt distincta. omne tn hnt
ad vnum respectu ut sint vnum

Neqz enim vniu̾sitas vrā ad vōe
possꝫ subsistꝰ nisi magnus eam
difficiēcie ordo conſuaret ħ(ec) xx-
xv di et hoc, et quia ī om̄ gn̄e
cause om̄s homines a dō qui est
p̄ma causa dependent. In gn̄e
siquidē cause efficientis q̄ ip̄e
dixit ⁊ fc̄a sunt. ip̄e mandaᵘᵗ ⁊
c̄ata sunt vniu̾sa. In gn̄e cause
formalis quia ex ip̄o ⁊ p ip̄m
⁊ ī ip̄o sᵗ om̄ia. In gn̄e cause
finalis quia ip̄e est illud bonū
quod om̄ia appetunt p̄ᵒ ethiᵉ
In gn̄e cause maťialis nō q̄ ī
dō locū ħeat maťia cū sit pu-
rissimi actus viij phiᵉ et xij
methaᵗᵉ Oꝫ quia ab ip̄o depen-
det celū ⁊ tota maťia p comen-
tatorē j. celi ⁊ ip̄e c̄ator ip̄e
redemptor ip̄e salus ip̄e re-
demptio mea ip̄e p̄mus ⁊ noviss-
simus, ip̄e pūr qui loquiᵗ ī nob̄
ip̄e om̄ia ī om̄ib; equū ⁊ iustū
est ut vocacōnⁱ sua ad quā qs
vocatus est quis attendat.
ut ordine suū s̄uet. legem dī
custodiet ac excellenciā sui sta-
tus pensat, quid enim faciat cu
leuiter ad iudicandū deus quis
videbit p eo cū ip̄e fecit Nepe
restabit s̄vndis questio de staᵗᵘ
de dignitate de officio de ordīe
quō quis intrat. quis eū ad
ecc̄iam introduxit. quō venit
quid ibi egit. quō exiit, quo
rexit. ubi fructus. ubi manipuli
ubi oues commisse Noue ubi sᵗ,
Om̄ia quippe pugnabūt cont̄
insensatū. quia noue q̄ commissa sᵗ
p̄empta sᵗ. Idō ergo vigilāte pasto-
res assurgite uos citē, clamate ī
tempe a facie tribulatōis, custo-
dite noctis uigilias sᵘᵉ gregē
tuū ut fugiatis a ventura ira,
tū ut pmodica uigilia cōsequi

valeatis pascua ī celestib;
sempiťna. Rogem⁹ dn̄m nr̄z
ihm xp̄m marie ſſe ūginis
filiū ut misereatur nri dōmē,

Sermo contra hereticos

In nomine dn̄i nr̄i ihū xp̄i ī quo
viuim⁹ mouemur et sumus.

Ad subducendū errores
ex falsis dogmatib; uti
ūbo ppofui quod hetᵘʳ
geneſ xiijᵒ. Leua oculos tuos
a loco ī quo nūc stas ⁊ vide
ad orientem ⁊ occidētē ad
aquilonē ⁊ ad meridiem. De
notus cōtemplator Rich.
ī liᵒ. de cōtemplacōe dᵗ q̄ frust-
ra erigit quis oculū ad uide-
dū dm̄ qui nō est ydone⁹ ad
uidendū seipm̄. Vn̄ nō mirū
q̄ curiosi qui scripturas sacras
aliť q̄m s̄pc sc̄us efflagitat
intelligunt. ⁊cᵉ intellcūs ad
uidendū eas put ip̄is uiᵗ co-,
fingunt, p tōm tn̄ nocte labo-
rantes nichil capiunt. eo q̄
defectus suos ⁊ radicē ī qua
deficiunt nō pp̄endunt, ī q̄b;
impleᵗ illud j. ad thessaˡ. vᵒ
Qui dormiunt nocte dormīt
⁊ qui ebrij sᵗ nocte ebrij sᵗ
Nox aut est humoris gelatia.
erroris inductiua ⁊ erroris
nutritiua. Et ob hᵒ nox hᵒdi-
omne peccatorē ⁊ maxᵉ heti-
cū ī quo demon ptatē ħet
sicut aliquis ī pecōe suo
efficit frigidū ad uitalem
dilacōnⁱ affcm̄ facit ip̄m⁹
stupidū ad moralē elacōne
quietū humidū ad socialem
conuersacōnⁱ ⁊ conatū mor-
tuū ad ūtuale opone nō fᵃᵗ
eni quod optat miser demo-
niis pressus iniquis Oravit
versᵗ. Boecij iij de cōsolacōe.

de hac nocte i qua laborat heretici
credentes fautores et receptores
ipsorum potest illud Job iii. intelligi
Noctem illam tenebrosus turbo
possideat non computetur in diebus
anni nec numeretur in mensibus sit
illa nox solitaria nec laude di-
gna, maledicant illi qui parati
sunt suscitare leviathan, Hec
nox est in fide errancium in qua
nemo potest recte operari. Job xx-
iiij eciam sunt qui appendunt ar-
gentum non in panibus et laborem
suum non in saturitate In tantum
siquidem ambulant et ad me-
tam quam heretice pretendunt non per-
tingunt. die ac nocte circumdat
muros eorum iniquitas et la-
bor in medio eorum et iniusticia, hu-
miliantur in laboribus corda ipsorum
Infirmati sunt et caligaverunt oculi
eorum nec se levare possunt ad lucem
perspicue veritatis; sicut facti
avibus quorum intuitum nox ce-
cat, vulnerati sunt nec senciunt,
mortui sunt et vivere se credunt,
ad nichilum redacti sunt nec noverunt
ut iumenta facti sunt. De quibus
prophetatum intelligo illud psalmi. Velut
somnium surgencium domine in ci-
vitate tua ymaginem ipsorum
ad nichilum rediges, ut sic pro
nichilo reputentur qui confi-
dunt in nichilo, loquuntur enim
vanitates, labores inceperunt
et parerunt iniquitates, leva ergo
iuvenis qui in scolis quondam
heretici aliquanto tempore fuisti de-
moratus et ex illo ac aliis circum-
stanciis super quondam in forma
venerationis et proponendis
de fide suspectus oculos tuos
a loco in quo nunc stas et vide
ad orientem ad occidentem ad aqui-
lonem et ad meridiem, locus enim in

quo nunc stas tua sancta est. Respice
ad orientem unde fons lucis oritur.
Inspice ad occidentem unde occasus
apparet, erige oculos ad aquilonem
ubi primus angelus sedem suam posuit
et se equalis altissimo proposuit.
Leva oculos ad meridiem quoniam se-
mita iusti est, que lux splendens et
crescit usque ad perfectum diem, Leva
et tu occulte heretice fautor re-
ceptator et sectator oculos mentis
ut valeas intuere divinum lumen agni
nostre veritatis. Certe siquidem tria sunt
que visionem spiritualem impediunt
obstaculi interposicio, intellecti indis-
posicio, organi vel subiecti improporcio
obstaculi vel obiecti, Dixi primo quod
visionem spiritualem impedit obstaculi
interposicio intellecti. Videmus siquidem
quod quando aliquid ponitur inter oculum et
rem visam necessario visio impeditur
et hoc quod rarius vel densius vel den-
sius est interpositum sic hec visio decla-
pitur. plus vel minus unde sol apparet
nobis maior mane quam in meridie
cum tamen sit semper eiusdem quantitatis et a
nobis semper equaliter distet. Cuius
racio quia de mane visus per quosdam va-
pores densiores, piscis et in aqua
apparet maior quam extra quia ipso
aere aqua est densior. Sic vera
quando homines vident se per medium
densum considerando magnitudinem
suam vel latitudinem sciencie scripture aut
altitudinem vite magni apud se
videntur. ita quod quidquid dicat aliquis
et doctores quicumque affirment vel con-
cludat per orbis magis auctoritatem
quicquid determinat katholica et apostolica
ecclesia nichil ipsi superbia perpetua aut
invidia a sathana excecati qui
occulto dei iudicio excecati in eos
receptatores peruersitate qui propriis capitibus
innituntur. Contra est sapiencia nec inmi-
tatur prudencie tue. Super quod dicit Ieronimus,

Interposicio
obstaculi
intellecti

prudentie sue innititur qui ea que
sibi agenda vel dicenda videntur
preter decretis preponunt. De quo sicut ne
innitaris. Et quia ut ait philosophus
Dato uno inconvenienti multa con-
tingunt, Tales de uno devio va-
dunt in aliud, prout siquidem moderni
ni heretici se a romana ecclesia tene-
re per inobediam subtraxerunt, non
attento quod omnino humane creature
subesse romano pontifici sit de
necessitate salutis ut in extravagante
Joh. xxij. Unam sanctam, ponit, nec
pensatis sanctorum patrum decretis que
in aliis actibus meis sunt allegata
posita et inducta astruere non
verentur quod de necessitate salutis et de
precepto christi et eius institucione est
populum videm sub utraque specie communicare.
scripturas sacras ad propositum ipsorum
minime pertrahentes et sic de ponti-
ximo stomachati melius se sape-
re quam sapit tota mater ecclesia et aplura
credunt. Sed hoc ideo quia velut ceci
parietes Ita isti sanctorum auctores et
scripturas palpitant. Sed ad lumen
veritatis preter interpositum obstaculum
non pertingunt. Non enim de sacramentali man-
ducacione scripture quas allegant
debent intelligi sed de manducacione et
bibicione spirituali ut est illud auctoritas
Nisi manducaveritis carnem filij ho-
minis et biberitis eius sanguinem. Aut
illa probet seipsum homo et sic de
pane illo edat et de calice bibat.
Et alie consimiles vel glose vel
dicta sanctorum. Unde beatus Jeronimus tractans
illa verba christi Nisi manducaveritis
carnem filij hominis, sic inquit. Caro
christi illa que crucifixa est et sepul-
ta, et sanguis qui lancea militis
effusus est, illa est spiritualis et
divina de qua ipse ait Caro mea
vere est cibus et sanguis meus vere est
potus, Et nisi manducaveritis carnem

filij hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis Idem
dicit Augustinus super Joh. omel. xxvj.
Idem ibi glosa ordinaria. Idem
glosa j. Cor. xj. Dicit enim Augustinus
ibidem tractans illud Qui
manducat meam carnem et bibit
meum sanguinem habet vitam eternam,
hanc vitam eternam non habet qui istum
panem non manducat, nec istum
sanguinem bibit Nam temporalem vitam
homines sine isto habere possunt, eternam
vero omnino non possunt, constat autem
quod hoc non est verum de manducacione
sacramentali vere carnis et vere
sanguinis, tum quia pueri abluti
sacro baptismate consecrati sine sa-
cramentali sumpcione vitam eternam
tum quia manducacio sacramentalis
communis est bonis et malis, ma-
li vero vitam non habent in se manen-
tem Sed verum est de spirituali mandu-
cacione mistice carnis que est
unitas corporis christi mistici sine
qua non est salus eo quod nulli
patet additus ad vitam eternam qui est
extra ecclesiam De summa trinitate Firmiter,
unde Augustinus ubi supra hunc itaque
cibum et potum dominus vult societatem
corporis et membrorum suorum quod est
sancta mater ecclesia in sanctis et fidelibus
eius, ad quod vero inducitur
Tum enim christus loquitur de baptismo
Joh. iij. dicit nisi quis renatus
fuerit denuo non potest videre regnum
dei, postea quomodo id debeat intelligi
subiunxit Amen dico tibi nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto
non potest intrare regnum dei, Ita
a simili cum Joh. vj loquebatur dominus
de manducacione carnis sue
quomodo intelligatur declaravit sub-
iungens Qui manducat meam
carnem et bibit meum sanguinem in
me manet et ego in eo, Quod tractans

Augq ibide sic inquit Deniq3 ia
exponit dns quo id fiat qd lo?
z quid sit manducare carne eq
z sanguine eius bibe z i xo ma
nere z xpm i se manete hec
Et magr in iiij. snaz dis ix. q
est xpm manducare no e hc
solu i sacro corq eius accipe
Multi em indigne accipiut
s3 i ipo mane z hre ipm i se
manente Idem p3 p btm tho
ma Bonaventura z p docto
res quit. z concordit i scptis
ipoz sup iiij dis ix pdicta
Idem p albtu magnu sr Joh
ubi exponit ista de spuali
manducacoe p qua xpo incoz
pam. No g. ncitte quicandi
sub utraq3 spe laicis pdca q
hetici allegat induciit, s3 q
a pricio mos quicandi fuit
sub utraq3 spe aliquo tpe eta
laycos qn pauci erat bato.
crescete tn multitu.ne pp pi
venabili induxit csuetudo
gnalis debe laicis sub una
spe panis sacrm corpis xpi
ministri Nam laici sic fecundo
pfcam refectom fiut si sub
utraq3 spe sumerent csecut.
licet sacerdotes suant sub
utraq3 spe quq dns dedt po
testate hc sacrm cficiendi
z alys ministradi z voluit hc i
misse fieri celebroe ut ibi
fiet plena reputaco dnice
passionis Et hinc est qut ait
Bonaventura iiij. snaz xij di.
Sacdos i pasceue fuit sacra
mentu sub spe panis qz isto
die fuit plq ad refectom qm
ad significacom Ista em die
no oportuit passiom significi
p sacrm. eo q tota ista dies
z totu dici officiu est memoria
le passiois, conuenit tn tuc
sume ad refectom sacdotis

que refectio sit suffic. p sacrm sub
una spe eo q toto xo est sub ea.
Igit. ex ea eadem rate z venabil
eccia quicat laicos sub una spe
panis eo q ipi pp reccipiut plq
ad refectom qm ad significacoez
no aut sub alia pp. plures caus
que prius alibi p lucem st expressa
Hinc z venit q ex cstitucone
aplica z csuetudie apud omes
ecclias approbata sacrm corpis x
i die cene csecratu ad sequitez
die resuari, no aut sub spe vini
quia facile ex negligen posset
pegi Oz ipi hetici no attento q
lra occidit z spc vivificat, via
singulai con vom eccie csuetu.3
diu tentam z venabi. inducta
inciderut i nitate agnosce sata
gut pp. indispoicom obstaculi in
eti Et hc de pmo impedimto
Dixi 2o q visiom spuale impedt
indispoico organi ut sbi Sicut
em laysus ut macula, obductq
oculq aut lippq no pt pp. indis
poicom rete iudicare de obo
Ista metis oculq qui flis opioibq
obduci. deceptq i iudico fle de
obiecta nitate opinatur Et sic
corq palitim ad actu illo et
vera. no exit Sic amq yma
ginacoe ut fantasia falitatis
impeditq aliud iudicat qm i rite
csistat Et hic e q hetici modm
ponetes ob i eclu con katho.ca
z aplica ecciam dogmatizat
q ritu quicandi sub utraq3 spe
no potuit i3 pt mutare cstitu.o
aliqua sumi pontificis n decetu
aliquod ccily gnalis s3 fallut
z fallunt Jam em dem est q co
cludi no pt ex scptuis necitas
pstm quicandi sub utraq3 spe, ncq
tn q2 detrahut aucti ppe z cci
lij z derogat csuetudini gnali
ut p3 salte p incoueien ipoz

tenentes videant. Si enim de precepto
Christi est necessaria communicatio sub utraque
specie laicorum et ritus ecclesie communican-
di laicos sub unica specie esset contra
legem divinam, hec inconveniencia non
evadunt: Primo quod omnes layci iam
a longissimis temporibus sub utraque
specie hoc sacramentum non sumpserunt essent
dampnati eo quod hoc sacramentum non sump-
serunt sub utraque specie nec eis ministrari
petierunt sicut tenebantur ex lege di-
vina et de precepto Christi nec de isto
penituerunt quia conscienciam de communican-
di sub utraque specie non habebant sed se bene
facere sub unica sumendo specie ac
credebant nec ignorarunt tales cum
sit lex divina et Christi preceptum ut he-
retici pretendunt excusaret. Omnibus autem
istos dampnare nimia suspecta
et pregnans increduli ac inconsueta.
Secundo quod omnes sacerdotes curati
qui a pluribus consuetudinibus ex cau-
sis quibusdam in declaracione quadam pos-
terius vocabiles introducte sub
unica specie laicis sacramentum corporis Christi
ministrabant essent dampnati eo quod
obligabantur ministrare populo sub
utraque specie ex divino precepto et hoc
facere neglexerunt et sic populum suum
iure suo quod habent in percepcione
sacramenti privaverunt et ipsum impedi-
verunt in salutis sue augmento quod
sine gravi peccato fieri non potuit, vel
et spoliare quemque iure suo aut rebus.
Sed hos omnes dampnare michi quos
multi sunt sancti episcopi per ecclesiam cano-
nizati et doctores quorum sanctitatem
miracula continua ostensa et sedis
apostolice auctoritas evidenter arguunt
et ondunt est erroneum stolidum et
insanum. Tercio istud inconveniens
non evadunt cum enim heresis sit re-
pugnans alicui veritati in sacra
scriptura posite a qua tenentur omnes adulti
tam clerici quam layci et tota multitudo
orbis de obediencia ecclesie katholice

iam a longissimo tempore in fide
errasset et heresim tenuisset.
Nam tenebat et credebat asser-
tionem divine legi et precepto Christi
contrariam, prelatique sancti episcopi et
doctores credebant et docebant
firmiter tenebant et defendebant
quod laici sub utraque specie communicare
aut communionem huiusmodi sub utraque
specie desiderare non tenentur. Quos
si omnes passim dampnamus
sanctorum quorundam ab illo tempore usque
nunc abnegamus eo quod multitudo
sanctorum in hac absinencia et
numerum reperitur inter quos episcopi
doctores religiosi heremite sancti
moniales monachi virgines vi-
due confessores. Quarto si dampnatio
istorum hereticorum procederet tota
ecclesia ab illo tempore quo incepit
communicandi laicos sub unica
specie consuetudo quoad adultos
esset heresi maculata. Nam quomodo
esset unica columba et que non
esset vinculo fidei colligata
quod asserere est fatui et de-
mentis. Quinto numquam per vim
vel per astuciam potuit in totam
ecclesiam ut ab omnibus teneretur et
crederetur aliquis erroneus vel here-
ticus introduci, sed omnes heresis
habent aliquos contradicentes et
resistentes contra patrum vocem si commu-
nicatio populi sub sola panis specie
autem esset error aut contra
preceptum numquam fuisset sic uni-
versaliter in ecclesiam introducta
ut ab omnibus esset credita et
tenta dimissis pluribus racionibus
Error istorum concluditur. Ubi est
esset illud verbum Christi et porte
inferi non prevalebunt adversus
eam. Certum si in decem tribubus
populi israel ad ydola defluxe-
runt dominus reservavit vii milia
virorum qui non curvaverunt
genua sua ante baal, quo Christi

deliquisset ecclesiam suam sponsam
pro qua affici cruci et in ea mori vo-
luit et non implacabiliter huiusmodi ea
expositam ut omnes adulteros in ea
dimisisset toto tempore dimisisset. Hac heresi
maculatos sed absit iste a fi-
delium cordibus cogitatus. Ecce
quomodo isti heretici falsis opinionibus
cecati sunt in videnda veritate
impediti propter indispositionem ani-
mi ut scribitur. Et hec de 2° 4 Dyo. 2°
quod visionem spiritualem impedit
improportio spectaculi vel obi-
ecti. Si enim oculus noctue habet se
debilis ad videndum lucem tantum
non mirum quod intellectus hominis sit
infirmus et debilis ad divina
et si non omnia que in angelo deus
intelligit, angelus ipse naturali
cognitione capere potest, nec ad omnia
que angelus sua naturali virtute
intelligit humana vero sufficit
capienda. Propterea sicut amentie
maxime esset si ydiota ea que
a philosopho proponuntur esse vera falsa asse-
reret. Ita maxime stulticie est
siquis de scriptura sacra sapit
aliter quam totus ecclesia nedum phi-
losophorum katholicorum sed doctorum con-
cordi omnium et priscorum sanctorum, et i-
tamen nonnunquam impediuntur homines
in veritatis divine cognitione, tum
propter complexionis indispositionem
ex qua naturaliter multi minime sunt
dispositi ad sciendum. Unde vix
maximo studio possunt homines per-
tingere ut summum gradum et humane
cognitionis qui in videndo deum
consistit attingant, tum propter
veritatis profunditatem ad quam
capiendam per viam rationis non nisi
post longum exercitium humanus
intellectus ydoneus invenitur, tum
quia circa investigationem humanam
plerumque propter debilitatem intellectus
in iudicando et fantasmatum

permixtionem in . facultas admiscetur
tum quia demonstratio vel allegatio
scripturarum interdum sophisticalibus
rationibus ad errorum fulcimentum inducitur
tum quia presumptioni que est mater er-
rorum sepius innituntur. Non mirum quod
velut ceci in plateis errant.
Sunt enim quidam tantum de suo inge-
nio presumentes ut totum verum non
se reputant intellectu suo metiri esti-
mantes totum esse verum quod eis verum vi-
detur et falsum quod eis non videtur. Carnales
sunt modum heretici qui non ad sobrie-
tatem sed ebrietatem de vero ecclesie in-
quirendo propter sub unica specie
sapiunt. Quibus opus esset ad salutem
ut presumptionem suam reprimerent
ac de veritate divina quod tota
tenet katholica et apostolica ecclesia
ad sententiam nec via simul incede-
rent. Alioquin procul dubio in eis
spiritualis visio scripturarum impeditur
propter improportionem spectaculi vel obi-
ecti. Verte quecunque tangit materia
leva oculos tuos a loco in quo
nunc stas et inde ad orientem et
occidentem, ad aquilonem et meridiem.
Inquam ita obviusque dictionibus ut
breviter me in hereticum expediam
leva oculos tuos ad orientem
ecclesiastice potestatis ut romanam ecclesiam
esse magistram omnium ecclesiarum esse cog-
noscas. Qui enim vult rem aliquam
cognoscere perfecte debet eam usque ad
prima principia resolvere. Sic et
secundum philosophum primo phisicorum arbitramur unum-
quodque cognoscere cum causas cog-
noscimus et prima principia usque ad
elementa. Et quamvis omnibus
apostolis post resurrectionem Christus dedit potestatem
inquiens: Sicut misit me pater
et ego mitto vos in mundum. Accipi-
te spiritum sanctum, tamen ut ad salutem esse
necessariam unitatem ostenderet inquit
Tu es petrus et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Hec erat

uterque ceteri apostoli quod petrus fuit pari
consortio prediti et honoris et potestatis, sed
ab unitate exordium proficisci ut
ecclesia christi una esse monstretur. Una
inquit dominus in canticis est columba mea
perfecta mea; Unde sanctus martir Cyprianus
cuius verba ponuntur in canone loquitur
xxiiij q i sic inquit Nemo fraternitatem
fallat, nemo veritatem fidei perfida
prevaricatione corrumpat, episcopatus
unus est cuius singuli in solidum pars tenetur.
et ecclesia una est que in multitudinem
latius incremento fecunditatis extenditur.
et ideo alienus est prophanus est hostis
habere non potest deum patrem qui ulis ec-
clesie non tenet unitatem. Et Innocentius
papa inquit Quociens fidei ratio
ventilatur arbitror omnes fratres et
coepiscopos nostros non nisi ad petrum id est sui
nominis et honoris auctorem referre
debere, eadem causa, et q. Et Jeronimus
Hec est fides papa beatissime quam in
katholica ecclesia didicimus quam semper
tenuimus in qua siquis minus perite aut
parum caute aliquid positum est
emendari cupimus a te qui petri et
sedem tenes et fidem eadem causa et q.
Hec est fides, Et ideo qui ab hac
unitate recedit ad orientem hoc est
ad petri potestatem non respicit, Unde
Venerabilis Beda super epistolam Johannis
scribens sic inquit Si quis venit
ad vos et hanc doctrinam non affert
nolite recipere eum in domum nec ave
ei dixeritis, qui enim dicit ei ave commu-
nicat operibus eius malis Et subdit
hoc Johannes de hereticis vitandis, que
verbis docuit et factis exhibuit Nar-
rat enim de eo auditor eius sanctissimus
et martir fortissimus policarpus quod cum
apud ephesum balnea lavandi
gratia fuisset ingressus et ibi vidisset
corinthum hereticum discessit non lotus
dicens fugiamus hinc ne balnea
corruant in quibus lavatur corinthus
veritatis inimicus hec ipse, Quod si

fautores et receptores hereticorum
perpenderent suam formidarent
exterminij et dampnationis eterne
Leva ergo oculos tuos ad orientem
et attende quod in arbore multi
rami sunt sed unum robur tenaci
radice firmatum, quod multi
radij solis sunt sed unum lumen. quomodo
de fonte multi rivi procedunt
unitas tamen in origine conservatur
Vel avelle radium solis a corpore
divisionem unitas non capit
ab arbore frange ramum fruc-
tus germinare non poterit, a fon-
te precide rivum precisus arescit
Sic omnis homo recedens ab obe-
diencia pape qui est petri succes-
sor necesse est ut arescat et velud
lignum tortuosum et aridum in ig-
nem eternum mittatur, Leva preterea
oculos ad occasum superborum ut
pena illorum territus ad unitatem
ecclesie redeas ne dampneris
credens receptor et fautor
persistens pro fide hereticis si adeas
et latitas Certe siquidem ille
superbus angelus qui dixit in
corde suo in celum ascendam super
astra celi exaltabo solium meum
sedebo in monte aquilonis in lateribus
septentrionis ascendam super altitudinem
nubium et ero similis altissimo,
quia erexit se contra dominum absque
mora ab innocencia in peccatum a
delicijs in miserias, a celo em-
pireo in aerem caliginosum est
detrusus et tandem virtute dei
in inferno est vinctus ne noceat
hominibus quantum vellet Sic ergo che-
rubs extentus qui in monte sancto
dei in medio ignitorum lapidum am-
bulavit cecidit nec adiciet ut
resurgat, propterea quod ob heretici
fautores receptatores et defen-
sores eorum timeant quod ad instar
illius angeli qui sedem suam con-

sede ecclie romane erigut et
extollut, ecclia cum dnt esse de
pena illi suppbo angelo ppata
qum s augus de fide ad petru
firmissime tenendu e et nulla-
tenus dubitandu omne hereticu
vel scismaticu cum dyabo et angelis
eius eterni ignis incendio par-
ticipandu nisi ante finem vite ka-
tholice fuit incorporatus et reintegratus
ecclie, cui p eo q no te-
net unitatem nec baptismus neq
elemosina quatulibz copiosa nec
mors p xpi nomine suscepta pro-
ficere potest ad salutem. De heretici
finissime, Et quamvis hmoi mo-
di heretici ppter ptensam et simulatam
sanctitatem vel religiositatem statu
se xpianos veros cum tamen in veritate
non sint q vitam ecclie primitive
ptendat scismaticos tamen se esse
et damnatione dignos palpare
pnt. Nec enim eos adiuuat q
xpum ihm dei filium sicut et nos
credunt. ex quo in virtu ab vnitate
ecclie generalis et rome se diuidut
nec illi obediunt. Chore namq
datan et abyron quos vivos
terra absorbuit cum sacerdote
aaron et moyse eunde deum
novant pari lege et religione
vivetes tamen q loci sui ministerium
transgressi et contra aaron sacerdote
letum dignatione dei atq ordina-
tione pferat sacrificandi sibi licen-
ciam vendicaverunt diuinitus passi-
stati penas p illicitis conatibus
se expti. In quo datur intelligi ut
non accedat quisquam alienigena
ad tractanda vel sumenda ecclesiastica
sacra. Sz ipsi heretici in ssmy sun
dati tunica inconsutilem xpi
scindentes et contra pacem et vnitatem
katedram sibi constituere atq pri-
matum assumere et baptizandi atq
offerendi licenciam de facto vendicat

non deinceps hmoi p omnia alludit
ea que scripsit beatus Cyprianus eps
et mr gloriosus in epla ad papinianum
Insup tu quicunq es de heresi sus-
pectus leua oculos tuos ad occide-
tem Deus quippe in scriptis oculos
tuos transfert ad occidentem non enim
p aliud transibis passum quam pristinum
ut vz cum ab vnitate recessis ecclie
terminum menaris. Vis itaq errorem
tuum cognoscere ut non te decipiat aut
fallat statue consulo duo specula
vnum ante et aliud a parte post ita q species
que apparent in posteriori speculo vi-
deantur in priori. Eum siquidem priore mon-
stra pene temporalis quedam heretico
pvenerit eterna sine fine mansura.
Sibi enim non convertis fuis de peccato in
penam de calamitate in miseriam sem-
piternam. Et si forte accidente mortis
non conuersus leua tamen finaliter oculos
ad meridiem ut saltem ad tenendu
vnitatem feliciter eterne premio mo-
nearis. Meridies siquidem q omnibus ho-
dz inspicere e eterna felicitas que
ppter inestimabilem eius claritatem
apte meridies appellatur. Vnde
apostolus qui eam viderat potuit ipsius
claritatem exprimere sz tamen in generali di-
cebat. Oculus non vidit nec auris au-
diuit nec in cor hominis ascendit que
pparauit deus diligentibus se. Non igitur
in errorum latibulis diucius credentibus
est morandum ymo sine mora
ad gremium sancte matris ecclie conuo-
landum ut vnitatem ecclie militantis
servando ad vnitatem triumphantis
possint vna nobiscum fideliter
pervenire Amen. Rogemus

Revocatur in dubium a pluribus quod an liceat
christiano principi vel regi pro sua defensione
sui status uti favore hereticorum et eos secum
in bello habere ad offensam christianorum, ob de-
fensionem terre sue, et permittitur et videtur quod non
1 primo quia hos heretici sunt excommunicati de here. excom-
municamus, et cum excommunicatis participatio non de-
bemus, ymo prohibemur, de sen. excom. cum inter-
de iudici. intellexi, Preterea heretici infe-
runt bellum ecclesie, communiter xxiii di. c. ii., et
sic sunt hostes christi, qui ipsius est caput, de elec.
fundamenta li. vi., ergo non licet aliquem principem
cum eis amiciciam vel societatem contrahere, nam
cum inimicis domini non potest homo fedus inire,
ut de mosse... testa l. liberi, et in c. i. de
novi operis nunc. Ad hoc facit quod heretici in pala-
cio et ipsa ... heretici, quod reges fideles
sunt ... et si immanitur cum regibus ...
... excommunicatis heretici xxiii q. iiii c. i. et c. ma-
ximianus. Item ad reges pertinet ecclesiam defen-
dere ab hereticis et paganis, ut dicitur in multis passibus,
non debent ergo illos applicare et penes se
habere, quos impugnare tenentur, ut dicitur regula
iuris ... ff. de re iudi. Preterea quia ta-
les heretici ecclesia insurrexit, et guerram
palam intulit et gravius infert et omnibus
christifidelibus, ut sic eos insurgat ... invadamus,
quo ergo potest aliquis princeps eorum suffragio
uti, cum non careat scrupulo societatis
occulte, qui manifeste facinori ... obviare ..., de sen. excom. si quis, de testi. licet,
et c. ex quadam. Multo magis non caret
suspicione qui participat cum huiusmodi delin-
quentibus, Sed quidquid sit de istis contra-
rium ... de iure sit quod liceat sine scru-
pulo pacem et alienam petere, tales ad suam
defensionem invocare. Notissimum enim est quod
omnium ... iure permittitur defensio, ff.
ad l. aquil. l. scientiam et qui cum aliter de
homi. significasti ii., adeo quod etiam citra pe-
riculum irregularitatis licet occidere se defen-
dendo ... invadentem ut et eod. li. cor
de situ ... l. is qui aggressus, de hom. clemen.
si furiosus. Ergo ad ... ad sua suorum
defensionem vult uti suffragio huiusmodi infide-
lium nullum iure ... et ideo ... non
potest. Nam si precepta decalogi, que eterna
... limitationem habent, quod
defensionis causa sit, multo magis pa-

sicut precepta canonica ab ecclesia intro-
ducta, Preterea eidem est quod bello
iusto licitum est fidelibus invadere infi-
deles xxi q. iii. Iulianus xxiii q. i.
ergo eodem contra ... infidelibus
ut ... et organis quibusque
ad ... necessitudines explendas, non
... eorum gesta et doctrinas probemus, et
hoc non est absurdum, quia per organum ...
ne inhabilis fiat ... ipse agens
et organum impartiens ... non
possit ff. de ... l. i. ...
et not. de ... Nam et
paulus usus fuit phariseorum ... et
romanos, dicens se phariseum ...
... Preterea ... nostra
tenemur ... caritatis subvenire
hereticis et eis elemosinam dare tene-
mur ... questam ... non
facere, ita multo magis ...
caritatem in necessitatibus ... ab eis
recipere licebit. Insuper non est dubium
quod secundum legem nature et ... et divinam
omnia media ad pacem et concordiam
..., non solum permissa sunt precepta, et ...
... xxiii q. iiii ... solum ...
non potest negari quod reductio istorum he-
reticorum facilius fiet ex huiusmodi partici-
patione, quod ... quos, quod et aliorum
ab experientia videmus concordia ...
... Ieronimum parve res crescunt,
discordia maxime dilabuntur, Ulterius
credens est quod etiam non patet ut infi-
deles de suis possessionibus expellantur
et ... ut plene notatur
Innocentius de voto quod super hiis et Oldra-
dus consilio suo, et hoc non est propter aliud
nisi quod creature dei sunt de quibus
non est desperandum, pro omnibus enim fide-
libus et infidelibus passus est, et ideo
eodem modo cum omnibus ... gerendum
est, cum oves sint de quibus dei
est pastor ... et ...
... Unde hoc ... fundato
dummodo non contempnatur ... et eccle-
siastica disciplina non infringatur ...
... cum ... infide-
lium. Non obstante contrariis ...
in primis in casu necessitatis licitum est

cem conservare quietare de sen. excom. quod super hiis, et hec causa ista presupponit, quod presupponitur quod pro
defensione bonorum et personarum sit eorum ... Item non obstat, quod heretici sunt hostes eccle-
sie, ecclesia non indicit bellum vel committit nisi in favorem fidelium, si ergo est fidelium ...
ab eis propter hoc non ... precepto ecclesie, quia quod in favorem suum ... non debet in odium
retorqueri ff. de legi. l. quod favore, Non est dubium quod per destructionem ... vel unius regis
vel unum regnum christianorum ... christianitas non ledatur, quod ergo ecclesia indicit contra infi-
deles in favorem fidelium, debet intelligi nisi fideles eorum opere indiguerint. Non obstat etiam quod
regibus preceptum sit insurgere contra hostes ..., quia tale preceptum recipit limitationem ... et ...
ut ... ... de lege divina ... institutum est ... se defendere possit
per quod institutum temperatur alia ... Et sic concluditur, quod licite potest ab istorum hereticorum
[illegible]

III

[illegible] ... per nos subdelegato ... [illegible]
causis et causarum ac earundem prescriptarum ... archidyaconi aut apud Gnezensem vel Gnezensem protulit ... [illegible]
... iudicia et personarum dicti iudicantium archidyaconi ... privilegiis ... statutis et consuetudinibus ... ad eius officium et causas spectantium et concernentium ...
... cum omnibus et singulis ... privilegiis ... commissionem predictam et eam impugnandi ... ad probandum et ...
... et quidquid dicere seu opponere voluerit verbo vel in scripto coram ... et successive ... adiungendi articulis ... appellandi ac negandi principalibus ...
... omnes et singulos ... et ... gradatim et successive ... inclusive ... per se aut procuratorem suum ... ad causam ...
... diffinitivam ... et ... et dilationibus ... Cracovie ... personaliter ... presentium ... de ...
... comparat. Et nichilominus post ... Cracovie ... Notariorum et ... apud ... et ...
... et Officialem Cracoviensem ... aut Gnezensem ... prefato ... alias ... principali ... nostri ...
... in ecclesiis ... publice ... Nicolao ... inhibendo ... et ... nove ... inhibemus ... officiali aut ...
... quibus et nos in causa ... vel ... directe vel indirecte ... aliquo quovis ... in ... litteris ...
... predicti ... vel alium seu alios publice vel occulte ... domini Nicolai ... aliquid in causa et causis ...
... predicte ... subdelegati ... excommunicationis ... domini ... illud ... revocare et in statum pristinum reducere ...
... personam ... vel ... aliquam ... domini Nicolai ... per ... Andream nostrum subdelegatum predictum ...
... quod ... et ... in ... parti ... et quidquid in ... partis ... aut ... publice ...
... contraria non obstantibus ... predicti ... Andree archidyaconi subdelegati nostri ... reddat ... In
... in ... Stanislai de ... Gnezensem ...
... predicti ... subdelegati ... et in ... sigilli ... Datum ...
... nobis ... sub ... domini ... anno ...
... Notarii ... et ... in ... Stanislai ...
[illegible]

IV

